

1981

UNIVERSITATEA "AL I. CUZA" IASI
Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor

TERMINOLOGIA FIERĂRIȘI ÎN MEDIUL RURAL

DIN MOLDOVA ȘI BUCOVINA

GLOSAR

de Ion A. Flores

I A S I
1981

Ancheta directă de fierărie a fost făcută între anii 1971 și 1979 pe baza aceluiași chestionar într-un număr de 35 de localități. În toate aceste localități au fost înregistrate și texte dialectale cu subiect de fierărie și potcovărie, uneori și de lăcătușărie și tinichigerie. Răspunsurile la chestionar și textele dialectale au fost transcrise fonetic (și folosite ca atare în teza noastră), dar au fost literarizate când au fost folosite ca material pentru glosar (s-a păstrat notarea accentelor, a hiaturilor ș.a.). La aceste localități se adaugă și Gemenea, județul Suceava, în care a făcut anchetă dialectală pentru NALR Moldova și Bucovina lector univ. dr. Adrian Turculeț, localitate care ulterior nu a mai fost inclusă în rețeaua NALR Moldova și Bucovina. Siglele pentru ancheta directă de fierărie sînt prescurtări de la numele localităților.

A treia sursă de răspunsuri o constituie anchetele din cele 210 localități rurale din rețeaua Noului Atlas lingvistic român pe regiuni. Moldova și Bucovina, făcute de prof. dr. Vasile Arvinte, cercetător principal dr. Stelian Dumistrăcel, cercetător principal dr. Ioan Nuță, lector univ. dr. Adrian Turculeț și subsemnatul. Răspunsurilor la cele aproximativ 20 de întrebări din chestionarul special și din chestionarul general privitoare la terminologia fierăriei li s-au adăugat numeroase alte răspunsuri suplimentare, privitoare și la alți termeni de fierărie, date de unii informatori-fierari. Totodată, am inclus în Glosar și termenii intilniți în textele dialectale înregistrate pentru Atlas. Toate aceste surse au sigla prescurtată ALMB, urmată de numărul punctului de anchetă.

Materialul lingvistic primit de B. P. Hasdeu în anii 1885-1886 la ancheta sa indirectă efectuată în toate provinciile românești, anume răspunsurile din localități din Moldova și Bucovina, în număr de 205, la întrebările numărul 109 și 107 din Chestionarul său constituie a patra sursă de informație pentru Glosar. Siglele localităților din rețeaua Hasdeu sînt numerice, precedate de

inițiala H.

Am extras, din documente inedite aflate la Arhivele Statului, filialele Iași, Bacău și Galați, informații relative la domeniul terminologic studiat, mai ales bogatele liste - inventar de unelte și materiale aflate în dotarea școlilor profesionale din Iași, Bacău, Tîrgu Bujor, Galați. Aceste surse au fost indicate cu siglele obișnuite, puțin simplificat: ASI = Arhivele Statului Iași, ASBc = Arhivele Statului Bacău, ASG = Arhivele Statului Galați, urmate de numele prescurtat al fondului, anul, numărul dosarului și fila sau pagina.

În afară de acestea, bogate informații au putut fi extrase din diferite culegeri de termeni populari, publicate în volum separat sau în reviste de lingvistică. Informații inedite am obținut și din unele lucrări de licență, susținute la Facultatea de filologie a Universității Al. I. Cuza din Iași.

PRINCIPII ȘI NORME DE REDACTARE

La alcătuirea Glosarului am căutat, în general, să urmăresc principiile și normele lexicografice ale DLR. Astfel, cuvînt - titlu a fost socotit acela care a intrat în limba literară, chiar dacă numărul de atestări ale unor variante moldovenegte era cu mult mai mare decît al formei literare (de exemplu, FĂTUÍ și PRĂFTURĂ sînt cuvinte - titlu, iar fețui și pleaftură, cu atestări mult mai numeroase, variante). Avînd însă în vedere că cele mai multe denumiri de unelte și operații sînt în general cuvinte la periferia limbii, neîntrate în limba literară și, de altfel, netratate în dicționare, am considerat cuvînt - titlu, dintre toate variantele, în mod oarecum arbitrar, cea variantă care este mai frecventă și are mai multe sensuri. Dat fiind caracterul lor inedit, cuvintele au fost înregistrate și lucrate în Glosar chiar cînd aveau foarte puține atestări (dar cînd unele sau măcar una dintre aceste atestări erau din ancheta directă de fierărie sau din NALR Moldova și Bucovina).

Schema lexicografică, neputînd fi una consecvent istorică, a fost concepută ca logică, filiația sensurilor și evoluția lor de la sensul de bază la celelalte sensuri exprimîndu-se, acolo unde a fost cazul, cu ajutorul parantezelor ce indică restrîngerii, extensii, analogii, confuzii. În situațiile în care nu s-a putut preciza ce anume proces logic s-a petrecut în apariția unui nou sens sau nu s-a putut aprecia care din sensurile cuvîntului este de bază și care ulterior și derivat (de exemplu, pentru baroa (a) și (b), șlicitamăr (a) și (b), seșamăr (a) și (b) etc.), înșiruirea sensurilor este pur arbitrară, avînd cel mult în vedere numărul de atestări. De multe ori, atunci cînd simpla paranteză explicativă ne-a părut insuficientă, considerații detaliate relative la evoluția semantică a cuvîntului din limba împrumutătoare (de obicei germana) în română au fost inserate la sfîrșit, între observațiile etimologice.

În același paragraf final, mult extins la noi fațuri de alte lucrări lexicografice, s-au dat indicațiile necesare în dese cazuri de specializare, de apariția unor sensuri din fierărie ale unor cuvinte cu alte sensuri în limba comună (de exemplu, pentru postamentul nicovalei, pe lângă denumirile stricte ambuștoc, ștoc, port-ilău, apar și multe altele ale căror sensuri de bază în limba comună sînt mult mai generale: butuc, frunchi, cioată, babuc, bedreag, postament, butură, căpățîi, picior, stîlp, lemnar, cloș etc.; la fel, pentru mineralul foalelor, în lipsa unui termen cu acest unic înțeles, se folosesc, prin specializare, termeni cu înțeles mult mai general: cumpănă, pirghie, coarbă, coardă, manivelă, coadă, hădarag, prăjină, punte, braț, brățară, manetă, trăgaci).

Adeesea, unele sensuri speciale apar ca urmare a adăugării la termenul simplu a unei determinări. Ulterior, această determinare se fixează uneori, intrînd în compoziția unei adevărate sintagme sau chiar rămînd, prin dispariția determinatului -termen generic, ca singură denumire; alteori dispăre, după ce a făcut ca determi-

natul - termen generic să capete și să păstreze (chiar și în lipsa determinării) un nou sens, special (de exemplu sensul 'balhamăr (a)') îl poartă cuvântul ciocan datorită determinărilor bombat, cântuitor, cilindric, cu falț, cu gura rotundă, cu muchea rotundă, cu șmal, de bombat, de lungit, de întins, de făcut talgețe, de modelat, de subțiat, de tras fier, întinzător, rotund, subțietor ș.a., dar în alte numeroase atestări ciocan este 'balhamăr (a)' fără determinări, adică fără să mai aibă determinări, după cum, în alte cazuri, sinonime cu balhamăr (a) devin întinzător, planator, prelungitor, tăietor ș.a. adică, probabil, după dispariția din sintagmele ciocan întinzător, ciocan planator ș.a. a termenului generic ciocan.

În legătură cu această situație, frecvent întâlnită în glosarul nostru, trebuie să atragem atenția asupra termenului brevilocvență, folosit de noi cu alt sens decât cele consacrate. În Glosar brevilocvența înseamnă vorbire trunchiată, prescurtată, rezumată la esențial și se aplică de obicei denumirilor constituite dintr-un nume de unealtă de fierărie cu determinări (clește cirjoi, ciocan de cântuit și apoi ciocan cântuitor) sau compuselor (clește-cioc-de-uli). Ca urmare a brevilocvenței (firească în procesul muncii), apar formele cirjoi, cântuitor, cioc-de-uli.

NOTAREA ACCENTULUI sau a accentelor (la cuvintele românești care au ca etimon forme germane compuse) a fost făcută ori de câte ori în izvoare era accentul notat. Ne-am ferit să notăm accentul la formele la care el lipsea în izvoare, chiar dacă în unele cazuri locul accentului era ușor de presupus. Am luat această măsură fiindcă foarte mulți termeni (mai ales din categoria celor de origine germană), după cum ne-au dovedit anchetele directe, pot avea accentul pe o parte sau pe alta a cuvântului continuând, de exemplu pentru fostele compuse germane, toate accentele originare sau numai unul, ori adoptând un nou accent, apropiat de accentuarea românească. Întrucât acest joc al accentelor antrenează și formele de plural,

am fost nevoiți, contrar procedurii lexicografice, să notăm accentul și la formele de plural de fiecare dată când accentul diferința el singular mai multe forme de plural.

Procedind astfel în mod obișnuit, a apărut o derogare față de procedurile lexicografice curente, derogare impusă de materialul lexical disponibil: după notarea accentuării diferite a cuvintului - titlu, am notat și formele de plural ale formei diferit accentuate, de obicei și ele cu accent, și abia apoi formele de plural (eventual cu accentul lor) ale cuvintului - titlu. Pentru aceleași motive, această procedură se repetă, puțin modificată, și la tratarea variantelor: după forma de singular urmează forma (sau formele) de plural, eventual accentuate și ele, iar apoi, dacă sînt deosebiri de accentuare a variantei, singularul variantei cu notarea accentului diferit și forma (sau formele) de plural proprii, eventual accentuate și ea. Am însoțit cu atestări fiecare din aceste forme, indicînd prin aceasta că, dacă un izvor este consemnat după o formă de singular cu accentul, să zicem, paroxiton, și lipsește la pluralul formei, din izvorul respectiv nu s-a obținut decît forma de singular; atestările atît pentru singularul cît și pentru pluralul unei forme sînt date după forma de plural respectivă, la fel procedîndu-se și pentru situațiile în care o anumită formă are alt accent decît cel consemnat în cuvîntul - titlu sau în varianta - titlu.

Am fost obligați să facem o derogare asemănătoare și în privința consemnării formelor de plural, care uneori sînt destul de diferite față de singular. E vorba nu numai de mici schimbări în temă, cauzate de desinența de plural (de exemplu sg. craismais, pl. craïtmaise; sg. bomfaier, pl. bomfaire; sg. balhamăr, pl. balhamăre și balhamere) și care, în definitiv, sînt variații fonetice normale, unele devenite reguli paradigmatică în română; e vorba mai ales de singulare și plurale care par de departe membrii altor paradigme

(de exemplu sg. balhambur și balhamăr, pl. balhamuri; sg. brendorn, pl. brendore; sg. bordmașină, pl. boruri de mașină; sg. bormașină, pl. boruri ș.a.). În aceste situații nu am mai refăcut un sg., operație pe care o poate face oricine dorește, nu gtim cu cită îndrep-tățire.

Deși aceste derogări au inconvenientele lor datorate unei de-talieri excesive și insolitului inerent, se dovedesc cu toate ace-s-tea singurele în măsură să păstreze intacte și complete informații-le atât de prețioase privitoare la funcționarea sinuoasă și contra-dictorie în vorbire a unei terminologii tehnice populare, în mare măsură nici normate, nici asimilate.

Paragraful etimologic cuprinde în primul rând etimologia propriu-zisă a cuvântului (sau a sensului, însoțită în paranteză de etimologia externă, în cazul în care cuvântul respectiv este întâlnit în dicționare cu alte sensuri), uneori completată cu ob-servații privitoare la modalitatea de evoluție semantică. În al doilea rând cuprinde, detaliate neobișnuit față de alte lucrări lexicografice, ipoteze și lămuriri în legătură cu genul substan-tivelor, cu accentul lor și cu cele mai frecvente transformări fonetice produse la variante atât în limba de origine (de obicei germana), cât mai ales în română. În acest fel, aparentul haos al formelor și variantelor, cu toate libertățile de natură prozo-dică, fonetică și morfologică, începe a se ordona după anumite tendințe cu cauze mai mult sau mai puțin evidente.

Sperăm că în acest Glosar am reușit ca, păstrind intactă reali-tatea vie a vorbirii, să evidențiem totodată ordinea sistemului limbii.

LISTA LOCALITĂȚILOR DIN REȚEAUA F
(Ancheta indirectă de fierărie)*

Județul Suceava

13 Dorna Candrenilor	104 Frătăuții Noi
14 Coțna, Dorna Candrenilor	108 Volovăț
15 Poiana Negrii, Dorna Candrenilor	109 Burla, Volovăț
20 Fundu Moldovei	110 Arbore
31 Moldova - Sulița	111 Bodnăreni, Arbore
32 Benia, Moldova - Sulița	112 Clit, Arbore
43 Straja	113 Cajvana
45 Bivolăria, Vicovu de Sus	136 Bogdănești
54 Frumosu	137 Boroaia
55 Beia, Frumosu	138 Bărăgști, Boroaia
56 Fragoșă, Frumosu	139 Săcuța, Boroaia
57 Sadova	140 Drăgușeni
58 Pojorita	147 Vadu Moldovei
59 Valea Putnei, Pojorita	159 Horodniceni
72 Bîrmoxa, Broșteni	160 Botegști, Horodniceni
77 Stulpicani	161 Rotopănești, Horodniceni
83 Voroneț, Gura Humorului	163 Corlata, Drăgoiești
98 Horodnic de Sus, Horodnic	166 Berchișești, Drăgoiești
99 Gălănești	169 Bosanci
100 Hurjuieni, Gălănești	174 Șoldănești, Fălticeni
101 Voitinel, Gălănești	179 Dolheștii Mari, Dolhești
102 Vicovu de Jos	183 Budeni, Dolhasca
	186 Corni, Liteni

* După numărul punctului de anchetă urmează localitatea (cînd sînt două nume, primul reprezintă satul, al doilea comuna sau orașul, cînd este un singur nume, el reprezintă satul din comuna cu același nume).

199 Stamate, Fintinele
203 Dumbrăveni
205 Prelipca, Salcea
206 Salcea
207 Plopeni, Salcea
208 Văratec, Salcea
212 Scheia
222 Costina, Todirești

236 Beregți, Adincata
237 Hănțești, Adincata
253 Iascovăț, Bădeuți
255 Satu Mare
256 Tibeni, Satu Mare
263 Bănțești, Mușenița
266 Mănăstioara, Siret
268 Grănești

Județul Botogani

271 Mihăileni
275 Talpa, Mihăileni
277 Dersca
278 Lozna, Dersca
279 Străteni, Dersca
286 Ibănești
287 Dumbrăvița, Ibănești
289 Dragalina, Cristinești
293 Suharău
295 Smirdan, Suharău
298 Hudești
301 Vatra, Hudești
304 Bajura, Darabani
306 Lișcănița, Darabani
307 Păltiniș
308 Horodiștea, Păltiniș
309 Slobozia, Păltiniș
310 Cuzlău, Păltiniș
315 Cuza Vodă, Vișoara
322 Mitoc
347 Comăneni

348 Grivița, Cordăreni
362 Sendriceni
363 Pădureni, Sendriceni
381 Vlădeni
383 Mîndrești, Vlădeni
390 Curtești
391 Agafton, Curtești
392 Mănăstirea Doamnei,
Curtești
410 Soroceni, Unțeni
428 Vlăsinești
429 Miron Costin, Vlăsinești
430 Sîrbi, Vlăsinești
446 Lehnești, Ripiceni
447 Movila Ruptă, Ripiceni
454 Dobirceni
458 Pădureni, Dobirceni
459 Bivolari, Dobirceni
464 Băbicieni, Durnești
466 Gursanda, Durnești
467 Cucuteni, Durnești

468 Truşeşti
469 Drislea, Truşeşti
470 Ionăşeni, Truşeşti
471 Păsateni, Truşeşti
472 Băhăţeni, Truşeşti
474 Iacobeni, Dîngeni
484 Stăuceni
485 Siligtea, Stăuceni
501 Vorona - Teodoru,
Vorona

518 Buda, Copălău
529 Stroeşti, Lunca
543 Hlipiceni
544 Dragalina, Hlipiceni
545 Victoria, Hlipiceni
546 Răuseni
547 Rediu, Răuseni
549 Pogorâşti, Răuseni
550 Călăraşi
551 Pleşani, Călăraşi

Judeţul Iaşi

563 Bivolari
564 Soloneţ, Bivolari
565 Tabăra, Bivolari
566 Buruieneghi, Bivolari
567 Traian, Bivolari
568 Trifeşti
586 Victoria
587 Icuşeni, Victoria
588 Sculeni, Victoria
590 Stinca, Victoria
591 Sendreni, Victoria
613 Ţuţora
619 Osoi, Comarna
620 Comarna
622 Curagău, Comarna
624 Măcăreşti, Prieşcani
626 Covasna, Costuleni
627 Hiliţa, Costuleni
628 Cozia, Costuleni

629 Costuleni
631 Bohotin, Răducăneni
657 Birnova
659 Todirel, Birnova
689 Plugari
690 Borosoia, Plugari
691 Oneşti, Plugari
696 Fintinele, Focuri
697 Erbiceni
700 Birleşti, Erbiceni
709 Dumeşti
710 Hoiseşti, Dumeşti
711 Păuşeşti, Dumeşti
712 Banu, Dumeşti
713 Leţcani
714 Cogeasca, Leţcani
715 Cucuteni, Leţcani
738 Căuşeşti, Scheia
741 Ipatele

743 Cusa Vodă, Ipatele	803 Butea
745 Mironeasa	804 Miclăugeni, Butea
746 Urșița, Mironeasa	805 Mircești
747 Șchitu Hadîmbului, Mironeasa	806 Iugani, Mircești
753 Tansa	807 Răchiteni, Mircești
760 Țibana	820 Stolniceni - Prăjescu
763 Runcu, Țibana	821 Brătești, Stolniceni - Prăjescu
765 Mădirjac	830 Vascani, Ruginoasa
766 Frumugița, Mădirjac	851 Pircovaci, Hîrlău
771 Sinești	856 Runcu, Sirețel
772 Osoi, Sinești	857 Slobozia, Sirețel
773 Stornești, Sinești	858 Berezlogi, Sirețel
776 Goești, Lungani	864 Tătăruși
777 Zmeu, Lungani	866 Uda, Tătăruși
781 Bălțați	869 Conțești, Valea Seacă
783 Valea Oilor, Bălțați	870 Topile, Valea Seacă
785 Mădirjești, Bălțați	871 Vinători
788 Războieni, Tîrgu Frumos	872 Gura Bidiliței, Vinători
789 Balș, Tîrgu Frumos	873 Hirtoape, Vinători
797 Crivești, Strunga	874 Crivești, Vinători
799 Fărcăgeni, Strunga	880 Blăgești, Pașcani
800 Fedeleșeni, Strunga	883 Moțca
801 Oțeleni	884 Boureni, Moțca
802 Hîndrești, Oțeleni	885 Cristești

Județul Neamț

893 Urecheni	896 Păstrăveni
894 Îngărești, Urecheni	897 Rădeni, Păstrăveni
895 Lunca Moldovei, Păstrăveni	900 Petricani

- 902 Tirpești, Petricani
903 Grumăzești
905 Topolița, Grumăzești
906 Blebea, Tirgu - Neamț
912 Brusturi, Brusturi -
 Drăgănești
919 Agapia
920 Filioara, Agapia
922 Bălățești
923 Ghindăoani, Bălățești
925 Crăcăoani
926 Cracăul Negru,
 Crăcăoani
928 Magazia, Crăcăoani
942 Bușmei, Fărcaș
943 Fărcaș
954 Poiana, Grințieș
956 Bistricioara, Ceahlău
957 Ceahlău
965 Hamzoaia, Tașca
966 Tașca
967 Ticoș-Floarea, Tașca
968 Neagra, Tașca
974 Pîngărași
975 Pîngărași - Castel,
 Pîngărași
976 Preluca, Pîngărași
979 Bistrița, Vișoara
980 Vaduri, Vișoara
985 Văleni, Piatra Neamț
1006 Jupilași
1015 Ștefan cel Mare
1016 Ghigoiești, Ștefan cel
 Mare
1026 Bozienii de Sus,
 Dulcești
1027 Dulcești
1028 Poiana, Dulcești
1029 Roșiori, Dulcești
1030 Bojești
1031 David, Bojești
1032 Nisiporești, Bojești
1034 Gherăești
1036 Tețcani, Gherăești
1039 Cordon
1040 Pildești, Cordon
1041 Simionești, Cordon
1054 Ghideon, Stănița
1055 Stănița
1057 Todireni, Stănița
1060 Vulpăești, Sagna
1082 Ion Creangă
1083 Stejarul, Ion
 Creangă
1085 Deleni, Ion Creangă
1086 Bogzești, Secuieni
1087 Butnărești, Secuieni
1091 Trifești
1095 Budești, Făurei
1098 Bahna
1099 Broșteni, Bahna
1100 Izvoare, Bahna

1101 Tușcani, Bahna	1119 Mănoaia, Costișa
1102 Liliac, Bahna	1128 Tazlău
1106 Hirtești, Mărgineni	1133 Luminig, Piatra
1107 Itrinești, Mărgineni	Șoimului
1108 Mărgineni	1135 Poieni, Piatra
1109 Hoisești, Mărgineni	Șoimului
1113 Zănești	1137 Ardeluța, Tarcău
1114 Craian, Zănești	1138 Brateș, Tarcău

Județul Bacău

1165 Plopu, Dărmănești	1252 Sărata, Solonț
1171 Cireșoaia, Slănic + Moldova	1253 Solonț
1175 Lupești, Mănăstirea Cașin	1256 Balcani
1176 Mănăstirea Cașin	1257 Frumoasa, Balcani
1181 Popeni, Căiuți	1258 Ludăgi, Balcani
1182 Pralea, Căiuți	1263 Runcu, Buhuși
1183 Cornățel, Urechești	1265 Hălăncioaia, Racova
1184 Lunca Dochiei, Urechești	1266 Iliești, Racova
1185 Slobozia, Urechești	1277 Gîrlenii de Sus, Gîrleni
1186 Urechești	1279 Racila, Gîrleni
1191 Ștefan cel Mare	1295 Siretu, Letea Veche
1192 Bogdana, Ștefan cel Mare	1304 Cleja
1193 Rădeana, Ștefan cel Mare	1324 Corbasca
1221 Berzunți	1325 Băcioi, Corbasca
1223 Dragomir, Berzunți	1326 Marvila, Corbasca
1251 Cucuiești, Solonț	1344 Putredeni, Glăvănești
	1345 Răzeșu, Glăvănești
	1346 Căpotești, Huruiești
	1347 Fundoaia, Huruiești

1348 Huruiești	1413 Dămieniști
1359 Găiceana	1414 Drăgești, Dămieniști
1366 Balotești, Stăniiești	1415 Pădureni, Dămieniști
1374 Bărboasa, Oncești	1424 Plopana
1382 Botiești, Ungureni	1427 Lipova
1383 Ungureni	1428 Mîlosu, Lipova
1396 Bîjghir, Buhoci	1429 Valea Caselor, Lipova
1397 Buhoci	
1399 Dospinești, Buhoci	1430 Valea Mărului, Lipova
1412 Călugăreni, Dămieniști	

Județul Vaslui

1431 Gîrceni	1499 Cepești, Bogdănița
1432 Racova, Gîrceni	1500 Coroiiești, Bogdănița
1435 Băcești	1501 Rădăiești, Bogdănița
1439 Dumiești	1508 Călimănești, Puiești
1440 Dumieștii Vechi, Dumiești	1510 Gilîiești, Puiești
1443 Sofronești, Todirești	1511 Bărtălug - Răzeși, Puiești
1444 Drăgești, Todirești	
1446 Căzănești, Negrești	1523 Ciocani, Perieni
1447 Glodeni, Negrești	1528 Coroiiești
1449 Parpanița, Negrești	1533 Ivești
1450 Vulturești	1537 Borodești, Tutova
1452 Voinești, Vulturești	1539 Coroiu, Tutova
1464 Toporăști, Pungești	1555 Zorleni
1473 Ivănești	1556 Popeni, Zorleni
1474 Broșteni, Ivănești	1558 Suletea
1475 Costești, Ivănești	1559 Jigălia, Suletea
1476 Hîrsoveni, Ivănești	1599 Brodoc, Vaslui
1477 Ursoaia, Ivănești	1600 Rediu, Vaslui
1494 Corodești, Gherghești	1603 Tanacu

1604 Muntenii de Sus,
Tanacü

1605 Beneşti, Tanacu

1607 Chetreşti, Bălteni

1608 Birzeşti, Ştefan cel Mare

1623 Dăneşti

1625 Răşcani, Dăneşti

1654 Epureni, Duda - Epureni

1712 Schineni, Murgeni

1713 Blăgeşti

1714 Igeşti, Blăgeşti

1715 Sîpeni, Blăgeşti

Judeţul Galaţi

1729 Cerţeşti

1730 Cîrlomăneşti, Cerţeşti

1731 Cotoroaia, Cerţeşti

1735 Smulţi

1741 Băneasa

1743 Oancea

1749 Corni

1750 Măcieşeni, Corni

1757 Măstăcani

1773 Şendreni

1785 Piscu

1792 Cuza Vodă, Slobozia

Conachi

1793 Izvoarele, Slobozia

Conachi

1807 Podoleni, Barcea

1833 Brăhăgeşti

1835 Toftlea, Brăhăgeşti

1840 Gîrbovăţ, Ghidigeni

2000 Nămolosa

2001 Nămolosa - Sat,

Nămolosa

Judeţul Vrancea

1859 Adjuda Vechi, Adjuda

1864 Bostăneşti, Păuneşti

1880 Dumbrava, Panciu

1882 Călimăneşti, Mărăgeşti

1883 Modruşeni, Mărăgeşti

1889 Boloteşti

1901 Suraia

1902 Biliieşti, Suraia

1938 Răcoasa

1939 Gogoiu, Răcoasa

1950 Birşeşti

1958 Podu Şchiopului,

Nistoreşti

1963 Nereju

LISTA LOCALITĂȚILOR DIN REȚEAUA H
(Ancheta indirectă B. P. HASDEU)*

Județul Suceava

1	Baia	H XII, 276 ^r .
2	Broșteni	H XII, 301 ^v și 309 ^v
3	Dolhasca	H XII, 329 ^r
4	Probota, Dolhasca	H XII, 497 ^v
5	Dorna - Arini	H XII, 350 ^v
6	Giurgești, Vulturești	H XII, 375 ^v
7	Rădășeni	H XII, 521 ^r
8	Lămășeni, Rădășeni	H XII, 392 ^v
9	Liteni	H XII, 417 ^r
10	Mălini	H XII, 431
11	Preutești	H XII, 480 ^v
12	Șaru Dornei	H XII, 578 ^r
13	Tolești, Forăști	H XII, 600 ^r

Județul Botoșani

14	Brehuiești, Vlădeni	H I, 24 ^r
15	Cucorâni, Mihai Eminescu	H I, 47 ^v
16	Cristești	H I, 63 ^v

Județul Iași

17	Bohotin, Răducăneni	H VI, 44 ^v
----	---------------------	-----------------------

* Bibl. Acad. R. S. R., Răspunsuri la Chestionarul lingvistic, I - XVIII, 1884 - 1885, ms. rom., 3418 - 3436. Denumirile localităților sînt actualizate după ultima împărțire administrativ - teritorială. În dreapta sînt trecute volumul și foaia în care se află răspunsurile privitoare la terminologia fierării. Lipsa indicației recto sau verso scivalează cu recto și verso.

18	Covasna, Costuleni	H VI, 64 ^F
19	Cosmești	H VI, 74 ^V
20	Zberoaia, Gorban	H VI, 228 ^F
21	Aroneanu	H VIII ¹ , 7 ^V
22	Bădeni, Scobinți	H VIII ¹ , 52 ^V și 80 ^F
23	Băiceni, Cucuteni	H VIII ¹ , 99 ^V
24	Cucuteni	H VIII ¹ , 276 ^F
25	Belcești	H VIII ¹ , 110 ^F
26	Bivolari	H VIII ¹ , 121 ^F
27	Cîrniceni, Țigănași	H VIII ¹ , 132 ^V
28	Bîrlești, Erbiceni	H VIII ¹ , 148 ^V
29	Gropnița	H VIII ¹ , 151 ^V și 329 ^F
30	Cîrjoaia, Cotnari	H VIII ¹ , 171 ^F
31	Sîpote	H VIII ¹ , 184 ^V și 194 ^V
32	Ghișcăreni, Sîpote	H VIII ¹ , 192 ^F
33	Cucuteni, Lețcani	H VIII ¹ , 244 ^F și 261 ^V
34	Vîlcelele, Vlădeni	H VIII ¹ , 298 ^V
35	Golăiești	H VIII ¹ , 306 ^V
36	Tomesti	H VIII ² , 241 ^F
37	Goruni, Tomesti	H VIII ¹ , 315 ^F
38	Horlești	H VIII ¹ , 356
39	Horlești, Rediu	H VIII ² , 297 ^F și 301 ^V
40	Măcărești, Prisăceni	H VIII ² , 12 ^F
41	Perieni, Probota	H VIII ² , 74 ^F
42	Podu Iloaiei	H VIII ² , 83 ^V
43	Popești	H VIII ² , 99 ^V și 109 ^V
44	Românești	H VIII ² , 143 ^V
45	Rogcani, Trifegți	H VIII ² , 161 ^V
46	Zaboloteni și Lunca Prutului, Trifegți	H VIII ² , 285 ^V
47	Sculeni, Victoria	H VIII ² , 166 ^F

48	Stinca, Victoria	H VIII ² , 206 ^v
49	Sinești	H VIII ² , 172 ^v și 177 ^v
50	Stornești, Sinești	H VIII ² , 214 ^r
51	Sîrca, Bălțați	H VIII ² , 200 ^r
52	Tîrgu Frumos	H VIII ² , 221 ^r și 228 ^v
53	Voinești	H VIII ² , 251 ^v și 260 ^v
54	Miroslovești	H XII, 457 ^r
55	Ruginoasa	H XII, 571 ^r
56	Vascani, Ruginoasa	H XII, 553 ^v
57	Tătăruși	H XII, 588 ^r
58	Țibănești	H XVI, 330 ^v
59	Tungujei, Țibănești	H XVI, 311 ^v

Județul Neamț

60	Bălțațești	H X, 6 ^r
61	Cracău Negru și Magazia, comuna Crăcăoani, Ghindăoani, comuna Bălțațești	H X, 161 ^r
62	Bîrgăuani	H X, 15 ^v
63	Grințieș	H X, 22 ^r
64	Ceahlău	H X, 424 ^v
65	Bistricioara, Ceahlău	H X, 33 ^r
66	Bodești	H X, 77 ^r
67	Hangu	H X, 317 ^v
68	Buhalnița, Hangu	H X, 96 ^v
69	Crăcăoani	H X, 189 ^v
70	Devideni, Țibucani	H X, 209 ^r
71	Filioara, Agapia	H X, 254 ^v
72	Gîrcina	H X, 290 ^r
73	Grumăzești	H X, 307 ^r
74	Negrești, Dobreni	H X, 356 ^v

75	Stejaru, Pingărași	H X, 369
76	Petricani	H X, 400
77	Timișești	H X, 506 și 508
78	Preutești, Timișești	H X, 413
79	Ghigoiești, Ștefan cel Mare	H X, 452
80	Siliștea, Români	H X, 466
81	Gogmani, Români	H X, 480
82	Urecheni	H X, 512
83	Războienii de Jos, Războieni	H X, 539
84	Dumbrava Roșie	H X, 572
85	Zănești	H X, 585
86	Borca	H XII, 289
87	Fărcașa	H XII, 356
122	Humulești	H X, 324

Județul Bacău

88	Buhuși	H X, 111 ^r și 121 ^v
89	Cîrligi, Filipești	H X, 130 ^v
90	Frumoasa și Balcani, Balcani	H X, 261 ^r
91	Stănișești	H XIII, 471 ^r
92	Crăiești, Stănișești	H XIII, 117 ^v
93	Găiceana	H XIII, 177 ^r
94	Godinești, Vulturești	H XIII, 199 ^v
95	Huruiești	H XIII, 218 ^v
96	Ocheni, Huruiești	H XIII, 348 ^v
97	Negulești, Dealu Morii	H XIII, 312 ^r
98	Oncești	H XIII, 362 ^r
99	Onceștii Vechi, Oncești	H XIII, 377 ^r
100	Răchitoasa	H XIII, 407 ^v
101	Șendreni, Motogeni	H XIII, 415 ^r și H XV, 49C ^r
102	Spria, Colonești	H XIII, 438 ^v

103	Căbești, Podu Turcului	H XV, 100 ^v
104	Flopana	H XV, 426 ^r
105	Lipova	H XVI, 238 ^v

Județul Vaslui

106	Mălușteni	H III, 291 ^r
107	Lupești, Mălușteni	H III, 267 ^r
108	Albești	H VI, 17 ^r
109	Viigoara	H VI, 52 ^r
110	Dodești, Viigoara	H VI, 96 ^v
111	Deleni, Hocenii	H VI, 82 ^v
112	Șigcani, Hocenii	H VI, 209 ^r
113	Epureni, Duda - Epureni	H VI, 117 ^v
114	Găgești	H VI, 125 ^v
115	Dimitrie Cantemir	H VI, 143 ^v
116	Ivănnești, Pădureni	H VI, 154 ^v
117	Mălăiești, Vucani	H VI, 172 ^r
118	Rogiești	H VI, 200 ^v
119	Stoilești, Banca	H VI, 221 ^r
120	Avrănești, Voinești	H XV, 5 ^r
121	Igești, Blăgești	H XV, 50 ^v
123	Bogdănița	H XV, 68 ^v
124	Boggești, Pogana	H XV, 81 ^v
125	Cirjoani, Pogana	H XV, 151 ^v
126	Brădești, Vindirei	H XV, 91 ^r
127	Docani, Vindirei	H XV, 245 ^v
128	Lălești, Puiești	H XV, 117 ^v
129	Corodești, Gherghești	H XV, 219 ^r
130	Gherghești	H XV, 380 ^r
131	Costești	H XV, 233
132	Puntigeni, Costești	H XV, 474 ^v

133	Dragomirești	H XV, 265 ^F
134	Doagele, Dragomirești	H XVI, 161 ^F
135	Epureni	H XV, 279 ^V
136	Fruntigeni, Grivița	H XV, 307 ^F
137	Odaia Bursucani, Grivița	H XV, 400 ^V
138	Ibănești, Al. Vlahuță	H XV, 344 ^V
139	Mînzăți, Al. Vlahuță	H XV, 370 ^F
140	Ivești	H XV, 353 ^V
141	Perieni	H XV, 409
142	Bogdănești	H XV, 509 ^F
143	Bereasca, Dănești	H XVI, 83 ^F
144	Buhăiești, Vulturești	H XVI, 117 ^V
145	Codăești	H XVI, 134 ^F
146	Cosmești, Delești	H XVI, 143 ^F
147	Deleni	H XVI, 152 ^V
148	Dumegști	H XVI, 177 ^V
149	Ferești, Văleni	H XVI, 189 ^F
150	Văleni	H XVI, 339 ^F
151	Gîrceni	H XVI, 198 ^F și 209 ^F
152	Ivănești	H XVI, 227 ^V
153	Laza	H XVI, 235 ^F
154	Lipovăț	H XVI, 248 ^F
155	Mînjești, Muntenii de Jos	H XVI, 260 ^F
156	Muntenii de Jos	H XVI, 283 ^V
157	Mircești, Tăcuta	H XVI, 272 ^F
158	Zăpodeni	H XVI, 355 ^V
160	Telejna, Zăpodeni	H XVI, 321 ^V

Județul Vrancea

161	Livezile, Vizantea - Livezi	H XI, 438 ^V
162	Irești, Vidra	H XI, 470 ^F

163	Măruja	H XI, 490 ^v
164	Paltin	H XI, 506 ^r
165	Răcoasa	H XI, 517 ^v
166	Bordeasa Veche, Tătăranu	H XII, 175 ^v
167	Tîmboești	H XII, 228 ^r
168	Homocea	H XIII, 207 ^v
169	Lespezi, Homocea	H XIII, 249 ^v
158	Boghești	H XIII, 14 ^r
170	Prisecani, Boghești	H XV, 451 ^v

Județul Galați

171	Băleni	H III, 4 ^v
172	Balinteghi, Berești - Meria	H III, 19 ^r
173	Băneasa	H III, 58 ^r
174	Berești - Meria	H III, 49 ^v
175	Prodănești, Berești - Meria	H III, 578 ^v
176	Branigtea	H III, 75 ^r
177	Cuca	H III, 88 ^r
178	Rediu	H III, 96 ^v
179	Rogojeni, Suceveni	H III, 118 ^v
180	Tudor Vladimirescu	H III, 151 ^v
181	Foltești	H III, 155 ^v și 171 ^v
182	Frumușița	H III, 196 ^v
183	Gănești, Cavadinești	H III, 228 ^v
184	Jorâști	H III, 246 ^v
185	Măstăceni	H III, 310 ^v
186	Tîrgu Bujor	H III, 450 ^r
187	Moscuc, Tîrgu Bujor	H III, 327 ^v
188	Șivița, Tuluțești	H III, 387 ^r
190	Slobozia Conachi	H III, 401 ^v
191	Smulți	H VII, 409 ^v , 417 ^v și 430 ^v

192	Virlezi	H III, 488 ^v
193	Vlădești	H III, 499 ^r
194	Odaia Manolache, Vinători	H III, 464 ^r
195	Barcea	H XIII, 3 ^r
196	Brăhăgești	H XIII, 26 ^r
197	Corod	H XIII, 68 ^v și 83 ^r
198	Cosmești	H XIII, 100 ^v
199	Fundeni	H XIII, 127 ^r și 136 ^r
200	Nicorești	H XIII, 327 ^r și 337 ^r
201	Ionăgești, Nicorești	H XIII, 235 ^v
202	Nărtești, Gohor	H XIII, 291 ^v
203	Tepu	H XIII, 470 ^r
204	Țigănești, Munteni	H XIII, 482 ^r
205	Piscu	H III, 363 ^v

LISTA LOCALITĂȚILOR DIN ANCHETA DIRECTĂ DE FIERĂRIE *

Ag	Agăș, Bacău	Onea Iftimie
As	Asău, Bacău	Balica Ioan
BC	Bicaz Chai, Neamț	Borog Gheorghe
Bl	Bălugești, Icugești, Neamț	Mihalache Emilian
Cd	Condrea, Umbrărești, Galați	Babeș Dumitru
Cg	Ciugheș, Palanca, Bacău	Paligian Petrea
Ci	Ciocănești, Iacobeni, Suceava	Cheu Dumitru
Db	Dobreni, Neamț	Mihuț St. Ștefan
Dc	Dochia, Girov, Neamț	Alistar Vasile și Chirilă V.
Fr	Fărcăș, Neamț	Nistor P. Mihai
Ge	Gemenea, Stulpicani, Suceava, anchetă făcută de Adrian Turcăleș	

* După numele localității anchetate sînt trecute numele comunei (cînd comuna poartă numele satului, nu se repetă numele) și al județului. În dreapta este numele informatorului.

Gm	Ghimeș, Ghimeș - Făget, Bacău	Biro Iozef
Gr	Girov, Neamț	Hanganu Arghir Constantin
Lu	Luminig, Piatra - Șoimului, Neamț	Pintilie Gh. și Leață C.
MA	Malu Alb, Drăgănești, Galați	Marin Napoleon
Ma	Marginea, Suceava	Buliga Mihai
MC	Miron Costin, Trifești, Neamț	Denis Emil
Md	Mîndrești, Valea Mărului, Galați	Tiron Gheorghe
Mn	Munteni, Tecuci, Galați	Serea Vasile
Mt	Matca, Galați	Gonța Ion și Andrei Istrate
Ng	Negrești, Dobreni, Neamț	Lăcătuș Mihai
Oc	Ocol, Piatra - Neamț, Neamț	Cobrea Iozif
Or	Orbeni, Bacău	Pascal Gheorghe
Pd	Podoleni, Neamț	Motfolea Vasile
PL	Poiana Largului, Poiana Teiului, Neamț	Iosub Constantin
Pn	Poiana, Dobreni, Neamț	Lămătic V. Constantin
Pr	Preluci, Agăș, Bacău	Niță N. Gheorghe
Pu	Putna, Suceava	Panțiru Gheorghe
Rz	Roznov, Neamț	Ponici Dumitru
Sl	Slobozia, Roznov, Neamț	Pavalache I. Ioan
Su	Sucevița, Suceava	Vatamaniuc Vasile
Șb	Șerbănești, Liești, Galați	Bocăneală M. Vasile
Tm	Tămășeni, Umbrărești, Galați	Manolache Neculai
Țg	Țigănești, Munteni, Galați	Nechita Anghel
VM	Vatra Moldoviței, Suceava	Homoreanu Vasile

LISTA LOCALITĂȚILOR DIN REȚEAUA ALMB*

(Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina)

461 Prăleni, Poiana Stampei, Suceava	486 Cajvana, Suceava
462 Coțna, Dorna Cîndrenilor, Suceava	487 Grănicești, Suceava
463 Cîrlibaba, Suceava	488 Grămești, Suceava
464 Izvoarele Sucevei, Suceava	489 Dersca, Botoșani
465 Brodina, Suceava	490 Ilișești, Ciprian Porumbescu, Suceava
466 Straja, Suceava	491 Capu Codrului, Valea Moldovei, Suceava
467 Argel, Moldovița, Suceava	492 Găinești, Slatina, Suceava
468 Deluț, Fundu Moldovei, Suceava	493 Horodniceni, Suceava
469 Ciocănești, Iacobeni, Suceava	494 Șcheia, Suceava
470 Argestrău, Vatra Dornei, Suceava	495 Pătrăuți, Suceava
471 Șaru Dornei, Suceava	496 Zvoriștea, Suceava
472 Catrinari, Panaci, Suceava	497 Ibănești, Botoșani
473 Pojorita, Suceava	498 Oroftiana, Suharău, Botoșani
474 Vatra Moldoviței, Suceava	499 Broscăuți, Botoșani
475 Sucevița, Suceava	500 Leorda, Botoșani
476 Vicovul de Jos, Suceava	501 Dumbrăveni, Suceava
477 Frătăuții Vechi, Suceava	502 Bosanci, Suceava
478 Marginea, Suceava	503 Chiligeni, Udești, Suceava
479 Volovăț, Suceava	504 Corni, Botoșani
480 Solca, Suceava	505 Ipotesti, Mihai Eminescu, Botoșani
481 Vama, Suceava	506 Nicgeni, Botoșani
482 Crucea, Suceava	507 Vorniceni, Botoșani
483 Ostra, Suceava	
484 Doroteia, Frasin, Suceava	
485 Mînăstirea Humor, Suceava	

* După numărul punctului de anchetă sînt trecute numele localității, numele comunei (cînd comuna poartă numele satului, nu se repetă numele) și al județului.

- 508 Mileanca, Botoșani
509 Concești, Botoșani
510 Păltiniș, Botoșani
511 Rădăuți Prut, Botoșani
512 Coțușca, Botoșani
513 Ungureni, Botoșani
514 Răchiți, Botoșani, Botoșani
515 Cristești, Botoșani
516 Gorbănești, Botoșani
517 Osveni, Botoșani
518 Miveni, Mănoleasa, Botoșani
519 Hănești, Botoșani
520 Sulița, Botoșani
521 Flămânzi, Botoșani
522 Trușești, Botoșani
523 Movila Ruptă, Ripiceni,
Botoșani
524 Ștefănești - Sat, Ștefănești,
Botoșani
525 Todireni, Botoșani
526 Santa Mare, Botoșani
527 Andrieșeni, Iași
528 Trifești, Iași
529 Vlădeni, Iași
530 Larga, Movileni, Iași
531 Luceni, Victoria, Iași
532 Ciurchi, Iași, Iași
533 Comarna, Iași
534 Clurea, Iași
535 Grozești, Iași
536 Coropcenii, Ciorteghi, Iași
537 Borosești, Scinteia, Iași
538 Voinești, Iași
539 Dumeghi, Iași
540 Erbiceni, Iași
541 Belcești, Iași
542 Plugari, Iași
543 Poiana Mărului, Cepenița,
Iași
544 Băiceni, Cucuteni, Iași
545 Ion Neculce, Tîrgu Frumos,
Iași
546 Mădărjac, Iași
547 Mironeasa, Iași
548 Tansa, Iași
549 Gîdinti, Sagna, Neamț
550 Mircești, Iași
551 Cozmești, Stolniceni, Iași
552 Sireșel, Iași
553 Tudora, Botoșani
554 Preutești, Suceava
555 Tătărăuși, Iași
556 Moțca, Iași
557 Miroslovești, Iași
558 Ruginoasa, Lulcești, Neamț
559 Dochia, Girov, Neamț
560 Hlăpești, Dragomirești,
Neamț
561 Humulești, Tîrgu Neamț,
Neamț
562 Brusturi, Brusturi - Dră-
gănești, Neamț

- 563 Săcuța, Boroaia, Suceava
564 Baia, Suceava
565 Poiana Mărului, Mălini,
Suceava
566 Bălțătești, Neamț
567 Gîrcina, Neamț
568 Vaduri, Vișoara, Neamț
569 Cracău Negru, Crăcăuani,
Neamț
570 Pipirig, Neamț
571 Tarcău, Neamț
572 Ceahlău, Neamț
573 Poiana Largului, Poiana
Teiului, Neamț
574 Fărcașa, Neamț
575 Broșteni, Suceava
576 Poiana, Grintieșu, Neamț
577 Bicăz Chei, Neamț
578 Huisurez, Dămuc, Neamț
579 Palanca, Bacău
580 Goioasa, Agăș, Bacău
581 Bolotău, Zemeș, Bacău
582 Tazlău, Neamț
583 Luminig, Piatra Șoimului,
Neamț
584 Podoleni, Neamț
585 Văsiești, Moinești, Bacău
586 Doftana, Bacău
587 Scorțeni, Bacău
588 Blăgești, Bacău
589 Miron Costin, Trifești, Neamț
590 Bălugești, Icușești, Neamț
591 Șerbești, Săucești, Bacău
592 Măgura, Bacău
593 Livezi, Bacău
594 Gura Văii, Gheorghe Gheorghiu
Dej, Bacău
595 Gioseni, Tamași, Bacău
596 Odobeghi, Secuieni, Bacău
597 Tulești, Dragomirești, Vaslui
598 Dumeghi, Vaslui
599 Negrești, Vaslui
600 Pungești, Vaslui
601 Mărăști, Filipeni, Bacău
602 Petrești, Pincești, Bacău
603 Orbeni, Bacău
604 Godineștii de Jos, Vultu-
reni, Bacău
605 Buda, Răchitoasa, Bacău
606 Ivănești, Vaslui
607 Căntălărești, Ștefan cel
Mare, Vaslui
608 Dănești, Vaslui
609 Miciești, Vaslui
610 Muntenii de Sus, Tanacu,
Vaslui
611 Corodești, Gherghești, Vaslui
612 Puiești, Vaslui
613 Burdusaci, Răchitoasa, Bacău
614 Blaga, Dealu Morii, Bacău
615 Muncelu, Glăvănești, Bacău
616 Băcani, Vaslui

- 617 Bogdănești, Vaslui
618 Lăpovăț, Vaslui
619 Oltenegți, Vaslui
620 Tătăreni, Vaslui
621 Ghermănești, Drinceni, Vaslui
622 Stăniilești, Vaslui
623 Grumezoaia, D. Cantemir, Vaslui
624 Vutcani, Vaslui
625 Stoiegești, Banca, Vaslui
626 Vetricoiaia, Vaslui
627 Fălciu, Vaslui
628 Epureni, Vaslui
629 Frunțișeni, Grivița, Vaslui
630 Berești, Galați
631 Cîrja, Murgeni, Vaslui
632 Suceveni, Galați
633 Oancea, Galați
634 Virlezi, Galați
635 Fîrțănești, Galați
636 Cuca, Galați
637 Frumugița, Galați
638 Odaia Manolache, Vinători,
Galați
639 Branîștea, Galați
640 Piscu, Galați
641 Pechea, Galați
642 Costache Negri, Galați
643 Cudalbi, Galați
644 Corod, Galați
645 Adam, Drăgușeni, Galați
646 Belcești, Ivești, Vaslui
647 Priponești, Galați
648 Tălpigi, Ghidigeni, Galați
649 Matca, Galați
650 Liești, Galați
651 Cîmpineanca, Vrancea
652 Umbrărești, Galați
653 Mirceștii Vechi, Vinători,
Vrancea
654 Furceni Vechi, Cosmești,
Galați
655 Ionăgești, Nicorești, Galați
656 Homocea, Vrancea
657 Borșani, Coțofănești, Bacău
658 Păunești, Vrancea
659 Străuane, Vrancea
660 Bolotești, Vrancea
661 Mera, Vrancea
662 Vidra, Vrancea
663 Pralea, Căiuți, Bacău
664 Cașin, Bacău
665 Rotileștii Mari, Cîmpuri,
Vrancea
666 Negrilești, Birsești, Vrancea
667 Nistorești, Vrancea
668 Nereju, Vrancea
669 Soveja, Vrancea
670 Hirja, Oituz, Bacău

LISTA LUCRĂRILOR FOLOSITE ȘI SIGLELE LOR

- ANDRIESCU - Andriescu Cireșica, Terminologia tehnică referitoare la fierărie din comuna Podul Iloaiei, regiunea Iași, 1952, 17p., lucrare de diplomă manuscrisă, aflată la Biblioteca Centrală Universitară Iași.
- ALRSN - Atlasul lingvistic român. Partea II (ALR II) Serie nouă. Academia Republicii Socialiste Romania, Filiala Cluj, Institutul de lingvistică și istorie literară. Vcl. I-VII.
- ARVINTE, DE - Vasile Arvinte, Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlasses), Akademie Verlag, Berlin, 1971.
- ARVINTE, I - Vasile Arvinte, Criterii de delimitare a împrumuturilor săsești ale limbii române, în "Anuar de lingvistică și istorie literară", XVI, 1965, p. 97-109.
- ARVINTE - URSU - V. Arvinte, N.A. Ursu și Al. Andriescu, Terminologia profesională în regiunea viitorului lac de acumulare al hidrocentralei "V.I.Lenin" de la Bicaz, în "Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza - Iași", Seria Științe sociale, tomul V, 1959, p. 63-114.
- ASBc, Prof. - Arhivele Statului Bacău, fondul Prefectura Bacău.
- ASBc, Șc. prof. - Arhivele Statului Bacău, fondul Școala profesională.
- ASG, Șc. metal. - Arhivele Statului Galați, fondul Școala metalurgică.
- ASI, Doc. - Arhivele Statului Iași, fondul Documente.
- ASI, Eforia - Arhivele Statului Iași, fondul Eforia Iași.

- ASI, Ispr. Bacău - Arhivele Statului Iași, fondul Isprăvnicia ținutului Bacău.
- ASI, Pref. - Arhivele Statului Iași, Fondul Prefectura Iași.
- ASI, Secretar. - Arhivele Statului Iași, fondul Secretariatul de Stat al Moldovei.
- BEST - Karl Best, Fachbuch für Metallarbeiter, Hannover, Jänecke, 1952, 169 p.
- BINDER, EG, I-IV - St. Binder, Contribuții la studiul elementelor germane în lexicul graiurilor populare românești, în "Analele Universității din Timișoara". Seria Științe filologice. I, în vol. III, 1965; II, în vol. IV, 1966, p. 221-245; III, în vol. V, 1967, p. 49-72; IV, în vol. VI, 1968, p. 189-202.
- BORCIA - Ion Borcia, Deutsche Sprachelemente im Rumänischen, în "Zehntner Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache zu Leipzig", Leipzig, 1904.
- CADE - I.-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, Dictionarul enciclopedic ilustrat, București, Editura "Cartea românească", 1926-1931.
- CAPIDAN, M, III - Th. Capidan, Meglenoromâni, III, Dictionar meglenoromân, 1935.
- CIHAC, II - A. de Cihac, Dictionnaire d'étymologie daco-romane. Vol. al II-lea. Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-modernes et albanais, Socec, 1879.
- CIORANESCU - Al. Cioranescu, Diccionario etimológico rumano. Universidad de la Laguna, Tenerife, 1958-1966, XX + 1184p.
- CV - "Cum vorbim", I-IV, 1949-1952.
- DA - Dictionarul limbii române. Academia Română. Sub conducerea lui Sextil Pușcariu. București, tomurile I - II, 1915-1949.
- DANAILA-LAZAR

- DĂNĂILĂ-LAZĂR - Sofia Dănilă-Lezăr, Terminologia fierăriei, 1968, 53 p., lucrare de diplomă manuscrisă, aflată la Biblioteca Facultății de filologie a Universității din Iași.
- DDA - Tache Papahagi, Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic. Dictionnaire aroumain (macédo-roumain) général et étymologique, București, Editura Academiei, 1963, 1264 p.
- DICT - Atestat în principalele dicționare ale limbii române.
- DITTMANN - Karl Dittmann, Der Schmied, Langensalza, Beltz, 1941.
- DLRM - Dicționarul limbii române moderne. Academia Republicii Populare Române. Institutul de lingvistică din București, sub direcția prof. univ. Dimitrie Macrea. Editura Academiei, 1958, 962 p.
- DN - Florin Marcu, Constant Maneca, Dicționar de neologisme, ed. a II-a, București, Editura științifică, 1966, 767 p.
- Dicționar tehnic german-român, Editura tehnică, București, 1966.
- ETP - Dicționar tehnic poliglot, Editura tehnică, București, 1963.
- FLOREA, Nume - I.A.Florea, Nume de agenți și de ocupație în terminologia fierăriei, în "Anuar de lingvistică și istorie literară", XXIII, 1972, p. 41-75.
- GRIMM - Jakob und Wilhelm Grimm, Deutsches Wörterbuch; Leipzig, 1854-1960.
- HARDENBERG - Hans Hardenberg, Die Fachsprache der bergischen Eisen- und Stahlwarenindustrie, Bonn, 1940, 180 p.
- JAKOB - Julius Jakob, Wörterbuch der Wiener Dialektes,

5. Auflage, Gerlach und Wiedling, Wien, 1972.
- KIRSTEN - RINNO - Karl Kirsten, Max Rinno, Schwieden, Jänecke, Hannover, 1947.
- KISCH - Gustav Kisch, Nösner Wörter und Wendungen. Ein Beitrag zum siebenbürgisch-sächsischen Wörterbuch, Progr. Bistritz, 1900.
- KRAUSS - Friedrich Krauss, Wörterbuch der nordeiebenbürgischen Handwerksprachen, Siegburg, 1957.
- LR - "Limba română", I, 1952 și următorii.
- MANECA - Constant Maneca, Cuvinte compuse în terminologia științifică și tehnică actuală, în Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română, vol. I, București, 1959, p. 191-202.
- MINDRESCU - Simion C. Mindrescu, Influența culturii germane asupra noastră. I Influența germană asupra limbii române, Iași, 1904.
- MOROȘANU - Moroșanu Emil, Terminologia fierăriei în orașul Iași, 1964, lucrare de diplomă manuscrisă, aflată la Biblioteca Facultății de filologie a Universității din Iași.
- NEAGU - Neagu Georgeta, Terminologia fierăriei în Iași și împrejurimi, 1967, 37 p., lucrare de diplomă manuscrisă, aflată la Biblioteca Facultății de filologie a Universității din Iași.
- PAUL, DG, I - Hermann Paul, Deutsche Grammatik, 1. Band, 6. Auflage, Halle, 1959.
- RHEIN. WB. - Rheinisches Wörterbuch, editat de Josef Müller, Bonn, 1928 și următorii.
- SANDU - Sandu Eugenia, Terminologia fierăriei în orașul Iași, 1966, 49 p., lucrare de diplomă manuscrisă, aflată la Biblioteca Facultății de filolo-

- gie a Universității din Iași.
- SANZEWITSCH, RÊ: - C. von Sanzewitsch, Die russischen Elemente romanischen und germanischen Ursprungs, in "Zweiter Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache zu Leipzig", Leipzig, 1895.
- SCRIBAN - August Scriban, Dicționarul limbii românești (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologisme, provincialisme), Edițiunea întâia, Iași, Institutul de arte grafice "Presa bună", 1939.
- SĂINEANU, IO - Lazăr Săineanu, Influența orientală asupra limbii și culturii române, vol. II, partea I, București, Editura Socec, 1900.
- SERBOIANU - C. J. Popp Serboianu, Les tsiganes, Histoire. - Ethnographie. -Linguistique. -Grammaire. -Dictionnaire, Payot, Paris, 1930.
- TÁMAS - Lajos Támas, Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (Unter Berücksichtigung der Mundartwörter), Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966, 936 p.
- TDRG - H. Tiktin, Rumänisch-deutsches Wörterbuch, vol. I - III, Bukarest, Staatsdruckerei, 1903-1925.
- TEAHA, TG - Teofil Teaha, Termeni de origine germană în graiurile din Oltenia, in "Fonetică și dialectologie", VIII, 1973, p. 65-78.
- TIELESCH - Josef Tielesch, Fachkunde für Schmiede, (Wien), Gewerbeverlag, 1954, 261 p.
- TL - G. Brelow, H. Hoher, Technologisches Lexicon, II Mechanische Technologie und Maschinenkunde, Leipzig, 1883.

ALTE PRESCURTĂRI ȘI SEMNE FOLOSITE

acc.	: accentuat	rom.	: limba română; român
adj.	: adjectiv	rus.	: limba rusă; rus
adv.	: adverb	săș.	: sășesc
alb.	: albanez	scr.	: sârbo-croat
bg.	: bulgar	s.f.	: substantiv feminin
cf.	: confer	sg.	: singular
comp.	: compus	sg.t.	: singulare tantum
determ.	: determinare	sl.	: slav
engl.	: englez	s.m.	: substantiv masculin
fr.	: limba franceză; francez	s.n.	: substantiv neutru
germ.	: limba germană; german	subst.	: substantiv
gr.	: grecesc	suf.	: sufix
ibid.	: ibidem	s. v.	: sub voce
intrans.	: intransitiv	tc.	: turc
it.	: italian	tranz.	: tranzitiv
lat.	: latin	țig.	: țigănesc
magh.	: limba maghiară; maghiar	ucr.	: ucrainean
ngr.	: neogrec	v.	: vezi
pl.	: plural	vb.	: verb
pl.t.	: plurale tantum	~	: înlocuiește cuvântul-titlu
pol.	: polonez	<	: provine din
prez. ind.	: prezent indicativ	>	: devine
pron.	: pronunțat	' '	: (ghilimele) exprimă înțelesul cuvântului
refl.	: reflexiv		

ÁBQHEFÁIER subst. Vatră (a). Cf. ALMB 477.

-Cf. germ. F e u e r 'vatra fierarului' (KRAUSS).

ÁBSORÓT s.n. v. apsq̄t̄.

ÁBSUT subst. v. apsq̄t̄.

ÁBSAT s.n. v. apsq̄t̄.

ÁBSLÓT s.n. v. apsq̄t̄.

ÁBSOD s.n. v. apsq̄t̄.

ABSOLUT subst. v. apsq̄t̄.

ÁBSOT s.n. v. apsq̄t̄.

ÁBSROD s.n. v. apsq̄t̄.

ÁBSROT s.n. v. apsq̄t̄.

ABROTER subst. v. apsq̄t̄.

ÁBSŢECLU s.n. Şteclu (a). Cf. F 1464, Pr.

-Pl.: abştecluri.

-Din germ. Ab [schlicht] stöckel.

ÁBSTOC s.n. v. ambusq̄t̄oc.

ABSURÓT subst. v. apsq̄t̄.

AC¹ s.n. a) (Şi cu determ. de trasat, MOROŞANU, 41) Raiznăr. Cf.

Mn, Pd.

b) Brender (a). Cf. F 205, 588, Su.

-Pl.: ace şi acuri, (a) Mn, (b) Su.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. ac (DICT, lat.

acus). -Pentru (b) cf. şi germ. H a k e n 'cîrlig'.

AC² s.n. v. hac.

ACLIC¹ subst. -. hauc¹ling.

ACLING subst. v. hauc¹ling.

ACSOT s.n. v. ap¹got.

ACSOT¹ subst. v. ap¹got.

ACȘTOC¹ s.n. Scaun de cuțitoit, folosit în dulgherie. Cf. ALMB 439, Ci, PL, Tm.

-Pl.: acștoace. -Și: ștoc s.n., pl. ștocuri, ALMB 604, ARVINTE-URSU-ANRIEȘCU, 99.

-Din germ. Hackstock 'butuc de cioplit'. -Forma ștoc, din al doilea element al comp. germ. sau din forma acștoç, prin brevilocvență.

ACȘTOC² subst. v. radștoc.

ACȘTOC³ s.n. v. ambusștoc.

ACUȘOT subst. v. ap¹got.

ADAUS s.n. Lohring (a). Cf. F 1608, Mn.

-Pron.: da-us. -Pl.: adausuri.

-Sens specializat al rom. adaus (literar adaos, DICT¹, v. adaoge), probabil și calc după germ. Beilagscheibe 'șabă de adaos'.

ADMĂIS s.n. a Caltmaisel. Cf. F 919, 1107, 1537, 1539, Oc, Rz.

b) Ap¹got (b). Cf. F 518, 1107, MC.

c) Ap¹got (a). Cf. F 1082.

-Acc. și: admaise, (g) Db. -Pl.: admăise.

-Contaminare între germ. Abschrot și germ. Schrotmeissel, cf. și rom. c a l t m a i s e l , pentru sensul (a).

ADUCE vb. III. Tranz. (Complementul indică piese de fier, de exemplu potcoave sau șina de căruță; și în construcțiile: a aduce cap la cap, F 1902, Pr, a aduce rotund, Pu) A covăți (a). Cf. F

140, 263, 545, 895, 905, ALMB 507, Ag, Cg, Dc, Gr, MA, Ma, Md, Pd, Pr, Pn.

-Prez. ind.: aduc.

-Sens specializat al rom. aduce (DICT, lat. adduco).

ADUNÁ vb. I. Tranz. (Complementul indică piese de fier, de exemplu potcoave) A covăți (a). Cf. As, Cg, MA, Mt.

-Prez. ind.: adun.

-Sens specializat al rom. aduna (DICT, lat. adunare).

AGLÁIT s.n. v. naglais.

AGLÁIZÁN s.n. v. naglais.

AGLAZ subst. v. naglais.

AIZEȚUÍ vb. IV v. anzețui.

AJUSTÁ vb. I. Tranz. a) (Complementul indică potcoava sau unghia animalului de potcovit) A găfui (a). Cf. F 277, 363, 390, 392, 588, 1041, 1295, 1424, 1556, 1901, Bl, Cd, Rz.

b) (Complementul indică potcoava) A pásui¹ (a). Cf. F 711, 868, 1558, Db.

c) (Complementul indică diferite piese metalice) A pili (a). Cf. F 529, 1399, MC, MOROȘANU, 41.

d) (Complementul indică diferite piese metalice cu vîrf sau cu tăig, de exemplu fierul plugului) A ascuți. Cf. F 1864, ²30

e) (Complementul indică piese plate de metal) A fășui (a). Cf. Db.

f) (Complementul indică piese de lemn sau de fier) A dăltui (a). Cf. Ag, Cd, Db.

g) (Complementul indică piese metalice, de exemplu potcoave sau cuțite de plug) A covăți (a). Cf. Db, Tm.

-Prez. ind.: ajustez.

-Sensuri specializate ale rom. ajusta (DICT, din fr. ajuster).

AJUSTOR s.n. Holarizán (b). Cf. F 1864, Cd.

-Pl.: ajustoare.

-Ajusta + suf. -tor.

AJUTOR s.n. a) (Cu determ. de piuliță) Clește (a). Cf. F 803, Mn.

b) (Și cu determ. de găurit, Pr) Lohring (a). Cf. As.

-Pl.: ajustoare.

-Din sintagmele clește ajutor de piuliță, pentru (a), inel ajutor de găurit, pentru (b), prin brevilovcență.

ALB a) S.n. Stare de incandescență a oțelului, căreia îi corespunde culoarea albă. Cf. As, Cg, MC, PL, Su, F 820, 868, 1251.

b) S.n. (In construcția) A căli la alb = a căli oțel cu conținut scăzut de carbon, prin încălzire la o temperatură de peste 720° C; a căli la galben, a căli tare, a căli iute. Cf. Fr, Mn, Pr, Sl, F 1251.

c) S.n., adj. (In construcțiile) Căleală la alb (sau călitură la alb, F 1251, căleală albă, Or, călitură albă, Pu) = căleală a oțelului cu conținut scăzut de carbon, prin încălzire la o temperatură de peste 720° C; călitură la galben, călitură gălbioară, căleală iute, călitură iute, călitură tare. Cf. Fr, Ma, F 1902.

-Sens specializat al rom. alb (DICT, lat. albus).

ALBASTRU a) S.n. Stare de incandescență a oțelului, căreia îi corespunde culoarea albastră; gușa porumbului, gușa hulubului. Cf. MC, PL.

b) S.n. (In construcția) A căli la albastru = a căli oțel cu conținut de carbon peste 0,9%, prin încălzire pînă la temperatura de 720° C; a căli la gușa porumbului, a căli moicui, a căli la vinăt. Cf. Mn, Or.

c) S.n., adj. (In construcțiile) Căleală la albastru (sau călitură la albastru, Pd, Sl, călitură albastră, Pd, Pr, căleală albastră: Md) = căleală a oțelului cu conținut de carbon peste 0,9%, prin încălzire pînă la temperatura de 720° C; călitură la gușa de

rumbului, călitoră moale, căleală molcuță, călitoră slabă, călitoră vinătă. Cf. Mn, PL, Tg.

-Sens specializat al rom. albastru (DICT, lat. albastrer).

ALBIA vb. I. Franz. (Complementul indică brăzdarul plugului) A covăși (a). Cf. F 1729, 1743, 1785, 1793, 1864, 1938, 2001, Sb, Tn, Tg.

-Pron.: bi-a. -Prez. ind.: albiez. -Și: albií vb. IV, prez. ind. albigge, F 1902, Cd, MA, Md, Mn.

-Albie + suf. -a (-i), cf. subst. c o v a t ă , c u p ă și vb. c o v ă ț i , c u p i .

ALBIÁT, -Ă adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier) Covășit² (a). Cf. F 1743, 1793, 1864, 1938, MA, Mt, Tn.

-Pron.: bi-at. -Pl.: albiați, -te.

-V. albia.

ALBII vb. IV v. albia.

ALCER s.n. Cute de gresie cu care, în lipsa tocilei sau polizorului, se ascut obiecte cu tăig sau cu virf. Cf. F 711, 1253, 1344, Cg.

-Pl.: alcere.

-(DICT, arcer), etimologia necunoscută. -Pentru fonetismul formei moldovenești (l în loc de r în grupuri consonantice) v. și b l e n d e r , c h e l a e r , p l e a f t u r ă sub brender, cher-ner, praftură.

ALEZOR s.n. Raibor. Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 8, Bl, Cd.

-Pl.: alezoare. -Și: alizer subst., SANDU, 30.

-(DICT) Din fr. alesoir.

ALIZOR subst. v. alezor.

ALTAMĂR¹ subst. v. șpeltamăr.

ALTAMĂR² s.n. v. faltamăr.

ÁMBAS s.n. v. ambus.

ÁMBES s.n. Zețamăr (a). Cf. Gr, Mt.

-Pl.: ambesuri.

-Contaminare dintre germ. Ansetz [hammer] 'ciocan de netezit, platanos' și germ. Amboos 'nicovală' (v. și CV, I, 8, 31; cf. și sâs. h u m p ä s , KRAUSS).

ÁMBOS s.n. v. ambus.

ÁMBROS s.n. v. ambus.

ÁMBUS s.n. a) Nicovală (a). Cf. ASI, Doc., 432, 183, an 1840-1850, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 57, H 181, F 286, 381, 543, 691, 1102, 1137, 1186, Gm, Gr, VM, ALMB 527.

b) Cornul, virful ascuțit al nicovalei (a). Cf. Bl, MOROȘANU, 41.

c) (La cizmărie; în forma hambus) Fier care se încălzește în foc și cu care se ung cu cremă marginea tălpii și tocul la încălțăminte. Cf. ALMB 621.

-Acc. și: ambus, F 922. -Pl.: ambuse și ambusuri, (a) MINDRESCU, 18. -Și: ambas s.n., (a) MOROȘANU, 21; ambos s.n., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 69 și 443, ALMB 490, PL, pl. ambose și ambosuri, (a) MINDRESCU, 18; ambros s.n., pl. ambrose, (a) As, F 446; banus s.n., pl. banuse, (a) F 179; hambos s.n., (a) ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8, Oc, pl. hambose, ALMB 623; hambus s.n., (a) H 7, F 308, 315, 1041, 1413, 1414, ANDRIESCU, 6, NEAGU, 19, (c) ALMB 621, pl. hambuse, (a) H 161, F 485, ALMB 537, Dc, (c) ALMB 621 și hambusuri, (a) Pn; hamus subst., (a) F 458.

-(MINDRESCU, 18, CV, I, 8, 31) Din germ. Amboos. -Sensul (b), din germ. Amboos [horn] 'cornul nicovalei'. -Pentru (c), cf. KRAUSS, s. v. ('Brenneisen, den Sohlrand und Absatz am Schuh mit Wachs zu glätten'). -Formele cu h- inițial redau rostirea aspirată negermană, caracteristică mai ales meșterilor țigani (v. și həpəot). -Formele banus este o metaforă a elerelor alese a scriitorilor germani.

formele cu u aton, în loc de o etimologic, pe lângă fenomenul fonetic românesc (a. >ton > u), v. și GRIMM, ambusz (sub Amboss).

ÁMBUS-CÁPER subst. Lohring de nicovală, cu ajutorul căruia se poate și modela capul șuruburilor sau al cuielor. Cf. F 1102, Db, Sl.

-Contaminarea germ. Amboss [loch] 'gaura nicovalei' cu germ. Käppel [macher] 'căpuiitor, buterolă'.

ÁMBUSSTÖC s.n. Butuc (a). Cf. Mt, Pu.

-Pl.: ambusstocuri. -Și: ábstoc s.n., pl. abstocuri, F 957, 975, ANDRIESCU, 7; acstoc s.n., F 800, 922, pl. acstocuri, Sl; amstoc subst., F 1099; ástoc s.n., F 544, acc. și astóc, pl. aştócuri, Cd.

-Din germ. Amosstock (GRIMM). -Formele abstoc, amstoc, aştoc, prin sincopa silabei cu vocală atonă. -La forma acstoc² e posibilă și confuzia cu acstoc¹.

AMERICÁN s.n. (Cu determ. de găurit) Burghiu (c). Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 5, ibid., 1930, 182, 18.

-Pl.: americane.

-Din sintagma (burghiu) american de găurit, prin brevilocvență și substantivare.

AMONI s.f. v. amune.

AMSTOC subst. v. ambusstoc.

AMÚNE s.f. Nicovală (a). Cf. MA, Ng, Tm, ANDRIESCU, 7.

-Pl.: amune. -Și: amóni s.f., ANDRIESCU, 7.

-(SERBOIANU, 298) Din țig. amoni; cf. și aromânul a m o n ă (DDA).

ANAGLAISM subst. v. neglais.

ANCARÁ vb. I Tranz. (Complementul indică brăzdarul plugului) a covăți (a). Cf. F 529, 885, 1183, 1414, Db, Sl.

-Prez. ind.: ancarez.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. a n c h i r ă , a n c o r ă (după modelul a covăți, a albia, a cupi de la covată, albie, cupă);

cf. și fig. a n a u 'a curba, a arcui' și a n s a r a u 'a lung', a întinde, a trage, a îndrepta' dar și 'a încorda (un arc)'.

ANCARĂT adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier) Covățit² (a). Cf. F 885, 1183, 1414.

-V. ancara.

ANCLER s.n. v. haucling.

ANCLIC s.n. v. haucling.

ANCLINC s.n. v. haucling.

ANCLING subst. v. haucling.

ANGHEN-ȘLISN subst. Cheie (b) de formă tubulară. Cf. F 55, Pu.

-Din germ. Augenschlüssel.

ANGLEȚĂ s.f. Haucling (a). Cf. F 1348, Ag.

-Pl.: anglete.

-Cf. fr. o n g l e t .

ANTABĂR s.n. v. hantamăr.

ANTAL subst. v. hantamăr.

ANTĂMĂN s.n. v. hantamăr.

ANTĂMĂR s.n. v. hantamăr.

ANTAMERU subst. v. hantamăr.

ANTAMER s.n. v. hantamăr.

ANTĂMOR s.n. v. hantamăr.

ĂNTAMUR s.m. și n. v. hantamăr.

ANTEZUI vb. IV v. anzețui.

ANZĂȚUI vb. IV v. anzețui.

ANZETUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de metal) a) A îndrepta (a). Cf. F 137, 1091, 1263, Mt.

b) A fătui (a). Cf. F 428, Ga, Pn.

c) A cãntui²-(b). Cf. F 1785.

-Prez. ind.: anzețuiesc. -Și: aizețuî vb. IV, (a) ALMB 524;
antezuî vb. IV, (a,b) F 78; anzățuî vb. IV, (a) F 54, Cd, Sl, MORO-
SANU, 41, (c) Rz; anzidțuî vb. IV, (a,b) F (57); inzețuî vb. IV, (a)
F 113.

-Din germ. ansetzen.

ANZIDTUÎ vb. IV v. anzețui.

APĂ s.f. a) (Cu determ. tare) Acid azotic folosit în tinichi-
gerie pentru curățarea tablei ce urmează a fi lipită. Cf. Bl, ALMB
507.

b) (Cu determ.: albastră, galbenă, roșie și în expresia toată
apa = albă) Culoare pe care o capătă oțelul încălzit în vederea că-
lirii. Cf. As, Ci, Mn, Pd, Pu, VM.

-Pl.(b): ape.

-Sensuri specializate ale rom. apă (DICT, lat. aqua).

APĂRĂTOÁRE s.f. Capac. Cf. F 1185, 1344, 1555, 1608, As.

-Pl.: apărători.

-Sensuri specializate ale rom. apărător, apărătoare (DICT,
apăra + suf. -tor, -toare).

APCÁNT s.n. Faltmașină. Cf. Oc, MOROSANU, 21.

-Pl.: apcanturi.

-Din germ. Abkant [maschine, -presse].

ÁPCÍOT s.n. v. apșot.

ÁPRÁSP s.n. Răspă. Cf. ALMB 493, Ma.

-Pl.: aprașpe.

-Din germ. Hartraspel 'răspă aspră', cf. și germ. H u f r a s -
p e l 'răspă de potcovar'.

APSOROT subst. v. apșot.

ÁPSOT s.n. v. apşot.

APSÁD subst. v. apşot.

APSŁOD subst. v. apşot.

ÁPSŁOT s.n. v. apşot.

ÁPSOD s.n. v. apşot.

ÁPSOT s.n. a) (Si cu determ.: de nicovală, F 112, 468, 923, Cd, pentru tăiat fier, F 1476) Daltă care se fixează în orificiul nicovalii și pe care se așează materialul de tăiat ce se lovește direct cu un ciocan-daltă; daltă (k), ciocan (k), forbastru (g), falț¹ (e), șrothamăr (c), falțamăr (d), feleaiză, tăietor (d), șpalt (b), ștern-daltă, șpaltmaisel, șroter, șrotmaisel, (c), dorn (k), mutărhamăr (k), șpaltamăr (a), șplintamăr (b), admaisel (c). Cf. F 390, 458, 471, 518, 564, 804, 830, 885, 1041, ALMB 520, 597, 624, Pu.

b) Daltă cu coadă, pe care se bate cu ciocanul, folosită la tăierea pieselor de fier încălzite; daltă (c), șrotmaisel (a), pană (b), maizăl (c), șrothamăr (b), tăietor (b), focar (e), hartmaisel (c), admaisel (b), fordaltă, șpaițer, răzuș, șuntmutăr, baitel (a), falț¹ (f). Cf. F 253, 301, 468, 471, 564, 1041, Cd, Lu, ANDRIESCU, 8.

c) Șrothamăr (a). Cf. F 1528, Ci, Db.

d) (Prin analogie; în forma abşrot) Holoiză (a). Cf. Ag.

e) (Prin confuzie; și cu determ. rotund, F 1476) Steclu (a). Cf. F 776, 920.

-Acc. și: apşot, (b) F 470, pl. apşoturi, (a) Pd, (b) F 923, Cd și apşote, Mn și (cu determ.) F 923 (de nicovală). -Pl.: apşoturi și (rar) apşote, (a) ALMB 624. -Si: absorót s.n., pl. absoróturi, (a) F 287, 1399, (c) F 287; ábsut subst., (b) F 550, 551; ábsat s.n., pl. ábsate, (a) F 628 (cu determ. de nicovală), (b) F 628; abşlot s.n., pl. abşloate, (a) Gr; ábsod s.n., (a) F 563, (e) F 1193, pl. ábsode, (a) Gm; abşolut subst., (b) F 485; ábsot s.n., (a) F 302 și (cu determ.) F 788 (de nicovală), (b) F 788, 862, 830, ANDRIESCU, 9,

pl. ábşoturi. (a) F 690, Rz, acc. şi abşót, pl. abşoate, (a) Mt; ábşrod s.n., pl. ábşrode, (b) MC, ábşrot s.n., pl. ábşroturi, (a) Sl, (b) Dc, (d) Ag, (e) Pu, ábşrote, (a) Oc, (b) F 57 şi ápşroturi, (a) Ma, VM; abşroter subst., (a) F 1183; abşurót subst., (a) DÁNÁILÁ-LAZÁR, 17; acşot s.n., pl. acşoturi, (a) F 1026; acşót subst., (a) Lu; acuşót subst., (a) Tm (cu determ. de nicovală); ápciot s.n., pl. ápciote, (a) F 1184, (b) F 1028, 1040, 1184; apsorot subst., (e) F 957; ápsot s.n., (a) F 253, (b) F 1414, pl. ápsote, (b) Or; apşád subst., (a) F 1901, Tg; apşlod subst., (a) F 1785; ápşlot s.n., (a) F 307, 1099, pl. ápşloturi, (c) Sl; ápsod s.n., pl. ápsode, (a) F 348, 1366, MOROSANU, 41, (b) F 348, 1366 şi apşoduri, (a) F 278; ápsrot subst., (a) F 72 (cu determ. de nicovală), (b) ANDRIESCU, 9, ALMB 477, acc. şi apşrót, (a) Mt; áuşplot s.n., pl. áuşplote, (a) Md; hápsád subst., (a,b) F 765; hápsát subst., (b) NEAGU, 23; hápslod s.n., pl. hápsloduri, (a) F 802, 858, Gr şi hápslode, (a) F 1743, (b) Tg; hápslót subst., (a,b) F 747; hápsod s.n., pl. hápsode, (a) F 766, (b) F 1027, Pd; hápsót s.n., pl. hápsóturi, (a) F 289, Ci, (b) F 289, 459, 464, (c) F 760, 763, 1348; hápsrot s.n., pl. hápsroturi, (a) Pn, Su, (c) Pn; hápsát subst., (b) SANDU, 40; opsard subst., (b) F 1036.

-(ANDRIESCU, 9) Din germ. Abschrot 'daltă de nicovală'. -Sensurile (b) şi (c), prin contaminare cu germ. Schröter = 1. Schrothammer 'ciocan de tăiat metal', 2. Schrotmeissel 'daltă de tăiat metal rece' (cf. KRAUSS). -Sensul (d), prin confuzia dintre uneltele respective (ambele se fixează în nicovală), la care se adaugă şi confuzia termenilor germ. Abschrot şi Abschlicht [-stüćkel, -hammer]. -Formele cu h- iniţial redau rostirea aspirată negermană, caracteristică mai ales meşterilor ţigani (v. şi hambus). -În forma apciot, înlocuirea unei presupuse fricative moldovenegte cu africata literară. -In formele apsorót, abşolut, abşurót ş.a., vocala epentetică o (sau u) dizolvă nexul consonantic -bşr(l)-. -Altă modalitate de

dizolvare a grupului consonantic este și reducerea lui, ca în formele: apșot, abaut, abșat, abșod etc. -Formele abșlot, apșlod, hapșlod, hapșlot, cu -ș- trecut la -șl-, se încadrează într-o tendință fonetică moldovenească mai generală (sclinti, tulbure), întilnită și la alți termeni de fierărie (v. blendorn, chelner, pleaftură, blat). -Pentru formele acșot, acșoi, cf. rom. a c ț i b i l d (germ. Abziehbild). -Pentru forma abgroter, cf. germ. A b s c h r ö t e r . -Poziția diferită a accentului decurge din dubla accentuare a comp. germ.

ÁPȘROT subst. v. apșot.

ÁPȚĂLHĂMĂR s.n. Holoizân (a). Cf. ALMB 477, BC.

-Pl.: apțalhamăre.

-Din germ. Handballhammer 'ciocan de mână pentru subțiat'. -Pentru primul element al comp., cf. și germ. h a c k e n 'a săpa, a despică'. -Sensul rom. provine din folosirea virfului ciocanului ca element tăietor iar a feței semirotunde ca suprafață pe care se bate cu alt ciocan.

APUCĂTOR s.n. Spișang (a). Cf. F 1041, Pn, Tm.

-Pl.: apucătoare.

-Din sintagma clește de apucat <clește apucător (<apuca + suf. -tor), prin brevilocvență și substantivare.

ARANJĂ vb. I Tranz. (Complementul indică potcoava) A pili (b). Cf. Ng, Rz, Sl.

-Prez. ind.: aranjez.

-Sens specializat prin restrângere al rom. aranja (DICT, din fr. arranger).

ARC s.n. v. hac.

ARCUÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică brăzdarul plugului) A covâți (a). Cf. F 566, 858, 1098, 1100, 1184, 1533, Gr, Pd, ALMB 542.

-Prez. ind.: arcuiesc.

-(DICT) Arc + suf. -ui.

ARDE vb. III Trans. a) (Complementul indică copita) A potrivi potcoava fierbinte în așă fel, încît, topindu-se puțin materia cornoasă, să se etanșeze unghia pe potcoavă; a pîrli, a băcui, a lipi (c), a păsui¹ (b). Cf. F 14, 31, 32, 55, 72, 263, 275, 307, 381, 392, 747, 919, 979, 1028, 1055, 1136, 1191, 1252, 1253, 1258, 1295, 1304, 1382, 1383, 1429, 1430, 1435, 1500, 1510, 1625, 1712, 1730, 1775, 1864, 1958, Ag, BC, MA, Ma, Md, Mn, Mt, Pn, ALMB 522, 528. (Inversînd raporturile, complementul indică potcoava) Cf. As, Cd, Fr, Gr, Ng, Rz, Șb, Tm, ALMB 504, 542.

b) Refl. și intranz. (Despre fier) A se strica, a se descompune ca urmare a ținerii peste măsură în foc; a scăpa. Cf. As, Cg, MA, Rz, Sl.

-Prez. ind.: ard.

-Sensuri specializate ale rom. arde (DICT, lat. ardere).

ARSURĂ s.f. Acțiunea de a a r d e (a) și rezultatul ei; păsuială (b), păsuit (b). Cf. F 77, 383, 629, 880, 985, 1102, 1304, 1785, 1902, 2001, As, Lu, Mn, Ng, Pd, Pu, Țg.

-Pl. (rar): arsuri.

-Sens specializat al rom. arsură (DICT, lat. arsura).

ASCUNDE vb. III (Complementul este caisaua) A imperciuna. Cf. Ag, Mt, Pr, Țg.

-Prez. ind.: ascund.

-Sens specializat al rom. ascunde (DICT, lat. abscondere).

ASCUNS, -Ă adj. (Despre capuri de șuruburi, nituri sau caielé) Inecat (a). Cf. F 136, 279, 563, 804, 1085, 1366, 1555, 1785, 1902, Ag, Dc, Gm, Mn, Or, Sl, Su, ALMB 522.

-Pl.: ascunși, -se.

-Sens specializat (DICT, v. ascunde).

ASCUNZĂTOR s.n. (Și cu determ. de caiele, Pr) Nicovălă (b). Cf. F 1039, Gr, Su.

-Pl.: ascunzătoare.

-Ascunde + suf. -(Ă)tor.

ASCUȚÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice cu care se taie sau se perforază, de exemplu cuțite, brăzdarul plugului, dornuri, chernere, dălți; și în sintagma a ascuți în loc, PL) A face tăig sau virf; a spițui, a hlitui, a gărfui (a), a glictui (a), a glefui (b), a steclui (c), a pinzui (a), a împinzi, a trage (Ia), a ajusta (d); v. a g t r e c u i , a s u b ț i a (a), a d e g r o ș a (b), a b a t e (b), a f i n t i n d e (a). Cf. H 32, F 13, 158, 289, 690, 738, 1100, 1366, 1494, 1950, ALMB 552, Md, Șb.

-Prez. ind.: ascut, H 48, 131, 197, F 77, 113, 205, 310, 566, 700, 713, 852, 858, 864, 900, 871, 880, 906, 975, 985, 1036, 1055, 1085, 1099, 1183, 1251, 1295, 1326, 1424, 1450, 1533, 1556, 1749, 1835, 1958, ALMB 522, 542, Ag, Cd, Cg, Fr, Ma, MC, Mn, Sl, ascuț, F 138, 363, 1556, 1749, 1835, 820, 1119, 1348, 1382, 1413, 1414, 1654, Bl, Dc, PL, Su, ascuțesc, F 54, 98, 205, 263, 383, 458, 545, 547, 549, 619, 1382, Pu.

-(DICT) Probabil lat. *excotire.

ASCUȚÍȚ, -Ă adj. a) (Despre piese metalice cu care se taie sau se perforază, de exemplu cuțite, dălți, dornuri, chernere) Care are tăig sau virf. Cf. F general, As, BC, Cd, Ci, Dc, Fr, Gr, Lu, Ma, Md, Mn, Ng, Oc, Pd, Pn, Pr, Pu, Rz, Sl, Su, Șb, Tm.

b) (Prin analogie; despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier)Covățit² (a). Cf. F 753, 906, 1095, 1450, 1556, 1835, 2001, Mn, Or, Șb.

-Pl.: ascuțiți, -te.

-(DICT) V. ascuți.

ASEZĂ vb. I Tranz. (Complementul indică potcoava) a) A păsui¹

(a). Cf. F 14, 613, 802, 868, 1344, 1429, 1500, Or, Sl.

b) A fasonă (f); v. a g ă f u i (a). Cf. F 1938, Dc, MA.

-Prez. ind.: așez.

· -Sensuri specializate prin restrângere ale rom. așeza (DICT, lat. assediare).

ÁȘTOC s.n. v. ambuștoc.

ATELÉR s.n. v. atelier.

ATELIER s.n. a) (Și cu determ.: de covălie, F 545, de fierărie, F 137, 138, 237, 286, 543, 551, 628, 700, 712, 776, 800, 804, 830, 851, 912, 919, 974, 975, 1027, 1028, 1055, 1060, 1082, 1109, 1176, 1182, 1257, 1277, 1295, 1326, 1348, 1366, 1396, 1399, 1427, 1430, 1432, 1608, 1735, 1741, 1743, 1749, 1880, 1884, ALMB 559, Dc) Fierărie (e). Cf. F 1183, 1533, Bl, Gm.

b) (Și cu determ. de fierărie, F 529, 802, 1184, 1252, 1326, 1607, 1741, 1743, 1750) Fierărie (f). Cf. Db, Ng, Su.

c) (Cu determ.: de potcovar, F 1477, de potcovărie, F 104, 110, 137, 286, 738, 851, 974, 1344, 1366, 1477, 1599, 1749, de potcovit, F 1102, 1533) Potcovărie (c).

-Pron.: li-er și te-lier, (a) Șb (cu determ. de fierărie), (b) ALMB 526, -Pl.: ateliere (pron. li-e și lie-re). -Și: atelér s.n., pl. atelere, (a) Mn, Or, Pn și (cu determ) F 1184 (de fierărie); atiliér (pron. ti-lier), s.n., pl. atiliere, (a) Gr, ALMB 520, 620 și (cu determ.) Oc (de fierărie), (b) ALMB 499 și (cu determ.) Pd (de fierărie) și atileri, (a) MA; atilér s.n., pl. atilere, (a) Fr, Gm, Lu, Mt, Pd, Su, ALMB 527, 528 și (cu determ.) As, Cd, Cg, MA, Ma, MC, PL, Pr, Sl, Tm, VM, ALMB 500, 506, 527 (de fierărie), (b) Tm și (cu determ.) Ag, Cd, PL, Șb (de fierărie), Tg (de potcovărie).

-(DICT) Din fr. atelier.

ATILÉR s.n. v. atelier.

ATELIER s.n. v. atelier.

ATÎNS, -Ă adj. (Despre animale de tracțiune care se potcovesc)
Șchiop sau cu rană la copită, din cauza unei caiete bătute în carne.
Cf. F 32, 136, 203, 279, 301, 429, 564, 763, 804, 823, 1016, 1109,
1186, 1374, 1556, 1750, 1859, 2001, Ag, BC, Db, Ma, MC, Mt, Or, Pd,
Rz, Su, Tg.

-Pl.: atingi, -se.

-Sens specializat al rom. atina (DICT, v. atinge), probabil din
sintagma atina (cu caiaua).

ÁUCLE s.f. v. hauclying.

AUCLENT s.n. v. hauclying.

ÁUCLIC subst. v. hauclying.

ÁUCLIN subst. v. hauclying.

AUCLINC s.n. v. hauclying.

ÁUCLING s.n. v. hauclying.

AUFBIĞHER s.n. Hauclying (a). Cf. Cg, Oc.

-Pl.: aufbighere. -Si: aus-țigle subst., ASI, Pref., 1897, 9,
444, MC.

-Cf. germ. a u f b e u g e n 'a îndrepta și desface caietele
bătute în potcovă' (KRAUSS). -Pentru forma aus-țigle, cf. germ.
A u s z ü g e l 'instrument de scos fundul unui butoi'.

AUFCLINC subst. v. hauclying.

ÁUFCLING s.n. v. hauclying.

ÁUFLINC s.n. v. hauclying.

ÁUFLING s.n. v. hauclying.

AUFLINGHEN subst. v. hauclying.

AUS-BIGLE s.f.pl. v. biglă.

ÁUGETROP s.n. v. graubstoc.

ÁUSPLOT s.n. v. apgot.

B

BABĂICĂ s.f. Clegste (ă). Cf. F 1835, MA, SANDU, 18.

-Pl.: babaice.

-Proccabil babă (figurat de la forma incovoiată, aplescată în jos a clegtelui respectiv) + suf. -aică.

BĂBĂ s.f. ă Păpușă (ă). Cf. F 307, 550, 830, 1108, ALMB 504.

b) Baros (ă). Cf. F 700, 1450, 1607, 1864, Mn.

c) Baros (ă). Cf. F 212, 391, 657, 659, 700, 800, 1055, 1171, 1397, 1450, 1607, 1735, Cd, Tg.

-Pl.: babe.

-Din rus. babka 'păpușă (termen tehnic)', baba 'partea grea, fața ciocanului'.

BABŪC s.m. Butuc (ă). Cf. Ng, Pu.

-Pl.: babuci.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. b a b a (SCRIBAN, din tc. baba) 'stilp scurt fixat pe mal, de care se leagă corăbiile' + suf. -uc.

BAC¹ s.n. ă (Și cu determ.: de filetat, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 9, de tăiat filet, ALMB 634, dințat, F 529, pentru ghivent, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 3, pentru tăiat ghivent, ASI, Pref., 1897, 9, 443, pentru țevi, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 9, rotunde, ibid.) Fiecare din cele două unelte de aşchiere semicirculare care formează filiera (ă); falcă (ă), borghivent (ă), fălcea, ghevind. Cf. H 181, ASG, Șc. metal., 1887, 33, 94, ibid., 1894, 60, 144, ASI, Pref., 1897, 8, 113, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 9, F general, ALMB 490, 528, 624, Ag, Bl, Cd, Cg, Dc, Gr, MA, Ma, MC, Md, Ng, Oc, PL, Pn, Pr, Pu, Sl, Su, Șb, Tm, Tg, VM, NEAGU, 15, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 19.

b) (La pl.; prin extensie; și cu determ. de o mină, Or) Filieră
(b). Cf. F 54, 446, 588, 880, 1030, 1113, 1447, ALMB 594, Pd.

c) (Prin confuzie) Naglais (a). Cf. F 554, 619, 1605, ALMB 509,
Tm.

d) (La pl.) Filet (a). Cf. F 880.

-Pl.: bacuri. -Și: banc s.n., pl. bancuri, (a) F 788; băncuri
s.n.pl., (a) F 741, As.

-(DICT) Din germ. Backe. -Sensul (d), din germ. Backen[gewinde].
-Sensul (c), din confuzia între forma celor două unelte (naglaisul și
filiera cu bacuri).

BAC² s.n. v. banc¹.

BAC³ subst. v. boț.

BAC-MUTÉLCĂ s.f. Lohring (a). Cf. F 1429, As.

-Pl.: bac-mutelci.

-Cf. germ. B a n k m u t t e r 'piulișă, gaibă fixată la masa
de lucru, care servește ca suport pentru găurirea plăcilor de fier',
prin apropiere de mutelcă.

BACHITANG s.n. v. baisang.

BÁCTUM subst. Șteclu (a). Cf. F 1429, Mn.

-Cf. germ. B a n k u n t e r l a g e 'soclu de bancă, postament',
B a n k a m b o e s s , -h o r n 'nicovală de banc'.

BAFTUÍ vb. IV v. bruftui.

BAGEÁC s.n. Deschizătură în formă de ferăstrucică la acoperișul
de tablă, prin care pătrunde lumina în podul casei sau al grajdului.
Cf. F 160, 277, 306, 383, 468, 588, 776, 830, 905, 1435, 1510, 1558,
1654, Bl, Lu.

-Pl.: bageacuri. -Și: bageág s.n., pl. bagege, ALMB 507, F 390.

-(DICT) Din tc. baca, contaminat cu oșeac.

BAGEÁG s.n. v. bageac.

BAHÁMER subst. v. balhamár.

BAHÁMUR s.m. v. balhamár.

BAHÁMÁR s.m. v. balhamár.

BAIE s.f. (Și cu determ. de călire, F 266, 1251) Leștroc (a).
Cf. F 1193, 1938, Su.

-Pl.: băi.

-Sense specializat al rom. baie (DICT, lat. bannae), probabil prin brevilocvență din sintagma baie de călire; cf. și calc după germ. H ä r t e b a d .

BAISAGÂN subst. v. baisang.

BÁISANG s.n. a) Clește special cu fălcile rotunde, cu care se scot cuie și cu care, în potcovărie, se scot caielele și potcoavele vechi și se taie virfurile caielelor; clește (h), cherpedin (a), țonc (a), huțangân, țanc, potcovar (d), harapău (c), copitar, miță, spițang (f), țințar (c). Cf. F 307, 381, 771, 1107, 1396, Db, Lu.

b) (Prin confuzie; în formele baistru, balog, bauștang) Rolțang (a). Cf. F 628, 765, 766, VM.

c) (Prin confuzie; în formele baissangân, baistang, baizanghe) F ıang (a). Cf. F 266, ALMB 477, Sl.

-Acc. și: baisang, pl. baisanguri, (a) Pd. -Pl.: báisanguri și oaisangâne, (a) F 348. -Și: bachitang s.n., pl. bachitanguri, (a) Dc; baisagân subst., (a) ANDRIESCU, 7, 9; báisangân s.n., pl. baisangäre, (a) Sl; báissangân s.n., pl. báissangäre, (c) Sl; baistru subst., (b) F 765, 766; báistân s.n., pl. baistâne, (a) Gm; báisțang subst., (a) F 1015, 1016, ALMB 537, (c) ALMB 477; baistângăr s.n., pl. baisțangäre, (a) F 689, 691, Ng; báistangân subst., (a) VM; băitang subst., (a) Ci, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 25, pl. baitânguri, (a) F 458, 1901, Mt; baizanghe s.n., pl. baizanghe, (a) ASG, Șc. metal., 1943, 2E2, 1 (cu determ. drept), (c) F 266; balog subst., (b) F 628; băuștang s.n., (a) Su; băuștangân s.n., pl. băuștanghe, (b) VM; paistang s.n., (a)

Oc, pl. baistânghe, (a) Pu.

-(MINDRESCU, pentru ciobotărie, pielărie) Din germ. Beisszange 'clește de cuie' (KRAUSS, (b) 'clește de potcovărie'). -Pentru (c) este posibilă apropierea formală de blețang. -Pentru (b), confuzia uneltelor; forma rotundă a fălcilor baisangului a fost apropiată de concavitățile semirotunde a fălcilor roltangului. -Forma baistru este o apropiere formală de baistru¹, denumind o unealtă diferită din același domeniu. -Formele baistângăr, pl. baistângăre și pl. baisan-găre înlocuiesc desinențele normale rom. cu presupuse terminații germ. -er, în forma lor rom. de sg. -ăr și pl. -ăre.

BAISANGĂN s.n. v. baisang.

BAISSANGĂN s.n. v. baisang.

BAISTRU¹ s.n. Forbaistru (a). Cf. F 13, 307, 551, 1054, ALMB 600, Db, Md, Ng, Rz.

-Pl.: baistre.

-Din germ. Beisser.

BAISTRU² subst. v. baisang.

BAISTAN s.n. v. baisang.

BAISTANG subst. v. baisang.

BAIȘTANGĂN subet. v. baisang.

BAIȘTANGĂR s.n. v. baisang.

BAIȚEL s.n. a) Apsot (b). Cf. Cd, Cg, Gm, Mt, Rz, Su.

b) (Prin confuzie) Balhamăr (a). Cf. Cg, Md, Sl.

c) Mutărdorn (a). Cf. Cd, Mt, Pn.

-Pl.: baitele. -Și: baiț subst., (b) F 923; băițel (3 silabe) subst., (a) Fr, (c) F 253.

-Din germ. Beitel 'daltă, pană', cf. și germ. B e i s s e l , B e i s s e r . -Pentru forma băițel este probabilă și o apropiere de apelativul rom., apropiere avînd la bază un sens metaforic al

cuvintului rom.

BAIT subst. v. baitel.

BAITANG subst. v. baisang.

BAIZANGHE s.n. v. baisang.

BALAMER subst. v. balhamăr.

BALANȚĂ s.f. Călcător. Cf. F 31, 863, 1095, 1253, Ag.

Pl.: balanțe.

-Sens specializat prin analogie al rom. balanță (DICT, din fr. balance).

BALHÁIZER subst. Căpuitor (a). Cf. F 1016, Ng.

-Cf. germ. B a l l e i s e n 'fier lat', evoluția semantică avînd ca punct de plecare o întrebuițare nespecifică a unui asemenea material la operația de formare a capului nitului. -Caracterul dobîndit ulterior de unealtă pare marcat și de înlocuirea terminației germ. cu un presupus suf. -er, specializat pentru denumirile de unelte.

BÁLHAM s.n. v. balhamăr.

BÁLHAMĂR s.n. a (Și cu determ. de întine fierul, F 1882. Ciocan special ugor, cu fața bombată și cu virful în formă de pană, cu care se subțiază local o placă sau o piesă metalică; ciocan (b), hramăr (b), glictamăr (f), bundhamer (a), falțamăr (e), planator (a), zețamăr (d), șmalzețamăr (b), rițamăr, chelhamer (a), nitamăr (b), grothamăr (d), bancamăr (c), ciocănel (b), ștecluitor, întinzător, falț¹ (d), tăietor (e), șănțuitor (c), șar (g), prelungitor (a), crăițuitor, baitel (b), daltă (m), mutărhamăr (g), rundhamăr (d), păpușă (b), forbaistru (g). Cf. F 137, 279, 518, 631, 657, 689, 709, 712, 753, 804, 900, 926, 1015, 1099, 1109, 1119, 1127, 1793, 1833, ALMB 537, Ag, Md, ANDRIESCU, 9, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

b (Prin analogie) Ciocan (f). Cf. F 301, 446, 979, 1864.

c) (Prin analogie) Șlictămăr (a). Cf. F 253, 1366, As.

d) (Prin analogie) Șlictămăr (b). Cf. F 1366, As.

e) (Prin analogie) Zețamăr (a). Cf. F 307, Mt.

f) (Prin analogie) Șrothamăr (a). Cf. F 926, Oc.

g) (Prin analogie) Șplintămăr (a). Cf. F 454, 804.

-Acc. și: bălhamăr, (a) AG, balhámăr, (a) F 591, 659, 738, 922, 1006, 1027, 1182, 1533, 1785, 1833, Mt și (cu determ.) F 980 (de o mină), (b) F 279, 458, (c) F 1396, (e) F 565, pl. balhámăre, (a) Cg și balhámere, (a) Pr, Tg. -Scris și: bal-hamăr, (a) F 691, 1902, ALMB 477, (f) F 203. -Pl.: bălhamăre, (a) Db, Dc, Sl, ALMB 597, (f,g) PL, bálhamere, (a) Rz, balhámuri, (a) Pn, balhámăre, (a) PL, ALMB 624, balhámere, (a) Pd, Pu, (f) Rz, balhámure, (a) Ng. -Și: bahámer subst., (a) F 1494 (cu determ. mic); bahámur s.m., pl. bahámuri, (f) F 1029; bahámăr s.m., pl. bahámari, (a) F 1735; bálamer subst., (a) F 1039; bálham s.n., (a) F 564, 2001, (e) F 922, pl. bálhame, (a) Mt și balhamuri, (a) F 1712; balhámur s.n., pl. balhámuri, (a) Tn; bálhamer s.n., (a) F 136, 138, 566, 626, 1183, 1938, (d) F 222, 1396, (f) F 104, pl. bálhamere, (a) ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 9, F 1040, Gm, Mc, acc. și balhámér, (a) F 308, 620, 1749, (c) F 13, (e) F 271, (f) F 381, pl. balhámere, (a) As, scris și bal-hamer, (a) F 55; balhámor s.n., pl. balhámure, (a) Șb; balhámur s.n., (a) F 1102, (d) F 1348, (e) F 410, 1107, (g) F 690, pl. balhámure, (a) Lu, Mt, acc. și balhamur, (a) F 1184, (c) F 564 și balhámuri, (c) Tn; bálmer subst., (a,f) F 1396; bálhamăr subst., (g) Șb; bolhámăr subst., (a) SANDU, 31, NEAGU, 19; bolhámér subst., (a) F 788; bulhámăr s.n., pl. bulhámăre, (c) F 741; palhámă s.f., pl. palháme, (c) F 830, (e) Ag; pálhamăr s.n., pl. pálhamere, (a) F 104, VM; tal-hamer s.n., pl. talhamere, (a) F 54, 56, Oc.

-(ANDRIESCU, 9) Din germ. Ballhammer 'ciocan planator cilindric' literal 'ciocan cu bilă, ciocan sferic'. -Sensul (b), prin asemănarea dintre balhamăr și celălalt ciocan în privința feței ciocanului.

-Acest aspect de sfericitate, dar în sens negativ (concavitate) a glictămărelor explică confuzia uneltelor respective cu balhamărul și apariția sensurilor (c) și (d). -Sensurile (f) și (g), de la forma și funcția virfului balhamărului, foarte asemănătoare cu grothamărul și splinthamărul. -Pentru (e), apropierea funcțională a zețamărului (a) - îndreptarea și netezirea unei piese plate de metal - de balhamăr - subțierea locală a unei piese de metal. -Pentru forma balhamăr de o mină cf. germ. H a n d b a l l h a m m e r (KRAUSS). -La forma bahamar, terminația este înlocuită cu suf. -ar. -Pl.n. balhamure este încadrat între s.n. cu desinența eche -ure, iar balhamuri are desinența nouă -uri. -Sg.n. balham și balhamur sînt refaceri după asemenea pl.n. -Sg.m. bahamur este tot o refacere de la pl., considerîndu-se doar -i desinență de pl. -Termenii rom. sînt în general s.n. datorită faptului că în general cuvintele cu desinența zero denumind unelte sînt s.n. în rom.; se adaugă și atracția de gen a lui ciocan, corespondentul generic rom. al comp. germ. -Termenii s.m. conservă, poate, minime cunoștințe de germ. ale informatorilor. -Accentuarea pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca în grafii de tipul bal-hamăr, bal-hamer, tal-hamer reprezintă încercări de acomodare în rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent.

BALHAMBUR s.n. v. balhamăr.

BÁLHAMER s.n. v. balhamăr.

BALHÁMOR s.n. v. balhamăr.

BALHÁMUR s.n. v. balhamăr.

BÁLMER subst. v. balhamăr.

BALOS subst. v. baisang.

BALÓT s.n. Bendă îngustă de oțel, întrebuințată la confecționarea cfrigelor pentru închisuri și burlane și a cercurilor de butoi.

-Specializare a rom. balot, din comp. șteal-balot, prin brevi-locuvență.

BALȘTECLU subst. v. balșteclu.

BĂLȘTECLU s.n. a) Șteclu (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, F 1107, 1435, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17.

b) Șlictamăr (a). Cf. F 1880, Pd, Tn.

c) Șlictamăr (b). Cf. F 1098, 1902, Șb.

d) Căpuitor (a). Cf. F 697, 1344, 1607.

-Scrie și: bal-șteclu, (a) F 1608 și balschtecle, pl., (a) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143. -Pl.: balștecluri și balștecle, (a) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141. -Și: balsteclu subst., (a) F 1938; batștep subst., (a) F 1431.

-Din germ. Ballstöckel 'nicovală ajutătoare sferică, matriță rotundă'. -Acest înțeles de 'matriță rotundă' în care se prelucreează o piesă de metal cu profil corespunzător generează sensurile termenului rom., după cum matrița este inferioară - (a,b) - sau superioară - (c,d) -, în formă de suport - (a) -, de ciocan - (b,c) - sau de daltă - (d).

BĂLTHĂMĂR s.n. a) Păpușă (a). Cf. F 1016, Db, Ng, Pr, Rz.

b) (Prin confuzie) Șplintamăr (a). Cf. Ng, Rz.

-Pl.: balthămăre.

-Din germ. Beilhammer 'ciocan-topor, bașchie de dogărie'.

BAMUS s.n. v. ambus.

BANC¹ s.n. a) (Și cu determ.: american, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17, dublu pentru menghină, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 8, de lucru, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18, de menghină, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 8, pentru menghine, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1, pentru tenechegii, ASBc, Șc. metal., 1956, 23, 8) Masă de lucru la fierărie, pe care se instalează menghina și se fac diferite lucrări de trasat, îndreptat etc.; masă (b), bancă¹; v. p.l a c ă (a), p i e d e s t a l . Cf. F

general, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 8, MA, Md.

b) (Prin extensie; și cu determ. de potcovit, DĂNĂILĂ- LAZĂR, 17) Scaun (b). Cf. As, MA, Țg.

c) Presă (a). Cf. F 697, Cg.

-Pl.: bancuri. -Și: bac s.n., pl. bacuri, (c) F 1095; bâncă s.f., (a) ALMB 539 și (cu determ.) ASBc, Șc. Prof., 1899-1900, 2, 9 (de serie).

-(DICT) Din germ. Bank. -Pentru (c), cf. și germ. [Rad-, Reif-] b a n k .

BANC² s.n. v. bae¹.

BANCĂIZĂN s.n. Menghină (c). Cf. F 883, MC.

-Pl.: bancaizăne.

-Din germ. Bankeisen 'cîrlig de fixare folosit în lemnărie'.

BANCAM subat. v. bancamăr.

BĂNCĂMĂR s.n. a) Hantamăr (a). Cf. F 43, 186, 468, 806, 1032, 1793, Cd, Dc, PL, ANDRIESCU, 7.

b) (Prin extensie) Ciocan (a). Cf. F 473, 883, 1427, 1430, 1835, Ag, Oc.

c) (Prin confuzie) Balhamăr (a). Cf. F 43, 199, 806, Ma.

d) (Și cu determ. mare, Oc) Ciocan (f). Cf. F 551, 905, PL.

e) Nîtamăr (a). Cf. F 304, 765, 1713, Cd.

f) (Și cu determ. de netezit, F 1304) Zețamăr (a). Cf. F 147, 624, Ag, Ma.

-Acc. și: bancămăr, (a,d) F 83, pl. bancămere, (a) Db, (c) As, (d) F 1424, (e) F 1057, (f) Rz. -Pl.: bâncămăre, (a) F 806, Cd, Dc, (b) F 206, Ag, (e) Cd, (f) Ag și bâncămere, (a) F 1793, PL, (b) F 1430, (c,f) Ma. -Și: bancam subat., (a) F 390; bancămer s.n., pl. bancămere, (a) F 1599, (b) VM; banchamăr subat., (a) F 741, 985, (e) F 74; banchamer subat., (d) F 1599, (f) F 205; bântămăr s.n., pl. bântămăre, (c) ALMB 597; batcamăr subat., (e) F 714; bartamăr subat.,

(c) F 1324.

-Din germ. Bankhammer 'jocan ușor de fierărie'. -Pentru (g), la GRIMM, s. v. 'ciocan de nituit la lăcătușerie'. -Forma batcamăr este probabil influențată de rom. bate, batcă. -Pentru forma bartamăr cf. germ. Barthammer 'ciocan cu cioc de bavurat'.

BANCĂMER s.n. v. bancamăr.

BĂNCĂ¹ s.f. Nicovală mică, pe care se execută lucrări ușoare; v. nicovală (g). Cf. F 1604, Md, Pr.

-Pl.: bânci.

-Din germ. Bank[amboss, -horn] 'nicovală de banc'.

BĂNCĂ² s.f. v. banc¹.

BANCHAMĂR subet. v. bancamăr.

BANCHAMER subet. v. bancamăr.

BĂNCZEC subst. Ferăstrău de tăiat metal; v. bomfaier. Cf. Oc, ANDRIESCU, 8.

-Din germ. Bandsäge 'ferăstrău-panglică', prin apropiere de Bank, de unde și schimbarea de sens.

BĂNTĂMĂR s.n. v. bancamăr.

BARĂU subst. v. baros.

BAROI subst. v. baros.

BARÓS s.n. g) (Și cu determ.: cu jmal, F 1251, de fatins fier, F 1083, mic, F 804, 820, 1032, 1135, 1137, 1464, 1558, Lu și în comp. ~ -şmal, F 72] Ciocan de fierărie de 5 kg., minuit de ajutor, folosit la lucrări grosiere; ciocan (d), forşlag (a), foşlaghamăr (a), hantamăr (e), mai (g), glacamăr, ciocănoaică, ilău (c), bosoi (b), buzdugan (a), buşter, babă (b), faust (b), greu. Cf. H, F și ALMB general, As, Bl, Cg, Dc, Gm, Gr, Ma, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pr, Pr, Pu, Sl, Su, Şb, VM, ANDRIESCU, 10, MOROŞANU, 41, SAŢU, 31.

b) (Și cu determ.: de două mâini, ALMB 490, de 10 kilе, Dc,

greu, F 279, 391, 464, 800, 830, 957, 1277, 1604, mare, F 20, 31, 57, 307, 529, 620, 763, 804, 906, 1102, 1171, 1251, 1397, 1523, 1725, As, Fr, Gm, Lu, Mn, dublu, F 975, 1494, 1500, 1902) Cel mai mare ciocan de fierărie, de 10-12 kg., minuit de ajutor cu ambele mâini, folosit la lucrări care necesită forță în lovitură; forslag (b), ciocan (e), foșlaghamăr (b), grosamăr, flethamăr, ilău (d), buzdugan (b), babă (c), mai (b), boambă, berbec, faust (c), bosoi (c), vină. Cf. F general, H 3, 4, 93, 110, 164, Ag, BC, Bl, Cd, Cg, Ma, MA, Md, Mt, Pn, Pr, Rz, Sb, Tm, Tg, NEAGU, 19.

c) (Și cu determ.: de mină, F 83, 549, mic, F 307, 547, 954, 976, 1449) Ciocan (a). Cf. H 22, 31, 36, 50, 70, 153, F 32, 624, 1500, 1714, 2001.

d) (Și cu determ. mic, F 1041, 1882, 1883) Ciocan (f). Cf. F 13, 620, 954.

e) (Și cu determ. de îndreptat, F 1109) Zețamăr (a). Cf. F 13, 624, 1452.

-Pl.: baroase, ALMB și F general, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Dc, Gm, Gr, MA, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pr, Pu, Sl, Tm, Tg, VM și barosuri, F 57, 179, 203, 278, 287, 363, 391, 468, 471, 550, 554, 771, 804, 1054, 1087, 1128, 1257, 1382, 1431, 1476, 1500, 1511, 1607, ALMB 464, 477, 495, 510, 511, 518, 521, 525, 529, 537, 551, 552, 555, 566, 573, 589, 603, 612, 620, 621, Ma, Pn, Sb. -Și: barău subst., (a) H 106, 181; baroi subst., (a) H 197; barús s.n., (a) ALMB 543 și s.m., pl. baruși, (a) F 979, 1729; văria subst., (a) ANDRIESCU, 7.

-(DICT) Din gr. varios 'greu'. -Cf. și țig. b a r ó adj. m. sg. 'mare' (SERBOIANU, 303). -Forma varia pare cea mai apropiată de etimoul gr. (cf. și meglenoromânul vároaie 'ciocan mare cu care se sfărâmă pietre', CAPIDAN, M, III). -Formele barău, baroi par apropiate de țig. baró (un o final accentuat în cuvinte străine împrumutate în rom. devine ou, ău și, ca formă refăcută după pl., oi).

BARTAMĂR subst. v. bancamăr.

BARÚS s.n. și m. v. baros.

BĂSCĂ s.f. v. batcă.

BASCULĂ s.f. Presă (a). Cf. F 72, 138, 383, 429, 628, 1026, 1277, 1599, 1859, Pr.

-Pl.: bascule.

-Sens specializat prin analogie al rom. basculă (DICT, din fr. bascule).

BASTÁRD s.n. a) Pilă cu dantura mijlocie, mai deasă decît forfaielul și mai rară decît șlicțfaielul, folosită la prelucrarea prin așchiere a pieselor de fier; pilă (b2). Cf. F 1135, 1595.

b) Forfaiel. Cf. F 1041.

-Pl.: bastarde, (a) Ag. -Și: baștar subst., (b) F 1040.

-Din germ. Bastard[feile], cf. și (pilă) bastardă, prin brevitare și substantivare.

BASȘTAR subst. v. bastard.

BATCAMĂR subst. v. bancamăr.

BĂTCĂ s.f, a) Păpușă (a). Cf. H 68, F 622, 1424, As, CV, II, 4, 42.

b) (Cu determ. de potocvit) Nicovală (b). Cf. H 22, F 307.

-Pl.: bătci. -Și: băscă s.f., (b) F 760, 763.

-Sensuri specializate ale rom. batcă (DICT, din ucr., rus. бáткa 'bașchie, nicovală de coasă').

BÁTE vb. III Tranz. a) (Complementul indică fierul sau piese de fier) A lovi cu unul sau două ciocane, în vederea prelucrării prin deformare plastică sau a sudării; a lua (a), a da (Id3), a ciocăni. Cf. H și F general. (În construcții) A bate la cald v. c a l d (b) a bate cu gaf v. g a f ; a bate pătrat v. p á t r a t ; a bate la rece v. r e c e ; a bate la roșu v. r o ș u ; a bate greș v. ș r e

b) (Complementul indică fierul sau piese de fier; în construc-

țile) A bate la ciocan (sau a bate dif. ciocan, Db, Tm, a bate cu ciocanul, Cg, Ma) = a ascuți prin alungire. Cf. ALMB 604, 526, As, Gr, Mn, Șb.

c) (Complementul indică fierul sau piese de fier; în construcția) A bate pe cant = a cântui cu zețamăru (b). Cf. Cg, Rz, VM.

d) (Complementul indică fierul sau piese de fier; în construcția) A bate din deltă = a tăia fierul cu grotmaiseli; v. a t a r a (a). Cf. F 564, MA, Tg.

e) (Complementul este bucșa) A bucși. Cf. F general, ALMB 506, 520, 526.

f) (Complementul este potcoava; și în construcțiile: a bate în caiele, As, Ci, Mt, a bate cu caiele, Fr, Pr) A potcovi. Cf. F 99, 212, 256, 306, 383, 390, 469, 565, 900, 1085, 1304, 1882, Db, Pu, Rz, Sl, Șb. (Complementul este caiele) Cf. Cg, Tg, ALMB 504, 522.

-Prez. ind.: bat.

-Sensuri specializate ale rom. bate (DICT, lat. batt(u)ere).

BAT-STEP subst. v. balșteclu.

BAUȘTANG s.n. v. baisang.

BÁUȘTANGÁN s.n. v. baisang.

BÁZBALG s.n. Foale (a). Cf. F 20, 304, 306, 588, 659, 975, 1346, 1599, Oc, Pu.

-Pl.: bazbalguri. -Si: bázbelg subst., Cg.

-Din germ. Blasebalg.

BÁZBELG subst. v. bazbalg.

BÁZII s.f.pl.t. Model cu flori în tablă, pus la marginea de jos a acoperișului casei. Cf. Bl, Lu, ALMB 507.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. b a z a r a , b i z a r a 'încrețitură la gulerul iilor femeiești' (DA).

BĂCUI vb. IV Trans. (Complementul indică copita) A arde (a). Cf. F 474, Cg.

-Prez. ind.: băcuiesc.

-Din germ. anbacken 'a se prinde prin ardere'.

BĂGA vb. I Tranz. (Complementul indică fier sau piese de fier)

a) (Și în construcțiile: a băga la cald, As, Mn, Pr, Tm, a băga la foaie, Ag, Pd, Fr, a băga la foc, Dc, Fr, Tg) A înroși. Cf. F general.

b) (În construcția) A băga la hiț = a fierbe (a). Cf. Dc, Fr, Gm, Ma, Mt, Sl.

c) (În construcția) A băga la lut = a îmbrăca cu lut v. a îmbrăca (a). Cf. As, Ci, Dc, Mn.

-Prez. ind.: bag.

-Folosiri specializate ale rom. băga (DICT, etimologia necunoscută).

BĂITEȚ subst. v. baitel.

BĂTAIE s.f. (Și cu determ.: în două ciocane, ALMB 524, la două ciocane, As, Pr, Tg) Acțiunea de a b a t e fierul sau piese de fier și rezultatul ei. Cf. F general. (În construcția) Bătaie la gtrauf v. t r a u f .

-Pl.: bătăi.

-Sens specializat al rom. bătaie (DICT, lat. battualia).

BĂTĂLĂU s.n. Nicovală (b). Cf. F 697, MC, Pd.

-Pl.: bătălăie.

-Bate + suf. -ălău.

BĂTŪȚ s.n.eg.t. (Cu determ. ~ ul potcoavelor) Potcovit (a). Cf. F 99, 306, 565, 900, 1304, 1882, As, Fr, Mt, Tg.

-V. bate.

BECSAN subst. v. blecșang.

BEDREĂG s.n. Butuc (a). Cf. F 753, 1054, 1511, Ma.

-Pl.: bedrege, ALMB 548, 618 și bedreaguri, ALMB 613.

-Sens specializat prin restrângere al rom. bedreag (DICT. s+1-

nologia necunoscută, TDRG, probabil de la sl. bedro, DA, cf. magh. b e d e r e g n-i 'a rostogoli', TAMAS sub bedergălașu, din magh. be-dörglő).

BEFTAGĂR subst. v. blecțang.

BELETANDRU s.m. v. blecțang.

BENCHEL subst. Instrument pentru strimtat piesele de tablă, folosit în tinichigerie. Cf. Or, MOROSANU, 22.

-Cf. germ. b e e n g e n 'a strimta'.

BENCHIUȘ s.n. Piesă de lemn întărită cu fier de la dricul căruței, de care se prinde partea de sus a leucii. Cf. As, Bl, Cd, Ci, Gr, MA, Md, Ng, Or, Pn, Pr, Su, Tm, Tg, ALMB 526, 552.

-Pl.: benchiușuri.

-(DICT) Etimologia necunoscută (DA, TDRG, cf. s u i a n).

BENDER s.n. v. brender.

BENDON subst. v. brender.

BENDOR s.n. v. brender.

BENDORN s.n. v. brender.

BENTAIZ subst. v. ventaizer.

BERBEC s.m. Baros (b). Cf. F 566, 905, 1183, 1256, 1277, 1511, 1902, As, Pd.

-Pl.: berbeci. -Și: berbăce s.m., F 392, 485, 803, MA.

-Sense specializat prin analogie al rom. berbec (DICT, lat. ber-bex, -icis).

BERBĂCE s.m. v. berbec.

BERTĂIZ s.n. v. bigaizn.

BÊSLAGHĂMĂR s.n. Ciocan (r). Cf. Cd, Fr, Oc.

-Pl.: bêslaghămăre. -Și: biglag-hamer subst., F 54-56; bleosca-mur subst., F 1735, Mt.

-Din germ. Beschlaghammer. -Forma bleoscamur, prin metateza lichidei din grupul -gl- și sincopa vocalei intertonice.

BICÓN s.n. v. bigaizn.

BIGÁIZN s.n. Falț¹ (b). Cf. MOROȘANU, 22, Bl, Or.

-Pl.: bigaizne. -Și: bertăiz s.n., pl. bertaizuri, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 15, Lu; bicón s.n., pl. bicoane, MOROȘANU, 21; birtizic subst., ASG, Șc. metal., 1888, 40, 34.

-(MOROȘANU, 22) Din germ. Biegeeisen 'cîrligul tinichigiului'.

BIGLA s.f. Piesă de fier cu care se prind pe deasupra crăcii căruței la dricul dinainte. Cf. Ag, Bc, Eb, Gm, Lu, Ma, Mn, Mt, Pd, Pz, Vm, AEMB 229, 520, 524.

-Pl.: bigle. -Și: sus-bigle s.f.pl., ASI, Pref., 1897, 8, 72.

-Din germ. Bügel (KRAMERS).

BIRF-AIZIC subst. v. bigaizn.

BISTIRIU s.n. Cuțitaș ascuțit, cu lama subțire, cu care se fac incizii la părțile vătămăte ale corpului omului. Cf. As, Mn, Pr, Tg.

-Pl.: bistirie.

-Sens specializat și formă deformată ale rom. bisturiu (DICT, din fr. histouri).

BIȘLAG-HAMER subst. v. beșlaghamăr.

BITVANG subst. v. gpițang.

BLACHEU s.n. Capac. Cf. F 1193, 1295, Dc, Or, Pd, Tz.

-Pl.: blacheuri. -Și: plachiu subst., F 183, As.

-Sens specializat prin analogie al rom. blacheu (DN, din engl. blackey).

BIHĂMAR subst. v. balhamăr.

BIAT s.n. v. brăitzețamăr.

BLATHONG¹ subst. v. blecțar.

BLATHONG² subst. v. braițang.

BLĂTUȚI vb. TV Tranz. (Complementul indică piese plate de metal)
A fățui (a). Cf. F 111, 315, 689, 691, MC.

-Prez. ind.: blătuiesc.

-Cf. rom. p l ă t u i ȝi germ. B l a t t 'placă'.

BLEACLEȘTE s.n. a) Blectang (a). Cf. As, Șb.

b) (Prin confuzie) Rolțang (a). Cf. F 470, Șb.

g) (Prin confuzie) Spițang (a). Cf. F 470, Șb.

d) (Prin confuzie; în forma bleuclește) Faiertang (a). Cf. F 255.

-Pl.: bleaclește. -Și: bleuclește s.n., pl. bleuclești, (a) Ng,
(d) F 255.

-Căle parțial din germ. Blechzange (cf. ȝi r o l c l e ȝ t e ,
r u n ȝ c i o c a n).

BLEAH¹ s.n. Intăritură subțire de fier, fixată sub osia de lemn
a cărușei. Cf. F ȝi ALMB general, Ag, Bl, Dc, Gr, MA, Mn, Ng, Pd, PL,
Su, VN, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 22.

-Pl.: bleahuri. -Și: bleau s.n., pl. bleauri, Fr, Lu, Tm, DĂNĂILĂ
LAZĂR, 22; bliav s.n. As, Or; plag s.n., Mt, Șb.

-(DICT) Din ucr. bljaha, germ. Blech.

BLEAH² s.n. v. blectang.

BLEAH-TĂNGĂR s.m. v. blectang.

BLEAH-TĂNGHEL s.n. v. blectang.

BLEAN s.n. v. blectang.

BLEANȚĂNG s.n. v. blectang.

BLEAU s.n. v. bleah¹.

BLECAMĂR subst. v. blectang.

BLECHITĂNG s.n. v. blectang.

BLECSAM s.n. v. blectang.

BLECSAMER subst. v. blecțang.

BLECSAN subst. v. blecțang.

BLECSANG s.n. v. blecțang.

BLECSANGN subst. v. blecțang.

BIECTAMER subst. v. blecțang.

BIECTAMĂR s.n. v. blecțang.

BIECTAN s.n. v. blecțang.

BIECTANC s.n. v. blecțang.

BIECTANDĂR s.m. v. blecțang.

BIECTANG s.n. a) Clește special, cu fălci mari și late și cu brațe lungi, folosit la apucarea din și manevrarea pieselor de fier mari și la fixarea unor piese de fier fierbinți pe o piesă de lemn, de exemplu, la carul de lemn, bleahurile pe osie sau ginele pe roată; clește (f), graițang (b), ștolțang (b), flacțang (a), spițang (d), ghivintțanghe, urzar, faierțang (d), păsuitor, căntuitor (b), harapău (b), rădașcă, rolțang (d), bleaclește (a), gură-de-lup v. g u r ă (d), botul-raței v. b o t (c), bolțaignen, baisang (c), crocodil, braitțang (a), cleștan. Cf. F 308, 430, 1015, 1019, 1119, Db, Pn, Rz.

b) (Prin confuzie) Rolțang (a). Cf. F 1098, Rz.

c) (Prin confuzie) Spițang (a). Cf. F 309, 1119, Pn.

d) (Prin confuzie; în formele: blecțan, blecțanc, blehțang, bleițamăr, bleștanc, plecțain) Clește (e). Cf. F 206, 307, 485, 564, 1091, 1882, ALMB 620.

e) (Prin confuzie; în formele: becsan, blean, blecsang) Faierțang (a). Cf. F 255, 590, 807, 923, 1396.

f) (Prin confuzie; în forma beftagăr) Patent (a). Cf. F 700.

-Pl.: blecțanguri, (a) F 430, 1119, Db, Rz, (b) Rz, (c) F 1119 și blețanguri, (a,c) Pn. -Si: becsan subst., (e) F 923; beftagăr

subst., (f) F 700; beletândru s.m., pl. beletândri, (a) Mn, (c) FlC41;
blathong subst., (a) F 1006; bleah s.n., pl. bleahuri, (a) F 564, Fr,
(d) F 564; bleah-țângăr s.m., pl. bleah-țângări, (a) F 689, 691, Mt;
bleahținghel s.n., (c) F 32, pl. bleahținghele, (a) VM; blean s.n.,
pl. bleanuri, (b) Tm, (e) F 590; bleanțang s.n., pl. bleanțanguri,
(a) F 690, As; blecamăr subst., (a) F 1039, (b) F 1039 (cu determ.
rotund); bléhitang s.n., pl. bléhitanguri, (c) Dc; blecsam s.n.,
pl. blecsamuri, (a) F 922; blecsamer subst., (a) F 1089 (cu determ.
mic), (b) F 1889; blécsan subst., (a) F 1599; blécsang s.n., pl.
blecsanguri, (a) F 871, 1277, Pu, (b) F 363, 851, 1026, (e) F 807,
1396; blecsangn subst., (a) F 1424; blectamer subst., (a) F 566;
bléctamăr s.n., (a) ALMB 512, DÂNĂILĂ-LAZĂR, 42, (d) F 626, pl. bléc-
țamăre, (a) MC; bléctan s.n., pl. blectane, (a) F 1091 (cu determ.
mare), (b,d) F 1091; bléctanc s.n., pl. blectancuri, (a) F 113, 1902,
(c,d) F 307, scris și blec-țanc, (a) F 203; blecțândăr s.m., pl. blec-
țândări, (a) Ng, (c) F 310; blecțangăr subst., (a) F 1015, 1435, (b)
F 1435; bleftangăr subst., (b) F 802; bleftagăr subst., (c) F 697;
blégsan s.n., pl. blegsane, (c) F 236; blégtang s.n., pl. blégtan-
guri, (a) F 1027, Pd, (b) F 1901; bleh subst., (a,b) F 551; bléher
s.n., pl. bléhere, (b) F 804; blehțagăr subst., (c) F 56; bléhtan
s.n., pl. bléhtane, (a) F 381, PL; bléhtang s.n., pl. blehțanguri,
(a) F 315, Bl, (d) F 485; blehțagăr subst., (a) F 99; bleh-țanghen
s.n., pl. bleh-țanghene, (a) F 54, 55; blehțang subst., (a,b) F 286;
bleistang s.n., pl. bleistangăre, (a) F 1135, Pd; bleițamăr s.n., pl.
bleițamăre, (d) ALMB 620; blențag s.n., pl. blențaguri, (b) MC;
blențang s.n., pl. blențanguri, (a) Su, (c) F 1938; blesang s.n., pl.
blesanguri, (a) F 803, Șb; blesangăr s.m., pl. blesangări, (a) PL;
(b) F 279; blesang subst., (c) F 800; blesanghe subst., (b) F 1414;
blestamer subst., (a) F 307; blestanc subst., (a,c,d) F 1882; bléstang
s.n., (a) F 277, (b) F 454, pl. bléstanguri, (a) Rz; bléstanc subst.,
(b) Oc; bléstang s.n., pl. bestanguri, (a) ALMB 597; bléstanghe

s.f.pl.t., (a) Lu, (b) F 77; blețanc subst., (a) F 205; blețăgân s.n., (a) ANDRIESCU, 6, pl. blețăgâne, (a) Cd; blețanc subst., (a) F 298, 301, 322; blețand subst., (a) F 207; blețang subst., (a) F 348, ALMB 501, (b) F 207, 322; blețangăr subst., (b) F 429; blețanghe s.f.pl.t., (c) F 301; blețav subst., (a) F 1533; blețsangăr s.n., pl. blețsangăre, (a) F 279, Ag; brăcțamăr subst., (a) F 491; brățăgân s.n., pl. brățăgâne, (a) Ci, Fr, Pd, (b) Pd; plecțain subst., (d) F 206.

-(ANDRIESCU, 6) Din germ. Blechzange (KRAUSS, 'clește de păsuit bleahuri pe lemn'). -Variantele bleah, blean, bleh, din prima parte a comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Formele blecsam, blecsamer, blecțamăr, bleițamăr, breccțamăr au la bază o contaminare a etimonului cu germ. Hammer 'ciocan', termen care nu a fost analizat în înțelesul său, ci ca un element de compunere sau derivare, propriu terminologiei tehnice; maxima apropiere a formelor s-a realizat la nivelul lui blecsan (<germ. Blechzange) și blecsam (<germ. Blech[zange] + Hammer). -Sensurile (b-e) au fost apropiate de (a) nu numai prin confuzia termenilor, ci și prin sensul general de 'clește cu care se țin în foc și se manevrează în vederea prelucrării diferite piese metalice fierbinți', degajat din marile asemănări formale și funcționale ale acestor unelte. -Prin considerarea germ. Blechzange ca avînd nu sensul vechi, consacrat în trecut în fierărie de existența căruței cu osia de lemn, ci sensul modern 'clește pentru tablă' (DTGR), pentru unele din uneltele denumite sub celelalte sensuri, apropierea s-a putut face și în legătură cu posibilele utilizări ale acestor unelte la prelucrarea tablei: (b) ar putea ondula tabla cu ajutorul profilului interior al fălcilor, (c) ar putea face falțuri, (d, f) pot îndoi tabla. -Pentru formele brățăgân, brăcțamăr este posibilă și apropierea de germ. breit 'lat', caracteristică proprie și cleștilor de acest fel. -Formele de s.f.pl.t. (blețtanghe, blețanghe) se încadrează în regimul mai vechi al sinonimului clește, iar for-

nele s.m. (blețandru, bleah-țangăr g.a.) sînt analogice, ca și regi-
mul, recent schimbat, al lui clește. -Formele blener, blesangăr au
terminații (-er, -ăr) presupuse de informatori a fi suf. germ. spe-
cializat în tehnică (ca și cherner, brender). -Accentuarea pe pri-
mul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și gra-
fii de tipul bleah-țangăr, bleh-țanghen, reprezintă încercări de a-
comodare în rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent.

BLECTANGĂR subst. v. blecțangăr.

BLEFTANGĂR subst. v. blecțangăr.

BLEFTAGĂN subst. v. blecțangăr.

BLEGSAN s.n. v. blecțangăr.

BLEGTANG s.n. v. blecțangăr.

BLEH subst. v. blecțangăr.

BLEHAR s.m. Tinichigiu. Cf. F 99, 186, Fu, CV, II, 11-12, 40.

-Pl.: blehari.

-Bleah + suf. -ar.

BLEHĂRIE s.f. a. Tinichigerie. Cf. F 1107, 1749, B1, Cd, Fu.

b) Atelierul tinichigului. Cf. F 1016, B1, Cr.

-Pl.(b): blehării.

-Blehar 'tinichigiu' + suf. -rie

BLEHER s.n. v. blecțangăr.

BLEHTAGĂN subst. v. blecțangăr.

BLEHTAN s.n. v. blecțangăr.

BLEHTANG s.n. v. blecțangăr.

BLEHTANGĂN subst. v. blecțangăr.

BLEH-TANGHEN s.n. v. blecțangăr.

BLEHUI vb. IV Tranz. (Complementul indică osia de lemn de la că-
ruța de tip vechi) A prinde b l e a h u r i pe capătul osiei de lemn.

Gr. H 141, Mt, Pr.

-Prez. ind.: blehuiesc.

-(DICT) Bleah + suf. -ui.

BLEHUȘOR s.n. Rolțang (a). Cf. F 550, 1109, 1133, 1938.

-Pl.: blehugoare.

-Bleah + suf. -(u)șor. -Valoarea diminutivală a suf. se păstrează în derivat, întrucît bleahul se folosește pentru piese mai mari decît blehugorul.

BLEHZANG subst. v. blectang.

BLEISTĂNG s.n. v. blectang.

BLEITĂMĂR s.n. v. blectang.

BLENDĂIZĂN s.n. v. blendaizm.

BLENDĂIZM s.n. Brender (a). Cf. F 136, 864, 1107, Mn.

-Pl.: blendaizmuri. -Și: blendăizăn s.n., pl. blendaizăne, F 151C.

-Din germ. Brenneisen (GRIMM, 'cauterium, was. Brandeisen', cf. și KRAUSS, B r ü h e i s e n). -Grupul consonantic oclisivă + vibrantă trece uneori în oclisivă + lichidă (la fel, pleaftură, blender, chelner).

BLENDĂR subst. v. brender.

BLENDĂR s.n. v. brender.

BLENDER s.n. v. brender.

BLENDON s.n. v. brender.

BLENDOR s.n. v. brender.

BLENDORN s.n. v. brender.

BLENDUR s.n. v. brender.

BLENGHER subst. v. brender.

BLENTĂG s.n. v. blectang.

BLENTÁNG s.n. v. blectang.
BLEOSCAMIR subst. v. beglaghamár.
BLESÁNG s.n. v. blectang.
BLESÁNGAR s.m. v. blectang.
BLESÁNG subst. v. blectang.
BLESSANGHE subst. v. blectang.
BLESTAMER subst. v. blectang.
BLESTANC subst. v. blectang.
BLESTÁNG s.n. v. blectang.
BLESTANC subst. v. blectang.
BLESTÁNG s.n. v. blectang.
BLESTANGHE s.f.pl. v. blectang.
BLETTANC subst. v. blectang.
BLETAGÁN s.n. v. blectang.
BLETANC subst. v. blectang.
BLETAND subst. v. blectang.
BLETANG subst. v. blectang.
BLETANGÁR subst. v. blectang.
BLETANGHE s.f.pl.t. v. blectang.
BLETAV subst. v. blectang.
BLETSANGÁR s.n. v. blectang.
BLEUCLÉSTE s.n. v. bleacleste.
BLIAV s.n. v. bleah¹.
BLINDER s.n. v. brender.
BLUPTUÍ vb. IV v. bruftui.

BOÁMBĂ s.f. Baros (b). Cf. Ag, As, MA, Pr, Tg.

-Pl.: boambe.

-Sens specializat prin analogie al rom. boambă (DA, bombă, variante boambă, prin extensie, 'bilă (de aruncat în popice)', neologism din it. bomba).

BOC s.n. a) Suport, scaun cu trei picioare, pe care se pune piciorul din față al calului pentru a se răspălui copita și a se pásui potcoava la potcovit; scaun (c), scăunag, failboc. Cf. F 137, 138, 253, 545, 820, 943, 1138, 1413, 1414, 1424, 1864, Ag, As, Cg, Ci, Gr, MA, Mc, Mn, Mt, Ng, Pd, Pr, Pu, Rz, Sl, Tm, Tg, VM, ALMB 506.

b) Presă (a). Cf. Gr, Pn, VM.

c) Butuc (a). Cf. F 429, 430, Db.

-Pl.: bocuri. -Și: bac subst., (a) DĂNĂILĂ-LAZĂR, 41; bócă s.f., (a) F 564; box subst., (a) F 1729.

-Din germ. Bock (KRAUSS s. v., lh, 'Beschlag- (Huf-) bock', li, 'Radbock'), pentru (a) și (b). -Pentru (c), din germ. [Ambose] bock. -Pentru (a), cf. și germ. [Beschlag] b o c k, [Huf] b o c k, [Feil] b o c k; pentru (b), cf. și germ. [Rad] b o c k, [Reif] b o c k, prin brevilocvență.

BOCĂ s.f. v. boc.

BOCȘĂ s.f. a) Grămadă de lemne acoperită cu brazde de pământ în care, prin ardere înăbugită, se produce cărbunele de lemn; jignă (f). Cf. F 43, 111, 1039, 1304, 1366, Cg, Gm, Pu.

b) (Sg.t.; prin extensie) Mangel (a). Cf. F 1366, Cg, Gm.

c) (Prin confuzie) Presă (a). Cf. F 657, 1427, 1864, Cd.

-Pl. (a,c): bocșe.

-(DICT) Din magh. bocksa. -Pentru (b), din sintagma (cărbune de) bocșă, prin brevilocvență. -Pentru (c), confuzia cu bucșă 'șurub' (parte reprezentativă a presei); cf. și germ. B e u g e [maschine].

BOGNFAIL subst. v. bonfaier.

BOLDOCĂ s.f. v. holdoc.

BOLHĂMĂR subst. v. balhamăr.

BOLHAMER subst. v. balhamăr.

BÓLMAS s.n. v. bormăgină.

BOLMASIN subst. v. bormăgină.

BOLMASINĂ s.f. v. bormăgină.

BÓLTAIGHEN subst. Blechtang (a). Cf. F 222, Oc.

-Din germ. Bogenzange (HARDENBERG, 89), cf. și germ. B l e e h -
s a n g e .

BÓMFAER s.n. v. bomfaier.

BÓMFAI s.n. v. bomfaier.

BOMFÁIKEL s.n. v. bomfaier.

BÓMFAIER s.n. Ferăstrău de mină de tăiat metal, format dintr-o
pinză dințată tăietoare, un cadru metalic în care se prinde pinza și
un mîner; ferăstrău, bonzeghi; v. s p i ț z e g . Cf. F 12, 31, 563,
565, 590, 628, 690, 712, 772, 803, 871, 900, 954, 1085, 1095, 1263,
1304, 1399, 1511, 1528, 1730, 1807, 1883, 1963, SANDU, 31, MOROSANU,
DĂNĂILĂ-LAZĂR, 21.

-Acc. și bomfaier, F 72, 206, 624, 1533, ALMB 624, Pn, pl. bom-
faiere, Pd, Țg și bómfaier, pl. bomfaiere, ALMB 537, 600 și bomfaire
(3 silabe), Sl. -Pl.: bomfaiere, MA, Mt, Su și bomfaire (4 silabe),
Db, Rz. -Și: bomfaiel (2 silabe) subst., Oc; bómfaer s.n., F 529, 547,
566, 613, 711, 776, 1477, 1607, 1902, Oc, pl. bomfaere, MC, Pu, Șb,
acc. și bomfáer, F 883, Ng, pl. bomfaere, Bl; bómfai s.n., pl. bom-
faiuri, Cd; bomfáiel s.n., pl. bomfaiele, Gm, Pn, acc. și bómfáiel,
pl. bomfáile (3 silabe), ALMB 617; bómfair (3 silabe) s.n., F 1006,
pl. bomfaire (3 silabe), Ag, ALMB 606, acc. și bomfáir, pl. bomfaere,
Gm, bomfaiere, MA și bomfaire (4 silabe), As, Pr, Tm; bomfoáier s.n.,

F 763, pl. bomfoaiere, Cg; bomfael subst., F 1476; bonfaer subst., F 54, 55, 428, 564, 709, 738, 765, 766, 919, 1085, 1221, 1475, 1510, 1558, 1793, 1864, acc. bónfaer, F 697, 885, 1138 și bonfáer, F 1277, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 100, NEAGU, 20, ANDRIESCU, 6; bonfai subst., F 1184; bónfaier s.n., F 56, 289, 454, 468, 588, 620, 624, 626, 631, 658, 700, 713, 741, 820, 858, 880, 896, 979, 1028, 1055, 1137, 1183, 1374, 1428, 1431, 1435, 1449, 1500, 1599, 1714, 1729, 1840, 1882, pl. bonfaiere, Dc, Ma, acc. și bonfáier, F 747, 1119, scris și bon-faier F 37, 392, 851; bónfair (3 silabe) s.n., F 138, 464, 943, 1026, 1040, 1060, 1537, 1608, pl. bónfaire (4 silabe), PL, acc. și bonfáir (3 silabe), F 619, 1098, 1859; bóngfáiel s.n., pl. bongfaiele, VM; bongfaier subst., F 1027.

-(MANECA, 200) Din germ. Bogenfeiler; cf. și contaminarea dintre germ. Bogensäge 'ferăstrău cu coadă pentru tăiat metal' și Feilbogen 'ferăstrău de mină'. -Formele bognfail, bongfail păstrează întru-citva rostirea velară germ. a elementului Bogen. -A doua parte a compusului (incadrat, după modelul sinonimului rom. ferăstrău, la ne-tre), a pierdut în general terminația -e, ceea ce a întărit tendin-ța ca diftongul germ. -ei- (cu ambele elemente egale: âe) să fie re-dat în rom. mai puțin ca un diftong (bognfail, bonfai - bisilabice - și pl. bomfaire, bomfaile - trisilabice) și mai ales ca un hiat a-e (bomfaer, bonfaer și, prin închidere, bonfair), adaptat adesea la rostirea rom. prin diftongarea (preiotarea) lui -e (bomfaier, bon-faier, bomfaiel ș.a.).

BÓMFAIR s.n. v. bomfaier.

BOMFOÁIER s.n. v. bomfaier.

BÓNCURI s.n. pl. v. bac¹.

BONFAEL subst. v. bomfaier.

BONFAER subst. v. bomfaier.

BONFAI subst. v. bomfaier.

BÓNFAIER s.n. v. bomfaier.

BÓNFAIR s.n. v. bomfaier.

BÓNGFÀIEL s.n. v. bomfaier.

BONGFAIER subst. v. bomfaier.

BONTAMER subst. v. bundhamer.

BONT-HAMER subst. v. bundhamer.

BÓNZEGHE s.n. Bomfaier. Cf. F 138, 851, 919, 1451, Cg.

-Acc. și: bonzéghe, F 1098. -Pl.: bonzeghe.

-Din germ. Bogensäge 'ferăstrău cu coadă de tăiat metal'.

BOR¹ s.n. a) Burghiu (a). Cf. F 32, 307, Cd, Ma.

b) (și în comp. ~ burghiu, F 1082) Burghiu (d). Cf. H 16, ASI, Pref., 1897, 9, 73 și 113.

c) (Prin confuzie; la pl.) Filet (a). Cf. F 800.

-Pl.: boruri. -Și: bórăr s.n., pl. bórare, (a) VM; bórer s.n., pl. borere, (a) ASG, Șc. metal., 1888, 40, 34 (cu determ. de găurit fier), scris și bohrer, (a) ibid., 1914, 116, 436, (b) F 266; borug subst., (b) H 186; bour s.m., (b) H 38, pl. bouri, (b) H 56, 135 și s.n., pl. boure, (a) ASG, Șc. metal., 1888, 40, 34, (b) ibid., 1904, 91, 34.

-Din germ. Bohrer. -Pentru (b), și Gewinde bohrer. Forma bour se datorează probabil redării de către vorbitorii români a lui o lung germ. ca diftongul și apoi hiatul ou; cf. și apropierea de țig. b o u 'cuptor, vatră' (SERBOIANU, 305).

BOR² s.n. Dorn (a). Cf. F 1106, Db.

-Pl.: boruri.

-Din germ. Bohr [dorn] 'dorn de găurit'.

BOR³ s.n. v. șpaibor.

BORACEL s.n. (Și cu determ.: de fier de mină, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 10, de mină, ibid., 1886, 29, 81, Cd, mare, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 17) Boraci mic; v. c o a r b ă (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1888, 40, 12, F 804, Md, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 27.

-Pl.: boracele.

-Boraci + suf. -el.

BORĂCI s.n. (Și cu determ.: de găurit, F 1060, pentru fier, Gm) Unealtă manuală prevăzută cu un burghiu acționat de o rotiță, cu care se fac găuri în metal; cric. V. b o r a c e l , c o a r b ă (a), r a s c a p c ă , m a g i n ă (a2), b o r m a g i n ă (b), b r u s - l a i e r . Cf. F 102, 474, 712, 985, 1257, 1729, 1785, Ag, Cg, Db, Mt, Pu, Rz, Șb.

-Pl.: borace.

-(DICT) Cf. germ. B o h r e r .

BORĂR s.n. v. bor¹.

BORDMASIN subst. v. bormășină.

BORDMASINĂ s.f. v. bormășină.

BÓRER s.n. v. bor¹.

BORGHEVENT subst. v. borghivent.

BORGHIVENT s.n. a) Burghiu (d). Cf. F 747, 753, 820, 920, 1435, Ag, Sl, NEAGU, 19, SANDU, 31.

b) (Prin confuzie) Filieră (c). Cf. F 905, Pn.

c) (Prin restrângere; în forma borghivint) Bac¹ (a). Cf. ALMB 487.

d) (Prin extensie; în forma borghivint) Bormășină (b). Cf. ALMB 520.

-Acc. gi: borghivent, (a) ALMB 528. -Pl.: borghivente, (a) De, Mt și borghiventuri, (a) Mn. -Și: borghevent subst., (a) F 298, 1221; borghivint s.n., (a) F 138, Cd, Gr, (e) ALMB 487, pl. bóruri-ghivint,

ALMB 503, acc. și borghivint, pl. borghivinte, (d) ALMB 520, seria și bor-ghivint, (a) F 459.

-Dir germ. Bohrgewinde (KRAUSS, 'coarbă de găurit'). -Sensurile s-au dezvoltat prin analogie cu polisemia sinonimului rom. burghiu.

BORGHIVINT s.n. v. burghivent.

BORMAȘINĂ s.f. v. bormașină.

BORMAȘIN s.n. v. bormașină.

BORMAȘINĂ s.f. a) (Și cu determ. simplă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141) Mașină prevăzută cu un burghiu care se deplasează pe direcție axială, cu care se fac găuri în fier; Mașină (al). Cf. F general, H 181, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, ibid., 1922, 136, 10, ibid., 1923, 142, 126, ALMB 508, 515, 519, 670, SANDU, 31, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 8, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18, NEAGU, 16, ANDRIESCU, 10.

b) (Cu determ.: cu roată, ASI, Pref., 1897, 9, 448, de mină, ALMB 640, de piept, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 16, ibid., 1943, 282, 1, ibid., 288, 2, F 1055, 1741, manuală, F 619, mică, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143) Instalație mobilă de găurit fier, acționată prin forța musculară; mașină (a2), borghivent (d). V. b o r a c i , c o a r b ă (a), b o r t e l i t o a r e , n a s c a p c ă , b r u s l a i e r .

c) (Cu determ.: americană, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 5, de banc, ibid., 1943, 287, 1, F 236, 563, 1055, 1730, de găurit de perete, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, de perete, ibid., 1922, 136, 6, mare, ibid., 1894, 60, 144) Mașină de găurit fixă, instalată la masa de lucru a fierarului, acționată de obicei electric; mașină (a3).

d) (Prin restrângere) Burghiu (d). Cf. F 763, 1938, 1963, Tm.

-Pl.: bormașini, (a) ASI, Pref., 1897, 49, 3, ASG, Șc. metal.; 1923, 142, 126, Cd, Cg, Tg, ALMB 466, 489, 498, 499, 505, 512, 513, 516, 518, 521-523, 525, 533, 534, 536, 538, 540, 543, 544, 546, 548, 549, 551-553, 558, 560, 562, 572, 583, 590, 594, 599, 602, 604, 606, 611, 618, 620, 621, 637, 646, 651-653, 666, bormașine, (a) As, Mt,

Ng, ALMB 507, 576, 601, 610, 614, 657, 661, 665, (b) ASG, Șc. metal, 1893, 55, 24 (cu determ. mici), acc. și bòrmașine, (a) Db, borimașini, (a) ALMB 598, 600, bòruri-mașini, (a) ASBc, Pref., 1899-1902, 7, ALMB 567, 575, 582, bòruri, (a) ALMB 665. -Acc. și: bòrmașină (a) ALMB 627, pl. bòrmașini, (a) Bl, MA, ALMB 472, 476, 487, 531, bormașini, (a) Pd, ALMB 632, 664, bòrmașine, (a) ALMB 486, 563, 587 633, 644, (b) ALMB (cu determ. de mină, de piept), bori-mașine, (a) ALMB 535, bòrne de mașine, (a) ALMB 607, scris și bòr-mașină, (b) ALMB 508 (cu determ. de piept); bòrmașină, (a) Fr, (b) ALMB 468 (cu determ. depiept), pl. bòrmașini, (a) Ma, Mn, PL, Șb, ALMB 469, 470, 492, 502, 503, 556, 649, 650, bòrmașini, (a) ALMB 655, bòrmașine, (a) Ge, MC, Rz, ALMB 462, 476, 481, 496, 550, 591, 593, bòrmașine, (a) Fu, bormașine, (a) ALMB 609, 619, bòri-mașini, (a) ALMB 492, 508 bòrmașină, (a) ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 100, (c) BC (cu determ. de perete), pl. bòrmașini, (a) Ag, Md, Tm, ALMB 584, 588, 596, bòrmașini, (a) Gr, VM, ALMB 579, bòrmașine, (a) Dc, Oc, Su, ALMB 528, 559 561, 613, (b) ALMB 603 (cu determ. de piept), bòrmașinuri, (a) SI; bòrmașină, pl. bòrmașini, (a) ALMB 483, 495, 654, 656, scris și bormașini, (a) ALMB 625, bòrmașine, (a) ALMB 660, bòrmașinuri, (a) ALMB 643, bòruri-mașină, (a) ALMB 615, scris și bòr-mașină, (a) ASG, Șc. metal., 1883, 16, 42, (b) H 186 (cu determ. de găurit), (d) F 1119, 1938 și (cu determ.) ASI, Pref., 1897, 9, 448 (cu roată), pl. bòrmașini, (a) ALMB 490, 527, 626, 635, (b) ALMB 658 (cu determ. manuale), bòrmașini, (a) ALMB 580; bòrmașină, pl. bòruri-mașină, (a) ALMB 622. -Și: bormașin s.n., (a) ALMB 520, 522, (b) ALMB 522 (cu determ. manual), pl. bormașini, (a) Gm, Mt, acc. și bòrmașin, pl. bòrmașinuri (a) Pn, bòrmașin, (a) ALMB 524, pl. bormașine, (a) As, Pr și s.m., pl. bormașini, (a) ALMB 566, acc. și bòrmașin, pl. bòrmașini, (a) ALMB 597, (b) MT; bòlmaș s.n., pl. bòlmașe, (a) ALMB 623; bolmașin subst., (a) F 111; bolmașină s.f., (a) F 1537, 1730, (d) F 1730, pl. bolmașini, (a) ALMB 639, acc. și bòlmașină, pl. bòluri-mașine, (a)

ALMB 638; bordmaşin subst., (a) F 906; bordmaşină s.f., (a,d) F 566, pl. bóruri de maşină, (a) ALMB 570; bórmargşină s.f., pl. bórmargşini, (a) ALMB 634, acc. şi bórmargşină, pl. bormaşini, (a) ALMB 648, bòrmargşină, pl. bòrmargşini, (a) ALMB 636; bormmaşin s.n., (b) ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 11 (mare de purtat cu mîna); bormmaşină s.f., (a) F 20, 99, 1095, scris şi born-maşină, (a) F 741, 979, 1258, 1607; bour-maşină s.f., (a) F 624, (c) ASG, Şc. metal., 1887, 33, 94.

-(DICT) Din germ. Bohrmaschine 'maşină de găurit'. -Accentele din comp. germ. se conservă diferit în rom., de la considerarea cuvîntului ca un comp. (tipul bór-maşină, cu două accente principale), ca un singur cuvînt cu ambele accente (din care unul devine uneori secundar: bórmăşină, bòrmăşină) sau cu un singur accent (bórmăşină, bormăşină). -De la conservarea celor două accente pornesc şi formele de pl. cu desinenţe pentru ambele componente: bori-maşini, boluri-măşine, boruri-maşini, pentru primul element: bóruri-maşină sau numai boruri, ori chiar care arată dificultatea încadrării morfologice a împrumutului germ. în rom.: borne de maşini, boruri de maşină. -Formele de s.n. şi s.m. par a fi proprii unei tendinţe de specializare pentru domeniul tehnic (trecerea s.f. la s.n., v. filieră - filier, şi a s.n. la s.m., v. pl. robinete, elemente - robinetşi, elementi). -Forma bour-maşină, probabil ca reflex rom. al lui ó lung germ., devenit diftong şi hiat în rom.; cf. şi apropierea de ig. b o u 'cuptor, vatră' (SERBOIANU, 305).

BORNMAŞIN s.n. v. bormaşină.

BORNMAŞINĂ s.f. v. bormaşină.

BÓRŞNAID s.n. Burghiu (d). Cf. Cd, Ga, ALMB 477.

-Pl.: borşnaide.

-Cf. germ. Schneidbohrrer şi germ. Bohrerschneide 'virful, sugurele sfredelului', ultimul prin metateza elementelor componente.

BORTĂ s.f. a) Gaură (a). Cf. F 72, 208, 550, 563, 697, 747, 765, 803, 804, 858, 883, 896, 919, 1015, 1082, 1221.

b) (Prin restrângere; cu determ. indicînd forma secțiunii orificiului și a părții exterioare de lîngă capul nitului sau gurubului)
1. (Cu determ.: cu ferzenc, F 137, 772, 1135, cu zenc, F 968, ferzen-cuită, F 363, 564, 626, 712, 906, 1435 și in comp. ~frez, Mn) Ferzenc (b).

2. (Cu determ. cu ghyvent, F 968) Gaură (b2).

-Pl.: borte.

-(DICT) Din ucr. bort.

BORTELI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de metal, de exemplu potcoave) A găuri. Cf. H 131, 132, 141, 147, 195, Gr.

-Prez. ind.: bortesc.

-(DICT) Contaminare între bortă și sfredeli.

BORTELITOARE s.f. a) Coarbă (a). Cf. F 1039, 1257, As, MA, Pd.

b) (Prin restrângere) Burghiu (b). Cf. F 1428, As, Mn, Tg.

-Pl.: bortelitoare.

-Borteli + suf. -toare.

BORTÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de metal, de exemplu potcoave) A găuri. Cf. H 77, 151, Lu, Ng, Pd.

-Prez. ind.: bortesc.

-(DICT) V. bortă.

BORTITÓR s.n. Dorn (a). Cf. F 56, Ci, Mt.

-Pl.: bortitoare.

-Borti + suf. -tor.

BORUȘ, subst. v. bor¹.

BOSÓI s.n. a) (Și cu determ. mic, F 1137) Hantamăr (a). Cf. H 149, F 976, ALMB 568, 572.

b) Baros (a). Cf. F 43, 77, 308, 806, 894, 968, 974, 976, 1026,

1086, 1137, 1252, ALMB 571, As, Pd.

c) (Si cu determ.: greu, F 894, mare, F 806) Baroa (b). Cf. F 954, 974, Mt, Ng.

d) Ciocan (f). Cf. F 957, 974, 1041.

-Pl.: bosoaie. -Si s.m., pl. bosoi, (c) Md.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. a b o s o l i 'a inghesui, a ingrămădi'.

BOT s.n. a) (Cu determ. ~ul foii) Jignă (a). Cf. F 1958, Cd.

b) (In comp. ~-de-rață) Clește (e). Cf. F 301, 1135, Pr.

c) (In comp. ~-de rață) Blectang (a). Cf. F 459, 1098, 1100.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. bot (DICT, etimologia necunoscută). -Pentru (b,c), prin brevilocvență din sintagma [clește] bot-de-rață v. c l e ș t e .

BOTCOÁVĂ s.f. v. potcoavă.

BOUR s.m. v. bor¹.

BOUR-MASINĂ s.f. v. bormășină.

BOX¹ s.n. Clește (e). Cf. F 1599, Or, Țg.

-Pl.: boxuri.

-Cf. germ. B a u c h [zange] 'clește bombat, convex'.

BOX² subst. v. boc.

BOZÎNĂR s.n. Craițmaizel (a). Cf. F 1184, As.

-Pl.: bozînare.

-Cf. germ. B o s s i e r e i s e n 'daltă, spiț pentru prelucrarea pietrei brute, daltă de aşchiat piatra'.

BRÁFTURĂ s.f. v. prăftură.

BRAID subst. v. braitzețemăr.

BRAISNIT subst. v. braitșlictamăr.

BRAIT s.n. Talpă (b). Cf. Cd, Db, Lu, Or, Sl, Su.

-Pl.: braituri.

-Din germ. Breite (KISCH, KRAUS).

BRÁITSLICTĂMĂR s.n. (Prin confuzie) Zețamăr (b). Cf. F 464, 98C Ma, Șb.

-Pl.: braitșlictămăre. -Și: șlictămer-brait subst., F 1750; braitșnit subst., ASI, Pref., 1897, 9, 443.

-Contaminare între șlictămăr (din germ. Schlichthammer) și braitzețamăr (din germ. Breitsetzhammer).

BRÁITZESHAMUR subst. v. braitzețamăr.

BRÁITZETĂMĂR s.n. a) Zețamăr (b). Cf. Cg, Ci, Md.

b) Zețamăr (a). Cf. Lu.

c) (In forma braitzeshamur) Ciocan (f). Cf. F 315.

-Scris și: brait-zețamăr, (a) F 1109, pl. brait-zețamăre, (a) SI, braituri-zețamere, (a) Rz, braituri, (a) VM. -Pl.: bráitzețămăre. -Și: blat s.n., pl. blaturi, (a) F 72, 689, 691; bráid subst., (a) F 1528; braitzeshamur subst., (c) F 315; braitzețamur subst., (a) F 308, (b) F 308 (cu determ. mic); bráizețamer subst., (a) F 1889 (cu determ. mare), (b) F 1889; bráitzețhămer s.n., pl. bráizețhamere, (a) Gm; prathamăr subst., (a) F 1016; zestam-blai subst., (a) F 348; zetămăr bráier subst., (a) F 1757; zețamărbráit s.n., (a) F 1099, 1882, (b) F 979 (cu determ. mic), pl. zețamăre-brait, (a,b) Db, scris și zețamăr-brait, (a) F 363, (b) F 1006 (cu determ. mic), pl. zețamăre-braituri, (a) PL, zețamuri-brait, (a) SI, zețamăre-brait, (b) Lc; zețamer-brái subst., (a) F 1039; zețamer-brait subst., (a,b) F 110; zețamur-brái s.n., pl. zețamuri-brái, (a) F 1494; zețamurbráit s.n., pl. zețamurbráiere, (a) Od; zețamur-brait subst., (a) F 1107, 1108; zețamurbráit subst., (a) F 1025, (b) F 1025 (cu determ. mic); zețamărebráit s.n., pl. zețamăre-brait, (a) Pn, scris și zețamărebráit, (a) F 285, 300, 300, (b) F 285, 1036.

-Din germ. Breitsetzhammer 'ciocan planator lat.'. -Pentru (c),

s-a avut în vedere mărimea feței ciocanului (f), comparabilă cu cea a braitzețamărului (a,b), diferența de curbură dintre cele două tipuri de ciocane nefiind remarcată în acest caz. -Comp. germ. a fost analizat în părți componente (grafia brait-zețamăr) intercomutabile (forme zețamăr-braier, zețamăr-brait, zețamur-brai ș.a.) întrucît elementul brait a fost simțit (și sub influența lui zețamăr) ca un determinant (uneori invariabil, pl. brait-zețamăre, alteori acordat, pl. braituri-zețamere) și a fost postpus (invariabil, pl. zețamăre-brait, zețamuri-brai, sau acordat, pl. zețamăre-braituri) după uzul rom. (ca și zețamăr șmal). -Diferite forme rom. rețin din etimonul germ. doar unul (braid, blat și pl. braituri) sau două (prathamăr) elemente de compunere. -Pentru forma blat, trecerea vibrantei la lichidă în grupul consonantic este o tendință fonetică moldovenească (scîlînti, tulbure), întilnită și la alți termeni de fierărie (pleaștură, blendorn, chelner, abglot) sau o apropiere de germ. Blatt 'fața ciocanului'. -Pentru forma prathamăr cf. și germ. B r e i t h a m m e r 'ciocan lat'.

BRAITZETĂMUR subst. v. braitzețamăr.

BRĂITZETHĂMER s.n. v. braitzețamăr.

BRĂITAN s.n. v. braițang.

BRĂITANG s.n. a) Blecțang (a). Cf. F 31, 563, 820, 1128, 1383, 1556, Cg.

b) (Prin confuzie) Rolțang (a). Cf. F 885, Pd.

c) (Prin confuzie) Faierțang (a). Cf. Cg.

-Pl.: braițanguri. -Si: blathong subst., (a) F 1006; brăițan s.n., pl. braițane, (a) Ga, (b) Mt; bresțangăr subst., (a) F 801; brichitang subst., (c) F 1119; brențamăr subst., (b) F 1730.

-Din germ. Breitzange (GRIMM, 'clegște drept'). -Pentru (c), cf și germ. B r ü h z a n g e 'clegște de foc' (KRAUSS). -Pentru forma blathong, cf. germ. B l e c h z a n g e. -Pentru forma brențamăr,

contaminarea etimonului cu germ. Hammer 'ciocan', simțit doar ca element de compunere în terminologia tehnică rom. de origine germ.

BRĂIȚEȚAMER subst. v. brăițețamăr.

BRĂȚ s.n. a) (Și cu determ. ~ul foii, Cd) Mîner (a). Cf. F 563, 1251, Ag.

b) (Cu determ.: de borghivint, F 1730, de învîrtit tarozi, F 900, 1747, As, de tarozi, F 1712, Md) Ventaizer (a).

-Fl.: brațuri și brațe, (a) Cd.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. braț (DICT, lat. brachium).

BRĂȚĂRĂ s.f. Mîner (a) Cf. F 348, 820.

-Fl.: brățări.

-Sens specializat al rom. brățară (DICT, lat. brachiale).

BRĂȚĂMĂR subst. v. brățețamăr.

BRENDORN subst. v. brender.

BRENDĂR subst. v. brender.

BRENDĂ s.f. v. brender.

BRENDĂR subst. v. brender.

BRENELE subst. v. brender.

BRENDEN subst. v. brender.

BRENDER s.n. a) Vargă de fier (cu mîner) lungă și ascuțită la capăt, folosită la îndepărtarea zgurei la vatră; suvac (a), dorm (g), blendăriz, scormonitor (b), agurier, ispunsător, șpilor (a), vătrar (b), șovală, fierțang (f), carbonar (a), fier (b6), șernac (b), cui solitor, sondă, țintă, ac (b), șperac (a), suliaș, ojong, cînă vătrai (b), fus, brașător (g), șpișac (b), șpișdorm (d), șperac vatră (g), scormonitor (b), șperător. Cf. F 267, 1027, 1030, 10

1098-1100, 1119, 1155, 1192, 1326, 1348, 1366, 1427, 1450, 1477, 1494, 1499, 1501, 1528, 1533, 1537, 1555, 1603, 1608, 1715, 1730, 1743, 1750, 1757, 1785, 1793, 1833, 1840, 1859, 1864, 1880, 1883, 1882, 1902, 1938, ALMB 624, Ag, Pd.

b) (Prin analogie) Vătrați (a). Cf. F 1712, 1729.

c) (Prin analogie) Mutărdorn (a). Cf. F 821, 1608, Mn.

d) (Prin confuzie; în formă blendăr) Faierțang (a). Cf. F 1382.

-Pl.: brendere. -Si: bénder s.n., pl. bendere, (a) F 805, 1741, (b) F 832; bendon subet., (a) F 277; béndon s.n., pl. béndore, (a) 3m; béndorn s.n., pl. béndorne, (a) Cg; blendăr subet., (a) F 980, 1346; bléndăr s.n., pl. blendăre, (a) Or, (d) F 1382; blénder s.n., (a) H 135, F 454, 474, 545, 549, 776, 799, 803, 883, 885, 985, 943, 1016, 1028, 1040, 1041, 1086, 1100, 1128, 1175, 1176, 1383, 1464, 1511 1556, 1600, (b) F 776 și (cu determ.) F 883 (pentru foc), (c) Lu, pl. blendere, (a) F 547, 820, 928, 1038, 1413, As, Bl, Gr, MC, Ng și blenderi, (a) Pr, Sb; bléndon s.n., (a) F 206, 468, 471, 690, (c) F 1095, pl. blédone, (a) Sl; bléndon s.n., (a) F 147, 348, 714, 804, 807, 957, 1252, pl. blendore, (a) F 307, 747, 1055 și blendure, (a) F 298, 501, 925; bléndorn s.n., (a) F 392, 464, 1304, 1558, pl. blén-dornuri, (a) Su; bléndur s.n., (a) F 289, 383, 392, 472, 897, 1295, 1431, (b) F 1184, pl. bléndure, (a) F 459, 896, bléndere, (a) Rz; blenșer subet., (a) F 710; blinder s.n., (a) F 746, 830, 1415, pl. blîndere, (a) MC; brendorn subet., (a) F 713; brendăr subet., (a) F 322; brendă s.f., (a) F 565; brendăr subet., (a) F 566, 906, Ci; brendel subet., (a) F 1599, (b) F 619; brenden subet., (a) F 1091; brendern subet., (a) F 800, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16; brendin s.n., pl. brendine, (a) MA; brendir s.n., pl. brendire, (a) Mn, Mt, Ta, Tg, (b) Mt (cu determ. intora); brendol subet., (a) F 1654; brendon s.n., (a) F 57, 110, 428, 446, 543, 985, 1032, 1183, 1424, 1500, 1625, pl. bren-done, (a) De; brendor s.n., (a) F 32, 253, 381, 430, 485, 518, 544, 628, 700, 713, 765, 766, 801, 807, 979, 1054, 1055, 1102, 1106, 1182,

1257, 1263, 1455, 1476, 1755, 1749, pl. brëndore, (a) F 255, MC, Sl
brendure, (a) F 697, 1085, Sl; brëndorn s.n., (a) F 99, 137, 138,
163, 208, 266, 271, 278, 279, 286, 308, 315, 689, 851, 900, 922, 97
1015, 1039, 1082, 1083, 1109, 1137, 1171, 1277, 1396, 1889, ANDRIES
GU, 10; pl. brëndorne, (a) Ag, Dc, Pn, brëndornuri, (a) VM, brëndor
(a) Db și brëndoârne, (a) Md, acc. și brëndörn, pl. brendórnuri, (a)
Oc, brëndörn, pl. brëndoârne, (a) PL, scris și bren-dorn, (a) F 54,
55; brëndru subst., (a) F 470; brendul subst., (a) F 390; brëndur
s.n., (a) ASI, Doc., pachet 432, 183, an 1840-1850, F 133, 179, 236,
301, 410, 564, 590, 627, 803, 871, 1559, NEAGU, 19, SANDU, 31, pl.
brëndure, (a) F 237, 568, 923, Tm, și (cu determ.) Cd (de foc), (c)
Tm și (cu determ.) Cd (de însemnat); brëndurn subst., (a) F 974, DĂ-
NĂILĂ-LAZĂR, 41; brenner subst., (a) F 77; brenghen subst., (a) F 144
brindel subst., (b) F 1510; brindorn subst., (a) F 100; brincur
subst., (a) F 1510; brindirn subst., (a) ANDRIESCU, 10; bründer
subst., (a) F 613; pränder subst., (a) F 567; prëndor s.m., pl. pren-
dori, (a) F 309, Pr; prendur subst., (a) F 268; pränder s.m., pl.
prinderi, (a) F 1938, Tm; spréntru subst., (a) F 310.

-Din germ. Brenndorn sau Brühdorn (KRAUSS). -Pentru formele
prender, prendur, prinder este posibilă apropierea de rom. prinde,
deși afonizarea labialei urmate de vibrantă sau lichidă e un fenomen
obișnuit (v. prathamăr, plectain, plag). -Formele cu inițiala bl-
în loc de br- se încadrează într-o tendință fonetică moldovenească
mai generală (de exemplu: turbure, sclinti, Gligore), întilnită și
la alți termeni de fierărie (abslot, chelner, pleaftură). -Formele
bender, blendar, blendăr, blender, bländer, brender ș.a. au apărut
prin substituirea celui de al doilea element al comp. germ., simțit
ca un fel de suf. în rom. -ar și -er (-ăr), considerate specifice
terminologiei tehnice. -Încadrarea la s.n. a majorității formelor,
prin apropiere de dorn, tot împrumut germ., dar mai cunoscut în rom.
-Cele câteva cazuri de s.m., datorită unei tendințe noi care acțio-

nează asupra termenilor tehnici (de exemplu: robineți, elementi, cuzineți, rulmenți). -Dublul accent al comp. germ. nu se păstrează de obicei (din cauza corpului fonetic redus al împrumutului), ci ca un singur accent, fie pe prima silabă (fapt care determină înlocuirea lui -dorn, aton, cu -der, -dar, -dăr, -dor, -dur), fie pe silaba a doua. -Formele cu der, -dăr au putut evolua la brendru, sprentu, ca și alte cuvinte rom. împrumutate din germ. (maistru).

BRENDERN subst. v. brender.

BRENDIN s.n. v. brender.

BRÉNDIR s.n. v. brender.

BRENDOL subst. v. brender.

BRÉNDON s.n. v. brender.

BRÉNDOR s.n. v. brender.

BRÉNDORN s.n. v. brender.

BRÉNDRU subst. v. brender.

BRENDUL subst. v. brender.

BRÉNDUR s.n. v. brender.

BRÉNDURN subst. v. brender.

BRENER subst. v. brender.

BRENGHEN subst. v. brender.

ERENTAMĂR subst. v. braitang.

BREȘTANGĂR subst. v. braitang.

BRETĂGĂN s.n. v. blectang.

BRICHÉTE s.f.pl. Cărbune prelucrat în forme sferoide, din praf de cărbune presat și liant. Cf. F 1183, Ag.

-(DICȚ) Din fr. briquette.

BRICHITANG subst. v. braitang.

BRIDĂ s.f. a) Șpițang (a), Cf. F 1251, Ag.

b) Burghiu (d). Cf. F 263.

-Pl.: bride.

-Sensuri specializate ale rom. bridă (DICT, din fr. bride). -Cuvântul bridă (filetată) 'flanșă, coroană servind ca element de îmbinare între două țevi' a devenit element determinant în sintagme, pentru (a), clește de bridă 'clește cu care se string bridele filetate', cf. și calc după germ. F l a n s c h e n s c h l ü s s e l 'cheie pentru flanșe', pentru (b), burghiu de bride, cf. și calc după germ. F l a n s e h e n b o h r m a s c h f i n e , apoi, prin brevilocvență, au căpătat înțelesul întregii sintagme.

BRINDEL subst. v. brender.

BRINDORN subst. v. brender.

BRINDUR subst. v. brender.

BRÎNDÎRN subst. v. brender.

BRIU s.n. Chingă de piele sau de pînă groasă de la instalația pentru ridicat boii la potcovit, care se fixează sub pintecele animalului. Cf. As, BC, Dc, Gr, Mn, Ng, Pd, Sl, Șb, Țg, ALMB 542.

-Pl.: brfie.

-Sens specializat prin analogie al rom. brfu (DICT, cf. alb. b r e s , b r e z i).

BROÁSCĂ s.f. a) Foale (bl). Cf. Pu, Tm.

b) Menghină (a). Cf. H 83, Ng.

c) Menghină (c). Cf. F 895, 1026.

-Pl.: broaște.

-Sensuri specializate ale rom. broască (DICT, lat. *broaca), prin analogie de la forma instrumentului de suflat și a fălcilor menghinei, asemănătoare cu gura animalului. -Pentru (b,c) cf. și calc după germ. F r o s c h k l a m m e r 'scoabe de dulgher', li-

teral 'clamă-broască'.

BROC¹ s.n. a) Pierecare din sfărîmăturile de fier care formează marginea neregulată a unei găuri făcute în fier cu dornul; muc (c). Cf. F 176, 1006, 1253, Mt, Sl, VM, ALMB 524.

b) (Prin extensie) Gaură neastrăpunsă, de exemplu la potcoave sau la capetele fiarelor ce urmează a fi sudate, făcută cu forbaistrul sau cu dornul. Cf. F 464, 1107, 1366, Bl, Pu, Sl.

-Pl.: brocuri.

-Din germ. Bruch 'ruptură, sfărîmătură, spărtură'.

BRCC² s.n. v. brocamer.

BRÓCAMEP s.n. Forbaistru (a). Cf. As, Dc, MA, Md, Or, Pr, Tm.

-Pl.: brocamere. -Și: broc s.n., pl. brocuri, F 1098, 1100, Ng, Pd.

-Din germ. Bruchhammer 'ciocan de sfărînat'. -Forma broc din primul element al comp. germ. sau de la forma rom. brocamer, prin brevilocvență.

BRODERIE s.f. Model de flori făcut cu dalta la marginea scope-rișului de tablă. Cf. Bl, Lu, Mn, Or, Fl.

-Pron.: ri-e. -Pl. (rar): broderii. -Și: prodarie s.f., ALMB 539.

-Sens specializat prin analogie al rom. broderie (DIOZ), din fr. broderie).

BRUFLUÍ vb. IV v. bruftui.

BRUFTUÍ vb. IV Tranz. (Complementul este potcoava) A găui (a). Cf. F 136, 550, 979, 980, 1882, Gr.

-Prez. ind.: bruftuiesc. -Și: baftuí vb. IV, Dc; bluiftuí vb. IV, F 307; brufluí vb. IV, F 551, 1027; buftuí vb. IV, F 1033.

-Sens specializat prin analogie al rom. bruftuí (DIOZ), din fr. bruftuie (DIOZ).

BRUNDER subst. v. brender.

BRUSLAIER s.n. Instalație simplă de găurit fier cu ajutorul burghiului, acționată prin forța musculară; v. b o r m a ș i n ă (b), m a ș i n ă (a2), b o r a c i . Cf. Ag, Cg, Db, Fr, Md, Oc, Pu, Ta.

-Pl.: bruslaiere.

-Din germ. Brustleier 'coarbă de piele'.

BRUTĂLĂ adj.f. v. brută.

BRUTĂ adj.f. (In sintagma gaură brută) Gaură nefinisată, cu resturi de metal pe margine, produsă prin acțiunea burghiului, dornului, gpițamărului etc.; v. m a n u a l ă . Cf. F 619, 1006, 1430, 1793, Gr, Md, Pd, Rz, Tg.

-Pl.: brute. -Și: brutălă adj.f., pl. brutale, Mn, Ng, Pr.

-(DICT) Din fr. br

BUCȘĂ¹ s.f. Piesă rotundă de metal la căruța cu osie de fier, care se fixează în butucul roții și în care se învîrte osia. Cf. F general, ALMB 499, 504, 508, 512, 522, MA, Md, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 21, NEAGU, 28.

-Pl.: bucșe.

-(DICT) Din germ. Buchse.

BUCȘĂ² s.f. (Și cu determ. de găurit, F 1427) Lohring (a). Cf. F 858, As, Mt, Ng, Tg.

-Pl.: bucșe.

-Din germ. [Bohr] buchae 'bucșă de găurit', cf. și analogie de la bucșă¹.

BUCȘĂ vb. IV Tranz. (Complementul este roata) A bate b u c ș ă fest în outuc, după ce acesta a fost scobit rotund. Cf. H 141, F general.

-Fret. ind.: bucșesc.

-v. bucșă¹.

BUFNEZER subst. v. hufnesăr.

BUFȚUI vb. IV v. bruftui.

BULHĂMĂR s.n. v. balhamăr.

BUNDHĂMER s.n. a) Balhamăr (a). Cf. F 266, Cd, VM.

b) Zețamăr (b). Cf. F 266, Ag.

-Pl.: bundhamere. -Și: bontamer subst., (a) F 1091; bont-hamer subst., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448.

-Cf. germ. A b b i n d h a m m e r 'ciocan de ambutisat'. -Pentru (b), cf. și rom. b o n t 'plat, fără virf', apropiere posibilă avînd în vedere forma feței acestui ciocan.

BURDUF s.n. a) Foale (a). Cf. F 207, 1086, 1729, Ag, Fn, VM.

b) (Prin restrîngere; și cu determ.: de mină, MA, țigănesc, Cd) Foale (b2). Cf. As, Pu, Șb.

c) Grif (a). Cf. F 1165, 1449, Ng.

-Pl.: burdufuri.

-Sensuri specializate ale rom. burduf (DICT, etimologia necunoscută, SCRIBAN, din *burduh, variante din *tîrbuh, tîrboc).

BURGHIAȘ s.n. Burghiu (b) care face găuri înguste în metal. Cf. Bb, Fr, Gr, Ma, Pd, Sl.

-Pron.: ghi-ag.

-(DICT) Burghiu + suf. -ag.

BURGHIU s.n. a) (Și cu determ.: bastard de găurit, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 7, de bormașină, ASG, Șc. metal., 1893, 55,22, de găurit, ibid., 1894, 60, 55, ALMB 669, F 1028, 1085, 1427, As, de găurit fier, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, F 307. de perete, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10) Unealtă așchietoare pentru găurit metal, acționată de bormașină, boraci sau coarbă; sfredel (a), bor¹ (a); v. f e r z e n c (c), f e r z e n c h i - b o r. Cf. F general, ASG, Șc. metal., 1887, 34, ibid., 1894, 60,141, ibid., 1909, 107, 175, ALMB 518, 522, 516, 627, 648, Bl. Ec, MA, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, FL,

Rz, Su, Sb, VM, ANDRIESCU, 10, MOROSANU, 20, SANDU, 31.

b) (Și cu determ.: ca lingura, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10, de coarbă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 106, de coarbă-centriborer, ibid., 1893, 55, 22, de/pentru fier, ALMB 571, F 163, 1252, 1880, de fier manual, F 619, de mină, ASG, Șc. metal., 1903, 86, 13, ALMB 524, Md, Formă lungă, ASG, Șc. metal., 1903, 86, 12, manual, F 529, 804, mare, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 127, țigănesc, Pu, NEAGU, 19, SANDU, 31) Unealtă de găurit fier simplă, cu două tășiguri, acționată de obicei manual; bortelitoare (b), coarbă (b), cocirțală, găuritor (c), handborer; v. g i b r u s l a i e r , b o r m a ș i n ă (b), b u r - g h i a ș . Cf. ASG, Șc. metal., 1884, 18, 10, ibid., 1888, 40, 34, H 135, ALMB 529, 568, 581, 630, 642.

c) (Și cu determ.: american, ASG, Șc. metal., 1893, 60, 106, ibid., 1914, 116, 436, central, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10, cilindric, NEAGU, 19, SANDU, 31, de fabrică, ALMB 524, pentru frezat, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 3, spiral, ibid., 1893, 55, 22, ibid., 1922, 136, 5, 8, ibid., 1943, 288, 2, F 763, Dc, PL, Su, NEAGU, 19, SANDU, 31, și în comp. ~ centribor, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 7) Unealtă așchietoare cilindrică pentru găurit metal, cu canale pentru eliminarea așchiilor dispuse elicoidal, acționată de bormașină; spiral (a), spiralută, american, sfredel (c), diblibor, ghiventbor (b), șnaibor, rondburghiu, spiral-borer; v. c e n t r u b o r . Cf. Ag, Cd, Db, Ma, Pd, Pn, Pr, Rz, Sl, Tm.

d) (Și cu determ.: cu ghivint, F 551, 1026, cu ghivent mărunț, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, de dat filet, As, de dat ghivint, Pr, de făcut filet, ALMB 506, MA, de filetat, ALMB 528, de ghivent, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 10, ibid., 1930, 182, 16, F 470, Cd, PL, de ghiventbor, Tm, de ghiventuit, F 1102, Rz, de piuliță, F 57, 619, 106C MA, Mx, de tăiat ghivent, Sb, pentru filetat, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, F 104, 308) Unealtă așchietoare prevăzută cu canale de eliminare, acționată mecanic sau manual, cu care se fac filete interioare;

tarod (a), bor¹ (b), ghiventbor (a), ghiventar (a), borgnaid, bridă (b), sfredel (b), borghivent (a), spiral (b), bormăgînă (d), coarbă (c), filieră (f), freză, ghintuitor, filibor, ventaizer (b). Cf. F 308, 381, 518, 563, 590, 620, 628, 765, 766, 771, 772, 954, 1006, 1027, 1102, 1346, Ag, As, Dc, Gr, MA, Ma, Md, Mn, Pd, Fr, Tm.

e) (Prin confuzie) Filet (a). Cf. F 763.

-Pl.: burghie și burghiuri, (a) ALMB 627, (b) Gm.

-(DICT). Din tc. burgū, bg., scr. burgija. -Sensul (d), probabil calc după germ. [Gewinde] bohrer. -Pentru (a), probabil confuzia dintre burghiu și filet este cauzată de forma lor spiralată.

BURIC s.n. Capătul subțiat și rotunjit al osiei de fier care intră în bucgă. Cf. As, Bl, Dc, Gr, Lu, MA, Mt, Or, Ng, Pr, Sl, Șb, VM.

-Pl.: burice.

-Sens specializat prin analogie cu rom. buric (DICT, lat. *umbulicus).

BURTĂ s.f. a) Grif (a). Cf. F 1714, Md, Tm.

b) Covată (b). Cf. Cd, Gm, MA, Md, Șb, Tm, Tg. (În construcția)

A face burtă la fier = a covăți (a). Cf. As, MA, Șb, Tg.

-Pl.: burți.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. burtă (DICT, etimologia necunoscută).

BUȘTER s.n. Baros (a). Cf. F 550, 551, MC.

-Pl.: buștere.

-Cf. germ. B ä u s c h e l (GRIMM) și germ. B ü t z e r 'ciocan greu de fierărie' (HARDENBERG).

BUTÁC s.n. Nicovală (b). Cf. F 1729, MA.

-Pl.: butace.

-Cf. magh. b u t a 'ciunt (TÁMAS, cf. și SCRIBAN, 'scurt și grovbind de coarnele boilor', DA, 'tocit', probabil dintr-o sintagmă

ilău butac 'fără corn', prin substantivare și brevilocvență.

BUTARDORN subst. v. mutărdorn.

BUTEROLĂ s.f. Căpuitor (a). Cf. F 1099, Db.

-Pl.: buterole. -Și: butrôlă s.f., pl. butrole, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8; buturală s.f., F 700, 1006, 1181, 1755.

-Din fr. boutterole.

BUTRĂLĂ s.f. v. buterolă.

BUTŪC s.n. a) (Și cu determ.: de ilău, Tm, de lemn, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 5, de lemn pentru nicovală, ibid.. 1888, 40, 17, ibid., 1943, 287, 1, de nicovală, ibid.. 1893, 55, 5, Mt, Tg, pentru amboș, ASI, Pref., 1897, 9, 69 și în comp. ~ -suport, Fr) Bucată masivă de lemn, infiptă în pământ, pe care se fixează nicovala; trunchi, cioată, ambuștoc, babuc, boc (c), postament (c), bedreag, buturugă, butură, căpătii, port-ilău, ștoc¹, scaun (d), picior (a), stoc-hamăr, stîlp, cailac, colțiș, calabur, sabotă, stănog (c), lemnar, suport (d), cloș (a), tumurugă. Cf. F general, Ag, Cd, MA, Ma, MC, Mn, Mt, Fn, Su, Șb, Tm, MUROȘANU, 41, ANDRIESCU, 7, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17.

b) (Și cu determ.: de rafuri, Cg, de tras, ALMB 499) Instalație rudimentară de formă circulară, cu care se pune șina pe roată; colac, calup (a), crivală, șaibă (d), obadă, vârtej. V. p r e s ă (a), c f r - l i g (c). Cf. F 287, ALMB 522, MC, Ng, Pd.

-Pl.: butuci. -Și: s.n., pl. butucuri, (a,b) Bl.

-Sensuri specializate ale rom. butuc (DICT, etimologia necunoscută, CIORANESCU, lat. bottum 'obiect rotund' + suf. -uc).

BUTURALĂ s.f. v. buterolă.

BUTURĂ s.f. Butuc (a). Cf. Ma, Su.

-Pl.: buture.

-Sens specializat al rom. butură (DICT, v. b u t u c).

BUTJURĂGĂ s.f. Butuc (a). Cf. F 1137, Vm.

-Pl.: buturugi.

-Sens specializat al rom. buturugă (DICT, cf. b u t u r ă și t u m u r u g).

BUZĂR s.n. a) Cerc (a). Cf. As, Dc, Lu, Mn, Pd, Tg, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 27.

b) Roljang (a). Cf. F 1346, 1382, Cg, Pr, Tm.

-Buză + suf. -ar. -Pentru (b), din sintagma clește cu buză, devenită [clește] buzar, substantivat prin brevilocvență.

BUZDUGĂN s.n. a) (Și în comp. ~-baros, F 631) Baros (a). Cf. F 287, 830, 1958, ALMB 523, 536.

b) Baros (b). Cf. F 298, 383, 471, 631, 976, 1257, 1304, 1435, 1605, 1958, ALMB 544, Gm.

-Pl.: buzdugane.

-Sens specializat prin analogie al rom. buzdugan (DICT, din tc. bozdoğan).

BZESAMUR subst. v. zețamăr.

C

CĂDĂ s.f. Legtroc (a). Cf. F 454, PL.

-Pl.: căzi.

-Sens specializat al rom. cadă (DICT, din tc. kadi), rezultat din folosirea ocazională a obiectului denumit astfel ca legtroc.

CADRU s.n. Partea metalică a bomfaierului, de formă dreptunghiulară, în care este prinsă pinza. Cf. F 72, 289, 392, 428, 547, 564, 711, 803, 957, 1006, 1137, 1263, 1424, 1500, 1599, 1730, 1840, 1902.

-Pl.: cadre, F 56, 620, 1533, Pu, MOROȘANU, 41 și cadruri, F 54, 468, 1374, 1435, 1533, Gr, MC, MOROȘANU, 41.

-Sens specializat al rom. cadru (DICT, din fr. cadre).

CAFUI vb. IV v. găfui.

CAIĂ s.f. a) Cui cu secțiune dreptunghiulară și cu capul masiv, folosit pentru a fixa potcoava pe copita animalului de tracțiune; țintă, cui (a), hufnaghel. Cf. H și F general, Ag, As, BC, Bl, Cd, Cg, Dc, Gr, MA, MC, Md, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pn, Pr, Rz, Sl, Șb, Tm, Tg, VM.

b) (Cu determ.: cu gurub, Ag, Pr, de gheață, Cd, Mt, Șb) Colț (a).

-Pl.: caiele.

-(DICT) Cf. tc. k a y a r 'potcoavă cu colț'.

CAIELĂR s.n. Haucling (a). Cf. F 613, 803.

-Pl.: caielare.

-Caiele + suf. -ar.

CAILĂC s.n. Butuc (a). Cf. F 43, Pu.

-Pl.: cailece.

-Probabil confuzie între Keilhacke, -haue 'topor cu fierul în formă de pană' și Haustock 'butuc de tăiat lemne'.

CALABUR s.m. Butuc (a). Cf. F 57, Or.

-Pl.: calaburi.

-Etimologia necunoscută.

CALADĂU s.n. Stănog (a). Cf. As, Dc, Mn, Pr, Pn.

-Pl.: caladăie.

-Etimologia necunoscută.

CALD a) s.n. Acțiunea de ridicare a temperaturii unei piese de
er ce urmează a fi prelucrată, prin introducere în foc; v. g i h i t
) . Cf. As, Cg, Fr, Lu, Mn, Pd, Tn, ALMB 525. (Și în construcția) A
ga la cald = a introduce o piesă de fier în foc pentru ridicarea
operaturii. Cf. As, Mn, Rr, Tn.

b) adv. (în locuțiunea adverbială la cald; în construcțiile) A
te fierul la cald = a bate fierul în stare de incandescență. Cf.
, Ci, Dc, MA, Md, Pn, Sl, Tn. A găuri fierul la cald = a găuri fie-
l în stare de incandescență. Cf. Cg, Dc, Mn, MA, Pr, Rr, Șb, Tn.
tocovă pșuită pe cald = potcovă fierbinte fixată pe unghia calu-
i. Cf. ALMB 512, MC. A tăia la cald = a tăia fierul în stare de
candescență. Cf. Cd, Mn, Pn, Su.

-Pl.: călduri, pentru (a).

-Sensuri specializate ale rom. cald (DICT, lat. calidus), cf.
calc după germ. H i t z e .

CALIBRATOR s.n. Haglais (a). Cf. F 980, PL.

-Pl.: calibratoare.

-Calibr + suf. -tor.

CALIBRU s.n. Haglais (a). Cf. F 1399, Ag.

-Pl.: calibre.

-Sens specializat al rom. calibr (DICT, din fr. calibre), cf.
germ. K a l i b e r .

CALM adj. (Despre oțel; în sintagmele: materiale calm, oțel calm)
o duritate mai mică, permițând călirea la galben. Cf. Ag, Cd, Cg,

Db, Ma, Md, Pn, Rr, Sl, Su.

-Pl.: calne.

-Sens specializat al rom. caim (DICT, din fr. calne), prin analogie și în opoziție cu iute, rapid.

CĂLMAIS s.n. v. caltmaisel.

CĂLMAISĂL s.n. v. caltmaisel.

CĂLMAISEL s.n. Daltă de mină, pe care se bate cu ciocanul, folosită la tăierea piesselor de fier nefcälzite; zețer, hartmaisel (daltă (b), admais (a), maizăl (b), tăietor (a), glaizän, grothamär (f); v. d i n . Cf. F 54, 101, 301, 381, 546, 689, 802, 1028, 1427, 1938, Ag, Cd, Ci, Db, Șb.

-Scris și: calt-maisel, F 430. -Pl.: caltmaisele și caltmaiseluri, Șb. -Și: căltmais s.n., F 885, 1431, pl. caltmaise, Gm; căltmaisäl s.n., F 77, 147, 446, 1508, pl. caltmaisële, F 199, 771, Ma; caltmaiselu subst., F 1027; caltmaizel subst., F 56, 322.

-(ARVINTE, DE, 170) Din germ. Kaltmaissel.

CALTAISLU subst. v. caltmaisel.

CALTAIZEL subst. v. caltmaisel.

CALŪP s.n. a) (Și cu determ. de tras șina, F 1040) Butuc (b); v. p r e s ä (a). Cf. F 159, 1257, Mn.

b) (Cu determ.: de floare la cui, Md, pentru cuie, ASG, Șc. metal., 1903, 86, 13) Naglais (a).

-Pl.: calupuri.

-Sens specializat al rom. calup (DICT, din tc. kalup), (b) prin analogie cu tipar, model.

CANĂL s.n. Filet (a). Cf. F 309, 713, 864.

-Pl.: canaluri.

-Sens specializat prin analogie al rom. canal (DICT, din fr. canal), prin apropiere de a canela.

CANALIZĂTOR s.n. Craițmaisel (a). Cf. F 1555, Pr, Sl.

-Pl.: canalizatoare.

-Canaliza 'a tăia canale' + suf. -tor, cf. și sintagma d a l -
i d e t ă i a t c a n a l e .

CĂNGE s.f. a) Vătrați (a). Cf. F 1432, MA.

b) Cîrlig (c). Cf. Lu, Pr.

-Pl.: cângi.

-Sensuri specializate ale rom. cange (DICȚ, din tc. kanca).

CANT s.n. a) Margine, muchie dreaptă la șina de căruță sau la
spățul unor unelte de fierărie, de exemplu ciocan, cheie, daltă. Cf.
general, MA, Md, Mt, Su, ALMB 506, 517, 552, NEAGU, 21, MOROSANU,
1, SANDU, 36.

b) Falț¹ (a). Cf. Bl, Lu, Pn, ALMB 508, MOROSANU, 21.

c) Falț¹ (c). Cf. Ag, Dc, Mt, Pr, Tg.

d) (La pl.) Gang (a). Cf. F 1605, MA.

-Pl.: canturi.

-Din germ. Kante. -Sensul (d) este specializat în rom.

CANTUIÉR s.n. Craițmaisel (a). Cf. F 1382, Ag, Mt.

-Pron.: tu-ier. -Pl.: cantuiere.

-Cântui 'a face șanțuri drepte într-o piesă' + suf. -(i)er.

CAP s.n. a) Extremitatea proeminentă la cui, șurub sau caia;
loare. Cf. F general, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8, ALMB 506, 508,
20, 552, Ag, As, Cg, Dc, Md, Ng, Șb, Tm.

b) (Prin analogie) Numele dat unor unelte de fierărie cu care
se face capul (a), locașul pentru capul (a) sau ferma unii cap. 1.
Cu determ.: de caiele, F 895, 1835, Tm, de cui, F 13, 77, 529, 620,
28, 926, 1041, 1087, 1186, 1221, 1256, 1566, 1424, 1939, Cg, MA,
u, Su, de cui unu, Ng, de țintă, Pd, Su) Forbastru (a).

2. (Cu determ. de cui, F 13, Ng, Șb) Craițmaisel (a).

3. (Cu determ.: de caiele doi, Ta, de cui, F 628, de cui doi, Ng) Cherner¹ (a).

4. (Cu determ.: de cui, F 628, de țintă, Pu, Su) Mutărdorn (a), cu care se poate face gaură cu fersenc pentru șurub.

5. (Cu determ.: de dorn, Pu, de priboi, Db, Gr, Rz) Cherner¹ (a).

6. (Cu determ. de potcoave, F 266, Pr) Capac.

7. (In comp. cap-de-raț, F 905, Ng, Pn) Faierțang (a).

8. (In comp. cap-topor, F 72, VM) Clește (a).

9. (Cu determ.: de floare, Ci, Pu, de nit, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 13, F 912, 1183, nituito, BC, Pu) Căputitor (a).

10. (Cu determ. de cui, ALMB, 493, Cd, Cg, Md, FL, Su) Naglais (a).

-Pl.: capuri.

-Sensuri specializate ale rom. cap (DICT, lat. caput), cf. și germ. K o p f. -Sensurile și formele au apărut din diferite sintagme, prin brevilocvență: (b 1) din ciocan pentru capul de cui (țintă caia); (b 2, 9) din daltă pentru capul de cui (floare, nit, nituito); (b 3, 4) din dorn pentru capul de cui (țintă); (b 7, 8) din clește pentru capul de topor (sau comp. clește-cap-de-raț); (b 10) din țipar pentru cap de cui. -Pentru (b 6) cf. germ. K a p p e (RHEIN. WB., 'platte Spitze, die vorn ans Hufeisen nach oben steht') și K a p p e l (KRAUSS 'Aufbiegung am Hufeisen als Halt für den Ehr').

CAPĂC s.n. (Și cu determ.: de potcoavă, Șb, la potcoavă, Mn, Țg) Partea semicirculară din față a potcoavei, ridicată peste unghie, care înbracă și protejează vârful din față al copitei; clapă (a), frunțar, frunte, frunțag, apărăboare, căpăcel, captur, clamă (c), cap (b 6), curbă, copcă (a), față, blacheu, plăcuță, virf, capă (b), sapă, muchie. Cf. F general, Cd, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Oc, FL, Pn, Pr, Pz, S1, Ta, VM, ALMB 499.

-Pl.: ~~capage~~.

-Sens specializat al rom. capac (DICT, din tc. kapak). Cf. și germ. K a p p e (RHEIN. WB. 'platte Spitze, die vorn ans Hufeisen nach oben steht') și germ. K ä p p e l (KRAUSS 'Aufbiegung am Hufeisen als Halt für den Huf').

CAPALMAC subst. v. capelmahăr.

CAPĂLMĂC s.n. v. capelmahăr.

CĂPĂLMĂHĂL s.n. v. capelmahăr.

CĂPĂR-MĂHĂL subst. v. capelmahăr.

CĂPĂRMĂHĂR s.n. v. capelmahăr.

CĂPĂT s.n. (Cu determ. de cui) Sinar (a). Cf. F 138, Mx, Su.

-Pl.: capete.

-Sens specializat al rom. capăt (DICT, refăcut din capete < lat. capite).

CAPCĂNĂ s.f. Ivașa. Cf. H 3, F 43, 137, Pu.

-Pl.: capcane.

-Sens specializat prin analogie al rom. capcană (DICT, din tc. kapkan).

CAPEL-HAMĂR subst. v. capelmahăr.

CĂPELMĂC s.n. v. capelmahăr.

CĂPELMĂHĂR s.n. a) Căpuitor (a). Cf. F 286, 446, 1749, Gm, Oc, MOROSANU, 22, NEAGU, 20.

b) (Prin confuzie) Nitamăr (a). Cf. F 446, 848.

-Scriș și: capel-mahăr, (a) F 72. -Pl.: căpelmăhăre. -Și:

capalmac subst., (a) F 659; capălmăc s.n., pl. capălmăcuri, (a) Md; căpălmăhăl s.n., (a) F 851, scriș și căpăl-măhăl, pl. capeli-măhăl, (a) Sl; căpăr-măhăl subst., (a) F 298; căpăr-măhăr s.n., (a) F 1435, (b) F 985, 1435, pl. căpăr-măhăre, (a) MC, (b) F 985, scriș și: căpăr-măhăr, (a) F 689, 691, 697, ALMB 597, pl. căpăr-măhăre, (a) Gr;

cápeluac s.n., pl. capelnace, (a) Im, ASG, Șc. metal., 1922, 136, ibid., 1930, 182, 17, acc. și cape mác, (a) F 620, 657; cápel-máhe s.n., pl. cápel-máhele, (a) PL; caper-maier subst., (a) F 1102; capermáng s.n., pl. cápermánzuri, (a) As; caplamá s.f., pl. caplamá le, (a) F 147, 800, MA; capmahál subst., (a) F 1085; capmahár s.n. (b) F 1119, scris și cap-mahár, (a) F 1472, (b) F 363, pl. cap-maháre, (a) F 429, Ci; capmaher subst., (a) F 1039, 1183, 1556, (b) F 429, 1039; cápmál subst., (a) F 458; capel-hamár subst., (a) F 1164, (b) F 1109; cápulmahár subst., (a) SANDU, 32; caperhamár subst. (a) ANDRIESCU, 12.

-Din germ. Käppelmacher (KRAUSS 'Köpfelmeissel die Niete mit dem Käppel 2 zu versehen'). -Formele cu primul element cap în loc de capel sînt calcuri parțiale (germ. Käppel 'Kopf am Nietende', cf. KRAUSS). -Prin asimilări și disimilări ale terminațiilor celor două elemente ale comp. germ. -el (ál) și -er (ăr), s-a ajuns la formele capálmahál, capármahár, capelmahel ș.a. -Pentru formele terminate în hamár, o metateză ca urmare a contaminării cu comp. germ. și împrumuturile rom. cu -hamár 'ciocan', de exemplu: rom. belhamár (<germ. Bellhammer), rom. foșlaghamár (<germ. Verschlaghammer) ș.a.

CÁPEL-MÁHELE s.n. v. capelmahár.

CAPENSINGER subst. v. capențier.

CAPENTIGHER subst. v. capențier.

CÁPENTĪER s.n. Nitențier (a). Cf. F 1099, Bl, Pd, Tm.

-Pron.: și-er. -Pl.: capențiere. -Si: capensinger subst., F 565; capențigher subst., F 566.

-Din contaminarea germ. Käppelmacher 'căpuitor, buterolá' și germ. Nietenzieher 'trágător de nituri' sau din formele rom. respective (capelmahár și nitențier, cu variantele).

CAPER-MAIER subst. v. capelmahár.

CÁPELMÁHE s.n. v. capelmahár.

CĂPIȚ subst. Praftură. Cf. F 690, Or.

-Și: copiț subst., F 691.

-Etimologia necunoscută.

CAPLAMĂ s.f. v. capelmăhăr.

CAPMAHĂL subst. v. capelmăhăr.

CAPMĂHĂR s.n. v. capelmăhăr.

CAPMAHER subst. v. capelmăhăr.

CĂPMĂL subst. v. capelmăhăr.

CĂPNITĂMĂR s.n. Ciocan cu care se formează al doilea cap la nit
i se desface nitul; nitamăr (e), căpuitor (b), țintamer, ciocan (y),
căpuitor-trăgător; v. c ă p u i t o r (a), n i t e m ă ț i e r (a). Cf.
954, 1348, Cd, Or.

-Fl.: capnitamăre. -Și: capnitamur subst., F 564.

-Din germ. Nietkopf [sets] hammer, prin calc parțial (germ. Kopf
cap').

CAPNITAMUR subst. v. capnitamăr.

CAPSATOR s.n. Căpuitor (a). Cf. F 772, 1108, 1533, 1757, Șb.

-Pl.: capsatoare.

-Sens specializat al rom. capsator (DICT, capsa + suf. -tor),
cf. și germ. K ä p s e l .

CĂPSĂ s.f. a) Piesă de fier la capătul osiei, cu care se fixează
bușea. Cf. ALMB 504, 506, 515, 522, 524, Mn, F 884.

b) Capac. Cf. F 1253, 1958, Cg, Md, Pd, Șb.

-Pl.: capse.

-Sensuri specializate ale rom. capsă (DICT, din germ. Kapsel).

CAPTUR subst. Capac. Cf. F 31, 104.

-Cf. rom. c a p t a r (SCRIBAN și TDRG, 'acoperământul stupului',
fin magh. Kaptár 'stup'), prin analogie.

CĂPUIMAHĂR subst. v. capelmahăr.

CARATAȘĂRIE s.f. v. caretașie.

CARBID subst. v. cardif.

CARDIF subst. sg. t. Cărbune (a2). Cf. F 1743, 1901, Md, Rs, Tn.

- Și : carbíd subst., Mn; gardíf subst., Cd, Mt, Șb, Tn.

- Din sintagma cărbune de Cardiff, prin brevilocvență și apelativizarea numelui propriu, cf. și c o m â n e s c o , p e t r e ș a n i , s i l e s .

CARETĂȘ s.m. a) Fierar (a) care confecționează și părțile metalice ale unei căruțe, trăsuri și trage șina pe roată; fierar (ă) retar, șinar (d). Cf. F 390, 1016, 1091, 1128, Db, Dc, Md, Tg.

b) Potcovar (a) care confecționează și părțile metalice ale unei căruțe, trăsuri și trage șina pe roată; potcovar (c). Cf. F 1221, Or, Sl.

- Pl.: caretași.

- (DICT) Caretă + suf. -aș.

CARETAȘĂRIE s.f. sg. t. Fierărie (a) în care se confecționează și părțile metalice ale unei căruțe, trăsuri și se trage șina pe roată; rotărie (a), rotărit, fierărie (c). Cf. Ag, Cd, Cg, Db, Vn, AIME 527.

- Și: caratașărie s.f., F 1091, Gr, Sl, Tg.

- (DICT) Caretaș + suf. -ie. - Forma caratașărie, din caretaș + -(ă)rie, cf. l ă c ă t u ș e r i e , t i n i c h i g e r i e , f i e r ă r ă r i e .

CAUFUI vb.IV v.găfui.

CAUFIŢING s.n. v. caucling.

CAZÁN s.n. (Și cu determ.: ~ul cuzniții, F 1183, de apă, ASr, Sc. metal., 1922, 136, 8, de la foc, Ng, Pd) Leștroc (a). Cf. F 1346, 1533, 1938, Mt, VM.

-Pl.: cazane.

- Sens specializat al rom. cazan (DICT, tc. kazan), rezultat din folosirea inițială ocazională a obiectului denumit astfel ca leștroc.

CAZMÁ s.f. Unealtă folosită la săpat în pământ pietros, asemănătoare cu șpițamărul (b); tîrnacop. Cf. Gr, Pu.

-Pl.: cazmale.

- (DICT) Din tc. kazma.

CĂFUÍ vb.IV v. găfui.

CĂHUI vb.IV v. găfui.

CĂHUIT adj. v. găfuit.

CĂLCĂ vb.I a) Intrans. (În sintagma a călca la foi) A foi prin apăsarea cu piciorul a călcătorului. Cf. MA, Pn, Tm.

b) Trans. (Complementul este brăzdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 287, 919, As, PL.

- Prez. înd. : calc.

- Sensuri specializate ale rom. a călca (DICT, lat. calcare).

CĂLCĂTOÁRE s.f. v. călcător.

CĂLCĂTOR s.n. Parte a foiiului cu care se folosește prin apăsarea repetată cu piciorul; pedală (a), pirghie (c), tălpig (a), talpă (a), balanță, drug, hadarag (a), punte (a), clapă (b), stativă (b), lopățică, hiblu, oglajie, coardă (a), rudă, chingă, codfirlă, labă; v. c u m p ă n ă (b). Cf. F 56, 57, 72, 77, 137, 147, 163, 166, 179, 222, 871, 906, 922, 926, 965, 968, 974, 975, 985, 1015, 1039, 1101, 1107, 1109, 1183, 1253, 1252, 1382, 1415, 1427, 1446, 1625, 1730, 1735, Gr, Ma, Pr, Su.

CĂLCII s.n. Hac (a). Cf. F 102^c, 1186, 1510.

- Pl.: călofie.

- Sens specializat prin analogie al rom. călcîi (DICT, lat. calcaneum).

CĂLDĂRE s.f. Leștroc (a). Cf. F 806, Ag.

- Pl.: căldări.

- Sens specializat al rom. căldare (DICT, lat. caldarie), rezultat din folosirea inițial ocazională a obiectului denumit astfel ca leștroc.

CĂLEALĂ s.f. Acțiunea de a căli și rezultatul ei; călitură, călit. Cf. F 1186, 1902, Mt, Rz, Su, Șb. (În construcții) Căleală la alb (sau căleală albă) v. a l b (c); căleală la albastru v. a l b a s t r u (c); căleală iute v. i u t e (c); căleală molcuț v. m o l c u ț (b).

- Pl.(rar): căleli.

- Căli +suf. -eală.

CĂLÍ vb.IV Tranz. (Complementul este oțelul) A spori duritatea prin încălzire în forjă și răcire în leștroc; a oțeli. Cf. H 47, 47, 91, 109, 141, F general, Ag, Cg, Dc, Fr, Mt, Șb, ALMB 542. (În construcții) A căli la alb v. a l b (b); a căli la albastru v. a l b a s t r u (b); a căli la galben v. g a l b e n (b); a căli la gușa porumbului v. g u ș ă (b); a căli iute v. i u t e (b); a căli molcuț v. m o l c u ț (a); a căli la vinăt v. v i n ă t .

- Prez. ind. : călesc.

- (DICT) Din sl. kaliti.

CĂLÍT s.n. Căleală. Cf. As, Dc, Pr, Sl.

- Pl.(rar): călituri.

- (DICT) v. căli.

CĂLITĂRE s.f. Leștroc (a). Cf. F 771, 772, 906, 907, 1251, 1252, 1253.

- Pl.: călitōri. - Si: călitōr s.n., F 741, 1449, 1510, Cd,
pl. călitōare.

- Căli + suf. -toare (-tor).

CĂLITŌR s.n. v. călitōare.

CĂLITŪRĂ s.f. Căleală. Cf. F 110, 286, 392, 690, Ag, As, Lu,
PL, Pr, Pu, Si, Su, Tm, VM. (În construcții) Călitură la alb (sau
călitură albă) v. a l b (c); călitură la albastru (sau călitură
albastră) v. a l b a s t r u (c); călitură la galben v. g a l -
b e n (c); călitură gălbioară v. g ă l b i o r; călitură la gu-
șa porumbului v. g u ș ă (c); călitură iute v. i u t e (c); căli-
tură moale v. m o a l e (b); călitură slabă v. s l a b (b); călitu-
ră tare v. t a r e (b).

- Pl.(rar): călituri.

- Căli + suf. -tură.

CAMĂȘĂ s.f. (Și cu determ.: de lut, PL) Îneliș de lut care
se pune peste cele două piese de fier introduse în foc în vederea
sudării, pentru a proteja de foc metalul incandescent. Cf. F 208,
446, 700, 804, 975, 1128, 1366, 1603, 1859, Ag, Ci, Db, Fr, Gr,
Ma, Mn, Or, Pd, Pr, Rz, Su, Șb, (În construcția) A fierbe în
cămășă = a acoperi piesele de fier cu un strat de lut moale și
a le pune în foc pînă la starea de topire. Cf. Ag, Db, Gr, Mn,
Or, Pr, Su.

- Pl.(rar): cămășî.

- Sens specializat prin analogie al rom, cămășă (DICT. lat.
camisia).

CĂMÎN s.n. a) Vatră (a). Cf. F 467, Or, Su, Tm.

b) (Prin extensie) Forjă (a). Cf. 467, Cd, Md, Pn.

c) (Prin extensie) Fierărie (e). Cf. Cd, Ga, Ng, PL.

d) (Prin extensie) Fierărie (f). Cf. Cd, Fd.

- Pl.: căminuri.

- (DICT) Din sl. kamina.

CÂNFUI vb.IV v. găfui.

CÂNFUI vb.IV v. găfui.

CÂNFUI vb.IV tranz. a) (Complementul indică foi de tablă pentru acoperișul casei) A îndoi marginile în unghi drept, în vederea realizării fălțului (a); a ridica; v. a fălțui (a). Cf. Bl, Lu, AIBM 507. (În construcția) A cântui dublu v. d u b l u (d).

b) (Complementul indică piese de metal) A prelucra cu muchiile zețamărușului în vederea obținerii de unghiuri drepte; a bate (c), a anzețui (c), a face (f). Cf. F 137, 620, 800, 1785, 1833, 1882, Cd, Gr, MD, Rz.

- Frez. ind.: cântuiesc și cântui, (b) F 1186. - Și: cătini vb.IV, prez. ind. cătinesc, (b) F 565.

- Cant + suf. -ui, cf. și germ. a u f k a n t e n .

CÂNTULĂLĂ s.f. Acțiunea de a fălțui (a). Cf. Bl, AIBM 508, 533.

- Pl.: cântuielă.

- Cântui + suf. -(i)ală.

CÂNTUITĂ adj. f. (Despre foșia de tablă de la acoperișul casei) Care este cu marginile îndoite în unghiuri drepte. Cf. AIBM 507, 508, Bl.

- Fron.: tu-i. - Pl.: cântuite.

- V. cântui.

CÂNTUITOR s.n. a) Fălț¹(b). Cf. Bl, AIBM 508.

b) Bleotang (a). Cf. F 714, Mt, Pn.

c) Zețamăr (a). Cf. F 620, MC, Sb.

d) Splintamăr (a). Cf. Db, Pr.

-Pron.: tu-i. -Pl.: cântuitoare.

-Prin substantivarea adj. cântuitor (cântui + suf. -tor) din sintagmele clește cântuitor, pentru (b), ciocan cântuitor, (c, d).

CĂOCIE s.f. a) Fierărie (a). Cf. F 54, 56, 57, 59, 77, 163, 166, Ge, Pu, ALMB 462, 469, 470, 473, 474, 481, 485, 490, 491, 494.

b) Fierărie (e). Cf. F 13, 20, 54, 56, 57, 72, 83, 161, 163, Ci, VM.

c) Fierărie (f). Cf. F 20, 56-58, 72, 163, 166, Pu.

-Pron.: că-o-ci-e. -Pl.: căocii.

-(DICT) Căuaci + suf. -ie.

CĂPĂCÉL s.n. Capac. Cf. F 166, Cg.

-Pl.: căpăcele.

-Sens specializat al rom. căpăcel (DICT, capac + suf. -el). cf. și germ. K ä p p e l (KRAUSS).

CĂPĂȚII s.n. Butuc (a). Cf. F 83, ALMB 613.

-Pl.: căpăție.

-Sens specializat al rom. căpății (DICT, lat. capitaneum).

CĂPTUȘITĂ adj.f. (Despre caia; și în sintagma căptușită înepoi. ALMB 516) Bătută în copită, retezată și apoi îndoită și introdusă complet în șanțul potcoavei. Cf. F 137, 458, 804, 1028, 1102, Bl, Dc, MC, Ng, PL, Cl, VM.

-Pl.: căptușite.

-Sens specializat al rom. căptușit (DICT, v. căptuși).

CĂPUIȚOĂRE s.f. v. căpuițor.

CĂPUIȚOR s.n. a) (Și cu determ.: de/pentru nituri, F 207, 363, 588) Unealtă cilindrică de oțel avînd o cavitate la un capăt, cu care se formează și se rotunjește al doilea cap al nitului; dorn (i), capelmahăr (a), tub, balhaizer, balsteclu (d), buterolă, cap (b9), capsator, șubț șteclu, șubțuțo (c), capătă fixator, formă

(g), netesitor (d), nicovală (d), nitar (b), nituitor (b), piuli-
ță (c), suport (b), șabă (b), șteplu (g), șteclu (f), toc: v.
n i t a m ă r (a), c e n t r a b u t u r a n. Cf. ASG, Șc. metal.,
1943, 282,1,ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 4, F 55, 138, 236, 322, 518,
858, 871, 1036, 1087, 1193, 1221, 1256, 1263, 1449, 1625, 1807,
1982, Ag, Bl, Pr, Tg.

b) Capnitanăr. Cf. F 263, 277, 464, 871.

c) (Și cu determ. de casele, Rs) Ciocan (r). Cf. F 31, 459,MC.

d) Șpliatdorn (a). Cf. F 298, ALMB 522.

- Fron.: pu-i. - Pl.: căpuitoare. - Si: căpuitoare s.f., pl.
căpuitori, (a) F 979, NEAGU, 10, SANDU, 32, (b) F 278 și căpuitoa-
re, (a) ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2, 3, F 1785, Mn.

- Din sintagmele (daltă, dorn, ciocan) cu care se face cap,
prin (daltă, dorn, ciocan) de căpuit, apoi (daltă, dorn, ciocan)
căpuitor (sau căpuitoare), pînă la substantivarea adjectivului
prin brevilocvență.

CĂPUITÓR-TRĂGĂTOR s.n. Capnitanăr. Cf. ASBc, Șc. prof., 1956,
23, 10, F 287, 753, 1015, 1428, Or, Șb.

- Pl.: căpuitoare-trăgătoare.

- Compus din căpuitor și trăgător.

CĂRBUNĂR s.n. a) Brender(a). Cf. F 72, Ci, Pu.

b) Vătrai (a). Cf. BC, Cg.

c) Paierțang (a). Cf. F 799, MC.

- Pl.: cărbunare.

- Sensuri specializate ale rom. cărbunar (DICT, cărbune + suf.
-ar). - Probabil la origine este adj. cărbunar, prin brevilocvență
și substantivare din sintagmele (vătrai, brender, clește) penru
cărbuni, la (vătrai, brender, clește) cărbunar.

CĂRBUNE s.m. a) Combustibil fosil solid folosit la forjă în

fierăriile meșteșugărești; mangal (b). Cf. H 13, 25, 33, 46, 65, 70, 86, 87, 92, 94, 106, 129, 133, 176, 185, 187, F 186, 474, 563, 870, 1098, 1176, 1533, Ag, Dc, MC, Md, PL, Pr, SI, VM, ALMB 512, 527, 550, NEAGU, 10.

1. (Cu determ. de pământ) Rocă combustibilă amorfă, de origine vegetală, folosită în fierăria meșteșugărească. Cf. ASG, Șc. metal., 1884, 20, 60, F 880, 1183, 1475, Pn.

2. (Cu determ.: cardif, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 67, MA, Tm, cardif de rînd, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 31) Cărbune de pământ extras din minele de lîngă Cardiff sau asemănător cu acesta, cu putere calorică de 7500 kcal./kg.; cardif.

3. (Cu determ.: de fierărie, F 1184, de foc, Tm, de foi, F 550, 590, 629, 612, 712, 772, 1060, 1193, 1537, de forjă, F 111, 113, 543, 700, 788, 800, 1712, 1902, Mt, de Petroșani, F 1741, 1785, Ag, de piatră, F 271, 315, 974, 1028, 1091, 1109, 1128, 1494, 1511, 1785, Ag, Db, Gm, Gr, Ng, Pd, Rz) Huilă.

4. (Cu determ. comănesc, Bl, MC, Or, de Comănești, Dc, de mină; Aa) Comănesc.

b) (Cu determ.: de bocșă, F 1223, Ag, Gm, VM, de brad, Pr, de pep de brad, As, Pr, de lemn, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 188, F 113, 222, 896, 1128, 1729, MA, Ma, Ng, Oc, Pu, Rz, Su, Tg, VM, ALMB 527) Mangal (a).

c) (In comp. ~ -cocs, F 1743, scris și ~ -coacks, ASG, Șc. metal., 1884, 20, 117) Cocs.

-Pl.: cărbuni, H general, Db, Md, Ng, Oc, Pr, Pu, Rz, VM. -Sg. t., Ag, As, Gm, MA. -Pl.t., Cg, Mt, Șb, Tg.

-(DIC^m) Lat. carbo, -onis. -Sintagmele formate cu determ. și comp. sint făcute în rom.

CĂTINI vb. IV v. cântui.

CĂUACI s.n. a) Fierar (a). Cf. F 13, 20, 54, 56, 57, 59, 72, 163
16t, ALMB 465, 468, 470, 472-474, 481, 482, 484, 485, 491, 494, 502,
577, Je, VM.

b) Potcovar (b). Cf. F 54, 58, 166, VM.

- Pl.: căuaci.

- (DICT) Din bg, scr. kovač.

CĂUHUÍ vb.IV v. găfui.

CĂUȘ s.n. Lestroc (a). Cf. Bl, Tm.

- Pron.: că-uș. - Pl.: căușe.

- Sens specializat al rom. căuș (DICT, *cau din lat. cauus +
+ suf. -uș) rezultat din folosirea inițial ocazională a obiectului
denumit astfel ca lestroc.

CĂUȘÍ vb.IV Tranz. (Complementul este brăzdarul plugului) A covă-
ți (a). Cf. F 1163, 1958, Mn.

- Pron.: că-u. - Prez. ind.: căușesc.

- V. căuș 'căuc'.

CENTRÁ vb.I Tranz. (Complementul indică roata sau butucul roții)
A fixa cu ajutorul compasului locul din mijlocul butucului roții un-
de urmează să fie bătută buca. Cf. BC, Mt.

- Prez. ind.: centrez.

- Sens specializat al rom. a centra (DICT, din fr. centrer).

CENTRÁR s.n. Cherner¹ (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1922, 13t, 2,
ibid. 1930, 182, 18, F 710, 1449.

- Pl.: centrare.

- Centru + suf. -ar. cf. și cale după germ. K ö r n e r .

CÉNTRIBOR s.n. v. centrubor.

CENTRIBOUR s.n. v. centrubor.

CÉNTRU s.n. sg. (Cu determ. -ul focului) Jignă (a). Cf. Cd, Pu.

- Sens specializat al rom. centru (DICT, din fr. centre).

CENTRUBÓR s.n. Burghiu (c) cu vîrf în centru. Cf. Ag, NAGU, 21. SANDU, 36.

- Pl.: centruroruri. -Și cétribor s.n., pl. centruror, ASG Șc. metal., 1887, 33, 93, ibid., 1888, 40, 34; centribour s.n., pl. centriboure, ASI, Pref., 1887, 49, 3; centruror s.n., pl. centruror re, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 120, scris și centru - boror, ibid., 1884, 18, 10.

- Din germ. Zentrumbohrer.

CENTRUROR s.n. v. centruror.

CERC s.n. a) (Și cu determ.: la butuc, As, BC, Gr) Fiecare din cele două inele metalice care se fixează la capetele butucului roșii, pentru ca acesta să nu crape; buzar (a). Cf. F 111, 468, 471, 518, 547, 549, 551, 895, 1055, 1183, 1184, 1193, 1864, Ma, Ng, Fr.

b) (Cu determ.: pentru găurit) Lohring (a). Cf. ASBc., Pref., 1899-1900, 2, 8, Md, Or.

- Pl.: cercuri.

- Sensuri specializate ale rom. cerc (DICT, lat. circus) - Pentru calc după germ. [Loch]ring 'inel, cerc, matriță rotundă de perforat'.

CERCUI vb.IV Tranz. a) (Complementul indică butucul roșii) A fixa ceroul (a) la marginile butucului; a trage (g). Cf. F 111, 471, 549, 895, 1055, 1864, As, BC, Ma, Ng.

b) (Complementul indică roata) A trage (f). Cf. F 738, 1165, As, Fr, Pn.

- Prez. ind.: cercuiesc și cércui, (a) Ma.

- Cerc + suf. -ui.

CERHÁC s.n. v. gerhac.

CETE s.f. a) (Și cu determ.: de piulițe. ASG, Șc. metale, 1894,

to, 141, 143, ibid., 1923, 142, 126, de strins guruburi, ALMB 526, de guruburi; ASG, Șc. metal., 183E, 40, 16, F 13, 20, 208, 236, 551, 1105, 1103, de strins piulițe, F 315, 1240, pentru piulițe, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 6) Unealtă pentru strângerea sau slăbirea buloanelor și piulițelor; ghisă. Cf. H 45, 74, ASG, Șc. metal., 1922 130, 2, F general, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Ma, MC, Md, Ng, Oc, Pd, PL, Pn, Pr, Pu, Rz, Sl, Su, Sb, Tm, Tg, VM, SANDU, 35.

b) (Cu determ. și în comp. indicând diferite feluri după formă, origine sau funcție) Americană, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 3, cu două codil, NEAGU, 20, cu două capuri, Tg, cu șase canturi, F 1027, de câț păt, F 659, Cd, de căruță, F 974, 1528, 1559, 1714, Bl, Mt, de mină, F 307, Sb, de mutelci, ASI, DOC., 1840-1850, 432, 183, ASG, Șc. metal., 1884, 13, 10, ibid., 1888, 40, 19, și 34, ibid., 1893, 55, 22, 37, ibid., 1894, 60, 144, ASI, Pref., 1897, 9, 449, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8, F 999, 1511, de osie, F 255, 392, 1440, Cd, Pu, de paispe șepteepe, MA, de roți, F 1137, de stoluri, F 43, de strins mutelci, ASG, Șc. metal., 1883, 16, 94, ASI, Pref., 1897, 9, 449, de strins stoluri F 13, de trăsură, ASG, Șc. metal., 1884, 40, 18, deschisă, Rz, dublă pentru piulițe, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143, engleză, ibid., 1884, 40, 10, scris și engleză, ibid., 1886, 29, 79, exagon, Gr, VM, F 263, 788, 1859, exagonală, F 137, 163, 303, 428, 550, 631, 771, 863, 1119, 1424, 1476, 1500, 1599, 1757, 1882, Cd, MC, Pn, feată, F 1099, fixă, ASG, Șc. metal., 1943, 287, 1, ibid., 288, 3, F 256, 459, 543, 659, 804, 896, 1040, 1257, 1382, 1399, 1712, 1889, Ag, Cd, Cg, Fr, Pd, Rz, Su, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20, fixă exagonală, F 310, fixă în șese muchii, F 551, franceză, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 34, ASI, Pref., 1887, 49, 3, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8, ASG, Șc. metal., 1914, 116, 436, ibid., 1922, 136, 5, 11, F 307, 620, 1095, 1107, 1382, 1430, 1938, 1963, Ag, Md, Mt, Pr, Sl, Tg, ALMB 600, NEAGU, 20, SANDU, 35, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20, MOROSANU, 42, scris și franceză, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 12, și 17, franceză mică, ibid., 1887, 33, 4,

francească, H 181, ~furcă, As, Cg, inelară, F 77, 186, 206, 454, 471, 747, 900, 965, 968, 1036, 1128, 1193, 1277, 1399, 1435, 1511, 1807, As, Cg, Fr, Ma, Ng, Pr, Sl, Vm, inelară de căruță, F 871, in colțuri, F 1039, infundată, F 804, 1107, Rz, Tg, in șese, F 1006, 1424, in șese canturi, Pu, in șese muchii, F 619, 928, Md ~hexagon, F 820, hexagonală, F 564-566, 1027, 1055, 1714, 1902, la capete de osie, F 113, manuală, F 865, mecanică, Pr, mops, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 15, nețească, SANDU, 35, NEAGU, 20, olandeză, MOROSANU, 42, ~papagai, SANDU, 35, NEAGU, 20, pătrată, F 1258, pentru capetele roțor, ASG, Șc. metal., 1908, 103, 118, pentru capsă căruței, F 884, pentru mutelci, ASBc, Prof., 1899, 1900, 2, 8, pentru purtat piulițe, MA, plină, F 307, reglabilă, Cg, șagunală, F 619, semirotundă, F 1397, simplă, F 1963, Tg, suedeză, NEAGU, 20, SANDU, 35, ~tipar pentru mutelcă, F 1864, ~tuo, Cd, tubulară, ASG, Șc. metal., 1908, 103, 118, F 54, 55, 203, 471, 690, 738, 763, 851, 864, 885, 919, 922, 957, 1087, 1100, 1107, 1374, 1348, 1396, 1537, 1729, ASBc, Șc. prof., 1956, 33, 10, Ag, As, Cd, Cg, Dc, Oc, Pd, PL, Pn, Pr, Tm, NEAGU, 20, SANDU, 35, tubuloasă, ASG, Șc. metal., 1943, 287, 1, universală, F 307, NEAGU, 20, SANDU, 35.

c) (Cu determ.: de burghiu, F 1041, de dat filet, F 1193, de ghivimboare, Pr, de tarozuri, Gm, Pr, și în comp. ~ventaizer, F 763, 766, ~vigledazen, ASG, Șc. metal., 1884, 18, 10) Ventaizer (g).

d) (Și cu determ.: de flori, ALMB 587, și în comp. ~patentă, F 785) Naglais (g). Cf. ALMB 577, Db, Pn, Rz.

e) (Cu determ.: mocs, F 857, 1833, pentru țevi, ASG, Șc. metal., 1902, 136, 3, 6) Clește (g).

f) (În comp. ~patent) Patent (g). Cf. F 212.

- Pl.: chei.

- Sensuri specializate ale rom. cheie (DICT, lat. clavis).

- Unele sensuri pot fi și calcuri semantice după germ. S c h l ü s s e l și fr. c l e f. - Numeroase denumiri formate din cheie cu

diferite determinări sau compuse pot avea ca model compuse germ., de
 exemplu : cheie de guruburi, cf. germ. Schraubenschlüssel ; cheie pentru piulițe/mutelci, cheie pentru purtat piulițe,
chei de strîns mutelci, cf. germ. Mutterschlüssel ; cheie de strîns guruburi/piulițe, cf. germ. Anzug-, Anzieba-
 schlüssel ; cheie cu două capuri cf. germ. Doppelmä-
 ulschlüssel ; cheie de capăt, cheie de osie, cheie la ca-
 pete de osie, pentru capetele roților, pentru capsa căruței cf. germ.
 Achsmutterschlüssel (KRAUSS) ; cheie de stoluri,
cheie de strîns stoluri, cf. germ. Stollenschlüssel ;
cheie engleză, cf. germ. Engländer, englischer
 Schraubenschlüssel ; cheie franceză, cf. germ.
 Französese ; cheie fixă, cf. germ. fester Schlüssel
 ; cheie-furcă , cf. germ. Gabelschlüssel ; cheie
 cu șase canturi, cheie (fixă) în șase muchii, cheie (fixă) hexagonală,
cheie în șase, cheie în șase canturi/muchii, cheie în colțuri, cf.
 germ. Sechskantenschlüssel ; cheie inelară (de că-
 ruță), cf. germ. Ringschüssel , cheie reglabilă, cf.
 germ. Verstellenschlüssel ; cheie-tub, cheie tubulară,
 cf. germ. Hülenschlüssel, Hohlschüssel ;
cheie de burghiu, cheie de ghivimbor, cheie-ventaizer, cf. germ.
 Wendschüssel 'cheie de învîrtire' ș.a.

CHEIȚĂ s.f. Cheie (b) de stoluri. Cf. F 428, 549, 954, 1832,
 ALMB 512, Aa, Dc, Md, Sl.

- Pron.: che-i. - Pl.: cheițe.

- Sens specializat al rom. cheiță (DICT , cheie + suf. -iță).

CHELDER s.n. v. cherner¹.

CHELER subet. v. cherner¹.

CHELHĂMKR s.n. a) Belhămkr (a). Cf. Mt, Su, F 713.

b) Srothămkr (a). Cf. Cg, Es.

c) (Prin confuzie) Mutărhamăr (a). Cf. F 713, MC.

- Pl.: chelhamere. - Si chelhámur s.n. pl. chelhamuri, (a) F 52, Ag, (b) F 315; cherhamer subst. , (a) F 1o8.

- Din. germ. Kelhammer.

CHELHÁMUR s.n. v. chelhamer.

CHELNÁR s.n. v. cherner¹.

CHELNER s.n. v. cherner¹.

CHELNERÁ vb.I v. chernáru.

CHELNERÁ s.f. v. cherner¹.

CHELNIR s.n. v. cherner¹.

CHELPEDÍN subst. v. cherpedin.

CHELTÍR subst. v. cherner¹.

CHEMNER subst. v. cherner¹.

CHEN subst. v. cherner¹.

CHÉNÁR s.n. v. cherner¹.

CHÉNDEL subst. v. cherner¹.

CHÉNER s.n. v. cherner¹.

CHERHAMER subst. v. chelhamer.

CHÉRMÁR subst. v. cherner¹.

CHÉR_LER subst. v. cherner¹.

CHERN s.n. v. cherner¹.

CHERNÁR s.n. v. cherner¹.

CHÉRNÁR s.n. v. cherner¹.

CHÉRNÁRÁ vb. v. chernáru.

CHERNÁRÁ vb. Trez. (Complementul indică piese de fier) A
prima semne în fier cu c h e r n e r u l ¹ pentru perforat sau alte

prelucrării a potricăli, a puncta. Cf. Cd, MOROSANU, 30, 22.

- Prez. ind.: chernăruiesc. - Si: chelneră vb.I, prez. ind. chelnerez, MA; chernărî vb.IV, prez. ind. chernăresc, MOROSANU, 2

- Cherner (cu varianta chernăr) + suf. -ui.

CHERNER¹ s.n. a (Si cu determ.: de centru, F 720; de mină, Gm, de oțel, ASG, Sc. metal., 1943, 288, 4) Dorn de mină cu capu bombat pe care se bate cu ciocanul, cu care se fac semne pentru găuri și se găuresc materiale subțiri; dorn (b), dornuleț (a), f baistru (d), priboi (b), priboies, poanson, punctator (a), ferzei (dl), punctar (a), raițnagă (a), sperac (b), spițac (c), cap (b), însemnător (b), suvac (e), șinar (c), centrax, marcator, mutărdorn (d); v. m u t ă r h a m ă r (d). Cf. F general, ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, ASI, Pref., 1897, 9, 444, ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 8, ASG, Sc. metal., 1922, 136, 14, ibid., 1930, 182, 13, ibid. 1943, 287, 2, ibid., 288, 1, Ag, Bl, Cd, Ng, Pd, Rz, MOROSANU, 22

b) Mutărdorn (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1943, 282, 1, Pn.

c) (Si cu determ.: cu coadă, F 709, 712, de însemnat, F 1106) Dorn cu coadă pe care se bate cu ciocanul, cu care se însemnă locurile pentru găuri și se găuresc materiale subțiri; dorn (e), mutărdorn (c), priboi (d), forbaistru (e), paiser (b), punctator (b), însemnător (a), potricală (b), dorn-cherner, dușlag (e), punctar (b), spițdorn (c), cap (b3), găuritor (a), dornuleț (b), daltă (n) păpușă (c), preducea (a), ghint (b); v. m u t ă r h a m ă r (a), f e r z i n c h a m e r . Cf. F general, Cd, Gm, Md, Oc, Pn, Rz, Tn d) Craițmaizel (a). Cf. F 1533, MA.

e) (În forma chelner, F 1054, 1729 și cu determ. de găurit, F 454) Forbaistru (a).

f) Mutărdorn (a). Cf. AIME 522.

- Pl.: chernere și cherneriri, (a, c) Cd. - Si: chelder s.n., pl. chaldere, (a, c) F 1556; cheler subst., (a) F 567; chelnăr s.t.

1) F 464, 544, 620, 690, 1528, (c) F 77, 474, 544 și (cu determ.)
1082 (de însemnat), (d) F 77, pl. chelnăre, (a) F458, ALMB 600,
24, (b) ALMB 533, (c) F 458 și chelnere, (a) F 628, (c) F 1107;
chelnir s.n., pl. chelnere, (a) F general, Cg, Gr, Mt, Sl, Șb, (b)
1265, (c) F general, Cg, Mn, Mt, Șb și (cu determ.) F 1083 (de
însemnat), (d) F 760, 763, 1060, 1085, (e) F 1054, 1729 și (cu de-
term.) F 454 (de găurit); chelnără s.f., pl. chelnere, (a) F 1221;
chelnir s.n., pl. chelnire, (a) Ma, Pr, Su, Țg, (c) Floo, 1735, Pr
i (cu determ.) Țg (de însemnat); cheltir subst., (a, c) F 747;
cherner subst., (c) F 906; chen subst., (a) F 1295; chénăr s.n.,
l. chenăre, (c) F383, 659; chéndel subst., (c) F 906; chéner s.n.,
a) F 1383, (c) F 564, 711, 1039, 1221, 1559, (f) F 1366, pl. che-
ere, (c) F 1880; chémăr subst., (a) F 390; chérmer subst., (a)
108c, 1382; chern s.n., pl. cherne, (a, c) Pu; chernăr s.n. pl.
chernare, (a) F 1500, (c) F 1654; chérnăr s.n., (a) F 57, 179, 206,
177, 307, 392, 700, 713, 788, 925, 1385, 1091, 1476, 1864, ANDRI-
SCU, 12, NEAGU, 20, SANDU, 34, ALMB 620, (c) F 410, 446, 631, 657,
691, 804, 920, 1026, 1713, Bl, pl. chernere, (a) F 279, Md, Pa, (c)
279, chémăre, (a) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, 5, F 771, 1039,
1435, Eb, Dc, Ka, MC, VM, (c) Ag, PL, cherne, (a) ALMB 481 și cher-
uri, (a) PL, (c) Su; chérnir s.n., (a) F 905, pl. chernire, (a, c)
As, Mt; chínir subst., (a) F 1266 și (cu determ.) F 1397 (mare);
chirnăr s.n., pl. chirnare, (a) F 1654; chírănăr subst., (c) F 1883;
chírner subst., (c) F 13; ghélnir s.n., pl. ghelnere, (c) F 765, 766
ghéngher subst., (d) F 1729; ghérner s.n., pl. ghernere, (a) F 563,
(c) Lu.

- Din germ. Körner - Sensurile (b, d-f) au apărut datorită po-
sibilității folosirii uneltei și pentru alte lucrări secundare,
apropiate de cele proprii sieși. - Pentru trecerea grupului -rn-
la -ln-, prin substituirea vibrantei cu lichida, cf. și alte si-
tuații mai generale moldovenești (a l c e r , t u l b u r e ,

s c i n t ') sau din terminologia fierăriei (b l e n d e r ,
p l e a f t u r ă , a p ę l o t). - Forma chemner, prin asimilare
consonantică, apoi, prin asimilare totală, formele cheler, chen,
chenâr, chener. - Formele chelnir, chernir, prin disimilare vocalică
că progresivă. - Formele chernar și chirnar, prin înlocuirea termi-
nației cu sufixul -ar, specific terminologiei tehnice.

CHĚKNER² s.n. Parte a strungului care stringe piesa ce urmează
să fie strujită. Cf. F 1524, Cd.

- Pl.: chernere.

- Din germ. [Dreh] körner.

CHĚKNERHĂMĂR s.n. Mutărhamăr (a); Cf. Db, Mt.

- Pl.: chernerhamăre. - Și: chernerhamur subst., F 315.

- Din germ.: Körnerhammer. - Forma chernerhamur e probabil un
sg. refăcut după un pl. în -uri.

CHERNERHAMUR subst. v. chernerhamăr.

CHĚRNIR subst. v. cherner¹.

CHĚRPEDÍN s.n. a) (Și cu determ.: pentru potcovit, H 195)
Baisang (a). Cf. H 17, 19, 95, 102, 106, 107, 111, 112, 115, 117,
123, 125, 132, 138, 140, 141, 145, 166, 167, 172, 175, 183, 186,
190, 192, 196, 197, 202, 203, 205, F 928, 1184, 1348, 1382, 1427,
1449, 1475, 1494, 1500, 1511, 1712, 1729, 1730, 1735, 1741, 1743,
1749, 1750, 1785, 1833, 1840, 1911, ASG, Sc. meta¹., 1888, 40, 18
și 19, ibid., 1903, 86, 13, MA, Mn, Mt, Oc, Șb, Ta, Tg, AAMB 624,
DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18.

b) (Prin analogie) Psiertang (a). Cf. AAMB 546, 631.

c) Clește de cuie, folosit în mai multe ocupații meșteșugă-
rești. Cf. AAMB 528, 588, 603-605, 614, 620, 622, 623.

- Pl.: cherpedine. - Și: chelpedin subst., (a) H 131; cherpi-
tín subst., (a) H 193; chirpidin s.n., pl. chirpidine, (a) H 159,

, 619, Cd, (c) ALMB 608.

- (DICT) Din tc. cherpedin. - Sensurile (a,b) sînt specializări
relativul rom.

CHERPITÍN subst. v. cherpedin.

CHILMÍ vb.IV v. pili.

CHÍLNER subst. v. cherner¹.

CHÍNGĂ s.f. Călcător. Cf. F 1016, Db.

- Pl.: chingi.

- Sens specializat al:rom. chingă (DICT, lat. clinga), rezultat
folosirea inițial ocazională a obiectului denumit astfel în lo-
călcătorului.

CHINT s.n. v. ghint.

CHIRNĂR s.n. v. cherner¹.

CHÍRNĂR subst. v. cherner¹.

CHÍRNER subst. v. cherner¹.

CHIRPIDÉL s.n. Cherpedin (c). Cf. ALMB 550, 557, Dc.

- Pl.: chirpidele.

- Cherpedin (cu varianta chirpidin), prin schimbarea termina-
-in cu suf. -el.

CHIRPIDÍN s.n. v. cherpedin.

CHITFALS subst. v. chitfâlț.

CHITFALT subst. a) (Prin confuzie) Clește (e). Cf. F 1184.

b) (Prin confuzie) Forbastru (a). Cf. F 830.

- Și: chitfals subst., (a) F 1344.

- Cf. confuzie posibilă între germ. K i t t f a l z [hobel] 'rin-
getru fâșuit', pentru chituit 'reamuri' cu germ. F a n g -
t u s e 'ciocan', pentru (a), și germ. S t r i c h e n -
m a e r 'ciocan de fâșuit', pentru (b).

CHIVENBOUR subst. v. ghiventbor.

CHIVINBAR subst. v. ghiventbor.

CHIVINBOR subst. v. ghiventbor.

CHIVÍNT-CLUPE subst. v. ghiven-clupă.

CIOATĂ s.f. (Și cu determ. de nicovală, Pr) Butuc (a). Cf. F 72, 136, 137, 161, 776, 957, 979, 1095, 1119, 1137, Ag, As, Cg, Db Gm, Gr, Ng, Pd, PL, Rz, Sl.

-Pl.: cioate.

-Sens specializat al rom. cioată (DICT, etimologia necunoscută)

CIOC s.n. a (în comp. ~de-cuc) Șpițang (a). Cf. F 905, Mn, F b (în comp. ~de-uli) Clește (a). Cf. F 301, Cd.

-Pl.: ciocuri.

-Din sintagmele clește cu cioc de cuc, pentru (a), clește cu cioc de uliu, pentru (b), prin brevilocvență. -Cf. și calc după germ. S c h n a b e l z a n g e 'clește cu cioc'.

CIOCÁN s.n. a (Și cu determ.: de bătut, F 1427, 1835, de covălie, Gm, de fier, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 10, de fierar, ibid, 16, de fierărie, F 473, 1165, 1430, de mină mijlociu, H 7, F 263, de nicovală, F 1605, 1835, 1902, mijlociu, H 110, 155, ASG, Șc. metal., 1914, 116, 436, F 713, 919, obignuit, F 287, 883, 1475, PL) Unealtă de oțel avînd un corp cu o față pătrată, ugor bombată și vîrf, prevăzută cu mîner, folosită manual la prelucrarea metalelor prin deformare plastică; bancamăr (b), baros (c), hamăr. Cf. H, F și ALMB general, Bl, Dc, Lu, Or, Tm.

b) (Și cu determ.: bombat, F 464, 544, cântuitor, F 789, cilindric, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143, 144, cu falț, F 20, cu gură rotundă, F 464, cu mucher rotundă, Mt, cu smal, F 1500, de bombat, F 186, de coasă, F 1429, 1605, de idcut talgere, MA, de întins, F 57, 255, 1032, 1040, 1128, 1192, 1366, 1555, Su, de lungit, F

194, de mină, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 8, F 99, 112, 307, 800, 36, 897, 1041, 1325, de modelat, F 1449, de netezit, F 1963, de ituit, F 468, 563, de o mină, F 619, 976, de subțiat, F 101, 919, 729, Cd, de tras fierul, F 31, întinzător, F 700, 1257, mic, ASG, c. metal., 1914, 116, 436, F 83, 912, 1511, 1588, mic de întins, m, mic de mină, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 106, plat, F 207, 1607, otund, F 263, subțietor, F 1477 și în comp.: ~ -bahamer, F 1466, Mn, balhamur, F 474, ~ -bonhamul, F 1252, ~ -bahamer, F 1466, Mn, ~ -bornă, 390, ~ -daltă, F 765, 766, 871, 883, 1055, 1082, 1427, 1608) alhamăr (a). Cf. F 111, 763, 1086.

c) (Și cu determ.: ascuțit, F 1440, cu fina în lung, F 700, e ajutor, F 429, de două kile, F 1729, de fasonat, F 871, de în-ins fierul, F 1366, de mină, H 102, 149, ASG, Șc. metal., 1886, 19, 81, ASI, Pref., 1887, 49, 3, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 12, bid., 1894, 60, 144, ASI, Pref., 1897, 9, 448, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 6, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 14, ibid., 1943, 288, 4, ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14, F 13, 20, 31, 45, 57, 72, 99, 104, 108, 111, 112, 136-138, 147, 186, 208, 222, 237, 253, 255, 266, 279, 289, 410, 464, 468, 471, 501, 518, 545, 550, 551, 563, 564, 631, 711, 747, 804, 864, 880, 900, 920, 956, 968, 1027, 1032, 1055, 1057, 1082, 1087, 1100, 1102, 1119, 1128, 1171, 1176, 1182-1184, 1193, 1251, 1253, 1263, 1295, 1324, 1346, 1348, 1382, 1399, 1424, 1446, 1447, 1450, 1476, 1537, 1556, 1607, 1712, 1743, 1757, 1785, 1793, 1840, ALMB 500, 504, 512, 528, 552, Ag, As, BC, Cd, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Mn, Mt, Oc, PL, Pa, Pr, Rz, Sb, Tm, Tg, VM, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42, de nicovală, ALMB 520, de-o mină, H 175, 187, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1, Gm, Su, ALMB 490, F 101, 102, 108, 253, 613, 620, 1040, 1257, 1958, de rihțuit, F 1040, de rotunjit, F 799, de un kilogram, ALMB 550, de un kilogram de mină, MA, Mt, manual, F 1525 mare, F 820, 896, 905, 1326, mare de mină, F 1041, mic, H 1, 3, 10, 16, 26, 31, 33, 37, 40, 49, 76, 77, 92, 93, 99, 110, 120, 135,

145, 154, 155, 162, 164, 179, 191, 19', 201, ASG, Șc. metal., 1888, 16, 19, ibid., 1909, 107, 134, F 543, 858, 919, 1258, 1464, 1626, AI 512, 524, 525, Sl, mic de mină, n 195, F 789 și în comp. : ~-capăt-f
nă, F 700, 1477, ~-hantal, F 310, ~-hantamăr, F 1413, 1414, 1558, Md
~-hantamer, ALMB 527, F 1603) Hantamăr(a). Cf. P43, 566, 772, 806,
1137, 1183, 1304, 1511.

d) (Si cu determ. : de două mîini, n 175, 187, F 99, 289, 613, (Gm, MA, de cinci kile, MA, înaintaș, F 266, mare/cel mare, n 1-3, 10, 16, 26, 33, 37, 40-42, 46, 49, 65, 76, 92, 93, 99, 102, 106, 110, 127, 137, 138, 145, 149, 155, 157, 159, 162, 164, 191, 195, 201, 202, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 127, ibid., 1888, 40, 18 și 19, ibid., 1893, 55, 5, ibid., 1909, 107, 134, ibid., 1914, 116, 436, ibid., 1922, 136, 7, ibid., 1930, 182, 15, ibid., 1943, 286, 1, ALMB 494, 506, 510, 511, 520, 524, 525, 527, 528, 537, 540, 556, 584, 596, 597, 612, 619, F 57, 136, 137, 186, 315, 383, 392, 428, 470, 545, 789, 900, 912, 926, 957, 1016, 1026, 1186, 1251-1253, 1295, 1348, 1399, 1475, 1537, 1714, 1730, 1731, 1785, 1963, Cg, Db, Dc, Gr, Ma, Md, Mn, Mt, Ng, Pd, PL, Pr, Pu, Rz, Sl, Sb, Tm, Tg, mare de bătut în doi, F 1475 și în comp. : ~-baros
F 1599, ~-forșla, Fr, ~-forșă, Gr) Baros(a). Cf. H 31, 70, 71, ALMB 507, 547, 552, 561, 566, 569, 572, 588, 589, 600, 603, 605,

e) (Cu determ. : ajutător, F 1555, brut, F 1252, cu smal de lățit
Gr, de două mîini, F 101, 263, 619, 1743, Pr, de întins fier, F 1128, 1184, de opt kile, Tm, de zece kile, Mt, greu, F 900, Gm, greu de mină
F 32, VM, mare, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 144, ibid., 1922, 136, 2, F 57, 136, 392, 712, 741, 859, 923, 976, 1295, 1399, 1859, 1889, Ag, As, Cg, Dc, Gr, Mn, Pd, PL, Pn, Rz, Sl, Sb, mare de două mîini, F 1743 și
în comp. : ~-baros cu muchie, F 1082) Baros(b).

f) (Si cu determ. : cu brait, Md, cu două braituri, F 363, Cd, Rz
cu două capete F 186, 206, 474, 690, 741, 1184, 1266, 1397, 1835, Mt,

Pr, cu două capuri, As, cu două fețe, F 803, 896, 897, cu două
e, F 1477, cu două guri F 697, 1183, cu două maluri, F 700, cu două
pi, F 1257, Cg, cu multe pătrată, F 1082, cu muchii, F 1258, cu
1, As, Pr, cu șmol, Cg, de alungit, F 1055, de bătut, F 111, 518,
de cântuit, F 1106, 1399, Pr, de ferecat, F 1608, de îndreptat, F
, de întins fier, F 20, 547, 549, 563, 919, 1030, 1326, 1566, de
ătuș, F 871, 1090, de lățit fier, F 31, 900, 1083, de mină, F 138,
1, 922, 1032, 1494, 2000, 2001, de modelat, F 1295, de nituit, F
06, 1119, de o mină, F 263, de planat, F 1128, de spart fier, F 308,
15, de subțiat, F 1750, de tăiat fier, F 1186, drept, F 1558, dublu,
772, Bc, Lu, EL, franțuz, F 1429, 1430, greu, F 763, lat, Pu, mare,
190, 709, 900, mare de mină format pătrat, ASG, Șc. metal., 1943,
3, 4, mecanic, F 1251, mijlocin, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 3, nete-
tor, F 57, pătrat, F 905, planator, F 207, plămător, ASBc, Șc. prof.,
16, 23, 15, ușor, F 1432 și în comp. : ~-forșla, Gr, ~-forșlag, F
16, ~-minga, F 926, ~-piramidă, F 1511) Unealtă de fierărie cu mâner
cu corp de 2-5 kg, cu două fețe egale ușor bombate cu care se întin-
o-piesă metalică sau se execută alte lucrări care necesită forță în
ritură; baros(d), bosoi(d), balhamăr(y), bancamăr(d), dreptar(g),
sitșetamăr(c), fină(b), forșlag(c), hantamăr(d), ilău(e), mijlocaș,
tamăr(d), nituitor(c), șmalșetamăr(d), șetamăr(c), dupluhamăr. Cf. F
7, Oc, Or.

g) (Cu determ. : ascuțit, F 1558, cu două capete, F 919, de găurit
G, Șc. metal., 1893, 55, 22, ibid., 1894, 60, 143, F 31, 137, 900,
32, de însemnat, F 391, 1440, 1476, Cm, găurar, F 1106, însemnător,
1032, punctator, ASBc, Șc. Prof., 1956, 23, 15, F 858, 926, subțire,
304 și în comp. : ~-cap-cui, F 1041, ~-cherner, F 207, 864, 956,
șablon, F 111, 1449, ~-șarn, F 206, 322, 390, 471, 543, 1608, ~-pană,
1130, ~-patricala, F 111, 529, ~-prîboi, F 587, 883, 1295) Mutărhamăr
).

h) (Cu determ.: covăjit, F 800, cu gura rotundă, F 880, 1057, de gătit, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2, de modelat, F 1165, de osii, F 563, 858, 1083, 1424, 1464, 1835, de profilat, F 266, de rotunjit, F 13, 31, 102, 108, 110, 256, 391, 804, 900, 1052, 1082, 1266, 1399, Cd, de glefuit rotund, F 20, 263, de șlictuit, F 919, jumătate rotund, F 543, oval, F 928, 1041, 1439, rotund, F 976, rotunjit, F 1171, rotunjitor, F 1450, Gm și în comp.: ~-șlictamăr, F 470, ~-șteclu, F 277, 956, 1135, 1476, ~-șticl, F 1556, ~-tipar de rotunjit, F 1963) Șlictamăr (a).

i) (Cu determ.: cu gura rotundă, F 1057, de format, F 31, de m delat, F 1165, de osii, F 20, 587, 1440, de rotunjit, F 12, 391, 125 oval, F 928, 1041, 1257, 1440, pentru gătit de nicovală, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1, rotund, F 1106, rotunjitor, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 15, semirotund, F 1835, Sb și în comp. ~-șticl, F 1566) Șteclu (a).

j) (Și cu determ.: cu cioc, F 1253, 1257, cu fierzinc, F 1055, de bătut nituri, F 20, de mituit, ASI, Prof., 1897, 9, 443 și 444, F 1253, 1399, 1958, de mină, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 11, ibid., 1930, 182, 16, F 974, 1258, MA, Mn, Mt, Ng, Șb, Țg, de/pentru nituit ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 8, F 13, 57, 102, 108, 110, 206, 255, 256 317, 471, 820, 900, 926, 974, 980, 1032, 1040, 1171, 1295, 1304, 143 1500, 1556, 1608, 1730, 1835, 1963, Fr, Pr, Pu, Rz, VM, de nituri, FL, mic, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, F 747, 872, 976, 1440, ALMB 515, Cd, Su, mituitor, F 804, nituitor, F 186, 1041, 1135, 1555, rotund, F 1252, uşurel, F 474 și în comp.: ~-nitamăr, F 789, ~-șmal, F 1735) Nitamăr (a). Cf. F 1099, Cî, Db, MC, Mt.

k) (Cu determ.: ascuțit, F 1041, de făcut potcoave, ALMB 506, de găurit fier, F 236, de găurit potcoave, F 287, de întins fier, F 1477, de modelat, F 1295, de nicovală, F 1558, de planat, F 880, de tăiat fier, F 1038 și în comp.: ~-ștecl, F 1135, ~-dărit, F 518, 529, 1440, 1441, ~-șteclă, F 1252) Ștecl (a).

l) (Cu determ.: cu cap rotund, F 1184, de îndreptat, F 709, 1501, de întina fier rotund, F 547, de osii, F 51, 563, 858, 896, 919, 1087, 1102, Cd, Ga, de profilat, F 255, de/pentru rotunjit, F 108, 111, 112, 163, 256, 469, 518, 765, 766, 800, 820, 880, 900, 1032, 1041, 1128, 1599, 1494, de rotunzime, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 81, de slictuit, F 1171, 1574, de gleifuit, F 111, de glefuit, F 20, 1095, de glefuit rotund, F 263, îndreptător, F 1835, rotund, F 976, rotunjor, F 185 și în comp.: ~-falț, F 956, ~-rontan, F 1555, ~-rontamăr, F 474, ~-rontamer, F 700, ~-gteleu, F 186, 789, 1135, ~-șticl, F 1477, ~-tipar de rotunjit, F 1963) Șlictamăr (b).

m) (Cu determ.: cu fața dreaptă, F 108, 880, 1184, 1500, cu muchii F 1106, de finisaj, F 871, de îndreptat, F 110, 255, 256, 347, 743, 772, 1032, 1182, 1599, 1424, 1432, 1440, Cd, Pu, Su, de muchit, F 1256, de nevilat, F 1430, de nivel, F 765, 766, 1427, 1429, de glefuit, F 1095, drept, F 266, 858, 1558, 1608, 1729, dreptar, Mn, feșuitor, F 551, 619, 919, 1027, frezor, F 454, îndreptător, F 263, 277, 1082, mare, F 15, mic de netezit, Mt, mobil, F 1251, netezitor, F 804, petrat F 277, 800, 1186, 1431, pentru făcut margini mici, ASG, Șc. metal., 1922, 156, 15, pentru margini mici, ibid., 1930, 182, 12, plan, F 104, planetor, Ga, glefuitor, F 864 și în comp.: ~-balhamer, F 1139, ~-baros, F 20, ~-zețamăr, F 127, 747, 1427, ~-zețamur, F 1555, ~-zețamur de netezit, ASBc, Pref., 1889, 2, 9) Zețamăr (a).

n) (Cu determ.: cu fața dreaptă, F 108, de dăruit, F 20, de feșit, F 15, 20, 98, 256, 772, 858, 1295, 1440, Cd, de finisaj, F 2256, 1527, de îndreptat, F 57, 1032, Pu, de planet, F 880, 1109, frezor în gură, F 976, feșuitor, F 263, 1135, finisator, F 714, frezor, F 454, lat, F 268, mare de netezit, Mt, netezitor, F 551, plan, F 870, plat, F 287, 518, 714, 1432, glefuitor, F 864 și în comp. ~-zețamăr plat, F 700) Zețamăr (b).

o) (Cu determ.: dăluitor, F 469, de tăiat fier, F 20, 57, 253, 391, 448, 563, 590, 600, 658, 1474 și în comp. ~-dăluit F 1555)

1, 100, 138, 179, 206, 301, 309, 322, 383, 454, 464, 474, 545, 549-
551, 587, 613, 628, 709, 714, 765, 766, 772, 789, 820, 830, 862, 871,
932, 957, 975, 1054, 1055, 1062, 1083, 1082, 1085-1087, 1098, 1100,
1108, 1555, 1558, 1559, 1599, 1608, Ga, Mn, Mt) Șrothamăr (a).

p) (Cu determ.: de gănțuit, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 14, de giruit, F 237, fălțuitor, F 1102 și în comp.: ~ -falț, F 20, 277, 104C ~ -pană, F 13, 163, 301, Ga) Șplintamăr (a).

r) (Și cu determ.: de bătut caiele, F 1430, Dc, de nituit, Fr, de potcoave, F 383, 410, 588, 1608, de potcovărie, F 1060, 1374, 1427, de potcov(e)ală, ASI, Prof., 1897, 9, 448, F 137, 390, 628, 789, 802, 905 919, ALMB 508, de/pentru potcovit, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 81, F 163, 286, 391, 518, 738, 830, 872, 896, 897, 1028, 1032, 1040, 1054, 1183, 1304, 1474, 1599, 1607, Ag, Pr, mic, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, Mn, potcovar, F 804) Ciocan ușor de mină cu care se bat caielele și se îndoaie capul caielei pe potcoavă; baglaghamăr, hufhamăr (b), ciocănaș (a), ciocănel (a), căpuitor (c), nitamăr (h); v. n i c o v a - l ă (b). Cf. F 277, 279, 788, 1176, 1191, 1295, 1344, 1429, BC, Bl, Ci, Dc, Fr, Lu, Ma, MC, Or, Pd, Pr, Su, VM, ALMB 507, 508, 526, 527.

s) (Și cu determ.: ascuțit, F 1558, cilindric, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, cu capul spiț, F 301, de crăițuit, F 871, de dat la potcoave, F 289, de dăltuit, F 1028, de găurit, F 287, 1399, Pr, de potcovit, F 789, de spart fier, F 381, ștănțuitor de potcoave, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 15 și în comp.: ~ spiț, F 277, 820, 956, 1027, 1608, 1730, Pr, ~ -țuac, F 690) Șpițamăr¹ (a). Cf. PL.

g) (Cu determ.: cu dinți de ferecat, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 37, de ferecat, F 628, 738, 883, 765, 766, de piatră, Ta, de șternuit, F 800) Șpițamăr¹ (b).

t) (Și cu determ.: ascuțit, F 1558, conic, F 459, de caiele, F 747, 954, 1435, de ciocat locaș la caiele, F 1032, de fierărie, Mt, de găurit, F 208, 30 464, 545, 1060, 1106, de găurit pătruc, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, de însemnat, F 1128, 1603, 1605, de modelat, F 1295, de potcoave, F 383, 588, de potcovărie, Bl, de potcovit, Md,

de semne la caiete, F 1006, de spart potcoave, F 1608, insemnător, F 1176, 1864, pătrat, Pr, pentru stampe, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 18, punctator, F 468, 471 și în comp.: ~-cap-de-cui, F 896, 897, ~-dorn, F 872, 1511, ~-dorn pătrat, F 186, ~-priboi, F 883, 1193, 1449, ~-șfaițer pentru potcovărie, F 1427, ~-șpiț, F 277, 1040, ~-șteplu, F 474, ~-triunghi ascuțit, F 1558) Forbaistru (a). Cf. F 871, 1032, 1475.

Ț) (Cu determ.: cu falț, F 255, de bătut cercuri, F 57, Su, de cercuri, Mn, Tm, de dogărie, Bl) Păpușă (a).

u) (Și cu determ.: de lemn, ALMB 507, 508, 517, de tinichigiu, F 1086) Unealtă cu miner, cu partea activă de lemn, folosită în tinichigerie pentru prelucrarea tablei. Cf. Bl, Or, MOROSANU, 11.

v) (Și cu determ.: căpuitor, F 1555, de cazangerie, ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, Ag, de cazangiu, F 800, de lăcătuș, F 1040, de nituit, F 111, 471, 563, 974, 1039, 1040, 1712, Su, de strins nitul, F 920, nituitor, F 956, Rs și în comp. ~-clește, F 287) Capitană. Cf. F 789, 1464, 1757, Or, Șb.

-Pl.: ciocane.

-(DICȚ) Bin sl. čekanŭ. -CIORANESCU s. v. conchide asupra etimologiei cuvintului: "Acest cuvint coincide în același timp cu posibile rădășile expresive ale rădășinii cioc și cu formațiile mai mult sau mai puțin identice din alte limbi (sl. čekanŭ, bg. čukan, čekan, serb. čekany, čekanac, rus., ucr. čekan, tc. gakan, magh. csakany, csokany, ngr. τσοκάνης, τσοκάνος, alb. tšokanš). Relația și filiația acestor cuvinte este aproape imposibil de stabilit. Miklosich, Slav. Elem., 52, Cibac, II, 54 și DA presupun că rom. provine din slavă (după Conev, 66, din bg., după Skok, 63, din serb.). Totuși, același Miklosich, Wander., 14, derivă ucr. din rom. După Rösler, 108, izvorul rom. se află în turcă. După Philippide, Bausteine, 57, în neogreacă și, posibil, în albanesă (O.R., II, 705), pe cînd Meyer, Neugr. St., II, 89 și Schuchardt, Z.P.Rh., IV, 104, se gîndesc la izvoare onomatopice. Cuvîntul rom. nu pare să vină din slavă, în care se tratează ca o formație onomatopicească. Totuși, se gîndește că formele

slave vin din turcă). Mai probabil sînt formații spontane care pot să coincidă în slavă și în rom. fiind în ambele terenuri condițiile necesare pentru producerea lui din rădăcina expresivă čok și suf. -an.

- Numeroase denumiri formate din ciocan cu diferite determinări sau în compuse pot avea ca model compuse germ., de exemplu: ciocan ascuțit, ciocan cu capul spiț, ciocan subțire, ciocan-spiț, cf. germ. S p i t h a m m e r; ciocan căpuitor cf. germ. N i e t k o p f s e t z h a m m e r; ciocan covățit cf. germ. g e s c h w e i f t e r H a m m e r; ciocan cu braiț, ciocan cu muchia pătrată, ciocan lat cf. germ. B r e i t h a m m e r; ciocan cu capul rotund, ciocan cu gura rotundă, ciocan cu muchea rotundă, ciocan de rotunjit, ciocan de rotunjire, ciocan oval, ciocan rotund, ciocan rotunjit, ciocan rotunjour, ciocan rotunjitor, ciocan-rontamăr, ciocan-tipar de rotunjit cf. germ. R u n d h a m m e r, H o h l h a m m e r; ciocan cu două brațuri/capete/capuri/fețe/fine/guri/maluri/tălpi, ciocan dublu cf. germ. z w e i b a h n i g e r H a m m e r; ciocan cu falț, ciocan fălțuitor, ciocan-falț cf. germ. F a l z h a m m e r; ciocan cu fața dreaptă, ciocan de îndreptat, ciocan de rîltuit, ciocan drept, ciocan dreptar cf. germ. A b-, A u s-, R i c h t h a m m e r; ciocan cu dinți de ferecat cf. germ. Z a h n h a m m e r; ciocan cu fierzinc, ciocan frezor cf. germ. S e n k h a m m e r; ciocan cu fina în lung, ciocan-pană cf. germ. P i n n h a m m e r; ciocan cu șmal/șmol/jmol, ciocan cu șmal de lățit, ciocan-șmal cf. germ. S c h m a l s e t z h a m m e r; ciocan dăltuitor, ciocan de dăltuit, ciocan-daltă cf. germ. M e i s e l h a m m e r; ciocan de bătut cf. germ. S c h l a g h a m m e r; ciocan de bătut nituri, ciocan de /pentru nituit/nituit, ciocan de nituri, ciocan de strîns nituri, ciocan nituitor/nituitor, ciocan-nitamăr cf. germ. N i e t h a m m e r; ciocan de bătut caiele, ciocan de caiele, ciocan de potcoave/potcovărie/potcoveală/potcovit, ciocan potcovar cf. germ. B e s c h l a g h a m m e r; ciocan de crăițuit cf. germ. X r e u s h a m m e r; ciocan de covă-

lie, ciocan de fierar, ciocan de fierărie cf. germ. S e h m i e d e h a m m e r ; ciocan de dat găuri la potcoave, ciocan de făcut locaş la caiele, ciocan de găurit fier/potcoave, ciocan găurar, ciocan-bornă cf. germ. L o c h h a m m e r , B o h r h a m m e r ; ciocan de dogărie cf. germ. B e t t e s c h e r h a m m e r ; ciocan de fasonat/format/modelat cf. germ. P a s s e n h a m m e r ; ciocan de făcut talgere cf. germ. F e l l e r h a m m e r ; ciocan de fier cf. germ. E i s e n h a m m e r ; ciocan de feţit/finisaj/netezit/nivelat, ciocan de nivel, ciocan feţuitor/finisator/netezitor, ciocan-şlicitamăr, ciocan-zeţamăr cf. germ. G l ä t t -, G l a n z -, A u s s c h l i c h t -, S e t z -, S c h l i c h t h a m m e r ; ciocan de întins, ciocan întinzător cf. germ. S t r e c k h a m m e r ; ciocan de însemnat, ciocan de semne la caiele, ciocan însemnător cf. germ. A n s c h l a g h a m m e r ; ciocan de lemn cf. germ. H o l z h a m m e r ; ciocan de lăcăţuş cf. germ. S c h l o s s e r h a m m e r ; ciocan de mină, ciocan de mină mijlociu, ciocan de două mîini, ciocan de un kilogram de mină, ciocan manual, ciocan-hantamăr cf. germ. H a n d h a m m e r ; ciocan de picior vală cf. germ. A m b o s s h a m m e r ; ciocan de o mină cf. germ. E i n h a n d h a m m e r ; ciocan de piatră cf. germ. S t e i n s p a l t h a m m e r ; ciocan de spart fier/potcoave cf. germ. A u t s c h l a g h a m m e r ; ciocan de şlefuit/şlefuitor(rezună ciocan de şticluit, ciocan şlefuitor cf. germ. S c h l i c h t h a m m e r ; ciocan de tăiat fier cf. germ. H a u h a m m e r ; ciocan de tîmbălăciu cf. germ. K l e m p n e r h a m m e r ; ciocan greu (de mină) cf. germ. S c h w e r h a m m e r ; ciocan înaintaş, ciocan-forşlag(fortă, foşla) cf. germ. V o r s c h l a g h a m m e r ; ciocan mare(de mină/de bătut în doi/de netezit/de două mîini/de mină format pătrat) cf. germ. G r o s s h a m m e r ; ciocan mecanic cf. germ. m e c h a n i s c h e r H a m m e r ; ciocan plan, ciocan planator/plănuitor/plane-tor cf. germ. P l a n h a m m e r ; ciocan pentru stamă cf. germ.

of. germ. D r a h a m m e r ; cioacan-minge of. germ. B a l l h a m m e r ; cioacan-șteamp of. germ. S t e m p e l h a m m e r ; cioacan-sfașter pentru potcoave of. germ. S o h w e i f h a m m e r ș.a. -Unele denumiri formate din cioacan cu determinări pot avea ca model denumiri din fr., de exemplu: cioacan de găurit of. fr. m a r t e a u p e r f o r a t e u r ; cioacan de planat, cioacan planator/plănuitor/planator of. fr. m a r t e a u à p l a n e r.

CIOCĂNAR s.m. Ajutorul fierarului, care de obicei bate fierul de prelucrat cu barosul. Cf. Ag, Mt, Rz, Șb, ALMB 524.

-Pl.: ciocănari.

-Sens specializat al rom. ciocănar (DICT, cioacan + suf. -ar).

CIOCĂNĂȘ s.n. a) (Și cu determ.: de potcovăld, ALMB 504, 506, de potcoviț, H 16, F 301, 1435, Pd, mic, H 129) Cioacan (r). Cf. H 90, 102, 114, 135, 159, 197, ALMB 504, F 278, 590, 1102, 1259, 1859, Gg, Pr, Rz, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18.

b) (Și cu determ. de potcoviț, Pd) Șpițamăr¹ (a). Cf. Ma, VM.

c) Nitamăr (a). Cf. ALMB 542, Ma.

-Pl.: ciocănașe.

-Sensuri specializate ale rom. ciocănaș (DICT, cioacan + suf. -aș)

CIOCĂNEL s.n. a) (Și cu determ.: de bătut oaiete, ALMB 525, de oaiete, F 619, de potcoviț, F 1889, ALMB 624, MA) Cioacan (r). Cf. F 1730, ALMB 528, 552.

b) Balhamăr (a). Cf. F 347, BC.

c) (Cu determ. lat) Splintamăr (a). Cf. F 31, Ma.

d) Nitamăr (a). Cf. MA, Tn.

-Pl.: ciocănele.

-Sensuri specializate ale rom. ciocănel (DICT, cioacan + suf. -el).

CIOCĂNĂȘ s.n. a) (Cu determ. lat) Splintamăr (a). Cf. F 31, Ma.
fier) A bate (r) 197, F General, 197, F General, 197, F General, Pd, Sl, Tn.

-Prez ind.: ciocănesc.

-(DICT) V. ciocan.

CIOCÂNŢĂ s.f. Baros (a). Cf. F 268, 301, 347, 383, 464, 566, 66, 738, 880, 912, 1032, 1346, 1449, As, Ng.

-Pl.: ciocăncăie.

-Ciocan + suf. -caie.

CIOCOIŢ s.n. v. şomcioş.

CIOPLŢ vb. IV Trans. (Complementul este unghia animalului sau, din inversarea raporturilor, animalul care se potcoveşte, cu precizarea la copită) A cuşitoli (a). Cf. F 57, 1062, Do, Pr, VM.

-Prez. ind.: cioplesc.

-Sensuri specializate ale rom. ciopli (DICT, din bg. šoplja, sr. šopljiti).

CIOPLITOARE s.f. Cuşitoare (a). Cf. ALMB 462, 577, PL.

-Pl.: cioplitori.

-Sens specializat al rom. cioplitore (DICT, v. cioplitore < ciopli + suf. -tor).

CIORAP s.m. (Si cu determ. ~ ul calului, ALMB 522) Partea cărnos-sensibilă a copitei, în care nu trebuie să se bată caiele. Cf. Do, Ga, Gr, Md, Pd, Pa, Sv, Sb, Ta.

-Pl.: ciorapi.

-Sens specializat prin analogie de formă al rom. ciorap (DICT, în tc. šorab).

CIOȚĂ s.n. v. grothamăr.

CIOȚĂ s.f. Talpă (b). Cf. As, Cg, Md, Rz, MOROSANU, 42.

-Pl.: cioterci.

-Sens specializat prin analogie de formă al rom. ciotercă (DICT, în bg. šepurka, sr. pećurka).

CÎRNOI s.n. Cărbănuș (a). Cf. ALMB 1095, PL.

-Pl.: cirjoale.

-Sens specializat, din siatagma (clește) cirjoi 'ou fălcile încovciate, în formă de cirjă' (cirjă + suf. -oi), prin brevilocuvență și substantivare.

CIRLIĞ s.n. a) (și cu determ.: de foc, ASG, Șc. metal., 1888, 4018, F 547, 549, 551, 802, 896, 897, 905, 980, 1060, 1128, 1252, 1383, 1864, 1963, Pd, Pn, de jar, F 1257, de scormonit, F 1511, de strîns focul, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 41, de tras foc, Ng, de tras zgură, F 1252, 138 Vătraia (a). Cf. F general, As, Cg, Db, Gm, Ma, PL, Pr, Sl, Su, VM.

b) (și cu determ. de foc, Cd) Brender (a). Cf. F 1510, Mn.

c) (și cu determ. de tras șina, F 1528, 1533) Unealtă rudimentară formată dintr-o vergea metalică îndoită la capăt, cu care se așează șina încălzită pe roată, în lipsa preseii (a); scoabă (a), raifțir, oange (b), gheară (d), potcoavă (b); v. p a r , p r e s ă (a), b u t u c (b). Cf. F 159, 222, 474, 690, 883, 912, 1028, 1031, 1039, Ag, Gr, Lu, MA, Ng, Oc, Pd, Pn, Pu, Rz, AIBM 506, 516.

d) Hec (a). Cf. F 112.

-Pl.: cirlițe.

-Sensuri specializate ale rom. cirliț (DIOT, din bg. kărlık).

-Pentru (a,b) cf. și germ. F e u e r h a k e n 'cirliț de foc' -Pentru (c) cf. și germ. R e i f z i e h e r h a k e n .

CIRNÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăzdarul plugului) A covăți (a). Cf. Ag, Mt, Pr, Sl, Tg.

-Prez. ind.: cirnesc.

-(DIOT) Din cirn.

CLAISER s.n. v. craițmaizel.

CLAISMAIZĂR s.n. v. craițmaizel.

CLĂNĂ s.f. a) Faiclocă. Cf. F 858.

b) Menghină (e). Cf. AIBM 522, 579.

e) (Prin confuzie) Capac. Cf. F 1252.

d) Element de fixare a tablilor de acoperiș pe tabeana de lemn;
copă (e). Cf. AIME 507, B1, Ls.

-Pl.: clame.

-Din germ. Klamme. -Pentru (a), GRIMM, s. v. (2) 'menghină'.

-Pentru (b), ibid., 'menghină de fier pentru lemnărie'. -Pentru (c),
confuzia cu clapă.

OLĂNĂR s.n. a) Paiclobă. Cf. F 138, 700, 803, 1006, 1016, Db, Su.

b) Menghină (a). Cf. AIME 525, 573, 589, 591, Or.

c) Piesă de fier la tarinci, pentru strîns osia. Cf. Pr.

-Pl.: olănăre, (a) Db, (b) AIME 589, (c) Pr și olănere, (b) AIME
525, 573, 591. -Si: olănără s.f., pl. olănere, (a) ASI, Prof., 1897,
8, 50, ibid., 9, 446; olăner s.n., (a) F 137, pl. olănere, (a) ASI,
Prof., 1897, 9, 446 (cu determ. de fier), (c) Ma; olănor s.n., pl.
olănere, (b) AIME 499, 518; olănără s.f., pl. olănere, (c) AIME 537;
olănor s.n., (a) F 896, 897, pl. olănari, (b) AIME 618; olănără s.f.,
(a) F 304; olănărocă s.f., pl. olănăroci, (c) AIME 624.

-Din germ. Klammer (GRIMM s. v., (c) 'menghină'. -Pentru (c) cf.
germ. K l a m m e (KRAUSS s. v., § și §, diminutiv k l a m m e t y l i)
-Pentru forma olănărocă cf. germ. k l a m m e t x i (KRAUSS s. v. Klamme)

OLĂNĂRĂ s.f. v. olăner.

OLĂNER s.n. v. olăner.

OLĂNOR s.n. v. olăner.

OLĂNĂRĂ s.f. v. olăner.

OLĂNOR s.n. v. olăner.

OLĂNĂRĂ s.f. v. olăner.

OLĂNĂROĂ s.f. v. olăner.

OLAP subst. v. clapă.

CLAPAIT subst. Falcăbă. Cf. F 1016.

-Si: clapsiche subst., ASI, Prof., 1897, 9, 446.

-Cf. germ. K l o b e n 'mengină de mină', probabil diminutivul
K l o b c h e n .

CLAPĂ s.f. a) (Si cu determ.: dinafară, Ag, MA, dia față, Ag) Co
pac. Cf. F 112, 1055, 1128, 1257, 1741, 1859, Ag, As, Pr, Ss, Țg.

b) Călcător. Cf. F 1608, 1938.

-Pl.: clape. -Si: clap subst., (a) F 101.

-Sensuri specializate ale rom. clapă (DIOT, dia germ. Klappe).

-Pentru (a) cf. germ. K a p p e (KRAUSS, II, 7 = Këppel 5).

CLĂȘTĂ s.f. v. clește.

CLĂȘIL subst. Holăzînă (a) de curățat suprafața pieselor meta-
lice. Cf. F 381.

-Cf. germ. K l i a g e a s c h a b e r 'lamă răzuitoare' .

CLEȘTĂG s.n. Menghină (a). Cf. H 45, F 712, MC.

-Pl.: cleștaguri.

-Cf. c l e ș t e .

CLEȘTÂN s.n. Blecșang (a). Cf. Bl, MC, Or, Pa, AIME 517.

-Pl.: cleștane.

-Clește > suf. -an.

CLEȘTE s.n. a) (Si cu determ.: căuceșo, F 13, de covălie, F 905,
de fier, AIME 669, de fierărie, F 277, 738, 880, 976, 1006, 1165, 1176,
1184, 1427, 1429, 1432, 1475, 1623, 1731, AIME 580, Bl, de foi, F 1258,
AIME 599, de forjă, F 429, 714, de mină, ASI, Prof., 1887, 9, 3, de
piatră, F 730, 741, 883, 1235, de fier, F 99, 208, 521,
1032, 1041, 1445, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519,
F 1229, de fier, F 1449, de fier, F 103, 1128, de fier
de fier, F 858, 942, 1082, 1193) Unealtă de fierărie cu bra-
țuri care reprezintă particularități de dimensiune și formă,

cloșită în general la ținut fierul, adesea confecționată în fierăria industrială; fălci. Cf. H general, F 31, 59, 137, 166, 205, 236, 33, 613, 626, 628, 711, 763, 803, 806, 858, 922, 957, 1107, 1121, 340, 1603, 1712, 1735, 1750, ALMB 504, 522, 526, ANDRIESCU, 7.

b) (Si cu determ.: de apuoat fierul din foc, H 106, 129, 159, de oc, H 16, 135, 187, F general, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17, ASI, ref., 1897, 9, 73, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7, ASBc, Șc. prof., 956, 23, 16, ALMB 480, 506, 507, 517, 520, 542, 552, Ag, Do, Lu, MA, d, Mn, Mt, Pr, NEAGU, 21, SANDU, 33, de foc dreptunghiular, NEAGU, 1, de foc lat, F 1193, NEAGU, 21, de foc pentru apuoat fierul, F 435, de foc pentru fierărie, F 820, de foc pentru forjă, ASBc, Șc. etal., 1956, 23, 16, de jărărie, F 980, de luat fierul din foc, F 383, de lucrat la foc, H 73, de soos fierul din foc, F 1253, 1383, 399, de ținut fierul fierbinte/roșu, H 195, 197, F 1443, de ținut fierul în foc, H 72, focar, F 903, lat mic, ASG, Șc. metal., 1922, 36, 14, pentru foc, ibid., 1894, 60, 143, ASI, Prof., 1897, 9, 448, 54, 99, 147, 518, 776, 919, 1099, 1366, pentru jar, F 322, pentru rias fierul în foc, F 1399, rotund, F 108, 1041, țigănesc, Mt și în omp.: ~-blea, F 410, ~-blecsang, F 1028, ~-gură rotundă, Bl) Fa-erțang (a). Cf. ALMB 492, 497, Gr, MC, Md, Pn, Pu, Rz, Sl.

g) (Si cu determ.: cu botal rotund, F 1257, cu capul rotund, F 184, cu dinți, F 1743, cu falca rotundă, F 919, cu găvan, F 1098, 100, cu gura de pește, F 474, cu gura jumătate rotundă, F 1085, cu ura ovală, F 713, cu gura rotundă, F 136, 206, 464, 547, 549, 551, 63, 1055, 1186, 1859, 1963, 2001, cu gura semilună, F 454, de ascuit ștoluri, Su, de făcut potocave, F 631, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 41, de ier rotund, F 1608, de foc, F 309, 310, 347, 391, 1133, de foc cu ura jumătate rotundă, F 1399, de foc de sticlă, Mn, de foc jumătate otund, NEAGU, 21, de foc pentru fier rotund, F 136, 968, 985, 1128, 435, de foc rotund, F 1083, NEAGU, 21, de forjă cu gura rotundă, Ng,

de rotund, F 1006, 1958, de strias, L 212, de suruburi, F 871, 1533
Fr, de ținut fierul rotund, F 263, L 102, 1183, Ma, fălcier, F 1427,
frantz, F 591, găvânit, F 545, jumate rotund, F 237, 1608, la ținut
fier rotund, F 564, oval, F 137, 1253, 1295, 1326, 1431, 1537, 1607,
1963, ovalizat, F 613, ovar, F 1605, patent rotund, ASG, So. metal.,
1943, 288, 2, pentru fier rotund, F 31, 32, 43, 102, 108, 147, 256,
307, 381, 690, Gr, pentru ghivint, Pu, pentru învîrtit țeava cu ghi-
vent, F 1037, pentru lucrat fier rotund, F 690, pentru osie, F 543,
pentru rotund, F 974, pentru suruburi, F 700, 830, 974, 1252, Pd,
pentru tăiat țevi, ASBc, So. prof., 1956, 23, 16, pentru țevi, ASG,
So. metal., 1894, 60, 143, F 1256, SANDU, 33, pentru ținut/apucat/
prins fier rotund, F 620, 864, 1060, 1103, 1183, 1440, 1450, 1750,
rotund, F 57, 111, 137, 222, 236, 255, 266, 348, 390, 446, 709, 712,
747, 1040, 1041, 1099, 1176, 1263, 1413, 1477, 1528, 1599, 1603, 160
1714, 1785, 1793, Bl, Fr, ALMB 563, 646, DĂNĂȚĂ-LAZĂR, 49, semiro-
tund, F 263, 804, 1835, tubular, F 1729, țigănesc de apucat fierul
rotund, Mt și în comp.: ~-balșamăr rotund, F 474, ~-bleah, F 566,
~-bot-de-rață, ALMB 508, ~-cordun, F 954, ~-falt, F 1556, ~-
faltăgân, F 697, ~-gură-de-broasoă, F 896, 897, ~-gură-de-lup, F
820, 1735, ~-gură rotundă, Bl, ~-rolțang, ASBc, So. prof., 1956,
23, 9, ~-rolțang pentru tăiat, ibid., ~-ronțang, F 458, ~-șlublez
F 278, ~-ștecla, F 789, ~-aluoc, MA) Rolțang (a). Cf. F 54, 763,
1348, Pu.

d) (Si cu determ.: asonțit, F 57, 1186, cu botul lung, F 1257,
cu fălcii lungi, F 1082, cu gura mare, F 974, cu virf asonțit, F 278,
de apucat cercuri, F 1864, de ars, F 111, de bleahuri, F 501, de
broasoă, F 255, de cercuri, F 1060, 1450, de daltă, F 1533, de făcut
potocave, F 1176, de foc, ASG, So. metal., 1894, 60, 144, F 271, 279,
454, 518, 563, 620, 738, 864, 1026, 1099, 1109, 1304, 1435, 1556,
1729, 1735, MO, de foc drept, F 222, Ng, de purtat fierul în foc,
F 103, 1027, de strius, F 1100, de strîngere fierul (pe locu), F 77,

), 1511, de strins tabla, ALMB 507, de strins tarinoci, F 747, 1095, tablă, F 347, de tăbluit, F 715, de tăiat tablă, F 529, 802, de nut dalta, F 544, de ținut fierul în foc, F 57, 1963, de ținut fierul la bățut, F 551, de ținut fierul lat, F 1366, 1958, drept, F 20, 1252, 1326, 1477, mare, F 263, 1889, mare de osie, F 1741, mare strins tarinoci, Mn, mare pentru tăiat, ASG, So. metal., 1943, 288, pentru arănit cercurile, F 287, pentru bride, F 1432, pentru daltă, 590, 871, 919, pentru dorn, F 1055, pentru făcut potcoave, F 1102, ntu fier drept, F 1374, pentru fiert verigi, Su, pentru gros, F 102, ntu (strins) șine, F 43, 765, 766, 1091, 1831, pentru tablă, ASG, . metal., 1922, 136, 14, F 112, 591, pentru ținut la tablă, F 1032, ntu ținut dalta, F 286, 1028, 1085, rotund, F 1413, Mt și în comp.: -bleah, F 446, ~ -colțar, F 1603, 1605, ~ -gură-de-lup, F 1859, ~ -ort-piese, F 896, 897, ~ -spit, F 1383, ~ -spitac, F 203, ~ -spit, Bo, So. prof., 1957, 25, 44, F 138, 163, 278, 474, 1040, 1528, 1608, 31, NEAGU, 21, SANDU, 33, ~ -spit de șos fierul din foc, Mn, ~ -țan, ALMB 564, ~ -spitamar, Bl, ~ -spitang, F 458, ~ -spitbang, F 5) Spitang (a). Cf. F 763, 1135, 1510.

e) (Si cu determ.: buzar, F 1446, 1603, cirligat, F 13, cirn, F 02, cirnit, Ag, octit, F 771, 772, cu cioc, F 545, 741, 919, 1095, 25, Pr, cu ciocș, F 474, cu făloi oblice, F 1082, cu gura întoarsă, 1533, cu gura jumătate rotundă, F 1085, cu gura strimbă, F 975, cu rful îndoit, Pr, de apucat cercuri, F 1193, de ascutit ciocane, F 24, de cercuri, F 1374, 1435, de făcut potcoave, F 163, 1958, de e, F 563, 700, 1057, de foc cu oct, Pd, de foc cu gura laterală, F 77, de foc jumătate rotund, F 619, de îndoit table, ASG, So. metal., 30, 182; 15, de pînăuit topoare, Pr, de reparat ciocane/scule, F 31, 1785, de scule, F 1186, de strins, F 147, de strins un cerc, Ma, strins tarinoci, F 1258, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42, de topoare, As, de tras rcouri, ASG, So. metal., 1903, 86, 13, de tras șine, F 108, 163, 391, tras topoare, Pr, de țevi, F 205, Mt, de ținut ciocane cu găuri, F

1028, de ținut delta, F 1431, de ținut dornul, F 464, de ținut la țară, F 1032, de ținut toporul, F 31, de ureche, F 222, incovoiat, F 1093, indoit, Pa, intors, F 1109, 1295, 1427, 1446, 1447, As, invirtitor, F 804, la făcut topoare, F 1494, la fierț buzare, F 1712, la sfăituit, F 1396, pentru ajustat, F 1432, pentru bride, F 713, pentru cerouri, 111, 468, 471, 518, 551, 895, 1055, 1184, pentru dorn, F 1123, pentru făcut potcoave, F 138, pentru guri de țeavă, F 624, pentru indoit fierul/piese/tabla, F 896, 980, 1106, pentru înșurubat, F 1128, 1399, pentru lucrat ciocane, F 1835, pentru piese cu găuri, F 1027, pentru prins capul la surubari, Do, pentru prins verigi, F 1440, pentru reparat scule, F 620, 691, 1450, 1885, pentru strina țevi, F 428, pentru sfăituit, F 820, 885, pentru tarinci, ASG, So. metal., 1894, 60, 55, pentru topoare, F 57, 1041, Ag, VM, pentru tras șina, F 979, 1449, pentru ținut cerouri, F 547, 549, 1183, pentru ținut topoare, F 1176, pentru verigi, F 383, retezător, F 1251, rotund, As, rotund mic, ASG, So. metal., 1943, 288, 2, strimb, H 187, F 1348, 1743 și în comp.: ~ -bot-de-rață, Bl, ~cioc, F 43, 858, 950, 1537, Fr, Ma, ~cirlig, F 137, 954, 1253, ~gură-de-papagal, Md, ~moos, F 474, 714, 1864, ~-mops, ASBo, So. prof., 1953, 18, 42, ibid., 1957, 25, 24, ~-paș, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42, ~-papagal, ASBo, So. prof., 1953, 18, 42, ~-spitang, F 709, 712, ~-stoltang, F 458, ~-unghi, F 1040, ~-unghia caprei, F 1257) Clește special, cu făloi incovoiate în jos față de direcția brațelor, cu care se scoot din foc piese cu gură, de exemplu topoare, ciocane, verigi, cerouri și se țin pentru a fi prelucrate pe nicovală; ortangân, box, blectang (d), rultang (e), flagtangă, stoltang (a), max (a), spitang (a), vîrsang, hactang, smiring, cirjoi, cotește, cap-topor v. o a p (b8), holven, papagal, babaică, bot-de-rață v. bot (b), cioc-de-ali v. o i c o (b), gură-de-lap, gură-de-papagal v. g u r ă (a), picior-de-oapă v. p i o i o r (b), ringtang, faientang (e), flagtang (f), rultang (g), semimax, stelgog, sfaitang (b), apnoator (a), busic (c), disc, ang (b), jactanche feltanăr (f).

∴ F 1556.

f) (Si cu determ.: cu gura lată, ASBo, Șc. prof., 1956, 23, 17, gura mare, F 1859, cu gura rotundă, F 1446, 1447, de ars fierul pe șan, Gr, de bleahuri, F 563, 747, 766, Or, PL, de bleandri, F 755, blehuit, F 543, 741, de cântuit, F 714, de fier brutal, Pr, de foc, 309, 922, 979, 1057, 1106, de foc lat, As, de foc mare, F 1182, de pe pătrat, F 1427, de indoit tabla, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 15, de pășuit, F 102, 163, 301, 468, 471, 518, 543, 547, 549, 631, 1374, 3, de pășuit bleahul, Pr, de prins țâncușă, F 13, de strîns bleahuri, 1041, As, de strîns cranțuri, F 1729, de strîns fierul pe lemn, F 33, 390, 1095, 1399, de strîns tarînci, F 738, 871, 1085, 1184, 1295, de ștoluri, F 266, de ținut dalta/dornul, F 20, 464, 1183, de ținut a osii, F 1603, de ținut la piese grele, F 1028, drept, H 187, jumătate rotund, F 1743, la ars bleahul, F 776, la fiert osii, F 713, lat, 3G, Șc. metal., 1943, 288, 2, F 206, 713, B1, Fr, lat de pășuit, Pd, at la gură, Mn, lung, Md, mare, H 179, F 208, 263, 804, 1083, 1450, 475, 1731, 1864, As, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 43, mare de foc, MA, mare de trîns, Mt, Pu, original, F 1835, pentru apucat fier roșu, F 864, 1750, entru ars bleahuri, F 518, pentru bleahuri, Ag, pentru blehuit, F 545, entru daltă, F 919, pentru gros, F 32, pentru pășuit, F 968, 1366, Su, entru priboi, F 858, pentru prins/strîns șina, F 31, 628, pentru rîns tarînci, F 1440, pentru rictuit, F 1528, pentru strîns fierul e lemn, F 1133, pentru springuit, F 1757, pentru tablă, F 236, pentru arînci, F 830, 1055, 1060, pentru ținut dalta, F 968, plat, F 954, 040, și în comp.: ~-blecțang, ALMB 495, ~-blegțang, F 458, ~-bleh, 550, ~-brahma, F 565, ~-brățară, F 820, ~-cordon, F 954, ~-falang, ASBo, Șc. prof., 1956, 23, 16, ~-fals, F 104, ~-gură-de-lup, 104, ~-lup, F 905) Blecțang (g). Cf. F 390, G1.

g) (Cu determ.: de ținut scule, F 138, meccanic, F 1741, nețesc, 1060, patent, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15, F 55, 137, 179, 222,

256, 266, 278, 279, 286, 430, 458, 544, 709, 712, 747, 820, 896, 104
1176, 1184, 1253, 1559, 1603, 1605, 1608, 1625, 1731, 1743, 1880,
1882, 1902, 1938, Ma, Pr, SANDU, 33, patent de lăcătușerie, F 1399,
pentru tăiat sîrmă, ASG, Șo. metal., 1904, 91, 34, Md, răscăitor, F
1041, universal, ASG, Șo. metal., 1922, 136, 15 și comp. ~ cheie de
strîns șuruburi, F 136) Patent (a).

h) (Și cu determ.: cu gura plană, F 263, cu nicovelita la falcă,
MG, carb, F 1608, de apucat, F 1082, de oai, H 16, 72, F 174, 923,
954, 975, 976, 980, 985, 1026, 1029, 1036, 1095, 1113, 1133, 1135,
1185, 1450, Ng, de caiete, F 787, 974, 1424, de potcoave, F 72, 392,
485, 547, 549, 1258, 1558, 1603, 1882, de potcovar, F 383, 390, 619,
788, 789, 880, 1431, 1477, de potcovărie, ASG, Șo. metal., 1886, 29,
81, F 186, 301, 529, 551, 690, 871, 943, 1440, 1533, 1537, 1607, Ag,
B1, Bb, de potcov(e)ală, ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 137, 179, 208,
279, 289, 381, 392, 428, 468, 471, 474, 626, 700, 709, 712, 747, 820,
830, 851, 885, 895, 900, 912, 919, 920, 1091, 1133, 1654, Gr, Rz,
AIMB 506, 528, de potcovit, H 73, 161, F 32, 77, 100, 102, 111, 138,
203, 256, 286, 301, 446, 464, 470, 501, 544, 545, 550, 590, 697, 738,
765, 766, 772, 803, 864, 896, 937, 968, 979, 1006, 1027, 1040, 1085,
1102, 1128, 1183, 1186, 1193, 1251, 1257, 1258, 1263, 1324, 1326,
1384, 1435, 1464, 1476, 1539, 1555, 1556, 1599, 1712, 1737, 1793,
1859, 1958, Ag, As, Dc, Pa, Pr, NEAGU, 21, SANDU, 33, de soos potcova-
ve, F 72, 563, 804, 1041, 1528, 1938, de tăiat copita, Pa, de tras
oai, F 1028, descalator, F 501, mic, H 179, ASG, Șo. metal., 1888,
40, 34, mic pentru sîrmă, ibid, 17, pentru oai, ASBo, Șo. prof.,
1956, 23, 18, pentru potcove, AIMB 563, pentru potcov(e)ală, F 136,
279, 564, 628, 830, 912, 1135, pentru potcovit, F 13, 20, 268, 309,
776, 883, 1032, 1054, 1099, 1100, 1277, 1430, Sa, pentru probat un-
ghia, F 896, pentru soos potcove, F 518, 565, 1098, potcovar, ASBo,
Șo. prof., 1956, 23, 16, F 113, 429, 543, vigănesc cu făloi lungi, F

și în comp.: ~ -baițang, F 1901, ~ -colțar, F 588) Baisang (g).
F 99, 287, 307, 308, 763, 806, 1039, 1099, 1176, 1304, 1452, 1510,
, 1715, 1835, ALMB 499, 516, 524, 526, 527, 622, Cg, Gr, Md, Pn,
Rz, Sl.

i) (și cu determ.: de bancă, H 13, de lăiță, H 25, cu fălci pa-
sle, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2, de strîns, F 1026, paralel de
c mic, ASI, Prof., 1887, 49, 2 și în comp.: ~ -băiețel, F 348, ~ -
ub, F 186) Faiolobă. Cf. F 279, 765, 766, 1528, ALMB 497, Șb, Tm.

j) (și cu determ.: de foc, F 1028, 1060, 1539, de acos cărbuni,
47, vătrrar, F 271, 626, 738, 1086, 1555 și în comp.: ~ -blector,
374, ~ -brender, F 348, ~ -șerbac, F 1413, 1414) Vătrai (a). Cf.
95, 803.

k) (În comp. ~ -ivașa) Ivașa. Cf. F 470.

-Fl.: clește, (a) ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 8, FL și (cu determ.,
B 669 (de fier), ALMB 580, B1 (de fierărie), F 1258, ALMB 559 (de
, Ma (de ținut fierul), (b) ALMB 465, 466, 468, 472, 473, 478, 481
, 487, 489, 490, 498, 499, 503, 505, 507, 509-516, 518, 525, 529,
, 533, 534, 536, 539, 540, 543-545, 549, 551-553, 556, 558, 561-564.
, 567, 570, 571, 573, 575-577, 582, 584, 585, 587, 588, 590, 593,
, 597, 602, 605, 611, 613, 614, 616, 620, 621, 623, 625, 626, 631,
, 638, 642, 644, 646, 648, -650, 652, 656, 660, 662, 666, 670, Ge,
(cu determ.) F 20 (cupate), ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, ALMB
, 470, 474, 476, 484, 491, 493, 495, 496, 526, 527, 535, 547, 550,
, 563, 568, 569, 574, 581, 589, 594, 596, 603, 604, 610, 619, 630,
, 655, 657, Ag, Db, Gr, MA, MÇ, Md, Mn, Ng, Oc, Or, Pd, Pr, Pu, Rz,
Su (de foc), VM (de foc de mină), ASI, Prof., 1897, 9, 73 (mari/
i de foc), ALMB 462, 501 (pentru foc) și (în comp.) B1 (~ -gară
undă), (c) (cu determ.) Md (cu gura rotundă), F 20 (cupate), Ng,
Sl (de foc), Mn (de foc de sticlă), Ng (de forjă cu gura rotundă),
, Șc. metal., 1943, 288, 2 (late pentru țevi), Su (pentru ascuțit

ștolari), Gr, Pr, Sb (pentru fier rotund), Ag, Pd (pentru șuruburi)
ASG, So. metal., 1922, 136, 6 (pentru țevi), ibid., 1930, 182, 15
(rotunde) și (în comp.) Bl (~ -gură rotundă), Ma (~ -alu), (d) PL
PL, (cu determ.) Gr, Rz, (de foc), Pd (de forjă înguste), ASG, So.
metal., 1884, 18, 70 (de sirmă), Ng (drepte), Ma (mari de strins t:
riaci) și (în comp.) Bl (~ -spîț), Pr (~ -spîț de scos fierul din
foc), Pu (~ -spîțac), ALMB 646 (~ -spîțam), (e) PL, Su, (cu determ.
Ag (cîrute), Gr, Rz (de foc), Pd (de foc cu cot), Pr (de pîzuit
topoare), Ma (de strins un cerc), Pr (de tras topoare), As (înțoarc
și (în comp.) Bl (~ -bot-de-rață), Ma (~ -cioc), Md (~ -gură-de-
papagal), (f) (cu determ.) Gr (de ars fierul pe lemn), PL, Or (de
bleahuri), Pr (de fier brutal), Rz (de foc), Ag, Pr (de pîsuit), Ng
(de strins bleahuri), Ma (de strins fierul pe lemn), ASG, So. metal.
1930, 182, 15, Bl (late), Pd (late de pîsuit), Ma (late la gură), M:
(lungi), MA (mari de foc), Ag (pentru bleahuri), Su (pentru ținut l:
pîsuit), (g) (cu determ.) ASBc, So. prof., 1957, 25, 43, 44, Ma, Pr
(patente), (h) ALMB 472, 499, 511-513, 517-519, 528, 550, 561, 573-
577, 579, 588, 603, Md și (cu determ.) Pd (de cai), ASI, Pref., 1897
9, 73, MC (de potcovă), As, Ma (de potcovit), ASG, So. metal., 188
29, 57 (de scos ouie), Ag (pentru potcovărie), PL, Su (pentru potcov-
vit), (i) ALMB 500, 512, 521, 528, 544, 553, 556, 567, 573, 609 și
(cu determ.) ASI, Pref., 1887, 49, 2 (mici paralele), (j) ALMB 543
(cu determ. vîțrar) și pl.t., (b) ALMB 494 și (cu determ.) ALMB 486,
578, 664, As, VM (de foc), ALMB 502 (pentru foc), (d) (cu determ.) V:
(drepte la grosime), Gg (pentru prins potcove) și (în comp.) As (~
spîț), (e) Gg (cu determ. cu cioc), (f) (cu determ.) As (de strins
bleahul), Gg (pentru pîsuit fier), (h) ALMB 578 și (cu determ.) Gg
(pentru potcovărie), olești, (b) ALMB 500, 504, 548, 560, 579, 601,
607, 629, 654, 667 și (cu determ.) ASG, So. metal., 1922, 136, 11,
ASBc, So. prof., 1953, 16, 42, ALMB 537, 583, 612, Mt, Pa (de foc).

t (țigănești), (o) (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15 (de foc), ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 42 (pentru strins țevi), ASG, Șc. metal., 1922, 136, 16, ibid., 1943, 282, 1 (rotunde), (d) Mt (cu determ. ascuțite), (e) (cu determ.) Mt (de buzare), Mt, Pn (strimbe), (f) (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1 (de foc late), ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14 (cu gura lată), ASG, Șc. metal., 1922, 136, 6, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 15 (late), Mt (mari), (g) Pn (cu determ. atente), (h) ALMB 583 și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 16 (de ouie), Pn (de potcovaică), Db (de potcovărie), (i) ALMB 524 și leștiori, (b) ALMB 538, 617, 627, 651 și (cu determ.) ALMB 609, 659, b, Țg (de foc), (c) (cu determ.) Țg (cu gura rotundă), Sb (ovălnite), (d) (cu determ.) Sb (de foc), Țg (mari de tarinci), (f) (cu determ.) b (de strins plaguri la tarinci), Țg (mari de bleahuri); și s.m., pl. lești, (a) (cu determ.) Gm (de covăcie), ALMB 668 (de fierărie), (b) LMB 615, 618, 622, 624, 628, 633, 635, 636, 640, 643, 645-647, 650, 53, 658, 664, 665, 668 și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2, LMB 591, 600, 641, 657, 661, Cd, Cg, Gm, Sl, Tm (de foc), (c) (cu determ.) ALMB 658 (cu gura rotundă), Cg (cu gura semirotundă), Cd (de fier rotund), ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, Sl (de foc), Gm (de șururi), ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3 (pentru țevi), Tm (rotunzi), Cg (semirotunzi), (d) ALMB 658, (cu determ.) Gm (de cercuri) și (în comp.) d (~ -ciocul berzei), ASG, Șc. metal., 1943, 282, 1, Tm (~ -spîț), g (~ -spîț pentru cercuri), (e) (cu determ.) Cg (cu cioc), ASG, Șc. metal., 1930, 182, 16 (de foc), Gm, Tm (întorși), Cd (suciți), (f) (cu determ.) ALMB 658 (cu gura lată), Cg (de păsuit), Gm (lați de păsuit), g, Tm (mari) și (în comp.) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 14 (~ -flacanghe), (g) (cu determ.) Tm (mari), Cd, Gm (mecanici), ASBc, Șc. prof. 1953, 18, 4 (~ -patenți), (h) ALMB 570, 591 și (cu determ.) Gm (de potcovaică), Cd, Sl (de potcovit), (i) ALMB 587. -Și: cleaștă s.f., pl. lește, (a) ALMB 572, ANDRIESCU, 7, (i) ALMB 469, 572.

-DICT) Dia sl. klěšta. -Datarită formei obiectului denumit.

subst. a fost încaadrat, inițial se pare, la categoria pluralelor tantum desemnând obiecte formate din două părți simetrice (ca: pantaloni cohelari), ca f. pl. în variantele olește și olești. -Prima formă olește s.f.pl.t. a putut constitui punct de plecare pentru sg. f. olește (și chiar s.f. oleastă) și pentru s.n. olește; de la forma olești s.f.pl.t. s-au refăcut un sg.f. olește și un sg.n. olește. -Po-trivit atestărilor, olește devine s.m. tîrziu, probabil datorită ten-dinței de diferențiere a termenilor speciali tehnici și meșteșugărești (ca și robinași, elementi); pentru această nouă încadrare a fost su-ficient să se analizeze s.n. olește, pl. olești ca s.m., în deplină concordanță cu desinențele. -Numercasele denumiri formate din olește cu diferite determinări sau în compuse pot avea ca model compase germ. de exemplu: olește ascuțit, olește cu vîrf ascuțit, olește-spiț (-spiț, -spiț de scos fierul din foc, -spițac, -spițam, -spițamăr, -spițang, -spițhang) cf. germ. S p i t z a n g e ; olește căuceco, olește de covălie, olește de fierărie, olește de fier pentru fierărie, olește de foc pentru forjă, olește de forjă, olește de forjă cu gura rotundă, olește fierar, olește forjer cf. germ. S c h m i e d e z a n g e ; olește cîrligăș, olește cotit, olește cu vîrful îndoit, olește înco-voiat, olește îndoit, olește întors, olește-cîrlig cf. germ. Z a h n - z a n g e ; olește cu falca rotundă cf. germ. Z a n g e m i t r u n d e n B a c k e n ; olește cu cioc, olește cu cloaș, olește-cioc cf. germ. S c h n a b e l z a n g e ; olește cu gura întorsă, olește cu gura strîmbă, olește îndoit, olește întors, olește strîmb, olește-bot-de-uli cf. germ. A d l e r z a n g e ; olește cu gura plană, olește de foc drept, olește drept, olește pentru fier drept, olește plat cf. germ. P l a t z a n g e ; olește cu gura lată, olește de foc drep-tunghiular, olește de foc lat, olește drept, olește lat (mic/de păsu-it/la gură), olește pentru fier drept cf. germ. F l a c h z a n g e ; olește cu gura rotundă/ovală/semilună, olește-gură rotundă cf. germ.

adama l s a n g e ; clește curb, clește de fier rotund, clește de foc pentru fier rotund, clește de foc rotund, clește de forjă gura rotundă, clește de rotund, clește de ținut fierul rotund, clește găvânit, clește cu capul rotund, clește cu botul rotund, cleș-coval (ovar/ovalizat), clește patent rotund, clește pentru fier rotund, clește pentru lucrat fier rotund, clește rotund, clește pentru ut/apucat/prins fier rotund, clește pentru rotund, clește țigănesc apucat fier rotund cf. germ. R u n d s a n g e ; clește de apucat rul din foc, clește de luat fierul din foc, clește de ținut fierul rbinte, clește pentru prins fier cf. germ. G r e i f f e u e r - n g e ; clește de apucat (cerouri) cf. germ. F a n g z a n g e , e i f s a n g e ; clește de ascuțit stoluri, clește de stoluri, clește-șteala, clește-ștolțang cf. germ. S t o l l e n z a n g e ; clește de bancă, clește de laiță cf. germ. B a n k z a n g e ; clește blehuit, clește de păsuț (bleahul), clește de bleahuri/bleandri, clește de strins fierul pe lemn, clește de strins bleahuri/oranțari/la, clește de tablă, clește de tăbluit, clește de tăiat tablă, clește la ars bleahul, clește pentru tablă, clește pentru ținut la plă, clește pentru ars bleahuri, clește pentru blehuit, clește pentru păsuț, clește pentru strins fier pe lemn, clește-blecsang (-bleah), clește-balhamăr rotund cf. germ. B l e c h z a n g e ; clește de făcut potcoave, clește de potcoave, clește de scos potcoave cf. germ. H u f e i s e n z a n g e ; clește de calea, clește de tras te, clește pentru ouie cf. germ. H a g e l z a n g e ; clește de foc, clește de foc pentru apucat fierul, clește de foc pentru fieră-ș/forjă, clește de jărărie, clește de luat fierul din foc, clește lucrat la foc, clește de purtat fierul în foc, clește de scos erul din foc, clește de ținut fierul în foc, clește focar, clește atru foc/jar cf. germ. F e s e r z a n g e ; clește de îndoit ta-ș, clește pentru îndoit fierul/piasă/tabla cf. germ. B i e g e -

s a a g e ; clește de mină, clește manual of. germ. H a a d s a a g e ;
clește de piazait topoare, clește de ținat topoare, clește de topoare,
clește de tras topoare, clește la făcut topoare, clește pentru topoa-
re, clește pentru ținat topoare of. germ. A x t z a a g e ; clește de
potcovar/potcovărie/potcovăală/potcovit, clește pentru făcut potcove,
clește pentru potcove/potcovăală/potcovit, clește pentru scos pot-
coave, clește potcovar of. germ. B e s c h l a g z a n g e ; clește
de prins fierul/țâncușa of. germ. H a l t e s a a g e ; clește de
strîns, clește pentru prins fier of. germ. S c h l i e s s z a n g e ;
clește de șuruburi, clește pentru ghivent, clește pentru prins capul
șurubului, clește pentru șuruburi, clește-șurub of. germ. F a d -
s c h r a u b e n z a n g e ; clește de tăiat copita, clește retezător,
clește mare pentru tăiat of. germ. B e h a u s z a n g e ; clește de
tras șina, clește pentru strîns șine, clește pentru tras șina of. germ.
R e i f z a a g e ; clește de cuie, clește-baițang of. germ. B e i s a -
z a a g e ; clește de țevi, clește pentru bride, clește pentru gari
de țeavă, clește pentru învîrtit țeava cu ghivent, clește pentru
strîns țevi, clește pentru tăiat țev', clește pentru țevi, clește tu-
bular, clește-rolțang (pentru tăiat) of. germ. R o h r z a n g e ;
clește de ureche of. germ. A x t ũ h r z a n g e ; clește mare de osie,
clește pentru osie of. germ. A o h s z a a g e ; clește mic pentru
sirmă of. germ. D r a h t z a a g e ; clește patent (rotund) of. germ.
P a t e n t z a a g e ; clește-gură-de-lup, clește-lup of. germ.
W o l f s m a u l z a n g e ; clește moos/mops of. germ. M o p s z a a -
g e ; clește-cheie de strîns șuruburi of. germ. S c h r a u b e n -
s c h l ũ s s e l z a n g e .

OLING subst. v. hauling.

GLOBZICHE subst. v. elapaiț.

GLOPAIȚIO subst. Forbaistra (a). Cf. F 1902.

-Of. germ. K l o p p e i s e a (RHM. WB.).

CLOT s.a. a) Batuc (a). Cf. F 1098, 1100, 1714, Țg.

b) Vătra (a). Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 30, DĂNĂLĂ-LAZĂR, 24.

c) Lohring (a). Cf. F 1098, 1100.

-Pl.: cloturi.

-Din germ. Klots (KRAUSS). -Pentru (a), germ. [Amboss] klots.

CLOTUR subst. v. arcațăr.

CLUPĂ s.f. v. clupă.

CLUPĂ s.f. a) Cadru metalic dreptunghiular fixat filiera (a), care se manevrează circular cu ajutorul a două minere; port-filieră, cruce (b). Cf. ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 10, SANDU, 34, F 203, 1113, 1339, 1864, As.

b) (Prin extensie; și cu determ.: cu bacuri, F 1258, de filetat, F 1556, de ghivent, Oc, Su, VM, F 2001, de ghiventuit, ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 9, Ng, de tăiat ghiviat, ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 9, fină, ibid., fixă, MA, mare de tăiat ghivind, ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 9) Filieră (d). Cf. F 54-56, 140, 885, 895, 919, 923, 968, 1015, 1040, 1098, 1100, 1102, 1109, 1114, 1304, 1348, 1528, 1555, 1558, Cg, Db, Dc, Ci, Gr, Lu, MA, Md, Mn, Mt, Pd, Pa, Pr, Rz, Si, Șb, Tm, Țg, ALMB 495, 570, 575, 580, 583, 584, 596, 605, 640, 644, NEAGU, 16.

c) (Prin analogie) Ventalzer (a). Cf. F 1774, Mt.

d) (Prin confuzie; și cu determ. de îndoit tabla, ASG, Sc. metal. 1884, 18, 10) Falclobă. Cf. F 208, MOROSANU, 21.

e) (Și cu determ. de grosime, F 563) Compas. Cf. As, Mt.

-Pl.: clupe și clupi, (a) ALMB 575. -Și: olubă s.f., pl. olube,

(a) ALMB 535, F 626; orupă s.f., pl. orupe, (a) ALMB 626; glubă s.f.,

(a) ASI, Doc., 1840-1850, 432, 183.

-(DICT) Din germ. Kluppe. -Pentru termenii rom. cu determ. de filetat, de ghivent, de ghiventuit, de tăiat ghivent, calc după germ. Gewindekluppe. -Pentru (a), confuzia cu germ. Kloben. -Forma orupă este hipercorectă, ca o reacție la fenomenul de trecere a unei vibra-

e la lichidă într-un grup consonantic (de exemplu. abșlot, chelner, leader). -Formele clubă, glubă, prin apropiere de germ. Kloben.

COADĂ s.f. a) Miner (a). Cf. H 25, F 287, 474, 628, 884.

b) (În comp. coadă-de-pește) Îngropător (a). Cf. F 1006, Ng.

-Pl.: ocsi.

-Sensuri specializate ale rom. coadă (DICT, lat. coda = cauda).

Sensul (b) dia. comp. daltă-coadă-de-pește, prin brevilocvență.

COANȚĂ s.f. Ilău (b). Cf. F 454, MA.

-Pl.: ocanțe.

-Etimologia necunoscută.

COARBA s.f. a) (Și cu determ.: americană, ASG, Șc. metal., 1903, 16, 13, de bortit, AUMB 491, de fierărie, AUMB 590, de găurit, AUMB 54, de mină, AUMB 563 și în comp. ~ -centriborer, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22) Unealtă de găurit (fier și lemn) cu ajutorul burghiului, acționată manual, constituită dintr-o tijă cotită, un minier și un cap de fixare a burghiului; născopă, bortelitoare (a), draibăr, cot (b); bor ma și nă (b), ma și nă (a2), bor aci, bor aci. Cf. H 25, 74, 88, 141, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 11 și 16, 195, 515, 516, 522, 561, 570, 573, 574, 581, 603, 641, F 137, 196, 306, 563, 905, 1040, 1114, 1128, 1963, Ci, Ga, La, Md, Sl, Ma 24, SANDU, 34, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20.

b) (Prin restrângere; și cu determ. pentru fierărie, ASG, 1888, 40, 17) Burghiu (b). Cf. F 1450, 1712.

c) (Prin restrângere; și cu determ. de mină, F 1731) Burghiu (a). Cf. F 410, 428, 802, 1119.

d) (Prin analogie; cu determ. de nut) Filieră (d). Cf. F 588.

e) (Prin analogie; cu determ. manuală pentru șureburi) Ventaizer

(a). Cf. F 619, Ma.

f) (Prin confuzie) Miner (a). Cf. Ma, Pu.

-Pl.: ocuar.

-(DIOT) Din scr. korba. -Pentru (r), confuzia cu coardă, coadă.

COÁRDĂ s.f. a) Căleător. Cf. F 919, 1440, 1603.

b) Miner (a). Cf. F 138, 747, 885.

-Pl.: coarde.

-Sensuri specializate ale rom. coardă (DIOT, lat. chorda).

COÁSE vb. III Tranz. (Complementul indică potcovă) A potcovi.
Cf. F 1015, 1119, As, Cd.

-Prez. ind.: cos.

-Sens specializat prin analogie al rom. coase (DIOT, lat. conserre = consuere).

COBÍLĂ s.f. Presă (a). Cf. ALMB 504, BC.

-Pl.: cobfile.

-Sens specializat prin analogie al rom. cobilă (DIOT, dia sl. kcbyla).

COCHÍ vb. IV v. cupi.

COCIÓREĂ s.f. v. coaciorvă.

COCIORBUTĂ s.f. Vătra (a) Cf. F 550, MO.

-Pl.: coaciorbuțe.

-Coaciorbă + suf. -șă.

COCIÓRVĂ s.f. Vătra (a). Cf. F 713, PL.

-Pl.: coaciorve. -Si: coaciorbu s.f., pl. coaciorbe, F 884, 1182; coaciorvă s.f., pl. coaciorve, F F 746; coaciorvă s.f., pl. coaciorve, F 714, 747.

-(DIOT) Din rus. kočerga, ucr. kočerha. -Forma coaciorbă, prin apropiere de rom. ciorbă. -Forma coaciorvă, prin asimilare consonantică. -Forma coaciorvă, prin metateză de la forma coaciorvă sau prin disimilare consonantică totală de la forma coaciorvă.

COCIORVEI s.n. Vătra (a). Cf. F 568, 763, 864.

-Pl.: cociarvele.

-Cociarvă + suf. -si.

COCÎRĂLĂ s.f. Burghiu (b). Cf. ALMB 620.

-Pl.: cocirțâli.

-Etimologia necunoscută. -Cf. rom. c o c i r l ă 'numele mai multor lucruri carbe, ca criveasa, minerul coporfii ș.a.' la SCRIBAN coă + suf. -irlă) și CIORANESCU (formație expresivă derivată din co 'obiect rotund' cu derivatul cocirțeală 'alt sens').

COCLÍ vb. IV Refl. și intrans. (Despre piese de fier) A se oxida și suprafață. Cf. As, BG, Do, Gr, Lu, MA, Mn, Ng, Pd, Pr, Tm.

-Prez. ind.(3): coclăște. -Și: cotlí vb. IV, ALMB 507.

-(DICT) Cf. bg. k o t l j a s v a m .

COCS s.n.s.g.t. Produs solid rezultat din distilarea cărbunilor la temperaturi înalte, folosit la forjă în fierăriile meșteșugărești; arbane (c). Cf. F 253, 266, 446, 547, 549, 1055, 1106, 1137, 1186, 501, 1556, 1604, 1608, Cg, Ga, Mn, Pu, Sb, Tg.

-Scris și: cocks, ASG, Șc. metal., 1884, 20, 117. -Și: coșc subst. l.

-(DICT) Din germ. Koks, engl. Coacks.

CODÎRLĂ s.f. Călcătar. Cf. F 1175, Do.

-Pl.: codirle.

-Sens specializat prin analogie al rom. codirlă (DICT, coadă + suf. -irlă).

COH s.n. a) Jignă (a). Cf. Cg.

b) Vatră (a). Cf. Cg, Gm.

-Pl.: cohe, (a,b) Cg și cohuri, (b) Gm.

-Din magh. coh 'vatra forjei' (TAMÁS), cf. și germ. K e c h o - e n (BORCIA).

CÖHNÄ s.f. v. schnä.

CĂRNITĂ s.f. v. cușniță.

COIFUI vb. IV v. căfui.

COLĂC s.n. Butuc (b). Cf. EG, Tm.

-Pl.: colacuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. colac (DICT, din sl. ko-laci).

COLTIȘ s.m. Butuc (a). Cf. F 20, VM.

-Pl.: colțiși.

-Variantă a rom. colteș s.n. 'butuc scurt de lemn tăiat dintr-un trunchi' CADE (din ucr. kołotyca, DA, GIORANESCU).

COLT s.n. a) Fiecare din cele două cuișoare scurte, groase și ascuțite, prevăzute cu ghivent, care se montează iarna la capetele potcoavei, ca să nu aluneco animalele pe gheață; șurub (c), ștol¹, pinten, zburătoare, glocuț, hac (c), ștelșurub, zimț (a), colțar (b), grif (c), caia (b); v. h a ș , s t e l u ț ă . Cf. F 186, 550, 804, 1057, 1399, 1449, 1938, Gg, Pu, Rz.

b) (Prin confuzie) Vinclu. Cf. ALMB 598, Pa.

-Pl.: colțuri. -Și s.m., pl. colți, (a) Ag, Gr, Ng, Sl, Su, Tm.

-Sensuri specializate ale rom. colț (DICT, din bg. kolec, scr. Kolac) -Pentru sensul (b), confuzia cu colțar, cf. și calc după germ. W i n k e l .

COLTĂR s.n. a) (Și cu determ.: dreptunghi, ASG, Sc., metal., 1893 55, 37, dreptunghi cu pereți, ibid., exagonal, ibid., fals, ASBo, Pref., 1899-1900, 2, 10 și în comp. ~-jvinc, F 468, 471) Vinclu; v. ș m i g ă . Cf. ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, ibid., 1943, 288, 3, F 101, 110, 112, 137, 186, 203, 208, 277, 279, 308, 310, 363, 381, 390-392, 454, 458, 459, 472, 474, 543, 544, 546, 550, 551, 588, 590, 613, 624, 626, 631, 658, 711, 713, 738, 747, 765, 766, 772, 776, 802, 830, 851, 858, 896, 897, 905, 922, 979, 1027, 1029, 1036, 1040, 1041,

1083, 1087, 1091, 1098, 1100, 1102, 1113, 1114, 1115, 1176, 1257,
1277, 1295, 1304, 1344, 1348, 1382, 1399, 1424, 1431, 1450, 1452, 1475,
1477, 1538, 1555, 1603, 1605, 1743, 1785, 1807, 1859, 1864, 1882, 1938,
1950, 1963, Ag, As, Bl, Pa, Pr, Sb, Tm, MOROȘANU, 42, ARVINTE-JURȘU
VDRILESCU, 98.

b) (Prin confuzie) Colț (a). Cf. MA, Tg.

-Pl.: colțare.

- DICT) Colț + suf. -ar. -Pentru (b), confuzia cu colț.

COMĂNEȘCO s.m.sg.t. Lignit extras din minele de la Comănești sau
cocoșit ca atare; cărbune (a); v. l i g n i t . Cf. F 1186, Cd, La.

-Si: comănești s.m.sg.t., As, Cg, Pr, Tg.

-Din sintagma [cărbune de] Comănești, prin transformarea numelui
propriu în apellativ, cu -esc în loc de -ești. -Pentru procedeu, cf.
ș i s i l e s , c a r d i f .

COMĂNEȘTI s.m.sg.t. v. comănesc.

COMPĂS s.n. (Si cu determ.: cu arc, ASG, Șc. metal., 1922, 136,
15, de dat la rotund, F 895, de fier, F 1743, de grosime, ASG, Șc.
metal., 1886, 29, 64, ASI, Pref., 1887, 49, 2, ASG, Șc. metal., 1887,
40, 16, ibid., 1893, 55, 37, ibid., 1922, 136, 12, de lărgime, ibid.,
1886, 29, 79, ibid., 1888, 40, 10, de lungime, ibid., 1894, 60, 14,
ibid., 1922, 136, 15, F 883, 979, 1102, 1555, de rotund, F 100
drept, ASI, Pref., 1897, 9, 113, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 21, regulabil
583, rotund, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 21, Mn și în comp. C - sablier, ASbc, Pref.,
1899-1900, 2, 10) Instrument de măsurat și de trasat segmente de cerc,
compus din două brațe mobile prinse la un capăt cu un șurub (cul,
nit); pașnic, pas (c), stâlmas (b), cromțiroiu, țirchel, firung, clu-
pă (e); v. d i o a e s e r , d i s t a n ț i e r , g r a i f ț i r -
c ă l , ș a r (j). Cf. H 181, ASG, Șc. metal., 1884, 18, 10, ASI,
Pref., 1897, 9, 69, F general. Pa, MOROȘANU, 42, NRACU, 20, SANDU, 34.

-Pl.: compas (a), compas (b), compas (c), compas (d), compas (e), compas (f), compas (g), compas (h), compas (i), compas (j).

Do, MA, Na, Nd, Mt, Ng, Pd, Rn, Sa, Tg și (cu determ.) ASG, So. metale
1894, 60, 55, ibid., 1943, 282, 1 (de grosime), ibid., 1894, 60, 55
(de lungime), ibid., 1893, 55, 37 (drepte), ibid., 1894, 60, 151 (re-
tunde) și compasuri, ASG, So. metal., 1886, 29, 57, ibid., 1943, 286
1, Ag, As, BC, Gr, MC, Pr, Pu, Sl, Sb, Vn și (cu determ.) ASG, So.
metal., 1923, 142, 126 (de fier), ibid., 1893, 55, 22, ibid., 1922,
136, 2 și 7 (de grosime), ibid., 2 (de lungime), ibid., 1888, 40, 16,
ibid., 1922, 136, 7 (drepte). -Si: compas s.n., pl. compase, Cd, Tm.

-(DIOT) Dia fr. compas. -Pentru compas de grosime cf. și fr.
c o m p a s d' e p a i s s e u r .

COMPÁSUI vb. IV v. păsi.

CONDÁC s.n. Mineral bombarului. Cf. Pr, MCHOBANU, 42.

-Pl.: condace.

-Din to. kondak, agr. κοιτάκι (SOTIRAN, CADE, CIHAC, II, 568, CIO
RANEGCU).

CÓNIS s.n. Splintdara (a). Cf. F 590, Ag.

-Pl.: conisari.

-Din germ. Konns[dara].

CONTRABÁC s.n. Bac fix la filiera (d), ce șantari pentru elimi-
narea așchiilor. Cf. Ag, Db, Md, Pa, Pu, Rn, Tm.

-Pl.: contrabacuri.

-Bac + prefixul contra-.

CONTRABĂTĂTOR s.n. Nicovală (b). Cf. F 183, Mt.

-Pl.: contrabătătoare.

-Prefixul contra- + bate + suf. -(ă)tor, din sintagma ciocan con-
trabătător, prin brevilocvență și substantivare.

CONTRIBUTURÁN s.n. Piesă pereche a buterolei, cu care se îngroa-
șă capul la nit; v. b u t e r o l ă , c ă p ă s i t o r (a). Cf. F 1184,
As, Mn.

-Pl.: contrabutarane.

-Dia fr. contre-bosterols.

CONTRACIOCAN s.a. Nicovălă (b). Cf. F 1344, Ag.

-Pl.: contraciocane.

-Ciocan + prefixul contra-.

CONTRANITUITOR s.a. Nicovălă (b). Cf. F 1882, Sb.

-Proa.: tu-i. -Pl.: contranituitoare.

-Nituitor + prefixul contra-.

CÖNTRĂ s.f. Nicovălă (b). Cf. F 1055, 1555, Gr.

-Pl.: contre.

-Substantivarea adv. contra, sau prin brevilocvență dia contra bătătar), contra(ciocan), contra(nicovălă).

CÖPCĂ s.f. a) Capac. Cf. F 1511.

b) Jigă (a). Cf. F 753.

c) Clamă (d). Cf. ALMB 539, Or.

-Pl.: copci.

-Sensuri specializate ale rom. copcă (DICT, dia bg. kopce).

CÖPKEHAMĂR subst. v. capelmahăr.

COPIDÍ subst. Dora (a). Cf. ANDRIESCU, 7, 10.

-Dia gr. κοιτης, ιδος (ῥ) 'instrument de tăiat', cu sensuri speciale 'cauț de sacrificiu sau de bucătărie' și 'acul scorpionului'; cf. și arem. e o p ä 'teslă' (PAPAĞAGI, s. v.).

COPIȚĂR s.a. Baisang (a). Cf. ALMB 596, Ma.

-Pl.: copitare.

-Copită + suf. -ar, dia sintagma clește copitar, prin brevilocvență și substantivare.

COPIȚ subst. v. capit.

CORCIOHVĂ s.f. v. coociorvă.

CORCIOVĂ s.f. v. coociorvă.

CORN s.n. (Si cu determ.: ascuțit, AIBM 552, Pd, lat, AIBM 552
Virf la nicovală, pe care se execută diferite lucrări de fierărie.
F 104, 464, 713, 1040, 1429, As, Do, Ga, MA, Ng, Or, Pa, Rz, Sb, MO
ROSANU, 42.

-Pl.: cornuri.

-(DICT) Lat. cornu, sens specializat prin analogie, cf. și germ
[Amboss] k o r n .

CORNĂB s.n. Vinclu Cf. F 111, Su.

-Pl.: cornare.

-Corn + suf. -ar.

COROANĂ s.f. Grif (a). Cf. F 1036, Gr.

-Pl.: coroane.

-Sens specializat prin analogie al rom. coroană (DICT, lat. co-
rona).

COSC subst. v. cocs.

COSI vb. IV Refl. (Despre picioarele calului) A se lovi unul de
altul și a se răni în timpul mersului din cauza marginilor neplite
ale potcoavelor; a se ștriciu¹. Cf. Ag, Cg, Db, Gr, Rz, Tm, AIBM 527.

-Prez. ind. 3: cosește.

-Sens specializat prin analogie al rom. a cosi (DICT, din sl.
kositi).

COSITOR s.n.sg.t. Stanin. Cf. AIBM 507, B1, Lu, Or, Rz, Su, Sb,
VM.

-3i: costor s.n., As, Mn, Pd, Tg.

-(DICT) Din sl. kositerŭ.

COSITORI vb. IV Tranz. (Complementul indică diferite piese meta-

A acoperi suprafața cu un strat subțire de cositor. Cf. ALMB
Bl, Lu, Or, Sa, Șb.

-Prez. ind.: cositoresc. -Si: costorí vb. IV, ALMB 507, As, Pd.

-(DICT) Din cositor. -Forma costorí din costor.

COSNITĂ s.f. v. cus- ă.

COSTÓR s.n. v. cositor.

COSTORÍ vb. IV v. cositorí.

COȘ s.n. Horn (a). Cf. F 1464, As, MA, Pr, Tg.

-Pl.: coșuri.

-(DICT) Din sl. koši.

COSNITĂ s.f. v. cușnită.

COT s.n. a) Vinclu. Cf. F 1006, 1016, 1835, Tg.

b) (Prin analogie) Coarbă (a). Cf. F 1431, As.

-Pl.: coturi.

-Sensuri specializate ale rom. cot (DICT, lat. cubitus).

COTELEȘTE s.n. Clește (e). Cf. F 256, Ci, Or.

-Pl.: cotelește.

-Calc după germ. Kröpfung.

COTLI vb. IV v. cocli.

COTLÓN s.n. Forjă (a). Cf. F 1182, 1963, Db, Or.

-Pl.: cotloane.

-Sens specializat prin restrângere al rom. cotlon (DICT, din
jb. ketlan).

COTOTOÁIE s.f. v. cuțitoale.

COVÁCI s.n. a) Fierar (a). Cf. H 121, F 83, 147, 159, 203, 222,
7, 1135, ALMB 575, Pu, Sa, VM.

b) Pctovar (b). Cf. F 31, 54, 830, Sa, VM.

-Acc. și: covaci, (a) Gm. -Pl.: covaci.

-Dia magh. kovaos.

COVÁLI s.m. a) Fierar (a). Cf. H 16, F 43, 83, 100-102, 104, 137, 207, 208, 236, 253, 256, 263, 266, 268, 271, 277, 287, 304, 308, 310, 347, 381, 390, 392, 428, 430, 459, 469, 484, 545-547, 551, 563, 564, 657, 690, 747, 783, 856, 871, 905, 1041, 1623, AIM 497-500, 504, 506, 507, 509, 511-513, 516-524, 526, 527, 542, 553 Ma, Sa.

b) Potoovar (b). Cf. F 263, 295, 467, 550, 551, AIMB 525, Ma
-Pl.: covali.

-(DICT) Din uz. koval'.

COVALIZÁ vb. I v. ovaliza.

COVÁRI s.m. Fierar (a). Cf. F 179, 884, 885.

-Pl.: ovari.

-Dia covaci, covali, prin inlocuirea terminațiilor -aci și -a (simțite ca suf.) cu suf. rom. productiv -ar(i).

COVÁTĀ s.f. a) Leștroo (a). Cf. Ng, Pn, Sl, Tm.

b) Umflătură, indoitură de formă rotundă la piese de fier, de exemplu la brăzdarul plugului; burtă (b). Cf. B0, Dc, Gr, Lu, Ma, Rz. (În construcția) A face covată = a covăți (a). Cf. As, Gr, Pd.

-Pl.: coveți.

-Sensuri specializate ale rom. covată (DICT, dia tc. kovata, kuvata).

COVÁCI vb. IV Franz. (Complementul indică copita) A potoovi. Cf. F 1040, Sl.

-Prez. ind.: covăceso.

-Dia covaci, cf. și sl. k o v a t i .

COVÁCIE s.f. a) Fierărie (a). Cf. F 83, 222, Pu.

b) Potoovărie (b). Cf. F 1040, Gm.

c) Fierărie (c). Cf. F 222, 807, Gm, Pu, VM.

-Pron.: ci-e. -Pl.: covăci, sensul (e), cealalte fiind sg.t.
-(DICT) Covaci + suf. -ie.

COVĂȚI vb. IV v. covăți.

COVĂȚIE s.f. a) Fierărie (a). Cf. F 43, 100, 101, 108, 263, 266, 304, 307, 310, 390, 428, 430, 545-547, 549, 551, 697, 781, 800, 885, 905, 1041, AIBM 506, 520, 522, Ma, Su.

b) Potovărie (b). Cf. F 551, AIBM 525.

c) Fierărie (e). Cf. F 43, 99-102, 108, 110, 143, 203, 207, 208, 253, 256, 263, 266, 271, 277-279, 286, 287, 304, 306-308, 310, 348, 381, 383, 390, 392, 428-430, 454, 458, 459, 467, 470, 472, 501, 518, 544, 546, 547, 549-551, 563, 590, 689, 691, 697, 783, 856, 871, 885, 895, 1041, 1608, 1623, AIBM 497-500, 506-509, 511-516-524, 526, 527, 542, 553, Su.

d) Fierărie (f). Cf. F 100, 101, 109, 113, 255, 277, 278, 293, 298, 315, 363, 429, 459, 464, 469, 544, 546, 547, 549, 551, 697, 7, 1604, Ma, Pa, Su.

e) (Pria restrângere) Forjă (a). Cf. F 565.

-Pron.: li-e. -Pl.: covălii, sensurile (o-e), (a,b) fiind sg.t.
-(DICT) Covali + suf. -ie.

COVĂRIE s.f. a) Fierărie (a). Cf. F 179, 690.

b) Fierărie (a). Cf. F 179, 869, 884, Fr.

-Pron.: ri-e. -Pl.: covării, sensul (b), (a) fiind sg.t.

-Covari + suf. -ie.

COVĂȚĂȚ, -Ă adj. v. covăți².

COVĂȚI vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăzdarul plugului) A fadai într-o formă ovală; a aduce, a lici (b), a cupi (a), a ovaliza, a ovăli, a strimba, a arcuri, a învoia, a păsu¹ (e), a albii, a sprengui, a curba, a ajusta (g), a asu¹ (b), a relui (a), a călea (b), a căsu¹, a găfui (b), a rotua-

ji (a), a pilaia, a ancora, a cîrni, a aduna, a găvăni (b), a lătuia
a trage (Id), a întoarce (a), a face (f3), a onduia, a olăria (b), a
da (Id4), a încovăți, a face covată v. c o v a t ă (b), a face burta
la fier v. b u r t ă (b). Cf. F 138, 258, 310, 390, 392, 468, 471,
474, 518, 529, 563, 619, 620, 700, 753, 783, 802, 851, 979, 1015,
1055, 1082, 1085, 1086, 1257, 1435, 1440, Ag, Bl, Do, Gr, MC, Pd, F
Pu, Zs, ANDRIESCU, 16.

b) (Complementul indică potocoava) A găfni (a). Cf. F 43, 163,
900, 1608.

-Pres. ind.: covățoac. -Si: covăi vb. IV, prez. ind. covăiesc,
(a) F 550, 551, 689, 690.

-(DICT) V. covată. -Forma covăi prin apropiere de incovoia.

COVĂȚIT¹ s.n. Acțiunea de a c o v ă ț i (a) și rezultatul ei;
îndoit¹, îndoire, găvăneală (b), cupit¹, păsuire (b). Cf. F 390, 511
529, 620, 700, 802, 979, 1055, Bl, Gr, PL, Sl.

-V. covăți.

COVĂȚIT², -ă adj. a) (Despre brăzdarul plugului și alte piese
late de fier) Care este îndoit într-o formă ovală; cupit², încovățit
ruluiț, ovălit, asouțit (b), strîmbat, ancarat, sprenguit, albiat.
Cf. F 138, 390, 468, 518, 529, 619, 620, 700, 783, 802, 979, 1055,
1082, 1257, 1440, Bl, Ci, Gr, Pd, PL, Sl.

b) (Despre cal, cu precizarea la unghie) Cu copita convexă în
partea de jos, în așa fel încît copita rămîne dreaptă, nu mai trebu
brafnită. Cf. F 104, 286, 390, 628, 700, 753, 919, 1085, 1221, 1446
Fr, Gr, Lu, Or, Sl.

-Pl.: covățiți, -te. -Si: covățat, -ă adj., (a) F 310.

-V. covăți.

COVREU s.n. (Prin analogie) Mal. Cf. F 1015, 1344, As, MA, Ng.

Pl. (Lat). covrezi.

-S644 specializat al rom. covra (DICT, cf. bu k r o v).

CÓZITĂ s.f. v. cușaiță.

CRAISM subst. v. craițmaizel.

CRAISMAI subst. v. craițmaizel.

CRAISMAIS s. a. v. craițmaizel.

CRAISMAISL subst. v. craițmaizel.

CRAISMAIZĂR subst. v. craițmaizel.

CRAISMAIZER subst. v. craițmaizel.

CRAISMAN subst. v. craițmaizel.

CRAISMAS s.n. v. craițmaizel.

CRAISMAZ s.n. v. craițmaizel.

CRAISMAZĂL subst. v. craițmaizel.

CRAIS-MAZER subst. v. craițmaizel.

CRAISMĂ s.f. v. craițmaizel.

CRAISMĂR subst. v. craițmaizel.

CRAITMARĂR subst. v. craițmaizel.

CRAITMAINĂR subst. v. craițmaizel.

CRAIȚ s.n. v. craițmaizel.

CRAIȚĂMĂR s.n. Splintamăr (a). Cf. Db, Gr, Pu, Sl.

-Fl.: craițămăre. -Sl: craițamer subst., F 1027, 1039; craiță-
r subst., ALMB 477; croham subst., F 1102, 1533; crohamur subst.,
315.

-Din germ. Kreuzhammer.

CRAITAMER subst. v. craițămăr.

CRAIȚĂR s.n. v. craițmaizel.

CRAIȚBELG subst. Spițămăr² (b). Cf. F 381, MO.

-Din germ. Kresspichel 'târâșcop cu două tășguri folosit la cea-

stracția drumurilor', prin sincope și e atoa și metateza (cu sonor:
zarea velarei) grupului -okl.

CRAÎTER subst. v. craițmaizel.

CRAIȚĂMĂR subst. v. craițămăr.

CRAIȚ-MĂGHER subst. v. craițmaizel.

CRAITMAIER subst. v. craițmaizel.

CRAITMAISĂL s.n. v. craițmaizel.

CRAITMAIT subst. v. craițmaizel.

CRAITMAIZ s.n. v. craițmaizel.

CRAITMĂIZĂL s.n. v. craițmaizel.

CRAIT-MĂIZĂR s.n. v. craițmaizel.

CRAITMĂIZEL s.n. a (și în comp. ~-epiț, F 381) Daltă de mină
cu tășul orientat perpendicular pe direcția corpului uneltei, cu ca-
re se taie șanțuri sau găuri lunguiețe în piese metalice; daltă (f),
sar (d), falț¹ (g), șăruiitor, șanțuitor (e), forbaistru (b), cherner¹
(d), cap-de-cui v. c a p (b2), priboi (g), holaiză (c), dora (h),
spîțmaisel, ștanță¹, ferzenc (d3), canalizator, fălțuitor (a), ghimpe.
nutmaisel (a), hut, șanțăr, hamgic, bozinar, spalt (a), cantuier, pa-
nă (c), șregaiză. Cf. F 99, 588, 697, 864, 1253, Cg.

b) (Prin analogie) Holaiză (a). Cf. F 528, Mt.

c) (Prin analogie; în forma craiț; și cu determ. pentru bălămăli
îngropate, F 391) Îngropător (a). Cf. F 420.

d) (Prin analogie; în formele craiț, craițăr, craițer) Spliatdorn
(a). Cf. F 871, As.

-Soris și craiț-maizel, (a) F 545, (b) F 263. -Pl.: craițmaizele.
(a) F 410, VM. -Sit: clăiser s.n., pl. claisere. (g) Gr; claismațăr
s.n., (a) F 871, pl. claismaizăre, (a) F 1133; oraism subst., (a) ASI
Pref., 1897, 9, 448; oraismai subst., (a) F 1608; oraismais s.n., (a)

174, 1414, pl. craismăisuri, (a) Dc și crăițmaise, (a) Gm; crais-
si subst., (a) F 347, 1427; craismaizăr subst., (a) MOROSANU, 22;
ismaizer subst., (a) F 885, 923, 1374; craisma subst., (a) F 10⁶
ismă s.n., (a) NEAGU, 16, SANDU, 35, pl. craismase, (b) AIME 606;
ismaz s.n., (a) F 1558, pl. craismazuri, (a) F 469; craismazăl
ost., (a) F 985, 1901; crais-măzer subst., (a) F 883; crăismă s.f.,
) ARVINTE-JRSU-ANDRIESCU, 98; crăismăr subst., (a) F 1028; craitma-
ș subst., (a) F 1040; craitmainăr subst., (a) F 1757; craiț s.n.,
. craițuri, (a) F 108, 689, 691, 738, 1036, MC și (cu determ.) F
02 (mare), (b) Cd, (c) F 430 și (cu determ.) F 391 (pentru bălămăli
zropate), (d) F 871; crăițăr s.n., (a) F 804, pl. craițare, (d) As;
aițer subst., (a) F 1494, (d) F 871; craiț-măgher subst., (a) F 301;
aițmaier subst., (a) F 1435; crăițmaizăl s.n., pl. crăițmaizăle, (a)
, Cd; craițmaiț subst., (a) F 1108; craițmaiz s.n., (a) F 286, pl.
aițmaizuri, (a) F 1510; crăițmaizăl s.n., (a) F 772 și (cu determ.)
(de crăițuit), pl. crăițmaizăle, (a) Pu și craițmaizăluri, (a) Pu;
aiț-maizăr s.n., (a) F 57, pl. craiț-maizăre, (b) Rz; craițmaizlu
bst., (a) ANDRIESCU, 7; craițma subst., (a) F 136; craițmazer subs
) F 1183; craițmezel subst., (a) F 428; craiz-măizer subst., (a) F
85; craizmar subst., (a) F 1258, (b) F 564; crasmadăr subst., (a) f
1; crasmaizăr subst., (a) F 905; crocmaizer subst., (a) F 1882.

-(ARVINTE-JRSU-ANDRIESCU, 98) Din germ. Kreuzmeissel. -Formele
aiț, craism, din primul element al comp. germ. sau din formele rom.
în brevilocvență; de la asemenea forme s-a ajuns, prin încadrare
tre s.f., la forma craismă și, prin derivare cu -er(-ăr), simțit ca
fix specific terminologiei tehnice, la formele claiser, craismăr,
aițăr, craițar. -Accesarea pe primul, pe al doilea sau pe ambele
elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul craiț-maizei, crais-
zer, craiț-măgher, craiț-maizăr, craiz-maizer reprezintă încercări
accomodate în rom. a cuvintului germ. cu dublu accent. -Prima parte
etimologică germ. pare mai cunoscută în rom. (cf. forma c r a i ț ,

vb. c r â i ț u i), în timp ce a doua parte a compusului a suferit de multe ori un proces de motivare lingvistică, prin falocuirea lui -el(-ăl) etimologic cu -er(-ăr) simțit ca sufix specific termenologiciei tehnice (în formele claismaizăr, crasmaizer, craiț-maizăr, crasmaizer); uneori aici această falocuire nu a părut suficientă, ceea ce a dus la apropierea de elementul mahăr (din germ. Käppelmaher, rom. capelmahăr), cu variante fonetice, ca în formele craitmahăr, craițmaier, crasmadăr, craiț-maghar, craitmainăr. -În cazurile în care posttonica ultrascurtă germ. a devenit imperceptibilă în rom. (în forma crasmaial), rezolvarea nexului consonantic final s-a produs pe două căi: fie printr-o vocală de sprijin (craițmaiale), fie prin căderea lichidei (crasmaial, crasmas, crasmas, craițmaial) sau chiar a grupului consonantic (crasmaial). -Cele mai multe schimbări fonetice sînt condiționate de contextul sonor, cea mai răspîndită tendință fiind sonorizarea lui -s- intervocalic (craițmaiale, claismaizăr, crasmaizer, crasmazdăl, craițmaizăl, craițmazer ș.a.). -Prin disimilare vocalică a celor doi diftongi ai din etimoul germ. (scocotind rostirea diftongului eu -din Krenz- ca ai o trăsătură germ. larg răspîndită, mai ales în dialectul bavarez - austriac, cf. PAUL, DG, I, 224 și 227), apar formele crasman, crasmas, crasmas, crasmazdăl, crasmaizer, craițman, craițmazer (disimilare progresivă) și crasmaizăr (disimilare regresivă), dacă nu cumva rostirea cu a în loc de ai în maizăl (adică -mas, -maz, -mazdăl, -mazer) este chiar tendința fonetică austriacă (JAKOB, passim). -Asimilarea consonantică între africata dentală surdă și fricativa dentală surdă (sau sonoră) se produce în formele crasmaial, crasmaizăr, crasmaial, crasmaizer (asimilare regresivă) și craițmaiz (asimilare progresivă). -Trecerea vibrantei la lichidă într-un grup consonantic (aici cr-), ca în claisser, claismaizăr este o tendință fonetică mai generală a subdialectului moldovenesc (alcer, tulbure, a soliați), întâlnită și la alți termeni de fierărie (bleader, obelner, pleaftură, aplot).

CRAITMAIZLU subst. v. craițmaizel.

CRAIȚMAN subst. v. craițmaizel.

CRAIȚMAZER subst. v. craițmaizel.

CRAIȚMEZEL subst. v. craițmaizel.

CRAIȚȘEER s.n. Foaiețe de tăiat disouri de tablă. Cf. ASG, Șc. tal., 1893, 55, 5, MOROSANU, 22.

-Proa.: șe-er. -Pl.: craițșeere.

-Din germ. Kreisschere, cu é lung accentuat (PAUL, DG, I, 185) dat în rom. ca ee.

CRAIZ-MĂTZER subst. v. craițmaizel.

CRAIZMAR subst. v. craițmaizel.

CRANȚ s.n. Piesă de metal la căruță, pe care se mișcă virtejul dricul dinaiate. Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 50, AIBM 499, 515, 516, 60, 624.

-Pl.: cranțari.

-Din germ. Kranz (KRAUSS).

CRĂNȚAMEL s.n. Slictamăr (b). Cf. F 1266, Pr.

-Pl.: cranțamele. -Si: cronthamel subst., F 1397.

-Din germ. Kranzhammer.

CRASMAȚĂR subst. v. craițmaizel.

CRASMAIZĂR subst. v. craițmaizel.

CRAIȚUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice, mai les potocave) A fălțui (b). Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 49, F 428, 109, AIBM 597, Gm, Oc, Pa, MOROSANU, 30.

-Prez. ind.: crăițuiesc.

-Din germ. kreuzen, cf. și rom. c r a i ț și germ. k r a t z e n 'a răzui'.

CRAIȚUITOR s.n. Balhamăr (a). Cf. F 820, Ag.

-Pron.: țu-i. -Pl.: crăițuțoa

-Crăițui + suf. -tor, probabil, din brevilocvență și substantii
vare din sintagmele ciocan de crăițuț >> ciocan crăițuitor.

CRĂȘCĂ s.f. v. gripcă¹.

CRIC s.n. (Prin analogie; și cu determ. de găurit, ASG, Șc.
metal., 1893, 55, 5) Boracl. Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 50, F 102, 56;
1295, 1743, 1835, Tm.

-Pl.: criouri.

-Sens specializat al rom. crio (DICT, din fr. crio).

CRÍSELFĂIR s.n. Lamă. Cf. Cf. F 381, Lu.

-Pron.: fa-ir. -Pl.: criselfaire.

-Din germ. Kreuzhiebfelle.

CRÍTĂ s.f.sg.t. Varietate de oțel cu cărbune mai mult în compo-
ziție și cu duritate mai mare. Cf. H 26, 56, 60, 77, 83, 86, 87, 106
111, 117, 126, 131, 132, 147, 169, 197.

-(DICT) Din ucr. kríca.

CRIVĂLĂ s.f. Butuc (b); v. p r e s ă (a). Cf. F 954, Ng, Pd.

-Pl.: crivale.

-Sens specializat prin analogie formală a rom. crivală (DICT,
cf. bg., scr. k r i v a k) cu butucul (b).

CRÔĂȚĂR s.n. Țiglină; v. ș a b ă r . Cf. Db, Lu, ARVINTE-JRSU-
ANDRIESCU, 98.

-Pl.: croățare. -Si: clóțur subst., ARVINTE-JRSU-ANDRIESCU, 98.

-(ARVINTE-JRSU-ANDRIESCU, 98) Din germ. Kratzer 'răzuitor'.

CROCMĂIZER subst. v. craițmaizel.

CROCODÍL s.m. Blectang (a). Cf. Su, MOROSANU, 22.

-Pl.: crocodil.

-Din comp. clește-crocodil, prin brevilocvență.

CROHAM subst. v. craihămăr.

CROHAMUR subst. v. craihămăr.

CROÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică fierul sau tabla) A tăia după măsură, în vederea confecționării unei piese. Cf. ALMB 507, 510, 517, 528, 552, Gr, Mn, Pd, Rz, VM.

-Prez. ind.: croiesc.

-Sens specializat al rom. a croi (DICT, din sl. krojiti).

CROLĂ s.f.sg.t. Rugină. Cf. F 1252, Ag, Gr, Mt, Pr.

-Stimclogia necunoscută.

CROMȚIRULU s.n. Compas. Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 449, ASG, Sc. metal., 1922, 136, 8.

-Pl.: cromțircle.

-Din germ. Krummzirkel.

CRONTHAMEL subst. v. cranțhamel.

CROSĂSLICHĂMĂR subst. Șliotamăr (a). Cf. ALMB 477.

-Din germ. Grosslichthammer, cu epenteza lui ă pentru ușurarea rostirii nexului consonantic -sɣl-.

CRUCE s.n. a) (Și cu determ.: de burghie, F 390, 471, 1731, de făcut ghivent, F 255, Sl: de ghivent, Cd, de ghiventuit, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 7, F 1608) Vantaizer (a). Cf. F 45, 77, 163, 268, 286, 613, 985, 1528, 1712, Ma, Mn.

b) (Și cu determ.: de făcut șuruburi, ASI, Doc., 1840-1850, 432, 183, de șuruburi, F 137, 880, pentru filet exterior, F 905) Clupă (a). Cf. F 275, 428, 619, Mt.

c) Piesă de lemn la cărută pusă de-a curmezișul peste proțap. Cf. ALMB 515, 524, PL.

-Pl.: cruci.

-Sensuri specializate prin analogie de formă ale rom. cruce (DICT, lat. crux, -cis).

GRUPĂ s.f. v. olupă.

CUCNĂ s.f. v. cubnă.

CUCNITĂ s.f. v. cusnită.

CŪGNITĂ s.f. v. cusnită.

CŪHLĂ s.f. v. cubnă.

CUHNĂR s.m. Fierar (a). Cf. F 659, Pr.

-Pl.: cubnari.

-Cubnă + suf. -ar.

CUHNĂ s.f. a) Forjă (a). Cf. F 830, 883, 884, 1221, 1326, 1450, 1729, As, Mn.

b) (Prin restringere) Jignă (a). Cf. F 874, 883, 943, Pd.

c) (Prin restringere; în forma cubnie) Vatră (a). Cf. H 181.

d) (Prin extensie; în forma cublă) Fierărie (a). Cf. AIBM 600.

-Pl.: cubne. -Si: cubnă s.f., (a) F 710; cucnă s.f., pl. orcne, (a) F 780, (b) F 1098, 1100; cublă s.f., pl. cuble, (d) AIBM 600; cubne s.f., (a) H 174, AIBM 588; cubnie s.f., (a,c) H 181, (b) H 204; cuşcă s.f., pl. cuşcă, (a) AIBM 604; cuznă s.f., (a) F 885.

-Sensuri specializate ale rom. cubnă (DICT, sub cubne, cubnie, din ucr. kubnja). -Forma cuznă, prin apropiere de cuznită (v. c u ş a i ŧ ä). -Forma cobnă, prin apropiere de och.

CUHNŊ s.f. v. cubnă.

CUHNIE s.f. v. cubnă.

CŪHNITĂ s.f. v. cusnită.

CŪJNITĂ s.f. v. cusnită.

GUI s.n. a) (Si cu determ.: de potcovă, F 14, MA, Tm, VM, de potcovit, F 13, 14, 102, 307) Gaia (a). Cf. Ci, MA, NEAGU, 11.

b) (Si cu determ.: de cercouri, F 1109, de zbant, F 315, 1743) Si-nar (a). Cf. F 566, 763, 1413.

c) (Și cu determ. de bortit, F 1295) Mutărdorn (a). Cf. F 1119, Pd.

d) (Cu determ. de foc) Brender (a). Cf. F 1128, 1184, As, Ng.

-Pl.: cuie.

-Sensuri specializate ale rom. cui (DICT, lat. cuneus). -Pentru (a), cf. germ. H u f n a g e l .

CUIB s.n. a) (Și cu determ.: ~ ul cărbunilor, F 1095, ALMB 637, ~ ul focului, F 830, 1041, 1182, 1277) Jignă (a). Cf. F 31, 286, 544, 968, 1729, 1938, Mt.

b) (In sintagma gaură cu cuib) Ferzenc (a). Cf. F 1098, 1100, Dc.

-Pl.: cuiburi.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. cuib (DICT, lat. ubium). -Pentru (a), cf. F e u e r n e s t .

CUIBĂR s.n. a) Jignă (a). Cf. F 466, 746, 1295, 1749.

b) (Prin analogie) Leștroc (a). Cf. F 1452.

-Pl.: cuibare.

-Sensuri specializate ale rom. cuibar (DICT, cuib + suf. -ar).

-Pentru (a), cf. germ. F e u e r n e s t .

CUMPĂS s.n. v. compas.

CUMPĂNĂ s.f. a) (Și cu determ.: ~ a foi, Mn, ~ a foiului, F 1765) Miner (a). Cf. F 1511, 1533, 1556, 1859, Dc, MA.

b) (Și cu determ.: cu lanț, Pu, de foaie, F 1741, ~ a focului, F 897, ~ a foiului, F 307, 896, 1087, 1889) Parte a foiului cu care se foiește, care poate fi acționată și cu mîna și cu piciorul. foie (b), stavilă, pirghie (b), pedală (b), tălpig (b); v. u l m e s t r u c o a l c a t o r . Cf. F 588, 858, 943, 1041, 1086, 1109, 1114, 1126, 1743, 1901, Mt, Țg.

c) (Prin analogie) Ventaizer (a). Cf. As, Țg.

-Pl.: cumpene.

-Sensuri specializate ale rom. cumpănă (DICT, din sl. kompene).

CUPI vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese metalice, de

exemplu brăzdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 43, 57, 100-102, 108, 163, 208, 237, 286, 308, 348, 590, 747, 803, 830, 864, 1036, 1119, 1263, 1277, 1366, 1382, 1393, 1427, 1432, 1476, 1608, AIMS 620, Gr, MA, Md, Pr, Tm, Tg.

b) (Complementul indică potcoava) A găfui (a). Cf. F 100, 1098, 1100, Dc, Ng.

-Prez. ind.: cupeso. -Si: coohí vb. IV, (a) ANDRIEȘCU, 16; huchí vb. IV, prez. ind. huchesc, (g) SI; shuchí vb. IV, (a) F 1399.

-V. cupă (cf. și o a l ă - o l ă r i , a l b i e - a l b i a , c o v a t ă - c o v ă ț i , p f l n i e - p f l n i a).

CUPI¹ s.n. Covătit¹. Cf. F 43, 100, 286, 348, 590, 864, 1432, 1608, Gr, Tm.

-V. cupi.

CUPI², -Ă adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier) Covătit². Cf. F 43, 55, 57, 100, 102, 208, 286, 308, 348, 590, 747, 830, 864, 1119, 1277, 1393, 1432, 1476, 1608, Gr, Lu, MA, Pd, Pr, Tm.

-Pl.: cupiți, -te. -Si: shuchít adj., F 1399.

-V. cupi.

CUPTOR s.n. a) Forjă (a). Cf. H 25, F 454, 1128, 1184, 1427, 1476, 1494.

b) (Prin restrângere) Vatră (a). Cf. F 565, 566, 690.

-Pl.: cuptoare.

-Senseuri specializate ale rom. cupțor (DICT, lat. *coctorium).

CUPTURĂȘ s.n. Forjă (a). Cf. F 1427, Ng, SI.

-Pl.: cupțorașe.

-Sense specializate ale rom. cupțoraș (DICT, cupțor + sufix -aș).

CUPTĂ vb. I Tranz. a) (Complementul indică unghiul, cospita sau, prin extensie, animalul care se potcovese, cu precizarea la cupită)

1 cuțitoi. Cf. F 55, 72, 77, 101, 102, 109, 112, 163, 237, 255, 263, 391, 454, 469, 564, 565, 590, 591, 613, 619, 620, 626, 697, 699, 709, 711, 713, 738, 747, 772, 820, 851, 857, 858, 880, 883, 885, 920, 957, 1082, 1091, 1095, 1102, 1251, 1346, 1382, 1382, 1396, 1399, 1414, 1424, 1510, 1558, 1600, 1715, ALMB 462, 469, 474, 499, 500, 506, 516, 522, 527, 528, 542, Bl, Cl, Db, Dc, Fr, Gr, MC, Ng, Or, Pn, Pu, Rz, Sl, Su, VM.

b) (Complementul indică unghia, oopita) A răspălui. Cf. F 454, 690, 830, 883, As, Cd, Cg, Dc, MA, Su, Tm.

c) (Complementul indică piese metalice) A preluora suprafața cu pila, șabărul, tocila, șmirghelul, glaspapirul, holaizănul (a), cutea; v. a p i l i (a), a ș a b a r u i , a g l a s p u i , a ș m i r g h e l u i , a d a (Ic). Cf. F 565, 711, 772, 820, ALMB 522, Db, Dc, Gr, Pn, Rz.

-Prez. ind.: curăț. -și vb. IV, prez. ind. curăț., (a) H 16, 23, 187, F 13, 20, 31, 99, 110, 147, 166, 205, 208, 289, 310, 428, 467, 529, 563, 566, 628, 763, 766, 776, 802, 837, 864, 900, 1055, 1083, 1086, 1183, 1304, 1435, 1446, 1447, 1474, 1494, 1712, 1723, 1863, 1889, 1938. ALMB 434, 502-504, 512, 524-526, 563, 584, 593, 596, 617, 637, Ag, Bc, Dc, Ge, Md, Md, Mn, Oc, Pd, PL, Pr, Tg, (b) F 428, 628, 611, ALMB 550, 507, Ag, Cg, MA, Pd, Pr, (c) F 864, 1304, Md, Oc, PL și curățesc, (a) F 98, 100, 208, 590, 700, ALMB 515, (b) F 57, (c) F 700. -și: curuți vb. IV, prez. ind. curuț., (a) Șb.

-(DICT) Din curat.

CURĂȚÍ vb. IV v. curăța.

CURĂȚITOARE s.f. v. curățitor.

CURĂȚIȚOR s.n. a) Cuțitoele (a) . Cf. F 293, 1185, 1835.

b) (și cu determ. pentru găuri, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7) Sabăr. Cf. F 1510.

c) Brender (a). Cf. F 133.

-Pl.: curăţitoare, (a) ALMB 585. -Şi: curăţitoare s.f., pl. curăţitoare, (a) H 85, F 1039, 1106, ALMB 655.

-Sensuri specializate ale rom. curăţitor (DICT, curăţi + suf. -tor).

CURBĂ vb. I Tranz. (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăzdarul plugului) A covăţi (a). Cf. F 1413, 1424, 1735, 1938, Ag, Oc, Pr.

-Prez. ind.: curbez.

-(DICT) Din fr. courber.

CURBĂT s.n.sg.t. Acţiunea de a o u r b a şi rezultatul ei. Cf. As, Cg, Lu, MA, Pd, Pr, Sb, Tg.

-V. curba.

CURBĂ s.f. Capac. Cf. F 588, Cd.

-Pl.: curbe.

-Sens specializat al rom. curbă (DICT, din fr. courbe).

CURUŢI vb. IV v. curăţa.

CUSITOĂLE s.f. v. cuţitoaie.

CUSÎTURA s.f. v. custură.

CUSNIŢĂ s.f. v. cusniţă.

CUSTOĂLE s.f. v. cuţitoaie.

CUSTURĂ s.f. a) Cuţitoaie (a). Cf. H 125, F 72, 1446, 1447, 1558, 1715, ALMB 613, 615, 628.

b) (Şi cu determ. de oaiete, F 1603, 1605) Hauling (a). Cf. F 1251, As.

c) Holalză (b) folosit drept cuţit de strung. Cf. MA, Or.

-Pl.: custuri. -Şi: cusitură s.f., pl. cusituri, (a) F 459, (c) F 619 (cu determ. de strujit); cusutură s.f., pl. cusuturi, (a) F 591, 1511; cuţutură s.f., pl. cuţuturi, (a) Pd.

-Sensuri specializate ale rom. oustură (DICT, etimologia necu-
, ascută, CIORANESCU, "cuvîntul pare în limbile slave de origine rom.,
Berneker, 652, Skok, Slavia, IV, 388, la fel și forma magh., Drăganu,
Dacor., VII, 109; împreună cu SCRIBAN și TDRG, consideră cuvîntul o
reducere a lui "cuțitară").

CUSUTURĂ s.f. v. oustură.

CUSCĂ s.f. v. cuhnă.

CUSNITĂ s.f. a) Farjă (a). Cf. H 90, 94, 175, 182, 200, F 163,
1183, 1348, 1741, 1963, Mt, Tm.

b) (Prin restrîngere) Jignă (a). Cf. F 163, 1346, Tm.

c) (Prin restrîngere) Vatră (a). Cf. H 115, 118, F 1184, 1730,
1938, ALMB 597, 613, 615, 644, 655, Mt, Tm.

d) (Prin extensie) Fierărie (e). Cf. H 176, F 1864, 1958, 1963,
Md, Tm.

-Pl.: cușniți, (a) F 1864, 1958, Mt, Tm, (b) Tm, (c) ALMB 597,
613, 615, 644, Mt, Tm, (d) Tm și cușnițe, (d) F 1863, Md. -Si: cuș-
niță s.f., (a) H 183, F 1221, 1603, (b) H 197, F 1603, (c) H 182, 1442,
ALMB 593, pl. cușnițe, (d) F 1785 și cușniți, (b,c) MA; cușniță s.f.,
(b) F 1258; cușniță s.f., (c) ALMB 632; cușniță s.f., (c) H 182, 1442,
cușniți, (b) F 1382, 1533; cușniță s.f., pl. cușnițe, (a) ALMB 597,
cușniță s.f., (c) F 1382; cușniță s.f., pl. cușniți, (c) ALMB 593,
cușniță s.f., (a) H 98, 131, 132, 166, 168, F 101. (b) H 182, 1442,
(c) H 43, 99, 110, 168, pl. cușniți, (c) ALMB 593 și cușniță s.f.,
cușniță s.f., (a) H 138, 141, F 1504, 1743, (b) H 182, 165, 201, F
896, pl. cușniți, (c) ALMB 596, 635 și cușnițe, (d) F 1863.

-(SCRIBAN) Din pol. kuźnica, rus. kuznica.

CUTE s.f. (Si cu determ. de ascuțit, F 864) Piatră de gresie
pentru ascuțit obiecte cu tăiș; piatră. Cf. As, EC, Gr, Lu, MA, Mn,
Ng, Pa, Tm.

-Pl.: cuti.

-(DICT) Lat. cus, cutis.

CUTIE s.f. a) Lășroc (a). Cf. FL, Sb.

b) (Prin analogie) Jignă (a). Cf. Cd, Pr.

-Pron.: ti-e.

-Sensuri specializate ale rom. cutie (DICT, din tc. kutu, ngr. kutí, bg., scr. kutiĵa). -Pentru (b) cf. germ. F e s e r b o x.

CÚTULĂ s.f. Baros (a), Cf. H 149, Mn.

-Pl.: cutule.

-Etimologia necunoscută.

CUTĂTOÁIE s.f. v. cutitocai.

CUTÍT s.n. a) (Și cu determ.: de copite, AIBM 480, F 56, de curățat/curățit, F 55, 77, 99, 102, 110, 112, 263, 807, 1712, 1938, AIBM 474, 502, 503, de curățat/curățit copite, AIBM 495, 500, Sa, de curățat/curățit unghia, AIBM 462, 469, de potcovit, F 1432, 1510, AIBM 487, Ma și în comp.: ~-fărăș, F 588, ~-hufmeser, F 55) Cuțitocai (a). Cf. F 1082, AIBM 468, 478, Cg.

b) (Și cu determ.: de oaiete, F 459, 551, 631, 883, 896, 897, 1060, de desfăcut, F 1184, 1440, Pr, de potcovală, F 788, 895, de potcovit, F 713, de unghii, F 1528, 1533 și în comp. ~-daltă, F 468, 471) Haucing (a). Cf. F 747, 776, 1057, 1085, 1128, 1252, 1257, 1383, 1537, 1731, Ng.

o) (În comp. ~-pilă) Messerfeiel. Cf. F 1654, Mt.

-Pl.: cutite.

-Sensuri specializate ale rom. cutit. -Pentru (a) cf. și germ. [Huf] m e s e r. -Pentru (o) cf. și germ. M e s s e r [feile].

CUTITĂȘ s.n. (Și cu determ. de curățat unghii, F 31) Cuțitocai (a). Cf. F 109, 293, 711, 1039, Fr.

-Pl.: cutitașe.

-Sense specializat al rom. cuțitaș (DICT, cuțit + suf. -aș).

CUȚITOARE s.f. a) (și cu determ.: de cioplit unghia, F 57, de curățat/curățit, F 205, 1095, 1889, de curățat/curățit caii la copita, pioicioare/unghii, F 619, 763, 900, 1963, de curățat/curățit copita, F 16, F 100, 163, 166, 208, 310, 391, 563, 747, 807, 885, 1083, de curățat/curățit unghii, ASG, Șo. metal., 1887, 33, 4, F 1346, 1399, 1435, 1494, de potcovață, ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 485, 700, 1477, de potcovărie, AIBM 641, 652, F 1060, 1533, de potcovire, F 803, de potcovit, F 111, 289, 624, 804, 864, 871, 979, 1450, 1757, AIBM 510, de ras copite/pioiorul, F 1883, AIBM 525, de unghii, F 620, 905, AIBM 665, pentru curățit, F 20, pentru curățat/curățit copita, F 428, 697, 1183, 1414, AIBM 504, pentru curățat pioicioarele cailor, F 728, pentru curățat/curățit unghia, H 23, F 13, 147, 564, 709, 712, 713, 820, 957, 1396, 1476, pentru cuțitoit, F 136, 236, pentru potcovață, F 136, pentru potcovit, ASG, Șo. metal., 1886, 29, 81, F 470, 1027, Mn și în comp. ~ -fucs-mesăr, ASI, Pref., 1897, 9, 443) Unealtă de potcovărie în formă de lopățică cu tăiș lat și cu miner, cu care se curăță și taie unghia animalului înainte de potcovit; cuțit (a), oustură (a), hufmesăr (a), cuțitaș, curățitor (a), teslă, gripcă, indreptător (c), șgură (c), cioplitoare, tăietor (g), mesăr, răzuitor, scafă, rindea, lăzătoare (o), rișcă, scoabă (c), scobitoare (a), unghieră; v. r a - a e t ă (a). Cf. F general, H 13, 24, 25, 35, 51, 63, 69, 74, 83, 102, 111, 121, 135, 138, 141, 172, 176, 181, 185, 196, 200, ASG, Șo. metal., 1894, 60, 106, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18, NEACU, 11, SANDU, 35, AIBM 500, 504, 506, 520, 524, 526, 528, 542, 625, Fr, Rz.

b) (și cu determ. de despotcovit, F 714) Haucing (a). Cf. F 954, Ng, Pd.

c) (Prin analogie; și cu determ. rotundă, F 289) Holaisă (b). Cf. F 1027, 1095.

-Pl.: cuțitci, (a) Ag, As, Bl, Cd, MA, Md, Mt, Ng, Pd, PL, Pa,

Pr, Sl, Tg, AILMB 470, 472, 483, 494, 496, 505, 531, 533, 535, 538, 550, 559, 562, 564, 566, 569, 570, 573-576, 579-582, 588, 591, 599, 600, 661, 664, 665, 667 și (cu determ.) AILMB 480, 527 (de copită), AILMB 593, 669, Pr (de curățit), AILMB 584 (de curățit caii), AILMB 484 617 (de curățit copita), AILMB 635 (de piept), AILMB 578, 583, 656 (de potcovar), AILMB 626, 643, 659, Sb (de potcovărie), AILMB 558, 571, 614, 666, Ag (de potcovit), AILMB 629 (pentru cai), (b) Ng, Pd și cuțitoaie, (a) As, Cg, Db, Dc, Ge, MG, Mn, Oc, Tm, VM, AILMB 465, 481, 489, 491-493, 498-501, 504, 507, 509-516, 518-525, 529, 534, 536, 53 539, 543-546, 549, 551-553, 556, 560, 561, 590, 594, 597, 601, 602, 606, 616, 623, 630, 631, 633, 636, 638, 639, 646, 657, 662 și (cu determ.) AILMB 563, 637 (de curățit), AILMB 596, Cg (de curățit unghia), AILMB 486, 589 (de potcovit), AILMB 526 (pentru cai), AILMB 528 (pentru potcovală), AILMB 568, 604, 654 (pentru potcovit). -Si: coțtoaie s.f. pl. coțtoaie, (a) Or; cusitoaie s.f., (a; b) F 920 și (cu determ.) F 1729 (de curățit copita), pl. cusitoci, (a) AILMB 587; custoaie s.f., (a) F 237, AILMB 516; cuțătoaie s.f., (a) H 187, F 1086; cuțtoaie s.f. (a) AILMB 527; cuțutoaie s.f., (a) F 454, 566, 883, 919, 1026, 1119, 1184, 1252, 1382, 1539, 1750, Dc, Md, PL și (cu determ.) F 467, 469, 1083 (de curățat copita), F 741, 1383, 1501, 1743 (de potcovit), pl. cuțutoi, (a) AILMB 666, MA și cuțutoaie, (a) AILMB 650 și (cu determ.) Gr (de cai), Rz (de curățit copitele).

-(DIJCT) Cuțit + suf. -oaie. -Sensurile (b,c), prin specializare.

CUȚITOȚI vb. IV Tranz. (Complementul indică unghia animalului de potcovit sau, prin extensie, animalul, cu precizarea la unghie) A îndepărta cu c u ț i t o a i a (a) surplusul de materie corneasă; a curăța (a), a ciopli, a fasona (e), a rade (b), a tăia (c), a lua (e), a netezi (e), a nivela (c). Cf. F 136, 137, 147, 205, 208, 289, 543, 547, 549, 551, 690, 871, 872, 905, 957, 968, 1016, 1027, 1091, 1102, 1135, 1183, 1258, 1883, Ag, Gr, MC, Mn, Rz.

-Prez. ind.: cuțitoiesc. -Si: cuțutoi vb. IV, prez. ind. cuțu-
iesc, F 624, 1382, Rz, Sl.

-(DICT) V. cuțitoale.

CUȚTOALE s.f. v. cuțitoale.

CUTUTOALE s.f. v. cuțitoale.

CUTUTOI vb. IV v. cuțitoi.

CUZNA s.f. v. cușnă.

CUZNITĂ s.f. v. cușniță.

CVENTAISM subst. v. ventaizer.

D

DA vb. I I. Tranz. a) (Complementul indică găuri) A găuri. C. H 32, F 43, 289, 518, 747, 1099, 1566, 1608, 1729, As, Dc, Lu, MA, Md, Pr, Su, Tm, ALMB 504, 508, 516, 522, 524, 526, 542. (În construcția) A da durh v. d u r h .

b) (Complementul indică filete sau ghivente; și în sintagma a da cu clupa, Pr) A fileta. Cf. F general, ALMB 504, 512, As, Cg, O PL, Pr.

c) (Complementul indică rugina; și în sintagma a da rugina Jo: Gr, Pd) A curăța (c) de rugină suprafața unei piese metalice; v. c u r ă ț a (c), g l ă s p u i . Cf. As, Ci, Dc, Lu, Mn, Pn, Rz, Și Tg.

d) (Complementul indică piese de fier) l. (În sintagma a da în la apă) A cobori temperatura piesei în procesul de călire prin introducerea în apă. Cf. Ci, Lu, Mt, Rz.

2. (În sintagma a da la galben/albastru) A ridica temperatura piesei în procesul de călire prin încălzire pînă ce capătă culoarea galbenă sau albastră. Cf. As, Fr, MA, Pd.

3. (În sintagmele) A da la ciocan (sau a da din ciocan, Ag, Dt Ng, Tg, a da dintr-un ciocan, ALMB 520, Dc, a da din două ciocane, ALMB 520, 524, Sl, a da la nicovală, Bl, Ng) = a bate (a). Cf. F 1427, 1883, As, Cg, Ci, Fr, Gr, Lu, Ma, Md, PL, Pn, Pu, Șb, Tm, VM. (În construcția) A da trauf v. t r a u f .

4. (În sintagmele) A da la rotund (sau a da la prășit, MA, a oval, Md, Sl, a da rotund, Pr) = a covăși (a). Cf. F 690, ALMB 542, BC, Lu, MC, Pd, Tm.

e) (Complementul este hiț (a), șfais (a) sau fiertură (a)). l.

fierbe (a). Cf. F 77, 104, 392, 550, 590, 788, 1102, 1184, ALMB 506, Cg, MA, Md, Pr, Rz, Su, Tm, ANDRIESCU, 16.

2. A fierbe (b). Cf. F 626, 1016, 1057, 1099, Ag.

3. (Despre fierul încălzit în forjă) A scoate mici scintei galbene. Cf. F 586, 628, 1135, 1191, Pn.

f) (Complementul este foiul; și intrans., în sintagma a da la foi, F 293, 1265, 1444, Gm, Ng) A foi. Cf. Ag, As, Cd, Dc, Gr, Mn, Or, PL, Rz, Su, Sb. (În construcția) A da ferveț v. f e r v e r ț .

g) (Complementul este fajă) A fățui (a). Cf. As, Gr, Mt, Pr, Tm.

h) (Complementul este staf) A găufui (a). Cf. ALMB 506, Ag, Cd, Gm, Pn, VM.

II. Intanz. a) (În sintagma a da la tocilă) A toci. Cf. H 91, Ag, Db, Sl.

b) (În sintagma) A da cu rapă (sau a da la rapă, As, Ng, Tg) = a răspălui. Cf. F 1413, 1414, Db, Gr, MA, Md, Pd, Pr, Su.

c) (Folosit absolut) A face un broc (a). Cf. Bl, Cg, Pn, Sl.

-Prez. ind.: dau.

-Sensuri specializate ale rom. a da (DICT, lat. do, dare).

DĂLTĂ s.f. a) (Și cu determ.: călită, F 1006, cu coadă, Pu, de clește, Tm, de fier, F 289, 474, 885, 1511, 1599, Gm, de fierar, F 471, 1099, de fierărie, F 468, 474, 591, 709, 858, 954, 1431, 1476, Cd, de mină, As, Cg, Mn, de oțel, F 985, 1366, Dc, de tăiat, F 111, de tăiat fier, H 31, 102, 162, F 113, 163, 186, 454, 624, 1109, 1494, Db, Mt, Sl, dreaptă, ASI, Pref., 1897, 9, 69 și 444, la tăiat fier, F 138, 383, 806, 1348, manuală, Pu, pentru dăltuit, F 307, pentru fier, F 137, 714, 919, 1440, 1447, 1508, pentru mină, PL, pentru tăiat fier, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2, F 255, 301, 871, 1128, 1253 și în comp. ~ -maisel, F 738) Unealtă de oțel pe care se bate cu ciocanul, formată dintr-un corp de formă dreptunghiulară, poligonală, rotundă etc. terminat printr-o pană cu tăig ascuțit, folosită în fierărie pentru prelucrarea pieselor de metal încălzite sau reci prin

diferite operații (de tăiere, înșezare, creștere, canelare, curățire a suprafețelor etc.); meiză (a), pană (a), panar, răzug (b), ghin (c), hartmaizel (d); v. d. m. l. t. i. ț. a (b). Cf. H și F general, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, Ag, Bl, Dc, Gr, MA, Ma, Md, Mt, Ng, Oc, Pn, Pr, Pu, Rz, Su, Tg, VM, ALMB 522, 527.

b) (Și cu determ.: brută, F 626, 1086, cu coadă, Gg, de clește, Tm, de fier brut, F 1714, de fier gros, F 1258, de fier rece, F 179, 183, 308, 347, 629, 1039, 1432, 1435, 1603, 1749, Md, de fier la rece, F 464, de gros, F 485, 613, 690, 738, 763, 905, 975, 1135, 1251, 155, de mină, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, ibid., 1894, 60, 144, ibid., 1943, 286, 2, F 459, 590, 709, 851, 864, 1040, 1107, 1253, 1859, Cd, Md, PL, ALMB 504, 552, de mină de tăiat la gros, F 1889, de nicovală 91, de oțel de mină, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2, de oțel de mină lată, ibid., 287, 1, de rece, F 208, 289, 315, 550, 807, de tăiat fier brut, F 105, 106, F 108, 897, 1085, 1729, 1730, ALMB 526, MA, Mt, de tăiat fier brut, F 925, de tăiat fier gros, F 657, 659, 1785, de tăiat fier la rece, F 820, 1555, de tăiat fier rece, F 138, 205, 304, 310, 429, 631, 700, 855, 895, 976, 1082, 1098, 1183, 1424, 1537, 1735, 1882, de tăiat la fier gros, F 968, de tăiat la gros, F 383, de tăiat la rece, F 474, 563, directă, F 1397, la rece, F 206, 1016, Ag, Pr, lată spaniolă, ASG, Șc. metal., 1903, 86, 12, manuală, F 470, 566, 619, 712, 765, 766, 830, marc, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 18, metalică pentru rece, F 1449, pentru fier brut, F 1087, 1277, 1279, 1446, 1880, pentru fier gros, F 1176, 1477, pentru fier la rece, F 1883, pentru fier rece, F 287, 390, 591, 620, 772, 800, 893, 957, 1015, 1950, pentru la rece, As, pentru rece, F 1528, Ag, Gm, pentru tăiat fier, F 392, Pu, Su, pentru tăiat fier rece, F 263, 713, 880, 1263, 1399, 1475, pentru tăiat în fier brut, F 1100, plată, F 803, 923, 1165, 1266, 1348, 1374, 1396, plată de mină, F 468 și în comp. ~ harcmaisl, F 253) Caltmaisel. Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 15, F 13, 72, 222, 1036, 1558, 1625, ALMB 628, Db, Gr, Ma, Md, Ng, Oc, Pd, PL, Pa, Pr, Sl, Șb, VM.

c) (Și cu determ.: botagă, Tg, cu coadă, ASG, Șc. metal., 1922, 6, 3, F 1102, 1119, ALMB 504, 528, 552, Cg, Md, Pu, cu coadă de lemn, 1528, cu coadă pentru tăiat fier, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 8, de ld, F 263, 469, 804, 896, 1263, de clește, ASBc, Pref., 1899-1900, 8, F 738, 954, 1348, ALMB 520, Tm, de fier, F 619, 1346, 1713, de er cald, F 208, de mină, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, ibid., 1922, 6, 7, F 1450, de spart, F 690, de tăiat fier, F 1082, 1095, 1399, 43, 1901, Mt, de tăiat fier cald, F 1082, 1095, 1743, 1901, MA, de iat la cald, Dc, de tăiat la fier, Gr, groasă, ASG, Șc. metal., 1903, 12, in coadă, F 1558, 1889, in cruce, Rz, jumătate rotundă, F 566, cald, F 1039, 1085, 1165, 1251, 1427, 1835, Ag, Cd, Pr, la clește, lată, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, necălită, F 1006, pentru ld, F 689, 711, 766, 974, 1060, 1091, Gm, pentru fier, F 57, 112, ntu fier cald, F 310, 975, pentru la cald, As, pentru tăiat fier ld, F 1399, pentru tăiat la cald, As și in comp.: ~-apgat, F 137, 8, 885, ~-pană, F 390, 410, 1099) Apgat (b). Cf. ASG, Șc. metal., 194, 60, 141, F 54, 99, 222, 287, 459, 551, 565, 588, 613, 631, 697, 2, 803, 858, 871, 883, 1016, 1109, 1135, 1182, 1511, Bl, Db, Ma, ;, Oc, Pd, PL, Sl, Su, Șb, VM.

d) (Și cu determ.: cu dinți, SANDU, 36, cu gura rotundă, F 563, scobitură, F 919, curbă, ASI, Pref., 1897, 9, 69 și 444, de crăi- nit, F 428, de flori, Gm, de mină, F 1102, de tăiat fier, F 1889, 101, de tăiat fierul la rotund, F 207, 1450, de tăiat la rotund, F 76, decoltată, As, jumătate rotundă, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, ibid., 1930, 182, 7, F 464, 738, Ag, Sl, mare jumătate rotundă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, matrișată, As, mică jumătate rotundă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, mică pentru gravat metal, ibid., 1943, 288, ovală, F 765, 860, pentru capete de osie, F 1446, pentru făcut ori, ALMB 517, pentru in florituri, F 1041, pentru tăiat fier, F 1107, 29, 1432, pentru tăiat fier rotund, F 55, rotundă, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 127, ibid., 1909, 107, 117, F 99, 112, 588, 763, 957, 1452,

1304, 1714, ALMB 507, Pr, rotundă de făcut flori, Su, scobită, Cd, semicirculară, F 1475, semirotundă, F 137, 222, 304, 979, 995, 1263, triunghiulară, ALMB 507 și în comp.: ~ halbrund, F 896, ~ raz, F 1603, ~ semilună, F 1346) Holaizăn (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1909, 107, 135, F 566, 711, 806, 851, 1027, 1028, 1060, 1128, 1424, 1450.

e) (și cu determ.: cu aripi, F 545, cu coadă jumate rotundă, ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 8, cu gura rotundă, F 1102, de cuițoit, F 714, de dăltuit butucul roții, F 390, de găurit la butuc, F 1382, de lemn, F 428, 619, de matriță, F 529, de mină, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2, de ștemuit, F 800, de tăiat la rotund, F 464, de tăie lemn, F 1464, jumătate rotundă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 106, ovală, F 263, pentru lemn, F 804, 1366, ALMB 507, pentru pășuit bucaș, F 1041, pentru rotund, F 138, pentru scobit la butuc, F 1447, 1449, pentru strung, F 820, 956, pentru știmuit, F 1087, pentru uluci, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 106, rotundă, ASI, Prof., 1897, 3, 443, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 7, F 100, 101, 315, 348, 474, 563, 880, 1015, 1106, 1304, 1558, 1625, ALMB 531, 579, rotundă pentru roți, F 77, 236, semirotundă, F 207, 1263, semirotundă ovală la virf, F 979 și în comp.: ~ ghin, F 549, 1735, ~ holaizăn, ALMB 619, ~ lingura F 588, ~ lohpail, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 7) Holaizăn (b). Cf. F 883, 1735, ALMB 498, 499, 534, 549.

f) (și cu determ.: botagă, Mt, căpuitoare, Pr, crucișă, SANDU, 36, cu coadă, F 390, de crăițuit, F 954, 1889, de făcut potcoave, F 820, 897, de făcut șar, MA, de mină, F 138, de oțel de mină în cruce ASG, Șc. metal., 1943, 287, 1, de oțel în cruce, ibid., 288, 3, de scobit în fier, F 1027, de ștemuit, F 1882, în cruce, ASBc, Șc. prof 1956, 23, 8, ibid., 1957, 25, 43, F 108, 186, 979, 985, 1119, 1183, 1193, 1807, As, Cd, Ma, Pr, VM, îngustă, F 287, 1413, îngustă pe canal Pu, ovală, F 1252, pentru fier, F 1556, pentru șanțuri, F 631, pentru șaruri, F 1106, pentru tăiat canal, F 1128, semirotundă, ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 44, F 1266, 1397, triunghiulară, F 1452 și în comp.:

-cruce, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7, ibid., 1930, 182, 15, ASBc, prof., 1953, 18, 14, F 57, 205, 206, 1258, Gm) Craițmaizel (a).

F 410, 545, 563, 588, 697, 772, 864, 1133, 1414, 1427, 1510, Mt, Tm.

g) (Și cu determ.: cu coadă, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, Bc, Prof., 1899-1900, 2, 8, F 108, 136, 205, 207, 309, 315, 392, 518, 631, 659, 697, 747, 804, 864, 880, 897, 900, 919, 968, 979, 1095, 1099, 1128, 1182, 1252, 1253, 1257, 1277, 1399, 1424, 1446, 1447, 1450, 1477, 1494, 1537, 1539, 1607, 1608, 1714, 1757, 1785, 1793, 1807, 1864, 1880, 1882, Ag, Ae, Bl, Dc, Gm, Mt, Ng, Pr, Pu, Șb, Tm, Tg, VM, MOROȘANU, 43, cu miner, F 32, de mină, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 37, F 1735, de mină cu coaser cu coadă, F 1729, Cg, in coadă, F 619, 1119, 1186, 1251, 1743, 1889, Cd, mare, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 3, mare|cu coadă, ibid., 1893, 55, 22, pentru fier, F 1603, 1605 și in comp.: ~-ciocan, 183, 208, 277, 738, 895, 1263, 1427, 1835, ~-foglac, F 905, 985, ~-topor de tăiat fierul, F 13) Daltă cu coadă, pe care se bate cu ciocanul, folosită la tăierea, creșterea sau canelarea pieselor de fier; tăietor (c), pană (c), hartmaisel (b), nutmaisel (b), dăltuior, maizdaltă, șrotmaisel (b), locbaităl (a). Cf. F 544, 883, 912, 304.

h) (Cu determ.: de nituri, F 954, de scos nituri, F 1095 și in omp. ~-tub, F 263) Nitențier (a).

i) (Și cu determ.: căpuitoare, Pr, de fier, F 619, îngușă, ASG, c. metal., 1922, 136, 3, ibid., 1930, 182, 18, Sl, lată, Mt, lungușă, F 1477, ovală, Gr, pătrată cu coadă, F 1252, pentru astupat răpături, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, pentru canturi, Mt și in comp.: ~-cruce, ASG, Șc. metal., 1943, 287, 2, ~-dorn, Pr, ~-pană, F 207, Ag, Pd, Tm) Șplintdorn (a). Cf. F 278, 564, 690, 830, 954.

j) (Și cu determ.: de caiele, F 547, 549, 1510, Gm, de crăițuit,

F 1040, de descăliat, Ag, de desf# ut caiele, F 985, 1102, 1193, 1374, 1735, de despocovit, F 1432, 1475, 1511, de dezbătut, F 256, 1429, de dezdoit caiele/ținte, F 278, 307, 464, Su, de mină, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 55, F 1253, de potcovar, F 1295, 1399, de scos caiele, F 271, de tăiat caiele, F 391, 588, lată, ASG, Șc. metal., 1882, 25, 127, ibid., 1930, 182, 7, F 1258, pentru caiele, F 1430, pentru descăliat, F 1864, 1901, pentru dezbătut caiele, F 1032 și în comp. ~-răzug, F 183) Haucding (a). Cf. F 454, 976, 1194, 1344, 1446, 1447, ALMB 570, Or.

k) (și cu determ.: cu coadă de nicovală, F 697, cu ilău, F 106 Gm, de matriță, F 765, 954, 1435, de nicovală, F 52, 301, 429, 547, 549, 550, 563, 588, 711, 713, 1027, 1091, 1109, 1184, 1374, 1464, 1556, 1859, Ag, As, MA, Mn, Mt, Pu, Șb, Țg, MOROȘANU, 43, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17, de pus în nicovală, Ng, Pr, de spart, F 871, de tăiat în nicovală, Cg, fixă, F 382, 620, 776, 1040, 1864, Cd, fixă de nicovală, F 208, lată, ASG, Șc. metal., 1943, 287, 2, ~a nicovalei, VM și în comp.: ~-grotamer, F 279, ~-șotamăr, F 1251, ~-topor, F 1427) Apșot (a). Cf. F 613, 760.

l) (și cu determ.: de finisaj la tâmplărie, F 1346, de găurit în lemn, F 263, 912, de lemn, F 390, 700, 864, 985, 1435, 1511, 1531, 1599, 1864, 1882, MC, de mină cu miner, F 880, de tăiat lemn, F 1081, dreaptă, VM, pentru butuc, Cg, pentru dăltuit, F 709, 1494, pentru găurit în lemn, F 1085, pentru lemn, F 298, 620, 957, 1128, 1176, 1304, 1432, 1477, 1528, ALMB 507, pentru lemnărie, F 464, pentru lucrat în l. F 1100, pentru roți, F 1447, pentru strunjit, F 565, semîrotundă de mină, Cg și în comp. ~-răzug, F 57) Daltă dreaptă de rotărie, folosită pentru a tăia, scobi, creșta piesele de lemn de la roată sau de la căruță; răzug (a). Cf. F 137, 551, 563, 588, 711, 717, 765, 1087, 1098, 1510.

m) (și cu determ.: cu coadă, F 154, 1864, de întins fierul, F 103, 1411, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 103, ASBc, Șc. prof., 1956, 23

rotundă, Bl și în comp.: ~ -ciocan, F 277, 905, ~ -ciocan de tăiat
nr, F 1582, ~ -gotamăr, F 985) Balhamăr (a). Cf. F 864, 1258.

n) (Cu determ.: cu coadă, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2, de in-
mat, F 72, de mină, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15, de mină rotun-
, Cg, de șternuit, F 651 și în comp. ~ -semnator, F 263) Cherner¹(c).

o) (Prin analogie; cu determ.: de strîns caiele, F 1382, dreaptă,
1510, pentru nituit caiele, F 158) Nicovală (b).

p) (Și cu determ.: cu colți, F 1253, de îngropat balamale, F 458,
52, pentru balamale, F 858, Cd, pentru fixat balamale, F 108) In-
opător (a). Cf. F 758, MA.

-Pl.: dălți și (rar) dalte, (a) F 207, 308, 1165, 1266, 1783 și
u determ.) F 1431 (de fierărie), (b) (cu determ.) F 287 (pentru fier
ce), 690 (de gros), (c) F 1016 și (cu determ.) F 1165 (la cald),
:) F 776 (cu determ. fixe).

-[DICT] Din sl. dlato. -Numeroase denumiri formate din daltă cu
referite determ. sau în comp. pot avea ca model comp. germ., de exem-
lu: daltă brută, daltă de fier brut/gros, daltă de gros, daltă de
ină de tăiat la gros, daltă de tăiat fier brut/gros, daltă de tăiat
a fier gros, daltă de tăiat la gros, daltă pentru fier brut/gros,
daltă pentru tăiat în fier brut, daltă-harcmaisl cf. germ. G r o b -
e i s s e l , H a r t m e i s s e l ; daltă căpuitoare, daltă pen-
ru nituit caiele cf. germ. K ö p f e l m e i s s e l ; N i e t -
o p f a b s c h n e i d e r ; daltă crucișă, daltă de crăișuit, dal-
ă de oțel de mină în cruce, daltă (de oțel) în cruce, daltă-craiț,
daltă-cruce cf. germ. K r e u z m e i s s e l ; daltă cu coadă (de
emn/pen ru tăiat fier/ jumătate rotundă/de nicovală), daltă cu miner,
daltă de mină cu coadă/cu miner, daltă în coadă cf. germ. S t i e l -
e i s s e l ; daltă cu coadă pentru tăiat fier, daltă de tăiat fier
în nicovală), daltă de spart, daltă la tăiat fier, daltă pentru tă-
iat fier (rotund/rece), daltă pentru tăiat în fier brut, daltă-apro'
daltă-gretamer (gotamăr) cf. germ. S e h n e i d - , S e h n e i d -

s s e l , A b s c h r o t t e r , S c h r o t t h a m m e r ; daltă
(cu coadă/mare/mică) jumătate rotundă, daltă semicirculară, daltă se-
mirotundă (ovală la vîrf), daltă-halbrund cf. germ. H a l b r u n d
m e i s s e l ; daltă cu colți, daltă cu dinți cf. germ. Z a h n -
m e i s s e l ; daltă cu scobitură, daltă curbă, daltă scobită, daltă
holaiză cf. germ. H o h l m e i s s e l , - e i s e n ; daltă cu ge-
ra rotundă cf. germ. K r u m m e i s s e l ; daltă de/la/pentru cald
daltă de/pentru fier cald, daltă de tăiat fier cald, daltă de/pentru
tăiat la cald, daltă pentru la cald, daltă pentru tăiat în fier cald
cf. germ. W a r m s c h r o t t e r , W a r m s c h r e t t m e i s
s e l ; daltă de/pentru fier, daltă de fierar, daltă de fierărie, da-
tă de potcovar cf. germ. S c h m i e d e m e i s s e l ; daltă de fi-
(la) rece, daltă de/la/pentru rece, daltă de tăiat fier (la) rece,
daltă de tăiat la rece, daltă metalică pentru rece, daltă pentru fie-
(la) rece, daltă pentru la rece cf. germ. K a l t m e i s s e l ; da-
tă de îngropat balamale, daltă pentru (fixat) balamale cf. germ.
B a n d m e i s s e l ; daltă de/pentru lemn, daltă de tăiat lemn,
daltă pentru lucrat/găurit în lemn, daltă pentru lemnărie cf. germ.
H o l z m e i s s e l ; daltă de matrișă, daltă matrișată cf. germ.
F o r m m e i s s e l ; daltă de însemnat, daltă semnator cf. germ.
Z e i c h e n m e i s s e l ; daltă de mină (de tăiat la gros/cu mî-
ner), daltă de oțel de mină (lată), daltă manuală, daltă pentru mină
cf. germ. H a n d m e i s s e l ; daltă (de mină) rotundă, daltă de
tăiat fier la rotund, daltă ovală, daltă pentru (tăiat) rotund cf.
germ. R u n d m e i s s e l ; daltă de nituri, daltă de scos nituri
cf. germ. N i e t k e i l ; daltă de oțel de mină lată, daltă dreaptă
daltă lată, daltă plată (de mină) cf. germ. B r e i t - , P l a t t -
m e i s s e l ; daltă de scobit (în) fier cf. germ. E i n s c h n i t
m e i s s e l ; daltă de stemuit, daltă pentru stemuit cf. germ.
S t e m m e i s s e l ; daltă îngustă cf. germ. S c h m a l m e i s
s e l ; daltă pătrată cu coadă cf. germ. V i e r k a n t s t i c h e

ltă pentru scobit în butuc, daltă-lohpail cf. germ. L o c h b e i - e l , - m e i s s e l ; daltă pentru șanțuri/garuri, daltă pentru iat canale cf. germ. K l i n k m e i s s e l ; daltă semilună cf. rm. H a l b m o n d m e i s s e l ; daltă-ciocan cf. germ. M e i s e l h a m m e r ; daltă-foylac cf. germ. V e r s c h l a g h a m e r ; daltă-maieel cf. germ. M e i s s e l .

DANTAMUR subst. v. hantamăr.

DĂLTÎȚĂ s.f. a) (Și cu determ.: de dat caielele afară, Mn, de scântec caiele, F 474, de potcevit, F 1346) Haucling (a). Cf. H 30, 1, F 43, 363, 428, 563, 760, 763, Cd, Or.

b) Daltă (a) mică. Cf. F 485, 657, 883, 1494, Pn.

c) Splintdorn (a). Cf. F 1109, 1494, 1533.

-Pl.: dăltițe.

-Sensuri specializate ale rom. dăltițe (DICȚ, daltă + suf. -ițe).

DĂLTUI vb. IV Trans. (Complementul indică fierul sau lemnul sau orice piesă din aceste materiale) A face găuri, șanțuri, canale, creșturi etc. cu ajutorul dăltii sau al altor unelte cu tăiș; a ajusta (f); v. a l i n g u r i , a g t e m u i (a), a p ă s u i (h), a c o b i , a g h i n u i . Cf. F general, Bl, Cd, Cg, MC, Pd, Rz, 1, SANDU, 36.

-Prez. ind.: dăltuiesc. -Și cu determinare circumstanțială îndi-
când fierul sau lemnul sau orice piesă din aceste materiale, precedat
de prepoziția în, F 57, 137, 713, 1098, 1106, 1494, sau la, F 100, Gm,
Su, Vm.

-(DICȚ) Daltă + suf. -ui.

DĂLTUITOR s.n. Daltă (g). Cf. F 566, 713, BC, Cd.

-Pron.: tu-i. -Pl.: dăltuitoare.

-Dăltui + suf. -tor.

DĂLTUȚĂ s.f. (Și cu determ. de caiele, Mt) Haucling (a). Cf. As,
De, MA, Șb, Tn.

-Pl.: dăltuțe.

-Daltă + suf. -uță.

DĂTHAMUR subst. v. zețamăr.

DEASŪPRA s.f.sg.t. (In sintagma deasupra foiului) Jignă (a).

BC, MC, Su, Tm.

-Prepoziția rom. deasupra, cu schimbarea valorii gramaticale.

DÉCTANC subst. v. dectang.

DÉCTANG s.n. a) Șpițang (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1908, 103, 9) ibid., 1922, 136, 17, Lu, Pn, Rz.

b) (Cu determ. strimb) Clește (e). Cf. ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15.

-Pl.: dectanghe. -Si: déctanc subst., (a) Or.

-Din germ. Deckzange 'clește de tinichigerie, de indoit tabla' (KRAUSS).

DEGROȘÁ vb. I Trans. a) (Complementul este fierul sau orice piesă din acest material) A subția local prin pilire sau prin ciocnire cu balhamărul (a). Cf. F 544, 966, 1295; 1599, Bl, Ng, Sl, T⁹

b) (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăzdarul plugului) A întinde (a). Cf. F 206, 544, 1295, Bl, Sl.

c) A răspălui. Cf. F 967, Db.

-Prez. ind.: degroșez.

-(DICT) Din fr. degrossir (prin apropiere de f n g r o ș a).

DENTAIZEN subst. v. ventaizer.

DEPLÁISEM s.n. Cuțit de rimdea, folosit în rotărie. Cf. ASI, Prez., 1897, 9, 44, Db.

-Pl.: deplaisauri.

-Din germ. Doppelseisen 'cuțit dublu de rimdea'.

DERTAI subst. v. ventaizer.

DESCAILĂTOR s.n. Haucing (a). Cf. F 111, 186, 626, 956, 957, 985, 1098, 1186, 1263, 1366, 1414, 1450, 1599, As, MA, Mn, Pr, Sl.

-Pron.: ca-i. -Pl.: descailatoare. -Si: descailitor s.n., pl. descailitoare, F 1086; descalciator s.n., pl. descalciatoare, Ng; descalciator subst., F 830; descalciatoare s.f., pl. descalciatoare, F 255, VM; descalciatoare s.f., F 1382; descalciator s.n., pl. descalciatoare, F 802; descalciator s.n., pl. descalciatoare, F 1749, Tg; descalciator subst., F 800; descalciator s.n., F 289, 307, 926, pl. descalciatoare, Tm; descalciator s.n., pl. descalciatoare, F 700, 885, 916, 1006, 1221, 1750, Ag; descalciator s.n., F 392, pl. descalciatoare, As; descalciator s.n., F 263, 390, 628, 923, 1413, pl. descalciatoare, Pu; descalciator subst., F 1324; descalciator subst., F 1743; descalciator subst., F 550, 1135, 1183, 1424; descalciator subst., F 1833; descalciator subst., F 851; descalciator subst., F 287; descalciator subst., F 529.

-Descalciata + suf. -tor. -Formele descalciatoare, descalciator, descalciator, prin apropiere de d e s c a l c i e r a .

DESCAILĂTOR s.n. v. descalciator.

DESCALCIATOR s.n. v. descalciator.

DESCALCIATOR s.n. v. descalciator.

DESCĂIELĂ vb. I Tranz. a) (Complementul indică caietele) A dezdoi c a i e l e l e de la potcoavele vechi cu haucingul (a). Cf. F 186, 307, 626, 830, 926, 957, 1006, 1221, 1749, As, Fr, MA, Ng, Sb.

b) (Prin extensie; complementul indică potcoava) A despotcovi. Cf. F 300, 700, 916, 1414, 1599, Ag, Pu.

-Prez. ind.: descalciati. -Si: descalciati vb. I, prez. ind. descalciati, Tm.

V. caiete + prefixul des-.

DESCĂIELĂ s.n. Haucing (a). Cf. F 77, Or.

DESCĂIELĂ s.n.

-Desciela + suf. -ar.

DESCĂIELATOÁRE s.f. v. descailator.

DESCĂIERATOÁRE s.f. v. descailator.

DESCĂILĂTOR s.n. v. descailator.

DESCĂLCĂTOR s.n. Haucing (a). Cf. F 738, MC.

-Pl.: descălcătoare.

-Prefixul des- + călca 'a strivi, a netezi' + suf. -tor.

DESCALÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică ojele și piese de oje
A aplica un tratament termic prin care să se micșoreze duritatea în
vederea prelucrării plastice, ascuțirii g.a. Cf. Ag, Cd, Cg, Db, Md,
Pu, Rz.

-Prez. ind.: descălesc.

-(DICT v. decáli) Prefixul des- + cáli.

DESCHEIĂTOR s.n. (Cu determ. de caiete) Haucing (a). Cf. F 858
1041, 1165, 1558.

-Pl.: descheietoare.

-Descheia + suf. -tor.

DESCHIZĂTOR s.n. Haucing (a). Cf. F 98, Gr.

-Pl.: deschizătoare.

-Sens specializat al rom. deschizător (DICT, deschide + suf. -tc

DESCREIĂTOR s.n. v. descailator.

DESCULĂTOR s.n. v. descailator.

DESCUPI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese cu suprafața în
covoaiță, de exemplu brăzdarul plugului) A aplatiza. Cf. F 1366, PL.

-Prez. ind.: descupec.

-Prefixul des- + cupi.

DESFĂCĂTOR s.n. Haucing (a), Cf. F 1555, Mt, Tg.

-Pl.: desfăcătoare.

-desface + suf. -tor.

DESPOTCOVÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică animale de trac-
iune) A scoate potcoavele vechi și uzate în vederea unei noi potco-
iri; a descăiela (b), a dezbate, a discâpăci. Cf. F general, Ag, Dc,
r, Gm, Lu, Ma, Md, Ng, Pn, Pr, Sb, VM.

-Prez. ind.: despotcovesc.

-(DICT) Prefixul des- + potcovi.

DESPOTCOVITÓR s.n. Haucling (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1930, 182,
5, F 1016, 1155, Mn, Or.

-Pl.: despotcovitoare.

-Despotcovi + suf. -tor.

DESPRINZĂTOR s.n. Haucling (a). Cf. F 108, Cg, Ma.

-Pl.: desprinzătoare.

-Desprinde 'desface' + suf. -tor.

DESTĂMUR subst. v. zețamăr.

DESTRÎNGE vb. III Tranz. (Complementul indică guruburi sau piu-
lițe) A deșuruba. Cf. F 43, Db, Pn.

-Prez. ind.: destring.

-Prefixul des- + stringe.

DEȘURUBĂ vb. I Tranz. (Complementul indică guruburi sau piulițe)
A desface complet sau parțial din filet, cu ajutorul cheii (a); a
destringe. Cf. F general.

-Prez. ind.: deșurubez. -Si: vb. IV, prez. ind. deșurubesc, Ag,
Mn.

-(DICT) Prefixul des- + [in]șuruba.

DEȘURUBÍ vb. IV v. deșuruba.

DETĂMĂR s.n. v. zețamăr.

DETĂMUR subst. v. zețamăr.

DEZBĂTE vb. III Tranz. (Complementul indică potcoava) A despot-
covi. Cf. F 43, Ag, Ma, Md.

-Prez. ind.: dezbat. -Și: dizbâte vb. III, prez. ind. dizbat, MA

-Sens specializat al rom. dezbate (DICT, dez- + bate).

DEZBĂTĂTOR s.n. Haucling (a). Cf. F 1087, Lu, Ng.

-Pl.: dezbătătoare. -Și: dizbătător s.n., pl. dizbătătoare, MA.

-Dezbate + suf. -tor.

DEZDOITOÁRE s.f. Haucling (a). Cf. F 1958, Mt.

-Pron.: do-i. -Pl.: dezdoitoare.

-Dezdoi + suf. -toare.

DIBLIBÓR s.n. Burghiu (c). Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 447, ASG, Sc. metal., 1909, 107, 135, Cd.

-Pl.: dibliboruri. -Și: diblibour s.n., pl. diblibouri, ASI, Pref., 1897, 9, 445.

-Din germ. Doppelbohrer 'burghiu dublu, fa trepte'. -Pentru prima parte a cuvintului rom., probabil o înlocuire cu elementul rom. dublu, într-o formă coruptă.

DIBLIBOUR s.n. v. diblibor.

DÍCNESER s.n. Compas pentru măsurat grosimea. Cf. Pn, SANDU, 36; NEAGU, 20.

-Pl.: dicnesere.

-Din germ. Diakenmesser.

DIMENSEÚNE s.f. v. dimensiune.

DIMENSIÚNE s.f. Mărime, măsură a pieselor de fier și a materialelor din care se execută acestea. Cf. F general, Ag, Cd, Pu, VM.

-Fron.: si-u. -Pl.: dimensiuni. -Și: dimenseúne s.f., pron. se-u, ALMB 508; dimesiúne s.f., pron. si-u, Pr, ALMB 525, 528 și siu-ne, Cg; dimisiúne s.f., pron. si-u, ALMB 524.

-(DICT) Din fr. dimension.

DIMESIÚNE s.f. v. dimensiune.

DIMISIÚNE s.f. v. dimensiune.

DIN s.n. Caltmaiser ingust. Cf. F 179, 203, 212, Pu.

-Pl.: dinuri.

-(BINDER, II, 226) Din germ. dünn 'subțire', cf. ș i g h i n, c.
statală rostită ca o dentală muiată.

DISAMĂR subst. v. zețamăr.

DISCAIELĂTOR s.n. v. descailator.

DISCAILĂ vb. I v. descăiela.

DISCAILĂTOR s.n. v. descailator.

DISCALAITOR s.n. v. descailator.

DISCALĂTOR s.n. v. descailator.

DISCALEITOR subst. v. descailator.

DISCALIĂTOR subst. v. descailator.

DISCĂIERĂTOR subst. v. descailator.

DISCĂLĂTOR subst. v. descailator.

DISCĂPĂCĂI vb. IV Tranz. (Complementul indică potcoana) A despot-
i. Cf. Ag, BC, Mt, Pr.

-Prez. ind.: discăpăcesc.

-Prefixul des- (cu fonetism moldovenesc dis-) + capac.

DISPOZITIV s.n. (Cu determ. de atrins) Faiclobă. Cf. F 820, Bl, Pd.

-Pl.: dispozitive.

-Sens specializat al rom. dispozitiv (DICT, din fr. dispositif).

DISTANȚIER s.n. Compas pentru măsurat lungimea. Cf. ASG, Șc. me-
., 192', 136, 12, ASBc, Șc. prof., 1953, 8, Pn.

-Pl.: distanțiere.

-(DICT) Distanță + suf. -ier.

DISTELĂTOR subst. v. descailator.

DISTOLNIC s.n. Mutârdom (s). Cf. H 195, Pd.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. d e s t u r n a (SCRIBAN, d + turna), cu vibranta din grupul -rn- trecută la lichidă (ca și bl der pentru brender, chelner pentru cherner etc.).

DISTUNĂTOR s.n. Haucing (a). Cf. F 820, 830, 864, Ag.

-Pl.: distunătoare.

-Cf. prefixul des- (cu fonetism moldovenesc dia-) + i n t u r n a 'a întoarce' + suf, -tor.

DITAMĂR subst. v. zețamăr.

DITĂNȚAM subst. v. nitamăr.

DIVINTAZER subst. v. ghivintaizen.

DIZBĂTE vb. III v. dezbate.

DIZBĂTĂTOR s.n. v. dezbătător.

DÎRG s.n. Vătra (a). Cf. F 1193, 1382, Pn, Pr, Rz.

-Pl.: dîrguri.

-(CADE sub driḡl 'cociorbă, lemnul cu care se scormonește focul în cuptor') cf. bg. d r ă g l e k ũ .

DÓLIE s.f. Partea de la acoperișul de tablă unde se intersectează două versante și pe unde se scurge apa în uluc. Cf. Bl, ALMB 507

-Pron.: li-e. -Pl.: dolii.

-(DICȚ) Din sl. dolě.

DÓMĂȚ s.n. Zețamăr (a). Cf. F 310, 428.

-Pl.: domăște.

-Etimologia necunoscută.

DON subst. v. dorn.

DOP s.n. (Și cu determ. din fier, Bl) Unealtă în formă de cioc cu una din fețe ușor concavă, care servește ca buterolă la bătutul bucei în butucul roții; păpușă (d), piuliță (d), șaibă (c). Cf. F 760, 851, MA, MC.

-Pl.: dopuri.

-Dir germ. Düpper 'buterolă, căpuitoare', cf. și rom. d o p,
sens specializat.

DORM s.n. v. dorn.

DORN s.n. a) (Și cu determ.: de mină, As, rotund, ASG, Șc. me-
tal., 1893, 55, 38, ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 43, F 277, 1743) U-
nealtă de oțel de formă cilindrică cu vîrf conic, pe care se bate
cu ciocanul, folosită la perforarea unor piese subțiri de fier; pri-
boi (a), mutărdorn (b), Auglag (a), ștemplu (d), bortitor, șpițdorn
(b), splintdorn (b), copidi, suvac (c), bor², locstant; v. și m u -
t ă h a m ă r (c), ș p i ț a m ă r¹ (c). Cf. F și ALMB general, H
181, ASI, Doc., 1840-1850, 432, 183, ASG, Șc. metal., 1887, 33, 94,
ibid., 1922, 136, 14, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Db, Gm, Gr, MA, Ma, MC, Mo,
Mt, Oc, PL, Pr, Pu, Rz, Șb, Ta, Tg, VM, ANDRIESCU, 7, NEAGU, 21, MO-
ROȘANU, 21, SANDU, 35, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17.

b) (Și cu determ.: de cuie, F 410, de făcut semne, F 1082, de
găurit, F 301, de însemnat, F 919, Pr, de mină, ASG, Șc. metal.,
1930, 162, 15, însemnător, F 1257, mic, F 428, 1464, rotund, ASBc,
Șc. prof., 1956, 23, 8, rotund de însemnat, ASG, Șc. metal., 1893,
55, 22) Cherner¹ (a). Cf. F 43, 56, 72, 77, 309, 474, 564, 565, 588,
590, 709, 711, 763, 883, 896, 900, 906, 954, 1028, 1109, 1258, 1263,
1366, 1424, 1712, 1743, 1882, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 135.

c) (Și cu determ.: ascuțit, F 392, 880, 1257, cu coadă, ALMB
600, de făcut piuliți, ALMB 504, de găurit, F 763, 1889, de
mare, F 619, 1324, de lărgit, F 31, 147, 322, 501, 544, 528,
864, 975, 1095, 1449, 1730, de lărgit rotund, F 58, 289, 300, 320,
de mină, Cg, de netezit, Pr, de piuliți, As, Mn, gros, F 468, 470,
471, 1028, 1098, 1100, lung, Pr, mare, F 57, 77, 137, 263, 266, 307,
320, 428, 549, 566, 654, 804, 900, 919, 1082, 1085, 1176, 1253, 1325,
1366, 1396, 1464, 1477, 1603, 1605, 1743, 1859, 1938, 2001, MA, Mt,
mare ascuțit, F 1257, 1382, 1714, rotund, ASG, Șc. metal., 1930, 162,
16, subțire, Pu) Mutărdorn (a). Cf. ASI, Prof., 1897, 9, 69, ASBc,

Prof., 1899-1900, 2, 8, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, ALMB 643, 645, 646, 653, Ag, Bl, Dc, Ma, Pd, PL, Rz, Su, Șb, Tm.

d) (Cu determ.: conic, F 1183, 1533, 1607, cu două fețe, F 896, de lungime, F 1599, dreptunghiular, F 183, lat, F 20, 54, 56, 390, 467, 700, 804, 900, 1258, Cg, Ng, lat de canale, F 55, lățiu, F 1257, lung, F 1253, lunguieț, F 277, 1510, oval, Oc, pătrat, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 15, F 549, 1511, Bl, Pu și în comp.: ~-pană, Ng, ~-splent, F 871) Splintdorn (a).

e) (Și cu determ.: cu coadă, ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 8, Bl, Pu, F 565, 830, 968, 1253, 1363, 1399, MOROSANU, 43, de găurit, F 205, de însemnat, F 392, în coadă, F 1599, 1743, rotund, F 1446, 1447, Lu) Cherner¹ (c). Cf. F 99, 277, 287, 304, 619, 763, 1039, 1100, 1181, 1191, 1252, 1258, 1382, 1714, Dc, Ng.

f) (Și cu determ.: cu coadă, F 1382, 1450, Cg, de găurit, F 1741 de potcovărie, F 1537, de spart potcoave, ALMB 506, dreptunghic, F 1464, pătrat, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 38, ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 46, F 1251, 1432, 1741, As, Mt, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42, pătrat la capăt, PL și în comp. ~-potcovă, F 820, 1450, 1477) Forbaistru (a). Cf. ALMB 528, Cg, Ma.

g) (Și cu determ. de foc, F 222) Brender (a). Cf. F 20, Fr, Ma, Or, Su.

h) (Cu determ.: cu colțuri, Pu, de oțel, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, pătrat, F 277) Craițmaizel (a).

i) (Și cu determ.: de făcut capuri, Pn, de mituit, F 1901, de nituit, F 714, 919, de nituri, F 738, 896, Sl și în comp.: ~-piuliță, F 20, ~-capmăhar, Pr) Căpuitor (a). Cf. F 1503.

j) (Fie în analogie; cu determ.: de străpuns caiele, F 763, lat, F 715 și în comp. ~-contra, F 1422) Nicovală (a).

k) (Cu determ.: de spart potcoave, F 390, 392, pentru regulat șeri la scule, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7) Apșot (a).

l) (Cu determ.: de găurit, Șc. metal., 1922, 136, 7) Apșot (a).

i, (a) F 430, 7g; dornă s.f., pl. dornă, (a) F 1605, (c) F 1346, F 1412; dornir s.n., pl. dornire, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 73, d., 447 (cu determ. de oțel), (c) ibid., 448 (cu determ. in gase hii), (d) ibid., (cu determ. pătrat).

-(DICT) Din germ. Dorn. -Unele denumiri formate din dorn cu de-
n. sau în comp. pot avea ca model comp. germ., de exemplu: dorn
re ascuțit, dorn subțire cf. germ. S p i t z d o r n; dorn co-
cf. germ. K o n u s d o r n; dorn cu colțuri cf. germ. G r e i f-
r n; dorn de foc cf. germ. B r ü h-, F e u e r d o r n; dorn
făcut piulițe, dorn de piulițe, dorn-piuliță cf. germ. M u t t e f
r n; dorn de găurit cf. germ. B o h r-, L e c h d o r n; dorn
lărgit cf. germ. A u f t r e i b d o r n; dorn de netezit cf.
m. S c h l i c h t d o r n; dorn de oțel cf. germ. S t a h l -
r n; dorn de potcovărie, dorn de spart potcoave, dorn de strins
ele, dorn-potcovă cf. germ. H u f e i s e n d o r n; dorn lat
canale, dorn lățiu cf. germ. F l a c h d o r n; dorn oval, dorn
und (de însemnat) cf. germ. M o h l d o r n; dorn pentru regulat
uri la scule cf. germ. W e r k z e u g d o r n; dorn-contră cf.
m. G e g e n h a l t e d o r n; dorn-splent cf. germ. S p l i n t-
r n.

DORNĂ s.f. v. dorn.

DORN-CHERNĂR s.n. Cherner¹ (c). Cf. F 309, 1804, 1098, Pa.

-Pl.: dornuri-chernăre.

-Din dorn + cherner, probabil și după modelul germ. D e r n e i -
r n.

DORN-HĂMĂR s.n. Mutärhamär (a). Cf. F 271, Ci, Ma, Pa.

-Pl.: dorn-hămăre.

-Din dorn + hamär.

DORNIR s.n. v. dorn.

DORNISOR s.n. Mutärdorn (a). Cf. F 308, 628, 771, 1083, 1397,

1731.

-Pl.: dornigoare.

-Dorn + suf. -işor.

DORN-MUT subst. v. mutărdorn.

DORNULÉȚ s.n. a) Cherner¹ (a). Cf. F 1429, Hl, Pa.

b) Cherner¹ (c). Cf. F 858, 1430, 1755, Rz.

-Pl.: dornulețe.

-Sensuri specializate ale rom. dornuleț (DICT, dorn + suf. -uleț)

DRÁIBÁL s.n. v. draibăr.

DRÁIBÁR s.n. Coarbă (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1922, 136, 16, F 613, 1036, 1600, Lu.

-Pl.: draibăre. -Si: draibál s.n., pl. draibele, Gm; draibour subst., ASG, Sc. metal., 1922, 136, 15.

-(CADE) Din germ. Drillbohrer sau (SCRIBAN, DLEM) germ. Treibbohrer; cf. și germ. D r a u f b o h r e r 'coarbă' (DTRG) și germ. D r a u b e n b o h r e r (KRAUSS).

DRAIBOUR subst. v. draibăr.

DRÁICANFAIEL s.n. Pilmă cusecțiunea triunghiulară, folosită mai ales pentru ascuțit ferăstrăul; pilă (c6, d4). Cf. F 55, Pu, Su, VM.

-Pl.: draicanfaile. -Si: draicanfáilM s.f., pl. draicanfáile, Gm; träicantfáil subst., Oc.

-Din germ. Dreikantenfaile.

DRÁICANFÁILĂ s.f. v. draicanfaiel.

DREPTÁR s.n. a) Zețamăr (b). Cf. F 147, 309, 1533, Mt, Pn.

b) Zețamăr (a). Cf. F 543, 1607, Ag, Ng.

c) Clocan (f). Cf. F 1607, Db, Rz.

d) Vinclu. Cf. F 659, 943, 1186, 1432, As, Pd.

-Pl.: dreptare.

-Sensuri specializate ale rom. dreptar (DICT, drapt + suf. -ar).

-Pentru sensurile (a-c), probabil din sintagma (ciocan) dreptar, prin brevilocvență și substantivare.

DREPTUNGHII s.n. Vinclu. Cf. F 631, 1382, Or.

-Pl.: dreptunghiuri.

-Sens specializat al rom. dreptunghi (DICT, drept + unghi, după fr. rectangle).

DRIC s.n.ag.t. (Cu determ. ~ul focului) Jigmă (a). Cf. Ma, Su, Tg, VM.

-Sens specializat al rom. dric (DICT, din magh. dérék).

DRUC s.m. v. drug.

DRUG s.m. a) Călcător. Cf. F 620, 628, 631, 1305, Pr.

b) (Și cu determ. de tras, ALMB 506, Mn) Par. Cf. Gr, MC, Pn, Tm.

-Pl.: drugii. -Și: druc s.m., pl. druci, (b) ALMB506, 520.

-Sensuri specializate ale rom. drug (DICT, din scr. drug).

DUBLEAC s.n. Splintdora (a). Cf. F 765, 766, Cd.

-Pl.: dubleacuri.

-Cf. germ. D ü b e l e i s e n . -Pentru partea finală a cuvîntului cf. rom. s u v a c .

DUBLU¹ a) Adj. (In comp.) Dublu-falț = falț (a) realizat prin indoirea de două ori a celor două margini. Cg. Oc, Tm.

b) Adj. (In comp.) Dublu-obel = rînda de finisat. Cf. F 1085, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 98.

c) Adj. (In comp.) Dublu-gurub = gurub în formă de tub, cu fillet interior și exterior. Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 447, Bl.

d) Adv. (In construcția) A potcovi dublu = a potcovi infundat v. i n f u n d a t . Cf. Ag, As, Mt, Ng, Tm. (In construcția) A cîntui dublu = a face un falț (a) prin indoirea de două ori a celor două margini de tablă. Cf. Bl, Oc, ALMB 507.

-(DICT) Din fr. double. -Dublu-falț, după germ. Doppelfalz.

-Dublu-obel, după germ. Doppelobel. -Dublu-gurub, după germ. Deppel-

schraube.

DÚBLU² subst. v. duplă.

DUHLUI vb. IV Tranz. (Complementul indică potcoava) A găfui (a).
Cf. F 1060, Dc, Gr.

-Prez. ind.: duhluiesc.

-Etimologia necunoscută.

DÚPLĂ s.f. Căpuitor (a). Cf. F 709, 1427, Db, MC, Pr, Pu, Sl, Ia.

-Pl.: duple. -Și: dúblu subst., Cd, PL, Șb.

-Dir germ. Döpper 'buterolă, căpuitoare'.

DÚPLU s.n. v. dupluhămăr.

DÚPLUHĂMĂR s.n. Ciocan (f). Cf. Ag, BC, Gm, Oc, Pu, Șb.

-Pl.: dúpluhămere și dupluhămăre, BC. -Și: dúplu s.n., pl. duple,
Cg, Gm.

-Cf. germ. d o p p e l 'dublu' + germ. H a m m e r 'ciocan'. -

Forma duplu, din rom. dupluhămăr, prin brevilocvență.

DURH adv. (In construcția) A da dornul durh = a străpunge cu
dornul o gaură nestrăpunsă, de exemplu gaura pentru caia. Cf. Ag, Cd,
Cg, Gm, Ma, Md, Oc, Rz, ALMB 474.

-Din germ. durch 'prin'.

DURSLAG subst. v. dușlag.

DURSLÁGHAMER s.n. v. dușlaghamer.

DUSLAG s.n. v. dușlag.

DÚSLAG s.n. a) Dorn (a). Cf. F 1348, AG, Pr.

b) (Și cu determ. mare, F 1348) Mutărdorn (a). Cf. F 174, 1902,

Md.

c) Splintdorn (a). Cf. Ag, Cf, Md.

d) Șpițamăr¹ (c). Cf. Ag, Gm Ta.

e) (In forma dușlagh) Cheimer¹ (c). Cf. F 1735, MA.

-Acc. și: dușlág, (a) Mt. -Pl.: dúșlaguri. -Și: durșlag subst., F 428; duslag s.n., pl. duslaguri, (a) F 113; dușlágăr s.n., pl. lagăre, (a,b) Mt, (d) F 1859; dușleáh s.n., pl. dușleahuri, (a) (e) F 1735, MA.

-(MINDRESCU, 19, ARVINTE, DE, 169) Din germ. Durchschlag. -For-dușlagăr este derivată cu un presupus sufix -ăr, considerat specie terminologiei meșteșugărești și tehnice.

DUSLĂGĂR s.n. v. dușlag.

DÚSLAGHĂMER s.n. Șpițamăr¹ (c). Cf. F 772, 1382, Cg, SI, DĂNĂILĂ-ZĂR, 17.

-Pl.: dușlaghamere. -Și: durșlágamer s.n., DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17, și dúrșlaghămer, pl. dúrșlaghămere, BC.

-Probabil contaminare între germ. Durchschlag (sau rom. dușlag) germ. [Vorschlag-, Schlag-] hammer (sau rom. forșlaghamăr)

DUSLEÁH s.n. v. dușlag.

DVENAIZĂ s.f. v. ventaizer.

ECHER s.n. (Și cu determ.: cu spate, ASG, Sc. metal., 1943, 286, 1, mare, ibid., 1914, 116, 436, mic, ibid., 1922, 136, 3, cu talpă, ROSANU, 43) Vinclu. Cf. F 112, 287, 289, 446, 543, 566, 700, 906, 119, 1477, 1605, ALMB 522, 526, Cd, Gr, ASG, Sc. metal., 1909, 107, 135.

-Pl.: echere. -Și: ichér s.n., pl. ichere, F 1181, 1304, As.

-(DICT) Din fr. équerre.

ECSAMĂR subst. v. zețamăr.

ELĂU subst. v. ilău.

ELÍCE s.f.sg.t. Filat (a). Cf. F 919, 1263, 1714, Db.

-Sens specializat prin analogie de formă al rom. elice (DICT, din fr. hélice, lat. helix, -icis).

ESCALATÓR subst. v. descalator.

ETANSĂ vb. I Tranz. (Complementul indică potcoavă) A păsui¹ (a). Cf. F 529, 1184, 1882.

-Pres. ind.: stangez.

-(DICT) V. stang.

EXAGONĂLĂ a) Adj.f. (Despre cheie) Cu gase muchii. Cf. F 137, 163, 363, 428, 550, 631, 771, 883, 1119, 1424, 1476, 1500, 1555, 1757, 1882, Ag, MC, Pa, Sb. (În sintagma) Cheie fixă ~, F 310.

b) S.f. Cheie (b) cu gase muchii. Cf. F 104, Cd, Pu.

-Pl.: exagonale. -Și: hexagonă adj.f., (a) F 564-566, 1027, 1055, 1714, 1902; seagonă adj.f., (a) F 619.

-(DICT, v. hexagonal) Din fr. hexagonal; (b), din sintagma cheie (b)exagonă, prin brevilocvență și substantivare. -Forma seagonă, prin apropiere de rom. gase.

F

FÁCE vb. III Trans. a) (Complementul este ansaș; sau ansas) A în-
pta (a). Cf. F 57, 1026, As, Pa, VM.

b) (Complementul este gaură) A găuri. Cf. Ag, BC, Nt, Pa.

c) (Complementul este filet sau ghiveat) A fileta. Cf. F 765,
MB 515, Cg, MA, Ma, Rz.

d) (Despre materiale ce urmează a fi lipite; complementul este
ș) A fierbe (a). Cf. F 410, 1195, 1814, 1902, Bl, Md, Sl.

e) (Complementul este fei) A fei. Cf. F 256, Su.

f) (Complementul indică piese confecționate de fierar) l. (In
intagma) A face din neu = a fabrica, a confecționa. Cf. Ag, Gr, Md,
b.

2. (Cu precizarea umeltei cu care se acționează; în sintagma) A
ace din pilă = a confecționa. numai cu ajutorul pilei. Cf. MA, Pd, Tg.

3. (Cu adverbe care indică o anumită fermă a piesei prelucrate;
în sintagma) A face la patrat (sau a face plat, F 185, 428, 1056,
1745) = a îndrepta (a). Cf. Ag, BC, Cd, Cg, Db, Pd, Su. A face cant
(sau a face la cant, Gm) = a cântui (b). Cf. Cd, Pa. A face la rotund
(sau a face halbrund, Oc) = a covăți (a). Cf. F 222, 1028, 1295, Ng,
Rz, ALMB 499. (În construcțiile) A face burtă v. b u r t ă ; a face
covată v. c o v a t ă .

-Prez. ind.: fac.

-Folosiri specializate ale rom. face (DICT, lat. facere).

FĂIBOC s.n. v. faielboc.

FĂICLOBĂ s.f. Menghină ușoară de fierărie, cu două fălci arti-
culate printr-un bulon și menținute depărtata între ele printr-un
resort lamelar; menghină (b l), urs, gaitău (a), clamă (a), clamăr

(a), clapaiț, clește (i), clupă (d), flasing, harapău (a), dispozitiv de strins v. d i s p o z i t i v , gheară-de-urs v. g h e a r ă .
(c). Cf. F 112, 263, 485, 657, 788, Cg, MC, Pr, Tn.

-Pl.: faiclobe. -Si: faiclovă s.f., pl. faiclove, F 659; faicloven subst., Cd; faiclubă s.f., pl. faiclube, ANDRIESCU, 6, MOROSANU, 22; faiclupă s.f., pl. faiclupе, NEAGU, 22, Pn; faicovn s.n., pl. faicovne, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10-11; faicuplă s.f., SANDU, 39.

-Din germ. Feilkloben și Feilkuppe (KRAUSS).

FAICLOVĂ s.f. v. faiclobă.

FÁICLOVEN subst. v. faiclobă.

FAICLUBĂ s.f. v. faiclobă.

FÁICLUPĂ s.f. v. faiclobă.

FÁIELBÒC s.n. Boc (a). Cf. F 72, 147, 205, Pu, Rz.

-Scriș și: faiel-boc, F 1814. -Pl.: faielbòcuri. -Si: faiboc s.n., pl. faibocuri, Cd, Gm; faierboc s.n., pl. faierbocuri, Su, scris și faier-boc, F 307; faílboc s.n., pl. faílbocuri, Ma.

-Din germ. Feilbock. -Forma faierboc, prin apropiere de rom. faier (-țang, -dorn, -box).

FÁIERBOC s.n. v. faielboc.

FÁIERBOX s.n. Jignă (a). Cf. F 954, Oc, VM.

-Pl. (rar): faierboxuri.

-Din germ. Feuerbox 'cutia focului, focar'.

FÁIERFORM s.n. Jignă (a). Cf. Cd, Gm.

-Pl.: faierforme.

-Din germ. Feuerform.

FÁIERTAGĂN s.n. v. faiertang

FÁIERTANG subst. v. faiertang.

FÁIERTĂNG s.n. a) Cleşte de fierărie, cu fălci mari şi braţe lungi, cu care se scot din foc piasele mari şi se ţin pentru a fi prelucrate pe nicovală; cleşte (b), focar (d), flacţang (c), falcă (b), blecţang (e), braiţang (c), brender (d), harapău (d), cărbunar (c), spiţ-faier, blea-cleşte (d), cap-de-raţă v. c a p (b7), cherpedin (b), rolţang (b), mox (b), spiţang (b), muţanghe. Cf. F 77, 72, 136, 207, 1083, 1128, ALMB 496, 537, Ag, Cg, Md, Pa, VM.

b) (Prin analogie) Spiţang (a). Cf. Ag, Md, Pr.

c) (Prin analogie) Cleşte (e). Cf. F 77, Cg, Pr, VM.

d) (Prin analogie) Blecţang (a), Cf. F 1016, 1135, ALMB 495.

e) (Prin analogie) Patent (a). Cf. Ag, Pa, Pr.

f) (Prin confuzie) Brender (a). Cf. F 1128, Pr.

-Pl.: fáiertănguri. -Si: fáiertăngăn, s.n., pl. fáiertăgăne, (a) F 99, Ng; fáiertănc subst., (a,c) Oc; fáiertăngăn s.n., pl. faiertăngăne, (a) Sl; fáiertănghe s.n., pl. faiertănghe, (a) ALMB 489; faiertăngle s.n., faițăngle, (a) F 101; faiertzang s.n., pl. faiertzanghe, (a) F 286; fáier-zănghe subst., (a) F 266; faițăgăn subst., (c) F 851, (d) F 428; fáirtăng s.n., pl. faițănguri, (a) ALMB 477, 487, F 315, (b) F 851; faițăngăn subst., (c) ALMB 564; faițăngăr s.n., pl. faițăngă, (a) ALMB 478; fáițăgăn s.n., pl. faițăgăne, (a) Cd; faițan s.n., pl. faițane, (a) Gm; faițăng s.n., pl. faițan-guri, (a) Db; faițăngăn subst., (a) F 279; fáițăn s.n., pl. faițăne, (e) F 776; floartă s.f., pl. floartă, (d) Mn, (f) F 1729; foaiertăng s.n., pl. foaiertănguri, (a) ALMB 493, (b) F 363; foertăgăn subst., (a) ANDRIESCU, 17.

-Din germ. Feuerzange. -Accentuarea pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp., ca şi grafii de tipul faiert-zanghe, reprezintă încercări de acomodare în rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Formele foaiertăng şi foertăgăn redau reflexul austriac al diftongului germ. -eu-.

FÁIERTĂNGĂn s.n. v. faiertăng.

FÁIERTÁNGHE s.n. v. faiertang.

FAIERTANGLE s.n. v. faiertang.

FAIERNZANG s.n. v. faiertang.

FAIER-ZANGHE subet. v. faiertang.

FAILĂ s.f. Pilmă (a). Cf. F 1060, 1085, Gm, Oc.

-Pl.: faile.

-Din germ. Faile.

FÁILBOC s.n. v. faielboc.

FAIRTAGĂN subet. v. faiertang.

FÁIRTÁNG s.n. v. faiertang.

FÁIRTANGĂN subet. v. faiertang.

FÁIRTÁNGĂR s.n. v. faiertang.

FAISONĂ vb. I v. fasona.

FÁITAGĂN s.n. v. faiertang.

FÁITAN s.n. v. faiertang.

FAITANG s.n. v. faiertang.

FAITANGĂN subet. v. faiertang.

FÁITĂN s.n. v. faiertang.

FÁLCĂ s.f. a) Bac (a). Cf. F 104, 212, 459, 591, 760, 1175, 1397, 1608, 1901, Cd, Pr.

b) (In forma fálci, pl.t.) Faiertang (a). Cf. F 137, 588, 1251, 1749, As, MA.

-Pl.: fálci.

-Sensuri specializate ale rom. falcă (DICT, lat. felx, -cis).

-Pentru (b), din sintagma clește cu fálci, prin brevilocvență.

FALCTENGHEL s.n. v. flactang.

FALS¹ s.n. v. fals¹.

FALS² s.n. v. falyang.
 FALSAMUR s.n. v. fals.
 FALT¹ s.n. v. fals¹.
 FALT² s.n. v. falyang.
 FALTAMUR subet. v. fa.
 FALT¹ s.n. a) (Si cu ó
 simplu, Bl, Lu) Mod de înti
 rig, constinđ din faldirea
 gini, o dată sau de două ar
 Cf. F 804, 1060, 1135, Bl,
 b) (Si cu determ. cu
 1956, 23, 17) Unealtă de ti
 tablă mai groasă, cu care,
 se în această unealtă. se f
 (b 1), biguiza, galeiger (g
 508, 517.
 c) Canal lung și îngus
 de -celi de exemplu în pet
 , fals¹ (a). Cf. F 522, 4
 BOSAMU, 21, SAMCU, 37.
 d) Balneatr (a). Cf. F
 e) Apot (a). Cf. F 48
 f) Apot (b). Cf. F 71
 g) Orșimisel (a). Cf.
 747, 870, 915, 1095, 1451, 1
 Mt, Su.
 h) Srotzandr (a). Cf. F
 ALME 524, Pd.
 i) Splintandr (a). Cf.
 565, 625, 747, 870, 915

FALS² s.n. v. faltang.

FALSHAMUR s.n. v. faltamăr.

FALT¹ s.n. v. falt¹.

FALT² s.n. v. faltang.

FALTHAMUR subat. v. faltamăr.

FALT¹ s.n. a) (Și cu determ.: dublu, Bl, Or, mic, ALMB 517, simplu, Bl, Lu) Mod de îmbinare a două table, de exemplu la acoperiș, constând din îndoirea (și lipirea) laolaltă a celor două margini, o dată sau de două ori; cant (b), șar (c); v. d u b l u (a). Cf. F 804, 1060, 1135, Bl, Lu, Or, SANDU, 37.

b) (Și cu determ. din balot pentru tenechegiu, ASBC, Sc. prof., 1956, 23, 17) Unealtă de tinichigerie, în formă de T, făcută din tablă mai groasă, cu care, prin răsucirea foilor de tablă introduce-se în această unealtă, se formează faltul¹ (a); cântuitor (a), fier (b l), bigaizn, șalaiger (a). Cf. F 804, 1135, 1446, Bl, Lu, ALMB 508, 517.

c) Canal lung și îngust, cu pereții drepecți, făcut în piesele de metal, de exemplu în potcoavă; cant (c), șanț (b), garniz, șar (a), riz¹ (a). Cf. F 322, 470, 566, 919, 1324, 1735, ALMB 504, 512, CROȘANU, 21, SANDU, 37.

d) Balhamăr (a). Cf. F 485, 100, 308, 820, 1107, 1785.

e) Apșot (a). Cf. F 485, 1082, ALMB 520, Pd.

f) Apșot (b). Cf. F 315, 468, 803.

g) Craițmaizel (a). Cf. F 20, 307, 322, 348, 470, 518, 566, 628, 747, 870, 919, 1095, 1431, 1324, 1348, 1599, 1735, 1750, 1901, MC, Md, Su.

h) Șrothamăr (a) Cf. F 137, 468, 858, 1098, 1431, 1500, 1750, ALMB 524, Pd.

i) Splintamăr (a). Cf. F 301, 322, 348, 470, 485, 518, 551, 564, 565, 626, 747, 830, 876, 898, 1008, 1187, 1324, 1348, 1431,

1452, 1455, 1447, 1511, 1607, 1735, 1750, BC, Md, Pd, Su, ALMB 512, NEAGU, 16, SANDU, 37.

-Pl.: falturi și falțe, (a,h,i) Pd. -Si: fals s.n., pl. falsuri, (c) MOROSANU, 43, (d) F 566, (e) F 1184, (f) F1135, (g) F 54, 968, (h) F 112, 1449, 1625, (i) F 54, 871, 968, 1184, 1510, 1729; falt s.n., pl. falturi, (a) Pr, (c) F 266, (d) F 1098, (f) 1082, (i) F 266, 885, 1835; faltă s.f., pl. falțe, (h) F 1100, (i) F 550; șfalt s.n., pl. șfalturi, (i) MA.

-(DICT) Din germ. Falz (KRAUSS s. v. 1° 'Imbinare prin indoire a două table, 2° 'Canal în piesele de metal (mai ales la potcoavă)', 3° 'Daltă cu coadă, cu virful ușor curbat', 4° 'Ciocan de șanțuit în fier').

FALT² s.n. v. faltang.

FALT³ s.n. v. faltmașină.

FALTAGĂN subst. v. faltang.

FĂLTĂMĂR s.n. a) (Si cu determ. de însemnat, S1) Splintămăr (a). Cf. 174, 310, 657, 802, 1109, 1477, ALMB 504, 506, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

b) Srothămăr (a). Cf. F 20, 277, 464, Ci.

c) Mutărhamăr (a). Cf. F 174, 363, MC.

d) Apșot (a). Cf. F 1109, BC.

e) (În formele falșamur, faltăhamăr) Belhamăr (a). Cf. F 57, Cg, Oc.

f) (Prin confuzie; în formele faltăhamăr, faltămăr) Clește (e). Cf. F 565, 659.

-Acc. și: faltămăr, (a) Db. -Pl.: faltămăre și faltămere, (d) BC. -Si: altămăr s.n., pl. altămăre, (b) F 1015, (c) F 1095; falshamur s.n., pl. falshamuri, (a) F 1026, (b) F 112, (e) F 57, Cg; falthamur subst., (a) F 308; faltămer s.n., pl. faltămere, (a) F 111, 298, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, (b) F 474, 788; faltamur

ubst., (a) F 1102; fáltan subst., (a) F 659, 1134 (b) F 1730;
'altham subst., (a) F 1625; fáltãmár s.n., (a) F 98, 100, 253, 279,
1015, Oc, Rz, ALMB 474, 490, (b) F 1511, (e) Oc, pl. fáltãmãre,
(a) Ma, Pn, VM, (b) MOROSANU, 43, scris și fált-hãmár, (a) F 268,
(b) F 203, 550, 1901, (f) F 565; fáltãmer subst., (a) F 13, 83, 113,
222, 458, (b) F 222, 871; fáltãmur s.n., (a) ALMB 500, pl. fáltã-
mure, (a) Ta; fáltãmár subst., (a) F 659, Pd, (b) F 1413, (f) F 659;
fáltãmãr s.n., pl. feltãmere, (a) F 307, ALMB 600; foltãmár subst.,
(a) F 1889, (b) F 1099; foltãmár subst., (a) SANDU, 43; foltãmur
subst., (a) F 788; fortãmur subst., (a) F 1184.

-(ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 98) Din germ. Falzhammer. -Pentru
sensul (f), confuzia cu Falzzange (și formele rom. corespunzătoare).
-Pentru forma fortãmur (v. și fortãlagãmár sub fortãlagãmár) este
posibilă apropierea de rom. fortã.

FÁLTAMER s.n. v. fáltãmár.

FALTAMUR subst. v. fáltãmár.

FÁLTAN subst. v. fáltãmár.

FÁLTANG s.n. a) Roltang (a). Cf. F 771, 772, Ag, Mt, Rz.

b) Spitang (a). Cf. Ag, Md.

c) Patent (a). Cf. Cg, Mt.

-Pl.: fáltanguri. -Si: fals s.n., pl. falsuri, (a) F 985. (g)
F 136; fált s.n., pl. falturi, (c) F 893, 1100; fált s.n., pl. fal-
turi, (b) F 309, 954, 1510, 1938, (c) F 208, 529, 883, 1193, 1528,
PL; fáltãgãn subst., (a) F 428; fáltãnghe s.n., pl. fáltãnghe, (a)
ASG, Șc. metal., 1922, 136, 17, (b) ibid., 1930, 182, 15 (cu determ.
lung); foalt subst., (a) F 236.

-(MINDRESCU, 18) Din germ. Falzzange 'clește de tras pielea pe
calapod' -Forme ca fals, falt, fált, foalt, din primul element al
comp. germ. sau din formele roa., prin brevilocvență. -Forma fal-
tãnghe, atestată la începutul secolului XX, este probabil pl. s.

FALTANGHE s.n. v. faltang.

FĂLTĂ s.f. v. falt¹.

FALTHAM subst. v. faltamăr.

FALTHAMĂR s.n. v. faltamăr.

FALTHAMER subst. v. faltamăr.

FALTHAMUR s.n. v. faltamăr.

FĂLTĂȘINĂ s.f. Dispozitiv, presă cu care se îndoaie și se
prind împreună marginile bucăților de tablă, de exemplu la acce-
rigul casei sau la burlane; mașină (d l), zîpcant, apcant. Cf. Bl;
Or, MOROȘANU, 22.

-Pl.: faltășini. -Si: falt s.n., pl. falturi, F 1060, Bl, Or,
Sl.

-(DTP) Din germ. Falzmaschine 'mașină de fălțuit'.

FĂLTĂȘĂR subst. v. faltășăr.

FANSONĂ vb. I v. fasonă.

FĂRFICĂ s.f. v. fearfecă.

FARSLANG subst. v. ferșlag.

FARZÎNC subst. v. ferzenc.

FASCAISĂN subst. Jignă (a) Cf. F 147, 266.

-Cf. germ. E i n f a c h e s s e 'vatră de fierărie cu o sin-
gură gură de foc'.

FASONĂ vb. I Trans. a (Complementul indică piese de metal) A
îndrepta (a). Cf. F 101, 301, 985, Ag, Cd, Db, Rz.

b (Complementul indică piese late de metal) A fătui (a). Cf.
F 104, 446, 880, 979, 1223, 1508, 1743, 1833, Cd, Cg, Md, PL, Sb,
MOROȘANU, 43.

c (Complementul indică copita calului) A rășpălui. Cf. F 820,

As, Mt, Pn, Tm.

d) (Complementul indică potcoava) A pili (b). Cf. F 111, ALME 522, Ma, Md, NEAGU, 17.

e) (Complementul indică cepita calului) A cușitoi. Cf. F 804, 1901, As, Md.

f) (Complementul indică potcoava) A prelucra prin forjare și pilire în așa fel, încât copita să se așeze perfect pe partea din față a potcoavei; a fâșui (d), a finisa (d), a pili (c), a potrivi, a îndrepta (e), a rihui (b), a subția (c), a șlefui (c), a așeza (b), a șlictui (f); v. a g â f u i (a). Cf. F 186, 747, 807, 900, 1060, 1186, 1253, 1424, 1444, 1500, 1729, 1889, Ag, As, Cd, Md, Mt, Pn, Rz, Tm.

-Prez. ind.: fasonez. -Si: fasonă vb. I, prez. ind. faisonez, (a) F 820, 1221, ALME 524, (b) F 278, 410, 470, 1221, 1714, (c) F 540, Pu, (e,f) F 470, 1714, MA, Pu; fasonă vb. I, prez. ind. fasonez, (a) F 174, 830, (b) F 108, 800, (c) F 1057, (d) F 830, 1057, (f) F 830, Mn.

-Sensuri specializate ale rom. fasona (DICT, din fr. façonner)

FĂTĂ s.f. Capac. Cf. F 800, 1464, As, Bl.

-Pl.: fațe.

-Sens specializat prin analogie al rom. față (DICT, lat. facies).

FĂUR s.m. (Și cu determ. de fier, MA) Fierar (a). Cf. F 139, 765, 766, 1137, As, Gr, Mn, Pa.

-Pl.: fauri. -Prez.: fa-ur.

-(DICT) Lat. faber.

FĂUST s.n. a) Nicovală (a) cu cern. Cf. ASG, Sc. metal., 1922, 136, 17, Cg, Oc.

b) (Și cu determ. nic, C6) Baros (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1908, 103, 91, F 72, Pu, S3.

c) (Și cu determ. grau, Ag) Baros (b). Cf. ASG, Sc. metal., 1945, 282, 1, F 1795, Cd.

-Pron.: faust. -Pl.: fausturi.

-Din germ. Faust 'nicovală cu corn'. -Pentru sensurile (b,c) cf. germ. F a u s t [h a m m e r] 'ciocan de mină' și F ä u s t e l 'baros'.

FĂISUÍ vb. IV v. sfăițui.

FĂLTUÍ vb. IV v. sfăițui.

FĂLCĂR s.n. a) (Și cu determ. pentru fier rotund, Pr) Rolțang (a). Cf. F 803, Dc, Mn, Sl.

b) Placă de oțel mai lată ce alcătuiește falca cleștelui de tinichigerie. Cf. Bl, Lu, ALMB 517.

-Falcă + suf. -ar. -Sensul (a), prin brevilocvență și substantivare din sintagma clește fălcar 'clește cu fălci'.

FĂLCEÁ s.f. (Mai ales la pl.) Bac¹ (a). Cf. F 1412, 1528, 1741, As, kt.

-Pl.: fălcele.

-Sens specializat prin analogie de formă al rom. fălcea (DICT, falcă + suf. -ca).

FĂLTUÍ vb. IV Tranz. a) (Complementul indică tabla) A îmbina prin indoirea (și lipirea) marginilor foilor de tablă de la acopariș, burlane, jgheaburi, căldări; a stringe (d). Cf. F 804, 1060, Bl, Or, ALMB 508, 539, MOROȘANU, 30.

b) (Complementul indică piese de metal, mai ales potcoave) A săpa un canal lung și îngust cu dalta sau cu gplintamărul (a); a crăițui, a gănțui, a gărui. Cf. F 102, 690, 1098, Ag, Ma, PL, NEAGU, 23, SANDU, 37.

-Prez. ind.: fălțuiesc.

-(DICT) Din germ. falsen. -Deoarece sensurile termenului germ.

Int diferite de sensurile din fierărie și tinichărie, etimonul este mai probabil făl¹ (a,c) + suf. -ui.

FĂLȚUIĂLĂ s.f. Acțiunea de a fălțui (a) și rezultatul i. Cf. Bl, Or, ALMB 559.

-Pl.: fălțuieli.

-Fălțui + suf. -ială.

FĂLȚUIȚĂ adj.f. (Despre găuri pentru guruburi, nituri sau ca-tele) Ferencuită. Cf. F 100, 208, 287, Ci, Ma, Pu.

-Pl.: fălțuite.

-V. fălțui.

FĂLȚUIȚOR s.n. a) Craițmaisel (a). Cf. F 208, 588, 1157, 1582, 1835, Db.

b) Șplintamăr (a). Cf. F 1251, As, Mt.

-Pron.: țu-i. -Pl.: fălțuitoare.

-Fălțui + suf. -tor.

FĂSUI vb. IV v. fășui.

FĂȚUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese plate de metal; și cu determ.: al doilea, F 1258, fin, Pr) A prelucra cu zețamărul (b) sau cu alte ciocane cu fața întinsă în vederea obținerii unei suprafețe drepte, fără asperități; a netezi (b), a glicosi (g), a facea (b), a îndrepta (b), a finisa (b), a zețui (b), a glăzui (e), a rihțui (c), a blătui, a plana (b), a plățui (b), a subția (g), a șteclui (a), a întinde (g), a nivela (b), a ajusta (e), a da (i g), a ștemui (b), a anșețui. Cf. F 13, 619, 1424, 1654, 1840, 2000, Mn, Pr, Șb.

b) (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. F 1258, 1414, 1901, Cg, MA, Țg.

c) (Complementul indică piese de metal) A finisa (c). Cf. F 1082, 1157. Cg, Or.

d) (Complementul indică netoarea) A facea (f); v. a g e -

f u i (a). Cf. F 1026, Mn, Șb, Tm.

e) (Complementul indică copita) A răspălui. Cf. F 1750, Fr, Lu, Ir, Țr.

-Frez. ind.: fățuiesc. -Și: fățuî vb. IV, prez. ind. fățuî, (a) F 43, (d) F 567; fețî vb. IV, prez. ind. fețesc, (a) Cd, Su, (c) F 2000, (d) Cd; fețuî vb. IV, prez. ind. fețuiesc, (a) F 199, 700, 709, 772, 804, 858, 864, 923, 1099, 1135, 1165, 1452, As, Gm, Mt și (cu determ.) F 253, 747 (al doilea), (b) F 501, 650, 709, 747, 919, 1091, Ag, As, (c) F 590, As, (e) F 590 și fețuî, (a) F 72, 98, 137, 207, 1015, (b) F 1015.

-(DICT) Făță + suf. -uî. -Pentru fețî v. față.

FĂURĂR s.m. Fierar (a). Cf. F 979, 1016, 1184, 1223, As, Ng, Tm.

-Pron.: fă-u. -Pl.: făurari.

-(DICT) Faur + suf. -ar; pentru amănunte privitoare la cauzele și împrejurările derivării v. FLOREA, Nume.

FELEAIZĂ s.f. Apșot (a). Cf. F 471, 830, 906, 1031, 1304, NEAGU, 22.

-Pron.: le-ai. -Pl.: feleaize. -Și: feleaizăm subst., F 1107; fuleaiză s.f., SANDU, 39.

-Cf. germ. A b f a l l e i s e n .

FELEAIZĂM subst. v. feleaiză.

FELEȘTEĂC subst. v. feleștioc.

FELEȘTEU s.n. v. feleștioc.

FELEȘTIÓC s.n. Praftură. Cf. F 203, 1102, 1366, 1605, As, MA, Nz, Pd.

-Pl.: feleștiocuri și feleștiocace, As, Pd. -Și: feleșteác subst., F 806; feleșteu s.n., pl. feleșteia, F 1755; feleștiúc s.n., F 271, 293, 391, 472, 884, 1084, pl. feleștiucuri și (rar) feleş-

luce, ALMB 567; fiatoc subst., F 1714; folmoştioc s.n., pl. folmoştiocae, ALMB 667; foliştoc subst., F 207.

-Sens specializat al rom. feleştioac (SCRIBAN cf. f e l e ş t i o a c DRG cf. s f i g t o c).

FELEŞTIUC s.n. v. feleştioac.

FELIERĂ s.f. v. filiară.

FELTĂMĂR s.f. v. faltamăr.

FENTAIZM subst. v. ventaizer.

FERĂSTĂU s.n. v. ferăstrău.

FERĂSTRĂU s.n. (Şi cu determ.: de fier, F 307, de tăiat fier, H 74, F 57, 186, 392, 900, 1882, metalic, F 1807. pentru fier, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 94, pentru metal, F 1106, 1263) Bomfaier. Cf. H 189, F 738, 1119, 1963, MA.

-Pl.: ferăstraie. -Si: ferăstău s.n., pl. ferăstăie, MA (cu determ. de tăiat fier); ferestrău subst., F 1399, ALMB 522, ASGI (cu determ.) F 307 (de fier); ferestrău s.n., pl. ferestraie, ASG, Sc. metal., 1893, 55, 24 (cu determ. de fier), ibid., 5 (cu determ. de tăiat fier); fierăstrău s.n., pl. fierăstraie, F 1741 (cu determ. de fier), ASG, Sc. metal., 1943, 288, 2 (cu determ. de metal), ibid., 1922, 136, 12 (cu determ. pentru metal), ibid., 2 (cu determ. pentru tăiat metal); firistău subst., F 943 (cu determ. de tăiat fier); sirisău subst., F 563 (cu determ. de tăiat fier).

-(DICT) Firiz (din magh. fűressz) + suf. -ău, contaminat cu ferestră, ferestrui. -Forma fierăstrău, din contaminarea cu fier.

FERECĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică săniile şi căruţele) A adăuga piesele de fier necesare, după confecţionarea lemnăriei; a lega (a). Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 32, F 104, 430, 713, 985, 1714, Dc, Pd.

b) (Complementul indică roata căruţei) A trage (f). Cf. H 141,

181, F 104, 471, 574, 1109, Dc, Pd.

-Prez. ind.: ferec. -Și: ferică vb. I, (b) H 141.

-(DICT) Lat. fabricare.

FERECÁT, -Ă adj. (Despre care, căruțe, sănii) Care au și piese de fier care asigură rezistența lemnăriei; legat. Cf. H 181, F 43, 104, 255, 428, 565, 985, 1109, Pd, Su.

-Pl.: ferecați, -te.

-V. fereca.

FERESTRĂU s.n. v. ferăstrău.

FEREZENĂ s.f. v. ferzenc.

FEREZENC subst. v. ferzenc.

FEREZINC subst. v. ferzenc.

FERICÁ vb. I v. fereca.

FERICÁTOR s.n. Spițamăr¹ (b). Cf. F 459, 1186, 1493.

-Pl.: fericatoare.

-Fereca 'a ascuți pietre de moară' + suf. -tor, probabil dintr-o sintagmă ciocan de ferecat; ciocan ferecator (fericator) și, prin brevilocvență și substantivare, fericator, cu aldoilea e disimilat.

FERIZINC s.n. v. ferzenc.

FERSINC subst. v. ferzenc.

FERTICLĂ s.f. v. ferzenc.

FÉRVERT adv. (In construcția) A da fervert = a foi. Cf. Dc, La, MA, Md, Ng, Pd, Sl.

-Din germ. vorwärts! 'înainte!'.

FERZENC s.n. a) Teșitură mai ales tronconică făcută la exteriorul găurii (c), potrivită cu capul nitului sau șurubului, în care se introduce capul nitului sau șurubului pînă la nivelul piesei ca orificiu; cuib (b), locaș (b); v. g a u r ă (b). Cf. F 13, 137,

772, 885, 1135, Cg.
b) (Prin extensie) Căruț p
în se execută feruzenul (a).
1221, 1901, Sb.
c) (Prin extensie) Burghis
feruzenchi-ber; v. b u r g l
c) (Prin analogie) Puna dat
bun. funcția feruzenului (c).
2. (și cu determ. de mînd,
111., 1909, 127, 20, As, FL.
3. Cuișimazel (a). Cf. ASK
4. Splintidora (a). Cf. Cg,
e) (Prin extensie; cu deter:
ni trunchi de piramidă făcută
mălei, în care se introduce ca
lui potecavei. Cf. As, MA.
-Pl.: feruzenuri. -Și: farr
L. feruzene, (c) F 1500; feruze
far., (b) F 1028; feruzinc s.n.
uzinc subst., (g) ASG, Sc., Mt
ASI, Pref., 1897, 9, 445; ze
uzinc, (a) F 57; feruzinc s.n.
K2, (b) F 361, 366, 305, 366,
Dc, Ng, Cc, Pd, Pu, (c) F 904
M1, 1427, (d.2) F 954, 1446, 24
uzinc, (a) Cg, Mt, Ta, (b) F 11
uzinc subst., (a) F 651, (b) F
F 1164; feruzinc subst., (g)
uzinc, (b) F; feruzinc s.n.,
M7, 1714, 1882, Cg, (b) F 529,
K3, (d.4) F 1187, 1186, (a) F

772, 885, 1135, Cg.

b) (Prin extensie) Gaură pentru nit sau șurub, la exteriorul
ia se execută ferzencul (a); gaură (b), borbă (b 1). Cf. F
1221, 1901, Șb.

c) (Prin extensie) Burghiu (a) cu care se execută ferzencul
ferzenchi-bor; v. b u r g h i u (a). Cf. Cg, Șb.

d) (Prin analogie) Nume dat unor unelte care pot avea oca-
sional funcția ferzencului (c). 1. Cherner¹ (a). Cf. Cg, MA.

2. (Și cu determ. de mină, Mn) Mutărdorn (a). Cf. ASG, Șc.
al., 1909, 107, 20, As, PL.

3. Craițmaizel (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1943, 287, 1, Mn.

4. Splintdorn (a). Cf. Cg, PL, Șb.

e) (Prin extensie; cu determ. de potcoavă) Tegitură de forma
i trunchi de piramidă făcută la potcoavă, potrivită cu capul
alei, în care se introduce capul cașlei pînă la nivelul cana-
ui potcoavei. Cf. As, MA.

-Pl.: ferzencuri. -Și: ferzînc subst., (b) Su; ferezenă s.f.,
ferezene, (c) F 1500; ferezenc subst., (a) F 1374; ferezînc
st., (b) F 1028; ferizînc s.n., pl. ferezîncuri, (b) Md;
sînc subst., (a) ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17; ferticlă s.f.,
ASI, Pref., 1897, 9, 445; ferzent s.n., (a) F 295, 1252, pl.
zente, (a) F 57; ferzînc s.n., (a) F 206, 709, 1397, 1477,
2, (b) F 301, 306, 309, 566, 700, 709, 820, 1098, 1446, 1447,
Dc, Ng, Oc, Pd, Pu, (c) F 306, 543, 1119, 1427, (d 1) F 454,
1, 1427, (d 2) F 954, 1446, 1447, pl. ferzincuri, acc. și
zinc, (a) Cg, Mt, Tm, (b) F 1859, Tm; ferzîncă s.f., (b) F 1511;
zînc subst., (a) F 851, (b) F 1750, ANDRIESCU, 16; ferzint subst.,
F 1184; ferzunc subst., (b) F 1029; fierzînc s.n., pl. fier-
curi, (b) Pr; fierzînc s.n., (a) F 485, 979, 1085, 1533, 1599,
7, 1714, 1882, Cg, (b) F 529, 1366, 1938, Ag, (d 3) F 1603,
15, (d 4) F 1183, 1186, (e) F 485 și (cu determ.) F 1057 (de caia),

pl. fierzincuri, scris și fier-zinc, (a) F 802, 1326; fierzinc subst., (b) F 253, fierzinc subst., (b) F 1193; fierzinc subst., (a) F 140; fierzinc subst., (a) F 1431, 1608, (c) F.1016, (d1) F 1251, (d2) F 1016; fierzinc subst., (a) Tg, (b) F 1864; fierzinc subst. (a) F 286; fierzinc subst., (a) F 279, (b) VM; fierzinc subst., (a) F 163; fierzinc s.f., (d1) F 1440; fierzinc subst., (d1) F 1095; fierzinc subst., (b) F 1107; fierzinc subst., (a) F 968, 1475.

- Din germ. Vereenk [kopf, -niet, -schraube] 'cap înecat'; nit, șurub cu cap înecat'. - Denumirea profilului speciei al capului elementului de îmbinare (nit, șurub, bulon) a fost dată și conceviții corespunzătoare din presa de fixat, cf. germ. v e r s e n k e n 'a țesă, a adânci'. - Sensul (c) din germ. Vereenk [bohrer] 'adâncitor, țesător'. - Pentru sensul (a) cf. germ. v e r s e n k e n 'a face cu chernerul, cu dornul etc. găuri fine în potcoavă' (KRAUSS). - Sensurile (b,d) sînt probabil evoluții pe teren rom. - În formele fierzinc, fierzinc, fierzinc, fierzinc, fierzinc, fierzinc, cu e dă-zenc trecut la i, spropiere de s.n. rom. zinc, sprijinită și de evoluția fonetică rom. normată e + n + cons. > i. - În formele cu fer- trecute la fier- (fierzinc, fierzinc, fierzinc, spropiere de s.n. rom. fier, sprijinită și de diftongarea lui e > ie în graiurile rom.

FERZENCUI vb.IV Trans. (Complementul indică extremitatea unei găuri filetate sau a unei găuri pentru nituit) A adânci, a țesă în formă de trunchi de con sau de piramidă în vederea încorporării în piese de fixat a capului de nit, de șurub sau de potcoavă. Cf. F 711, 1098, 1366, 1757, Ag, BC, Fr, PL, Sb.

- Pron.: cu -i. - Prez. ind.: ferzencuiesc și ferzencui, BC, Fr. - Sî: ferzencui vb.IV, prez. ind. ferzencuiesc, DANĂILĂ -LAZĂR, 26.

- ferzenc + suf. -ui, cf. germ. v e r s e n k e n 'a adânci, a țesă'.

FERZENCUIȚĂ adj.f.(Despre găuri pentru guruburi, pentru nituri sau pentru csiele) Cu o teșitură de forma trunchiului de con sau de piramidă, de mărimea capului de gurub, de nit sau de caia; fălțuită, înecat (b), îngropat (b). Cf. F 287, 626, 711, 1435, 1757, MA, PL, Tm.

-Pron.: cu-i. -Scris și: fer-zencuită, F 628, 1108. -Pl.: ferzencuite și fierzencuite, Tm. -Si: ferzincuită adj.f., F 564, 776, 906, pl. ferzincuite, Rz, Sl, scris și fer-zincuită, F 363, 1835.

-V. ferzencui.

FERZENT s.n. v. ferzenc.

FERZÍNC s.n. v. ferzenc.

FERZINCAMER subst. v. ferzinchamer.

FERZINCĂ s.f. v. ferzenc.

FERZÍNCÂMÉR s.n. Cherner¹ (e) sau mutărhamăr (a) cu care se face ferzencul (e). Cf. Pu, VM, DÁNÁILĂ-LAZĂR, 16.

-Pl.: ferzinchamere. -Si: ferzincamer subst., F 169, DÁNÁILĂ-LAZĂR, 16.

-Din germ. Versenkhammer.

FERZINCUIÍ vb. IV v. ferzencui.

FERZINCUIȚĂ adj.f. v. ferzencuită.

FERZING subst. v. ferzenc.

FERZINT subst. v. ferzenc.

FERZUNC subst. v. ferzenc.

FEST adv. Strins, etanș. Cf. AS, Cd, Db, Ma, Oc, PL, Pu, Tm, VM, ALMB 507.

-Din germ. fest.

FETUIÍ vb. IV v. fățui.

FEȚUIȚOR s.n. a) Zețșmăr (a). Cf. P 54-56, 47o, 547, 55o.

b) Zețșmăr (b). Cf. H 145, P 544, 55o, 619, 919, 1o41, 1o57, 1257, 1277, 1382.

c) Pili semifină, cu dentură mijlocie; pilă (b3,d2). Cf. P 565, 799, 1o27.

- Pron.: țu -i. - Pl.: fețuitoare.

- Din fețui + suf. -tor. - Sensurile (a,b) probabil din sintagmele ciocan de fețuit, apoi, ciocan fețuitor, prin brevilocvență și substantivare.

PIER s.n. a) (Le sg.) (și cu determ. și în comp. indicând calitatea, proveniența, forma sau destinația: brut, ALMB 515, colțar, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 24, ibid., 19o9, 1o7, 2o, nemțese, ibid., 1893, 55, 24, oțelit, Do, pătrat, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 1oo, ibid., 1893, 55, 24, ibid., 19o9, 1o7, 2o, rotund, ibid., 1893, 55, 24, ibid., 19o9, 1o7, 2o, Pr, rotund-vergele, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 1oo, ~șină, ibid., 1893, 55, 24, ibid., 19o9, 1o7, 2o, ~șină glefuită, ibid., 1893, 55, 24) Metal greu, de culoare cenușie, mlesabil și ductil, care în combinație cu carbonul și alte elemente se folosește în fierărie meșteșugărescă. Cf. H,P și ALMB general. (În sintagme) Pier de potcoviță (sau fier-potacove, fier-potcoviță) v. p o t e o - v i ț ă ; fier iute v. i u t e ; fier moale v. m o a l e .

b) Numele mai multor unelte simple făcute din fier, fontă sau oțel. 1. (Cu determ.: pentru făcut indoituri) Felț¹ (b). Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 13.

2. (Cu determ.: de lipit) Letcon. Cf. ASG, Șc. metal., 1943 287, 1, Bl, Or.

3. (și cu determ.: pentru făcut nituri, ALMB 639) Naglele (a). Cf. ALMB 400 Db.

4. (și cu determ.: pentru tăiat ghivenț, ASG, Șc. metal.,

9o3, 86, 16) Filieră (d). Cf. ASI, Prof., 1897, 9, 444, ASG, c. metal., 1909, 1o7, 2o, C1, Ng, Pd.

5. (Cu determ.: găurit, F 1382, pentru găurit, F 82o, 16o8, 10) Lohring (a).

6. (Cu determ.: pentru srs borte, ASI, Prof., 1897, 9, 448, pentru vatră, MC) Brender (a).

7. (Si cu determ.: mare, F 1o95) Ilău (b). Cf. F 697, 1o95 1128, Rz.

- Pl. (pentru b): fiare.

- (DICT) Lat. ferrum. - Pentru (b1) cf. germ. B i e g e e i - s e n. - Pentru (b3) cf. germ. F a g e l e i s e n. - Sensul (b4), cele după germ. [Gewinde-, Schneide-] eisen. - Sensul (b5), cele după germ. Locheisen. - Sensul (b6), cele după germ. [Brüh-] eisen (KRAUSS).

PIERĂR s.m. a) (Si în comp.: ~-forjor, Cg, Pr, ALMB 515) Lucrător care folosește unelte și mijloace simple de prelucrarea a fierului, pentru satisfacerea nevoilor gospodărești, de obicei în mediul rural; covăli (a), căușci (a), covaci (a), covar (a), țigen (a), maștru (a), faur, făurer, meșter (a), forjer, forjor (a), cunnar. Cf H, F și ALMB general, As, Bl, Cd, Cg, Ci, Db, Dc, Fr, Ga, Gr, MA, Me, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pn, Pa, Rz, Sl, Su, Sb, Ta, VM.

b) (Si în comp.: ~-potcovar, F 1o4, 883, 1511, 1539, 1743, As, Me, Mt, Pd, Ta, ALMB 524, 525) Potcovar (b). Cf F 31, 138, 2o7, 31o, 39o, 467, 469, 471, 55o, 564, 588, 613, 776, 788, 789 858, 1383, 1397, 1476, 1511, 1539, 1743, 175o, 184o, Ag, As, Cd Cg, Gr, MA, Me, Md, Mn, Mt, Pd, Pr, Sl, Sb, Ta.

c) (Si în comp.: ~-caretaș, F 974, 1o4o, 1785, Dc, ALMB 527, ~-rotar, ALMB 5o7) Caretaș (a). Cf F 39o, 1o16, 1o91, 1128 1424, 19o1, Rz, Sl, Tg.

d) Lăcătuș. Cf. F 293, 7oo, 738, 8o3, 8o6, 1o86, 1346.

-Pl.: fierari.

-(FLOREA, Nume) Fier + suf. -ar. -Cf și lat. f e r r a r i -
u s (LICT).

FIERĂRĂRIE s.f.sg.t. Fierărie (a). Cf. F 13, VM.

-Fierar + suf. -ărie (ca și lăcătușerie, tinichigerie).

FIERĂRIE s.f. a (Sg. t.) Meșteșug în care se folosesc unelte adesea făcute în atelierul propriu și mijloace simple de prelucrare a fierului, pentru satisfacerea nevoilor gospodărești, de obicei în mediul rural; covălie (a), căocie (a), covăcie (a), covărie (a), fierărit (a), forjărie (b), forjărit, fierărărie. Cf. și F General, As, BC, Bl, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Ma, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pn, Pr, Pu, Rz, Sl, Su, Șb, Tm VM, ALMB 506, 510, 517, 522, 524, 526, 527.

b) (Sg.t.; și în comp. ~-potcovărie, F 1253) Potcovărie (b). Cf. F 20, 31, 547, 550, 564, 631, 753, 776, 858, 883, 902, 954, 1346, 1396, 1446, 1537, Ag, Dc, Gm, Ma, PL, Țg.

c) (Sg.t.) Caretășie. Cf. F 390, 631, 1016, 1040, 1091, 1128, 1604, 1780, Cd, Mt, Pr, Țg.

d) (Sg. t.) Lăcătușărie. Cf. F 293, 758, 803, 1086, 1346, 1447, Md.

e) Locul unde lucrează fierarul (a); căocie (b), covăcie (c), atelier (a), covălie (c), covărie (b), cămin (c), mihei (b), cuhnă (d), cușniță (d). Cf. H, F și ALMB general, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Db, Dc, Fr, Gr, Lu, MA, Ma, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pr, Pu, Rz, Su, Șb, Tm, Țg, VM.

f) Locul unde lucrează potcovarul (b); atelier (b), covălie (d), potcovărie (d), căocie (c), cămin (d). Cf. 31, 56-58, 72, 99, 100, 111, 113, 147, 206, 263, 275, 277, 293, 309, 315, 348, 383, 390, 459, 471, 544, 546, 550, 564-566, 613, 619, 624, 628, 690, 697, 700, 713, 741, 747, 753, 765, 766, 789, 804, 806. 830, 854,

71, 883, 896, 902, 920, 954, 968, 1085, 1086, 1091, 1100, 1113, 114, 1128, 1135, 1185, 1193, 1251, 1266, 1348, 1396, 1424, 1427, 429, 1432, 1446, 1449, 1475, 1476, 1494, 1500, 1511, 1527, 1539, 556, 1558, 1600, 1623, 1780, 1859, 1864, 1883, 1889, 1901, 1958, 11, Cd, Db, Dc, Gr, MA, Mt, Ng, Oc, Pn, Fr, Pu, Rz, Sl, Su.

g) Locul unde lucrează caretagul; rotărie (b). Cf. F 309, 306, 301, 626, 1016, 1034, 1040, 1091, 1101, 1128, 1263, 1413, 1414, 1603, Ag.

h) Locul unde lucrează lăcătuşul. Cf. F 293, 466, 738, 806, 1086, 1346, Lu.

i) (Cu sens colectiv; şi în sintagma fierăria completă pentru un ghiociu, ASG, Sc. metal., 1893, 55, 38) Pieseile de fier sau de alte metale, care intră în compunerea unei construcţii complexe, cum ar fi căruţa, sania, roaba. Cf. ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10, ASG, Sc. metal., 1914, 116, 435.

-Pron.: ri-e. -Pl., pentru sensurile (a-h): fierării.

-(DICT) Fierar + suf. -ie, pentru sensurile (a-h). -Pentru (i) fier + suf. -ărie. -Pentru (a-d) este posibilă şi derivarea cu suf. -ărie de la fier (cf. c a r a t a ş ă r i e , din caretaş + suf. -ărie; v. şi f i e r ă r ă r i e , t i n i c h i g e r i e).

FIERĂRIT s.n.sg.t. a) Fierărie (a). Cf. F 140, 279, 309, 529, 565, 627, 777, 806, 965, 968, 1028, 1036, 1101, 1137, 1185, 1263, 1413, 1414, 1452, 1859, Pd.

b) Potcovărie (b). Cf. F 309, 1263, 1859, MC.

-Fier + suf. -ărit (prin analogie cu participiile substantivate de tipul grădinărit, păstorit, plutărit etc.).

FIERĂSTRĂU s.n. v. ferăstrău.

FIERBE vb. III Tranz. a) (Complementul indică fierul sau pieşea de fier şi în general de metal) A încălzi tare în forjă pînă

la starea de incandescență în vedea: a sudării prin forjare; a hițui (a), a șfaițui (b), a da (I e 1), a face (d), a băga (b). Cf. H 91, 141, 157, F 111, 207, 423, 546, 713, 923, 974, 985, 1016, 1036, 1399, 1494, 1511, 1577, 1892, 1950, As, Fr, Lu, Mt, Or, Rz. (In construcția) A fierbe în cămășă v. c. a. m. a. ș. a.

b) (Prin extensie; complementul indică piese de fier și în general de metal) A încălzi în forjă până la starea de incandescență și a suda prin forjare; a hițui (b), a șfaițui (a), a lipi (b), a forestiri, a suda, a da (I e 2), a împreuna, a păsu¹ (g). Cf. ASI, Pres., 1897, 8, 32 și 50, F 543, 857, 985, 1016, 1036, 1252, 1443, 1773, 1902, ALMB 499, 500, 504, 506, 508, 512, 515, 520, 522, 524, 525, 528, 542, Ag, Cg, Db, Gm, MC, Md, Mn, Mt, Oc, Pr, Tm, NEAGU, 29. (In construcția) A fierbe la două ciocane, ALMB 524, Ag, Mn = a suda prin forjare la două ciocane.

-Prez. ind.: fierb.

-Sensuri specializate ale rom. a fierbe (DICT, lat. fervere).

FIÉRBĒRE s.f. a) (Și cu determ. în tăietură, F 1113, Rz) Hiț (a). Cf. F 429, 564, 923, 1450, 1603, Cg.

b) (Prin extensie; și cu determ. dîmpreună, As) Sfaiț¹ (a). Cf. F 186, 543, 985, 1399, Su.

-F. (rar): fierberi.

-(DICT) v. fierbe.

FIERTURĂ s.f. a) (Și cu determ. îmbrăcată în lut, Lu) Hiț (a). Cf. F 208, 464, 545, 713, 897, 1252, 1258, 1511, 1628, 1743, 1744, 1835, 1939, 2001, As, Bl, Cg, Ci, Lu, MA, Or, Pr, ALMB 512, 522. (In construcția) A lua fiertură, Cd, MA, Sb = a ajunge la starea de incandescență.

b) (Prin extensie) Sfaiț¹ (a). Cf. H 16, 147, F 14, 147, 804, 1006, 1252, 1399, 1474, 1494, ALMB 500, 504, 506, 515, 524, Ag, BC, Ma, Mt, Or, Sl, Su, Șb, VM.

c) (Cu determ. indicînd diferite procedee de lipire a celor ouă piese de fier) 1. (Cu determ.: frânzuzească, F 138, 255, Ma, are, F 1128, 1366, Ag) Procedeu de lipire a două piese de fier constînd în desplicarea capetelor lor și imbinarea lor în cruce înainte de a fi introduse în foc; v. ș f a i 1¹ (a).

2. (Cu determ.: mică, F 1366, Ag, As, românească, F 138, BC, r, Ma) Procedeu de lipire a două piese de fier constînd în simpla suprapunere a capetelor lor subțiate cu ciocanul înainte de a fi introduse în foc; v. ș f a i 1¹ (a).

3. (Cu determ. moale) Procedeu de lipire ușoară a două piese de fier prin încălzire și forjare de scurtă durată; v. ș f a i 1¹ (a) Cf. Ag, Ng.

-Pl.: fierturi.

-Sensuri specializate ale rom. fiertură (DICT, fierbe + suf. -tură).

FIERZÉNC s.n. v. ferzenc.

FIERZÍNC s.n. v. ferzenc.

FIERZING subst. v. ferzenc.

FILÉR s.n. v. filieră.

FILÉRĂ s.f. v. filieră.

FILÉT s.n. a) Șanț elicoidal tăiat pe suprafața cilindrică a unei piese, care servește la înșurubarea într-o altă piesă prelucrată corespunzător; ghivent (a), elice, șar (b), ghint (a), șanț (a), bor¹ (c), riz¹ (c), șanț (c), canal, spirală (b), bac¹ (d), burghiu (e), regol, zimț (b). Cf. F 298, 529, 563-565, 590, 619, 628, 657, 690, 700, 711, 712, 766, 772, 802, 820, 851, 871, 900, 979, 1027, 1055, 1098, 1100, 1109, 1193, 1263, 1396, 1464, 1510, 1555, 1793, 1840, 1958, BC, Cg, Db, Gr, Lu, MA, Ma, MC, Oc, Pd, PL, Pn, Pu, Rz, Su, Șb, VM, ALMB 506, 515, 526; 527, MOROȘANU, 43,

NEAGU, 30.

b) (Cu determinări indicând mărimea pasului sau tipul filetelui)
1. (Cu determ.: mare, Gr, Lu, Mn, rar, Cg, Gm, rotund, Cg) Filet cu pasul rar; ghivent (b1).

2. (Cu determ.: mărunt, Cg, metric, F 381, Cg, Ng, Su, mic, F 1098, Gr) Filet cu pasul mărunt; ghivent (b2), gazghivent, gazfilet, pasghivent. Filet mecanic v. m e c a n i c (b).

3. (În comp. ~-vitfer) Filet cu profilul apropiat de al unui triunghi echilateral, folosit de obicei la țevi; ghivent (b3), golghivent. Cf. F.277, 1251, Cg.

c) (Prin confuzie) Filieră (d). Cf. F 309, 1135, 1714, ALMB 566.

-Pl.: fileturi și filete, F 985, 1859, As, Bl, Cd, Dc, Pr, Tm.

-(DICT) Din fr. filet. -Pentru (b3) cf. și germ. W i t h f o r t g e w i n d e.

FILETĂ vb.I Tranz. a) (Complementul indică tije cilindrice de metal sau piese cu gaură rotundă) A face filet (a) cu ajutorul filierei sau a ghiventborului; a ghiventui (a), a tăia (d), a da (Ib), a face (e), Cf. F550, 564, 628, 711, 851, 979, 1102, 1464, 1555, 1840, 1859, As, Db, Gr, MA, Pd, Rz, Șb, NEAGU, 30.

b) (Complementul indică guruburi sau piulițe) A înșuraba. Cf. Cg, Ma, Pa, Țg.

-Pres. ind.: filetes.

-(DICT) V. filet, cf. și fr. f i l e t e r. -Pentru (b), confuzia cu infileta.

FILETĂR s.n. Filieră (d). Cf. F 1183, 1476, ALMB 614.

-Pl.: filetare.

-Filet + suf. -ar.

FILETĂT, -Ă a) Adj. (Despre găuri rotunde și piese metalice de forma unei tije cilindrice) Care are filet (a); ghiventuit. Cf. F 613, 1099, 1464, ALMB 526, As, MA, Ra.

b) S.n.sg.t. Acțiunea de a fileta (a) și multatul ei. Cf. ALMB 527, MA, Rs.

-Pl. (a): filetați, -te.

-(DICT) V. fileta.

FILIBOR s.n. Burghiu (d). Cf. F 588, 1251, 1864.

-Pl.: filiboruri.

-Cale parțial după germ. Gewindebohrer (ghivent fiind sinonim cu filet).

FILIERĂ s.f. a) (Si cu determ.: de ghivent, ASG, Se. metal., 1943, 288, 2, in stînga și dreapta, ibid., 1893, 55, 5, pentru ghivint, ibid., 1886, 29, 79, ibid., 1894, 60, 143) Unealtă de filetat la exterior, formată din trei sau mai multe eușite dispuse circular în jurul tijei cilindrice de filetat și învîrtite cu ajutorul elupei (a); mașină (bl). Cf. F 20, 136, 304, 390, 470, 529, 564, 565, 620, 689, 697, 700, 709, 738, 741, 763, 776, 803, 851, 858, 871, 883, 900, 957, 979, 1006, 1055, 1095, 1135, 1184, 1346, 1396, 1414, 1432, 1440, 1510, 1511, 1599, 1840, ALMB 462, 483, 486, 487, 490, 492, 504, 520, 522, 525, 527, 549, 563, 568, 574, 602, 625, 616, 620, 626, 631, 635, 638, 641, 643, 646-648, 651-657, 661, 667, ASG, Se. metal., 1887, 33, 3, ibid., 1914, 116, 436, ibid., 1922, 136, 2, Ci, Fr, MA, NEAGU, 17, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18.

b) (Si cu determ.: cu bacuri, ASG, Se. metal., 1943, 286, 2, F 459, ALMB 582, cu bacuri pentru tăiat ghivent în țoli, ASG, Se. metal., 1943, 288, 2, de 50 mm., ibid., 1888, 40, 16, de 70mm., ibid., de 150 mm., ibid., fixă, Cg, mare, ASI, Prof., 1887, 49, 3, ASG, Se. metal., 1893, 55, 37, mică cu bacuri, ibid., 1887, 33, 94, milimetrică, ibid., 1943, 288, 2, mobilă, F 550, pentru ghivent, ASG, Se. metal., 1923, 142, 126, pentru tăiat ghivent, ibid., 1904, 91, 34, vitvord, ibid., 1943, 287, 1) Unealtă manuală formată din două bacuri aseușite semicirculare, mărginite de elupa (a); bac (b)

Cf. ASG, Se. metal., 1888, 40, 17, ibid., 1922, 136, 7, F 13, 72, 147, 289, 454, 550, 566, 624, 690, 712, 747, 772, 830, 864, 975, 1041, 1060, 1137, 1263, 1599, 1424, 1533.

e) (Cu determ.: de cap de osie, Sb, de cinci-opt, ALMB 525, mare, ASG, Se. metal., 1883, 16, 42, pentru țevi, ibid., 1914, 116, 436, ibid., 1922, 136, 3, ibid., 1945, 287, 1) Unealtă complexă de filetat țevi la exterior, formată din trei sau mai multe suțite dispuse circular în jurul țevii; borghivent (b).

d) (Prin extensie) Complex de unelte prevăzută cu minere format din elupa (a) și filiera (a-c), care face filet exterior prin rotirea manuală în jurul obiectului de filetat; mașină (b2), coarbă (d), elupă (b), ghivenelupă, șnaielupă, filetar, filet (e), șnaiașig, șnaidaisă, tarod (b), fier (b4), șnaidghivent, șurubar (a), șurubelniță (b), naglais (e). Cf. F 57, 137, 140, 253, 271, 307, 428, 563, 765, 766, 885, 895, 1015, 1040, 1100, 1102, 1109, 1436, 1555, Ga, MA, Mt, SANDU, 37.

e) (Și cu determ.: mieă de mină, ASG, Se. metal., 1943, 288, 3 și 4, pe placă, ibid., 1922, 136, 5) Placă de filetat; șurubelniță (e), tipar (e), formă (d), ventajzer (e), ghivintaisen (a), masă (e). Cf. F 858, 1137, 2001, ASG, Se. metal., 1883, 16, 42.

f) (Prin analogie; și cu determ.: de mutelei, Gr, inelară, F 1510) Burghiu (d). Cf. F 713, 880, 1095, 1186, 1864,

g) (Prin confuzie) Naglais (a). Cf. F 289, 529, 713, 803, 1034, 1095, 1510, 1511, 1963.

-Pronunțat: lie-e și lie-ră, (a) ALMB 466, 468, 469, 484, 493, 502, 506, 508, 522, 548, 558, 572, 573, 579, 585, 588, 590, 591, 599, 603, 604, 611, 613, 622, Ag, Bl, Ge, Rs, și (cu determ.) ALMB 526 (de făcut filet la șuruburi), ALMB 525 (de șuruburi pentru căruță), Md, ALMB 525 (de tăiat ghivent), (b) (cu determ.) ALMB 515 (cu bacuri), ALMB 525 (de cinci-opt), Cg, ALMB 528 (fixă), As (moș), Cg (recl. 114). (c) (cu determ.) Sb (de cap de osie). As (de

svi), (d) ALMB 596, 605, Ag, As, Db, Dc, Gr, MA, Ng, Pn, Pr, Rz, Sl,
b. -Pl.: filiere (li-e) și filiieri (li-e), ALMB 462, 492, 574, 609,
15, 620, 653, 643, 646, 648, 651, 666, filiere (lie-re), ALMB 468,
69, 484, 502, 558, 572, 573, 585, 588, 590, 591, 596, 599, 603-605,
13, Ag, As, Bl, Cg, Db, Dc, Ge, Ng, Pn, Rz, Sl, Sb, filiieri (fi-
ieri), ALMB 466, 548, 579, 611, Gr. -Si: feliéră s.f. (li-e), (a)
SG, Sc. metal., 1886, 29, Sl; filer s.n., pl. filere, (a) F 58, 545,
20, (b) F 1347 (cu determ. mare), (e) F 392, 1374 (cu determ. mic);
iléră s.f., (b) As (cu determ. fixă), (c) Mn (cu determ. mare de
sie), pl. filere (a) Cd, Cg și (cu determ.) BC (reglabilă), (e)
ALMB 504, (d) Md, Mn, Mt, (g) ALMB 499 (cu determ. pentru cuie),
fileri, (a) ALMB 524, (d) Tm, Tg și filiieri (lieri), (c) Cg, (d) Pr.

-(DICT) Din fr. filière (a-d). -Rostirea cu hiatul redus la
diftong reprezintă o trăsătură a rostirii populare, mai ales moldo-
venești, întâlnită la numeroase neologisme (cf. a t i - l i e r ,
ALRSN II 537/537, c a n t o - n i e r , ibid. III 872/820, 574,605,
g.a.). -Tot printr-o tendință de pronunțare populară, diftongul ie
s-a monoftongat în filer, fileră.

FILISĂ vb. I v. firisa.

¹
FINĂ s.f. Partea ascuțită a ciocanului; gmal. Cf. F 111, Ga,
Ma, Sl, MOROSANU, 43, NEAGU, 23.

-Pl.: fine.

-Din germ. Finne.

²
FINĂ s.f. Ciocan (f). Cf. F 459, 1091.

-Pl.: fine.

-Din sintagma (ciocan cu) fină, prin brevilocvență, cf. și germ.

F i n n [hammer] 'balhamăr'.

FINFAER subst. Șlihtfael. Cf. F 518, 1263, Bl, Pr.

-Pron.: fa-er.

-Calc parțial după germ. Feinfeile. -Partea finală a cuvintu-

lui, prin contaminare cu rom. faier (-țang, -dorn, -form).

FINISĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică piese de metal)
A îndrepta (a). Cf. F 454, 871, ALMB 527, Pd.

b) (Complementul indică piese plate de metal; și cu determ.
al doilea, F 454) A fâșui (a). Cf. F 347, 381, 957, 1476, 1555,
1603, Cd, Pd.

c) (Complementul indică piese de metal) A prelucra fin cu pila
(b4, 87); a glictui (b), a glafui (a), a fâșui (c), a rîhtui (a),
a spîlcui, a steclui (b); v. a p i l i (a), a l u a t r u i . Cf.
F 871, 900, 1082, 1599, Db, Ng, FL, Pr, Tm.

d) (Complementul indică potcoava) A fasona (f); v. a g â f u i
(a). Cf. F 279, 974, 1743, Md, Tm.

-Prez. ind.: finisez. -Și: filisă vb. I, (c) F 690; finisă vb.
IV, (a) F 871, (b) F 871, 1109, (c) F 871, prez. ind. finisesc; fini-
ță vb. I, prez. ind. finițez, (c) As, Cg.

-Sensuri specializate ale rom. a finisa (DICT, din fr. finir,
după rom. finisaj).

FINISI vb. I v. finisa.

FINISOB s.n. Șlihtfaiel. Cf. F 905, Dc, Pd.

-Pl.: finisocare.

-Sensuri specializate ale rom. finisor (DICT, din fr. finisseur),
cf. și f i r i s a + suf. -or.

FINITĂ vb. I v. finisa.

FIRCANTȘTEPEL s.n. Forbaistru (a). Cf. F 57, 183, Pu, Su.

-Pl.: fircantștepele.

-Din germ. Vierkantstempel.

FIRCATHĂMĂR s.n. Zețamăr (b). Cf. F 104, Ma, VM.

-Pl.: fircathamere.

-Din germ. Vierkanthammer.

FIRISTĂU subst. v. ferăstrău.

FIRUNG s.n. Compas. Cf. Db, Ng, Sl.

-Pl.: firunguri. -Si: fiung subst. (pron. fi-ung), MOROSANU, 43.

-Cf. germ. F e l g e n s i r k e l 'compas pentru obezi de roată'.

FIRZIC subst. v. fersenc.

FIRZIM subst. v. fersenc.

FIRZINC subst. v. fersenc.

FISTOC subst. v. feleștioc.

FISLANG subst. v. forșlag.

FIUNG subst. v. firung.

FIXĂ vb. I Trans. (Complementul indică potcoava) A păsui¹

(a). Cf. F 57, 454, 741, 1041, 1326, 1555, Ag, Cd, Db, Gr, Ma, Or, Su.

-Pres. ind.: fixez.

-Sens specializat al rom. a fixa (DICT, din fr. fixer).

FIXARE s.f. Păsuie (a). Cf. F 1036, 1712, Fr, Mt.

-Pl. (rar): fixări.

-(DICT) V. fixa.

FIXATOR s.n. (Și cu determ. de nituri, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 19) Căpuitor (a). Cf. F 529, 804, 1155, Lu.

-Pl.: fixatoare.

-Fixa + suf. -tor.

FLAC subst. v. flacșang.

FLACSAN subst. v. flacșan.

FLACTAGAN subst. v. flacșang.

FLACTĂM subst. v. flactang.

FLACTANDRU subst. v. flactang.

FLĂCTANG s.n. a) (Si cu determ.: lat, F 1715, mare, F 1450, rotund, F 1558) Blectang (a). Cf. F 13, 163, 429, 628, 1107, 1165, 1729, Cd.

b) (Prin analogie) Patent (a). Cf. F 518, 979, 1749, Ci, Pr.

c) (Prin analogie) Faiertang (a). Cf. F 31, 59, 310, 974, 1715, Pr.

d) (Prin analogie) Rolțang.(a). Cf. F 199, 543, 1251, 1374, As.

e) (Prin confuzie) Spițang (a). Cf. F 547, 896, 1098, 1735, Mn.

f) (Prin confuzie) Clegte (e). Cf. F 1449, MA.

-Scrie și: flac-țang, (a) F 830, 1528, (f) F 1901. -Fl.: flactanguri. -Și: falcțenghel s.n., pl. falcțenghele, (f) F 32; flac subst., (a) F 1607; flaccan subst., (b) F 1107; flactagă subst., (b) ANDRIESCU, 7; flactem subst., (a) Pd; flactandru subst., (b) F 1382; flahțanc s.n., pl. flahțancuri, (a) Db, (e) Oc; flahțang s.n., pl. flahțanguri, (a) Lu, MOROSANU, 22, (b) Cg; flancțang subst., (e) F 975, (f) F 1015; flanțainer subst., (d) F 1183; flanțang subst., (c) F 1558, (d,f) F 1558 (cu determ. rotund), (e) F 1558 (cu determ. drept); franțang subst., (c) F 277; sfals subst., (d) F 1344; vlahțanghe subst., (a) ALMB 480.

-Din germ. Flachsange. -Forma flac din primul element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Pentru sfals cf. și germ. F a l z [zange]. -Forma falcțenghel, prin apropiere de rom. falcă. -Forma franțang, prin apropiere de rom. a fringe. -Sensurile (b,c), prin analogie cu forma lată a formelor faiertang și patentului. -Sensurile (d-f), prin confuzie cu rolțang, și orțangă.

FLAH subst. v. flah - dorn.

FLAH - DORN s.n. Splinddorn (s). Cf. F 54, 55, 104, Pu.

- Pl.: flah - dornuri. - Si: flah subst., MOROSANU, 43.

- Din germ. Flehdorn. - Forma flah, din primul element al comp. germ. sau din forma rom. prin brevilocvență.

FLAHTANG s.n. v. flactang.

FLAHTANG s.n. v. flactang.

FLĂZETĂMĂR s.n. Zețamăr (b). Cf. F 626, 943, 1266, 1730, Oo.

- Pl.: flăzetzămăre, Pu. - Si: zețamărflah subst., ANDRIES-CU, 15.

- Din germ. Flechtsetzammer.

FLAICOVE s.n. v. feiclobă.

FLAICTANG subst. v. flactang.

FLANTAMER subst. v. flactang.

FLANTANG subst. v. flactang.

FLĂSING s.n. Feiclobă. Cf. F 799, 1556, 1958.

- Pl.: flăsinguri. - Si: furfanț subst., F 613.

- Din germ. Flachzwenge 'menhină de mină cu făci late'.

Varianta furfanț provine din contaminarea etimonului germ. cu germ. Fuchsschwenz 'ferăstrău de mină'.

FLASLAG subst. v. forșlag.

FLĂPTĂR subst. v. prăftură.

FLĂSTURĂ s.f. v. prăftură.

FLĂTHAMER s.n. Baros (b). Cf. F 820, 1603, Ng.

- Pl.: flăthamers.

- Din germ. Flach [setz] hammer 'planator let'.

FLCĂRE s.f. a) (și cu determ.: cu osp pătrst, MA, pătrstă,

Ag, MA). Cap (a). Cf. P 392, 8o7, 1263, Ag, Cg, MA, Mn, Mt, Tu.

b) Csepec. Cf. Hd, Ng, Fr, Sl, MOROSANU, 43.

c) (Nei sles la pl.) Model ornamental făcut cu delte și foerfece la marginea scoperișului de tablă. Cf. ALMB 5o7, Bl, MOROSANU, 43.

- Pl.: flori.

- Senseuri specializate ale rom. floare (DICT., lat. flos, -ris).

FLOARTĂ s.f. v. feiertang.

FLORAR s.n. Negleis (a). Cf. ALMB 591, De, MC, Rz.

-Pl.: florare.

- Sens specializat al rom. florar (DICT., floare + suf. -ar), probabil din sintagma fier de făcut flori, spoil (fier) florar, prin brevilocvență și substantivare.

FLOSLAG subst. v. forșlag.

FLOSLOG subst. v. forșlag.

FLUGTANGĂ s.f. Clește (e). Cf. P 266, 772.

- Din germ. Flügel [mutter] zange 'clește pentru piulițe-flutură'.

FOALE s.f. v. foale.

FOAIERTANG s.n. v. feiertang.

FOALĂ s.f. v. foale.

FOALE a) S.f. Instalație rudimentară care servește la comprimarea și la suflarea aerului în foc cu ajutorul unui burduf de piele acționat prin pârghii de mână sau de picior; burduf (a), bezbelg, forjă (b), pișot. Cf. P 253, Mn, PL, SANDU, 38, NEAGU, 23.

b) S.f. (In forma fosis), s.m. și s.n. (in forma foi; cu

determinări sau în compuse indicând forme sau prin veniențe instalației). 1. (În sintagmele) Fosie americană portativă (sau fosie cilindrică de tablă, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1, foi nemțec, ALMB 522 și în comp. foi - cilindru, ASI, Pref., 1897, 9, 448, ALMB 522, VM) = instalație de suflat aer, de formă cilindrică, confecționată de obicei din tablă; broască (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 12, Cd.

2. (În sintagmele) Fosie ungurească (sau fosie de piele unguerească, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, foi țigănesc, ALMB 522, Pu) = instalație de suflat aer, de formă dreptunghiulară, confecționată din două rame de lemn prinse pe o latură și învelite cu piele; burduf (b) Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, ibid., 1930, 182, 18, Cg, Gm.

3. (În sintagmele) Foi de mână (sau fosie de mână, F 1743, MA, foi manual, ALMB 512) = instalație simplă de suflat aer, independentă de corpul forjei, formată din două rame mici de lemn prinse pe o latură și învelite cu piele și prevăzute cu două mânere. Cf. ASG, Șc. metal., 1930, 182, 22, Ag, Mt, Fr, Sb.

c) S.m. și s.n. (În forme foi; prin extensie) Forjă (a). Cf. F 550, 590, 629, 712, 772, 1060, 1165, 1193, 1533.

d) S.m. și s.n. (În forme foi; prin restrângere) Jignă (a). Cf. F 1464, Pu.

- Pl.: fosie, (a) PL, F 253 și foi, (a) H 7, 54, 147, 165, 308, 392, 563, 974, 1176, 1731, 1901, ALMB 604, și foie, (u) ER; fosle pl. t. sau mai ales pl., H 35, 145, Ag, Db, Mc, Ng, ALMB 527, 622, F 57, 457, 464, 472, 518, 545, 588, 659, 800, 830, 851, 864, 957, 1034, 1055, 1100, 1165, 1171, 1186, 1192, 1251, 1279, 1346, 1429, 1477, 1500, 1537, 1599, 1715, 1733, 1938. - Si: foale s.f., pl. foale, F 1889 și foi, H 126; fosie s.f. (a) H 21, 88, 101, 123, 140, 172, 181, 185, 199, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17 și 19, ibid., 1908, 103, 14 (cu determ. pentru fierari), F

919, 1714, 1730, 1749, 1750, 1833, 1958, Or, (b 1) ASG, So. metal.,
1922, 136, 12 (cu determ. americă portativă, (b 2) ASG, So. metal.,
1943, 288, 3 (cu determ. de piele unguresscă), ibid., 1922, 136,
2 și ibid., 1930, 182, 18 (cu determ. unguresscă), (b 3) F 1743
(cu determ. de mină), pl. foale, F 1735, 1741, 1880, 1882, 1883,
Cd, Tm și foi, ASG, So. metal., 1888, 40, 18, F 72, 1175, 1183,
1185, 1193, 1326, 1344, 1864, 1880, 1901, 1902, 1950, ALMB 464,
564, 579, 580, 585, 586, 593, 594, 603, 613, 614, Ag, Cg, MA, Md,
Mn, Pr, Ge, Gr, Tg; foi subet., (a) H general, ASG, So. metal.,
1922, 136, 7, Bl, Oc, Pn, F 20, 31, 32 (cu determ. de suflat), 56,
57, 59, 304, 315, 381, 428, 452, 467, 544, 550, 565, 613, 627,
690, 709, 712, 738, 806, 880, 922, 985, 1028, 1060, 1119, 1277,
1348, 1399, 1413-1415, 1443, 1464, 1511, 1533, 1654, 1712, 1729,
1840, 1859, 2000, (c), BC; foi s.m. sau s.n., (a) H5, 16, 58, 74,
88, 141, 186, ASG, So. metal., 1909, 107, 37 (cu determ. pentru
suflat), ALMB 542, Rz, F 763, 1253, 1304, 1494, 1555, 1558, 1963,
SANDU, 36, ANDRIESCU, 7, NEAGU, 23, DĂNĂILĂ - LAZĂR, 15, (c) Bl,
MC, F 1095, 1464, 1556, (d) F 1464, pl. folii, (a) H 197 și foi,
(a) F 943, 1295, ALMB 472, 480, 553, 584, 597; foi subet, pl. t.
(a) ALMB 497 - 500, 509, 511 - 514, 516 - 519, 521, 523, 526, 528,
529, 532, 534, 539 - 541, 543 - 546, 552, 598, 634; foi s.f. pl.
t. (a), H general, As, ALMB 463, 469, 470, 481, 484, 491 - 494,
555, 558, 559, 576; foi s.m., (a) Do, pl. foi, (a) H 31, ASG, So.
metal., 1883, 16, 42, ALMB 479, 536, 575, F 1039; foi s.m. pl. t.
sau mai ales pă., (a) H 11, 18, 22, 67, 98, 101, 108, 130, 135,
146, 159, 191, 192, F 543; foi s.n., pl. foale, (a) ALMB 522, 528,
551, 591, 620, F 161, 208, 206, 287, 390, 392, 429, 485, 546, 885,
1027, 1041, 1082, 1098, 1108, 1252, 1427, 1430, 1431, 1435, 1475,
1477, 1603, 1793, 2001, fosie, (a) ALMB 505, F 1102, foie, (a)
ALMB 560, 588, foi, (a) H 10, 39, F 1082, ALMB 484, 507, 510, 515

524, 525, Cg, Mt. și foiuri, (a) F 43, 99, 102, 111, 137, 138, 287, 301, 307, 391, 429, 439, 469, 474, 551, 564, 568, 624, 657, 697, 700, 710, 711, 747, 772, 804, 871, 883, 923, 968, 1006, 1015, 1040, 1054, 1059, 1087, 1098, 1135, 1182, 1382, 1424, 1435, 1446, 1450, 1476, 1510 1607, 1608, 1625, 1785, ALMB 462, 466, 468, 473-478, 482, 483, 485 - 488, 490, 495, 495, 501 - 504, 506, 508, 520, 522, 527, 533, 537, 538, 548, 550, 557, 561 - 563, 565 -574 577, 578, 581 - 583, 587, 589, 590, 592, 595, 596, 599 - 602, 605 - 612, 617 - 619, 621, 622, Ag, Bl, Db, Dc, GM, Ma, MC, Ng, Pd, PL, Sl, Su, Sb, VM, (b 1) VM (în comp. v-cilindru), (b 2) Pu (cu determ. țigănesc), (b 3) ASG, Sc. metal., 1930, 182, 22 (cu determ. de mină); foiuri s.n. pl. t. sau mai ales pl., (a) F 100, 136, 263, 278, 309, 310, 347, 410, 466, 471, 545, 566, 590, 619, 620, 628, 631, 689, 713, 765, 766, 820, 858, 964, 895, 900, 905, 906, 975, 1026, 1034, 1036, 1091, 1101, 1128, 1257, 1258, 1447.

- (DICT) Lat. foliis (g). - Fiecare din formele paradigmei inițiale (sg., pl. foale) a dezvoltat noi membri - pereche pentru marcarea opoziției de număr: sg. foale - pl. foi, iar pl. foale - sg. foală și foais, care, la rândul lor, su dezvoltat alți noi membri: pl. foi - sg.f. foais și n. foi; s.n. sg. foi, prin folosirea ce sg. t., devine s.m., cu pl. foi sau, rămas s.n., dezvoltă noi pl.n. foais, fois, foiuri. Rete evidentă, la origines acestor inovații, tendința vorbitorilor de a folosi cuvântul mai ales ca pl.t. sau sg.t., după cum obiectul denumit este considerat grupare de obiecte perechi (v. și clește, foarfece) sau ca un întreg unitar. Totodată, trebuia presupusă și tendința de diferențiere formală a sensului special de fierărie în cadrul polisemiei (subst. foale) și a omonimiei (subst. foais).

FOALT subst. v. folțang.

FOARFEC subst. v. foarfece.

FOARFECE s.n. (și cu determ.: de tablă, ASG, Sc. metal., 1943, 287, 1, de tăiat tablă, ibid., 189, 55, 5, pentru tăiat tablă, ibid., 1922, 136, 2) Unealtă de tăiat tablă, acționată manual, compusă din două lame tăioase prevăzute cu miner și unite între ele la mijloc cu un gurub; v. l o c g e r - Cf. F 77, 485, 772, 1099, Lu, Pn.

-Pl.: foarfeci, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 15 (cu determ. de tăiat tinichea) și pl.t., H 10, ASG, Sc. metal., 40, 17 (cu determ. mari), ibid., 1904, 91, 34 (cu determ. de mină). -Si: farfică s.f., ALMB 508; foarfec subst., ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 10 (cu determ. de tinichigerie); foarfic subst., F 905 (cu determ. la rotund), F 1424 (cu determ. de tăiat tablă), ALMB 517 (cu determ. de tablă); foarfică s.f., Bl (cu determ. de tăiat).

-(DICT) Lat. forfex, -icia.

FOARFIC subst. v. foarfece.

FOARFICĂ s.f. v. foarfece.

FOC s.n. a) Jignă (a). Cf. H 174, Cg, Ma, Md, Oc, Rs, VM.

b) (Prin extensie) Vatră (a). Cf. ALMB 505, 659, Fr, Md.

c) Perioada de timp necesară încălzirii în vatră a unei pie - se de fier la o temperatură la care se poate prelucra. Cf. ALMB 528, MC, Pr, Su.

-Pl.: focuri.

-Sensuri specializate ale rom. foc (DICT, lat. focus). -Pen - tru (a) cf. și germ. F o c u e r (KRAUSS).

FOCĂR s.n. a) Jignă (a). Cf. F1252, 1279, Ag.

b) (Prin extensie) Vatră (a). Cf. F 263, 466, ALMB 568.

c) Vătrai (a). Cf. MC, Pr, Tn.

d) Faierțang (a). Cf. F 713, As, Mn.

e) Apșot (b). Cf. F 72, 713.

-Pl.: focare.

-(DICT) Foc + suf. -ar, pentru (a,b). -Sensurile (c-e), din sintagma ca (dorn, clește, daltă) focar, prin brevilocvență și substantivarea determinantului.

FOERTAGĂN subst. v. faiertang.

FOI vb. IV Intrans. (Și în sintagma a foi în cărbuni, F 147)
A acționa foalele pentru pomparea aerului necesar combustiei cărbunilor de forjă; a sufla, a umfla, a forța, a face (e), ferverti, a țâvri, a merge, a da (If, IIa), a trage (IIa), a pufni; v. a c m l c r (a). Cf. F general, H47, 48, 71, 97, 109, 131, 132, 138, 147, 161, 169, 193, Bl, Cd, Db, Gm, Gr, Ht, Ng, Oc, Pd, Pr, Pu, Sl, Su, VM.

-Pres. ind.: feiesc.

-V. foi.

FOI subst. v. foale.

FOIERHĂC s.n. Vătrași (a). Cf. Oc, Pa, Sl.

-Pl.: foierhacuri.

-Din germ. Feuerhaken.

FOIURI s.n.pl.t. v. foale.

FOJLAC subst. v. forjlag.

FOLISTOC subst. v. feleștioc.

FOLMOSTIÓC s.n. v. feleștioc.

FOLPAIZER subst. v. forbaistru.

FOLSTAGBALHAMĂR s.n. Hantamăr (a). Cf. F 760, 1006, Bs.

-Pl.: folstagbalhamăre.

-Din germ. Forschlag [hammer] 'baros' + germ. Ballhammer 'ciocan planator cilindric', mai precis din formele rom. corespunzătoare.

FOLSAG subst. v. forşlag.

FOLTAMĂR subst. v. faiţamăr.

FOLTAMĂR subst. v. faiţamăr.

FOLTAMER subst. v. faiţamăr.

FOR s.m. (Mai ales la pl.; şi cu determ.: mari, Pr, mici, As, Pr) Dinţi, ganţuri la pilă. Cf. Ag, As, Cd, Db, MC, Md, Pr, Rs, Sa.

-PL.: fori.

-Cf. germ. V e r [feile] 'pilă cu dinţi mari'.

FORBAIS s.n. v. forbaistru.

FORBAISĂN subst. v. forbaistru.

FORBAISĂR subst. v. forbaistru.

FORBAISEN subst. v. forbaistru.

FORBAISER s.n. v. forbaistru.

FORBAISM subst. v. forbaistru.

FORBAIST subst. v. forbaistru.

FORBAISTRU s.n. a) Ciocan sau dorn cu coadă cu virful în formă de piramidă, cu care se lărgeac în potcoave găurile potrivit cu forma şi dimensiunile caielelor, după ce s-a făcut ganţul în potcoavă cu splindornul (a) sau cu splintamărul (a) şi s-au însemnat sau chiar s-au străpuns găurile cu chernorul¹ (a-c), spişdornul (a) sau spişamărul¹ (c); ciocan (t), ştemplu (a), cap (bl), paiser (a) paiţamăr, dorn (f), priboi (h), cherner¹ (e), semător, baistru¹, brocamer, ştihamăr, găuritor (d), fircant-ştempel, clopaişic, înec nător (c), punctator (e), potcovar (a), şanvais, şfaiş-paisăr (a), păpuşă (e), hufdorn (c), hufştemplamăr. Cf. F 136, 138, 690, 802 1016, 1098, 1100, 1109, 1135, 1607, BC, Rs, SI.

b) (Prin analogie) Craiţmaisel (a). Cf. F 1098, 1100, Db.

c) (Prin analogie; în forma folpaiser) Srothamär (a). Cf. F 1730.

d) (Prin analogie; în formele forbais, forvaistru) Cherner¹ (a). Cf. F 1107, Mt.

e) (Prin analogie; în formele forbaisän, forbaiser, polpaistru) Cherner¹ (c). Cf. F 104, 1333, VM.

f) (Prin analogie) Apgot (a). Cf. F 690, 1016.

g) (Prin analogie) Balhamär (a). Cf. F 1098.

-Acc. și: forbäistra, (a) Db, Gr, Ng, Sl, VM, (b) Db, (f,g) Gr.

-Pl.: forbaistre și forbaistruri, (a,b) Db. -Si: folpaiser subst., (a) F 1344, 1730, (c) F 1730; fórbais s.n., pl. forbaisuri, (a) F 104, 253, 1107, Cd, (b) F 1102, (d) F 1107; forbaisän subst., (e,f) F 104; forbaisär subst., (a) F 800; forbaisen subst., (a) F 979; fórbäiser s.n., pl. forbaisere, (a) F 900, 1015, VM, (b) F 55, (e) VM, scris și for-baiser, (a) F 54-56, (b) F 56; fórbáism subst., (a) F 985, Rz; forbaist subst., (a) F 1027, 1028, 1431; forbait subst., (f) F 1099; forbaiter subst., (a) F804; fórbaiț s.n., for-baițe, (a) F 957, 974, 1085, 1086, 1099, 1119, Dc; fórbaițer subst., (a) Oc; fórbais subst., (a) F 885; fórbaisän s.n., pl. forbaisäne, (a) Su; forbaisär subst., (a,f) F 1028; forbaiser subst., (a) F 923; forbanț subst., (a) F 1006; forfaix subst., (a) F 1184; forpais subst., (a) 1039; forpaiser subst., (a) F 222, (f) F 1383; forpaiț subst., (a) F 1785; forpaițen subst., (a) F 1396; forpais subst., (a) F 205; forpaisän subst., (a) F 1882; forpaisär subst., (a) F 788; fórtbais s.n., pl. fortbaise, (a) Pn; fort-bais subst., (a) F 1095; fórvais s.n., pl. forvaise, (b) Pd; forvaiț s.n., pl. forvaițe, (a) Pd; forvaistru subst., (d) Mt; polpaistru subst., (e) F 1337; vorpaiser subst., (a) F 1383.

-Din germ. Vorbeisser (a,b, d-f). -Formele folpaiser, polpaistru, forpais, forpaiser, forpaiț, forpaițen, forpais, forpaisän,

forpaizăr, vorpaiser redau dubletul germ. Peisser, întâlnit și în graiurile săsești de nord (KRAUSS, v. B e i s s e r). -Formele folpaiser, polpaistru se încadrează în tendința fonetică moldovenească de înlocuire a vibrantei cu lichida în grupuri consonantice (ca în blender, chelner, plafturnă). -Formele forvais, forvaistru, forvaiț pot fi ori evoluții rom. (ca în septembrie), ori germ. (ca în graiurile săsești de nord, KRAUSS, XIV). -Formele forbaistru, forvaistru, polpaistru se încadrează între alte împrumuturi rom. din germ. acomodată în același fel (maistru). -Forma vorpaiser, despre care nu știm dacă este o pronunție sau doar o grafie, este influențată de grafia germ. -Accentul pe primul element de compunere sau pe cel de al doilea, ca și grafiile for-baiser, fort-bais, arată esitățile vorbitorilor români în preluarea accentelor compusului germ.

FORBAIT subst. v. forbaistru.

FORBAITER subst. v. forbaistru.

FORBAIT s.n. v. forbaistru.

FORBAITER subst. v. forbaistru.

FORBAIZ subst. v. forbaistru.

FORBAIZĂN s.n. v. forbaistru.

FORBAIZĂR subst. v. forbaistru.

FORBAIZER subst. v. forbaistru.

FORBANT subst. v. forbaistru.

FORDĂLTĂ s.f. Apot (b). Cf. F 760, 763, 1028, Dc, Ng.

-Pl.: fordălți și fordăți, F 763.

-Contaminare dintre rom. daltă și verbele germ. vor [arbeiten] 'a prelucra', vor [beissen] 'a însemna, a găuri cu chernerul'.

FORESTIRI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de fier și în general de metal). A fierbe (b). Cf. BC, Cg, Ci, Gm, ALMB 515.

-Pres. ind.: forestiresc.

-Variantă a lui forostui, forești (SCRIBAN, TAMÁS, din magh. forraszt).

FÓRFAIKL s.n. Pilă cu dantura rară, cu care se pilesc grosier piesele metalice care nu necesită o prelucrare prea îngrijită; pilă (bl, dl), patfaikl, gtesfaer, bastard (b), grotfaer. Cf. Ma, Md, Pn, ANDRIESCU, 7.

-Pl.: forfaiele. -Și: forfaien subst., F 54, 55; forfaier s.n., pl. forfaiere, F 138, 309, 1476, Ag, Db, Rs, MOROȘANU, 43; forfaıl (2 silabe) subst., F136, Oc, ANDRIESCU, 11; forfaikl (3 silabe) s.f., pl. forfaile, Gm; forfair (2 silabe) s.n., pl. forfaieri, Sl.

-Din germ. Vorfaile. -Formele forfaier, forfair, prin contaminare cu rom. faier (-țang, -dorn, -form), probabil datorită considerării lui -er (ir) ca sufix caracteristic terminologiei meșteșugărești sau ca urmare a unei asimilări r-l>r-r.

FORFAIEN subst. v. forfaiel.

FÓRFAIER s.n. v. forfaiel.

FORFÁIL subst. v. forfaiel.

FORFÁILĂ s.f. v. forfaiel.

FÓRFAIR s.n. v. forfaiel.

FORFAIX subst. v. forbai trz.

FÓRHALT s.n. Nitonțier (t). Cf. F 895, Oc, Pa.

-Pl.: forhalturi.

-Din germ. Vorhalter 'contrabuterolă'.

FORJ subst. v. forjă.

FORJĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică piese metalice) A prelucra prin deformare plastică cu ajutorul ciocanului (cu sau fără încălzirea prealabilă a materialului de prelucrat). Cf. F general, Bl.

b) (Prin restrângere; complementul indică piese metalice). A încălzi la foc în vederea deformării plastice cu ajutorul ciocanului. Cf. F 104, 468, 709, 943, 1099, 1477, 1735, 2001.

-Pres. ind.: forjez.

-(DICT) Din fr. forger, pentru sensul a). -Pentru sensul b) v. rom. forjă.

FORJAGHAMER subst. v. forjaghamăr.

FORJĂRE s.f. (Mai ales sg.) Acțiunea de a forja a, b) și rezultatul ei; forjat b). Cf. F general, ALMB 527.

-Pl. (rar): forjări.

-(DICT) V. forja.

FORJĂT a) Adj. (Despre fier și în general despre piese metalice) Prelucrat (artistic) prin deformare plastică cu ciocanul și alte unelte cu care se crestează, se îngroașă sau se subțiază. Cf. F 271, 309, 763, 923, 1119, 1430, 1566, 1654, 1793, 1840, Bl, Pd, Su.

b) (Substantivat) (La sg.) Forjare. Cf. F 289, 1265, Bl.

-Pl. a): forjați, -te.

-(DICT) V. forja.

FORJĂ s.f. a) (Și cu determ.: cu pedală americană, ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34, cu ventilator, Șb, portativă, ASG, Șc. metal. 1888, 40, 34, ibid., 1922, 136, 5 și 10, specială, ibid., 1914, 116, 162). Utilizată pentru încălzirea pieselor de fier la forjare.

călire; în fierăriile mici meșteșugărești se folosește forja zidită, compusă de oticea din vatra zidită și căptușită cu un material refractar sau o albie de fontă, dintr-o gură de foc, foalele acționate cu mina sau cu piciorul și un horn de zidărie prin care ies gazele; vatră (b), horn (b), cușniță (a), cuhnă (a), cuptor (a), forjărie (a), cuptoraș, covălie (e), cămin (b), jignă (c), foale (c), cotlon. Cf. ASG, Șc. metal., 1895, 25, 48, ASI, Pref., 1897, 9, 72, F 111, 113, 137, 543, 700, 713, 788, 800, 979, 1109, 1192, 1366, 1399, 1429, 1430, 1556, 1607, 1654, 1712, 1792, 1840, 1902, 2000, ALMB 465, 512, 525, 527, 558, Ag, BC, Cd, Cg, Pd, Pu, NEAGU, 17, ANDRESCU, 7.

b) (Prin restrângere) Jignă (a). Cf. F 271, 923, 1028, 1099, 1119, 1265, 1793, ALMB 537, Sl.

c) (Prin restrângere; la sg.) Foale (a). Cf. F 289, 309, 763, 1109, 1184, ALMB 528, 540, 542, 598, 611, Ma.

-Pl.: forje. -Și: forj subst., (a) F 1295.

-(DICT) Din fr. forge, pentru sensul (a).

FORJĂRIE s.f. a) Forjă (a). Cf. F 979, 1741, 1882, Gr.

b) (În forma forjorie) Fierărie (a). Cf. Cg, PL.

-Pron.: ri-e. -Pl.: forjării. -Și: forjorie s.f.sg.t., (b)Cg, PL.

-(DICT) Forjă + suf. -e(ă)rie, cf. fr. f o r g e r i e .

FORJĂRIT s.n. Fierărie (a). Cf. Db, MC, Pr.

-Forjă + suf. -e(ă)rit.

FORJÉR s.m. Fierar (a). Cf. F 619, 1057, Lu.

-Pl.: forjeri.

-Forjer, cu substituție de sufixe de agent.

FORJÓR s.m. a) Fierar (a). Cf. F 1119, ALMB 542, 552, Cg, Ng, Oc, Pr, Tm.

b) (Prin extensie) Potcovar (b). Cf. As, Mn, Sl.

-Pl.: forjori.

-(DICT) Din fr. forgeur.

FORJORIE s.f. v. forjărie.

FORMATOR s.n. Naglais (a). Cf. As, Pr, Șb.

-Pl.: formatoare.

-Sens specializat al rom. formator (DICT, forma + suf. -tor), probabil din sintagmele fier/model/gablon pentru format capul cutului/gurubului, apoi (fier/model/gablon) formator, prin brevi-locvență și substantivare.

FORMĂ s.f. a) (Și cu determ.: ~-a focului, F 308, 315, 1016, VM, ~-a foii, ALMB 649, ~-a foiului, ASI, Pref, 1897, 9, 73, Șb, ~-a forjei, F 1109, de forjă, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 10, de incălzire, F 1102, de incălzit, F 957, pentru înroșit, ALMB 629 și în comp. ~- vatră, F 747) Jignă (a). Cf. F 518, 628, 800, 1396, 1749, 1958, ALMB 474, 481, 490, 493, 494, 502, 564, Db, Dc, Gm, Ma, Md, Rz.

b) (Și cu determ.: de făcut floare, Pa, de tuci cu găuri, ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34, de făcut capul gurubului, F 897, pentru capuri de gurub, ALMB 462, pentru guruburi, ASI, Pref., 1887, 49, 3, F 57) Naglais (a). Cf. ALMB 490.

c) (Și cu determ.: de găurit, F 383, 900, de nicovală, F 1185) Lohring (a). Cf. F 459, 628, 1016.

d) Filieră (a). Cf. F 905, 1087.

e) (Și cu determ. pentru rotund, F 322, 1654) Șlictamăr (a). Cf. F 446, 905, 1171.

f) (Și cu determ.: de nicovală, F 72, de rotanjit, F 136, Mn) Șteclu (a). Cf. F2 77, 903, 1528.

g) (Și cu determ.: căputoare, F 428, de căput, F 469, de

fixat nital, F 383) Căpuitor (a). Cf. F 628, MC.

h) (Prin analogie) Pream (a). Cf. F 905, 76, Dc.

-Pl.: forme.

-Sensuri specializate ale rom. formă (DICT, din fr. forme, lat. forma) Cf. și germ. F o r m (TL, KRAUSS). -Sensurile (e, f) din germ. [Stans-, Schmiede] form 'matrijă de profilat'.

FORPAIS subst. v. forbaistru.

FORPAISER subst. v. forbaistru.

FORPAIT subst. v. forbaistru.

FORPAITEN subst. v. forbaistru.

FORPAIZ subst. v. forbaistru.

FORPAIZĂN subst. v. forbaistru.

FORPAIZĂR subst. v. forbaistru.

FORSAC subst. v. forșlag.

FORSLACHĂMĂR subst. v. forșlaghamăr.

FORSLAG s.n. a) Baros (a). Cf. F 110, 208, 308, 428, 1039, Ag, Md, Oc, Pn, Sa, VM, ALMB 506, ANDRIESCU, 7, NRAGU, 23, SANDU, 38.

b) (Și cu determ. mare, F 428) Baros (b). Cf. F 13, 308, 1039, ALMB 537, Ag.

c) Ciocan (f). Cf. PL, Pn, Sl, DĂNĂILĂ - LAZĂR, 43.

d) (Prin analogie) Hantamăr (a). Cf. F 32, 391, 772.

-Acc. și: forșlag, (a) F 113, 518 (b) F 518 și (cu determ.) F 113 (mare). -Pl.: forșlaguri și forșlage, (a) Md, Oc, (c) As, PL. -Și: fârșlang subst., (a) F 205; fișlang subst., (a) F 1304; fișlag subst., (a) F 471; flôșlag subst., (a) F 468, 897; floglog subst., (a) F 896; fôșlac subst., (a) Dc (cu determ. mare), (d) Dc (cu determ. mic); folșag subst., (b) F 1006; fôrșlac s.n., (a)

F 271, 286, 315, 543, (b) F 286, ALMB 490, pl. fóglacuri, (a,b) Db gi fóglace, (a) Rz, acc. gi fóglác, (a) ALMB 510, (b) F 743, ALMB 524, 527, (c) F 743; fóglag subst., (a,b) F 1599; foalac subst., (a) F 348; foalag subst., (a) F 1107; (b) F 565, 1107, (d) F1266; foalang s.n., pl. foalanguri, (a) F 659, 1882; foaglag subst., (a) F 179; foagac subst., (b) F 383; fógag s.n., pl. fógaguri, (a) ALMB 532; fóglac subst., (a) F 1026; fóglac s.n., (a) F 137, 279, 307, 309, 501, 563, 690, 771, 788, 804, 926, 943, 975, 1100, NRAGU, 19, (b) F 309, 690, 943, 1100, ALMB 515, (d) F 309, 1221, 1733, ARVINTE - URUSU - ANDRIESCU, 98 gi (cu determ.) F 430, 470 (mic), pl. fóglacuri gi fóglace, (a) F 691, 1599 gi (cu determ.) F 470 (mare), acc. gi: fóglác, (a) F 136, 381, 800, ALMB 508, pl. fóglá-curi, (a) F 458, 923, 975, 1533, (b) F 458, 1015, 1533; fóglag s.n., (a) F 287, 360, 429, 628, 700, 712, 738, 871, 1060, 1087, 1091, 1102, 1128, 1138, 1600, 1749, 1938, ALMB 597, Md, Ng gi (cu determ.) F 1396 (mic), (b) F 628, 820, 871, 1099, 1431, 1435, 1608, 1715 gi (cu determ.) F 1109, 1396 (mare), (c) F 1099, 1431, 1938 gi (cu determ.) F 830, (de mină), F 1109 (mic), F 1889 (ugor), (d) F 763, 1397, 1435, 1607 gi (cu determ.) F 565, 830 (mic), pl. fóglaguri, (a) F 550, 709, 753, 871, 922, 1119, 1382, 1476, ALMB 600, (b) F 1119, fóglage, (a) F 556, 597, 985, ALMB 535, De, (b) F 556, (c) De, fóglagăre, (b,d) MC, fógláguri, (a) ALMB 511, Ng gi fóglage, (a) ALMB 619, acc. gi fóglág, (a) F 885, 1028, ALMB 597, (b) F 1028 gi (cu determ.) F 885 (mare), (c) F 1028, pl. fógláguri, (a) F 1098, 1446, 1447, 1889, (b) F 1446, 1447 gi (cu determ.) F 700, 1098 (mare); fóglah subst., (a,b) F 1016, (c) F 1026 (cu determ. mijlociu); fóglang s.n., pl. fóglanguri, (a) F 657, 1036, Bl, (b) Bl gi (cu determ.) F 307 (mare), (d) F 307; fóglat subst., (b) F 310; fóglav s.n., pl. fóglavuri, (a) F 1374, 1528, 1665, Cd, (b) (cu determ.) F 1374, 1528, Cd (mare), (c) F 1528, (d) F 928, 1528 gi

(cu determ.) F 1183, 1374 (mic); foşloc subst., (b), F 1103;
foşlóg s.n. pl. foşloage, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 1277
şi foşloguri, (a) F 551.

- Din germ. Vorschlag, pentru (a - e). - Pentru pl. foşla-
gäre cf. germ. V o r s c h l ä g e r . - Accentuarea paroxito-
nă sau oxitonă în formele rom. reflectă dublul accent al comp.
germ. - În forme ca foşlac, foşlag grupul de trei consoane din
etimonul germ. a fost redus la două, prin căderea lui r, sau prin
metateză, ca în formele flaglag, floşlag (cu asimilarea progresi-
vă r - l/l - l), iar în forma foşgg grupul a fost redus la o
consoană sau, prin epenteză, ca în forma foşilac.

PÖRSLAGHÄMÄR s.n. a Baros (a). Cf. F 289, 820, 1500, Pu,
VM, ANDRIESCU, 7 şi 11.

b) Baros (b). Cf. F 390, 714, 1057.

- Scris şi förşlag - hämär, (a) ALMB 477. - Pl.: förşlagha-
märe şi förşlaghemere, Pu. - Si: förşlag - hamer subst., (a) F
55, 266, (b) F 54, 56; förşlaghamer subst., (a) F 222; förschä-
mer subst., (a) F 139, förşlachämär subst., (a) ALMB 564, scris
şi förşlac - hämär, (a) F 253; förşleh - hämär subst., (a) F
1015, 1743, (b) F 1015; förtlaghamär subst., (b) F 101; förlac-
-hämär subst., (a) F 1901; förlaf - hämär subst., (a) F 446;
förlac - hamer subst., (b) F 1901; förlahamer subst., (a) F 1344.

- (ANDRIESCU, 7, ARVINTE - URSU - ANDRIESCU, 98) Din germ.
Vorschlaghammer. - Formele cărora nu li s-a precizat genul (m.
sau n.) sînt probabil subst. n., după rom. hamăr (şi compusele)
şi prin analogie cu ciocan. - Accentuarea pe primul, pe al doi-
les sau pe ambele elemente ale comp., ca şi grafii de tipul
förşlag - hämär, förşlaghamer, förşlac - hämär, förşleh - hämär
ş.a., reprezintă încercări de acomodare în rom. a cuvîntului
germ. cu dublu accent. - Forma förşleh - hämär, prin simila

consonantică g - h/h - h; această asimilare merge de la sfonizarea velarei (în forŕlachemâr, foslachemer, foslac - hamâr, foŕlac - hamer), la trecerea ei în fricativă labiodentală surdă (în foŕlaf - hamâr, probabil și ca o pronunție hipercorectă) până la dispariția velarei (forŕleshemer, după asimilare). - Forme forŕeshemer, prin apropierea de rom. forjă. - Forme forŕleghemâr, prin apropiere de rom. forță. - Hexul consonantic -rŕl- se reduce uneori la -gl- (foŕlaf - hamâr, foŕlac - hamer, foŕleshemer), pronunțat în unele cazuri, ca o tendință de hipercorectitudine, -sl- (în fosleschemer, foslac - hamâr).

FORSLAG - HAMER subst. v. forŕleghemâr.

FORSLAH - HAMÂR subst. v. forŕleghemâr.

FORŞLEAG subst. v. foŕleŕgâr.

FORŞLEG subst. v. foŕleŕgâr.

FORŞLOC subst. v. forŕlag.

FORŞTAT s.n. (Și cu determ.: de refuri, Gm, de tras șine, P 266) Presă (g). Cf. P 13, VM.

- Pl.: forŕstaturi.

- Cf. germ. W e r k s t a t t 'atelier, instalație', prin apropiere de forbeistru, forfaisel, forŕleg.

FORŦBAIS s.n. v. forbeistru.

PORT - BAIZ subst. v. forbeistru.

PORTĂ vb.I Trenz. (Complementul indică temperatura din forjă) A foi. Cf. Soo, Gm.

- Prez. ind.: forŕez.

- Sens specializat al rom. e forța (DICT., din fr. forcer) datorat unei contaminări cu forjă, e forja.

FORŦANUR subst. v. foŕlemâr.

FORTLAGHAMĂR subst. v. forşlaghamăr.

FÓRVAIS s.n. v. forbaistru.

FORVAISTRU subst. v. forbaistru.

FORVÁIT s.n. v. forbaistru.

FORZENCHI-BOR s.n. Ferzenc (c). Cf. F 697.

-Pl.: forzenchi-boruri.

- în germ. Versenkbohrer, prin apropiere de forbaistru, forşlag.

FOSLAC subst. v. forşlag.

FOSLAC-HAMĂR subst. v. forşlaghamăr.

FOSLACHĂMER subst. v. forşlaghamăr.

FOSLAG subst. v. forşlag.

FOSLANG s.n. v. forşlag.

FOŞLĂG subst. v. forşlag.

FOŞAC subst. v. forşlag.

FÓŞAG s.n. v. forşlag.

FOŞILAC subst. v. forşlag.

FÓŞLAC s.n. v. forşlag.

FOŞLAC-HAMER subst. v. forşlaghamăr.

FOŞLAF-HAMĂR subst. v. forşlaghamăr.

FÓŞLAG s.n. v. forşlag.

FOSLĂGĂR s.n. a) Baros (a). Cf. F 207, 590, 714, 974, 979,
1085, 1095, 1221, Ag, Db.

b) Baros (b). Cf. F 183, 979, 1085, Db.

c) Ciocan (f). Cf. F 974, 1095, Lu.

-Acc. şi: fóşlagăr, (a) Gm, (b) Cg. -Pl.: foşlăgăre şi fóşlagăre,

(a) Ga. - Si: forşleeg subst., (a,b) P 1413, 1414; forşleg subst.,
(a) P 485; foşleeg subst., (a) P 802, 821, ALMB 620, (a) P 802;
foşleg s.n., pl. foşleguri, (a) P 1654.

- Din germ. Vorschläger.

POSLAH subst. v. forşlag.

POSLAHANER subst. v. forşlagheşmâr.

POSLANG s.n. v. forşleg.

POSLAT subst. v. forşlag.

POSLAV s.n. v. forşlag.

POSOLEAG subst. v. foşlagâr.

POSOLEG s.n. v. foşlagâr.

POSLOC subst. v. forşleg.

POSLOG s.n. v. forşleg.

FRAICUPLĂ s.f. v. faiclobă.

FRANCTANG subst. v. flacţang.

FRANTUZ s.n. a) Cheie reglabilă cu filei de diferite forme;
cheie (b) (cu determ. franceză, universală). Cf. P 101, 307,
550, 620, ALMB 624, MOROSANU, 24, Pa, Su.

b) Nitamâr (a). Cf. P 1429, 1430.

- Pl. franţuzuri.

- (BINDER, EG, II, 227) din sastro-germ. Franzos (a) sau
(ş1) (SANZEWITSCH, HE, 203) din rus. francduz. - Evoluţia la
sensul (b) este obscură, probabil brevilocvenţă şi substantiva-
re a determinantului, într-o sintagmă ca (ciocan) franţuz (de ni-
tuit).

FRIZ subst. v. ferzenc.

FREZĂ s.f. Burghiu (d). Cf. P 624, 922.

-Pl.: freze.

-Sens specializat al rom. freză (DICT, din fr. fraise).

FREZENC subst. v. ferzenc.

FREZINC subst. v. ferzenc.

FRIZ subst. v. ferzenc.

FRIZÁ vb. I Tranz. (Complementul indică copita) A răspălui.

Cf. F 1175, 1958, As, Mt, PL.

-Prez. ind.: frizez.

-V. freza 'a netezi (părul)', sens specializat prin analogie;
cf. și rom. f r e z ă 'unealtă așchietoare cu mișcare de rotație'.

FRIZINĂ s.f. v. ferzenc.

FRUNTÁR s.n. Capac. Cf. F 1016, 1098, 1099, 1102, 1109, 1500,
BC, Ng, Pd.

-Pl.: fruntare.

-Sens specializat al rom. fruntar (DICT, frunte + suf. -ar).

FRUNTÁS s.n. Capac. Cf. F 1006, Db.

-Pl.: fruntage.

-Sens specializat al rom. fruntag (DICT, frunte + suf. -ag).

FRUNTE s.f. Capac. Cf. F 212, 928, 1015, Gr, ALMB 542.

-Pl.: frunți.

-Sens specializat prin analogie al rom. frunte (DICT, lat.

frons, -tem).

FUC s.n. Hac (a). Cf. F 928.

-Pl.: fucuri.

-Cf. germ. F ü r b s (KRAUSS, 'partea din față la încălțăminte').

FUCÍ vb. IV Intranz. (Despre piese de fier alăturate sau supra-
puse, introduse în foc pentru a se suda prin țepire) A se deplasa,
a se desface din poziția inițială. Cf. Db, Lu, Pd, SI.

-Sens specializat al rom. a fugi (DICT, lat. fugire = fugere)

FULEAIZĂ s.f. v. feleaiză.

FURCULIȚĂ s.f. (In construcția) A prinde în furculiță = a despică, a cresta capetele celor două fiare și a le îmbina în vederea topirii și a sudării prin forjare; a prinde în gură-de-lup v. g u r ă (e). Cf. Cg, Dc, Fr, MA, Ng, Șb.

-Sens specializat prin analogie de formă al rom. furculiță (DICT, furcă + suf. -uliță).

FURCĂȚĂ s.f. Maia. Cf. Ag, Cg, Pn, ALMB 520.

-Pl. (rar): furcuți.

-Sens specializat prin analogie al rom. furcuță (DICT, furcă + suf. -uță).

FUS s.n. Brender (a). Cf. F 83, NEAGU, 11.

-Pl.: fusuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. fus (DICT, lat. fusus).

FUX subst. a Zețamăr (a). Cf. F 72, MA.

b) Nicovaia (b). Cf. F 72.

-Etimologia necunoscută.

FUXFANȚ subat. v. flasing.

G

GAF s.n. a) Îngroșare în partea interioară a potcoavei, la cailă plini la unghie, care are rolul de a înălța copita calului. Cf. Ag, MA, Pr, Șb, Țg.

b) (În construcția) A bate cu gaf = a bate fierul nu perpendicular de sus, ci oblic, cu mina jos, pentru ca o latură a fierului să fie mai groasă și alta mai subțire; a bate greh v. g r e h . Cf. Ag, Gr, Lu, MA, Su.

-Cf. germ. g a f f e n , rom. g ă f u i .

GAFIRÍ vb. IV v. găfui.

GAGHIVÉNT subat. v. gazghivent.

GAGHIVÍNT s.n. v. gazghivent.

GÁLBEN s.n. a) Stare de incandescență a oțelului, căreia îi corespunde culoarea galbenă. Cf. MC, Su.

b) (În construcția) A căli la galben = a căli la alb v. a l b (c). Cf. Ag, Su.

c) (În construcția) Călitură la galben = călesă la alb v. a l b (c). Cf. Bl, Lu.

-Sensuri specializate ale rom. galben (DICT, lat. galbinus).

GÁLIU s.n. Soluție de săruri de galiu, folosită la ungerea pieselor ce urmează să fie sudate prin forjare. Cf. F 186, 471, 1183, PL.

-Si: ganiu s.n., F 586; goliu s.n., F 565.

-Sens specializat prin restrângere al rom. galiu (DICT, din fr. gallium).

GANG s.n. a) Fiecare din porțiunile șanțului de filet reprezentând o rotire completă a șurubului sau a piuliței; cant (d), ris (c).

Cf. F 108, 691, 1251, Gm, Ma, Su.

b) (Si cu determ. mare, Pu) Pas (b). Cf. F 136, 137, 221, 551, 689, 985, 1397, Ag, Pu, VM.

c) (Mai ales la pl.; și cu determ. de ghivent, Pu) Filet (a). Cf. F 205, 459, 1006, 1137, 1138, 1424, 1599, 1608, 1901, VM.

-Pl.: ganguzi.

-Din germ. [Gewinde] gang.

GĂNIU s.n. v. galiu.

GARDÍF subst. v. cardif.

GARNÍZ s.n. Palț (c). Cf. Db, MC, PL, Rz, Tm, ALMB 512.

-Pl.: garnizuri.

-Din germ. Karnies 'cornișă', sens specializat.

GĂSGHIVENT s.n. v. gazghivent.

GĂURĂ s.f. a) Orificiu, de obicei circular, practicat cu burșul, dornul sau chernerul într-o piesă de fier în vederea asamblării ei cu altă piesă prin nituire sau filetare; bortă (a). Cf. F general, As, MC, Pd, Pr, Sl, Sb, Tg.

b) (Cu determ. și în comp. indicînd forma orificiului și a părții exterioare de lingă capul nitului sau șurubului, destinația orificiului sau modul de prelucrare). 1 (În construcțiile) Gaură cu fersenc (sau cu cap fersenc, As, cu cap inecat, F 371, fălțuită, F 100, 287, Ma, fersencuită, F 564, 628, MC, Rz, frezată, Tg, în cuib, F 1098, 1100, în pătrat, F 1100, 1431, îngropată, F 820, 1040, 1348, 1714, fersenc, F 979, 1374, 1397, 1431, 1599, 1882, 1902, Dc, Or, Șb) = fersenc (b). Cf. F 140, 163, 206, 279, 286, 301, 485, 709, 802, 851, 885, 1085, 1184, 1252, 1326, 1399, 1477, 1533, 1607, 1608, 1714, Ag, Cd, Cg, Gr, MA, Pn, Rz.

2. (În construcțiile) Gaură cu ghivent (sau cu filet, F 979, Db, PL, de șurub, F 174, filetată, F 880, ghiventuită, F 454) = orificiu cu filet interior. Cf. F 458, 1027, 1476, As, Cd, Lu, Mn, Ra.

3. (în construcțiile) Gaură manuală v. m a n u a l ă ; gaură rută v. b r u t ă ; gaură mecanică v. m e c a n i c ă .

c) (Cu determ. de înroșit) Jignă (a). Cf. F 858, 1099, 1715, A, PL, Șb.

-Pl.: găuri.

-Folosiri specializate ale rom. gaură (DICT, lat. "cavula").

GAZ subst. v. găghivent.

GĂZFILÊT s.n. Filet (b2). Cf. F 766, Rs.

-Pl.: găzfileturi.

-Rom. găghivent, prin înlocuirea lui ghivent cu filet.

GĂZGHIVÊNT s.n. Filet (b2). Cf. F general, Ci, Db, Oc.

-Pl.: găzghiventuri. -Și: găghivênt subst., B1; găghivînt s.n., pl. găghivînturi, Cd; găghivent s.n., pl. găghivente, Ga; găz subst., F 564, B1, Dc; găzghivînt subst., F 788, 1119, 1158, 1186, 1451, 1859, Pu; găzghivînt subst., F 51.

-Din germ. Gasgewinde. -Forma găz, din primul element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Formele cărora nu li s-a precizat genul sînt probabil s.n., după rom. ghivent.

GAZGHIVÎNT subst. v. găghivent.

GAZGVINT subst. v. găghivent.

GĂZTANGHE s.n. Clegte (e). Cf. ASG, Șc. metal., 1908, 105, 91, Ma.

-Pl.: găztanghe.

-Din germ. Gassange: 'clegte pentru țevi de gaze'.

GĂBĂNÎ vb. IV v. găvăni.

GĂFUÎ vb. IV Trans. a) (Complementul indică potcoava) A pili pe partea interioară și a înroșa marginile în așa fel încît copită calului plin la unghie să se așeze perfect pe partea din față a potcoavei; a găvăni (a), a cupi (b), a păsu¹ (d), a gîșufui (b).

a covăți (b), a inclina, a ajusta (a), a închide, a bruftui, a rotunji (b), a talusa, a gărfui (c), a dublui; v. și a fasona (f), a pili (c), a îndrepta (a), a fățui (d), a potrivi, a așesa (b), a finisa (d), a glefui (c), a subția (a), a rihțui (b), a glictui (f). Cf. F general, Ag, MA, Md, Pr, Su, Sb, Tm, Tg.

b) (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 1026, Ag, Ma, Pr.

-Pres. ind.: găfuiesc. -Si: cafui vb. IV, prez. ind. cafuiesc, (a) Md, PL; caufui vb. IV, prez. ind. caufuiesc, (a) VM; căfui vb. IV, (a) F 957, (b) F 454, 956; căhuif vb. IV, (a,b) F 391; cănfui vb. IV, (a) F 98, 700; cănhuif vb. IV, (a) F 20; căuhuif vb. IV, prez. ind. căuhuiesc, (a) Cd; coifui vb. IV, (a,b) F 110; găfirif vb. IV, (a) F 1493; gănfui vb. IV, prez. ind. gănfuiesc, (a) F 205, 222, ALMB 499, (b) ALMB 499; găfif vb. IV, prez. ind. găfiesc, (a) F 322, 1256, Dc, Mn; glăfui vb. IV, (a) F 1193, 1833, Mn; grăfui vb. IV, (a) F 565, 1102; grifui vb. IV, (a) F 919.

-Din germ. gaffen. -Formele cafui, caufui, coifui par contaminări cu rom. coif. -Formele grăfui, grifui, prin apropiere de rom. grif. -Pentru glăfui cf. și germ. glätten 'a lustrui'.

GĂFUIĂLĂ s.f. Acțiunea de a găfui (a) și rezultatul ei; găvăneală (a). Cf. As, Dc, MA, Md, Ng, Pr, Sl.

-Pl.: găfuieli. -Si: glăfuiălm s.f., Mn.

-Găfui + suf. -(i)alm.

GĂFUIȚ, -Ă a) Adj. (Despre potcoave) Cu marginea îngroșată și partea interioară subțiată; găvănită. Cf. Ag, Dc, MA, Ng, Sl, Tg.

b) Adj.n. (În forma căhuit; despre brăsdarul plugului și alte piese late de fier) Covățit² (a). Cf. F 72, 136, 381, 547, Ma.

-Pron.: fu-it. -Pl.: găfuite. -Si: căhuit adj., pl. căhuite, (b) F 72, 136, 304, Su.

-V. găfui (cu varianta căhui).

GĂLBÍOR adj. (în construcția) CĂlitură gălbioară = căleală la alb v. a l b (c). Cf. F 110, Cg, Mn.

-Pron.: bi-or.

-Folosire specializată a rom. gălbior (DICT, galben + suf. -ior)

GĂMFUI vb. IV v. găfui.

GĂURĂ s.n. (Și cu determ. de nicovală, F 1258) Lohring (a).
Cf. F 1106, Or.

-Pron.: gă-u. -Pl.: găurare.

-Gaură (sau vb. găuri) + suf. -ar.

GĂURI vb. IV Trans. (Complementul indică o piesă metalică) A practica un orificiu cu ajutorul burghiului, dormului sau chernerului; a borteli, a borti, a da găuri v. a d a (Ia), a face gaură v. face (b). Cf. F general, H 178.

-Pron.: gă-u. -Pres. ind.: găuresc.

-(DICT) V. gaură.

GĂURITÓR s.n. a) Cherner¹ (c). Cf. F 268, 1138, 1435, 1729,
BC, Mt.

b) Mutărdorn (a). Cf. F 72, 659, 1654, MA, Ng.

c) Burghiu (b). Cf. F 31, 587, 1521, As, Mn, Pd.

d) Ferbaistru (a). Cf. F 31, 803, 1054, Ng.

-Pron.: gă-u. -Pl.: găuritoare.

-Găuri + suf. -tor.

GĂVĂNĂ vb. I v. găvăni.

GĂVĂNEĂLĂ s.f. a) Găvuială (a). Cf. F 919, 1366, 1743, Cg, Dc,
Lu, Or, Ta.

b) Covățit¹. Cf. As, Cg, MA, Pr, Șb.

-Pl.: găvăneli.

-Găvan + suf. -eală.

GĂVĂNÍ vb. IV Trans. a) (Complementul este potcoava sau unghia animalului de potcovit) A găfui (a). Cf. F 111, 253, 263, 563, 628, 1324, 1455, 1599, As, Cg, Gm, Mt, VM.

b) (Complementul este o piesă metalică, de exemplu brăzdarul plugului) A covăși (a). Cf. F 429, 1477, Cg, Gm, Md, VM.

-Pres. ind.: găvănesc. -Si: găbăni vb. IV, (a) F 275; găvăna vb. I, prez. ind. găvănes, (b) Ng.

-V. găvan.

GĂVĂNÍTĂ adj.f. (Despre potcoave) Găfuită (a). Cf. Gm, As, Mt.

-Pl.: găvănite.

-V. găvăni.

GHEARĂ s.f. a) Haucling (a). Cf. F 1729, Mn, Tg.

b) Grif (a). Cf. F 1382, As, Pr.

c) (Cu determ. ~ a ursului) Faiclobă. Cf. ALMB 585, Ng, Pd.

d) Cirlig (c). Cf. MA, Ta.

-Pl.: gheare.

-Sensuri specializate ale rom. gheară (CIORANESCU, lat. *ungu-leria = rom. [in]gheare), prin analogie de formă cu unelele denumite.

GHELNER s.n. v. cherner¹.

GHENGER subst. v. cherner¹.

GHERNER s.n. v. cherner¹.

GHEVEMBÒR s.n. v. ghiventbor.

GHEVÉNT s.n. v. ghivent.

GHEVÍND s.n. Bac (a). Cf. F 13, Ma, Su.

-Pl.: ghevinduri.

-Din germ. Gewinde [backen] 'fâlcii de filieră'.

GHEVINDEBORER subst. v. ghiventbor.

GHEVÍNT s.n. v. ghivent.

GHEVINTĂZEN s.n. v. ghivintaisen.

GHID s.n. v. ghin.

GHIDUÍ vb. IV v. ghinui.

GHILÁU s.n. v. ilău.

GHILOTINĂ s.f. Foarfece mare de tăiat tabla, acționat cu arc sau prin cădere liberă a părții superioare. Cf. Bl, Or, MORȘANU, 4⁹

-Pl.: ghilotine.

-Din comp. [foarfece-] ghilotină, prin brevilocvență.

GHIMPE s.m. Craițmaisel (a). Cf. F 183, 659, 1060, Db.

-Pl.: ghimpi.

-Calc după germ. Dorn, cf. și sens specializat prin analogie al rom. g h i m p e (DICT, cf. alb. g j ã m p).

GHIN s.n. a) (Și cu determ.: de găurit, F 975, 1091, 1258, de ghinuit, ALMB 593, de rectit, F 1036, rotund, F 206, 1864 și în comp. ~ -olaiser, F 322) Holaisân (b). Cf. ALMB 498-500, 504, 513, 531, 534, 549, 558, 570, 573, 576, 592, 600, 603, 606, 611, As, Gr, Pr, Rz, F 111, 186, 277, 298, 304, 471, 550, 564, 613, 619, 620, 628, 631, 659, 690, 700, 709, 711, 713, 715, 765, 968, 1036, 1060, 1082, 1086, 1109, 1183, 1184, 1424, 1435, 1475, 1714, 1735, 1859, 1958, ANDRIESCU, 7, NEAGU, 23, SANDU, 39.

b) (Și cu determ. de fier, MA) Holaisân (a). Cf. F 545, 564, 631, 772, 858, 871, 1036, 1100, 1435, 1599, As, Gr, Pr, Rz, SANDU, 39.

c) (Prin extensie; și cu determ. mic, F 253) Daltă (a). Cf. Pu.

-Pl.: ghinuri. -Și: ghid s.n., pl. ghiduri, (a) F 1477, 1864,

(b) F 1477 (cu determ. mic).

-(DICT) Etimologia necunoscută.

GHINÁ vb. I v. ghinui.

GHINT s.n. a) Filet (a). Cf. F 547, 1859, Gr, NEAGU, 29.

b) Cherner¹ (c). Cf. F 1605.

-Pl.: ghinturi. -Și: chint s.n., pl. chinturi, (a) F 2001.

-(DICT) Din ucr. gvint, pol. gwint. -Evoluția semantică pentru (b) este obscură.

GHINT-BOR subst. v. ghiventbor.

GHINTUITOR s.n. Burghiu (d). Cf. H 22, F 207, 486, Su.

-Fron.: tu-ă. -Pl.: ghintuitoare.

Ghintui + suf. -tor, probabil din sintagma (burghiu) ghintuite prin tsevilocvență și substantivare.

GHINUÍ vb. IV Trans. (Complementul indică bătăcul roții) A lucra cu dalta de rotărie, holaisănul (b), ghinul (a), de obicei a scobi o gaură apropiată de dimensiunile bucei ce urmează a fi bătută; a olări (b), a rosti, a păsui¹ (h); v. a dă l t u i (a), a l i n - g u r i , a ș t e m u i (a). Cf. F 545, 700, 975, 1435, 1864, 1958, As, MA, Ng, Pd, Ta.

-Pres. ind.: ghinuiesc. -Și: ghidui vb. IV, F 550, 1477; ghină vb. I, prez. ind. ghinez, F 277, VM.

-(DICT) Ghin + suf. -ui.

GHINVEBORN subst. v. ghiventbor.

GHIUNIE s.f. Vinclu. Cf. F 1729, 1963.

-Fron.: ghi-u-ni-e. -Pl.: ghiunii.

-(CIORANESCU, CADE) Din tc. gŃnie, (SCRIBAN, SAINEANU, l.O., II¹, 308) din tc. gŃniē.

GHIVĖBÒR s.n. v. ghiventbor.

GHIVENBAR subst. v. ghiventbor.

GHIVENBOR subst. v. ghiventbor.

GHIVĖM-CLÚPĂ s.f. Filleră (d). Cf. F 55, 174, Pu.

-Pl.: ghi slápe. -Și: chivint-clúpe subst., Oc; ghivínclupă s.f., pl. ghivínclúpe, Ga.

-Din germ. Gewindekluppe.

GHIVENT s.n. a) Filet (a). Cf. F 545, 563, 619, 620, 626, 628, 657, 741, 765, 766, 772, 776, 804, 820, 864, 871, 885, 905, 1040, 1054, 1055, 1098, 1100, 1193, 1304, 1346, 1424, 1455, 1510, 1511, 1528, 1555, 1793, Db, Dc, Ma, Mt, Oc, DĂMĂȚILĂ-LAZĂR, 25, NEAGU, 29.

b) (Cu determ. indicînd mărimea pasului sau tipul filetului) 1. (Cu determ. mare) Filet (bl). Cf. F 620, 905, Pu.

2. (Cu determ.: mărunt, ASG, Sc. metal., 1943, 188, 3, F 1793 și în comp. ~ -gaz, F 1183, Lu, Ta) Filet (b2).

3. (Cu determ. ascuțit, F 1186, Dc și în comp.: ~ -vitfort, F 1183, ~ -virfor, F 1555) Filet (b3).

4. (Cu determ. metric) Filet standardizat, ale cărui dimensiuni sînt date în mm. Cf. F 1183, Bl.

5. (Cu determ. anormal) Filet nestandardizat. Cf. F 1186, Ng.

c) (Prin restrîngere) Gang (a). Cf. F 613, 697, 763, Oc.

-Pl.: ghiventuri, (a) F 464, 713, 738, 880, 1006, 1102, 1183, 1295, 1556, 1963, As, Bl, MA, Ng, Pd, Pr, Su, Sb, Ta, ALMB 600 și ghivente, (a) F 1382, 1859, Ag, MC, Md. -Si: ghevént s.n., pl. ghevënturi, (a) Mt, (bl) Mt (cu determ. rari, rare), (b2) Mt (cu determ. dece, mici); ghevînt s.n., (a) F 923; ghivînt s.n., (a) H 16, F 55, 56, 108, 136, 147, 428, 545, 550, 689, 788, 830, 851, 883, 900, 954, 1109, ALMB 506, 508, 515, 527, Gr, Mn, Oc, Rz, VM, (bl) F 31, (b4) (cu determ.) F 1138 (normal, patent), F 1186 (patent), (c) F 800, pl.: ghivinturi, (a) F 20, 163, 186, 383, 203, 390, 459, 566, 858, 979, 1539, 1714, ALMB 524, Cg, Lu, PL, Pr, Sl, ghivinte, (a) Ma și ghiventuri, (a) Ma; venchi s.n., pl. venchiuri, (a) Cg.

-(DICT) Din germ. Gewinde. -Sensul (c) din germ. Gewinde [gang] sau prin restrîngerea sensului (a).

GHIVENTĂ vb. I v. ghiventui.

GHIVENTAIS s.n. v. ghivintaisen.

GHIVENTAIT subet. v. ghivintaisen.

GHIVENTĂIȚĂ s.f. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZ s.n. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZĂM subst. v. ghivintaizen.

GHIVENTAIZĂN subst. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZĂR s.n. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZEL s.n. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZEN s.n. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂIZER s.n. v. ghivintaizen.

GHIVENTAIZM subst. v. ghivintaizen.

GHIVENTĂR s.n. a) Burghiu (d). Cf. F 1835, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 21.

b) Ventaiser (a). Cf. F 626, 631.

-Pl.: ghiventare.

-Ghivent + suf. -ar.

GHIVENTBŌR s.n. a) Burghiu (d). Cf. F 565, 871, 1040, 1511, 1533, Db, Tm, SANDU, 39.

b) (Prin confuzie) Burghiu (c). Cf. F 1304, Mn.

-Acc. și: ghiventbor, (a) NEAGU, 23. -Scris și: ghivent-bor, (a) ASG, Sc. metal., 1930, 182, 16, F 208, 308, 564, 738, 919, 974, 1447, 1556, 1902, ALMB 515. -Pl.: ghiventbŏruri, (a) ASG, Sc. metal., 1943, 286, 1, PL, Pn și ghiventboare, (a) DĂNĂILĂ-LAZĂR, 19. -Și: chiventbour subst., (a) F 1605; chivinbar subst., (a) F 712; chivinbor subst., (a) F 709; ghévembŏr s.n., pl. ghévemboare, (a) Ag; ghevindeborer subst., (a) ASG, Sc. metal., 1909, 107, 20; ghint-bor subst., (a) F 1399; ghinveborn subst., (a) F 1757; ghévembŏr s.n., pl. ghivemboare, (a) ALMB 624, Bl și ghivembŏruri, (a) Ng, acc. și ghivembŏr, (a) ALMB 522, Ag, pl. ghivembŏruri, (a) Pr; ghivenbar subst., (a) F 1735; ghivenbor subst., (a) F 1055, 1607, (b) F 2001; ghivent-bord subst., (a,b) F 566; ghivent-born subst., (a) F 1183;

ghivimbar subst., (a) F 613; ghivimbòl s.n., pl. ghivimboàle, (a) Mt; ghivimbór s.n., (a) As, Mn, (b) F 1432, pl. ghivimbóruři, (a) Cd, Gr, Rz și ghivimboàre, (a) MC, acc. și ghivimbòr, (a) Cg, pl. ghivimboàre, (a) Ga, Ta și ghivimbòr, pl. ghivimboàre, (a) Mt, Țg; ghivinbor subst., (a) F 968, scris și ghivin-bor, (a) F 309, 700; ghivintbòr s.n., (a) F 137, 381, 485, 788, 943, 1424, Rz, Su, AMDRIESCU, 11, scris și ghivint-bor, (a) F 20, 72, 108, 268, 278, 310, 390, 518, 545, 689, 885, 895, 1109, 1625, ALMB 506, (b) F 1107, pl. ghivint-boruri, (a) ASG, Șc. metal., 1887, 33, 94, ghivint-borere, (a) ibid., 1894, 60, 144, ibid., 1922, 136, 8 și ghivint-boàre, (a) Pu, acc. și: ghivintbòr, pl. ghivintboàre, (a) Cg; ghivintbòrâr s.n., pl. ghivintbòràre, (a) VM, acc. și ghivintbòrâr s.m., pl. ghivintbòràri, (a) ALMB 470; ghivint-bòrer subst., (a) F 54, 55; ghivint-borg subst., (b) F 697; ghivintbòrn s.n., (a) F 222, pl. ghivintbòrnuri, (a) As, scris și ghivint-born, (a) F 56; gvintbor subst., (a) F 266; gvintbòrer subst., (a) Oc; iventbor subst., (a) F 1085.

-Din germ. Gewindebohrer. -Sensul (b) prin confuzia germ. Gewindebohrer cu germ. Bohrer. -Accentuările diverse și grafiile din rom. evidențiază comportamentul de cuvânt compus al etimonului germ. -Formele cărora nu li s-a precizat genul sint probabil s.n., după rom. bor (ca nume de unealtă), prin analogie cu rom. burghiu.

GHIVENT-BORD subst. v. ghiventbor.

GHIVENT-BORN subst. v. ghiventbor.

GHIVENT-HAIZĂR subst. v. ghivintaisen.

GHIVENT-ȚAIZ subst. v. ghivintaisen.

GHIVENTUÍ vb. IV Franz. a) (Complementul indică tije cilindrice de metal sau găuri rotunde) A fileta (a). Cf. ASI, Pref., 1893, 9, 113, F 700, 880, ALME 522, Mt, Ng, Pn.

b) (Complementul indică guruburi sau piulițe) A înșuruba. Cf. F

458, 1036, Db, MC.

-Pres. ind.: ghiventuiesc. -Si: ghiventá vb. I, prez. ind. ghi
ventez, (a) VM, MOROȘANU, 44, (b) MOROȘANU, 44; ghivinduí vb. IV,
prez. ind. ghivinduiesc, ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 11, Su; ghivin-
tuí vb. IV, prez. ind. ghivintuiesc, (a) F 454, ALMB 504, PL, Sl.

-(MÎNDRESCU, 19, 55) Ghivent + suf. -ui.

GHIVENTUÍT, -Ă adj. (Despre tije cilindrice de metal sau găuri
rotunde și în general despre piese metalice) Filetat (a). Cf. F 54,
208, 590, 700, 880, 1085, 1446, 1757, Ag, Mt, Ng, Pd.

-Pron.: tu-it. -Pl.: ghiventaiți, -te. -Și: ghivinduí adj.,
ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 11, F 13, Cg, Su; ghivintuí adj., ASI,
Prof., 1895, 9, 113, F 454, ALMB 520, Ae, MA, PL.

-(DICT) V. ghiventui.

GHIVIMBAR subst. v. ghiventbor.

GHIVÍMBOL s.n. v. ghiventbor.

GHIVIMBÓR s.n. v. ghiventbor.

GHIVINBÓR subst. v. ghiventbor.

GHIVINCLŪPĂ s.f. v. ghiven-clupă.

GHIVINDUÍ vb. IV v. ghiventui.

GHIVINDUÍT adj. v. ghiventuit.

GHIVÍNT s.n. v. ghivent.

GHIVINTAIER subst. v. ghivintaisen.

GHIVINTÁINER s.n. v. ghivintaisen.

GHIVINTÁIZ s.n. v. ghivintaisen.

GHIVINTAIZÂN subst. v. ghivintaisen.

GHIVINTÁIZ s.n. a) Filieră (e). Cf. Ag, Cd, Db, Gm, PL, Sa.

b) (Prin confuzie) Ventaiser (a). Cf. F 179, 1938, Sb.

c) (Prin confuzie; în formă ghiventaiser) Naglais (a). Cf. Tn

-Pl.: ghivintaisene. -și: divintazer subst., (b) F 348; ghevintăzen s.n., pl. ghevintazene, (a) F 518, Lu, Oc; ghivintais s.n., pl. ghivintaisuri, (a) Or, (b) F 1324; ghiventait subst., (b) F 1476; ghiventăiță (pron. ta-i) s.f., pl. ghiventăițe (a) Dc, (b) F 753, 1605; ghiventăiz s.n., pl. ghiventăize, (a,b) Mt; ghiventăizăm subst., (a) Pn, (b) F 700; ghiventăizăn subst., (b) F 113; ghiventăizăr s.n., pl. ghiventăizăre, (a) MC, (b) F 738, Tm; ghiventăize s.n., pl. ghiventăizele, (a) As, (b) F 1253; ghiventăizen s.n., pl. ghivintaisene, (a) Țg, (b) ASG, Șc. metal., 1943, 288, 4; ghiventăiser s.n., pl. ghiventăizere, (b,c) Tm; ghivintaizm subst., (b) F 1374; ghivent-haizăr subst., (a) Ci, (b) F 591; ghivent-țai subst., (a) F 620; ghivintaier subst., (b) F 279; ghivintăiner s.n., pl. ghivintainere, (a) F 922, Gr, (b) F 922; ghivintăis s.n., pl. ghivintaisuri, (a) F 485, (b) Mt; ghivintăizăn subst., (a) ANDRIESCU, 11, (b) F 697, scris și ghivintăizăr (a) F 689; ghivintăiznăr s.n., pl. ghivintăiznăre, (a) F 1085, Sl, (c) F 1085; ghivintazen subst., (b) F 518; ghivinthaizer subst., (b) F 1625; gvintaizm subst., (a) DĂNĂILĂ-LAZĂR, 19.

-Din germ. Gewindeisen 'placă de filetat, filieră rigidă' -Pentru (b), confuzia cu ventaiser (din germ. Wendeeisen 'miner pentru tarod'). -Pentru (c), confuzia cu naglais și variantele (din germ. Nageleisen 'tipar pentru floare la cui și capuri la guruburi').

GHIVINTĂIZNĂR s.n. v. ghivintaisen.

GHIVINTAZEN subst. v. ghivintaisen.

GHIVINTBÖR s.n. v. ghiventbor.

GHIVINTBÖRĂR s.n. și m. v. ghiventbor.

GHIVINT-BÖRER subst. v. ghiventbor.

GHIVINT-BORG subst. v. ghiventbor.

GHIVINTBÖRN s.n. v. ghiventbor.

GHIVINTHAIZER subst. v. ghivintaisen.

GHIVINTȚĂNGHE s.n. Blecțang (a). Cf. F 140, 266, BC, Ci.

-Pl.: ghivintțanghe.

-Din germ. Gewindezange 'clește pentru șuruburi sau țevi filetate'.

GHIVINTUÍ vb. IV v. ghiventui.

GHIVINTUÍT adj. v. ghiventuit.

GHIZÍNC s.n. (Și cu determ. cu coadă, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8) Șteclu (a). Cf. ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 8, ASG, Șc. metal., 1909, 107, 123, Lu, Oc, Șb.

-Pl.: ghizincuri.

-Din germ. Gesenk 'ștanță matrițată'.

GÍCNĂ s.f. v. jignă.

GÍCNE s.f. v. jignă.

GÍGLĂ s.f. v. jignă.

GÍGNĂ s.f. v. jignă.

GÍGNE s.f. v. jignă.

GIGNIȚĂ s.f. v. jignă.

GÍHNĂ s.f. v. jignă.

GILÁU subet. v. ilău.

GINGINĂ s.f. v. jignă.

GÍFÍÍ vb. IV v. găfui.

GÍT s.n. (Și cu determ. ~ul formei, Md) Jignă (a). Cf. Db, Gr, Lu, Mt, Or.

-Pl.: gituri.

-Sens specializat al rom. git (DICT, din sl. glütü).

GÍTUITÓR s.: Șteclu (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2, Bl, Fr.

-Pron.: tu-i. -Pl.: gfituitoare.

-Gfitui + suf. -tor, probabil din sintagma (tipar, fier) gfitui-tor, prin brevilocvență și substantivare.

GLAINAIZĂR s.n. v. neglais.

GLANT s.n. Lustru care se dă metalului în urma glefuirii lui cu glaspapir, pile, smirghel și alte materiale abrazive. Cf. ASG, Sc. metal., 1887, 33, 4, ASBc, Prof., 1943, 2, 17, Fr, Pu, VN.

-(MÎNDRESCU, 18) Din germ. Glans 'lustru'.

GLANȚPAPÍR s.n. Glaspapir. Cf. F 255, Pu.

-Și: glianțpapír s.n., pl. glianțpapíruri, Su.

-Contaminare între germ. Glaspapier și germ. Glans 'lustru', cf. și germ. g l ä n z e n 'a lustrui'.

GLASPAPÍR s.n. (Și cu determ. pentru fier, Gr, MA, Pd) Hirtie pe care este lipit un strat de sticlă pisată, cu care se lustruiesc metalele; glanțpapir. Cf. ASG, Sc. metal., 1909, 107, 123, F 858, 871, PL.

-Scris și glas-papir, F 1082. -Acc. și: gláspapír, Rz, ALMB 522.

-(MÎNDRESCU, 18, 56) Din germ. Glaspapier.

GLĂFUÍ vb. IV v. găfui.

GLĂFUÍALĂ s.f. v. găfuială.

GLĂSPUÍ vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A lustrui cu glaspapirul; v. a d a (c), a c u r m ă a (c), a g m i r - g h e l u i. Cf. F 858, 1085, Dc, Mt, Pr.

-Prez. ind.: glăspuiesc.

-V. glaspapir.

GLIANȚPAPÍR s.n. v. glanțpapir.

GLIDUÍ vb. IV Trans. A împreuna două bucăți de fier ce urmează a fi lipite. Cf. F 208, 545, 926, MC.

-Prez. ind.: gliduiesc. -Și: glituí vb. IV, prez. ind. glituiesc,

Lu.

-Din germ. [ein]gliedern 'a prinde, a incorpora'.

GLINC s.n. Grif (a). Cf. F 1221, 1537, MC.

-Pl.: glincuri.

+Din germ. Gelenk sau sãse. glink (KRAUSS, v. Gelenk).

GLITUÍ vb. IV v. glidui.

GLOIF s.n. Slictãmãr (b). Cf. F 690, 1015, 1729.

-Cf. germ. G l i t t e i s e n .

GLOŢ s.n. Colţ (a). Cf. F 208, 763, 820, 1257, 1599, S1.

-Pl.: gloanţe şi gloŢuri, Cd.

-Sens specializat prin analogie al rom. gloŢ (DICT, etimologia necunoscutã, CIORANESCU, creaţie expresivã).

GLUBĂ s.f. v. clupã.

GOLGHIVINT s.n. Filet (b3). Cf. F 1085, 1257, 1477, Gr, Ng, Or.

-Pl.: golghivinturi.

-Cf. germ. Z o l l g e w i n d e 'gurub cu pasul în țoli'.

GOLIU s.n. v. galiu.

GRÁIFTANG s.n. a) Holțang (a). Cf. F 110, 208, 279, 628, 954, Pn

b) Blectang (a). Cf. F 57, 255, 747, Pn.

-Pl.: graiftanghe. -Si: graiftigle subst., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; ranțanc subst., (a) F 529.

-Din germ. Greifzange 'clește cu gheare'.

GRAIFTIGLE subst. v. graiftang.

GRÁIFTIRCÁL s.n. Compas de măsurat grosimi. Cf. Dc, Pn, VM.

-Pl.: graiftircãle. -Si: graiftircãr subst., NEAGU, 20, SANDU, 39; gráitirc s.n., pl. gráitirce, ALMB 624; grover subst., F 381.

-Din germ. Greifsirkel.

GRAIFTIRCĂR subst. v. gráitircãl.

GRĂȚIRĂ s.n. v. grăzi, grăzi.

GRĂDUÎ vb. IV Tranz. (Complementul indică fierul pus în foc,
A stabili temperatura. MC, E 412, 713, 1085, Pr

-Prez. ind.: grăduiesc.

-Grad + suf. -ui

GRĂFUÎ vb. IV v. grăfui.

GRĂFĂ s.f. v. grif.

GREU s.m. Baros (a). Cf. F 564, 850, 1344, 1511, Cd, Pd, Sb.

-Pl.: grei.

-Sens specializat al rom. greu (DICT, lat. gravis = gravis),
din sintagma (ciocan) greu, prin brevilocvență și substantivare.

GRIC subst. v. grotfaer.

GRIP s.n. a) (și cu determ.: din față, F 295, 979, in față, ALMB
499, in frunte, ALMB 520 și în comp. ~gic, F 651) Partea semicir-
culară întărită și îngroșată, prinsă în fața potcoavei; sic, hac (b),
gline, gpiț (b), corcană, burtă (a), burduf (c), gheară (b). Cf. F
general, ASI, Pref., 1897, 8, 3, ALMB 500, 504, 506, 508, 512, 515,
522, 524, 525, 542, Ag, Dc, MC, PL, Pn, Tm, ANDRIESCU, 15.

b) (Prin confuzie; și cu determ. din spate, F 295, 979) Hac (a).
Cf. F 310, 551, 613, 803, 1054, 1494, Oc, NEAGU, 29.

c) (Prin confuzie; și cu determ. de iarnă, F 1625) Colț (a) Cf.
As, Pu, Rz.

-Pl.: grifuri. -și: grăfă s.f., (a) F 1086, 1383; grifă s.f.,
(a) F 485, 789, 1055, 1431, 1450, (b) F 1542; grăpcă s.f., (a) F 900,
1098, 1100, 1326, Pr; hrif subst., (a) F 268, 800.

-Din germ. Griff [eisen] (KRAUSS).

GRIFĂ s.f. v. grif.

GRIFSTIFT s.n. Stift de siguranță, folosit după îngurubarea piu-
liței. Cf. ASG, Șc. metal., 1903, 86, 12, Ci, HRAGU, 23, SANDU, 59.

-Pl.: grifetifturi.

-Din germ. Griff [mutter] stift 'stift pentru piuliță-fluture'.

GRIFUI¹ vb. IV Trans. (Complementul indică potcoava) A suda prin forjare griful în virful potcoavei. Cf. Dc, MC, Pn, ALMB 508.

-Pres. ind.: grifuiesc.

-Grif + suf. -ui.

GRIFUI² vb. IV v. grăfui.

GRÍPCĂ¹ s.f. Cuțitoaie (a). Cf. F 286, 771, MC.

-Pl.: gripci. -Și: crépcă s.f., F 109.

-(SCRIBAN) Cf. sl. g r e b o n - g r e t e 'a răsuși'.

GRÍPCĂ² s.f. v. grif.

GRÓMĂ s.f. v. grosamăr.

GROSĂMĂR s.n. Baros (b). Cf. F 741, 1060, Cg, Pn.

-Pl.: grosamăre. -Și: grómă s.f., F 1729, Mn.

-Din germ. Grosshammer.

GROTFĂER s.n. Porfaiel. Cf. F 923, 1036, Ng.

-Pron.: fa-er. -Pl.: grotfăere. -Și: gric substat., F 1016.

-Din germ. Grobfeile.

GROVER substat. v. grăifțircăl.

GRUNTUI vb. I Trans. (Complementul indică piese de fier, tablă) A curăța în vederea sudării sau cositoririi. Cf. Bl, Lu, MOROSANU, 44

-Pres. ind.: gruntuiesc.

-Cf. germ. g r u n d i e r e n 'a vopsi cu grund'.

GÚRĂ s.f. a) (Și cu determ.: ~a cusniței, F 1304, ~a focului, F 72, 100, 222, 287, 390, 474, 807, 897, 900, 919, 975, 1344, 1427, 1558, 1901, 1963, ALMB 478, 484, 603, Rz, de foc, F 301, 689, 965, 968, 1712, 1889, ALMB 467, 480, 658, Pu, VM, ~a foiului, F 137, 208, 277, 279, 307, 383, 564, 804, 896, 928, 1015, 1027, 1057, 1082, 1086,

1087 1106, 1625, 2001, ALMB 469, 483, Sl, ~a foi, F 1175, 1743, ALMB 624, 643, 649, de foi, F 1608, ~a jignei, F 804, de vatră, F 588, 885) Jignă (a). Cf. F 271, 458, 895, 1431.

b) (În comp. gură-de-lup) Rolțang (a). Cf. F 72, 1715, Ag, Or.

c) (În comp.: gură-de-lup, F 781, 1304, Pn, gură-de-papagal, Țg) Clește (e).

d) (În comp.: gură-de-lup, F 905, 1793, Pd, gură-de-rață, Cg) Elecțang (a).

e) (În comp. gură-de-lup; în construcția) A prinde în gură de lup = a prinde în furcăliță v. f u r c u l i ț ă. Cf. Cd, Db, Lu, Pr.

-Pl.: guri.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. gură (DICȚ, lat. gula), din sintagmele (clește) gură-de-lup / gură-de-papagal / gură-de-rață, prin brevilocvență. -Totuși, comp. gură-de-lup poate fi și calc după germ. Wolfsmaul [zange].

GUȘĂ a.f. a) (În sintagmele) Gușa porumbului (sau gușa hulubului, F 322, 588, Fr, PL, gușa porumbelului, As, Cg) = albastru (a). Cf. 1193, 1537, Ag, Md, Mt, Or, Șb.

b) (În construcția) A căli la gușa porumbului = a căli la albastru v. a l b a s t r u (b). Cf. F 1537, Mt, Or.

c) (În construcțiile) Călitură la gușa porumbului (sau călitură la gușa porumbelului, Pr) = căleală la albastru v. a l b a s t r u (c). Cf. F 1193, Lu, Md, Șb.

-Sensuri specializate ale rom. gușă (DICȚ, lat. geusiae).

GVINTAIȚM subet. v. ghivintaisen.

GVINTBOR subet. v. ghiventbor.

GVINTBÖRER subet. v. ghiventbor.

H

HAC s.n. a) Fiecare din cele două proeminente lăsate în jos la capetele potcoavei; cîrlig (d), călcîi, fuc, grif (b), stat; v. a c u r (e). Cf. F general, ALMB 499, 500, 504, 506, 508, 515, 520, 522, 524, 528, 542, 552, Ag, As, BC, Bl, Cg, Db, Dc, Gr, Ma, MC, Md, Mn, Mt, Na, Oc, Pd, PL, Pn, Pr, Pu, Rz, Sl, Su, Tg, VM, ANDRIESCU, 15, NEAGU, 30.

b) (Prin confuzie; și cu determ.: din față, F 587, 975, la virf, Md) Grif (a). Cf. F 510, 551, 613, 1251, 1258, 1510, 1654, 1729, As.

c) (Prin analogie; și cu determ.: acucițit, Gr, cu colți, F 1253, de gheață, Mt, de iarnă, Pr) Colț (a). Cf. Bl, Or.

-Pl.: hăcuri. -Si: ac s.n., pl. acuri, (a) F 306, 309, 805, 902, 1427, ALMB 512, (b) F 1743; arc s.n., pl. arcuri, (a) Șb, (c) Șb (cu determ. de gheață); haf subst., (a) F 567; harc s.n., pl. harcuri, (a) Cd, MA, Mn, Ta, (c) Mn (cu determ. de iarnă).

-Din germ. Haken.

HAC-CLIN subst. v. hauling.

HACLÍC s.n. v. hauling.

HACMÁIZÍN s.n. v. hartmaisel.

HACMAIZER subst. v. hartmaisel.

HÁCTANG s.n. Clește (e). Cf. F 104, 1099, Rz.

-Pl.: hactanghe.

-Din germ. Hakenzange.

HADARÁG s.n. a) Călcător. Cf. F 619, 874, 1176, 1477, MC.

b) Miner (a). Cf. Șb, Ta.

-Pl.: hadarege. -Si: s.m., pl. hadaregi, (a) F 566, 1344.

-Sensuri specializate ale rom. hadarag (DICT, cf. magh. hadard).

HAF subst. v. hac.

HALĂU s.n. Lectroc (a). Cf. F 99, 174, 303, BC, Ci, Gm, PL.

-Pl.: halăie.

-Sens specializat al rom. halău (DICT, valău din magh. valu).

HÁLBRUND s.n. Pilă semiretundă; pilă (c5). Cf. Db, Fn, Sl.

-Pl.: halbrunde.

-Din germ. Halbrund [feile].

HÁLBRUNDMÄIZEL s.n. Holaisă (b). Cf. F 179, Oc, VM.

-Pl.: halbrundmaizăle.

-Din germ. Halbrundmeissel 'daltă jumătate rotundă'.

HÁLTÂMĂR s.n. v. hantamăr.

HĂMĂR s.n. Ciocan (a). Cf. F 13, 222, Db, Su, VM.

-Pl.: hamăre și hamere, VM.

-Din germ. Hammer.

HĂMBOS s.n. v. ambus.

HĂMBUS s.n. v. ambus.

HĂMCHIU s.n. v. haucling.

HĂMCLIG subst. v. haucling.

HĂMDUR s.n. v. hantamăr.

HAMERNĂ s.f. Atelier cu caracter industrial, în care se sfârșește minereul de fier sau se confecționează produse metalice de uz agricol. Cf. ASI, Secretar., 787, an 1841, 1, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 38.

-Și: hemurnă, himernă, hemurcă s.f., ASI, Secretar., 787, an 1841, 2-4.

-Din germ. Hammerwerk.

HĂMGIC subst. Craițmaizel (a). Cf. F 659, 713.

-Etimologia necunoscută, cf. țig. h a n s d a u 'a sparge, a

adinci' (SERBOIANU).

HAMTAL subst. v. hantamăr.

HANTĂMĂR s.n. v. hantamăr.

HANTĂMUR s.n. v. hantamăr.

HAMUS subst. v. ambus.

HANC-CLÎNGHEN subst. v. haucling.

HANCLÎN s.n. v. haucling.

HANCLÎNG s.n. v. haucling.

HANCLÎNGĂ s.f. v. haucling.

HANTĂMĂR subst. v. hantamăr.

HANDĂMĂR subst. v. hantamăr.

HANDAMER subst. v. hantamăr.

HÂNBÒRER s.n. Burghiu (b). Cf. PL, NEAGU, 24, SANDU, 40.

-Pl.: handborere.

-Din germ. Handbohrer.

HÂNDHĂMER s.n. v. hantamăr.

HANDIC subst. v. haucling.

HANDTĂMĂR subst. v. hantamăr.

HANFLÎNGĂR s.n. v. haucling.

HANHĂMER subst. v. hantamăr.

HANTABLU subst. v. hantamăr.

HANTĂM s.n. v. hantamăr.

HANTĂMĂR s.n. a) (Si cu determ.: de mină, Pd, mare, F 690, 1060)
Ciocan de fierar, cu greutate de 0,5-1,5 kg., folosit de meşter pentru lucrări uşoare de atelier; ciocan (c), forglag (d), nitamăr (c), bancamăr (a), folstagbalhamăr, bosoi (a). Cf. F general, ALMB 510,

620, Cd, Cg, Ci, Fr, Lu, Ng, IL, Sb, Tg, VM, ANDRIESCU, 7, MORGANU,
22.

b) (Prin analogie; și cu determ. mic, F 690, 1060) Balhamăr (a).
Cf. F 278, 309, 458, 470, 957, 1476, 1528, MC.

c) (Prin analogie) Nitamăr (a). Cf. F 77, 83, Ci.

d) (Prin analogie; și cu determ.: dublu, F 771, mare, Oc) Ciocan
(f). Cf. F 277, 307, 310, 922, 1455.

e) (Prin analogie; cu determ. mare) Baros (a). Cf. F 390, 429,
1455.

f) (Prin confuzie; cu determ. de rotunjit osii) Slictamăr (a).
Cf. F 776.

g) (Prin confuzie; cu determ. de osii) Slictamăr (b). Cf. F 776.

-Acc. și : hântămăr, (a) Ag, Db, Dc, Mt, Oc, Rz, Sl, Tg, VM,
ALMB 504, 515, 524, 537, (c,d) Oc (cu determ. mare), hântămăr, (a)
ALMB 506, 600, (b) MC, hântémăr, (a) ALMB 597. -Scris și: han-tamăr,
(a) F 271. -Pl.: hantamăre și hantamere, (a) ALMB 600, F 975, 1085,
1730, Cg, Md, Rz, hantamure, (a) F 137, 428, Ng, hantamuri, (a) F 279,
690, 1016, 1608. -Și: antábăr s.n., pl. antabăre, (a) ALMB 517; antal
subst., (d) F 747 (cu determ. dublu); antámán s.n., pl. antamáne, (a)
F 454; antámăr s.n., (a) F 183, 301, 459, ALMB 528, (b) F 543, (e) F
1082 (cu determ. mare), pl. antámăre, (a) F 458, Ng, (c) Pd; antambru
subst., (a) F 322; antámer s.n., (a) F 113, 923, 1889, 1938, (b) F
205, (d) F 298, acc. și ántamer, (a) F 713, pl. antamere, (a) F 713,
923, 1889; antámor s.n., pl. antámori, (c) F 864; ántamur s.m., pl.
antamuri, (b) F 1107 și s.n., (a) ALMB 512; dantamur subst., (c) F
1528; háltámăr s.n., pl. háltámere, (a) Su; hámduř s.n., pl. hamduri,
(b) F 803; hantal subst., (e) F 1057; hântámăr s.n., (a) F 1396, pl.
hantámăre, (a) F 207, Ng, ALMB 624, (b) F 446 și (cu determ.) F 1397
(de tăiat); hantámur s.n., pl. hantámuri, (a) F 468, 471, 472, (c) F
468; hanctamăr subst., (a) F 1086; handamăr subst., (a) F 1715; handa-
mer subst., (a) F 1039; hándhămer s.n., (a) F 138, 266, pl. hándhăme-

re, (a) F 99, (b) F 99, Pd; handtamă: subst., (a) F 979; hanhamer subst., (b,d) F 32; hantablu subst., (c) F 501; hantam s.n., (a) F 697, 1348, 1528, 1625, (b) F 1731, (e) F 348 (cu determ. nare), pl. hantămere, (a) F 1431, (c) Lu și hantamuri, (a) ALMB 512, (c) F 871; hantămblu s.n., pl. hantămble, (a) ALMB 542; hântamer s.n., (a) F 208, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 109, (d) F 1599, (e) F 163 (cu determ. greu), pl. hântemere, (a) F 308; Gm, acc. și hântămer, pl. hântămere, (d) F 1603; hântămor s.n., pl. hântămori, (a) Gr și hântămore, (a) Șb; hantamos subst., (e) F 1556 (cu determ. nare); hantămur s.n., (a) F 315, 544, 765, 885, (b) F 1735, (d) F 410, 1348, pl. hantămăre, (a) F 539, 766, (b) F 1028, (c) Ng, hantămure, (a) F 1447, (b) F 1100; (f) F 236 (cu determ. de rotunjit), hantămuri, (a) Lu, Tm, (b) F 430, acc. și hântamur, (a) F 501, (b) F 1607, Oc, (c) F 1607, pl. hântămuri, (a) F 1135, Pr, (c) F 236 (cu determ. mici), hântămur, (a) ALMB 520; hantan subst., (a) F 304, 1133, (d) F 1133 (cu determ. de o mină); hântămăr s.n., (a) ALMB 474, (c) F 1015 (cu determ. mic), pl. hântămăre, (a,c,d) Ma, hântămăre, (a) VM, hântămăre, (b) VM, acc. și hântămăr, (a) Cg, hântămăr, (a) F 57, 101, 1015, ALMB 546, pl. hântămăre, (a) F 1277 și s.m., pl. hântămări, (a) Pn, scris și hântămăr, (a) F 54, 56, 1119, ALMB 477, 490, (b,d) F 1901, pl. hântămăre, (a) F 55; hântămăr s.n., (a) ALMB508, scris și hant-hamer, pl. hant-hamere, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 445; hanttamăr subst., (b) F 741; hatan subst., (e) F 1440 (cu determ. greu); hatamăr s.n., pl. hatamuri, (g) F 1833 (cu determ. de osii); hathamăr s.n., (e) F 100 (cu determ. nare), pl. hathamăre, (a) F 104; hatlam subst., (b) F 763; hutamăr s.n., pl. hutamăre, (a) F 657, 659; gantaibăr subst., (d) F 1221.

-(ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 109) Din germ. Handhammer. -Pentru forma hantam de o mină cf. germ. E i m h a n d h a m m e r. -Formele fără h- inițial reprezintă fie pronunțarea hipercorectă, reacție la pronunțarea aspirată negermană (cf. h a m b o e s, h a p ș o d),

fie se încadrează într-o tendință fonetică rom. generală. -Formele cu h- inițial la al doilea element al compusului, mai puțin obișnuite, pot fi rostiri după model grafic și, mai ales, apropieri de rom. hamăr (<germ. Hammer 'ciocan'). -Sg. de tipul hantam, hantam, hantam, hantam sînt refăcute după pl. în -uri, -ure. -De la același pl. sînt refăcute și sg. de tipul antamur, hantamur și, cu vocala labială deschisă, antamer, hantamor. -Formele antabăr, antambru, hantablu, probabil prin substituirea presupusului suf. -ăr, -er, frecvent în limbajul tehnic, cu alte terminații de aceeași specializare: -băr (cf. d r a i b ă r, f o r a i b ă r), -blu (cf. c a - b l u, d i b l u, h e b l u); mai probabil -r este epentetic în grupul consonantic final germ. -mr.; asemănătoare ca tratament al finalei -er (-ăr) germ. sînt și rom. baistru (din germ. Beisser), forbaistru (din germ. Vorbeisser), maistru (din germ. Meister) ș.a. -Accentuarea dublă sau conservarea unui singur accent (pe primul sau pe al doilea element al comp. germ.), ca și grafii de tipul hant-hamăr, han-tamăr, hant-hamer ilustrează tratamentul accentual divers din rom. a etimonului germ.

HANTĂMBLU s.n. v. hantamăr.

HĂNTAMER s.n. v. hantamăr.

HĂNTĂMOR s.n. v. hantamăr.

HANTAMOS subst. v. hantamăr.

HANTĂMUR s.n. v. hantamăr.

HANTAN subst. v. hantamăr.

HĂNTHĂMĂR s.n. v. hantamăr.

HĂNTHĂMER s.n. v. hantamăr.

HANTĂMĂR subst. v. hantamăr.

HAPSAD subst. v. apsot.

HĂPSĂT subst. v. apsot.

HÁFŞLOD s.n. v. apşot.

HAFŞLÓT subst. v. apşot.

HÁFŞOD s.n. v. apşot.

HAFŞÓT s.n. v. apşot.

HÁFŞROT s.n. v. apşot.

HARAMPÁU s.n. v. harapău.

HARAPÁU s.n. a) Faiclobă. Cf. F 1175, Ng, ALMB 601.

b) Blecţang (a). Cf. Ci, Sl.

c) Baisang (a). Cf. F 620, Pd, Pu.

d) Faiertang (e). Cf. F 545.

-Pl.: harapăie. -Şi: harampău s.n., pl. harampăie, (b) F 975,
(c) F 163; harapón subst., (b) F 1382; şarampău s.n., pl. şarampăi
(d) ALMB 491.

-Etimologia necunoscută.

HARAPÓN subst. v. harapău.

HARASTÁRI subst. Apşot (b). Cf. ANDRIESCU, 11.

-Etimologia necunoscută, cf. germ. *H a r t m e i s s e l* 'dal
de tăiat fier'.

HARÁŞPÁ s.f. v. raşpă.

HARC s.n.-v. hac.

HARCMAIS subst. v. hartmaisel.

HARCMAISEL subst. v. hartmaisel.

HARCMAISLĂ s.f. v. hartmaisel.

HARCMAIZĂL subst. v. hartmaisel.

HARCMASLĂ s.f. v. hartmaisel.

HÁRMAS s. v. hartmaisel.

HARTMAISĂL s.n. v. hartmaisel.

HÁRTMÁISEL s.n. a) Caltmaisel. Cf. F 308, 975, 1464, Oc.

b) Daltă (g). Cf. F 271, 544, 1731.

c) Apșot (b). Cf. F 858, 1346.

d) Daltă (a). Cf. F 383, 551, 858.

-Pl.: hártmaisele, (a) Fr, Pu, (b) F 912, Fr și hartmaiseluri, (a,b) MC. -Și: hácmáizín s.n., (b) F 922, pl. hácmáiziluri, (d) Pn; hácmáizer subșt., (a) F 277; hárcmaís subșt., (a) F 871; hárcmaís subșt., (a) F 747, (c) F 1435; hárcmaís s.f., (a) F 255; hárcmaízál subșt., (a,c) F 279; hárcmaís s.f., (a) F 163; hárcmas s.n., (a) F 804, pl. hárcmasuri, (a) F 788; hárcmaísál s.n., (a) F 954, pl. hárcmaísále, (a) F 186; hárc-máís s.f., pl. hárc-máísle, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 73 și 449; hárcmaís subșt., (a) NEAGU, 24, F 458, (b) SANDU, 40; hárcmaíz subșt., (b) ANDRIESCU, 11; hárcmas subșt., (a) F 565.

-Din germ. Hartmaissel. -Pentru formele hácmáizín și hácmáizer cf. germ. H a c k m e i s s e l , iar pentru hárcmaís, hárcmaís ș.g.a., contaminarea între cele două etimonuri germ.

HART-MÁISLĂ s.f. v. hárcmaís.

HARTMAISLU subșt. v. hárcmaís.

HARTMAIZLU subșt. v. hárcmaís.

HARTMASLU subșt. v. hárcmaís.

HÁȘ s.n. Cuișor scurt și gros, avind la un capăt săpată litera H iar la celălalt, filet, care se îngurubează iarna în potcoavă, ca să nu alunece caii pe gheață; v. e l ș ; (a), s t e l u ș . Cf. Ag, Ga, Pr.

-Pl.: háșuri. -Și: s.m., pl. háși, Cd, Tm.

-De la numele literei H restate la virf.

HÁȘPÁT subșt. v. apșot.

HATAM subșt. v. hántamár.

HATAMĂR s.n. v. hantamăr.

HATHAMĂR s.n. v. hantamăr.

HATLAM subst. v. hantamăr.

HÁUCHIN subst. v. haucling.

HÁUCLE s.f. v. haucling.

HÁUCLENCI subst. v. haucling.

HÁUCLIN s.n. v. haucling.

HAUCLÍNC s.n. v. haucling.

HÁUCLING s.n. a) Daltă cu tășgul lateral, foleșită la desfăcutul caielelor bătute în potcoavă; descalator, daltă (j), cușit (b), dăltiță (a), scoabă (b), despotcovitor, descheietor, unghioară (a), pană (g), ranetă (b), satir, trăgător (b), unghiută (a), custură (b), distunător, tășietor (f), caielar, cușitoaie (b), descăilar, angletă, descălcător, deschizător, desfăcător, desprinzător, dezbtător, punte (d), aufbigher, dezdoitoare, pistac, scobitoare (b), gheară (a), toporaș, țancușă, unghie (c), dăltuță, nauclie, unghioaie. Cf. F 13, 99, 102, 138, 174, 204, 381, 485, 518, 1027, Gr.

b) Nicovală (b). Cf. F 470, 975.

-Acc. și : haucling, (a) F 20, 31, 57, 800, 1712, 1938. -Pl.: háuclinguri, (a) Bl, MC și hauclinguri, (a) Pn. -Si: aclic subst., (a) F 1431; acling subst., (a) F 383; áncler s.n., pl. ánclere, (a) F 429; ánclie s.n., pl. ánclicuri, (a) F 298, 1113; ánclinc s.n., (a) F 179, pl. ánclincuri, (a) Rz; ancling subst., (a) F 979; áucle s.f., pl. áucle, (a) F 1107; auclént s.n., pl. auclénturi (pron. a-u), (a, b) Fd; áuclic subst., (a) F 301; áucclin subst., (a) F 626, 1109; auclinc s.n., (a) F 113, pl. auclíne, (a) Db; áucling s.n., (a) F 137, 203, 207, 277, 458, 802, (b) F 207, pl. áuclinguri; aufclinc subst., (a) Pl; áufcling s.n., (a) F 253, 689, 631, 985, pl. áufclinguri, (a) Dc, Pn; áufclinc s.n., (a) F 975, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17, pl. áufclincuri, (a)

Md; áufling s.n., pl. áuflinguri, (a) F 1938, Sl, acc. și aufling,
(a) Ci, Sl; auflinghen subst., (a) Oc; cauſling s.n., pl. cauſlinguri,
(a) F 1785; cling subst., (a) F 470; hac-clin subst., (a) F 57;
haclíc s.n., pl. haclícuri, (a) F 1477; hamchiú s.n., pl. hamchie,
(a) F 222; hámclic subst., (a) F 1026; hanc-clinghen subst., (a) F 55;
hanclín s.n., pl. hanclíne, (a) F 237, 1119; hanclíng s.n., (a) F 205,
1015, pl. hanclínguri, (a,b) F 1625; hanclíngă s.f., pl. hanclíngé,
(a) F 657; handic subst., (a) F 1135; hanflíngăr s.n., pl. hanflín-
ghere, (a) F 104; háuchin subst., (a) F 286; háucle s.f., pl. háucle,
(a) F 348; háuclení subst., (a) F 271; háuclic s.n., pl. hauclicini,
(a) F 1028, 1396, 1435, (b) F 310, Gr; hauclic s.n., pl. hauclicuri,
(a) F 308, 446, 1277 și hauclicinuri, (a) BC; hauclică s.f., pl. hau-
clíngi, (a) F 1413, 1414; háuclicghen s.n., pl. háuclicghene, (a) VM;
háuclicgher s.n., pl. hauclicghere, (a) Ma; háuclicin subst., (a)
Md; háufling subst., (a) F 140, 1109, 1607, Cg, (b) F 108; háuflíng-
gher s.n., pl. háuflíngăre, (a) F 101; haughín subst., (a) F 1016;
hauplín subst., (a) F 100; hócling s.n., pl. hóclinguri, (a) Gm, F
136; hófling s.n., pl. hoflinguri, (a) F 32, Cg; hotline subst., (a)
ANDRIESCU, 12; hotlíng s.n. pl. hotlinguri, (a) F 697; huclíng s.n.,
pl. huclínguri, (a) F 309, 563; hufling subst., (b) F 212; huflíngă
s.f., pl. huflíngi, (a) F 266; oclínc subst., (a) F 943, ALMR 508;
oflínc subst., (a) F 110, 544, 545, 690, (b) F 110; oflíng subst.,
(a) F 268, 711, 1882, 1889; ofluénc subst., (a) F 1793; oftinóg s.n.,
oftinoage, (a) F 315; opteníc s.n., pl. optenicuri, (a) F 543; opti-
níc s.n., (a,b) F 1036, pl. òptiníce; (a) Cd.

-Din germ. Haukinge. -Pentru formele auflic, aufcling, aufling,
auflinghen, haufling, hauflingher cf. și germ. H u f k l i n g e .
-Pentru formele hocling, hofling, hotling, hufling, ofling, ofluenc,
oftinog, optenic, optinic cf. germ. H u f k l i n g e . -Pentru for-
ma haughin cf. rom. g h i n . -Pentru formele anclíc, anclinc, ham-
chiu, hamclig, hanc-clinghen, hanclin, hanclíng, hanclíngă,

hanflingăr cf. și germ. Hand- 'de mână, manuc', din termeni de fierărie ca germ. Handbohrer, Handhammer, Handballhammer, element simțit ca un fel de prefix în terminologia meșteșugărească rom. -Accentuarea pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul hac-clin, hanc-clinghen, reprezintă încercări de acomodare în rom. a cuvintului germ. cu dublu accent. -Forme ca hanflingăr, haulingher, haufingher par a fi derivate cu elementul -er (-ăr), simțit ca suf. specific terminologiei tehnice (ca și dorne

HAUCLÍNGĂ s.f. v. hauling.

HÁUCLÍNGHEN s.n. v. hauling.

HÁUCLÍNGHER s.n. v. hauling.

HAUFLINCHI subst. v. hauling.

HÁUFLING subst. v. hauling.

HAUFLÍNGHER s.n. v. hauling.

HAUGHÍN subst. v. hauling.

HAUPLÍN subst. v. hauling.

HÁCUÍ vb. IV Tranz. (Complementul este potcoava) A forma h a -
c u r i prin forjare din materialul de la capetele potcoavei. Cf. Bl,
Dc, MC, Pu, ALMB 508.

-Prez. ind.: hăcuiesc.

-Hac (a) + suf. -ui.

HEMURCĂ s.f. v. hamernă.

HEMURNĂ s.f. v. hamernă.

HEXAGONÁLĂ adj.f. v. exagonală.

HÍBLU s.n. Călcător. Cf. F 631, 851, As, Cd, Rz.

-Pl.: hibluri.

-Etimologia necunoscută.

HILÁU subst. v. ilău.

HIMERNĂ s.f. v. hamernă.

HIȚ s.n. a) (Și în comp. ~-fiertură, F 155) Acțiunea de încălzire pînă la incandescență a metalului în forjă în vederea sudării în starea de incandescență obținută prin această acțiune; fiertură (a), fierbere (a), șfaiț¹ (b), șfăițuală (b), șfăițuire (b), șfăițuit (b). Cf. F 204, 298, 383, 454, 545, 564, 766, 851, 979, 985, 1137, 1474, 1477, 1511, 1533, 1556, 1600, 1712, 1749, 1889, Ag, Cg, Gr, Lu, Ma, MC, Ng, Oc, Or, Sl, Su, VM (v. și ALRSN, II/548, 549). (În construcția) A lua hiț = a ajunge la starea de incandescență. Cf. F 104, 179, 1055, 2001, As, Gr, Md, Sb.

b) (Prin extensie; și în comp. ~-șvaiț, F 43) Șfaiț¹ (a). Cf. F 147, 186, 363, 501, 624, 804, 1095, 1137, 1750, Ag, BC, Ci, MA, Mt, Or, Sl, Tm, ALMB 506.

c) (Prin restrîngere; cu sens colectiv) Mulțime de scintei galbene care sar din fierul incandescent la sfîrșitul hițului (a); scintei. Cf. F 709, 712, 776, 1374, Db, Pu, Su.

d) (Prin restrîngere) Temperatura înaltă obținută în forjă în vederea realizării hițului (a). Cf. Ma, Mt, PL (v. și CV, III, 5, 24, LR, XII, 2, 153) (În construcția) A prinde hiț = a căpăta temperatura necesară sudării. Cf. F 1859, As, Md, Ng.

e) (Prin restrîngere) Materialul incandescent, topit, obținut la sfîrșitul hițului (a). Cf. F 1135, Pn.

-Pl. (rar, numai pentru (a) și (b)): hițuri. -Și: hiț subst., (b) F 913; viț subst., (a) F 1743.

-(CV, III, 5, 24, ARVINTE, DE, 171) Din germ. Hitze.

HITUÍ vb. IV Tranz. a) (Complementul indică fierul sau piese de fier și în general de metal) A fierbe (a). Cf. F 204, 383, 458, 766, 971, 1138, 1477, 1556, 1600, 1889, Gr, Ma, Ng, Su, VM.

b) (Prin extensie; complementul indică piese de fier și în general de metal) A fierbe (b). Cf. F 147, 363, 543, 624, 1095, 1750, BC, Sl.

-Prez. ind.: hițuiesc. -Si: hr'țuî vb. IV, prez. ind.: hrițu-
iesc, (a) F 301.

-Hiț + suf. -ui.

HIȚUIRE s.n. Șfaiț¹ (a). Cf. F 1016, Rz.

-Pron.: ță-i. -Pl.: hițuiri.

-V. hițui.

HÎRB s.n. Leștroc (a). Cf. F 880, Su. .

-Pl.: hîrburi.

-Sens specializat al rom. hîrb (DICT, cf. bg. h â r b e l), re-
zultat din folosirea inițial ocazională a unui hîrb 'vas vechi' ca
leștroc (a).

HÎRDĂU s.n. Leștroc (a). Cf. F 1654, Pn.

-Pl.: hîrdăie.

-Sens specializat al rom. hîrdău (DICT; magh. horde), rezultat
din folosirea inițial ocazională a hîrdăului ca leștroc (a); se face
totodată și o restrângere de sens.

HÎȚ subst. v. hiț.

HLITUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice cu care
se taie sau se perforează, de exemplu cuțite, brăzdarul plugului,
dornuri, chernere, burghie) A ascuți. Cf. F 1603, 1605.

-Prez. ind.: hlituiesc.

-Cf. germ. g l ä t t e r n 'a lustrui'.

HOÁRNĂ s.f. v. horn.

HÓCLING s.n. v. hauclying.

HÓFLING s.n. v. hauclying.

HOHCERNĂR subst. v. holchernär.

HOHLÍNC s.n. v. lohring.

HOHRINGĂ s.f. v. lohring.

HÖIN subst. Legtroc (a). Cf. F 547.

-Etimologia necunoscută.

HOLAISM subst. v. holaizän.

HÖLAISN s.n. v. holaizän.

HOLAISNIC subst. v. holaizän.

HÖLAIZ s.n. v. holaizän.

HÖLÁIZĂM s.n. v. holaizän.

HÖLÁIZĂN s.n. a) Daltă de fierărie, cu tăișul oval, folosită la diferite operații de tăiere, presare, ajustare și curățare a pieselor metalice în formă ovală sau rotundă ori la încrustații în fierăria artistică; daltă (d), ghin (b), răzuș (d), craițmaizel (b), apgot (d), rundmaisel, raz, ștemaizän (b), unghioară (b), ștemaisäl, unghiuță (b), holcher, aptbalhamär, lopaim (b), infloritor, răzătoare (b), unghie (a), graizän, lingură (b). Cf. Oc, VM, ANDRIESCU, 7, F 286, 1026.

b) Daltă cu gura rotundă, cu care se dăltuiește butucul roții pentru fixarea bugei; daltă (e), ghin (a), custură (c), cuțitoaie (c), șpont, răzuș (c), lingură (a), linguroi, lopaim (a), ștemaizän (a), ștemuitor (a), unghie (b), vișău, unghioară (c), halbrundmaizel, unghiușă, spișieră, ajustor; v. c l e n ș i l. Cf. ALMB 507, F 1016.

c) (Prin confuzie) Craițmaizel (a). Cf. F 271.

-Acc. și: hólaizän, (a) Ma, Sl și (cu determ.) Pa (rotund), (b) Rz și (cu determ.) Pn (lat). -Scris și: hol-aizän, (b) F 54. -Pl.: holaizäne. -Și: holaism subst., (b) F 1099; hólaisn s.n., pl. holaisme, (b) ALMB 573; holaismic subst., (b) F 1902; hólaiz s.n., pl. hólaize, (b) Rz, ALMB 499 și hólaizuri, (a) MC, (b) MC, ALMB 588; hólaizän s.n., pl. holaizäne, (b) ALMB 504; holáizen subst., (a) F 620, (b) F 266, 802, 896, 897, scris și hol-aizen, (a) F 56; hólaizm s.n., pl. hólaizme, (b) ALMB 606; hólaisn s.n., (b) F 315, pl. hólaizne, (a) F 1099 și hólaizäne, (b) ALMB 603; olaismăr subst., (a) F 800; oláiz s.n., pl. olaize, (a) Gm (cu determ. de fier), (b) Gm; oláizän s.n.,

pl. olaizăne, (a) Ag, Db, (b) Ag, Cd, PL, ALMB 514; olaizer subst., (a) F 322, 923, (b) F 923; olaizic subst., (a) F 430; olaizn subst., (b) F 1109; oláiznic subst., (b) Ag; oléndér s.n., pl. olendere, (a, b) Bl.

-(TEAHA, TG, 70) Din germ. Hohleisen. ¹Accentuarea pe primul sau pe al doilea element, ca și grafia hol-aizăn, reprezintă încercări de acomodare în rom. a cuvintului germ. cu dublu accent. -Formele olaiz, olaismăr, olaizăn, olaizer, olaizic ș.a. reprezintă o tendință de hipercorectitudine, ca o reacție la rostirea aspirată negermană a cuvintelor cu inițiala vocalică (hapsot, hambos). -Vocala atonă ultrascurtă din etimonul germ. nu mai este percepută în formele holaism, holaism, holaizm, holaizn, olaizn, nexul rezultat de aici fiind rezolvat fie prin căderea nazalei (ca în formele holaiz, olaiz), fie printr-o întărire a finalei cu o vocală sau cu o silabă întreagă (ca în formele helaiznic, olaiznic), aceasta fiind (în forma olaismăr) uneori -ăr, simțit ca suf. caracteristic terminologiei meșteșugărești.

HOLÁIZEN s.n. v. holaizăn.

HÓLAIZM s.n. v. holaizăn.

HÓLAIZN s.n. v. holaizăn.

HÓLCHER s.n. Holaizăn (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1903, 76, 12, F 919.

-Pl.: holchere. -Si: orcher subst., F 1027.

-Din germ. Hohlhauer 'daltă concavă'.

HOLCHERNĂR s.n. Nitențier (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1922, 136, 7, Or

-Pl.: holchernăre. -Si: hohchernăr subst., F 428.

-Din germ. Hohlkörner 'punctator gol în interior'.

HÓLDOC s.n. a) Steclu (a). Cf. Dc, Gr, Pn.

b) Slictamăr (a). Cf. Gr.

-Pl.: hóldoăce. -Si: boldocă s.f., (a) F 104; holdocar subst., (a) F 110; holdócă s.f., pl. holdoci, (a) Cd; hóldócăn s.n., pl. hóldócăne, (a) F 99, Ma, Su; holdochă subst., (b) F 98; holtuc subst., (a) F 1016; huldep subst., (a) F 163.

-Din germ. Hohldocke.

HOLDOCAR subst. v. holdoc.

HOLDÓCÁ s.f. v. holdoc.

HÓLBÓCÁN s.n. v. holdoc.

HOLDOHÁN subst. v. holdoc.

HOL-HÁMÁR s.n. a) Șlictamăr (a). Cf. F 57, 183, VM.

b) (Cu determ. mare, F 57) Șlictamăr (b). Cf. F 43.

-Pl.: hoi-hamăre.

-Din germ. Hohlhammer.

HÓLSTÈCHEL s.n. Șteclu (a). Cf. F 101, Oc, Pu.

-Pl.: holstechele. -Și: hol-stécher subst., F 57.

-Din germ. Hohlstöckel.

HOL-ȘTÈCHER subst. v. holstechel.

HOLTUC subst. v. holdoc.

HOLVEN subst. Clește (e). Cf. F 381, 776.

-Etimologia necunoscută, cf. țig. i n c h a l a v a u (cu formele inhalau, inhalav 'a trage, a retrage, a face să iasă', SERBICIANU).

HOPDORN subst. v. hufdorn.

HORN s.n. a) Hotă de zidărie deasupra vetrei prin care se captează și ies gazele; cog, jignă (d). Cf. ASG, Șc. metal., 1884, 20, 49, F 564, 566, 1027, 1098-1100, 1927, Ga, Ma.

b) (Prin extensie) Forjă (a). Cf. F 147, 268, 545, 620, 697, 700, 746, 783, 851, 900, 1413, 1414, 1712, 1729, 1730, 1749, Cg, Db, Dc.

c) (Prin restrângere) Jignă (a). Cf. F 1432, Or.

-Pl.: hornuri. -Și: hoárnă s.f., pl. hoarne, (a) As.

-Sensuri specializate al: rom. horn (DICT, din ucr. horn).

HOTCLING subst. v. hauling.

HOTLÍNG s.n. v. haucling.

HRASPEL s.n. v. raspă.

HRĂȘFĂ s.f. v. raspă.

HRĂȘPĂ s.f. v. raspă.

HRĂȘPEL s.n. v. raspă.

HRĂȘPIL s.n. v. raspă.

HRĂȘPILĂ s.f. v. raspă.

HRĂȘPLĂ s.f. v. raspă.

HRĂȘPOR s.n. v. raspă.

HRĂȘPUI vb. IV v. raspălui.

HRĂȘPUI vb. IV v. raspălui.

HRĂȘPĂI vb. IV v. raspălui.

HRĂȘPĂLI vb. IV v. raspălui.

HRĂȘPĂLUI vb. IV v. raspălui.

HRĂȘFUI vb. IV v. raspălui.

HREĂSCĂ s.f. v. raspă.

HREĂSPĂ s.f. v. raspă.

HREĂȘCĂ s.f. v. raspă.

HREĂȘPĂ s.f. v. raspă.

HREASPUI vb. IV v. raspălui.

HRIF subst. v. grif.

HRITUI vb. IV v. hitui.

HRÎSPILÍ vb. IV v. raspălui.

HUCHÍ vb. IV v. cupi.

HUCLÍNG s.n. v. haucling.

HÚCMĚSĀR subst. v. hufmesār.

HÚFDORN s.n. a) Şplintdorn (a). Cf. F 255 544, 765, 1435, Ci,
Gm.

b) Mutārdorn (a). Cf. F 315, 801, 1102.

c) Forbaistru (a). Cf. F 381, 518, 979.

d) (Prin confuzie) Brender (a). Cf. F 32, 137, Ma.

-Pl.: húfdóruri. -Şi: hopdorn subst., (b) F 236; hurdom subst.,
(c) F 381; úfdórn subst., (c) Pd, acc. şi úfdorn, (b) ALMB 527 (cu
determ. de spart); úvdorn s.n., (b) ALMB 506, pl. úvdorne, (c) Cd.

-Din germ. Hufdorn. -Pentru hopdorn şi în general pentru sensul
(b) cf. şi germ. H o h l d o r n 'dorn ascuţit'. -Forma hurdom,
prin asimilare consonantică f...r/r...r. -Forma úvdorn, prin asimi-
lare consonantică parţială (sonorizarea lui f). -Formele úfdorn,
úvdorn reprezintă o tendinţă de hipercorectitudine, ca o reacţie la
rostirea aspirată negermană (în hapgot, hambos).

HÚFHAMĀR s.n. a) Şplintamār (a). Cf. F 54, 113, BC, ALMB 477.

b) Ciocan (r). Cf. F 271, Fr.

-Pl.: hufhamāre.

-Din germ. Hufhammer.

HUFLING subst. v. hauling.

HUFLINGĂ s.f. v. hauling.

HÚFMĀISTER s.m. Lucrător (de obicei de origine germană), care
face potcoave şi potcoveşte cu ajutorul unor unelte specializate şi
perfecţionate; hufsmīt; v. p o t c o v a r (a), m a i s t r u
Cf. F 99, 138, Su.

-Pl.: hufmaisteri.

-Din germ. Hufmeister.

HÚFMĚSĀR s.n. a) Cuţitoaie (a). Cf. VM, ALMB 469, 478, 484,
SANDU, 40.

b) (Prin confuzie; în forma huf-meser) Ragpă. Cf. F 101.

-Acc. și: hufmésár, (a) ALMB 477, 490, hufmésár, (a) ALMB 495.
-Pl.: hufmésáre. -Și: hufmésar s.n., pl. hufmésere, (a) Pu, scris și huf-meser, (a) F 55, 101, 222, 266, (b) F 101; bufnezer subst., (a) F 98; húcmesár subst., (a) ALMB 501; úfmésár s.n., pl. úfmésar, (a) ALMB 474.

-(ARVINTE, DE, 170) Din germ. Hufmesser. -Pentru sensul (b), e confuzie cu germ. Hufraapel.

HUFMÉSĚR s.n. v. hufmesár.

HUFNÁGLÁ s.f. Caia. Cf. Pu, Su, VM.

-Pl.: hufnagle. -Și: huf-négli subst., F 55.

-Din germ. Huf [eisen] nagel.

HUF-NEGĹI subst. v. hufnaglă.

HUFRAȘPÁU s.n. Raspă. Cf. DĂNĂILĂ-LAZĂR, 41, Ci, Gm.

-Pl.: hufrașpie.

-Din hufrașpil (sau hufrașpel) contaminat cu rașpău.

HUFRAȘPIL s.n. Raspă. Cf. BC, Cg, Fr.

-Scris și: huf-rașpil, F 54-56. -Pl.: hufrașpiluri.

-Din germ. Hufraispiel.

HUFŠMIT s.m. Hufmaister. Cf. F 55, Pu.

-Pl.: hufšmiți. -Și: hut-gmit s.m., pl. hut-gmiți, F 54.

-Din germ. Hufschmied (KRAUSS).

HUFŠTEMPĹHÁMÁR s.n. Forbaistru (a). Cf. Pu, VM, ALMB 477.

-Pl.: hufštempălhamăre.

-Din germ. Hufstempelhammer.

HUFŢANGĀN s.n. Baisang (a). Cf. F 104, 271, VM.

-Pl.: hufțanghe. -Și: huf-țanghe s.n., pl. huf-țanghe, F 99.

-Din germ. Hufzange.

HUF-ŢĂNGHE s.n. v. hufțangă.

HULĂ s.f.sg.t. Cărbune fosil, compact, de culoare neagră, cu putere calorică mică, folosit la forjă în fierăriile meșteșugărești; cărbune (a3); v. p e t r o g a n i , s i l e z . Cf. F 741, 1186, 1901, MA, Mn, Pn.

-Pron.: hu-i. -Si: uîlă s.f., F 788; -Din fr. houille.

HULDOP subst. v. holdoc.

HULTĂNC s.n. Rețang (a). Cf. F 430, Fr, Ng.

-Pl.: hultăneuri.

-Din germ. Hohlsänge.

HURDORN subst. v. hufdorn.

HUȘTUMB s.n. Șinar (a). Cf. F 1114, Dc, Gr, Rz.

-Pl.: huștumburi.

-Etimologia necunoscută.

HUT s.n. Craișmaizel (a). Cf. F 72, 255, Su.

-Pl.: huturi.

-Din germ. Huf[eisenmeissel].

HUTAMĂR s.n. v. hantamăr.

HUT-SMIT s.n. v. hufșmit.

I

IALĂU s.n. v. ilău.

IAVAȘĂ s.f. v. ivașa.

ICHER s.n. v. echer.

ILĂU s.n. a) Nicovală (a). Cf. H 1, 2, 4, 6-13, 15-22, 26-35, 38, 40-49, 51-56, 58-73, 75, 76, 78-89, 91-93, 96, 98, 100-102, 104, 105, 107, 110, 113, 114, 118, 120, 121, 123, 124, 126-133, 135-146, 149-152, 156, 157, 159-161, 171, 173, 174, 176-178, 180, 185-188, 194-196, 198-200, 202, 203, 205, F 20, 43, 54, 57, 72, 77, 83, 99-101, 108, 110, 111, 113, 137, 147, 163, 166, 179, 183, 203, 207, 208, 222, 253, 271, 277-279, 286, 287, 289, 301, 304, 307, 315, 381, 392, 459, 468, 471, 474, 485, 518, 543-545, 547, 549-551, 563, 588, 613, 620, 631, 689-691, 697, 713, 747, 753, 763, 765, 766, 772, 777, 788, 800, 802, 804, 851, 858, 885, 896, 897, 922, 923, 943, 957, 974, 975, 1006, 1039-1041, 1055, 1091, 1100, 1106, 1109, 1135, 1138, 1221, 1251, 1258, 1304, 1259, 1382, 1431, 1440, 1450, 1476, 1494, 1511, 1533, 1608, 1735, BC, Pn, Lu, Or, ALMB 490, ANDRIESCU, 6, NEAGU, 18, ALMB 507, 515, MOROȘAȘU, 20, SANDU, 40.

b) (Și cu determ. țigăneac, F 624) Bloc mic de oțel sau de fontă, confecționat de obicei în atelierul fierarului, pe care se prelucrează fierul prin baterea cu ciocanul; coanță, fier (b7). Cf. H 3, 5, 12, 14, 24, 39, 74, 90, 103, 134, 153, 154, 165, 164, 168, 181, 191, F 968, Gr, Mn, ALMB 575.

c) (Și cu determ. mic, F 237, 1427) Baros (a). Cf. H 77, 122, 148, 163, 190, F 174, 529, 544, 1258, 1449.

d) (Și cu determ. nare, F 174, 237) Baros (b). Cf. H 22, 162, 197 F 905, 1100, 1221, 1258, 1427, 1793.

e) (Și cu determ.: cu două fețe, F 1101, mic, F 174) Ciocan (f). Cf. F 199, 985.

f) (Și cu determ. de rotunjit, F 544) Șteclu (a). Cf. F 567. .

-Pl.: ilăie, (a) ALMB 504, 507, 535-537, 547, 549, 550, 552, 556, 566, 570, 574, 577, 578, 580, 581, 583, 584, 586, 588, 589, 592, 594, 598, 617, Cg, MC, Md, Mt, Ng, Pd, Pn, Pr, Rz, Sl, (b) ALMB 575, Gr, (c) H 23, ALMB 510, 525, 531, 533, 591, 596, 599, F 905, 1101, 1539, 1793, 1958, Db, MC, Mt, Oc, (d) ALMB 567, 606, (e) F 1958 (cu determ. mici), ileie, (a) ALMB 480, 497, ~~ag~~, Gm, Ma, Pu, Su, (b) VM, ilăuri, (a) As, (b) Ma, (c) F 1185, (e) F 1060 și ilăi s.n., (e) H 24. -Și: elău subst., (a) H 181, F 428; ghilău s.n., pl. ghilăie, (a) H 109, 116, 125, 147, 158, 175, 179, 201, 202, 204, F 1712, Cd, (c) H 170, 183; gilău subst., (a) H 158; hilău subst., (a) H 33, 108, 115, 193; ialău s.n., pl. ialăie, (a) H 57, F 2001, ALMB 514, 587, (d) H 50, F 470 și ialăuri, (d) Șb; iléu subst., (a) F 13; ilóu s.n., pl. ilouri, (a) Tm; vilăv subst., (a) H 106; vilău subst., (a) H 119, 155, 182.

-(DICT) Din magh. Ulló 'nicovală'. -Pentru (c,d,e) cf. CV, II, 2, 15: "faptul că ilău mai înseamnă și 'ciocan mare, baros' (în Coțoflea-Dorohoi, Mîndrești și Florești-Tecuci) se explică prin aceea că foarte adesea barosul, răsturnat, servește ca nicovală". -Pentru formele ghilău, vilău, vilav, gilău, confuzia lui iot cu fricativa y și înlocuirea ei cu oclusiva palatală (ǰ) sau africată (ǧ) mai frecventă în zonă sau, prin hipercorectitudine, cu fricativ labiodentală presupusă primară (v).

ILEŪ subst. v. ilău.

ILÓU s.n. v. ilău.

IMPÁS subst. v. pas.

ÍNIMĂ s.f. (în sintagma) Imina focului = jignă (a). Cf. F 1714, 1938, MA, Mn.

-Sens specializat prin analogie al rom. inimă (DICT, lat. animă)

IŪȚE a) Adj. (In sintagma) Oțel iute (sau fier iute, Sl) = oțel cu duritate mare, conținând peste 0,9% carbon; oțel tare v. t a r e
(a). Cf. AG, AS, Bl, CG, Db, Lu, Pd, Sl.

b) Adv. (In construcție) A căli iute = a căli la alb v. a l b
(b). Cf. Ci, MA, Rz.

c) Adj. (In construcție) Căleală iute (sau călitură iute, Lu) = căleală la alb v. a l b (c). Cf. Gr, Rz, Șb.

-Folosiri specializate ale rom. iute (DICT, din sl. ljutŭ).

IUȚĂLĂ s.f. Grad de duritate a oțelului, datorat cantității de carbon conținute; tărie. Cf. F 237, 590, 1266, Bl, Db, Lu, Sl.

-Pl. (rar): iuțeli.

-Sens specializat al rom. iuteală (DICT, iuți + suf. -eală).

IVĂȘĂ s.f. Clamă de lemn care se pune în betul calului mărvaș pentru a sta la potcovit; capcană, clește (k). Cf. F 298, 766, 1119, 1464, ALMB 507, 515, Bl, MC, Md, Tm.

-Pl.: ivașale. -Și: ivașă s.f., pl. ivașale, F 1882, 2001, Șb
ivănșă s.f., CV, III, 6, 28; ivârșă s.f., F 631, 919; șea s.f., H 23
vârșă s.f., H 24.

-(CADE) Din tc. javașa.

IVĂNȘĂ s.f. v. ivașa.

IVĂRȘĂ s.f. v. ivașa.

IVENTAISMĂ s.f. v. ventaizer.

IVENTBOR subst. v. ghiventbor.

Î

ÎMBINĂRE s.f. (Cu determ. în cruce). Modalitate de asamblare a două piese ce urmează a fi sudate, constând în desplicarea capătului unei piese și introducerea capătului ascuțit al celeilalte piese, transversal pe planul primei piese. Cf. F 158, 255, 485, 709, BC, Cd.

-Pl. (rar): imbinări.

-V. imbina, cf. și germ. K r e u s v e r s a p f u n g 'imbinare în cruce (la construcții)'.
-

ÎMBRĂCĂ vb. I Tranz. a (Complementul indică roata cărușei) A trage (f). Cf. F 459, 620, 1359, 1382, 1555, Or, Ta.

b) (Complementul indică piese ce urmează a fi sudate; în construcția) A imbrăca cu lut = a acoperi cu lut piesa de sudat în porțiunea care este încălzită în forjă, pentru protejarea fierului topit; a lutui, a infăgura cu lut v. a i n f ă g u r a, a băga la lut v. a b ă g a (b). Cf. F 697, 919, 1102, 1447, 1714, Lu, MC.

c) (Complementul indică buca la cărușă) A impăna. Cf. Md.

-Prez. ind.: imbrac.

-Senseuri specializate ale rom. imbrăca (DICT, lat. *imbracare).

ÎMBRĂCĂMINTE s.f.sg.t. Legătură. Cf. Dc, Fr, MA, Ng, Pr, Su, ALMB 552.

-Sans specializat al rom. imbrăcămintе (DICT, imbrăca + suf.

-ămintе).

ÎMPĂNĂ vb. I Tranz. (Complementul indică buca la cărușă) A fixa în gaura prea largă a butucului roții cu o bucată de sac sau cu bucăți de gindrilă; a imbrăca (c). Cf. F 205, 470, 772, 919, 1036, 1424, Lu, MA, Pd, Rs.

-Prez. ind.: impănez.

-(DICT) In- + pană.

ÎMPĂNĂT, -Ă adj. (Despre bucca la căruță) Care este fixată în gaura lărgită a butucului cu o bucată de sac sau cu bucăți de gindrilă. Cf. F 470, 619, 1036, 1424, Gr, Pd, Sl.

-Pl.: împănați. -te.

-(DICT) V. împăna.

ÎMPERCIUNĂ vb. I Tranz. (Complementul este caiava) A îndoi și a apăsa pe suprafața gănțuită a potcoavei după ce a fost bătută și rețenată la vîrf; a ascunde, a îngropa, a nitui (b), a strînge (c). Cf. F 72, 544, 766, 807, 1135, 1439, 1864, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 43, Ag, Sl, Șb.

-Prez. ind.: împerciunez.

-(SCRIBAN) Din tc. perčîn 'acțiunea de a împerciuna'.

ÎMPERCIUNĂRE s.f. Acțiunea de a împerciuna și rezultatul ei; îngropare. Cf. F 72, 544, 807, 1135, 1450, Sl.

-V. împerciuna.

ÎMPÎNZI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice cu care se taie) A ascuți. Cf. F 1528, 1714, 1950, 2001, MA, Mn.

-Prez. ind.: împînzesc.

-Probabil confuzie cu rom. pînzui.

ÎMPREUNĂ vb. I Tranz. (Complementul indică piese de fier și în general de metal) A fierbe (b). Cf. F 464, 713, 919, 1374, Ng.

-Pron.: pre-u. -Prez. ind.: împreunez.

-(DICT) Din împreună.

ÎMPROȘCĂTOR s.n. Praftură. Cf. F 100, 183, 347, 629, Pu.

-Pl.: împroșcătoare.

-împroșca + suf. -tor.

ÎMPUNȘĂTOR s.n. Breader (a). Cf. F 975, 1449, 1885, Mt.

-Pl.: împunșătoare.

-împunge + suf. -tor.

INAGLAIZ s.n. v. naglais.

INAGLĂJIN s.n. v. naglais.

INCĂLECĂ vb. I Trans. (Complementul indică capetele șinei sau ale altor bucăți de fier ce trebuia să fie sudate prin forjare) A potrivi exact unul peste altul, în vederea fuziunii metalului topit; a păsui (f). a șârfui (b), a prevesti; v. a i n c l e ț a. Cf. As, Bl, De, Fr, Gr, Lu, MA, Ma, MC, Ng, Or, Pd, PL, Pn, Pa, Rz, Sb, Tg, AIMS 515, 526.

-Prez. ind.: incălec.

-Sens specializat al rom. a incăleca (DICT., lat. incabalicare).

INCĂLĂȚĂ vb. I Trans. a) (Complementul este roata) A trage (f). Cf. F 871, 905, 957, 1041, 1475, 1510, 1533, 1938, 1958, Cd, Pd, Sb, Tn.

b) (Complementul este calul) A potcovi. Cf. Cg, Gm

-Prez. ind.: incălț.

-Sensuri specializate ale rom. a incălța (DICT., lat. incalceare)

INCĂLĂȚARE s.f. Potcovit (a). Cf. F 529, 588, 713, 1057, Dn, Ng.

-Pl. (rar): incălțări.

-V. incălța.

INCHEIĂ vb. I Trans. (Complementul indică produse ale fierarului și tinichigiuului formate din subansambluri, de ex. fierăria căruței, țigheburii, burleze etc.) A asambla părțile componente prin sudare, nituire sau cositorire. Cf. F 43, 255, 459, 690, 802, 1096, 1133, 1193, 1258, 1397, 1556, 1901, Bl, Mn, Or, Sl, AIMS 507, 508, 517.

-Prez. ind.: inchei.

-Sens specializat al rom. a incheia (DICT., lat. inclavare).

INCHEIDE vb. III. Trans. (Complementul este potcova) A găfui (a). Cf. 113, 209, 588, 802, 1091, 1348, Or, Rz.

-Prez. ind.: inchild.

-Sens specializat al rom. a inchild (DICT., lat. includere).

ÎNCLEȘTĂ vb. I Trans. (Complementul indică extremitatea pieselor ce urmează a fi sudate) A fixa apătul ascuțit în formă de pană al unei piese în despicătura de la capătul celeilalte piese; v. a f a c ă l e o a. Cf. F 13, 43, 101, 253, Ag, Ci, Ma, VM.

-Prez. ind.: încleșt și încleștez, Ag.

-Sens specializat al rom. a încleșta (DICT., in+clește).

ÎNCLINĂ vb. I Tranz. (Complementul este potcoava) A găfui (a). Cf. F 186, 307, 771, 920, 1397, Db, Lu, Or.

-Prez. ind.: înclin.

-Sens specializat al rom. a înclina (DICT., din f. incliner, lat. inclinare).

ÎNCOVĂȚI vb. IV Tranz. (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brăzdarul plugului). A covăți (a). F 136, 428, 588, 753, 1085, MC.

-Prez. ind.: încovățesc.

-În+covăți.

ÎNCOVĂȚIT, -Ă adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier). Covățit² (a). Cf. F 428, 709, 1085.

-Pl.: încovățiți, -te.

-V. încovăți.

ÎNCOVOIĂ vb. IV Tranz. (Complementul indică o piesă metalică, de ex. brăzdarul plugului). A covăți (a). Cf. F 159, 160, 205, 236, 306, 529, 1735, Ng, Tm.

-Prez. ind.: încovoi și încovoiesc, F 545.

- (DICT) Cf. sl. k o v a t i 'a făuri'.

ÎNCRUSTĂ vb. I Trans. (Complementul indică modele, forme, figuri folosite în fierăria artistică) A înflori. Cf. F 287, 315, 588, 772, 1095, 1449, 1741, Mt.

- Prez. ind.: încrustez.

- V. încrusta (< fr. incruster), influențat de rostirea populară.

ÎNDESA vb. I Trans. (Complementul indică piese de fier) A găsu-
fui (a). Cf. Cg, Gr, MA, Md, Ng, Pu, Rz, Șb.

-Prez. ind.: indes.

-Sens specializat al rom. indesa (DICT, lat. in + de(n)sare).

ÎNDOÎ vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese lungi de fier,
de exemplu varga de fier pentru potcoave; și cu determ. la rotund,
ALMB 508, PL) A da formă circulară sau semicirculară prin forjare. Cf.
F general, ALMB 504, 506, 526, 542, Ag, Cg, Md, Șb.

b) (Complementul indică piese late de fier) A covârși (a). Cf. F
13, 20, 113, 136, 147, 174, 255, 347, 545, 564, 588, 628, 691, 697,
772, 789, 804, 858, 896, 897, 923, 926, 967, 1016, 1185, 1344, 1446,
1500, 1510, 1556, 1558, 1559, 1654, 1714, Cg, Db, Dc, Mt, Pu.

-Prez. ind.: indoi și indoiesc, (b) F 13, 255, 1556, Pu. -Și:

indoiă vb. I, (a) ALMB 500, 506, 508, 515, 520, 526, Ag și (cu determ)
ALMB 517, 524 (la rotund): (b) F 1258, 1449, Cg.

-(DICT) în + doi.

ÎNDOIA vb. I v. indoi.

ÎNDREPTĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică piese de metal) A
lucra cu zețamărul (a) în vederea obținerii unor suprafețe drepte;
a netezi (a), a zețui (a), a nivela (a), a fâțui (b), a plătui (a), a
glefui (d), a fasona (a), a anzețui (a), a plana (a), a șlietui (d), a
intinde (b), a face (a, f3), a lungi, a finisa (a). Cf. F 13, 43, 54,
57, 77, 108, 136, 147, 205, 207, 306, 392, 564, 566, 619, 631, 697,
700, 711, 741, 753, 802, 804, 858, 880, 885, 957, 975, 1082, 1085,
1098, 1109, 1165, 1304, 1382, 1424, 1452, 1533, 1558, 1838, ALMB 520,
522, 526, Ag, As, Bl, Cd, Dc, MA, MC, Mn, Pr, Pu, Su, Tm.

b) (Complementul indică piese plate de metal) A fâțui (a). Cf. F
163, 183, 564, 565, 697, 711, 738, 900, 1087, As, Bl, Cg, Gr, MC, Mn,
Mt, Pu, Rz, Sl, VM.

c) (Complementul indică piese de fier; și cu determ. din pili, Mt)
A pili (a). Cf. F 1083, 1555, Md, Or, Șb.

d) (Complementul este copita) A răspălui. Cf. F 565, 741, 1119, 1424, 1511, Sb, Kn, Pd, Su.

e) (Complementul este potcoava) A fasona (f); v. a g â f u i
(a). Cf. F 163, 905, 1511, MA, Rz, Sl.

-Prez. ind.: îndrepti și îndreptez, (a) F 308, 381, 772, 1192,

(b), c) Mt.

-(DICT) În+drept.

ÎNDRÉPTĂR s.n. a) Zețamăr (b). Cf. F 186, 485, 1085, Dc.

b) Vinclu Cf. F 550, MC.

-Pl.: îndreptare.

-Îndrepta+suf. -ar, cf. și d r e p t a r, pentru (b). -Pentru (a), probabil din sintagma ciocan de îndreptat, apoi (ciocan) îndreptar, prin brevilocvență și substantivare.

ÎNDRÉPTĂTOARE s.f. v. îndreptător.

ÎNDRÉPTĂTOR s.n. a) Zețamăr (a). Cf. F 546, 619, 1041, PL, Rz.

b) Zețamăr (b). Cf. F 697, 1182, Cg, Db.

c) Cuțitoais (a). Cf. F 619, MC.

-Pl.: îndreptătoare. - Și: îndreptătoare s.f., (c) AIMS 480 (cu determ. de copită).

-Sensuri specializate ale rom. îndreptător(-toare) (DICT., îndrepta+suf. -tor, toare), probabil din sintagma ca ciocan (cuțit) de îndreptat; (ciocan, cuțit, cuțitoais) îndreptător, (-toare).

ÎNDRĂT, -ă adj. a) (Despre ocupari de șuruburi, nituri sau caiele) Care este prelucrat în formă de trunchi de con sau trunchi de piramidă corespunzător cu marginea orificiului în care se introduce pînă la nivelul piesei cu orificiu; îngropat (a), ascuns. Cf. F 428, 565, 690, 802, 926, 1098, 1608, 1715, Pd, Tn.

b) (Prin extensie; despre găuri pentru șuruburi, nituri sau caiele). Persone. A. Cf. F 428, 690, 926, 1475, 1715, Pd.

-Pl.: încoași, -te.

-Sensuri specializate ale rom. încocat (DICT., v. încea).

ÎNFĂȘURĂ vb. I Trans. (Complementul indică piese ce urmează a fi sudate; în construcția) A înfășura cu lut = a îmbrăca cu lut v. a îmbrăca (b). Cf. F 919, 1099, 1258, Db, Sl.

-Prez. ind.: înfășur și înfășor, Tm.

-Sens specializat al rom. înfășura (DICT, lat. in + fasciolare).

ÎNFILETĂ vb. I Trans. (Complementul indică guruburi sau piulițe) A înșuruba. Cf. F 628, 871, FL, Rz, ALMB 512.

-Prez. ind.: infiletez.

-în + filet, după modelul înșuruba.

ÎNFLORÍ vb. IV Trans. (Complementul indică produse de metal) A prelucra artistic, cu ajutorul holaizănelui (a) sau al altor dălți, prin săparea unor modele, forme sau figuri; a încrusta. Cf. F 72, 203, 485, 771, 1006, 1464, 1714, 1855, Ma, Pa, Pr, Șb.

-Prez. ind.: infloresc.

-Sens specializat al rom. inflori (DICT, in + floare).

ÎNFLORITÓR s.n. Holoizán (a), Cf. Cg, Md, Pr.

-Pl.: infloritoare.

-înflori + suf. -tor, din sintagma daltă (fier) de înflorit, apoi (daltă/fier) infloritoare/-tor, prin brevilocvență și substantivare.

ÎNFUNDÁT, -Ă a) Adv. (În construcția) A potcovi înfundat = a potcovi cu două rînduri de caiete, ale căror capete se îndoaie în cruce; a potcovi dublu. Cf. F 926, 1027, 1257, 1347, 1494, Ng, Or, Rz.

b) Adj. (În construcția) Potceavă înfundată = potceavă prinsă de copita calului cu două rînduri de caiete, ale căror capete se îndoaie în cruce. Cf. Dc, Md, Șb.

-Pl. (b): infundate.

-Sensuri specializate ale rom. infundat (DICT, v. infunde).

ÎNGRĂMĂDÍ vb. IV Trans. (Complementul indică piese de fier) A gătafui (a). Cf. Cg, Lu, MA, Ni, Tg.

-Prez. ind.: ingrămădesc.

-Sens specializat al rom. ingrămădi (DICT, in + grămădi).

ÎNGROPĂ vb. I Tranz. (Complementul este caiaua) A imperciuna. Cf. F 565, 1119, 1413, 1414, 1731, ALMB 499, 504, 520, 527, As, Cg, MA, Or, Șb, Tm.

-Prez. ind.: ingrop.

-Sens specializat al rom. ingropa (DICT, in + groapă).

ÎNGROPĂRE s.f. Împerciunare. Cf. F 392, 588, 1119, 1414, 1731, Lu.

-V. ingropa.

ÎNGROPĂȚ, -Ă adj. a) (Despre capuri la guruburi, nituri sau caiele) Încet a). Cf. F 564, 820, 1040, 1348, 1714, 1883, Mn, Ng.

b) (Prin extensie; la feminin; despre găuri pentru guruburi, nituri sau caiele) Ferzencuită. Cf. F 820, 1040, 1348, 1714, Ng.

-Pl.: ingropați, -te.

-V. ingropa.

ÎNGROPĂTOR s.n. a) (Și cu determ. de balamale, Mn, Pa) Daltă cu tășul lat și subțire cu care se face lecaș în lemn pentru balamale sau pentru alte piese de fier; daltă (p), craițmaizel (c), coadă-de-pește v. c o a d ă (b). Cf. F 591, 880, 1041, 1186, 1464, 1750, Cd, Rz.

b) Nicovală (b). Cf. F 1086, 1184, 1226, 1599, As, Or, Pr, Sl.

-Pl.: ingropătoare.

-Îngropa + suf. -tor.

ÎNGROȘA vb. I Tranz. (Complementul indică piese de fier) A găstufui (a). Cf. AG, Fr, Rz.

-Prez. ind.: ingroș.

-(DICT) Lat. *ingrossiare.

ÎNROȘÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică fier sau piese de fier) A introduce și a încălzi în forjă pînă la incandescență în vederea prelucrării prin deformare plastică; a băga (a), a roși. Cf. H 97, As, Dc, Fr, Ma, Mn, Ng, Pd, Tg.

-Prez. ind.: inroșesc.

-(DICT) în + roșu sau roși.

ÎNSEMNĂ vb. I Tranz. (Complementul indică piese de fier, de exemplu potcoave) A face cu dornul sau cherneul un mic semn, în vederea găuririi cu burghiul sau cu dalta. Cf. F general, Dc, Fr, Lu, MA, Ng, Pr, Pu, Rz, Ta, VM.

-Prez. ind.: înseamnă și înseamnăz, Fr, Pu, VM.

-(DICT) În + semn.

ÎNSEMNĂTOARE s.f. v. înseamnător.

ÎNSEMNĂTOR s.n. a) (Și cu determ. de oțel, ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15, ibid., 1943, 287, 3) Cherner¹ (c). Cf. ASG, Șc. metal., 1887, 33, 4, ibid., 1903, 86, 12, ibid., 1943, 282, 1, F 104, 880, 1186, 1324, 1963.

b) (Și cu determ. de oțel, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7) Cherner¹ (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1894, 60, 144, ibid., 1943, 286, 1, F 619, 1128, 1186, 1324, 1555, Cd.

c) (Și cu determ.: de potcoave, MA, pentru potcoave, F 619) Ferbaistru (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1943, 288, 3, F 1257, 1324, 1855, 1958, Pr.

d) (Cu determ. pentru potcoave) Spițanăr¹ (a): Cf. F 619, 922, 985, 1266.

-Pl.: înseamnătoare și înseamnătoruri, (b) Pu. -Și: înseamnătoare s.f., pl. înseamnătoare, (a) ASG, Șc. metal., 1909, 107, 135, ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 46, (b) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 12.

-Însemna + suf. -tor (-toare), din sintagmele dern/ciocan de înseamnător, apoi (dern/ciocan) înseamnător, prin brevicevență și substativare

ÎNȘURUBĂ vb. I Tranz. (Complementul indică gurbul) A stringe prin filet într-o piesă filetată, prin învîrtire în sensul corespunzător înaintării; a șuruba, a fileta (b), a stringe (a), a înfileta, a ghiventui (b), a învîrti, a purta. Cf. H și F general, Bl, Cd, Cg, Db, Dc, Gr, Ma, MC, Oc, PL, Pr, Rz, Sl, Tg, VM.

-Prez. ind. inșurubes. -Si: inșurubi vb. IV, prez. ind. inșuru-
besc, F 1625; inșurupă, vb. I, F 113, Mn, Tm.

-(DICT) Înșurub.

ÎNȘURUBI vb. IV v. inșuruba.

ÎNȘURUPĂ vb. I v. inșuruba.

ÎNTERVAL s.n. Pas (a). Cf. Ci, Do, Gr, MA, Ng, Tm.

-Pl. (rar): intervaluri.

-V. interval (DICT, din fr. interval), influențat de rostirea po-
pulară.

ÎNȚINDE vb. III. Trans. (a) (Complementul indică piese metalice
cu care se taie, de exemplu brăsdarul plugului) A face tăie prin alun-
gire și subțiere cu ajutorul loviturilor de ciocan; a degroșa (b), a stru-
cui, a saidui, a trage (Id), a spărui, a subția (a); v. a a s c u ț i.
Cf. F 72, III, 113, 298, 459, 485, 1040, 1477, 1902, Cd, Do, Mt, Ng,
Pn, Pu, Sb.

b) (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. H 131,
132, AIME 506, 515, Cg, Șm, Mt.

c) (Complementul indică piese plate de metal) A fâțui (a). Cf.
AIME 515, Mt.

-Prez. ind.: întind.

-(DICT) Lat. intendere.

ÎNȚINZĂTOR s.n. Balhamăr (a). Cf. F 518, 1186, Pd.

-Pl.: întinzătoare.

-întinde+suf. -tor.

ÎNȚOARCE vb. III Trans. a) (Complementul indică o piesă metalic-
că, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 798, 922, 1054,
Rs, Tm.

b) (Complementul indică extremități ale potcoavei; în construc-
țiile) A întoarce hacurile (sau a întoarce capacul, Cd, Oc, VM, a în-
toarce clapa, Pu, Țg, a întoarce fruntea, Gr, a întoarce griful, F 236,
747, MC, Pn)= a forma și îngroșa aceste proeminențe ale potcoavei prin

forjarea potcoavei brute fierbinți; a trage (e). Cf. F 922 Ag, BC, Gr, Ma, PL, Rz, Sl.

-Pres. ind.: intorc.

-Sensuri specializate ale rom. a intoarce (DICT, lat. intorquere).

ÎNȚURNĂ vb. I Trans. (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brăzdarul plugului). A covăți (a). Cf. F 1c41, 1295, Ng, Rz.

-Pres. ind.: întorn.

-Sens specializat al rom. a inturna (DICT, in+turna).

ÎNVÎRTÍ vb. IV Trans. (Complementul este șurubul sau piulița) A înșuruba. Cf. F 563, 923, 1476, 19e2, Mt, Or.

-Pres. ind.: învirt și învirtesc, Md.

-Sens specializat al rom. a învirti (DICT, cf. sl. v r ŭ t ě t l)

ÎNZEȚUI vb. IV v. anzețui.

J

JĂNCHIȚĂ s.f. Pieseă indoită de fier, de la capătul protejapului, de care se prinde jugul. Cf. F 1098, 1185, 1263, 1344, 1555, 1743, 1840, Lu, Ma, Or.

-Pl.: janchiți.

-V. japiță (DA) din bg. jabica.

JAR s.n. v. gar.

JĂRUITOR subst. v. șăruiitor.

JĂTRAR s.n. v. vătrrar.

JESNĂMUR s.n. v. zețamăr.

JÊTĂMUR s.n. v. zețamăr.

JET-HĂMER subst. v. zețamăr.

JGHEAB s.n. Lestroc (a). Cf. F 1556, 1608, 1715, 1735, 1833, 2001, Ta.

-Pl.: igheaburi. -Și: igheamb s.n., F 923, 1036, 1119.

-Sens specializat al rom. igheab (DICT, din sl. ilšbŭ), datorat folosirii inițial ocazionale a igheabului ca lestroac.

JGHEAMB s.n. v. igheab.

JICNĂ s.f. v. jignă.

JICNĂ s.f. v. jignă.

JICNIC s.n. v. jignă.

JICNIȚĂ s.f. v. jignă.

JIGNĂ s.f. a) Locul de la vatră, situat în apropierea orificiului de aer, unde se obține cea mai mare temperatură și se pun piese-

le la încălzit; gură (a), formă (a), cubnă (b), sușniță (b), țeavă, locaș (a), cuib (a), focar (a), foc (a), bot (a), copcă (b), fasciasăn, gaură (c), faierbox, inimă, mijloc, platformă (b), mufă (b), cui-bar (a), horn (c), centru, cutie (b), deasupra, dric, faierform, foale (d), forjă (b), git, loc, vâtrar (c). Cf. H 28, 39, 85, 143, F 458, 459, 474, 544, 690, 712, 1085, MC, Pd.

b) (Prin extensie) Vatră (a). Cf. H 7, 14, 47, 151, F 690, 712, 765, ALMB 496, 505, 522, 527, 524, 528, 547, 556, 561, 569, 570, 572, 575, 577, 583, 589.

c) (Prin extensie) Forjă (a). Cf. F 13, 381, 529, 544, 1085, ALMB 620, MC.

d) (Prin restrângere) Horn (a). Cf. F 474, 709.

e) (Prin analogie; în forma gignă) Bucătărie de vară. Cf. ALMB 573, 621.

f) (Prin analogie) Bocșă (a). Cf. F 458, 1085.

-Pl.: jigne. -Și: gicnă s.f., pl. gicne, (a) F 140, 454, 858, 895, 900, Cd, Gr, (b) F 858, 1041, ALMB 491; gicne s.f., pl. gicne, (a) H 12, 15, (b) H 5, 53; gîglă s.f., (a) F 922; gignă s.f., pl. gigne, (a) H 25, 32, 146, F 138, 286, 543, 550, 551, 564, 613, 619, 697, 700, 771, 772, 926, 1054, 1055, ALMB 493, 564, (b) H 11, 21, 22, 29, 60, 63, 66, 70, 77, 78, 82, 154, 156, F 137, 563, 766, 80, 871, 943, 1054, 1055, 1060, ALMB 515, 525, 526, 531, 533, 535, 536, 547, 548, (c) H 105, F 619, 747, 771, 772, 776, 804, 975, 1082, ALMB 537, 620, (d) ALMB 598, 621, (e) ALMB 537; gigne s.f., pl. gigne, (a) F 222, Ge, (b) H 36, 37, ALMB 462, 470; gigniță s.f., pl. gignițe, (b) H 56, 80; gihnă s.f., (b) H 13; gîgină s.f., (a) F 869; jicnă s.f., pl. jicne, (a) F 1128, Ng, (b) ALMB 571, 582, 584, (f) ALMB 600; jicneă s.f., pl. jicnéle, (a) F 136, Ma; jicnic s.n., (a) F 20; jicniță s.f., (a) F 884; jigne s.f., pl. jigne, (a) H 2, 3, F 709, ALMB 563, (b) H 2, 35, 49, 86, 87, ALMB 575; sîgnă s.f., (b) F 928, Gr. (c) F 928, zîgnă s.f., (b) H 59.

-(DICT) Cf. scr. v i g n j a , v i g a n i , țig. v i g n j a
'coșul fiererului'.

JIGNE s.f. v. jignă.

JIVĂLĂ s.f. v. juvală.

JMILGHER s.n. v. șmirghel.

JMOL subst. v. șmal¹.

JUCĂ vb. I Intrans. (Despre bucă) A se mișca, a se învîrți în
butuc. Cf. F general, As, Dc, Gr, Ma, Mt, Su.

-Prez. ind. 3: jocă.

-Sens specializat al rom. juca (DICT, lat. pop. jocare).

JUG s.n. Stănog (a). Cf. F 253, 428, 588, 701, 922, 1027, 1374,
MC, Md.

-Pl.: juguri.

-Sens specializat prin analogie al rom. jug (DICT, lat. jugum).

JUHĂLĂ s.f. v. juvală.

JUMĂTE-FALȚ s.n. Splintamăr (a). Cf. F 868, 1006, 1119, 1186,
1431, Db, Gm, Or.

-Pl.: jumate-falțuri.

-Rom. jumate (DICT, etimologia necunoscută) + falț (din germ.
Falz [dorn, -hammer]).

JUVĂLĂ s.f. Brender (a). Cf. F 613, 619, 746, 747, 1102, 1193,
1221, 1362, Bl.

-Pl.: juvale. -Și: jivălmă s.f., F 713; juhălmă s.f., F 102; gu-
hălmă s.f., F 102, VM.

-(DICT) Din ucr. жyhalo.

L

LĂBĂ s.f. CMCător. Cf. F 1523, 1859, Tg.

-Pl.: labe.

-Sens specializat prin analogie al rom. labă (DICT, din magh. lab).

LĂBOȘ s.n. Rolțang (a). Cf. F 1714, 1864, Ma.

-Pl.: laboșe.

-Din sintagma (clește) laboș (labă + suf. -oș) 'cu labe (=fâlcii, gheare) mari', prin brevilocvență și substantivare.

LĂGĂR s.n. (Și cu determ. pentru nicevală, F 20) Șteclu (a). Cf. F 45, 207, Ma.

-Pl.: lagăre.

-(DICT) Din germ. Lager 'piesă concavă în care se învîrtește o casie'. -Evoluția semantică este rom., accentuându-se în acest caz caracteristica de 'concav', prezentă în sensul etimologic.

LĂGHERĂIZĂȘ s.n. Piesă rotundă de fier la dricul dinainte al căruței, care sprijină cranțul. Cf. ASG, Șc. metal., 1922, 136, 17, Cd, Mt.

-Pl.: lagherăizășe. -Și: lôgă s.f., pl. lăgi, ASI, Pref., 1897, 8, 39; lôhnic s.n., pl. lôhnice, ALMB 624; longheraisen subst., ASG, Șc. metal., 1945, 281, 1.

-Din germ. Lagerisen. -Forma logă, din primul element al comp. germ. sau din formele rom., prin brevilocvență.

LĂINĂ s.f. v. nagleis.

LĂINĂ s.f. Pîlă subțire și lată, cu dentura mijlocie, folosită la diferite lucrări de ajustaj; pîlă (c2), crisalfair. Cf. F 1608, 1859, As, Mt, Șb.

-Pl.: lame.

-Din comp. (pilă-) lamă (DICT, lin fr. lame), prin brevicevență.

LĂCĂTUȘ s.m. Lucrător, de obicei în mediul rural sau suburban, care, pe lângă prelucrarea fierului pentru satisfacerea nevoilor gospodărești, se ocupă și cu repararea unor mecanisme casnice; mai-stru (e), fierar (d). Cf. H 121, 159, 171, F 140, 428, 802, 922, 1447, 1608, MA, Pn, Șb.

-Pl.: lăcătuși.

-(DICT) Din magh. lakatos.

LĂCĂTUȘĂRIE s.f. ag.t. Mesleg, de obicei în mediul rural sau suburban, în care, pe lângă lucrări de fierărie, se fac, cu ajutorul unor unelte și tehnici mai avansate, și lucrări de reparații ale unor mecanisme casnice; fierărie (d). Cf. F 140, 297, 700, 1086, Pn.

-Și: lăcătușerie s.f., F 1447, MA, Șb.

-(DICT) Lăcătuș + suf. -ărie.

LĂCĂTUȘĂRIE s.f. v. lăcătușărie.

LĂTUŢOĂIE s.f. Pila lată de fierărie, cu dantura mijlocie, folosită la diferite lucrări de ajustaj; pilă (c3). Cf. F 72, 307, Pn.

-Pl.: lătuţoi.

-Cf. rom. l a t .

LEAPĂ s.f. Partea alungită de la bardă și tepor, la capătul căreia este tăigul; pană (h). Cf. F 14, 287, 772, 1086, 1326, 1741, Cd, Cg, Fr, Ma, Pn.

-Pl.: lefi și lefe.

-(DICT) Din sâs. le(i)fel.

LEĂFTOR s.n. v. praftură.

LECSTOC subst. v. leştec.

LECSTOC subst. v. leştroc.

LECSTROC subst. v. leştree.

LECSTRU subst. v. leştree.

LEGĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică sănii și cărușe). A fereca (a). Cf. H 91, F 1176, 1258, 1430, 1510, 1715, 1855, ALMB 499, 504, 508, 526, Mn, Or, Tg.

b) (Complementul indică roata cărușei) A trage (f). Cf. F 1040, 1191, 1258, 1304, 1731, 1950, ALMB 504, Lu, Mn, Or.

-Pres. ind.: leg.

-Sens specializat al rom. a lega (DICT, lat. ligare).

LEGĂT, -Ă adj. (Despre care, cărușe, sănii, reși) Ferecat. Cf. 1258, 1430, 1715, 1855, ALMB 504, 515, Or, Tg.

-Pl.: leşeți, -te.

-V. lega.

LEGĂTORĂ s.f.eg.t. Totalitatea părților metalice cu care se întăresc pișele de lemn ale cărușei; îmbrăcăminte. Cf. F general, Ag, Bl, Cg, Db, Gr, Lu, Md, Mt, Or, Pd, Pn, Rs, Sl, Tg, VM, ALMB 515.

-Lege + suf. -(ă)tură.

LEGLĂIZĂM subst. v. naqlais.

LEIȘTIUC subst. v. leştree.

LEIȘVASĂR s.n. v. leşvar.

LEJVĂRD s.n. v. leşvar.

LEJVARE s.n. v. leşvar.

LEMNĂR s.n. Butuc (a). Cf. F 263, 309, 565, 926, BC, Ci, Ma.

-Pl.: leşmare.

-Lemn + suf. -ar.

LEORCIC subst. v. leştree.

LEOSC subst. v. leşcă.

LEOȘCĂ s.f. legțroc (a). Cf. F 943, 1186, 1325, 51.

-Pl.: legști. -Și: leoșc subst., F 1606.

-Din germ. Lösch (KRAUSS).

LEOSTIUC subst. v. legțroc.

LEOSTREOC subst. v. legțroc.

LEOSTROC subst. v. legțroc.

LEȘBALȚ s.n. v. legvar.

LEȘPARN subst. v. legvar.

LEȘPIS s.n. v. legpiț.

LEȘPIȚ s.n. Vătra (a). Cf. F 31, 301, 563, 657, 771, 900, 1028, 1109, C1, Db, Pd, DĂMĂILĂ-LAZĂR, 16, 41.

-Pl.: legpițe. -Și: leşpia s.n., pl. leşpise, Gm; leşpiță s.f., pl. leşpițe, F 711.

-Din germ. Löschspitz.

LEȘPIȚĂ s.f. v. legpiț.

LEȘTER subst. v. legțroc.

LEȘTEU subst. v. legțroc.

LEȘTIC subst. v. legțroc.

LEȘTING subst. v. legțroc.

LEȘTOC s.n. v. legțroc.

LEȘTRIC subst. v. legțroc.

LEȘTRIG subst. v. legțroc.

LEȘTROC s.n. a) Vas, de obicei din lemn scobit sau din doage, mai rar din tablă, în care se păstrează apa în care se înmoiește praf-tura sau în care se colege țeslul; troc, teică, trencuță, teicuță, călitoare, uluc (b), țigăie, căug, hîrdă, hîrb, halău, legvar (b), vas, covată (a), jgheab, cutie (a), căldare, udătoare (a), plăturoi

(b), baie, cazan, cadă, răci^{tor}, hoin, samovar, leocă, cuibar (b), locaș (c). Cf. F 458, 713, 1087, 1427, 1785, 1902, Db, Pr, Șb.

b) (Prin confuzie) Praftură. Cf. ALMB 605.

-Scris și: leg-troc, (a) F 54-56, 1902. -Acc. și: lestróc, (a) Db, PL. -Pl.: léstrocuri, (a) HA, Rz, (b) ALMB 605, léstroce, (a) Ga, Tm, lestroáce, (a) Dc, léstroáce, (a) PL și lestrócurei, (a) Db. -Și: lecatoc subst., (a) F 348; lecstoc subst., (a) F 851; lecstroc subst. (a7 F 1901; lécstru subst., (a) F 628; leigtiuc subst., (a) F 1882; leorcic subst., (a) F 563; leogtiuc subst., (a) F 1603; leogstroc subst., (a) F 1413, 1414; leogstroc subst., (a) F 626; lester subst., (a) F 1085, 1750; lestéu subst., (a) F 919; lestic subst., (a) F 1399; lesting subst., (a) F 738; léstoc s.n., pl. léstocuri, (a) F 208, 689, 851, 979, 985, 1040, 1041, 1424, 1714, 1793, 1889, 1938, Or, Țg, ANDRIESCU, 16, (b) ALMB 597; lestric subst., (a) F 1435; lestrig subst., (a) F 1015; léstrog s.n., pl. léstroge, (a) MC; léstrov s.n., léstrove, (a) ALMB 620; léstru s.n., pl. lestri, (a) Cd; lestruc subst., (a) F 1396; lestură s.f., (a) F 237; leştroc subst., (a) F 1039; leugtoc subst., (a) F 800; liégtru s.n., pl. liegturi, (a) ALMB 501; liégtec s.n., pl. liegtacuri, (a) Șb; liogtic subst., (a) F 2001; lestic subst., (a) F 1603, 1605.

-Din germ. Löschtrog. -Pentru (b), confuzia cu legvar (din sâs. lěsvār). -Forma cărora nu li s-a precizat genul sînt probabil s.n., prin analogie cu troc.

LESTRÓG s.n. v. lestróc.

LESTROV s.n. v. lestróc.

LESTREU s.n. v. lestróc.

LESTREUC subst. v. lestróc.

LESTURĂ s.f. v. lestróc.

LESVAR s.n. a) Praftură. Cf. F 20, 57, 174, 308, 485, 624, 766, 8

906, 1128, 1275, 1424, 1704, 1855.

b) (Prin confuzie; în forma l. gbal) Legtroc (a). Cf. ALMB 597.

-Pl.: légvare, (a) BC, Pa, Sa și legvaruri, (a) Gr, Ng. -Și:

léjvâmr s.n., pl. léjvâmri, (a) ALMB 480; léjvârd s.n., pl. léj-
varde, (a) De, ALMB 599; léjvarn s.n., pl. léjvarne, (a) Om; légbalt
s.n., (b) ALMB 597, pl. légbalturi, (a) Mb; légfarm subst., (a) DĂMĂ-
ILĂ-LĂZĂR, 41; legvárîn subst., (a) PL; légyara subst., (a) ALMB 470;
legvarum subst., (a) F 956; légyor s.n., pl. légyore, (a) Md; legvort
subst., (a) F 1413, 1414; légyran subst., (a) Bb; liespang subst.,
(a) ALMB 477; lieg subst., (a) ALMB 490; liégyvárîn subst., (a) Pa;
liégyvarn s.n., pl. liégyvarne (a) ALMB 469.

-Din sâs. leävârl (v. KRAUSS sub Löchvedel). -Forma lieg din
primul element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență.

LESVĂRÂN subst. v. legvar.

LESVARN subst. v. legvar.

LESVARUM subst. v. legvar.

LESVOR s.n. v. legvar.

LESVORT subst. v. legvar.

LESVRAN subst. v. legvar.

LÊTCOM s.n. a) Unealtă de cupru, în formă de ciocan cu penă sau
cu vîrf rînat pe o tijă de fier cu miner izolant, care, încălzită,
servește la lipit cu coșitor. Cf. Bl, Gr, Șb, ALMB 507.

b) (Prin confuzie) Mitamăr (a). Cf. MOROȘANU, 44.

-Pl.: leteomuri. -Și: lêtcu subst., (a) NEAGU, 27.

-Din germ. Lôtholben. -Sensul (b) se datorește probabil confu-

ziiei dintre formele, intructiva asemănătoare, ale uneltelor denumite
ciocan de lipit și ciocan de nituit.

LÊTCU subst. v. letecu.

LETTROC subst. v. lestroc.

LEUSTOC subst. v. lestroc.

LIESPANG subst. v. leşvar.

LIEŞ subst. v. leşvar.

LIESTRU s.n. v. lestroc.

LIEŞVĂRĂM subst. v. leşvar.

LIEŞVĂRN s.m. v. leşvar.

LIGNÍT s.n.eg.t. Cărbune de culoare brună-neagră, omogen și cu aspect sticleos, folosit în fierăria neștegugărească; v. c e m â - n e s c , c â r b u n e (a4). Cf. F 271, 470, 1607, MA, Pu, Sb.

-(DICT) Din fr. liguite.

LÍNGURĂ s.f. a) (Și cu determ.: de băgat bușea, Pa, de butuci, ASG, Șc. metal., 1903, 86, 12, de bucșit, Ma, Șb, rotundă, Rz) Holoizăm (b). Cf. F 772, 1040, 1095, 1599, 1735, ALMB 504, Cg, Db, MA, Md, Pd, PL, Pr, Pu, VM.

b) Holoizăm (a). Cf. F 1476, 1510, Md, Pd.

c) (Și cu determ. de curățit, ALMB 476) Cuțitoare (a). Cf. Pd, ALMB 647.

-Pl.: linguri. -Și: liungură s.f., (a) Pa.

-Sensuri specializate ale rom. lingură (DICT, lat. lingula).

LINGURÍ vb. IV Trez. (Complementul este gaura de la butucul roșii) A lărgi cu l i n g u r a (a) la dimensiunea bușei; v. a d â l t u i , a g h i n u i . Cf. F 766, 1939, ALMB 504, Md.

-Prez. ind.: linguresc.

-V. lingură.

LINGUROÁIE s.f. v. linguroi.

LINGURÓI s.m. Holoizăm (b). Cf. F 765, 772.

-Pl.: linguroaie. -Și: linguroáie s.f., F 766.

-Lingură + suf. -ei(-oie).

LINIE s.f. (Și cu determ. de credință, ALMB 522) Dungi albă la copita calului, vizibilă după curățatul cu cuțitoaia, care desparte, la exterior, unghia moartă de miana de la interior. Cf. Ag, BC, Cd, De, Lu, Md, Pa, Rs, Șb, Tm.

-Pron.: ni-e. -Pl.: linii.

-Sense specializat al rom. linie (DICT, lat. linea).

LIÓSTEC s.n. v. lestroc.

LIOSTIC s.n. v. lestroc.

LIPÍ vb. IV Trans. a) (Complementul indică foi de tablă, părți componente ale unor produse de tinichigerie) A prinde cu coșitor, cu ajutorul letconului. Cf. Bl, Lu, ALMB 507, MOROȘANU, 21.

b) (Complementul indică piese de fier și în general de metal) A fierbe (b). Cf. H 16, As, Ci, Db, MA, Ma, Mt, Ng, Or, FL, Pr, Sl, Șb, Șg.

c) (Complementul indică potcoava; în construcția) A lipi rogie pe copită = a arde (a). Cf. Gr, Md, Fn, Rs, Șb.

-Pres. ind.: lipesc.

-(DICT) Din sl. lǫpiti.

LITĂMĂR s.n. v. nitamăr.

LITAMUR subst. v. glictamăr.

LIÚNGURĂ s.f. v. lingură.

LOC s.n. (Și cu determ.: ~ul focului, Ga, ~ul foiiului, As, Ma, ~ul forței, As, Cd) Jignă (a). Cf. F 287, 1040, 1558, 1889, De, Mt, Or, Pd, Pr, Șb.

-Pl.: locuri.

-Sense specializat al rom. loc (DICT, lat. locus).

LOCĂȘ s.n. a) (Și cu determ. ~ul vetei focului, ALMB 601)

Jignă (a). Cf. F 486, 1511, 1855, Mt.

b) Persene (a). Cf. F 588, 1016, Ra.

c) (Cu determ. ~ al apei) Leștroc (a). Cf. Cg.

-Pl.: locaguri.

-Sensuri specializate ale rom. locag (DICT, loc + suf. -ag).

LOCBAIDĂN subst. v. locbaităl.

LÓCBĂITĂL s.n. a) Daltă (g). Cf. F 222, 926, 1625, Db, Sl.

b) Splintdorn (a). Cf. F 52, 113, 657, 1052, Db, Ma.

-Pl.: locbaităle și locbaitele, (a) F 1055, Ma, (b) Cd. -Și:

locbaidăn subst., (a) ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 98, (b) F 1324;

locbaitel subst., (a) F 1027, (b) F 968; log-baităn subst., (b) F 98.

-(ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 98) Din germ. Lochbaitel 'daltă pentru găurit'.

LOCBAITEL subst. v. locbaităl.

LOCFĂIER s.n. Rundfaile. Cf. F 1028, 1413, Ng, PL.

-Pl.: locfaiere.

-Din germ. Lochfeile.

LÓCRING s.n. v. lehring.

LOCSTANT subst. Dorn (a). Cf. F 820, MOROSANU, 44.

-Cf. germ. L o c h s t a n s e 'stanță de găurit'.

LOCSAIB subst. v. lohșaiibă.

LÓCSĂIBĂ s.f. v. lohșaiibă.

LOCSAINĂ s.f. v. lohșaiibă.

LOCSAIN subst. v. lohșaiibă.

LÓCSER s.n. Piarfece de tăiat rotund piase de tablă. Cf. Bl,
Or, MOROSANU, 22.

-Pl.: locșere.

-Din germ. Lochsere.

LOGAZĂR subst. v. lobaisărn.

LŌGĂ s.f. v. lagheraisărn.

LOG-BAITĂN subst. v. locbaitărl.

LŌGLAIEM s.n. Lohring (a). Cf. F 179, 619, 975, 1251, 1603,
1997 BA, SI, PU.

-Pl.: loglaisăuri. -Si: loglaiser subst., F 278.

-Din germ. Locheisen[ring].

LOGLAIZ subst. v. naglais.

LOGLAIZER subst. v. loglaism.

LOHAIZĂM subst. v. lobaisărn.

LŌHAIZĂM s.n. a) Mutărdorn (a). Cf. F137, 253, 309; 771, 1015,
1537, 2001, Bl, Md, Or, VM.

b) (Prin confuzie) Naglais (a). Cf. F-747, 1060, 1252, 1397,
1714, BC, Lu, Ra, Ta.

-Pl.: lobaisăne și lobaisuri, (b) Țg. -Si: logasăr subst., (a)
F 1028; lobaisăm subst., (a) DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26; lobaisăr subst., (a)
MOROȘANU, 22.

-(MÎNDRESCU, 18, TEAHA, TG, 70) Din germ. Locheisen. -Pentru
(b), confuzia cu germ. Nagelaisen.

LOHAIZĂR subst. v. lobaisărn.

LOH-HRING subst. v. lohring.

LŌHNIC s.n. v. lagheraisărn.

LOH-PAI s.n. v. lopaim.

LŌHPĂIEL s.n. v. lopaim.

LŌHRINC s.n. v. lohring.

LOHRINCĂ s.n. v. lohring.

LŌHRING s.n. a) (Si cu determ. pentru găurit, F138) Piesă

groasă și rotundă de metal, găurită la mijloc, folosită ca suport pentru perforarea cu dornul sau cu bormașina a unor piese metalice; gaidă (a), piuliță (b), mutelcă (b), lohgaibă, naglais (b), formă (c), țințar (b), suport (a), postament (b), bucă², matriță (f), șteclu (g), cloț (c), găurar, loglaisa, bac-mutelcă, trăgător (c), ajutor (b), cerc (b), fier (b5), mufă (a), producător, adaus; v. a m b u s - c a p e r . Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 55, 205, 322, 697, 766, 975, 1099, 1749, Cd, Db, Lu, Șb, ANDRIESCU, 12.

b) (Prin analogie; și cu determ. de cuie, F 138) Naglais (a). Cf. F31. 205, 766, 1749, Pu.

-Pl.: lohringuri. -Și: hohlinc s.n., pl. hohlineuri, (b) ALME 583; hohringă s.f., (a) F 428, 1325; lócring s.n., pl. loeringuri, (a) F 391, 485, 1414, Or, (b) F 391, 485, 711; loh-hring subst., (a) F 31, 700, (b) F 700; lôhrinc s.n., (a) F 57, 697, 1424, Ci, (b) F 363, 871, pl. lôhrinci, (a) Gm; loh-rincă s.f., (a) F 315, 912, 1528, (b) F 309; lohrișen subst., (a) F 1266, (b) F 454; lóring s.n., pl. loringuri, (a) F 104, 1714, Cd, (b) F 900; noclinghi subst., (a) F 72, 279, 501, (b) F 72; rôhring s.n., pl. rohringuri, (a) F 566, 1859, Md și (cu determ.) F 565 (pentru găurit), (b) F 565 (cu determ. de ținte).

-Din germ. Lochring. -Pentru (b), probabil și o contaminare cu naglais și variantele sale. -Grupul consonantic -hr-, mai puțin obișnuit în rom., evoluează în trei sensuri: 1) cu vibranta trecută la lichidă (în hohlinc), încadrându-se într-o tendință fonetică moldovenească (alcer, a sclintă, turbure). Întilnită și la alți termeni de fierdrie (blender, chelner, apglot), 2) cu fricativa laringală trecută la oclusiva velară (în loering, poate și sub influența rom. loc) și apoi cu lichidă în locul vibrantei (în noclinghi, probabil și o contaminare cu variantele lui haucling, de exemplu hœcling), 3) cu căderea fricativei laringale (în forma loring). -Diferite asimilări consonantice pot explica formele hohling, hohringă (l..b/

h...h), rohring (l...r/r...r, poate și o confuzie cu germ. Rohr),
noclinghi (l...n/n...n, poate și o contaminare cu naclia și vari-
antele).

LOHRIZEN subst. v. lohring.

LÓHȘĂIBĂ s.f. Lohring (a). Cf. F 390, 620, 1041, 1263, 1464,
Db, Mn, Pr, Tg.

-Pl.: lohșaibe. -Și: locșaib subst., F 758, 871, 1446, scris
și loc-șaib, F 1027, 1559; lócșăibă s.f., pl. locșaibe, F 802, 1880,
As, Mt, scris și loc-șaibă, F 747, 1026, 1757; locșaimă s.f., F 309,
689, 711; locșain subst., F 268; locșai subst., F 1015.

-Din germ. Lochschaibe.

LONGHERAIZEN subst. v. lagheraisân.

LÓPAIM s.n. a) (și cu determ. rotund, ALMB 604) Holaisân (b).
Cf. F 1251, ALMB 606, Mt.

b) Holaisân (a). Cf. F 1251, Pr.

-Pl.: lopaine și lopaiuri, ALMB 604. -Și: loh-pai s.n., pl.
loh-paiuri, (a) ASG, Sc. metal., 1894, 60, 106; lèhpâiel s.n., pl.
lohpaile, (a) F 617; lopaisen subst., (b) F 1750; sopaisâr subst.,
(b) F 307.

-Din germ. Lochweisser. -Pentru sopaisâr cf. și germ.

S c h r e t p e i s e r ,

LOPAIZEN subst. v. lopaim.

LOPĂȚICĂ s.f. Călcător. Cf. F 199, Ma.

-Pl.: lopățele.

-Sense specializat prin analogie al rom. lopățică (DICT, lopăță
+ suf. -ică).

LÓRING s.n. v. lohring.

LOSTIC subst. v. lestroc.

LUA vb. I Trans. a) (Complementul indică fier și obiecte de fier; în construcțiile) A lua la ciocan (sau a lua cu ciocanul, Dc, Ma, Md, Pn, a lua la bătaie, Gr, Rz, ALMB 527, a lua la bătut/cu ciocanul, Dc, Mn, ALMB 527, a lua la două ciocane, F 286, 709, 1102, PL, Rz) = a bate (a). Cf. F 138, 771, 976, 1135, 1382, 1558, 1864, As, Cg, Db, Fr, Ga, MA, Mt, Ng, Or, PL, Pu, Sb.

b) (Complementul indică fier și obiecte de fier; în construcțiile) A lua din dalta (sau a lua cu dalta, F 459, 776, 1060, 1464, El, Pd, Tm, a lua la dalta, F 464, 1221, MC, Pn, Tg) = a tăia (a), a ajusta cu dalta. Cf. F 205, 301, 697, 957, 1324, 1451, 1835, Ag, BC, Cd, Db, Gr, MA, Or, PL, Sb, VM.

c) (Complementul indică fier și obiecte de fier; în construcțiile) A lua din pilă (sau a lua cu pila, F 137, 470, 771, 1006, 1476, 1743, BC, Cg, Db, MA, Fr, Tm, a lua la pilă, F 104, 690, 954, 1344, 1864, Ag, Fr, MC, MC, Mn) = a pili (a). Cf. F 99, 307, 458, 772, 966, 1184, 1475, 1603, 1785, 1902, 2000, As, Dc, Gr, Lu, Ma, Mn, Pd, Rz, Sl, Su, Tg.

d) (Complementul indică unghia animalului de potcovit; în construcția) A lua cu rappa = a răpălui. Cf. As, Cg, MA, Md, Mt, Pn, Tn.

e) (Complementul indică unghia animalului de potcovit; în construcțiile) A lua cu cuțitoaia (sau a lua cu cuțitul, F 55, 110, 807, 1432, 1711, 1963, Ma, Pn, Su, a lua cu cuțitașul, F 109, 711, 1093, Md, PL) = a cuțitai. Cf. F 100, 208, 551, 741, 919, 1135, 1414, 1533, 1757, 1840, 1901, Ag, Cd, Mt, Ng, Pr, Sl, Tg.

f) (Complementul este măsură; în construcția) A lua măsură = a măsura. Cf. Ag, As, Cd, Db, Fr, Gr, Lu, Ma, Md, Mn, Mt, Ng, Or, PL, Pr, Rz, Su, Sb, VM, ALMB 522.

g) (Despre fier și obiecte de fier; în construcțiile) A lua hiț v. h i ț (a); a lua fiertură v. f i e r t u r ă (a).

-Pres. ind.: iau.

-Folosiri specializate ale rom. a lua (DICT, lat. levo, -are).

LUFF subst. a) Partea interioară, scobită a filetelui. Cf. F 700, 1183, Dc.

b) Spațiu liber între ebezile roșii. Cf. MC, Su.

ALMB Luft subst., (b) ALMB 506, 516.

-(DICT) Din germ. Luft.

LUFTUI vb. IV Trans. (Complementul indică două piese metalice care formează o îmbinare mobilă, de exemplu cranțul de la căruță). Se prinde făcând un spațiu liber pentru mai bună funcționare a îmbinării. Cf. F 1006, 1608, Or, ALMB 620.

-Pres. ind.: luftuiesc.

-Luft + suf. -ui.

LULĂ s.f. Cerc de fier la capătul osiei, care sprijină cuiul ce trece prin osie. Cf. F 1753, DĂNĂȚILĂ-LAZĂR, 22.

-Sens specializat prin analogie al rom. lulea (DICT, din tc. 161e).

LUNGI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. F 697, 1510, Mn.

-Pres. ind.: lungesc.

-Folosire specializată a rom. a lungi (DICT, v. lung).

LUP subst. Bolțang (a). Cf. F 905, Lu.

-Din comp. clește - gură - de - lup, prin brevicovență, cf. gi germ. W o l f s a u l s a n g e.

LUSTRIȚI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A finisa cu ajutorul pilei fine, a polisorului, glaspepirului, gmirghelului; v. a f i n i s a (c), a g l ă s p u i , a g m i r g h e l u i . Cf. F 253, 771, 1099, 1511, Ag, Oc, Pa, Ta.

-Pres. ind.: lustruiesc.

-(DICT) Lustru + suf. -i.

M

MACARA s.f. Instalație cu scripete la stativele de potcovit, că care se ridică boul. Cf. As, Dc, MA, Md, Sl, Sb.

-Fl. : macarale.

-Sens specializat al rom. macara (DICT, din tc. makara).

MAGÁL s.n. v. mangal.

MAI s.n. a) Baros(a). Cf. F 347, 690, 803, 919, 1374, 1750, Dc, Pn, Tg.

b) Baros(b). Cf. F 803, 980, Bs.

-Fl. : maiuri și maie, (a) BC.

-(DICT) Lat. maieus.

MAIÁ s.f. Parte foarte sensibilă din mijlocul copitei, unde crește unghia; furcă, covra. Cf. ALMB 499, 508, 516, 520, Ag, Gg, Db, FL, Pr.

-Sens specializat al rom. maia (DICT, din tc. maye).

MÁISÁL s.n. v. maiză.

MÁISEL s.n. v. maiză.

MÁISELHÄMER s.n. Srothamăr(a). Cf. Db, Md, Mt, Pu.

-Scris și : maisel-hamer, F 266. -Fl. : maiselhamere. -Si : maiselamăr subst., NEAGU, 24, SANDU, 40.

-Din germ. Meisselhammer.

MÁISLAMÁR subst. v. maiselhamer.

MÁISLÁ s.f. v. maiză.

MÁISLU s.n. v. maiză.

MÁISTRU s.n. a) (Și cu determ. : fierar, F 458) Fierar(a). Cf. ASG, Sc. metel; 1883, 16, 81, F 544, 657, 806, 943, 1086, 1193, 1464,

1607, 1840, ALMB 500, Bl, Cd, Mc, Md, Or, Rz, Tm.

b) (Si cu determ. : potcovar, F 529) Potcovar(a). Cf. F 54, 112, 1027, 1304, 1833, ALMB 499, 506, Lu, Md, Vm.

c) (Si cu determ. : lăcătuș, Cg) Lăcătuș. Cf. F 471, 1399, 1785, Cd, Gm.

-Pl. : maștri și maistri, (a) ASG, Șc. metal., 1883, 16, 81, (b) Vm. -Si : maistur s.n., pl. maisturi, (a) ASG, Șc. metal., 1883, 16, 77, F72, 263, (b) F 72.

-(DICȚ) Din germ. Meister.

MĂISTUR s.n. v. maistru.

MĂIZĂL s.n. a) Daltă(a). Cf. F 315, Lu, Pa, VM.

b) Caltmaisel. Cf. F 57, VM.

c) Apșot (b). Cf. F 138, VM.

-Pl. : maizăle. -Si s.n., pl. maizăli, (a) ALMB 537. -Si : maizăli s.n., pl. maizăle(a) F 459, 464, 657, 659, 830, Cd; maizel s.n., pl. maizele, (a) F 563; maiză s.f., pl. maize, (a) F 392, 845, 897, Ng; maizelu s.n., pl. maize, (a) F 347; maiză, s.n., pl. maizăne, (a, c) F 104; maizel s.n., (a, b) Dc, (c) F 222, 392, Oc; maiză s.f., (a, b) F 458; maiză s.n., pl. maizăle, (a) F 1091; maiză s.n. (a) Su, (b, c) F 31; maiză subst., (a) F 113.

-(ARVIFTE, DE, 169) Din germ. Meissel. -Sensurile (b, c) pot proveni din preluarea în rom. doar al celui de al doilea element ale comp. germ. (Kalt)meissel, pentru (b), și (Schrot)meissel, pentru (c).

MĂIZĂN s.n. v. maiză.

MĂIZEL s.n. v. maiză.

MĂIZĂ s.f. v. maiză.

MĂIZLĂDĂLĂ s.n. Daltă(g). Cf. F 446, Fr.

-Pl. : maizădalte.

-Din germ. Meissel 'daltă' și rom. daltă..

MALGÁL s.n. v. mangal.

MANDRÍŃĂ s.f. a) (Și cu determ. : pentru găurit, ASG, Șc. metal., 1943, 268, 3) Unealtă pentru lărgirea sau fasonarea prin deformare plastică a găurilor. Cf. F 186, 207, 454, 713, 979, 1119, 1435, Mt, 31.

b) (Și cu determ. : de bormașină, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 5) Dispozitiv de prindere a burghiului, raiboralui etc. de axul rotitor al mașinii de găurit; universal. Cf. F 1184, Cd, Or.

-Pl. : mandrine. -Și : mandriță¹ s.f., (b) Pr.

-(DICT) Din fr. mandrin.

MANDRÍŃĂ¹ s.f. v. mandrină.

MANDRÍŃĂ² s.f. v. matriță.

MANEÁŪĂ s.f. v. manetă.

MANÉLĂ¹ s.f. Par. Cf. F 943, 1028, 1366, Gr, Mt, Or, Ta, ALMB 552.

-Pl. : manele.

-Sens specializat al rom. manelă. (DICT, din ital. manella).

MANÉLĂ² s.f. v. manetă.

MANÉŃĂ s.f. a) Miner(a). Cf. F 266, 619, 1129, 1654, Ng.

b) (Și cu determ. : de tarozuri, Pr) Ventalizer(a). Cf. Ag, Db, Pr, 31.

-Pl. : manete. -Și : maneăuă s.f., (a) F 1028; manelă² s.f., (a) F 545, 1793.

-Sens specializat al rom. manetă (DICT, din fr. manette).

MANGÁL s.n. sg. t. a) (Și cu determ. : de bocșă, Cg, de lemn, ASG, Șc. metal., 1883, 16, 24, H 200, F 980, 1040, 1109, 1186, Cd, MC, Pd, Pa). Combustibil obținut prin carbonizarea lemnului, folosit obișnuit

la forjă în fierăriile meșteșugărești; cărbune(b), bocșă(b). Cf. n 22, 25, 44, 45, 70, 76, 83, 85, 143, 176, 182, 197, F 137, 208, 253, 277, 289, 529, 563, 565, 566, 738, 747, 763, 766, 864, 905, 954, 957, 974, 1055, 1091, 1095, 1119, 1135, 1137, 1176, 1183, 1223, 1258, 1277, 1295 1399, 1424, 1435, 1476, 1494, 1510, 1608, 1729, 1864, ALMB 510, Ag, As, B1, Db, Dc, Gr, MA, Mt, Ng, Oc, Pr, Pu, Rz, Sl, Tm.

↳) (Prin extensie; cu determ. : de pământ, n 185, Cg, de piatră, n 200, F 104o, Pd) Cărbune(a).

-Și : măgăl s.n.,(a) F 883, MA; malgăl s.n.,(a) F 565; mangán s.n. (a) F 212, 306, 803, 864, 1374, 1415, 1464, 1559, 1883, Mt, Or, VM.

-(DICT) Din tc. mangal.

MANGÁN s.n. v. mangal.

MANIFÉLĂ s.f. v. manivelă.

MANIVÉLĂ s.f. a) (Și cu determ. : cu două brațe, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 4, de tarozii, F 820, mică de șuruburi, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 81, pentru ghivent, ibid., 1922, 136, 3; pentru burghie de ghivent, ibid., 1943, 286, 2) Ventaiser(a). Cf. ASG, Șc. metal., 1886, 29, 81, F 31, 895, Db, Ma, Tg.

b) Miner(a). Cf. F 1182, 1348, 1729, 173, Cd, Cg, Mn, Rz, DĂMĂLLĂ-LAZĂR, 15.

-Pl. : manivele. -Și : manifélă, s.f.(b) F 1221.

-Sensuri specializate ale rom. manivelă (DICT, din fr. manivelle).

MANUÁLĂ adj. f. (În sintagma) Gaură manuală = gaură neprelucrată, făcută cu dornul, chernerul, miterhamărul sau spițhamărul; v. b r u t Ă Cf. F 111, 529, 619, 766, 919, 1175, 1424, 1599, 1741, 1901, Ag, As, BC, Dc, Lu, Mc, Ng, Or, Pu, Sl, Tg, VM.

-Pl. : manuale.

-Polosire specializată a adj. rom. manual(DICT, din fr. manuel), probabil prin opoziție cu adj. mecanic, -ă 'de fabrică', din sintagma

gaură mecanică.

MARCATOR s.n. Cherner¹(a). Cf. ASG, Sc. metal., 1886, 29, 81, ibid., 1888, 40, 12, F 266, 1835, Cd, Su.

-Pl. : marcatoare.

-(DICT) Marca + suf. -tor, probabil din sintagma (ciocan, dorn, cherner) marcator, prin brevilocvență și substantivare.

MARITĂ s.f. v. matriță.

MASĂ s.f. a) (Și cu determ. : de pus șina pe roată, Pa, de strins roate, F 1186, de/pentru tras riful, F 13, 14, 77, Gm, de tras roți, F 711, de/pentru tras șina(pe roată), F 147, 974, 1176, 1251, 1295, 1346, 1374, 1382, 1511, 1712, 1730, 1735, 1749, 1785, 1833, 1902, 2001, As, Cg, Dc, MA, pentru șine, F 1184, DĂMĂILĂ-LAZĂR, 24) Presă(a). Cf. F 206, 1326, 1348, 1413, 1414, 1424, 1750, 1859, Mt, Pr.

b) (Și cu determ. : de îndreptat, ASBc, Sc. prof., 1956, 23, 9, MC, de retușat, ASBc, Sc. prof., 1956, 23, 9, de trasat, ibid.) Banc (a). Cf. F 588, MA, Pa, Sb.

c) (Cu determ. : cu bacuri) Filieră(e). Cf. ALMB 662, Cd.

-Pl. : mesa.

-Sensuri specializate ale rom. masă (DICT, lat. mensa).

MĂSĂL s.n. v. mașăl.

MĂȘINĂ s.f. (Și cu determinări care indică operația efectuată și alcătuiind, împreună cu determinarea, denumirea sistemului tehnic respectiv).

a1)(Și cu determ. : de găurit, ASG, Sc. metal., 1884, 20, 72, ibid., 1893, 55, 5, ibid., 1904, 91, 34, ibid., 1922, 136, 3, ibid.; 1943. 286, 2, ASBc, Sc. prof., 1956, 23, 9, F 13, 57, 307, 550, 1098, 1100, 1186, 1263, 1344, 1431, 1555, 1599, 1608, 1743, ALMB 493, 515, 536, 552, 588, 597, 647, Or. de găurit fier, ASG, Sc. metal., 1886, 29

31, ibid., 1888, 40, 12) Bormașină (a Cf. ALMB 513, 514, As, MA, PN.

a2) (Cu determ.: de găurit de pi pt, ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14, de găurit fier, ASG, Șc. metal., 1914, 116, 436, de găurit la piept, ibid., 1888, 40, 16, de găurit manuală, ALMB 515, de afină de găurit, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 79, de piept, ibid., 1887, 33, 4, F 1476, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20, de sflederit, ALMB 577, țigănească cu coarbă, Pu) Bormașină (b); v. b o r a c i , b r u s l a i e r , c o a r b ă (a).

a3) (Cu determ.: de găurit, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, de găurit de banc, ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14, de găurit duplex, ibid., Pref., 1899-1900, 2, 11) Bormașină (c).

b1) (Cu determ.: de făcut ghevind, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 11, de filetat, F 390, 709, de tăiat șurupuri, ASG, Șc. metal., 1887, 33, 4 și in comp. ~ -filet, F 1176) Filieră (a).

b2) (Cu determ.: de ghivent, ASI, Pref., 1897, 9, 449, de șuruburi la potcoave, ibid., pentru ghiventuit, F 880) Filieră (d).

c) (Cu determ.: de tras roata, Șb, VM, de tras gina (pe roată), F 93, 104, 301, 315, 410, 485, 501, 800, 974, 1366, 1435, 1533, 1889, ALMB 506, 515) Presă (a).

d1) (Și cu determ.: de îndreptat tabla, MOROȘANU, 44, B1, de strîns margini, MOROȘANU, 44, de valțuit, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 12) Fașmașină. Cf. Or.

d2) (Cu determ.: de dunget burlane, ALMB 507, de făcut rotund, ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34, de rotunjit colțuri, MOROȘANU, 44 și in comp. ~ -zinc, ALMB 517) Dispozitiv, presă, de obicei cu acționare manuală, cu care se îndoaie tabla și se fac nervuri la diferite produse de tinichigerie, ca de exemplu burlane, bidoane, găleți.

e) (Cu determ.: de stampat, ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14, de stăfuit, As, Cd, pentru îngroșat fier, ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34, ibid., 1943, 286, 1) Dispozitiv cu ajutorul cărui se micșorează lun-

ginea unei piese prin îngroșarea la un capăt.

-Pl. : mașini.

-(DICT) Din fr. machine, germ. Maschine. -Unele denumiri formate din mașini cu diferite determinări sau în compuse pot avea ca model compase germ., de exemplu: mașină de găurit, mașină de găurit fier, mașină de sfredelit cf. germ. B o h r m a s c h i n e; mașină de găurit manuală, mașină de mină de găurit cf. germ. M a n d b o h r m a s c h i n e; mașină de găurit la piept, mașină de piept cf. germ. B r u s t l e i e r; B r u s t b o h r e r; mașină de găurit duplex cf. germ. D u b e l m a s c h i n e; mașină de tăiat șurupuri cf. germ. S c h n e i d e m a s c h i n e; mașină de tras roata, mașină de tras șina (pe roată) cf. germ. R e i f s i e h m a s c h i n e; mașină de strins margini, mașină de vâlțuit cf. germ. F a l s m a s c h i n e, W a l s m a s c h i n e; mașină de dungat burlane cf. germ. S t a n m a s c h i n e; mașină de făcut rotund, mașină de rotunjit colțuri cf. germ. B e u g e m a s c h i n e; mașină de ștăfuit, mașină pentru îngroșat fier cf. germ. S t a u c h m a s c h i n e.

MATESĂT s.n. Slihtfaiel. Cf. F 72, 113, Pu.

-Pl. : matesate.

-Formă a rom. masat (CADE, SCRIBAN, TDRG 'cute de fier sau de oțel cu care măcelarii își ascut cuțitele', din tc. mased, masat).

MATRAMA s.f. v. nutărhamăr.

MATRICE s.f. v. matrită.

MATRITĂ s.f. a) (Și cu determ. : de topor ASG, Șc. metal., 1943, 282, 2) Unealtă cu un anumit profil folosită la prelucrarea prin deformare plastică a unor piese de fier. Cf. Ag, Cd, Db, Mt, MBOȘANU, 21, NEAGU, 24, SANDU, 40.

b) (Și cu determ. : de cuie, Gm) Naglais(a). Cf. F 255, 307, 613.

804, Md, Pn, ALMB 470, 513, 535, 573, 589.

c) Șlictamăr(a). Cf. P 544, 871, Ng, Sl.

d) (Și cu determ. : cu gura rotundă, P 880) Șteclu(a). Cf. P 45, 871, 1032, 1035, Bl, Pu.

e) (Și cu determ. : cu gaură, P 1559) Nitențier(a). Cf. P 363, 544, 424, 1882, Cd.

f) Lohring(a). Cf. P 293, 1055, BC, Fl.

-Sensuri : matrită și matriti, (b) Md, ALMB 535, (d) Bl, (e) Cd. -Și : mandrițe s.f., (a) ASI, Prof., 1897, 9, 449; mandriță s.f., pl. mandriți (b) Fr; marită s.f., pl. mariti, (b) As, Fr.

-Sensuri specializate ale rom. matrită (DICT, din germ. Matrise).

-Forma mandriță prin «propiere de mandrină».

MATRITIER s.n. Șteclu(a). Cf. P 1835, Mt.

-Pron. : ți-ex. -Pl. : matritiere.

-Matrită (d) + suf. -(i)ex.

MĂZIL s.n. v. maizăl.

MĂIUȚ s.n. Nicovală(b). Cf. P 428, 547, 976, Gr.

-Pl. : măiuțuri.

-Sens specializat al rom. măiuț (DICT, mai + suf. -uț) .

MĂNUNCHER s.n. Nicovală(b). Cf. P 83, Fr, Su.

-Pl. : mănunchere.

-Mănunchi + suf. -er.

MĂRIME s.f. (Și cu determ. : ~a filetului, Es) Pas(a) Cf. Db, Gr, Sl.

-Pl. : mărimi.

-Sens specializat din rom. mărime (DICT, mare + suf. -ime), probabil din sintagma 'mărimea (filetului)', prin brevllocuvență.

MĂTURĂ s.f. Praftură. Cf. ALMB 602, 614, Or, Ta.

-Pl. : mături, Or, Tm, și mătură, ALMB 614.

-Sens specializat al rom. mătură(DICT, etimologia necunoscută).

MECANIC, -Ă adj. a) (În sintagma) Gaură mecanică = gaură făcută cu mașina de găurit și finisată cu diferite alte unelte. Cf. F 208, 771, 985, 1253, 1427, 1901, B1, Cd, Fr, Gm, MA, Pn, Rs, VM.

b) (În sintagmele) Șurub mecanic(sau filet mecanic, Cg, Pl) = șurub cu filet(sau filet) făcut cu mijloace industriale. Cf. As, Cd, Db, Mt, Pr, Sl, Su.

-Pl. : mecanice.

-Sensuri specializate ale rom. mecanic(DICT, din fr. mécanique, germ. Mechaniker).

MENDENEĂ s.f. v. menghină.

MENGHENĂ s.f. v. menghină.

MENGHEWEĂ s.f. v. menghină.

MENGHINĂ s.f. a) Unealtă de fontă și oțel, folosită în fierărie și lăcătușerie pentru prinderea materialului de prelucrat sau pentru prinderea uneltelor, compusă dintr-un corp(care se fixează pe un suport) și două fălci, una fixă și una mobilă și condusă de obicei de un șurub și de o manivelă. Cf. F 277, 289, 568, 974, 1029, 1036, 1119, 1135, 1449, 1452, 1950, Md, Rs, ALMB 522, HMGU, 24, SANDU 40, DĂNĂI-LĂ-LAZĂR, 19.

b) (Și cu determ. indicând dimensiunea, locul de folosire și modul de prindere)

1. (Și cu determ. : de mină, F 772, 864, 979, 1091, 1348, de mină cu cheie de strins, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 4, de mină cu șurub, ibid., mică, Md, SANDU, 40, mică de mină, ASG, Șc. metal., 1943, 288,

2) Paielobă. Cf. F 111, 113.

2. (Și cu determ. : de banc, ASG, Șc. metal., 1923, 142, 126, de

masă, ibid., 1943, 288, 3, mică de f. rat pe masă, ibid., 4) Sraubeto (a). Cf. F 446, 588, 1016, 125.

c) (Cu determ. : de lemn) Unealtă confecționată din lemn de esență tare alcătuită dintr-o falcă fixă și una mobilă acționată printr-un șurub (de lemn), care servește la presarea a două piese de lemn sau (incorporată în masa de lucru) la fixarea unei piese de prelucrat șurub (d), presă (e), cleștag, clamă (b), clamăr (b), broască (c), bancă zăn, sergent, stringător (b), șaităn (b), șraubetoc (b), șraupțing, teasă (a). Cf. F 890.

-Pl. : menghini, (a) ALMB 540, 588, 636, 638, 639, 643, 635, menghine (a) F 1165, 1446, 1475, ALMB 561, (b1) (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2 (drepte de mină), ibid., (oblice de mină), (b2) ALMB 496, 537, și (cu determ.) ASBo, Prof., 1899-1900, 2, 7, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1 (de banc), mengheni, (a) F 897 și minghini, (a) ALMB 636, 661, 669. -Și : mendenes s.f., (a) H 195; menghenă s.f., pl. menghene, (a) F 1128; menghenes s.f., (a) H43; minghenă s.f., (a) F 954; minghenă s.f., (a) F 212, 286, 804, 1060, (b1) (cu determ.) F 174, 659 (mică), (c) F 895 (cu determ. de lemn), pl. minghene, (a) F 307, 895, 1082, 1085 și mingheni, (b1) Gm, (c) F 804, (cu determ. pentru lemn); minghin s.m., pl. minghini, (a) ALMB 597, și s.n., pl. minghini (b1) ALMB 579; minghină s.f., (a) F 20, 45, 137, 163, 205, 309, 459, 471, 547, 551, 628, 851, 885, 896, 905, 976, 980, 1026-1028, 1041, 1054, 1101, 1176, 1221, 1252, 1266, 1277, 1396, 1414, 1415, 1431, 1432, 1447, 1539, 1714, 1864, ALMB 506, 507, 524, 528, Gr, Lu, Mn, Mt, Or, Pr, Șb, MOROSANU, 20, (b1) F 102, 253, 256, 957 și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1903, 86, 12, ibid., 1909, 107, 134, F 563, 1184, 1435, 1476 (de mină), ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143 (pentru nituri), (b2) F 57, 1558, ALMB 470, 493 și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1909, 107, 134 (de banc), F 1095 (de bancă), ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34. (de

bancă nouăscă), MA, Pd, (de butuc), MA (mică de banc), (c) P 278, 304, 613, 871, 1006, ALMB 497 și (cu determ.) P 713, 888, 1346 (de lemn), F 709 (de înclăsat), pl. minghini, (a) P 1193, 1295, 1382, ALMB 468, 472, 474, 476, 477, 498, 494, 495, 503, 509, 513, 522, 523, 529, 531, 534, 538, 543, 545, 547-549, 551, 552, 558, 562, 566, 568, 571, 574-576, 580, 581, 583, 587, 589-591, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 610-612, 614-618, 620-624, 626-629, 632-635, 644, 646, 648, 649, 651-654, 656, 658, 659, 665, 667, 668, 670, Bl, MC, Md, Pd, Sb, Tm, Tg și (cu determ.) ALMB 527 (de fier), (bl) P 98, ALMB 462, 466, 481, 483, 486, 564, Ag, As, Cd, Cg, Gr, Mn, Pl, Pn, Pr, Pu, Su și (cu determ.) ASI, Prof., 1887, 49, 3, ALMB 603 (de mină), (b2) ALMB 484, 490, 502, 563, MA, Bz, VM și (cu determ.) ALMB 603 (de banc), (g) ALMB 511, 521, 539, 544, 545, Db și (cu determ.) ALMB 505 (de lemn), minghine (a) P 108, 222, 236, 458, 975, 1183, 1253, 1257, 1413, 1533, 1599, 1603, 1371, ALMB 499, 508, 510, 511, 525, 526, 535, 550, 560, 572, 582, 584, 593, 605, 613, 619, 630, 631, 637, 641, 645, 647, 650, 657, 662, 664, 666, 66, Mt, Ng, Sl și (cu determ.) ALMB 640 (de fier), (bl) P 100, Ma și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 16 (de mină), (b2) P 1608, ALMB 465, 487, Oc și (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 17 (paralele), (g) P 72, 137, ALMB 499, 509, 510, 512, 514-516, 524, 551, 553 și mingheni, (a) ALMB 571, 624, (bl) ALMB 573; minghine s.f., pl. minghine (a) ALMB 660, acc. și minghină, (a) H 128, 141, 147, 149, 197, ASG, Șc. metal., 1885, 25, 127, Mt, (bl), ASG, Șc. metal., 1885, 25, 1922, 136, 5 (cu determ.) ibid 3 (de banc), ibid., 12 (de masă), pl. minghinăle, (bl) (cu determ.) ibid. 1893, 55, 5 (de mină), (b2) (cu determ.) ibid., 1914, 116, 436 (de bancă), ibid., 1904, 91, 34 (germane), ibid., 1888, 40, 16 (mari); minghinea s.f. (a) H 92, 118, 125, 131, 132, 171, 172, 181, 183, 185, 186, 199, 200, 203, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 19, (bl) (cu determ.) ibid., 1886, 29, 79, ibid., 1888, 40, 10, ibid., 17 (de mină), ibid., 16 (fătoare), (b2)

(cu determ.) ibid., 18(mare), pl. mîngîniele,(a) ibid., 1883, 16, 42. ALMB 625, (b1) (cu determ.) ASG, Su. metal., 1894, 60, 55, (mici de mînk),(b2) (cu determ.) ibid., 1922, 136, 7(de bancuri), ibid., 1893, 55, 5(mari); mîngînk s.f.,(a) ALMB 478, pl. mîngîne,(a) ALMB 578.

-(DICT.) Din te. mengenē. -Din forma etimologică cu accent oriton. a apărut forma menghenē și forma hipercorectă mendeneē. -Formele mîngînie și mîngînieă, din menghenē, prin încadrarea lui en+ consoană și prin asimilarea lui e următor. -Din aceste forme cu accent oriton, care au pl. în -ele s-a refăcut un sg. de tipul mîngînie, considerată ca formă nearticulată și nediminutivă a formelor etimologice. -De la mîngînie, printr-o nouă încadrare la s.f. rom., provin toate formele cu accent proparoxiton terminate în -ă, cea mai frecvență desinență a s.f. rom. : menghenă, menghină, mînghenă, mînghină și, prin disimilare, mîghenă(consonantică) și mîngînkă(vocalică). -Formele mîngîn s.m. și n. reprezintă tendința de trecere la s.n. a înamintelor și la s.m. a unor termeni tehnici(ca și robineți, elementi)

MENZĂL subst. v. maizăl.

MERGE vb. III Intrans. (Despre foc) A foi. Cf. As, Mn, Țg.

-Pres. ind. 3 : merge.

-Sens specializat al rom. a merge(DICT, lat. margere).

MESĂR s.n. Cuțitoaic(a). Cf. ASI, Ispr. Macău, 1835, 373, 404, 21, 1, Ci, Ga, Oc, Pu, VM.

-Pl. : mesăre.

-Din germ. [Hur] messer.

MESERFAI subst. v. meserfaiel.

MESERFAIE s.n. v. meserfaiel.

MESERFAIER subst. v. meserfaiel.

MESER-FAIE subst. v. meserfaiel.

MÉSERFAIEL s.n. Pila în formă de cuțit, folosită la ajustare fină în lucrări de mecanică și lăcătușărie; pilă (cl), cuțit (c). Cf. Cd, Cg, Pu, VM.

-Pl.: mésérfaile. -Si: meselfai, subst., F 1731; mésel-faiel s.n., F 1476, pl. mésel-faiele, Pn; meselfaier subst., F 428; mésér-fáen (pron. fa-en) subst., F 54, 55; mésérfaier s.n., F 166, 851, 1006, 1015, 1138, MOROȘANU, 44, scris și meser-faier, F 691, 1277, pl. meser-faiere, Tz și mésérfaieri, Rz; mésérfáil subst., Oc; mésérfailă s.f., pl. meserfaile, Gm; mésér-fáile, subst., F 13; meserșfaier subst. F 222; mesilfaer (pron. fa-er) subst., F 308; mezărfaîn subst., ANDRI-ESCU, 8; mezel-faier subst., F 804.

-Din germ. Messerfeile. -Accentuarea în formele rom. pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul meser-faen, meser-faier, meser-faile, mezel-faier, reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -De la forma meser-faile (corespunzătoare cel mai fidel etimonului germ.), cu desinență mai puțin obîgnută în rom. pentru eg., s-a inovat în sensul încadrării la cele mai bogate grupe de desinență, fie -ă (s.f. meserfailă), fie consoană (subst. meserfail) sau semivocala i (subst. meserfaî). -Accentuarea oxitonă în forma mésérfáil pe diftongul corespunzător unui diftong germ. cu elementele sensibil egale (âe) a făcut ca diftongul rom. să fie simțit ca un hiat (ca în formele meser-faen, mesilfaer, pronunțate fa-en, respectiv fa-er), acomodat la rostirea rom. prin preiotarea celei de a doua vocale (formele meser-faiel, meselfaiel, meselfaier, meserfaier, meserșfaier, mezel-faier, probabil toate s.n., cu pl. obîgnute genului: -e, -uri). -Fenomere de asimilare și disimilare care au acționat asupra vibrantei r și lichidei l au dus la forme ca meselfaiel (asimilare r-l/l-l), meserfaier, meserșfaier (asimilare r-l/r-r), mesilfaier, meselfaer, mezel-faier (di-

similare l-1/1-r, probabil și prin co taminare cu germ. Feuer [sange, -dorn] și rom. corespunzătoare (faier anc, faierdorn ș.a.). -In afa-
ra contaminării amintite (formele cu -faier de la germ. Feuer-, rom.
faier-), s-a produs și contaminarea cu fain (din germ. fein 'fin') în
formele meser-faen, mesărfain.

MĚSERFĀIMR s.n. v. meserfaiel.

MĚSERFĀIL subst. v. meserfaiel.

MĚSERFĀILĂ s.f. v. meserfaiel.

MĚSER-FĀILE subst. v. meserfaiel.

MĚSERSFĀIER subst. v. meserfaiel.

MĚSILFĀER subst. v. meserfaiel.

MĚSTER s.n. a) Fierar (a). Cf. H 73, F 1447, ALMB 527, Db, MA, MC.

b) (Și cu determ.: de potcovit, F 307, potcovar, Cg) Potcovar

(b). Cf. Ng, Pd, Tg.

-Pl.: meșteri.

-Sensuri specializate prin restrângere ale rom. meșter (DICT, din
magh. mester).

MĚTERHAMĀR subst. v. mutărhamăr.

MĚZĀRFĀIN subst. v. meserfaiel.

MĚCTHAMĀR subst. v. mutărhamăr.

MĚGHENĂ s.f. v. menghină.

MĚHEI subst. a) Vatră (a). Cf. Cg, Gm.

b) (Prin extensie) Fierărie (e). Cf. Gm.

-(TAMÁS) Din magh. mühely, dialectal și mihej, mehely, mehel.

MĚIJLOC s.n.sg.t. (Cu determ. ~ul focului) Jignă (a). Cf. F 711,

Fr.

-Sens specializat prin analogie (v. și inima focului) al rom.

mijloc (DICT, lat. medius-locus).

MIJLOCĂS s.n. Ciocan (f). Cf. F 1382, Gr, Lu, Or.

-Pl.: mijlocage.

-Sens specializat al rom. mijlocag (DICT, mijloc + suf. -ag), din sintagma (ciocan) mijlocag (în care adj. se opune fie lui înaintag, cf. germ. V o r s c h l a g h a m m e r și V o r s c h l ä g e r, fie este membru median al trihotomiei mare/mijlocag sau de mijloc/mic), prin brevilocvență și substantivare.

MINGĂNĂ s.f. v. menghină.

MINGHENĂ s.f. v. menghină.

MINGHIN s.m. și n. v. menghină.

MINGHINĂ s.f. v. menghină.

MINGHINE s.f. v. menghină.

MINGHINEĂ s.f. v. menghină.

MIT s.n. v. nit.

MITAMĂR subst. v. nitamăr.

MITAMER subst. v. nitamăr.

MITĂR subst. v. nitamăr.

MIT-BAC s.n. Nitențier (a). Cf. F 1252, Dc, Sl.

-Pl.: mit-băcuri.

-Din germ. Mutterbacke 'falcă cu filet interior', confundat cu germ. Nietamboss 'nicovală de nituit':

MITELCĂ s.f. v. mutelcă.

MITELȚIGHEL subst. v. nitențier.

MITHAMĂR subst. v. nitamăr.

MITHAMEL subst. v. nitamăr.

MIT-HAMER s.n. v. nitamăr.

MITRAMĂR subst. v. nitamăr.

MITUITOR s.n. v. nituitoar.

MÎNER s.n. a) Parte a foiului care, acționată cu mina, pune în funcție foiul; cumpănă (a), pîrghie (a), coarbă (f), coardă (b), manivelă (b), coadă (a), prăjină, punte (c), hadarag (b), pedală (c), braș (a), brățară, manetă (a), trăgaci (a); v. c u m p ă n ă (b), p i r g h i e (b). Cf. F 108, 880, 1183, 1864, Db, Fr, MA, Pr, Su, Tm.

b) (Și cu determ.: de fier pentru ghivent, ASG, Șc. metal., 1886, 29, 79, de tarozuri, Cd, Mt, pentru ghivimboruri, Su, pentru ghivent, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 10) Ventaizer (a). Cf. As, Ci, Dc, Gr, Md, Mn, Ng, PL, Rz, Șb, Vm, ALMB 491.

-Pl.: minere.

-Sensuri specializate ale rom. mîner (DICT, mînă + suf. -er).

MÎȚĂ s.f. Baisang (a). Cf. Șb, Bl, Fr, Gr, Mn, Pn, ALMB 577.

-Pl.: mițe.

-Sens specializat prin analogie al rom. miță (DICT, cf. alb. m i c a). -Cf. și m i ț ă 'clește de scos cuie în formă de S' la Pirteștii de Jos, Suceava. în LR, XII (1963), 2, 154.

MNIT s.n. v. nit.

MNITUITOR s.n. v. nituitoar.

MOALE adj. a) (In sintagmele) Oțel moale (sau fier moale, Dc, Sl) = oțel cu duritate mică, conținând sub 0,9% carbon, oțel slab; v. s l a b , m o l c u ț . Cf. Ag, As, Cg, MA, Md, Mt, Pd, Șb.

b) (In construcțiile) Călitură moale (sau căleală moale, Mt, Șb) = căleală la albastru v. a l b a s t r u (c). Cf. F 392, Ci, Md, Pr, Tm.

c) (In construcția) Fiertură moale v. f i e r t u r ă (c3).

-Pl.: moi.

-Sensuri specializate ale rom. moale (DICT, lat. moll e).

MODEL s.n. Naglais (a). Cf. ALMS 572, Lu, Pd, VM.

-Pl.: modele și modeluri, Tn.

-Sens specializat al rom. model (DICT, din fr. modèle) probabil din sintagma model (de cap-de-cui), prin brevilocvență.

MOLCUT, -Ă a) Adj. (In sintagma) Oțel molcut = oțel moale v. m o a l e (a). Cf. Cg, Gm, Ma, Mt, PL.

b) Adv. (In construcția) A căli molcut = a căli la albastru v. a l b a s t r u (b). Cf. Gr, Ng, Pd, Pn.

c) Adj. (In construcția) Căleală molcută = căleală la albastru v. a l b a s t r u (c). Cf. Gr, Mn, Pd.

-Sensuri specializate ale rom. molcut (DICT, moale + suf. -cut), prin analogie cu moale, slab, tare.

MOTERCĂ s.f. v. mutelcă.

MOTRIDON subst. v. mutărdorn.

MOTRIDORN subst. v. mutărdorn.

MOTROHAMUR subst. v. mutărhamăr.

MOTURDORN s.n. v. mutărdorn.

MOX s.n. a) (Și cu determ. cîrligat, F 322) Clește (e). Cf. F 390, 760, 763, 1749, 1950, 2000, 2001, MA, Tn.

b) Faierțang (a). Cf. F 738, MC.

c) Spițang (a). Cf. F 322, FL.

d) Patent (a). Cf. Gr, Pd.

e) Cheie (b) cu fâlcii reglabile. Cf. F 550, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20.

-Pl.: moxuri.

-Din germ. Mops 'cîine mops, cu nasul cîrn', prin analogie; v. și comp.: clește-mox, clește-mops v. c l e ș t e (e), cheie-mops v. c h e i e (b).

MUC s.n. a) (Și cu determ. : de caiete, Dc, Fr) Virful caielei, care rămâne în copită după ce s-a ros capul caielei și a căzut pot coava. Cf. Ag, Bl, Fr, Gm, Gg, Lu, Ma, Md, Mn, Or, PL, Pn, Pu, Rz, Tm.

b) Șinar(a). Cf. F 766, 957, 1396, Dc, Md, Or, Pn, Șb.

c) Broc(a). Cf. Dc, MA, Pr, Sl.

-Pl. : mucuri.

-Sensuri specializate ale rom. muc(DICT, lat. mucci), cf. și etagme m u c d e l u m f n a r e.

MUCHE s.f. (Și cu determ. ~ a potcoavei, F 771) Capac. Cf. F 5 1429, 143, As, Or.

-Pl. : muchi.

-(DICT) lat. *mutila. -Forma moldovenească a lui muchie.

MUCHER s.n. Nicovă**lă**(b). Cf. F 391, 1366, Pr.

-Pl. : muchere.

-Sens specializat al rom. mucher(DICT, muchie + suf. -er)

MUFĂ s.f. a))Lohring(a). Cf. F 454, 1135, 1396, 1730, Pr, Sl.

b) (Prin confuzie) Jignă(a). Cf. F 454, 1175, Db.

-Pl. : mufe.

-Sensuri specializate ale rom. mufă(DICT, din germ. Muffe 'manșon). -Pentru(b), confuzia dintre mufă și mufă 'parte a captorului industrial'(din fr. moufle, cf. și germ. Muffel [offen] 'captor cu mufă').

MULDORE subst. v. mutărdorn.

MUȘCUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de fier) A pili(a). Cf. MOROȘANU, 44.

-Pres. ind. : mușcuiesc.

-Etimologia : cunoscută, cf. rom. m i ș c i i (a se mișca cu gr

a șovăi', CADE) și țig. m u c h á u (cu formele muchlém, muchindós, 'a subția, a micșora', SERBOLIANU).

MUȘTIUC s.n. Parte îngustă de la pilnie, care se introduce în sticlă. Cf. ALMB 507, Bl.

-Pl. : muștiucuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. muștiuc(DICT, din germ. Mundstuck).

MUTĂHAN subst. v. mutărhamăr.

MUTAL-DORN subst. v. mutărdorn.

MUTĂR¹ s.n. v. muter.

MUTĂR² s.n. v. mutărdorn.

MUTĂRAMĂR subst. v. mutărhamăr.

MUTĂRDORN subst. v. mutărdorn.

MUTĂRDORN s.n. a) Dorn lung și subțire cu care se perforază piese metalice subțiri și (încălzit în prealabil) unele piese de lemn de la căruță sau se dau găuri de dimensiuni corespunzătoare pentru piulițe; dorn(c), priboi(c), lohaizăn(a), spițdorn(a), dușlag(b), hufdorn(b), fersenc(d2), brender(c), distolnic, baitel(c), cui(c), sindorn, cherner¹(b), dornișor, raițnagăl(b), găuritor(b), suvac(d); v. m u t ă r h a m ă r (b), c a p(b4). Cf. F 100, 277, 278, 458, 565, 788, 802 885, 1607, 1757, Cd, Dc, Rz, ANDRIESCU, 12, MOROȘANU, 44, DĂNĂLĂ-LAZĂR, 16.

b) Dorn (a). Cf. F 381, 1016, 1098, ANDRIESCU, 12.

c) Cherner¹(c). Cf. F 885, 1099, Dc.

d) Cherner¹(a). Cf. F 100 1099, Bl, Rz.

e) (Prin confuzie) Șplint orn(a). Cf. F 1599, Cd.

-Pl. : mutărdornuri. -Sens specializat prin analogie al rom. mutăr-dorn, (a) F 207, 697, 1745

(b) F 98, pl. mutăr-dornuri, (a) Sl. -Și: butărdorn subst., (a) F 99; dorn-mut subst., (a) F 1464; dorn-muter s.n., (a) F 897, 957, 1040, 1557, pl. dorn-mutere, (a) BC; motridon subst., (a) F 1102; motridorn subst., (a) F 1374; moturdon s.n., pl. moturdoărne, (a) MC; muldorn subst., (a) F 714; mutăl-dorn subst., (a) F 365; mutăr s.n., (a) F 1006; mutărdon subst., (b) F 545; mutăr-dornir s.n., pl. mutăr-dornire, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; mut-dorn subst., (a) F 590; muteldorn subst., (a) F 138, (a) F 760, 765; múterdon s.n., (a) F 222, 253, 286, 485, 1413, 1414, (b) F 1958, (c) F 1749, (d) F 279, (e) F 566, pl. múterdornuri, (a) As, Cg, Md, (b) Șb, (c) MA, Or, acc. și múterdornuri, (a) Ta, múterdorne, (a) Ga, múterdoărne, (a) Țg, scris și muter-dorn, (a) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, F 1087; mutordorn s.n., (a) F 1107, 1528, pl. mútorđornuri, (a) Db; mutrădorn subst., (a) F 1424, (c) F 1085; mutredorn subst., (a) F 410; mútrer-dorn subst., (c) F 1476; mutridorn subst., (a) F 507; mutrudorn subst., (a) F 315, 1015, ALMB 512, scris și mutru-dorn, (a) F 544; mútuđorn subst., (c) ALMB 600, scris și mutu-dorn, (a) F 1431, 1880; mútur s.n., (a) F 896, pl. muture, (a) Pd; múturđorn s.n., pl. múturđornuri, (b) Dc.

-(ARVINTE, DE, 169) Din germ. Mutterdorn. -Forme ca dorn-mut, dorn-muter, prin inversarea elementelor comp. germ., sînt analizate ca o sintagmă cu gen proxim (dorn) și diferență specifică (mut, mutăr). -Formele mutăr, mutur, din primul element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. dorn. -Accentuarea în formele rom. pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul mutăr-dorn, mutăl-dorn, mut-dorn ș.a., reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Înțelesul primului element pare a nu fi cunoscut în rom. (v. forme ca butărdorn, motridorn, muldorn) și se păstrează în formele rom. ca simplu determinant postpus (dorn-muter) sau scutpus

(în cele mai multe cazuri aglutinat) al lui dorn; datorită acestui fapt cele mai multe schimbări fonetice se petrec la primul element, fie că e vorba de asimilări vocalice (între cele două elemente componente ale cuvîntului, ca în motridon, motridorn, mutordorn, sau la nivelul primului element, ca în mutur, mutrudorn, moturdorn, mutudorn, muturdorn), fie de disimilări consonantice de diferite grade (muldorn, mutál-dorn, mut-dorn, muteldorn, mutudorn), mult mai puține fiind formele care prezintă modificări fonetice sau morfologice la dorn, elementul motivat în rom. al comp. germ. (motridon, mutárdon, disimilare consonantică, mutár-dornir, cu terminația -er simțită ca specifică termenilor tehnici sau prin asimilare cu primul element).

MÚTÁR-DÓRNIR s.n. v. mutárdorn.

MÚTÁRHÂMÁR s.n. a) Ciocan mic, cu virful ascuțit, cu care se înseamnă locurile pentru găuri și se găuresc materiale subțiri; ciocan (g), dorn-hamár, falțamár (c), chelhamer (c), spițamár¹ (d), ștemplu (b), chernerhamár, șrothamár (g), rotundhamer, nitamár (f), ștanță²; v. c h e r n e r¹ (c), f e r z i n c h a m e r. Cf. F 851, 1277, ALMB 537, 564, Dc, Sl.

b) (Prin analogie) Dorn lung și subțire, prevăzut cu coadă, cu care se dau găuri de dimensiuni corespunzătoare pentru piulițe; v. m u t á r d o r n (a). Cf. F 309, ALMB 477, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

c) (Prin analogie) Spițamár¹ (c); v. d o r n (a). Cf. ALMB 597, Dc.

d) (Prin analogie) Cherner cu coadă, cu care se înseamnă locurile pentru găuri; v. c h e r n e r¹ (a). Cf. Cd, Fr, ANDRIESCU, 8.

e) (Prin analogie; în formele muthamár, mutramur) Spițamár¹ (a). Cf. ALMB 500, Pd.

f) (Prin confuzie) Šrothamár (a). Cf. MC.

g) (Prin confuzie; și cu determ.: cu fina pe cant, Pu, VM, cu fina pe lat, Šb, Pu) Balhamár (a). Cf. MC, NEAGU, 24.

2) (Prin confuzie) Apeșot(a). Cf. F 1938, Tm.

3) (Prin confuzie; în forma mutărhamur) Sîstemăr(b). Cf. F 203, 205, 1735

-Acum și i: mutărhamăr(a) ALMB 532,(g) WEAGU, 24 și (cu determ. Pu, VM (cu fina pe cant), Pu(cu fina pe lat), mutărhamăr,(b) ALMB 477, mutărhamăr,(c) ALMB 564, scris și mutăr-hamăr,(a) F 310 și(cu determ. F 1109(de găurit), acc. și: mutăr-hămăr,(a) Ma și mūtăr-hămăr,(g) ALMB 490. -Pl. : mutărhamăre,(a) Dc, Sl,(c) Dc,(f) MC,(g) Db, MC, mutărhamăre,(g) Pu, VM, mutăr-hămăre,(a) Ma și muterhamuri,(b) DĂNĂILĂ-IAȘI 16. -Sî : mutrama s.f. ,(b) F 348; muternamăr subst. ,(a) F 137; muterhamăr subst. ,(b) F 1016; mutrohamur subst. ,(b) F 690 (cu determ. rotund) ,(g) F 690; mutăham subst. ,(d) F 348; mutăramăr subst. ,(d) ANDREESCU, 12; mutăr-hamer subst. ,(b) ASI, Pref., 1897, 9, 450; mutărhamur s.n. ,(a) F 308, 1607, scris și mutăr-hamur ,(i) F 203, pl. mutărhamuri ,(c) F 1714, (d) F 205, 1735; mutelhamur subst. ,(d) F 1750; müterhămăr s.n. ,(a) F 101, 113, 278, 286, 788, scris și muter-hamăr ,(c) F 1902, (h) F 1599, pl. muterhamere ,(a) Sa; müterhämär s.n. ,(a) F 113, 138, 1040, 1113, 1889, 1902, pl. muternamere ,(a) Ag și müterhămăre ,(g) Ma; mutham subst. ,(b) F 348; müthämär s.n. ,(a) F 1016, SANDU, 40, (b) F 1036, (c) F 253, (e) ALMB 500, pl. müthämăre ,(a) Cg; mutrahămăr s.n. (a) F 922, 1528, pl. mutrahăme și mutrahămuri ,(a) Db; mutramăr subst. ,(b) ASI, Pref., 1897, 9, 448, (cu determ. mare) ,(d) *ibide.*, 73; mutrămur s.n. , pl. mutramure ,(e) Pd și mutramuri ,(a) ASI, Doc., an 1840-1850, 433, 183; mutrăhamăr subst. ,(a) F 1119; mütruhämär subst. ,(b) ALMB 504, mutruman subst. ,(a) F 1383; muturhamăr subst. ,(a) F 1091.

-Din germ. Mutterhammer. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau n.) sînt probabil s.n., după modelul rom. hanăr (prin analogie cu ciocan).

MUTĂR-HAMER subst. v. mutărhamăr.

MUTĂRHAMUR s.n. v. mutărhamăr.

MUTĂRIȚĂ s.f. v. unterlag.

MUTĂRLAU s.ost. v. unterlag.

MUTĂFLUG subst. v. unterlag.

MUT-LORN subst. v. mutärdorn.

MUTÉLCĂ s.f. a) Piuliță (a). Cf. ASI, Secretar., an 1850, 1640, 4, H 25, 111, 117, F 136, 138, 206, 459, 472, 543, 551, 613, 624, 659, 738, 747, 765, 766, 943, 1015, 1040, 1098-1100, 1102, 1137, 1138, 1181, 1183, 1184, 1186, 1251, 1348, 1399, 1424, 1450, 1474, 1510, 1523, 1603, 1605, 1859, 1880, 1882, 1883, Ag, As, Bl, Db, Dc, Gr, Lu, MA, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Pn, Pr, Rz, Sl, Șb, Tm, Tț.

b) (Și cu determ.: de dat găuri, F 920, Dc, de găuri, F 883) Lohring (a). Cf. F 104, 469, 474, 529, 590, 631, 985, 1109, 1135, 1157, 1256, 1510, 1604, 1625, 1712, 1735, 1859, As, Gr, MA, Mt, Ng, Pr.

-Pl.: mutelci. -Și: mitélcă s.f., (a) F 1326; motércă s.f. moterci, (a) VM; mutércă s.f., pl. muterci, (a) ASI, Pref., 1807, 63, ibid., 9, 327, F 13, 77, Ma, Pu, Su, (b) F 20, 101, 263.

-(DICT) Din pol., ucr. muterka. -Formele cu l în loc de n prezintă o particularitate fonetică moldovenească (ca și chelner, blăntură, blănder, în loc de cherner, praftură, brender, dar și scriinți, turbure, în loc de scrinți, turbure).

MUTELDORN subst. v. mutärdorn.

MUTELHAMUR subst. v. mutärhamär.

MÚTER s.n. Piuliță (a). Cf. Ga, Md, Oc.

-Pl.: mutere. -Și: mútar s.n., pl. mutäre, Cg.

-(DICT) Din germ. Mutter[schraube].

MUTÉRCĂ s.f. v. mutelcă.

MÚTERDORN s.n. v. mutärdorn.

MUTÉRIȚĂ s.f. v. mutăriță.

MÚTERHÀMER s.n. v. mutärhamär.

MUTHAM subst. v. mutärhamär.

MÚTHÀMÄR s.n. v. mutärhamär.

MUTORDORN s.n. v. mutärdorn.

MÚTRAHÀMÄR s.n. v. mutärhamär.

MUTRAMÄR subst. v. mutärhamär.

MUTRÀMUR s.n. v. mutärhamär.

MUTRÀDORN subst. v. mutärdorn.

MUTRÀHAMÄR subst. v. mutärhamär.

MUTREDORN subst. v. mutärdorn.

MÚTRER-DONR subst. v. mutärdorn.

MUTRIDORN subst. v. mutärdorn.

MUTHUDÓRN subst. v. mutärdorn.

MÚTRUHÀMÄR subst. v. mutärhamär.

MUTRUMAN subst. v. mutärhamär.

MÚTUDÓRN subst. v. mutärdorn.

MÚTUR s.n. v. mutärdorn.

MÚTURDORN s.n. v. mutärdorn.

MUTURHAMÄR subst. v. mutärhamär.

MUTÀNGHE s.f. Faierjang (a). Cf. Db, Gr, Pd, Sl.

-Pl.: mutànghe. -Si: mutànglär subst., F 1016.

-Din germ. Mutterzange.

MUTÀNGLÄR subst. v. mutànghe.

N

NACOVĂLĂ s.f. v. nicovălmă.

NAGAZNIC subet. v. naglais.

NAGHELAIS subet. v. naglais.

NAGLAIDER subet. v. naglais.

NAGLAIGER subet. v. naglais.

NAGLAINIC subet. v. naglais.

NAGLĂIS a) S.n. Unealtă de metal, cu găuri de diferite dimensiuni și forme, cu care se face cap (floare) la cuie și guruburi; matrișă (b), lohring (b), țintar (a), lohaisăn (b), gablon, obergaiabă, formă (b), nituier, ștambr, bac (c), calibrator, calibru, calup (b), cap (b 10), cheie (d), fier (b5), filieră (g), florar, formator. ghidvintaizen (c), model, ventaiser (d), piesă, placă (b), tipar (a), gaiabă (e), gină (b); v. și a m b u s - c a p e r , n i t g t o c . Cf. ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 8, F 287, 1750, 1793, ALMB 563, 574, NEAGU, 24, SANDU, 40.

b) S.n. (Prin confuzie) Lohring (a). Cf. F 287, 1429.

c) S.n. (Prin confuzie) Ventaiser (a). Cf. F 104.

d) Subet. (Prin confuzie; în formele fnaglajin, naglaisen, rnaglaiț, naglaiz, naglaism, naglaizer) Nitențier (a). Cf. F 287, 176, 943, 1750, 1757, Țg, MOROSANU, 44.

e) Subet. (Prin confuzie; în formele naglaider, naglaism, naglaizăn, naglas) Filieră (d). Cf. F 1252, 1477, 1864, ASI, Doc., an 1840-1850, 452, 185, ANDRIESCU, 12.

f) Subet. (Prin confuzie; în formele naglaisen, naglaibru) Șteclu (a). Cf. F 300, 1755.

-Pl.: nagleise și nagleisne, (a) ALMB 565, acc. și năglais, pl. năglaise, (a) Ga. -și: aglăiț (pron. gla-iț) s.n., pl. aglăițe, (a) ALMB 662; aglăisân s.n., pl. aglăisâne, (a) ALMB 569 și aglăisâni, (a) As; aglaz subst., (a) F 468, 471; anagleisn subst., (a) F 1608, (c) Mn; glăineisâr s.n., pl. glăineisâre, (a) ALMB 550; inagleis s.n., pl. inagleize, (a) ALMB 664; inaglejin s.n., (d) F 1757, pl. inaglejine, (d) Țg; lăină s.f., (a) ALMB 656; lăglăisân subst., (a) ALMB 474; lăglais subst., (a) Cg; năgassic subst. (c) F 1566; năghelais subst., (a) F 15; năglager subst., (b) F 501; năglaidr subst., (e) F 1252, 1864; năglainic subst., (a) F 747; năglaise subst., (a) ASO, Sc. metal., 1922, 156, 17, F 390, (d) F 287; năglaisn subst., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 1040, (b) F 147, (e) F 1477; năglaismă s.f., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 449; năglaisn subst. (a) F 1415, 1414, (f) F 390; năglaitân subst., (a) F 429; năglăiț s.n., (d) F 945, pl. năglăițe, (a) F 549; năglăis s.n., (a) F 464, 985, ALMB 497, 654, Ag, (b) F 459, 564, MA, (d) F 776, pl. năglaise, (a) ALMB 486, Mn și năglăizuri, (a) MA, Țg, (b) MA, acc. și năglais, (a) ALMB 490, pl. năglaise, (a) MC și năglăise, (a) ALMB 557; năglăiză s.f., (a) F 77, pl. năglaise, (a) ALMB 495, 496 și năglăizi, (a) F 659, acc. și năglăiză, pl. năglăise, (a) ALMB 501; năglăizâm s.n., năglăizâne, (a) ALMB 504, (b) Dc și năglăisnuri, (a) Pn; năglăisân s.n., (a) F 544, 1015, Pd, Pu, Sb, ALMB 491, 561, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 25, (b) F 271, (e) ANDRIESCU, 12, pl. năglăisâne, (a) ALMB 487, 495, 502, 590, 603, Bl, Db, năglăisnuri, (a) ALMB 558, năglaise, (a) Mt și năglăisuri, (a) Bl, acc. și: năglăisân, (a) ALMB 477, năglăizân, (a) ALMB 468, 474, 478, 484, pl. năglăisâne, (a) Ge și năglăizân, (a) Oc, pl. năglăisâne, (a) VM; năglăisâr s.n., (a) Mt, pl. năglăizere, (a) Cg, acc. și năglăisâr, (a) ALMB 481, pl. năglăisuri, (a) Sl; năglaisen subst., (a) F 805, (b) F 268, (c) F 57; năglăiser

s.n., pl. naglaisere, (a) Ng, acc. și náglaizer, pl. naglăizere, (a) Ma; naglăizm s.n., (a) Rz, (c) F 1060, (d) MOROSANU, 44, pl. naglăizm, (a) ALMB 657, 669 și naglăisme, (a) Gr, acc. și náglaizma, (a) ALMB 597, náglaizma, pl. naglăisme, (a) Rz; naglăizm s.n., (a) F 286, ALMB 465, 470 și (cu determ.) ALMB 649 (de făcut șinare), pl. naglăizme, (a) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 144, ALMB 489, 640, Dc și naglăizăni, (a) ALMB 564, acc. și náglaizm, pl. naglăizme, (a) ALMB 559, Ag, naglăizm, (a) ALMB 480; naglăizănr s.n., pl. naglăizăne, (a) F 1135, ALMB 462; naglăizme s.n., pl. naglăizme, (a) ALMB 462; naglăn s.n., pl. naglăne, (a) ALMB 611; naglas subst., (e) ASI, Doc., an 1840-1850, 432, 183; năiclasn s.n., pl. năiclăznuri, (a) ALMB 605; nai-glăis s.n., pl. nai-glăizăne, (a) Su; nai-glăizăm s.n., pl. nai-glăizăme, (a) Pd; nai-glăizănr subst., (c) Bl; nai-glăizen s.n., pl. nai-glăizăne, (a) ALMB 520; nai-glăizer subst., (b) F 298; nai-glăizm s.n., pl. nai-glăizme, (a) ALMB 641; nai-glăs s.n., (a) F 470, 1712, (b) F 1476, pl. nai-glăsuri, (a) ALMB 624 și nai-glăse, (a) ALMB 644; nai-glăzen s.n., pl. nai-glăzinuri, (a) ALMB 604; nai-glăzer subst., (b) F 289; nai-glăzm s.n., pl. nai-glăzme, (a) ALMB 629; nai-glăsă s.f., (c) F 470; nă-glăiz s.n., (a) Mn, pl. nă-glăizuri, (a) Mt; nă-glăizănr s.n., pl. nă-glăizăni, (a) ALMB 630; nă-glăizbru s.n., (f) F 1735, pl. nă-glăizbre, (f) Tm; nă-glăizănr s.n., pl. nă-glăizăne, (a) ALMB 600; nă-glăizer subst., (d) F 1750; nă-glăs s.n., pl. nă-glăsuri, (a) ALMB 596; nă-glăizm subst., (a) Cg; nă-glăizănr s.n., pl. nă-glăizăne, (a) ALMB 637, Cd, Md și nă-glăizăni, (a) Tm, acc. și nă-glăizănr, pl. nă-glăizănruri, (a) ALMB 643; nă-glăizen subst., (a) ASG, Șc. metal., 1943, 282, 1, Md; nă-glăizer s.n., (a) Tm, pl. nă-glăizere, (a) Șb; nă-glăizm s.n., pl. nă-glăizme, (a) ALMB 653; nă-glăizme subst., (a) ALMB 658; nă-glăs s.n., pl. nă-glăse, (a) ALMB 476; nă-glăizm s.n., pl. nă-glăize, (a) ALMB 525.

-(TEAHA, TG, 70) Din germ. Nageleisen. -Pentru (b), confuzia etimonului cu germ. Nagelachablone, cu primul element comun, ca și faptul că uneltele se aseamănă (sint găurite). -Pentru (c), confuzia

etimonului cu germ. Wendeeisen, cu al doilea element comun, ca și asemănarea celor două unelte. -Pentru (d), confuzia etimonului cu germ. Nageltreiber, cu primul element comun. -Pentru (g), confuzia etimonului cu germ. Schneideeisen 'filieră fixă', cu al doilea element comun, ca și asemănarea celor două unelte. -Pentru (f), confuzia etimonului cu germ. Nagelamboss, cu primul element comun. -Duble accentuare a comp. germ. determină afonizarea și, în rom., chiar dispariția atonei intertonice (excepție face forma nagelaie) și, mult de frecvent, a vocalei (și chiar silabei) ultime, ca în formele naglaian, naglaian, naglais, naglais, uneori ultima silabă fiind înțărîtă cu mijloace rom. (naglaisă, nagaisnic, naiglesă) sau cu elementul de derivație -er, simțit de vorbitori ca aparținând limbajului tehnic (naglaider, naglaisăr, naglaiser) și -bru (naglaibru). -Diftongul -ai- (din germ. -eisen) se păstrează în cele mai multe forme rom.; în unele elementul palatal se propagă, prin asimilație, și la prima silabă (naiglaisăm, naiglaisen, naiglaiser, naiglaism) și dispăre la a doua (naiglaser, naiglesm), iar în altele, tot prin asimilație, dispăre și la a doua silabă (aglas, nagaisnic, naglan, naglae) dacă nu cumva trecerea diftongului germ. -ai- la -a- este austriacă (JAKOB).

NAGLAISEN subst. v. naglais.

NAGLAISM subst. v. naglais.

NAGLAISMĂ s.f. v. naglais.

NAGLAISW subst. v. naglais.

NAGLAITAN subst. v. naglais.

NAGLÁIT s.n. v. naglais.

NAGLÁIZ s.n. v. naglais.

NAGLÁIZĂ s.f. v. naglais.

NAGLÁIZĀN s.n. v. naglais.

NAGLÁIZĀN s.n. v. naglais.

NAGLÁIZĀR s.n. v. naglais.

NAGLAIZEN subst. v. naglais.

NAGLÁIZER s.n. v. naglais.

NAGLÁIZM s.n. v. naglais.

NAGLÁIZN s.n. v. naglais.

NAGLÁIZVĀR s.n. v. naglais.

NAGLÁIZVE s.n. v. naglais.

NAGLĀN s.n. v. naglais.

NAGLAS subst. v. naglais.

NAICLAZE s.n. v. naglais.

NAICLUG s.n. v. naiclupe.

NAIGLĀIZ s.n. v. naglais.

NAIGLĀIZĀN s.n. v. naglais.

NAIGLĀIZĀN subst. v. naglais.

NAIGLĀIZEN s.n. v. naglais.

NAIGLĀIZER subst. v. naglais.

NAIGLĀIZM s.n. v. naglais.

NAIGLĀZ s.n. v. naglais.

NAIGLĀZEN s.n. v. naglais.

NAIGLAZER subst. v. naglais.

NAIGLAZM s.n. v. naglais.

NAIGLEŽĀ s.f. v. naglais.

NASCĂPCĂ s.f. Coarbă (a); v. b o r a c i . Cf. F 943, Pd.

-Pl.: nascapce.

-Etimologia necunoscută.

NAUSCLIE s.f. Haucling (a). Cf. F 1102, BC, PL.

-Pron.: na-us-cli-e. -Pl.: nausclii.

-Cf. germ. H u f n a g e l k l i n g e .

NĂCOVALĂ s.f. v. nicovală.

NĂCOVALNĂ s.f. v. nicovală.

NĂGLĂIZ s.n. v. naglais.

NĂIGLĂZĂN s.n. v. naglais.

NECOVALĂ s.f. v. nicovală.

NEGLĂIBRU s.n. v. naglais.

NEGLĂIZĂR s.n. v. naglais.

NEGLAIZER subst. v. naglais.

NEGLĂZ s.n. v. naglais.

NERV s.m. Jgheab mic, indoitură care se face la burlane, găleț sau bidoane pentru a întări rezistența vasului. Cf. Bl, Or, ALMB 51

-Pl.: nervi.

-Prin contaminare cu nervură, pl. nervuri, cu un ag. refăcut nerv.

NETENZIER subst. v. nitențier.

NETERTIGHER subst. v. nitențier.

NETEZĂTOARE s.f. v. netezitor.

NETEZĂTOR s.n. v. netezitor.

NETEZI vb. IV Trans. a (Complementul indică piese de metal)
A îndrepta (a). Cf. F 208, 253, 279, 392, 564, 628, 763, 804, 871,

23, 1016, 1028, 1039, 1102, 1399, 1446, 1477, 1555, 1859, Db, Ma, t, Sb, Tg.

b) (Complementul indică piese plate de metal) A fâșii (a). Cf. 20, 54, 113, 136, 138, 203, 306, 550, 620, 885, 1015, 1036, 1039, 1085, 1098, 1184, 1186, 1346, 1833, 1883, Ag, As, De, MA, Ma, Md, n, Pr.

c) (Complementul indică piese de metal) A pili (a). Cf. MA, Mt, Pr.

d) (Complementul indică unghia calului) A rășpălui. Cf. F 363, 351, 1985, Gr, Mn.

e) (Complementul indică unghia calului) A cușitoi (a). Cf. ALMB 324, Cd, Lu, Ma.

f) (Complementul indică piese de metal) A toci. Cf. H 164, Ag.

-Pres. ind.: netesesc.

-(DICT) Din neted.

NETEZÍT s.n.ag.t. Acțiunea de a netesi (a,b) și rezultatul ei. Cf. Ng, Pd, Sb.

-V. netesi.

NETEZITŐR s.n. a) (Și cu determ. ingust, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 4) Zețamăr (a). Cf. F 208, 1085, 1225, Or, Rs.

b) Zețamăr (b). Cf. ASG, Sc. metal., 1887, 33, 4, F 208, 926, 1257, Gr, Rs.

c) (Și cu determ. rotund, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 4) Șteclu (a). Cf. F 1186, Ag, Lu, Pd.

d) Căpuitor (a). Cf. F 382, 1958, Pr.

-Pl.: netesitoare. -Și: netesătoare s.f., (a) ASG, Sc. metal., 1888, 40, 19, (b) ibid., 1894, 60, 144, (c) ibid., 1922, 136, 8; netesător s.n., (a) ibid., 7 și (cu determ.) ibid., 1886, 29, 81 (pentru fierărie), (b) ibid., 1894, 60, 143 și (cu determ.) ibid., 1943, 286, 1 (de oțel), (d) ibid., 1 și (cu determ.) ibid., 1922, 136, 13

(de cap de nituri), pl. netesătoar .

-Netezi + suf. -tor, probabil din sintagmele ciocan/gteclu/dorn de netezit, apoi (ciocan/gteclu/dorn) netezitor, prin substantivare și brevilocvență.

NEVILĂ vb. I v. nivela.

NICOVALĂ s.n. v. nicovală.

NICOVALĂ s.f. a) (Și cu determ.: cu colț rotund, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 17, cu cornuri, ibid., 15, cu un corn mică, ibid., 12, de forjă, ibid., 1923, 142, 126, de lucrat fierul, ALMB 195, mare de fier, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 10, neșească, ibid., 1904, 91, 34, pătrată, ibid., 1922, 136, 12, profilată, ibid., 1904, 91, 34) Bloc mare de oțel sau de fontă, produs de obicei de fabrică, compus dintr-o parte principală plată și unul sau două cornuri, folosită la prelucrarea fierului cu ajutorul ciocanelor de fierărie; ilău (a), ambuș (a), ovală, amune; v. f a u s t (a). Cf. H, F și ALMB general, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 12, ibid., 1983, 55, 5, BC, Bl, Cg, Mt, Oc, Pr, Pu, Sl, Su, Șb, ANDRIESCU, 7, SANDU, 41, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17.

b) (Și cu determ.: de caiele, Lu, de mină, F 501, 747, 1835, de potcovit, F 1475, As, de unghii, F 1494, Pr) Unealtă de fier de forma unei bare scurte cu profil pătrat și cu un capăt puțin îngroșat, cu care se ține contra la potcovit și se îngroapă capetele caielelor; batcă (b), nicoveliță, daltă (o), dorn (j), hauling (b), mănuncher, mucher, contrabătător, stringător (a), nitențingher, nituitor (d), măiuș, tampon (a), susținător, fux (b), contranituitor, butac, bătălău, umăr (b), unghioară (d), seșăr, ștanț, îngropător (b), ascunsător, contră, contraciocan; v. c i o c a n (r). Cf. Ag, Bl, Dc, Fr, Lu, PL.

c) (Și cu determ.: de rotunjit, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 14, Md, de rotunzire, ASG, Șc. metal., 1886, 29, Bl, de glicuit, Pn, pentru rotunjit, ASG, Șc. metal., 1943, 282, 1, semirotundă, F 102) Șteclu (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, PC, Cg, Fr, Mt, Pr, Su.

d) (Si cu determ.: căpuitoare, F 747, Ag, Dc, de cap de nit, F 1864, de căpuit, 747, de dogărie, F 1714, Tg, pentru nituri, Sb) Căpuitor (a). Cf. F 1185, 1258, De, Mt, Pn.

e) (Si cu determ.: cu corn pentru indoituri, ASG, Șc. metal., 1943, 288, 4, de mină, MOROȘANU, 44, de tinichigeris, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17, Oc, mică, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 5) Bloc mic de sau fontă pe care se prelucurează tabla în atelierul de tinichigerie; sperbora, sichengtoe; v. b a n c ă . Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 15, F 1475, Bl, Sb.

-Pl.: nicovăle gi (rar) nicovăle, (a) Ma, ALMB 613, nicovăle, (a) ALMB 508, 509, 513, 515, 519-521, 528, 533, 537, 539, 541-543, 552, 555, 560, 562, 570, 578, 582, 599, 600, 611, Ag, As, Dc, Md, Pd, PL, Pn, Rs, VM, nicovăli, (a) ALMB 472, 510, 517, 522, 529, 534, 561, 566, 572, 573, 576, 589, 598, 601, 604, 607, 612, 614, 618, 619, 621, 624, Db, Ga, Gr, MC, Mn, Ng, Sb, Tg, nicovăli, (a) ALMB 497, 500, 506, 514, 527, 531, 540, 544, 545, 548, 551, 558, 588, 591, 593, 609, 610, 622, 623. -Și: nacovăle s.f., pl. nacovale, (a) Mt; năcovăle s.f., (a) H 164; năcovăle s.f., (a) H 166; nacovăle s.f., pl. nacovale, (a) H 134, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 34, Cd, Tm, nacovale, (a) MA, Sb, (a) MA; nicovăli s.n., (a) H 172, Mt, ALMB 552.

-(DICT) Din sl. nakovalo, cu unele sensuri specializate în rom. prin analogie cu sensurile germ. Amboss, Stöckel.

NICOVELITĂ s.f. (Si cu determ. de potcovit, Pr) Nicovăle (b). Cf. Ag, Cd, MC.

-Pl.: nicovelițe.

-Nicovăle + suf. -iță.

NICTAMĂR subst. v. nitamăr.

NIDHAMER subst. v. nitam r.

NINTAMĂR subst. v. nitamăr.

NINTE-ȚIGLE subst. v. nitentier.

NIT s.n. a) Element de îmbinare a două piese metalice, format dintr-o tijă cilindrică avînd un cap inițial îngroșat, iar al doilea cap realizîndu-se prin ciocnirea extremității opuse. Cf. F și ALMB generale, ASBc, Prof., 1899-1900, 2, 12, Ag, As, B1, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Ma, MC, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Fd, FL, Pn, Pr, Pu, Rz, Sl, Su, Șb, MOROȘANU, 21, NEAGU, 30, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 25.

b) (Cu determ.: de cercuri, F 905, 1184, 1750, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18, de gîmă, F 424, 771, 926, 1086, 1258, 1494, 1938) Șinar (a).

-Pl.: nituri. -Și: mit s.n., pl. mituri, (a) ASI, Prof., 1897, 9, 296, F 746, 975, 1252, 1382, 1399, 1430, 1603, 1605, 1950, ALMB 528, 547, 580, 602, 604, Cd, Ta, Țg, (b) (cu determ.) F 1963 (de ceruri), Ta (de obesei); mit s.n., (a) F 1958, ALMB 576; niț s.n., pl. nițuri, (a) F 111; niut s.n., (a) F 51, Ci.

-(DICT) Din germ. Niet. -În cele mai multe localități în care s-a putut înregistra pronunția (în rețeaua ALMB, ancheta directă și parțial F) s-a notat forma nit, cu n mișcat, fonetism care a generat părerea vorbitorilor că forma corectă este mit (hipercorectitudine) iar mit, o formă intermediară a palatalizării.

NITAM subet. v. nitamăr.

NITĂMĂR s.n. a) Ciocan ușor, cu care se face nitsirea manuală; ciocan (j), capelmașăr (b), nituitor (a), hantamăr (c), bancamăr (e) nitar (a), franșus (b), ciocănaș (c), ciocănel (d), nitemșier (b), ușurel, letcon (b); v. c ă p u i t o r (a). Cf. F 301, 309, 310, 56 591, 657, 697, 771, 760, 763, 805, 922, 968, 1027, 1028, 1036, 1091 1413, 1414, 1427, 1654, 1749, 1750, 1757, 1864, 1882, 1883, ALMB 60 B1, ANDRIESCU, 7, NEAGU, 24, MOROȘANU, 22, SAHDU, 41.

b) (Prin analogie) Balhamăr (a). Cf. F 1028, 1413, 1414, 1435, Pr.

c) (Prin analogie) Hantamăr (a). Cf. F 298, 943, 1099, B1.

d) (Prin analogie) Ciocan (f). Cf. F 1455, Gr.

e) (Prin analogie; și cu determ. pentru nituit, F 1028) Capni-
tamăr. Cf. F 307, 1366.

f) (Prin confuzie) Mătură-măr (a). Cf. Bl, Su.

g) (Prin confuzie) Zețamăr (a). Cf. F 1027, 1059, 1413, 1414.

h) (Prin confuzie; și cu determ. de potcovit, MA) Ciocan (r).
Cf. ALMB 620.

-Pl.: nitămre. -Acc. și: nítamăr, pl. nítamăre, (a) Ag, Cd,
Db, Dc, Sl și nitămre, (a) ALMB 557, 597. -Și: ditănțan subst., (a)
F 1600; litămăr s.n., pl. litămăre, (a) F 628, MC, (e) F 628; nita-
măr subst., (a) F 1599; nitamer subst., (a) F 1102, (f) F 975; nithá-
măr subst., (a) F 804, 1016, Ci, (b) F 1016, (f) F 307; nithánel
subst., (a) F 1266, 1597; nit-hamer s.n., pl. nit-hamere, (a) ASI,
Pref., 1897, 9, 443; nitramăr subst., (g) F 1098; nictamăr subst.,
(f) F 1366; nidhamer subst., (a) F 32; nintamăr subst., (a) F 709,
712; nitam subst., (a) F 1451, (c) F 1750; nitamburu subst., (a) F 147;
nitamer s.n., (a) F 110, 975, 1128, 1183, 1533, 1902, 1938, (c) F
1183, (d) F 1889, pl. nitámere, (a) Pa, acc. și nítamer, (a) ARVIETE-
URSU-ANDRIESCU, 100, pl. nítamere, (a) Ga (cu determ. de mână); nítá-
mor s.n., pl. nitámere, (a) Gr, Sl, nitámure, (b) Gr; nitamur s.n.,
pl. nitamuri, (a) F 156, 322, 979, 1745 și (cu determ.) F 1446, 1447
(mici), (b) F 1451, (c) F 1107, 1749, (d) F 1446, 1447, (g) F 564;
nitamer subst., (a) F 1889; nítărham s.n., pl. nítărhamuri, (a, h)
Ag; nithabír subst., (c) F 100; nitham subst., (a) F 1625; nithámăr
s.n., (a) F 98, 101, 137, 205, 206, 233, 278, 279, 286, 381, 428, 430,
485, 771, 800, 802, 804, 900, 926, 957, 1087, 1098, 1176, 1193, ALMB
515, (b) F 565, 851, 1056, 1603 și (cu determ.) F 771 (mecanic), (c)
F 347, 278, 771, 985, 1054, (d) F 205, 802, (f) F 1098, (g) F 98, pl.
nithámăre, (a) Su, (e) Dc, Su și nithámere, (a) Pa, scris și nit-
hamăr, (a) F 57, 700, 1026, 1901, (c) 1901, acc. și nítamăr (a) M.

Oc. pl. níthamere, (a) Rz, níthámár, (a) ALMB 504, pl. níthámère, (a) MC, FL, Pn și níthámere, (a) VM; níthámer s.n., (a) F 138, 163, 222, 266, 271, 391, 454, 458, 518, 566, 620, 690, 1006, 1040, 1109, 1344, 1500, 1938, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, Pr, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26, (b) F 113, 1344, (c) F98, 308, pl. níthámere, (a) As, scris și nit-hamer, ASI, Pref., 1897, 9 113, F 54-56; níthámer s.n., pl. nit hamure, (a) Md; níthamul subst., (g) F 830; níthámer subst., (a) F 308, 885, 1251; nitmar subst., (a) F 659; nit-támár subst., (a) F 1494, (c) F 459; nudhamár subst., (d) F 1176; núthamer subst., (a) F 741, (h) F 208; șintamer subst., (e) F 136; vinthamár subst., (a) F 689.

(Pr/INTE-URSU-ANDRIESCU, 100) Din germ. Niethammer. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. hamár și prin analogie cu ciocan. -Formele mitamár, mitamer, mithamár, mithamel, mit-hamer, mitramár, prin hipercorectitudine sau apropiere de forma hipercorectă mit (datorată rostirii cu palatală - đit, đitamár).

NITAMBRU subst. v. nítamăr.

NITÁMER s.n. v. nítamăr.

NITÁMOR s.n. v. nítamăr.

NITAMUR s.n. v. nítamăr.

NITÁR s.n. a) Nítamăr (a). Cf. F 108, 348, 820, 1053, 1440, Ma, Rz.

b) Căpuitor (a). Cf. F 57, 286, 1251, 1432, Pr.

-Pl.: nitare. -Și: mitár subst., (a) F 72, 1607, (b) F 72; nítár subst., (b) F 31.

-Nit + suf. -ar, cf. și germ. N i e t t e r 'nituitor'. -Formele nitár, niutar, de la formele nit, niut (v. n i t).

NITARMER subst. v. nítamăr.

NITĂNȚINGLE s.n. v. nitențier.

NITĂRHAM s.n. v. nitamăr.

NITDORN s.n. Nitențier (a). Cf. F 266, MC.

-Pl.: nitdornuri.

-Din germ. Nietdorn.

NITELȚIGHEL subst. v. nitențier.

NITELȚIGHER subst. v. nitențier.

NITENȚIGHEL subst. v. nitențier.

NITENSIGHER subst. v. nitențier.

NITENSTOC subst. v. nițtoc.

NITENȚIER s.n. a) Unealtă cilindrică de oțel, cu o cavitate la capătul inferior, cu care se desface nitul; trăgător (a), matriță (e), capențier, potriceală (a), preducea (b), daltă (h), naglais (d), nitdorn, forhalt, holchernăr, mit-bac, sponcă; v. și c a p n i t a m â r . Cf. F 32, 161, 278, 454, 620, 789, 1039, 1055, 1266, 1500, 1553, 1654, As, Cd, Ga, Mt, Su.

b) (Prin confuzie) Nitamăr (a). Cf. F 111, 304, 714, 830, 1258, 13, Mt.

-Pron.: ți-er. -Pl.: nitențiere. -Și: nitelțighel subst., (a) F 381, 820, 1901; nekensiber subst., (a) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 16, F 1447; netertigher subst., (a) ASG, Șc. metal., 1930, 182, 15; ninte-țigle subst., (a) F 186, 926, 1902; nítănțingle s.n., pl. ni-tănțingle, (a) Md; nitelțighel subst., (a) F 298, 709, 1109, (b) F 298, 1511, scris și nitel-țighel, (a) F 57, 657, 1476, (b) F 1476; nitelțigher subst., (a) F 301, 1015; nitenfighel subst., (a) F 1176, 1749; nitensigher subst., (a) F 236, 1608; nitențighel subst., (a) F 370, 446, 1739, MOROȘANU, 22; nítentigher s.n., (a) F 308, 390, 392, 591, 700, 753, 1889, pl. nitențighere, (a) Tm; nítentigler

subst., (a) F 25b, 689, 690, 1555; nitențirăr s.n., pl. nitențirăre, (a) VM; nitențirer subst., (a) MOROSANU, 22; niterțigler subst., (a) ALMB 597, scris și niter-țigler, (a) F 741, 1859, (b) F 1859; nitn-țier subst., (a) F 55, 185, 1082, (b) F 919; nîțigheł s.n., pl. ni-țighełuri, (a) Sp; nitumțir subst., (a) F 315, 760, (b) F 315, 1424; nităngigăr subst., (a) F 771, 1382, (b) 1344; țingler subst., (a) F 1765.

-Din germ. Nietensieher. -Pentru forma țingler cf. germ. [Nieten
i n k l i n g e . -Forma nitelțigheł, prin hipercorectitudine
sau apropiere de forma hipercorectă mit (datorată rostirii cu pala-
tala - đit). -În general hiatul din etimon nu este păstrat, fie prin
epentesa unei consoane - oclusiva palatală sonoră sau fricativa pa-
latală surdă -, fie a grupului consonantic -(n)gl-, probabil și pen-
tru că -lar este simțit ca o terminație specifică terminologiei teh-
nice (ca în gubler). -Cele două accente ale compusului germ. se pă-
trează în unele cazuri, datorită și faptului că primul element, exi-
tent și în rom. (nit) face compusul analizabil, iar al doilea accent
corespunde, ca loc, cu accentul rom. obișnuit.

NITENȚIGHEL subst. v. nitențier.

NÍTENȚIGHER s.n. v. nitențier.

NÍTEN-ȚIGLER subst. v. nitențier.

NÍTENȚIRĂR s.a. v. nitențier.

NITENȚIRER subst. v. nitențier.

NÍTERȚIGLER subst. v. nitențier.

NÍTEȚINGHER s.n. Nicovale (b). Cf. Ag, As, Mn, Pr, Sl.

-Pl.: níteținghere. -Și: níțițiglin subst., DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18.

-Din germ. Nietzielklinge.

NITABĂR subst. v. nitamăr.

NITHACUS subst. v. nitȝtoc.

NITHAM subst. v. nitamăr.

NITHĂMĂR s.n. v. nitamăr.

NITHĂMER s.n. v. nitamăr.

NITHĂMOR s.n. v. nitamăr.

NITHAMUL subst. v. nitamăr.

NITHAMUR subst. v. nitamăr.

NITĂȚIGLEN subst. v. nitățingher.

NITMĂR subst. v. nitamăr.

NITĂȘINĂ s.f. Dispositiv de nituit, folosit la tinichigerie.

Cf. Bl, Lu, MOROȘANU, 23.

-Pl.: nitășini.

-Din germ. Nietmaschine.

NITN-ȚIER subst. v. nitentier.

NITȘOC s.n. Metrișă de făcut nituri; v. n a g l a i s (a). Cf.

ASG, Șc. metal, 1922, 136, 17, ibid., 1930, 182, 13, Cd, Lu, Oc.

-Pl.: nitșocuri, Oc și nitșócuri, Cd, Lu. -Și: nitentoc

subst., ASG, Șc. metal, 1943, 282, 1; nithacus subst., F 1500.

-Din germ. Nietstock 'nicovală de nituri'.

NIT-TAMĂR subst. v. nitamăr.

NITUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică ansambluri de două sau mai multe piese metalice care participă la o îmbinare fixă) A forma prin ciocănire sau apăsare al doilea cap al nitului; a prinde (b). Cf. F general, ALMB 600, SANDU, 41.

b) (Prin analogie; complementul este caiaua) A imperciuna. Cf. F 137, 138, 279, Cg, Gr, ALMB 506, 516, 515, 526, 542.

-Pres. ind.: nituiesc.

-(DICT) Nit + suf. -ui.

NITUIER s.n. Naglais (a). Cf. Al 3 602, Cd, Or.

-Pl.: nituiere.

-Nitui + suf. -er.

NITUITOÁRE s.f. v. nituitoar.

NITUITÓR s.n. a) Nitamăr (a). Cf. F 459, 547, 549, 587, 864, 1060, 1263, 1449, 1450, Cg, Tm, SANDU, 41.

b) Căpuitoar (a). Cf. F 102, 222, 271, 391, 567, 789, 858, 864, 1024, 1060, 1085, 1155, 1257, 1654, Cg, Mn, Pr, Tm.

c) (Prin analogie) Ciocan (f). Cf. F 543, 1056, Ng.

d) (Și cu determ. de caiele, F 1041) Nicovală (b). Cf. F 298, 308, 850, 1027, 1107.

-Pl.: nituitoare. -Și: mituitoar s.n., (b) F 1382; mmituitoar s.n., (d) F 1958; nituitoare s.f., (a) F 713, 880, 1185, (b) F 1304.

-(DICT) Nitui + suf. -tor. -Forma mituitoar este hipercorectă.

-Forma mmituitoar, prin apropiere de mnit (v. n i t), socotită ca formă intermediară între nit cu palatală și forma hipercorectă mit.

NITUMȚIR subst. v. nitențier.

NIT s.n. v. nit.

NITIGHEL s.n. v. nitențier.

NIUT s.n. v. nit.

NIUTĂR subst. v. nitar.

NIVELĂ vb. I Tranz. a) (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. F 59, 163, 467, 529, 765, 766, 1087, 1346, 1510, 2000 Mt, Șb.

b) (Complementul indică piese plate de metal; și cu determ. al doilea, F 59) A fățui (a). Cf. F 529, 1263, As.

c) (Complementul indică unghia animalului de potcovit; în sintagma) A nivela cu cuțitoaia = a cuțitui (a). Cf. F 454, 1106, 1533, Pd.

-Pres. ind.: nivelez. -Și: nevilă vb. I, (a) F 1432; nivilă vb.

I, (c) ALMB 520.

-Sensuri specializate ale rom. nivela (DICT, din fr. niveler).

NIVELĂR s.n. Vinclu. Cf. F 472, 1252, Pn.

-Pl.: nivelare.

-Nivela + suf. -ar.

NIVELĂTOR s.n. Zețamăr (a). Cf. F 1036, 1854, Mn, Pd.

-Pl.: nivelatoare.

-Sens specializat al rom. nivelator (DICT, nivela + suf. -tor),
probabil din sintagma (ciocan) nivelator, prin brevilocvență și sub-
stantivare.

NIVILĂ vb. I v. nivela.

NÎTĂNȚIGĂR subst. v. nitențier.

NOCLINGHI subst. v. lehring.

NOGLAIȚ subst. v. naglais.

NOGLĂIZĂM s.n. v. naglais.

NOGLĂIZEN subst. v. naglais.

NOGLĂIZER s.n. v. naglais.

NOGLĂIZM s.n. v. naglais.

NOGLĂIZNE subst. v. naglais.

NOIGLĂȚ s.n. v. naglais.

NOINGLĂIZN s.n. v. naglais.

NUDHAMĂR subst. v. nitamăr.

NUT¹ s.n. Spițang (a). Cf. F 72, VM.

-Pl.: nuturi.

-Cf. germ. N i e t [zange].

NUT² subst. v. nutmaisel.

NUTHAMER subst. v. nitamăr.

NUTMÀISEL s.n. a) Craițmaisel (a). Cf. F 651, 905, 1597, 1864,
Db, Gm, Or, Sl, Sb.

b) Daltă (g). Cf. F 156, 628, 1091, Db.

-Pl.: nutmaisele. -Și: nut subst., (a) F 165; nutmaizăr subst.,
(b) F 286; nut-maizer subst., (a) F 741.

-Din germ. Nutenmaiesel (BEST, 87, DITTMAN, II/109, TIKLESCH,
84). -Forma nut, din primul element al comp. germ. sau din formele
rom., prin brevilocvență.

NUTMAIZĂR subst. v. nutmaisel.

NUT-MAIZER subst. v. nutmaisel.

OBADĂ s.f. Butuc (b). Cf. F 287, 857, 1428, MC, Fr.

-Pl.: obesi.

-Sens specializat prin analogie al rom. obadă (DICT, din sl. obedŭ).

ÓBÁRLÒGÁ s.f. Piesă de metal, cu care se îmbracă pe deasupra podul osiei la căruțele vechi. Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 52, Md, Rs.

-Pl.: obărloge și obărlogi.

-Din germ. Oberlage 'inveliș superior' (KIRSTEN-RINNO, 55 'pa-trișă').

OBERSÁIBÁ s.f. Maglăis (a). Cf. F 20, Ci, Pu.

-Pl.: oberșáibe.

-Din germ. Oberscheibe 'șalbă superioară'.

OCLÍNC subst. v. haucling.

OFLINC subst. v. haucling.

OFLING subst. v. haucling.

OFLUENC subst. v. haucling.

OPTINÓG s.n. v. haucling.

OGLÁJIE s.f. Călcător. Cf. F 895, PL.

-Pron.: ji-e. -Pl.: ogljaii.

-(DICT) Formă a rom. oglavă, prin specializare (din sl. oglavŭ).

OJOG s.n. Brender (a). Cf. F 59, Ma.

-Pl.: ojoguri.

-Sens specializat al rom. ojog (DICT, din magh. assag).

OLAISMÁR subst. v. holaisán.

OLÁIZ s.n. v. holaisän.

OLÁIZÁN s.n. v. holaisän.

OLAIZER subet. v. holaisän.

OLAIZIC subet. v. holaisän.

OLAIZN subet. v. holaisän.

OLÁIZNIC subet. v. holaisän.

OLÁRÍ vb. IV a) Trans. (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 1041, Gr, Lu, Pa.

b) Trans. (Complementul indică butucul roții) A ghinui. Cf. F 711, 1015, 1399, As, Pd.

c) Intrans. (Despre bucgă) A avea joc din cauza butucului lărgit. Cf. MC, Mt, Rs.

-Pres. ind.: olăresc, olărește (3).

-Din olă.

OLÉNDER s.n. v. holaisän.

ONDULÁ vb. I Trans. (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 158, 906, 907, 1757, Fr, Ma, Ta.

-Pres. ind.: ondules.

-Sens specializat al rom. a ondula (DICȚ, din fr. onduler).

OPOR s.n. Cerculeț de fier la capătul osiei la căruța veche. Cf. MA, Ng, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 22.

-Pl.: opoare.

-(CADE, SCRIBAN, TDRG) Din bg. opora, scr., pol. opor 'sprijin'.

OPSARD subet. v. apget.

OPTENÍC s.n. v. haucling.

OPTINÍC s.n. v. haucling.

ORCHER subet. v. bolcher.

ORȚANGĂN s.n. Clegte (e). Cf. F 77, 183, 1119, 1304, Db, Gm, Or, Vm.

-Scris și: or-țangăn, F 54-56. -Pl.: orțangăne.

-Din germ. Ohrseuge (KRAUSS, v. e h r (2e)).

OȚEL s.n. (Și cu determ. indicînd întrebunțarea sau modul de fabricare: oțel de arc, Gr, oțel de arcuri, ASG, Sc. metal., 1893, 55, 24, oțel de turnătorie, Cd) Aliaj de fier cu carbon folosit pentru rezistența, duritatea și elasticitatea lui în fierăria negtegu-gărească. Cf. F general, H 86. (În construcții) Oțel iute v. i u t e (a); oțel moale v. m o a l e (a); oțel molcuț v. m o l c u ț (a); oțel tare v. t a r e (a).

-(DICT) Din sl. ocělă.

OȚEL-GŪSTAL s.n. Oțel obținut în turnătorie. Cf. ASG, Sc. metal., 1893, 55, 24, Db, Oc.

-Din germ. Gusstahl 'oțel turnat', la care s-a adăugat determi-natul rom. oțel.

OȚELÍ vb. IV Trans. (Complementul indică piese metalice) A căli. Cf. F 47, 91, 169, 181.

-Pres. ind.: oțeleesc.

-(DICT) Din oțel.

OVĂLĂ s.f. Nicovală (a). Cf. H 112, Mn, Tn.

-Pl.: ovale.

-Cf. n i c o v a l ă sau adj. ovală (de la forma obiectului) substantivat.

OVALIZĂ vb. I Trans. (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 137, 237, 564, 776, 789, 820, 1252, Ag, Md, Pn.

-Pres. ind.: ovalizez. -Și: covaliză vb. I, Mt, Pd.

-Sens specializat al rom. ovaliza (DICT, din fr. ovaliser). - Forma covaliza, prin apropiere de covăți.

OVĂLĂ vb. I v. ovăli.

OVĂLÍ vb. IV Trans. (Complementul indică o piesă metalică, d
exemplu brăsdarul plugului) A covăși (a). Cf. F 547, 549, 743, 110
1533, 1889.

-Pres. ind.: ovălesc. -Și: ovăla vb. I, prez. ind. ovăles, F
1938; ovălu vb. IV, prez. ind. ovăluiesc, Șb.

-Din oval.

OVĂLÍT, -Ă adj. (Despre brăsdarul plugului și alte piese late
de fier) Covășit². Cf. F 549, 1533.

-V. ovăli.

OVĂLUÍ vb. IV v. ovăli.

PAFTĂRĂ s.f. v. praftură.

PAISĂR subst. v. paizer.

PAISĂ subst. v. paizer.

PAISER s.a. a) Forbaistru (a). Cf. F 711, 743, 753, 1599, 1753, Ag, Cg, Gm.

b) Chernez¹ (c). Cf. F 1183, Ag, De.

c) Splintdorn (a). Cf. F 1251, Fr.

-Pl.: paizere. -Si: paizăr subst., (a) F 986; paize subst., (a) F 1743; paist subst., (a) F 1735; paistru subst., (a) DĂNĂȚILĂ-LAZĂR, 41; paizăr subst., (a) F 1348; paizter subst., (a) F 738, 1750, 1809, (c) F 1743; paizăr subst., (b) F 113; paizer subst., (a) F 1447, (c) F 1446, 1447.

-Din germ. Paizzer (KRAUSS). -Formele cărora nu li s-a precizat genul (a. sau n.) sînt probabil s.n., încadrate ca nume de unelte în rom. -Formele paizer, paizăr par pronunțări rom. hipergermanice (cu s restit s), iar paizăr, paizter continuă același proces de falsă adaptare la pronunțarea originală (cu s restit ț).

PAIST subst. v. paizer.

PAISTRU subst. v. paizer.

PAISTANG s.a. v. baisang.

PAITĂMĂR s.n. Forbaistru (a). Cf. MD, Sl.

-Pl.: paizămăre.

-Compus recunoscut în germ., format în rom. din elemente de origine germ. paizăr, paizter (v. paizer, din germ. Paizzer) și hamăr

(din gorn. Hammar), după modelul termenilor rom. de origine germană.
spitămăr, spilntămăr.

PAIȚĂR subst. v. paizer.

PAIZĂR subst. v. paizer.

PAIZNER subst. v. paizer.

PAIHMĂ s.f. v. balhamăr.

PAIHMĂR s.n. v. balhamăr.

PANĂR s.n. Daltă (a). Cf. F 776, Gr.

-Pl.: panare.

-Penă + suf. -ar.

PĂNĂ s.f. a) (și cu determ. de fier, F 588) Daltă (a). Cf. H 154
F 1501, Ma, PL.

b) Apot (b). Cf. F 236, 307, 381, 588, 1295, 1864, Do, Mt.

c) (și cu determ. orucișă, F 72, 271, 392, 1135) Craițmaisel (a).
Cf. Gr, Pa.

d) (și cu determ. cu coadă, F 163, 207, 286, 1864) Daltă (g). Cf.
F 137, 208, 588, 1477, Ag, Ma, Pd.

e) (și cu determ.: de fier, F 309, 789, lungă, F 138) Șpiatdore
(a). Cf. F 564, 753, 820, 895, 1055, 1095, 1176, 1263, 1413, 1414, G1
Ga, MG, Rz, Șb, VM.

f) Spitămăr¹ (a). Cf. Șb, MOROSANU, 15.

g) (și cu determ. de desfăcut caiete, Șb) Handling (a). Cf. F
1501, As, Do, Or, Rz, Șb.

h) Leafă. Cf. ALMB 489, 510, 551, 577.

i) Păpșă (a). Cf. ALMB 613, Or, Șb, Tm.

j) Praftură. Cf. ALMB 625, MA, Tg.

-Pl.: pena.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. penă (DIOT, lat.
pinna).

PANŞPAN s.n. Oraşmaisei (a). Cf. Bl, MC, Pa.

-Pl.: paşpanuri.

-Etimologia necunoscută, v. p a a a .

PATENT s.n. v. patent.

PAPAGAL s.n. Cleşte (a). Cf. F 1252, 1608, As, Ls, Tm.

-Pl.: papagali.

-Sens specializat al rom. papegal (DIOŢ, dia ngr. pap(p)aghal(1)-os, it. pappaglio), prin brevilocventă dia comp. cleşte-gură-de-papegal şi cleşte-papegal.

PAR s.n. (în construcţia) A trage şina la pari = a pune şina pe roată printr-un sistem rudimentar de ovrige, scoabe şi drugi aşezaţi între şina facilă şi roata de lemn, minuite pe rând de mai mulţi lucrători; drug (b), manelă; v. c i r l i g (c). Cf. F 159, 222, 690, 954, 1028, 1102, 1528, 1864, Ag, Ls, MA, Pu, ALMB 525.

-Pl.: pari.

-Sens specializat al rom. par (DIOŢ, lat. palus).

PAS s.n. a) (şi cu determ.: de filet, F 700, 1109, de ghivent, F 804, 1040, 1511, de gurub, F 1344) Distanţa dintre un punct al unui filet şi punctul cel mai apropiat lui după efectuarea unei rotiri complete, măsurată pe o paralelă a axului; mărime, interval. Cf. F general, Bl, Cg, Do, Gr, MA, MC, Pd, PL, Pa, Pu.

1. (în sintagma) Pas mare (sau pas bifort, Pr, pas rar, MA, Tm) = distanţă mare, măsurată în toli, caracteristică filetelor Withwort. Cf. F 13, 1100, Ag, Gr, Pr, Pu, Sl, Sb.

2. (în sintagma) Pas mărunţ (sau pas des, MA, Tm, pas metric, F 459, Pr, pas mic, F 1100, Ag, Pr, Sb) = distanţă mică, măsurată în mm., caracteristică filetelor metriche. Cf. F 13, Cd, Gr, Sl.

b) Lungime de arc măsurată pe filet dintre un punct şi punctul cel mai apropiat lui după efectuarea unei rotiri complete; pas (b).

spirală (a). Cf. F 137, 626, 772, 804, 1511, 1608, D6.

-Pl.: pasuri, pass, (a) Pd. -Și: impás subst., (a) F 871; peș s.m., pl. pași, (a) VM.

-Sensuri specializate ale rom. pas (DIOT, lat. passus).

PĂȘCHEVENT s.n. Filet (b2). Cf. F 298, Gd, Fr, VM.

-Pl.: pașcheventari. -Și: pașchevinț s.n., BC, Pu.

-Contaminare între germ. Gewindegang 'pas de filet' și Gewin-
winde 'șurub cu pas metric'.

PĂȘCHEVINȚ s.n. v. pașchevent.

PĂȘNIC subst. v. pașnic.

PAȘ s.m. v. pas.

PĂȘNIC s.n. Compas. Cf. F 13, 14, 20, 43, 55, 77, 113, 163, Ma;
Ba.

-Pl.: pașnice. -Și: pașnic subst., F 59.

-(TRDG) Sub paș² și pașnic², probabil prescurtare din ital.

compasso.

PAT s.n. (Și cu determ. de tras șina, F 111, 975, 1057) Presă
(a). Cf. F 976, Gr, Ng, Pa.

-Pl.: patari.

-Sens specializat prin analogie al rom. pat (DIOT, din agr. pa-
tos), v. și m a s ă, s c a n a.

PĂȚĂȘOĂ s.f. a) Stâncă (a). Cf. F 760, 763, 830, 1344, AIMEB 525,
527, 538, 542, 600, MA.

b) (Și cu determ. pentru tras roți, F 820) Presă (a). Cf. F 613,
MC, Pu.

-Pl.: pătăști.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. pațășă (DIOT, cf.
t a ș o ă).

PĂȚĂȘT a) s.n. (Și cu determ.: de lăcătușărie, F 390, pentru me-

canică, F 454, Bl, pentru tinichigierie, F 470, ~ și în comp.: ~ -
but-de-rasă, F 518, ~-clește, F 32) Clește special, cu profilul fâ-
oilor combinat, astfel încît să poată executa mai multe operații (de
tăiere, apucare, înșurubare, scotere a ouielor), folosit și în fieră-
rie; clește (g), falțang (c), faiarțang (e), flacțang (b), șurubar
(b), rolțang (e), patențang, mor (d), blecțang (f), cheis (f), rua-
țang (c), tapîțar. Cf. F general, Ag, As, Cg, Db, Dc, Gr, MA, Ma, MC,
Mt, Ng, Oo, Pd, Pa, Ra, Sl, Șb, Țg, ALMB 517, NEAGU, 25.

b adj. (în sintagma) Șarub patent = șarub cu filetele avînd di-
mensiuni standardizate, făcut de obicei cu mijloace industriale. Cf.
As, Cg, La, Ma, Md, Cr, Pa, Sl, Șb.

-Pl.(a): patente și patenturi, As, Db, Ma, Pd. -Si: patent s.n.,
pl. patente, (a) Cd și patentari, (a) Ga.

-(DICT) Din germ. Patent. -Pentru (a), și dia comp. germ. Patent
[sange] sau dia sintagma (clește) patent, prin brevilocvență și sub-
stantivare.

PATENTAMER s.n. v. patențang.

PATENȚANG s.n. Patent (a). Cf. Cg, Co, VM.

-Pl.: patențancuri. -Si: patentamer s.n., F 1039.

-Dia germ. Patentzange. -Forma patentamer, prin scotănierea etil-
onului cu germ. Hammer 'ciocan' (v. și blecămăr, blecsamer, bleșpa-
mer pentru blecțang, flacțam pentru flacțanghe).

PATFAIL subst. v. patfaillă.

PATFAILLĂ s.f. Forfaial. Cf. As, Dc, Ga, MA, Ma, PL, Pa, Șb.

-Pl.: patfaile. -Si: patfaial subst., NEAGU, 27.

-Dia germ. Packfaile 'pildă de dumină'.

PAZBET s.n. Clește de tinichigierie pentru făcut închișturi.

Cf. Bl, MOROSANU, 23.

-Pl.: pazbete.

-Of. germ. B r e t t (KRAUSS).

PĂLĂRIĂ vb. I Refl. (Despre roata de căruță) A se deforma, pe deplasarea spițelor și obeiilor față de poziția perpendiculară pe butuc. Cf. AIMEB 499, 527, Fr, Ma, Sl.

-Proa.: ri-a. -Pres. ind.:3: pălăriașă.

-V. pălărie.

PĂLĂRIĂȚĂ adj.f. (Despre roata de căruță) Deformată, prin deplasarea spițelor și obeiilor față de poziția perpendiculară pe butuc. Cf. AIMEB 499, 527, Ng, Pd.

-Proa.: ri-a. -Pl.: pălăriațe.

-V. pălăria.

PĂMĂTUȚ s.n. v. pământuf.

PĂMĂTUȚ s.n. Praftură. Cf. H 23, F 174, 205, 277, 306, 466, 476, 563, 590, 629, 711, 805, 880, 920, 979, 1086, 1106, 1192, 1252, 1341, 1366, 1452, 1477, 1523, 1950, MC, AIMEB 568, 653.

-Pl.: pământufuri. -Si: pământuc s.n., pl. pământuce, AIMEB 468, 476, pământug subet., F 1036; pământuh s.n., H 24, pl. pământuhari, AIMEB 62 pământuf s.n., pl. pământufuri, F 1185, 1251, 1399, 1413, 1414, 1494, 1599, AIMEB 645, 656, 665.

-(DIOȚ) Din sl. *pomotaha. -Pentru forma pământuf v. p a a i (j) prin etimologie populară, unele prafturi fiind confecționate din pișni (pene) de perumb în loc de cirpe sau piețe.

PĂMĂTUȚ subet. v. pământuf.

PĂMĂTUȚ s.n. v. pământuf.

PĂMĂTUȚ s.n. v. pământuf.

PĂPUȘĂ s.f. a) (Si cu determ. de dogar, An) Unealtă cu comandă de forma unui cicoan cu vârful șăușit, cu care se bat cerouri la butuc cicoan (Ț), babă (a), balthamăr (a), batoă (a), pană (i), seșamăr (h). Cf. F 985, AIMEB 504, 514, 613, MC, Pd, Șb, ȚE, VM.

b) (Prin analogie) Balhamăr (a). Cf. F 428, 747, As, MC, Bs.
c) (Prin analogie) Cherner¹ (a). Cf. F 776, 1464, Cd, Or.
d) (Prin analogie; și cu determ. de fier, F 895) Dop. Cf. F 975,
c, MC, Pd, Sl.

e) (Prin analogie) Forbastru (a). Cf. F 1055, Db, Ng, PL.
-Pl.: păpuși și păpușe, (a) ALMB 504, 514, MC, (b) MC, (c) Cd,
d) MC.

-Sensuri specializate ale rom. păpuș (DIOT, cf. lat. p a p a).

PĂSCUI vb IV v. păsu.

PĂSU¹ vb. IV Trans. a (Complementul indică potcoava) A potrivi,
a etanșa pe copită, prin ajustarea unghiei cu raspa și ouțitoaia; a
așeza (a), a ajusta (b), a etanșa, a fixa; v. a p o t c o v i . Cf.
F general, ALMB 506, 508, 520, 524, Ag, As, Bl, Cg, Db, Dc, Gm, MA,
MC, Ng, Pd, PL, Pr, Pu, Rz, Su, Tm, Ţg, VM.

b) (Prin restrângere; complementul indică potcoava caldă; și în
construcțiile: a păsu fierbinte, ALMB 525, Gr, a păsu de fierbinte,
Oo) A arde (a). Cf. F general, ALMB 499, 500, 507, 512, Cd, Cg, Ci,
Ma, Mn, Ng, Pd, PL, Pa, Rz, Sl, Șb, Tm, ANDRIEȘCU, 17.

c) (Prin extensie; complementul indică potcoava) potcovi. Cf.
F 309, 619, 1027, 1085, 1095, 1098, Db, Gr, MC, Sl, Su.

d) (Complementul indică potcoava) A găfui (a). Cf. F 72, 765,
766, 820, 954, 1304, 1427, BC, Gr, Mt, Pu.

e) (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăsdarul pi-
gului; și în construcția a păsu la rotund, Cd) A covăți (a). Cf. F
985, 1027, 1099, 1102, 1397, 1533, Db, Gm, Lu, Ma, Md, Oc, PL, Su, Tm.

f) (Complementul indică capetele șinei sau ale altor bucăți de
fier ce trebuie să fie sudate prin forjare) A încăleca. Cf. F 709,
1414, ALMB 500, Ag, Db, Gm, Mt, Rz, Sl.

g) (Prin extensie; complementul indică piese de fier) A fierbe
(b). Cf. F 712, 1099, BC, Dc, Fr, Lu, PL, Pu, VM.

b) (Complementul indică butucul roții) A ghinaci, v. a d ă l t i (a), a l i n g u r i . Cf. F 1040, 1413, 1435, 1785, 1902, Fr, Gr MA, Mt, Or, Sb, Tm.

i) (Complementul indică diferite piese metalice cu care se leagă căruța, de exemplu bleahurile) A potrivi în stare fierbinte pe lemn, pentru a se fixa mai bine între ele. Cf. ALMB 499, 506, 515, 525, 527 Br, El.

Pres. ind.: pășuesc. -8i: compășui vb. IV, (d) F 147; pășui vb. IV, (a) F 631; pășui vb. IV, (a) F 985; pățui vb. IV, (a) F 1432; plătuț vb. IV, (o) F 529.

-(DICT) Din germ. passen. -Pentru forma compășui, confuzia cu pășui² 'a măsura cu pasul = compasul'.

PĂȘUI² vb. IV Trans. (Complementul indică spițele sau obzeile) A măsura cu p a s u l (o). Cf. F 1749, 1901, ALMB 624, Ma, Tg.

-Pres. ind.: pășuesc.

-Pas (o) 'compas' + suf. -ui.

PĂȘUIĂLĂ s.f. a) Pășuit (a). Cf. F 43, 485, 771, 1006, 1374, 174 1902, Ci, Do, MA, Mn, Or, Pu, Rr, Tm.

b) Arsură. Cf. F 298, 446, 1099, 1304, As, Ma, Ng, Tg, ALMB 520.

c) (Prin extensie) Peticovit (a). Cf. F 147, 271, 590, 697, 905, 1027, 1450, 1654, Bl, Do, Mt, Fr, Su.

-Pl.: pășuieli.

-Pășui¹ + suf. -ală.

PĂȘUIRE s.f. a) Pășuit (a). Cf. F 309, 806, 1041, 1533, Lu, Mt.

b) Covățit¹. Cf. F 772, 1106, 1958, Md, Pa, Tm.

c) (Prin extensie) Peticovit (a). Cf. F 689, 1366, Pr.

-Pron.: su-i. -Pl.(rar): pășuiri.

-V. pășui¹.

PĂȘUIT n.,ă: 1) Acțiunea de a p ă s u i (a) și rezultatul ei; p ă ș u i a l ă (a), p ă ș u i r e (a), p ă ș u i t a r ă, fixare. Cf. F 309, 310, 322, 429,

8, 529, 563, 709, 712, 883, 920, 1060, 1102, 1221, 1735, 1743, 1864
Ol, As, BC, Ci, Db, Gm, Ma, Mt, Oo, Or, Șb.

b) Arsură. Cf. F 529, 564, 1095, 1864, Ag, Cd, Cg, Gr, Sl.

c) (Pria extensie) Potocovit (a). Cf. F 469, 620, 880, 1087, 1435,
183, Do, Fr, Mn, PL, Pr, Tm.

-Pron.: su-it. -Pl. (rar): păsuitari.

-V. păsu¹.

PĂSUȚĂ adj.f. (Despre potocovă) Fixată etanș pe unghia calului.
f. AIBM 499, 516, 522, 524, Lu, Mn, Ng, Pd, Țg, VM. (În construcția)
potocovă păsuță pe cald v. c a l d (b).

-Pron.: su-i. -Pl.: păsuțe.

-V. păsu¹.

PĂSUȚOR s.n. Blecșang (a). Cf. F 136, BC, FL, Pu.

-Pron.: su-i. -Pl.: păsuțoare.

-Păsu¹ + suf. -tor, probabil din sintagma (olește) păsuitor (-
le păsuitor), pria brevilcoventă și substantivare.

PĂSUȚURĂ s.f. Păsuitor (a). Cf. AIBM 512, 522, MC.

-Pron.: su-i. -Pl. (rar): păsuțuri.

-Păsu¹ + suf. -tură.

PĂSUȚI vb. IV v. păsu¹.

PĂTRĂT adv. (În construcția) A bate fierul pătrat = a bate cu
ciocanal perpendicular pe fier pentru a-i face muchii. Cf. As, Cd,
Og, Md, Pr, VM.

-(DICT) Din patru.

PĂȚUI vb. IV v. păsu.

PĂȚĂLĂ s.f. a) (Și cu determ. ~ a foaiului, F 1040) Călcător (a).
Cf. F 138, 222, 266, 310, 454, 467, 700, 800, 885, 957, 1034, 1182,
1446, 1730, 1749, 1902, Db, Ng, Pd, PL.

b) Cămpână (b). Cf. F 765, 766, MC.

-Pl.: pedale. -Și: petală s.f., (a) F 381.

-Sensuri specializate ale rom. edali (DIOȚ, dia fr. pédale).

PEDESTAL s.n. v. pedestal.

PERIE s.f. Praftară. Cf. AIMS 579, Db, FL.

-Pron.: ri-e. -Pl.: perii.

-Sens specializat prin analogie al rom. perie (DIOȚ, etimologi necunoscută, cf. sl. p e r i j e).

PETĂLĂ s.f. v. pedală.

PETROȘAN s.m.sg.t. v. petroșani.

PETROȘANI s.m.sg.t. Huilă extrasă din bazinul Petroșani sau considerată ca atare. Cf. F 111, 256, 1743, As, Md, Tn.

-Și: petroșan s.m.sg.t., Cg, Ma, Mn, Pr, Șb, Țg.

-Din sintagma [cărbune de] Petroșani, prin apelativizare, cu -ani adaptat și formal pentru sg. (Pentru procedeul v. c o m â a e s i l e s , o a r d i f). -Formele sint s.m. prin analogie cu s.m. cărbune.

PIĂTRĂ s.f. (Și cu detarm. de ascuțit, F 896, MC, Sl și în ce: ~ păstrăv, Pu) Cute. Cf. As, Dc, MA, Mn, Pd.

-Pl.: pietre.

-Sens specializat al rom. piatră (DIOȚ, lat. petra), din sint. na piatră (de ascuțit), prin brevilocvență.

PICIOCAN s.n. Spițamăr¹ (b). Cf. F 266, 956, 1109, Dc, Rz, S

-Pl.: picioacane.

-Calo parțial după germ. Pikhammer.

PICHĂMER s.n. Spițamăr¹ (b). Cf. F 266, 789, Db.

-Pl.: pichamere. -Și: picón subst., F 1181.

-(LR, II, 1953, 6, BINDER, EG, IV, 196) Din germ. Pikhammer.

PIOIOR s.n. a) Botno (a). Cf. F 922, Pu, Sl.

b) (În comp. picior-de-capră) Clește (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, Cd, Tm.

-Pl.: picicare.

-Sensuri specializate ale rom. picior (DICT, lat. petiolus).

-Sensul (a) probabil din sintagma piciorul (nicovalei), prin brevilocvență. -Sensul (b) din comp. (clește)-picior-de-capră, prin brevilocvență.

PICÓN subst. v. pichamer.

PIEDESTÁL s.n. Bancă de îndreptat și fâltuit tabla la tinichigarie; v. b a a c¹ (a). Cf. F 1133, Or.

-Pl.: pedestaluri. -Si: pedestal s.n., ASG, Sc. metal., 1888, 40, 17 (cu determ. de tinichigarie).

-Sens specializat al rom. pedestal (DICT, din fr. pedestal).

PÍESĂ s.f. (Cu determ. formulară) Naglais (a). Cf. F 307, Ng, Pr.

-Pl.: piese.

-Cf. germ. F o r m g e s e n k 'matriță de formare', germ.

F o r m l e h r e 'șablon de formare'.

FILĂ s.f. a) Sculă aşchietcare, cu mier și cu corp în formă de oară avînd pe suprafața ei un număr mare de dinți mărunți, folosită la prelucrări de ajustare manuală; failă, verni. Cf. H și F general, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 19, *ibid.*, 1893, 55, 22, *ibid.*, 1909, 107, 116, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Db, Dc, Gm, Gr, MA, Ma, MC, Md, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pa, Pr, Pn, Rz, Sl, Su, Șb, Tm, Tg, VM, ALMB 522, MOROȘANU, 10, ANDRIESCU, 7.

b) (Și cu determ. și în comp. indicînd diferite feluri de dantură a pilei). 1. (Și cu determ.: aspră, F 77, Bl, Cd, Mt, Tg, brută, Cg, Gm, Su și în comp.: ~-for, As, ~-forfael, F 1252) Forfaiel. Cf. F 858, 1435, 1510.

2. (Și cu determ.: basardă, VM, bastard, ASBe, Sc. prof., 1957,

25, 66, bastardă, F 459, cu dinți mari, F 1186, Pd, Șb, mare, F 1864 Gr, Mt, rară, Do, Ta, rară la dinți, Md) Bastard (a). Cf. F 255, 10C

3. (Cu determ.: cu dantura mijlocie, PL, cu dinți mijlocii, F 620, 1186, mijlocie, F 206, 919, 1176, normală, F 880, potrivită, F 957, semifină, F 108, 588, 900, 979, 1397, 1424) Fetșitor (a).

4. (Și cu determ.: cu dinți mici, F 1186, cu ferii mici, Pr, cu dinți mici, F 474, deasă, F 804, deasă la dinți, Mt, faină, ASI, Pre 10, 444, fină, ASG, Șo. metal., 1894, 60, 106, ibid., 1909, 107, 108, 206, 588, 689, 772, 858, 864, 871, 880, 900, 919, 957, 979, 1055, 1106, 1183, 1263, 1599, Ag, Bl, Ma, Md, Ng, Pd, Pu, Sa, V. SANDU, 42, fină de finit, As, măruntă, F 550, 919, MC, Md, Mt, măruntă la dinți, Tg, mică, ASG, Șo. metal., 1909, 91, 34, MA și în comp.: ~-șlicot-fain, ASG, Șo. metal., 1909, 107, 188, ~-șlifai, F 485, ~-șlit, F 1176) Șlinterfaiel. Cf. F 1027, OI.

o) (Și cu determ. și în comp. indicând forma secționii transversale a corpului pilei). 1. (Și cu determ.: ascuțită, F 77, 383, 588, în formă de cuțit, ASG, Șo. metal., 1914, 116, 252 și în comp.: ~-cuțit, ibid., 1914, 116, 228, F 13, 57, 136, 137, 206, 255, 464, 486, 619, 804, 900, 1006, 1036, 1040, 1055, 1085, 1087, 1176, 1186, 1263, 1304, 1424, 1427, 1435, 1500, 1537, 1608, 1749, 1864, 1902, 1938, A: Bl, Cd, Cg, Do, Gr, MA, Md, Mt, Pa, Sa, Șb, Ta, VM, ~-cuțitaș, ASG, Șo. metal., 1909, 107, 134) Meserfaiel. Cf. F 628, 1510, BC.

2. (Cu determ.: blat, F 1533, plată, F 1266, 1397 și în comp.: ~-fișel, ASG, Șo. metal., 1904, 91, 34, ~-fișer, ibid., ibid., 1909, 107, 20 și 117, ~-lamă, F 1181, ~-ramă, F 919) Lemă.

3. (Cu determ.: dreptunghiulară, ASG, Șo. metal., 1904, 91, 34 F 310, 1106, SANDU, 42, NEAGU, 25, în patru muchii, Ma, lată, ASG, Șo. metal., 1930, 182, 7, ASBo, Șo. prof., 1957, 25, 66, F 137, 315 454, 620, 871, 1251, 1729, 1958, Cg, Ma, Ng, Pd, Pu, Sa, mare dreptunghiulară, DĂNĂȚĂ-LAZĂR, 19, pătrată, ASI, Prof., 1897, 9, 448,

SG, So. metal., 1904, 91, 34, ASBo, So. prof., 1957, 25, 66, F 137, 63, 1476, Cg, Pr, Su, SANDU, 42) Lătucaie.

4. (Cu determ.: nare rotundă, DĂNĂȚĂ-LAZĂR, 19, ovală, F 1183, rotundă, ASG, So. metal., 1894, 60, 141, ASI, Prof., 1897, 9, 73 și 44, ASG, So. metal., 1904, 91, 34, ASBo, So. prof., 1957, 25, 66, F 37, 163, 871, 1028, 1476, As, Cg, Db, Ma, Pr, Pu, Rz, Su, Ta, NEAGU, 5, SANDU, 42) Rvadfaile.

5. (Cu determ.: cu eluc, F 1477, junate rotundă, Rs, junătate rotundă, ASG, So. metal., 1894, 60, 141, ASI, Prof., 1897, 9, 73, ASG, So. metal., 1904, 91, 34, ibid., 1930, 182, 7 și 19, F 1027, 1186, 1476, 1511, Ag, Pu, NEAGU, 25, semilună, F 454, semirotundă, ASBo, So. prof., 1957, 25, 66, F 309, 1106, 1184, 1266, 1397, 1533, As, Cg, Db, Pr, Su, SANDU, 42, simetrică, F 310) Halbrund.

6. (Și cu determ.: cu trei muchii, F 1304, Șb, DĂNĂȚĂ-LAZĂR, 19, în canturi, F 20, în muchii, F 179, în trei canturi, F 110, 1266, 1397 PL, Pu, VM, în trei colțuri, F 620, în trei muchii, ASG, So. metal., 1930, 182, 19, F 54, 55, 550, 613, 647, 690, 905, 957, 1006, 1346, 1424, 1427, 1435, 1599, 1729, 1864, 1963, Ag, As, Cd, Gr, Ma, MC, Md, Mt, Pr, Rz, Sl, Su, Tg, VM, triunghiulară, ASG, So. metal., 1886, 29, 57, ibid., 1904, 91, 34, F 77, 108, 206, 310, 428, 454, 529, 564, 590, 619, 700, 765, 766, 772, 776, 851, 871, 880, 900, 919, 966, 1040, 1060, 1106, 1113, 1176, 1186, 1263, 1500, 1511, 1607, 1938, Cg, Db, Ng, Pd, Pa, Pr, Pu, Rz, Su, NEAGU, 25, triunghiulară, Ta, triunghiurală, F 1654, Do și în comp. ~-triunghi, F 588, 804, 1095, 1184) Draicanfaile. Cf. F 624, 626, 628, 709, 738, 830, 859, 975, 1510.

d) (Cu determ. și în comp. indicând diferite funcții specializate) l. (Cu determ.: de gros, Fr, de răibuit, F 470, de rupt, Cd, MA, pentru degroșat, F 1128 și în comp. ~-ștosfael, ASG, So. metal., 1930, 182, 19) Porfaiele.

2. (Și cu determ.: de mina a doua, F 1938, meccanică, F 1135, Pr) Feștitar (e). Cf. MA, PL.

3. (Cu determ.: de feșuit, F 55, Bl, de finisat, F 1183, Pr, de lustruit, F 1938, de netezit, Ag, Pr, de șlefuit, F 57, 800, 1006, 1 de șliotuit, Cd) Șlihtfaiel.

4. (Cu determ.: de ferăstrău, F 1893, 55, 22, ibid., 1909, 107, 121, F 140, 588, 1193, 1537, Bl, de ferăstrău în trei muchii, MA, triunghiulară de ferăstrău, F 1537) Draicanfaile.

e) (Și cu determ.: de unghii, Db, Md, PL, de răspcit copita, Cc Ma și în comp.: ~ -braspă, F 1446, ~ -raspă, F 1176, Rz) Raspă. Cf. AIME 647.

f) (În comp. ~ -ciocan) Nicovală (b). Cf. F 263, Sv

-Pl.: pila.

-(DICT) Din sl. pila. -Unele denumiri formate din pilă cu diferite determ. sau în comp. pot avea ca model comp. germ., de exemplu pilă ascuțită cf. germ. S p i t z f e i l e ; pilă aspră, pilă brută pilă cu dinții mari, pilă de gros, pilă mare cf. germ. G r o b f e i l e ; pilă bascardă (basardă, bastard) cf. germ. B a s t a r d f e i l e ; pilă-blat cf. germ. B l a t t f e i l e ; pilă cu aluc cf. ge. E c h l f e i l e ; pilă cu trei muchii, pilă de ferăstrău în trei muchii, pilă în trei muchi (colțuri, canturi), pilă triunghiulară (unghiulară, triunghiurală) cf. germ. D r e i k a n t f e i l e , d r e i e c k i g e F e i l e ; pilă de feșuit, pilă de finisat, pilă de șliotuit, pilă-șliot-fain, pilă-șlifai (-șlit) cf. germ. S c h l i c h t f e i l e ; pilă de răibuit, pilă de rupt cf. germ. S c h r u p p f e i l e ; pilă dreptunghiulară, pilă în patru muchi pilă pătrată cf. germ. V i e r k a n t f e i l e ; pilă-fișer (-fiș cf. germ. F i s c h e r f e i l e ; pilă faină, pilă fină, pilă de finisat cf. germ. F e i n f e i l e ; pilă de lustruit cf. germ. P u t z f e i l e , P o l i e r f e i l e ; pilă de șlefuit cf. germ. S c h l e i f f e i l e , G l ä t t f e i l e ; pilă de ferăstrău, pilă de ferăstrău în trei muchii, pilă triunghiulară de ferăstrău cf.

ra. S ĩ g e f e i l e ; pilă în fermă de cuțit, pilă-cuțit (-cuțit-
u) of. germ. M e s s e r f e i l e ; pilă în canturi, pilă în mu-
di of. germ. H o k (e a) f e i l e ; pilă jumătate rotundă, pilă
mîrotundă of. germ. H a l b r u n d f e i l e ; pilă lată, pilă
ată of. germ. F l a c h f e i l e ; pilă ovală of. germ. O v a l -
e i l e ; pilă pentru degroșat, pilă de rupt of. germ. S c h r o t -
e i l e ; pilă rotundă of. germ. R u n d f e i l e ; pilă semifină
of. germ. H a l b s c h l i c h t f e i l e ; pilă-for, pilă-forfael
of. germ. V e r f e i l e .

PILĂ vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese metalice) A
relucra pîia așchiare cu p i l a (a-d); a ajusta (c), a netezi (c),
îndrepta (c), a trage (Ii, Iib), a mușoni, a lsa (c); v. a r u -
e (b), a t e c i , a c u r ă ț a (c), a f i a i s a (c). Cf. H
16, 17, 23, 47, 48, 109, 131, 132, 141, 169, F 43, 72, 99, 108, 310,
63-565, 588, 613, 628, 650, 700, 709, 713, 772, 820, 864, 883, 895,
43, 957, 1015, 1028, 1039, 1054, 1098, 1135, 1295, 1382, 1399, 1511,
608, 1625, 1864, ALMB 542, Ag, Cd, Dc, Fr, Gr, Lu, Ma, M¹, Ng, Pr,
l, Su.

b) (Complementul indică potocava) A subția în partea interioară
a pila pentru ca animalul să nu-și lovească în mers picioarele cu
potocavele; a aranja, a fasona (d). Cf. F 709, 1060, 1304, 1749, Ag,
30, Fr, Gm, MA, Md, Oc, Pu, Rz, Sb, Tg.

c) (Complementul indică potocava) A fasona (f); v. a g ă f u i
(a). Cf. F 43, 566, 711, 885, 957, 1221, 1510, Ag, Cg, Dc, Mn, Ng,
PL, Sl, Tm.

d) (Complementul indică copita; și în construcția a pili cu
raspa, Cg, ALMB 542) A răspălui. Cf. H 195, Cg, Db, Ma, Oc, PL, Rz.

-Prez. ind.: pilesco. -Si: chilimă vb. IV, (a) F 1266, As.

-(DICT) Din pilă.

PILĂ s.n.sg.t. Acțiunea de a p i l i (a) și rezultatul ei.

Cf. H 181, F 1864, Pr.

-(DICT) V. pili.

PINTEN s.m. Colt (a). Cf. F 763, 1109, NEAGU, 12.

-Pl.: piteni.

-Sens specializat prin analogie al rom. pintea (DICT dia sl. 1951/2).

PISCA s.m. Pscăle (a). Cf. MA, Pd, Tg, ANDRIESCU, 7.

-L.: pisctari.

-(SERBOIANU) fia țig. pișotă, pl. pișotă sau pișoté.

PIȘTAC s.n. Hauling (a). Cf. F 72, 163, VM.

-Pl.: piștaouri.

-Dia germ. E schlaghaeke.

PITANGĂR subst. v. spîțaru.

PIULIȚA c.f. a) Piesă metalică, avînd o gaură filetată, care poate înșuruba pe o tijă cu filet corespunzător; mutelcă (a), mut. Cf. F general, Ag, As, Cd, Cg, Ci, Dc, Db, Gm, Gr, Lu, MA, Ma, Mc, Md, Mt, Ng, Oc, Pd, PL, Pa, Pr, Pu, Rz, Sl, Sa, Sb, Tm, Tg, VM, J 506, 515, 522, 526, 527, NEAGU, 31.

b) (Prin analogie; și cu determ.: de făcut gării, F 1743, de urit, F 1083, 1882, 1889, susținătoare, F 975, 1344 și în comp. hring, F 31) Lohring (a). Cf. F 101, 104, 309, 363, 390, 391, 474, 566, 588, 620, 709, 713, 738, 747, 772, 776, 858, 883, 896, 912, 985, 1085, 1100, 1109, 1135, 1193, 1263, 1446, 1464, 1512, 1556, 1603, 1729, 1735, 1880, 1938, Db, Gr, MA, Ng, Pr, Sl, Sb, Tg.

c) (Prin analogie; și cu determ. căpuitoare, F 458, 871, 102 1476) Căpuitor (a). Cf. F 1510, Mn, Pd.

d) (Prin analogie) Dop. Cf. As, MA, Pd.

-Pron.: piulit. -Pl.: piuliți și piulițe, (a,b) Db, Sl.

-(DICT) Piulit + suf. -slită.

PILNIA vb. I Trans. (Complementul indică piese late de fier, de exemplu brăzdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 1414, 1785, As, Mt, Sb.

-Proa.: ni-a. -Prez. ind.: pîlniez.

-V. pîlnie.

PINZĂ s.f. (Și cu determ.: de bomfaier, Cd, de ferăstrău pentru fier, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 94, Mt, pentru metal, ASG, Sc. metal., 1922, 136, 10) Lama tăietoare a ferăstrăului pentru metal. Cf. F 690, 976, 1785, Db, Md, Rz, Sa.

-Pl.: pînse.

-Sens specializat al rom. pînză (DICT, etimologia necunoscută, SCRIBAN, CIORANESCU, lat. *pandia și *pandea).

PÎNZUȚ vb. Trans. a) (Complementul indică instrumente cu tăiș, de exemplu topoare, ouțițe de plug) A asuți. Cf. H 91, 141, 169, F 1366, 1399, Gg, Gr, Tm, AUMB 618.

b) (Complementul indică piese late de fier, de exemplu brăzdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 1511, 1603, 1605, Sb.

-Prez. ind.: pînzulesc.

-Pînză + suf. -u.

PÎNZUIALĂ s.f. Acțiunea de a pînzui (a) și rezultatul ei; pînzuit. Cf. Gg, Md, Pr, Tm.

-Pl. (rar): pînzuieli.

-Pînzui (a) + suf. -(e)ală.

PÎNZUIT s.n. Pînzuală. Cf. H 181, F 1366, Or.

-Proa.: zu-it. -Pl. (rar): pînzuituri.

-V. pînzui.

PÎNGHIE s.f. a, Miner (a). Cf. F 697, 711, 738, 885, 1034, 1102, 1427, 1938, Db, Gm, MA, Sl, Sb.

b) Cumpănă (b). Cf. F 590, 788, 1026, 1057, 1133, 1326, 1414, Ng, Pr.

c) (Și cu determ. ~ a foialni, VM) Căleător. Cf. F 203, 1435,

1476.

-Form.: ghi-e. -Pl.: pirghii.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. pirghie (DIOT, et: neologia necunoscută).

PÎRLI vb. IV Trans. (Complementul indică copita) A arde a. Cf. F 277, 1183, Ma, Or.

-Prez. ind.: pirlesc.

-Sens specializat al rom. a pîrli (DIOT, din bg. părlija, ser. priljiti).

PLĂCĂ s.f. a (Și cu determ.: de fier, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 14, de fontă, Cd, de fontă pentru îndreptat, ASG, Șc. metal., 1904, 91, 34, universală pentru îndreptat fier, ibid., 1888, 40, 16; Platformă de fontă sau de fier, cu suprafața mare, așezată orizontal pe care se pot îndrepta diferite piese metalice; plabanc, platformă (c), rectpiac v. b a n c¹ (a). Cf. F 1263, 1793, Gm, Mt, Tn.

b) (Și cu determ. : de fier cu găuri, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 2, de fier de făcut capuri, Db, Gr, de fontă cu găuri, ASG, Șc. metal 1922, 136, 7, ibid., 1943, 286, 1, de format floare la șurub. Ma, FI Naglais (a). Cf. F 77, 392, 895, 1099, 1424, 1757, AG, Dc, Ma, Pu, E

-Pl.: plăci.

-Sensuri specializate ale rom. placă (DIOT, din fr. plaque).

-Pentru (a) cf. și germ. [Richt]p l a t t e .

PLĂCHIU subst. v. blacteu.

PLĂCĂ s.f. v. platformă.

PLĂCĂ subst. v. platformă.

PLĂCĂ s.f. v. prafură.

PLĂCĂ s.n. v. bleah.

PLĂCĂ vb. I Trans. a (Complementul indică piese de metal) A în drepta (a) Cf. F 347, 410, 691, 979, 1730, Db, La, Ma, Pr, Șb.

b) (Complementul indică piese plate de metal) A făţui (a). Cf. F 179, 1128, 1414, 1959, Cd, Ma, Or, Pr, Şb.

-Pres. ind.: plaez. -Şi: plănuî vb. IV, pres. ind. plănuiesc, (b) F 820, 1192, Pd.

-(DICT) Dia fr. planer (cf. fr. marteau à planer). -Cf. şi rom. p l a n 'drept'.

PLANATOR s.n. a) Zeţamăr (a). Cf. F 183, 207, 883, 1165, 1263, 1555, MOROŞANU, 45, NEAGU, 25.

b) Zeţamăr (b). Cf. ASG, Sc. metal., 1922, 136, 8, F 108, 183, 207, 293, 883, 900, 119, 1165, 1263, 1555, Ag, Db, Pu, Ra.

c) Balhamăr (a). Cf. F 1263, As, Or.

-Pl.: planatoare. -Şi: planetór s.n., pl. planatoare, (a) Cg, (b) Cg şi (cu determ.) Gm (al doilea); plănuitor s.n., (b) F 137.

-(DICT) Plana + suf. -tor, probabil din sintagma (cioacan) planator (cf. germ. P l a n i e r h a m m e r , fr. m a r t e a u à p l a n e r), prin brevilocvenţă şi substantivare.

PLANTOR s.n. v. planator.

PLAT s.n. Virful drept al nicovalei. Cf. Cd, MC, MOROŞANU, 45.

-Pl.: platuri.

-Substantivarea adj. plat, dia (virful) plat, cf. şi germ. A m - b o s s f l ä c h e 'faţa nicovalei' (TL).

PLATĂMĂR s.n. Zeţamăr (b). Cf. Gm, Mt, Şb.

-Pl.: platare. -Şi: plataus subst., F 1729.

-Dia germ. Flatthammer.

PLATAUS subst. v. platare.

PLĂTBANC s.n. Placă (a). Cf. F 738, MC, S1.

-Pl.: platabancuri.

-Dia germ. Plattbank.

PLATFÓRMĂ s.f. a) (Şi cu determ. pentru tras şina (pe roată),

F 207, 236, 501, 885, 1091, 1221, 1882, Mt, PL) Presă (a). Cf. F 1
203, 518, 830, 851, GJ, Gg, Ma, Sl.

b) (Prin confuzie) Jignă (a). Cf. AINB 495, Su.

c) Placă (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1904, 91, 34, Md.

-Pl.: platforme. -Si: plafonă s.f., (a) F 619 (cu determ. de
strins roți); plafon subst., (a) F 1041.

-Sensuri specializate ale rom. platformă (DIOT, dia fr. plate
forme). -Pentru (b), confuzia cu germ. [Feuer] fara, rom. formă (a)

PLĂCUTĂ s.f. Capac. Cf. F 805, Ng.

-Pl.: plăcuțe.

-Sens specializat al rom. plăcută (DIOT, placă + suf. -ță).

PLĂNUȚI vb. IV v. plana.

PLĂNUȚOR s.n. v. planater.

PLĂSTUI vb. IV v. păsu¹.

PLĂTUȚI vb. IV Trans. a) (Complemental indică piese de metal)
indrepta (a). Cf. F 104, 203, 470, 590, 1040, 1135, 1494, 1654, 16
1938, Gg, Md.

b) (Complemental indică piese plate de metal) A fățui (a). Cf
F281, 529, 1040, 1382, As.

-Pres. ind.: plătuiesc.

-(KINDRESCU, 19, 72) Dia germ. platten.

PLEAFĂTORNIȚĂ s.f. Praftară. Cf. F 1221, As, Ma.

-Pl.: pleafornite.

-Pleafură + suf. -niță.

PLEAFTRĂ s.f. v. praftură.

PLEAFTUR s.n. v. praftură.

PLEAFTURĂ s.f. v. praftură.

PLEAFSTURĂ s.f. v. praftură.

PLĂSOĂ s.f. v. praftură.

PLECTAIN subst. v. blecțang.

PLEFTURÍ vb. IV v. prăfturi.

PLEFTURÓI s.n. a) Praftură. Cf. F 1435, MA.

b) (Prin extensie) Leștroc (a). Cf. F 1366, 1785, As, Ng, Tg.

-Pl.: plefturecie.

-Pleaftură (v. praftură) + suf. -ci. -Pentru (b), evoluția semantică a mers în sensul deamirii recipientului cu un augmentativ numelui obiectului.

PLIN, -Ă adj. (În construcțiile) Cal plin la unghie (sau cal cu unghia plină, Gg, Ma) = cal care prezintă o convexitate în partea centrală a copitei. Cf. Ag, MA, Ma, Pr, AUMB 499.

-Pl.: plini, -e.

-Sens specializat al rom. plin (DICT, lat. plenus).

POALĂ s.f.sg.t. Partea de jos a acoperișului de tablă. Cf. AUMB 499, Bl, Lu.

-Sens specializat prin analogie al rom. poală (DICT, din sl. poala).

POANȘÓV s.n. Charner¹ (a). Cf. Cd, Gr, NEAGU, 25.

-Pl.: poanșoane.

-(DICT) Din fr. poignée.

POD s.n. (Cu determ. de tras șine) Presă (a). Cf. F 102, Ci, Pu.

-Pl.: poduri.

-Sens specializat al rom. pod (DICT, din sl. podŭ).

POLIZĂ vb. I Trans. (Complementul indică piese metalice) A prelucra suprafețe cu ajutorul p e l i s e r u l u i; v. a t e c i . Cf. F 56, 186, 459, 926, 968, 1251, Pr,

-Pres. ind.: polizez. -Si: poliză vb. IV, pres. ind. polizez, F 1193.

-(DICT) Dia polisor, v. fr. p o l i s o r .

POLIZĂ vb. IV v. poliza.

POLIZOR s.n. (Si cu determ. de mină, ASG, So. metal., 1943, 2)
2) Mașină-unealtă de prelucrat prin aşchiere suprafața pieselor me-
lice cu ajutorul unei pietre abrazive care se mișcă circular; tool
(b); v. t o c o i l ă (a). Cf. ASG, So. metal., 1922, 136, 6, ibid.,
1923, 142, 126, F 56, 99, 186, 205, 255, 289, 295, 310, 458, 529,
619, 690, 697, 700, 709, 776, 830, 851, 858, 871, 880, 885, 900, 9
957, 968, 1029, 1054, 1183, 1193, 1251, 1266, 1344, 1348, 1477, 15
1537, 1603, As, Cg, Db, Dc, MA, Mt, Pr, Oc, Pa, Rs, Tn, AAMB 522,
ANDRIESCU, 13, NEAGU, 25, SANDU, 42.

-Pl.: polizoare.

-(DICT) Dia fr. polissoir.

POLPAISTRU subst. v. forbaistru.

PONTĂR s.n. v. punctar.

PONTĂTOR s.n. v. punctator.

PORT-BORGHIVENT s.n. Ventarizer (a). Cf. MC, Pa, Sb.

-Soris și: port-bor-ghivent, F 743. -Pl.: port-borghivente.

-Port- (întrebuințat ca element de compunere, cf. p e r t f i
l i e r ă , p o r t - t a r e d , p o r t a r m ă , p e r t o h e
ș.a.) + borghivent.

PORT-BURGHIU s.n. Ventarizer (a) Cf. F 830, Dc, Fr, Mt, Pr.

-Pl.: port-burghie.

-Port- (întrebuințat ca element de compunere) + burghis.

PORT-FILIERĂ s.f. Clasă (a). Cf. F 428, Od, Db, Ga, Sa,

-Pron.: lie-ră. -Pl.: port-filiere.

-Port- (întrebuințat ca element de compunere) + filiară.

PORT-ILĂU s.n. Butuc (a). Cf. F 161, 301, 788, 1106, 1304, BC

u, Na, Or.

-Pl.: part-iliie.

-Part- (intrebuinat ca element de compunere) + ilii.

POTCOALĂ s.f. v. petricală.

POT-TAROD s.n. Ventaiser (a). Cf. F 410, 771, As, Md, Pu, Rz.

-Pl.: part-taroduri.

-Part- (intrebuinat ca element de compunere) + tarod.

POSTAMENT s.n. a) (Si cu determ.: de/petrus tras șina, F 565, 566 776, 804, 864, 880, 1036, 1714, 1729, cu șurub, ALMB 527) Presă (a). Cf. F 277, 289, 383, 458, 550, 563, 564, 700, 1366, 1599, 1603, 1731, Cg, Mt.

b) (Si cu determ.: cu gaardă, F 1477, de găurit, Ag) Lehriag (a). Cf. F 714, 1186, Mt, PL, Sl.

e) Butuc (a). Cf. ASG, So. metal., 1922, 136, 8, F 1477, 1714.

d) Vatră (a). Cf. ASG, So. metal., 1943, 282, 1, Db, Sb.

e) Stăncog (a). Cf. ALMB 525, MC.

-Pl.: postamente și postamenturi, (a) F 458, 550, 564, 804, 1731.

-Sensuri specializate ale rom. postament (DICT, din germ. Postament).

POTCOAVĂ s.f. a) Piesă de oțel semicirculară, care se fixează cu caiele pe copita animalului de tracțiune. Cf. H, F și ALMB general. (Si în sintagme) Potcoavă găfuită v. g â f u i t â ; potcoavă infundată v. i n f u n d a t (b); potcoavă de iarnă = potcoavă cu colți înșurubați în locul hacurilor, cf. BC, Gr, Md, PL, Țg; potcoavă de vară = potcoavă normală, cu hacuri, cf. As, Gr, Md, PL; (și în comp.) potcoavă-pantof = potcoavă masivă, care acoperă toată partea de jos a copitei ca un sabot, cf. ALMB 508, Cg, MC.

b) (Pria analogie; și cu determ. de tras șina, H 25, ASG, So. metal., 1888, 40, 18, Na, Mt) Cirlig (c). Cf. Cg, Pu, Tm, ALMB 508,

516, 520, 528, 542.

-Pl.: potocave. -Si: potocavă s.f., pl. potocave, (b) ASI, Da
pach. 432, 183, an 1840-1850 (cu determ. pentru strins șina).

-(DICT) Dia bg. podkova, ser. potkova.

POTCOVĂLA s.f. v. potocveală.

POTCOVĂR a) S.m. (Și cu determ.: de cai, F 1743, pentru cai,
b) potcovar care face potocave și potocvește caii și bedi; maistru (b)
c) potcovar s.m. Cf. F 13, 55, 108, 136, 137, 174, 289, 30
307, 428, 474, 563, 620, 626, 629, 709, 711, 712, 738, 763, 772, 8
851, 880, 885, 900, 905, 957, 1015, 1027, 1028, 1054, 1060, 1099,
1137, 1257, 1304, 1324, 1392, 1414, 1435, 1452, 1494, 1528, 1625,
1715, 1728, 1859, 1963, AIMB 499, 527, B1, Db, Dc, MC, Ma, Ng, Oc,
Ph, Pa, Pu, Rz, Sa.

b) S.m. (Pria extensie) Lucrător fierar care și potocvește; f
rar (b), cănaaci (b), covaci (b), covali (b), țigaa (b), forjar (b)
meșter (b), ursar. Cf. H 139, F 54, 56-58, 72, 99, 100, 111, 138,
147, 163, 263, 295, 309, 390, 429, 459, 467, 469, 471, 529, 547, 5
551, 564-566, 588, 619, 624, 628, 690, 697, 700, 713, 741, 747, 75
765, 766, 776, 788, 789, 802, 804, 806, 858, 864, 871, 883, 896, 9
954, 1040, 1086, 1091, 1128, 1165, 1192, 1346, 1348, 1396, 1424, 1
1446, 1476, 1500, 1510, 1537, 1556, 1600, 1714, 1840, 1864, 1883,
Og, O1, Gr, Ma, Md, Mt, Pd, Pr, S1, Ta, VM.

c) S.m. (Pria extensie) Garetăș (b). Cf. F 1221, Or.

d) S.m. Balsang (a). Cf. H 15, 35, 83, F 1086, Ng, Pd.

e) S.m. Porbaistru (a). Cf. F 111, 919, Ma, Pr, Sa.

-Pl.: potcovari (a-c), potcovare (d,e).

-(DIOT) Potocavă + suf. -ar. -Pentru (d,e) dia sintagmele (c)
te de potcovit > clocote) potcovar, respectiv (clococan, dara pentru p
ocave > clococan, dara) potcovar, pria brevilcoventă și substantivare

POTCOVĂRĂRIE s.f.sg.t. Potcovărie (a). Cf. F 588, BG, Pd.

-Pron.: ri-e.

-Potocvar + suf. -ărie (ca în lăcătuș, lăcătușărie, tinichigiu, tinichigerie, dar și fierar, fierărie).

POTOCVĂRIE s.f. a) Ocupația potocvarului (a); potocvărărie, potocvărit (a), potocvit (b), potocvire (b). Cf. F 13, 55, 57, 58, 72, 110, 136, 137, 163, 263, 271, 286, 293, 218, 310, 315, 348, 545, 5, 566, 588, 619, 624, 626, 690, 700, 709, 712, 713, 747, 772, 804, 5, 851, 858, 871, 885, 895, 900, 905, 943, 1015, 1016, 1028, 1030, 11, 1054, 1060, 1085, 1086, 1095, 1102, 1165, 1183, 1193, 1251, 14, 1348, 1427, 1435, 1452, 1500, 1510, 1555, 1558, 1654, 1715, 29, 1735, 1840, 1859, 1882, 1883, 1902, Bl, Cg, MA, MO, Șb, Țg, VM, MB 510.

b) Ocupația potocvarului (b); fierărie (b), covălie (b), covăcie (b), potocvărit (b), potocvit (c), fierărit (b). Cf. F 20, 550, 551, 1, 1040, 1537, Ag, Gd, Gm, Hg, Pr, Su.

c) Locul unde lucrează potocvarul (a); atelier (c). Cf. F 55, 12, 108, 169, 208, 236, 289, 310, 322, 454, 485, 543, 545, 563, 568, 10, 620, 626, 629, 711, 763, 771, 772, 820, 880, 885, 900, 905, 906, 57, 1015, 1016, 1026, 1027, 1029, 1036, 1039, 1041, 1054, 1060, 1095, 1098, 1099, 1183, 1257, 1382, 1399, 1413, 1414, 1431, 1435, 1450, 194, 1528, 1555, 1603, 1729-1731, 1793, Cg, Md, VM, ALMB 527.

d) Fierărie (f). Cf. F 99, 147, 206, 295, 390, 547, 549-551, 588, 90, 755, 776, 1040, 1100, 1113, 1114, 1128, 1137, 1251, 1382, 1431, 475, 1500, 1511, 1539, 1604, 1864, Mt, Pa, Țg.

e) Locul unde lucrează caretașul (b). Cf. F 1221, Or, Țg.

-Pron.: ri-e. -Pl.: (o-e) potocvării.

-(DICT) Potocvar + suf. -ie.

POTOCVĂRIȚ s.a.sg.t. a) Potocvărie (a). Cf. F 322, 712, 738, 029, 1304, 1382, 1399, Ag, Db, Gm, Md, Rz.

b) Potocvărie (b). Cf. F 147, Pa.

-V. potcovărie, cu schimbarea sui -ie cu -it.

POTCOVĂRIĂ s.f. Potcovit (a). Cf. F 271, 322, 363, 430, 547, 549, 624, 626, 690, 738, 804, 869, 1027, 1039, 1040, 1086, 1257, 1344, 1450, 1452, 1477, 1599, 1603, 1654, 1859, 1938, 1958, Ag, Og, Ma, Md, Or, Fr, Șb.

-Pl.: potcoveli. -Sî: potcovăli s.f., pl. potcoveli, F 13, 137, 203, 286, 315, 348, 392, 428, 459, 544, 700, 830, 920, 943, 1605, Db, Do, Gr, Lu, MA, MO, Mt, Pa, Rz, Sa, VM, ALMB 504.

-Potcovă + suf. -eală.

POTCOVÍ vb. IV Trans. (Complementul indică animale de tracțiune)
A executa operația de prindere cu calele a potcovelor în cepite și operațiile auxiliare legate de aceasta; a bate (f), a păsu¹ (o), a ocasa, a covăci, a încălța (b), a prinde (a); v. a p ă s u i¹ (a), a g ă f u i (a). Cf. H 91, 141, F și ALMB general, Ag, As, Bl, Od, Og, Db, Do, Fr, Gr, MA, Ma, MO, Md, Mn, Mt, Ng, Oc, Or, Pd, PL, Pa, Pr, Pu, Sl, Su, Tn, Tg.

-Prez. ind.: potcovesc.

-(DIOȚ) Din potcovă.

POTCOVIRE s.f. a) Potcovit (a). Cf. F 72, 100, 263, 289, 295, 306, 383, 468, 471, 565, 590, 628, 697, 711, 713, 788, 806, 851, 858, 864, 871, 885, 902, 1015, 1041, 1165, 1266, 1346, 1396, 1399, 1424, 1427, 1500, 1511, 1533, 1556, 1729, 1731, 1735, BC, Ma, Șb.

b) (Pria extensie) Potcovărie (a). Cf. F 383, 590, 711.

-Pl. (rar) (a): potcoviri.

-V. potcovi.

POTCOVÍ s.n. a) Acțiunea de a p o t c o v i și rezultatul ei; potcovăle, potcovire (a), bătut, păsuială (o), păsu¹ (o), încălțare. Cf. H 16, 23-25, 73, 102, 161, 187, 195, F 57, 58, 99, 108, 111, 136, 138, 147, 166, 207, 208, 256, 277, 307, 309, 310, 390, 429, 469, 545, 550, 561, 563, 564, 566, 613, 619, 624, 629, 709, 741, 747, 763,

765, 766, 772, 802, 820, 880, 883, 896, 900, 905, 954, 957, 968, 1016, 1028, 1029, 1054, 1060, 1087, 1091, 1095, 1099, 1102, 1106, 1109, 1184, 1221, 1304, 1324, 1348, 1382, 1415, 1435, 1446, 1447, 1494, 1537, 1555, 1600, 1625, 1882, 1902, As, Bl, Cd, Ng, Or, Pd, PL, Pu, Su, Tm, ALMB 512, 522.

b) (Prin extensie) Potcovărie (a). Cf. F 138, 468, 471, 1087, Ng, Pu, Rz, Sl, Tm.

c) (Prin extensie) Potcovărie (b). Cf. F 99, 1016, Pd, Pu.

-Pl. (rar) (a): potcovituri.

-V. potcovi.

POTCOVÎȚĂ s.f.sg.t. (Și în sintagmele: fier de potcoviță, As, Cd, MA, fier-potcove, Ng, Pd, Tm, fier-potcoviță, Cg, Dc, Țg și cu de-term. de potcove, As) Fier industrial laminat în formă de bară subțire și îngustă, din care se confecționează înalte potcovele; vargă (b). Cf. Ag, Mn, Mt, Pu, Pr, Sl, ALMB 504, 526.

-Potcovă + suf. -iță.

POTRICĂLĂ s.f. a) Nitentier (a). Cf. F 72, 205, 501, 1511, YM.

b) Cherner¹ (c). Cf. F 112, 1715, ALMB 624, Tm.

-Pl.: potricale. -Pl: portocală s.f., (a) F 550, 551.

-Sensuri specializate ale rom. potricală (DICT, din rus. потри-кале). -Forma portocală prin confuzie cu rom. portocală 'fruct', pro-babil datorită formei rotunde a găurii.

POTRICĂLÎ vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A ocherării. Cf. H 141, F 1511, Ma, Pr.

-Prez. ind.: potricălesc.

-(DICT) Din potricală (b).

POTRIVĂLĂ s.f. Acțiunea de a infierbiata oțelul pînă la calca-reă corespunzătoare conținutului de carbon, în vederea unei bune că-liri. Cf. As, Md.

-Pl.: potrivéeli.

-Sens specializat al rom. potriveală (DICT, potrivi + suf. -eală)

POTRIVÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică potceava) A facea
(f); v. a g â f u i (a). Cf. F 1193, Db, Pd.

-Prez. ind.: potrivesc.

-Sens specializat al rom. potrivi (DICT, din potrivă).

PRAFITURA s.f. v. prafură.

PRAFŢORNITĂ s.f. Prafură. Cf. F 1186, Ng.

-Pl.: praforniţa.

-Prafură + suf. -niţă.

PRAFŢUR s.n. v. prafură.

PRAFŢURĂ s.f. Unealtă de fierărie, formată dintr-o tijă metalică cu mâner iar la celălalt capăt având bucăţele de cîrpă sau de piele, cu care se udă cu apă cărbunii cînd focul e prea puternic; pămăţuf, leştroc (b), feleştioac, mătură, stropitor, plefturoi (a), legvar (a), pană (j), şlauf, gomoiog, perie, pleaforniţă, capiţ, şleapcă, praf-torniţă, improscător, proaşcă, udătoare (b), spălător, stingătoare. Cf. H 18, 74, 77, 91, 92, 94, 95, 97, 99-102, 106, 108, 112, 123-125, 127, 128, 130-133, 135-142, 147, 148, 158, 161-166, 168, 169, 172, 173, 175-177, 182, 186-188, 190-193, 196-198, 200-202, 204, 205, ASG, Şc. metal., 1888, 40, 18, F 1182, 1344, 1348, 1359, 1374, 1501, 1537, 1539, 1555, 1556, 1559, 1712, 1730, 1731, 1743, 1749, 1775, 1793, 1833, 1835, 1859, 1901, 2001 A 653, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 41.

-Pl.: prafure, ALMB 634, 639, 640, 651, 655, 657, 658, 661, 668, 670, Mn, Mt, Şb şi prafuri, ALMB 604, 615, 616, 622, 623, 628, 630, 632, 633, 635, 637, 638, 641-644, 646, 648-650, 654, 659, 660, 664-666, MA, Md, Mt, Tn, Ţg. -Şi: brăftură s.f., F 1785, 1864; fleăftăr subst., F 278; fleăştură s.f., pl. fleşturi, ALMB 494, 495; leăftor s.n., F 1464; paftără s.f., pl. paftări, ALMB 515; plăftură s.f., H

29, 53, 174, F 163, 689, 1449; pleaftră s.f.: F 304; pleaftur s.n., H 59, pl. pleafturi, Pa; pleaftură s.f., H 2, 3, 5-7, 9, 11-16, 21-26, 28-31, 33-41, 43, 44, 46-49, 51-58, 61, 63, 65-69, 72, 73, 77-83, 85, 88, 96, 89, 103-105, 110, 111, 117, 120, 143, 145, 151, 153-156, 159, 160, 179, 185, 191, F 13, 57, 72, 137, 138, 208, 253, 289, 391, 430, 454, 563-566, 588, 590, 613, 620, 624, 626-628, 631, 690, 691, 697, 700, 709-711, 713, 738, 747, 763, 765, 766, 772, 776, 788, 800, 804, 820, 830, 851, 858, 864, 871, 883, 885, 900, 905, 912, 920, 922, 923, 954, 957, 975, 979, 985, 1006, 1015, 1040, 1054, 1055, 1060, 1082, 1087, 1095, 1193, 1295, 1304, 1396, 1424, 1431, 1435, 1440, 1446, 1476, 1494, 1510, 1511, 1533, 1623, 1654, 1729, 1882, 1958, AIME 465, 470, 493, 497, 506, 516, 542, 543, 545, 553, Lu, ANDRIESCU, 13, NEAGU, 25 și (cu detern.) F 1109, 1443, 1444, AIME 537 (țigăneas-că), pl. pleafture, AIME 474, 481, 483, 486, 496, 507, 509, 512, 519, 521, 536, 556, 559, 566, 578, 581, 589, 613, 662, 665, Gg, Dc, Gr, Oc, Pu, VM, pleafturi, AIME 476, 480, 501, 531, 535, 547, 550, 558, 571, 575, 582, 585, 587, 590, 597, 600, 605-607, 611, 612, 617, 619, 620, 664, 669, Bl, Db, MC, pleafture, AIME 491, 499, 500, 504, 513, 514, 526, 561, 572, 574, 584, Gc, Hg, Su și pleafturi, AIME 462, 466, 478, 489-492, 498, 502, 503, 505, 510, 511, 518, 520, 522-525, 527-529, 533, 534, 537-540, 544, 548, 549, 551, 552, 560, 562-564, 569, 570, 573, 576, 577, 580, 583, 588, 591, 593, 594, 596, 598, 599, 601, 603, 609, 610, 614, 618, 621, 626, Ag, As, Ga, Ma, Pd, PL, Pr, Rz, Bl; pleaștură s.f., F 1607; pleașcă s.f., F 474; prafitură s.f., F 1735; prăftur s.n., H 42, F 1741, 1750, 1938; prăptură s.f., H 191; preaștură s.f., H 126, AIME 624, pl. prăfturi, Cd; vreaștură s.f., F 1889; vreaștură s.f., F 619.

-Stimologia neconșcută, probabil formație onomatopeică.

PRĂPTURĂ s.f. v. prăftură.

PRATHANĂR subst. v. brățușanădr.

PRĂDUCIĂ s.f. v. preducea.

PRĂFTUI vb. IV v. prăfturi.

PRĂFTURI vb. IV Trans. (Complementul indică focul din forjă) A stropi cu praftare, pentru a ridica temperatura. Cf. H 132.

-Pres. ind.: prăfturesc. -Și: plăfturi vb. IV, pres. ind. plăfturesc, H 6, 47, 141, 179, ALMB 527; prăftui vb. IV, pres. ind. prăftuiesc, H 131, 147.

-Dia prăftură.

PRĂJINĂ s.f. Miază (a). Cf. F 57, 613, MC.

-Pl.: prăjini.

-Sense specializat al rom. prăjină (DICT, etimologia necunoscută).

PRĂFTURĂ s.f. v. prăftură.

PREBŌI s.n. v. priboi.

PREDUCĂ s.f. a) Cherner¹ (e). Cf. ASG, So. metal., 1943, 282, 1, F 905, ALMB 624, PL, Sl, MOROȘANU, 19.

b) (Și cu determ. de nituri, F 905) Nitențier (a). Cf. ASG, So. metal., 1943, 282, 2, F 1099, Dc, Pd.

-Pl.: preducele. -Și: prăducică s.f., pl. prăducele, (a) Mt, (b) F 1735; preducică s.f., (b) MA.

-(DICT) Cf. bg. p r e d u p ō j a 'a perfora'.

PREDUCIĂ s.f. v. preducea.

PRELUNGITŌR s.n. a) Balhamăr (a). Cf. F 830, Bl, Pa, Sl.

b) (Și cu determ. de mină, F 803) Șpițang (a). Cf. F 1114, Bc, Gr, Ng.

-Pl.: prelungitoare.

-(DICT) Prelunghi + suf. -țur. -Pentru (a), probabil confuzia cu lungitar, din sintagma (ciocan de lungit > ciocan) lungitor. -Pentru (b), probabil din sintagma (olește) prelungitor, prin brevicevență și substantivizare.

PRENDER subst. v. breader.

PRENDOR s.m. v. breader.

PRENDUR subst. v. breader.

PREȘĂ s.f. a) (Și cu determ.: cu ghivent, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 4, cu șurub, F 474, de tras șina, F 137, 454, 464, 631, 763, 895, 896, 1183, 1399, 1938, AIME 525, Pa, manuală, F 871) Instalație circulară cu care se fixează șina pe reată; postament (a), masă (a), platformă (a), basculă, mașină (c), șurub (f), radmașină, coblă, roată, radcano, pat, farștat, stănoag (b), ped, radștec, booșă (c), scaun (a), formă (b), baco¹ (c), boo (b), patașcă (b), strat, suport (c), șteluț, teaso (b); v. r a i f ț i r , o a l u p (a), b u t u c (b), o f r l i g (c), c r i v a l ă . Cf. F 138, 174, 179, 429, 470, 471, 543, 544, 626, 628, 690, 713, 747, 765, 766, 883, 919, 985, 1026, 1028, 1087, 1119, 1266, 1277, 1446, 1447, AIME 520, 522, Cd, Db, Ng, Oc, Pd, PL, Rz, Sl.

b) (Și cu determ.: de găurit, ASG, Șc. metal., 1943, 286, 1, de strîns, ASI, Pref., 1887, 49, 3, ASG, Șc. metal., 1914, 111, 436, pentru fierărie, F 390) Sranbștec (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, F 1251, MOROSANU, 25.

c) (Și cu determ. manuală, F 871) Mughină (c). Cf. F 72, 529, 564-566, 747, 765, 766, 1424, 1558, AIME 521.

-Fl.: prese.

-Din germ. [Bäderzieh] presse pentru (a), [Kast] presse pentru (b), [Leim] presse pentru (c).

PREVESTI vb. IV Tranz. (Complementul indică capetele șinei sau ale altor bucăți de fier ce trebuie să fie sudate prin forjare) A încăleca. Cf. F 309, 712, 1102, 1344, 1743, Cd, Gm, Rs.

-Prez. ind.: prevestesc. -Si: privisti vb IV, Cg, Ng; priviști vb. IV, Md, Sb, Vm.

-Cf. lat. viescäre, derivatul *p e r v i e s e ö r e (CADE,

CIORANESOU) sau rus. p r i v e s t i , p r i v e d i t i . acr.
p r v e s t i (SCRIBAN).

PRIBÓI s.a. a) (și cu determ.: de bartit fierul, H 151, de dat berte, H 32, 93, de făcut cap la nituri, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 15, de găuri, F 1060, de găurit fier, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, F 1082, de mfnă, F 613, 1864, Mn, de spart fier, H 41) Darn (a). Cf. H 2, 9, 12-14, 16, 18, 21-25, 30, 31, 39, 46, 47, 51, 53, 55, 56, 58-60, 63, 67, 72-74, 77, 78, 80, 83, 86-88, 110, 111, 113, 115, 117, 121, 124, 136, 141, 161, 162, 165, 167, 169, 178, 183, 185, 186, 188, 193, 196, 197, 201, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 15, F 13. 54, 55, 57, 72, 77, 108, 111, 113, 136, 137, 163, 253, 271, 278, 286, 289, 307, 315, 390, 392, 459, 469, 474, 485, 518, 545, 549-551, 564, 588, 590, 619, 620, 622, 626, 631, 689, 691, 709, 711, 714, 738, 741, 747, 765, 766, 772, 776, 789, 800, 806, 851, 858, 871, 880, 883, 885, 912, 943, 985, 1006, 1015, 1016, 1040, 1041, 1085, 1087, 1098, 1100, 1109, 1128, 1182, 1183, 1186, 1193, 1258, 1259, 1304, 1346, 1359, 1366, 1382, 1399, 1424, 1427, 1431, 1435, 1449, 1450, 1475-1477, 1494, 1500, 1511, 1533, 1600, 1608, 1729, 1730, 1735, 1750, 1807, 1785, 1835, 1880, 1882, 1889, 1950, 1958, 1963, 2000, 2001, AIMS 472, 489, 497, 500, 504, 505, 507, 509, 511, 514-516, 521, 522, 524, 525, 531, 533, 534, 540, 542, 544, 546, 551, 552, 556, 558-562, 566, 571, 572, 581, 584, 588, 591, 596-598, 600, 601, 603, 605, 607, 609-612, 614, 617-620, 622-624, 627-629, 631, 645, 650, 655, 662, 666, 667, 670, Ag, B1, MA, MC, Md, Mn, Mt, Oc, Pn, Rr, Șb, Tm, Tg, ANDRIESCU, 7, NEAGU, 25.

b) (și cu determ.: cu capul lat, ASG, Șc. metal., 1888, 40, 16, F 620, de cuie, F 631, eragonal, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, mic, F 741, pentru nituri, F 13 și în comp. ~-cherner, F 659) Cherner¹
(a). Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, ibid., 1922, 136, 13, F 77, 203, 286, 287, 391, 518, 564, 588, 626, 711, 772, 906, 1083, 1184,

1258, 1304, 1374, 1449, 1475, 1511, 1539, 1711, 1714, 1729, 1743, 1888

o) (și cu detern.: de pislițe, ASG, So. metal., 1894, 60, 141, mare, F 57, 102, 111, 459, 551, 1183, 1539, 1743, 1864, 1950, 1954) Metărdern (a). Cf. ASG, So. metal., 1894, 60, 55, F 13, 179, 203, 287, 295, 307, 347, 391, 529, 550, 564, 588, 626, 711, 713, 741, 747, 772, 803, 821, 858, 871, 883, 884, 943, 1083, 1128, 1135, 1185, 1193, 1399, 1424, 1427, 1470, 1475, 1500, 1555, 1591, 1731, 1755, 1901, MA, Pd, FL, Pa, Sb.

d) (și cu detern.: cu coadă, ASG, So. metal., 1922, 136, 7, ibid. 1930, 182, 15, F 741, de găuri, F 566, rotund cu coadă, ASG, So. metal., 1943, 286, 1 și în comp. ~ -cipcan, Ma) Cherner¹ (e). Cf. F 943, 1060, 1128, 1191, 1258, 1427, 1430, 1510, 1731, Gr, Ng.

g) (Prin analogie; și cu detern. lat, F 1864, Tg și în comp. ~ -daltă, F 322) Splintdarn (a). Cf. ASG, So. metal., 1943, 288, 2, F 459, 1186, 1348.

f) (și cu detern.: ascuțit, Mt, de oaielă, F 789, de spart cut-oave, Ma, Tu, însemnător, F 1083, pentru potcovă, ASG, So. metal., 1888, 40, 18) Spițdarn (a). Cf. F 289, 772, 1057, 1510.

q) (Prin analogie; și cu detern.: de falț, F 102, pătrat, F 1835, Oraițnaisel (a). Cf. F 287, 1295.

b) (Prin analogie; și cu detern.: de oaielă ar. 1, Tu, de însemnat găurile la potcovă, MA, în patru, Mt, pătrat, Cd, pătrat pentru potcovărie, Mt) Forbaistru (a). Cf. F 295, 776.

-Pl.: priboaică și priboiari, (a) ADEB 512, 573, 575, 606, 613, Cd. -Si: hriboci s.a., pl. hribocis, (a) ADEB 550, Pr, (b) As, Pr, (c) F 109; preboci s.a., pl. prebocis, (e) F 620, 1384 și (cu detern.) F 1184 (conic prelung), F 631, 803, 1399 (lat), F 1040 (lungăreț), F 1439 (pătrat); pribor subst., (a) F 1325.

-(DICT) Din scr. priboj. -Unele denumiri formate din priboi cu diferite detern. pot avea ca model comp. germ., de exemplu: priboi

ascuțit cf. gama. S p i t s d e r a ; priboi oasis prolung cf. gama.
K e a u s d e r a ; priboi cu capal lat, priboi lat cf. gama.
F l a c h d e r a ; priboi de bartit fieral, priboi de dat berte,
priboi de găuri, priboi de găurit fier, priboi de spart fier cf. gama.
B e h r d e r a, L e c h d e r a; priboi de spart petoave, priboi
de insemnat găuri la petoave cf. gama. H u f e i s e n d e r a ;
priboi de piulițe cf. gama. M u t t e r d e r a ; priboi de faiț cf.
gama. F a l s d e r a ; priboi rotund cu coadă cf. gama. H e h l -
d e r a .

PRIBOIEȘ s.n. Gberner¹ (a). Cf. F 136, Ma, Pu.

-Pl.: priboieșe.

-Sens specializat al rom. priboiaș (DIOȚ, priboi + suf. -eș sau, în variantă moldovenească, -eș).

PRIBOR subst. v. priboi.

PRINDE vb. III Trans. a) (Complementul este petoava; și în construcția a prinde cu caiele, F 802, ALMB 507, 526, 527, BC, Ci) A petocvi. Cf. As, Cd, Dc, Ga, Fr, La, Ma, MC, Mn, Mt, Rz, Sl, Șb.

b) (Complementul indică asamblări de două sau mai multe piese metalice ce participă la o îmbinare; în construcția) A prinde în nitură = a nitui (a). Cf. F 383, 820, 922, 1304, 1435, 1735, Ag, Cd, Db, Gr, Ma, Md, Or, Pa, Șb, ALMB 517.

c) (În construcția) Fierul prinde hiț v. h i ț (d).

-Prez. ind.: prind.

-Sensuri specializate ale rom. prinde (DIOȚ, lat. pre(b)endere).

PRINDER s.m. v. brender.

PRIVISTÍ vb. IV v. prevesti.

PRIVISTĪ vb. IV v. prevesti.

PROĂSOĂ s.f. ștafură. Cf. F 186, Ma, Pu, Sl.

-Pl.: proăste.

-(DICT) Dia (fm) proșoa.

PRODARIE s.f. .. broderie.

PRODUCHE s.n. Lehring (a). Cf. F 1252, As, Or.

-Pl.: producele.

-Produs + suf. -el.

PUFĂI vb. IV Intrans. A fei. Cf. F 471, 1604, As, Tg.

-Prez. ind.: pufăi.

-Sens specializat al rom. pufăi (DICT, pei, encomatepe, + suf.

-ii).

PUNCTĂ vb. I Trans. (Complementul indică piese de fier) A cher-
nării. Cf. As, Cd, Db, Pa, MOROBANU, 30.

-Prez. ind.: punctez.

-Sens specializat al rom. puncta (DICT, din punct).

PUNCTĂR s.n. a) Cherner¹ (a). Cf. Bl, Gr, PL.

b) Cherner¹ (c). Cf. Gr, Pa.

-Pl.: panotare. -Și: pentăr s.n., pl. panotare, (a) H 186, Gm, MA,
Sb, (b) Gm, Tg.

-Punct + suf. -ar. -Pentar, din pont, formă invechită a lui
punct.

PUNCTATOR s.n. a) Cherner¹ (a). Cf. ASG, So. metal., 1922, 136,
7, ibid., 1943, 287, 2, ASBo, So. prof., 1957, 25, 45, 46, F 57, 163,
310, 629, 858, 905, 926, 956, 979, 1036, 1119, 1193, 1256, 1263, 1599,
1807, 1840, Pa, VM, HRAGU, 25.

b) Cherner¹ (c). Cf. ASG, So. metal., 1943, 288, 2, F 57, 108,
186, 506, 454, 564, 550, 551, 566, 697, 807, 1036, 1057, 1128, 1165,
Ag, As, Pa.

c) (Si cu determ. pătrat: F 57) Perbaistru (a). Cf. ASG, So.
metal., 1943, 286, 1, VM.

-Pl.: punctatoare, -Și: punctator s.n., (a) F 1835, Ma, (b) F 263.

1835; punctător s.n., pl. punctătoare, (a) ASBo, So. prof., 1947, 23,
15, MOROSANU, 45; punctătură s.f., (a) F 205.

-(DICT) Puncta + suf. -tor.

PUNCTĂTOR s.n. v. punctator.

PUNCTĂTURĂ s.f. v. punctator.

PUNE vb. III Tranz. (Complementul indică şina) A trage (I f)'.
Cf. Cd, Cg, MA, Ng, Pa, Pu, Pu, AIMS 520, 542.

-Prez. ind.: pun.

-Folosire specializată a rom. pune (DICT, lat. pnare).

PUNTE s.f. a) Căleător. Cf. F 160, Ma, MC, Sl.

b) Cumpănă (b). Cf. F 928, Oc, Tn.

c) Miner (a). Cf. F 1119, La.

d) (Prin analogie) Haucing (a). Cf. F 905, Dc, FL, Rz.

-Pl.: punţi.

-Sensuri specializate ale rom. punte (DICT, lat. pens, -tem).

PURTĂ vb. I Tranz. (Complementul indică piulaşa) A înşuruba. Cf.
F 1085, 1435, Ag, MA, MC, Pu.

-Prez. ind.: port.

-Folosire specializată a rom. purta (DICT, lat. partare).

R

RĂCOMAȘINĂ s.f. v. radmașină.

RĂDBANU s.n. Presă (a). Cf. F 54-56, 203, Ma, Pa, VM.

-Pl.: radbanouri.

-Dia garm. Radbank.

RĂDE vb. III Treas. (Complementul indică mghia la cal) a) A ră:-
pălui. Cf. F 1095, 1128, Cd, MA, Ma, Ng, Tu, AIME 526.

b) A ouțitei. Cf. F 1511, Tu.

-Pres. ind.: rad.

-Sensuri specializate ale rem. a rade (DIOT, lat. radere).

RĂDMAȘINĂ s.f. Presă (a). Cf. F 207, 830, 919, 1528, 1833, Cd,
Db, Ma, Md, Ra, Sa.

-Pl.: radmașini. -Și: răcmașină s.f., pl. răcmașini, F 222, VM;
ratmașină s.f., pl. ratmașini, F 1427, Ag; rotmașin subst., F 508
428, scris și rotmașin, F 309, 310; rôtmașină s.f., pl. rotmașini, F
390, MG; rôtmașină s.f., AIME 508.

-Dia garm. Radmașchine. -Pentru formele rotmașin, rotmașini, rot-
mașină, apropierea de rem. reată, reți.

RĂDȘTOC s.n. Presă (a). Cf. Cd, Gm, Pa.

-Pl.: radștecari. -Și: acștec subst., F 277; raistec s.n., F 113,
pl. raistecari, AIME 510 și raistecăce, AIME 504; raștec s.n., pl. raș-
tecari, AIME 498, acc. și raștéc, pl. raștécăce, AIME 525; raștuc subst.
ABI, Pref., 1897, 9, 445 (cu detarm. pentru înădănit reată).

-Dia garm. Radstoc (TRUHA, 70, dia rem. Reitstoc).

RAF s.n. Șină (a). Cf. F 13, 14, 20, 57, 77, 221, Gg, Ci, Ga.

-Pl.: rafuri.

-(DICT) Din magh. dialectal raf.

RAIB s.n. v. raibor¹.

RAIBĂ s.f. Răspă. Cf. F 968, Fu, Rz, Șb.

-Pl.: raibe. -Și: raibar subst., ASG, Șc. metal., 1894, 60, 143;

raibar subst., F 1119, Db.

-Din germ. Reibe (MÎNDESSGU, 19, din germ. Reiber).

RAIBĂR s.n. v. raibor¹.

RAIBOHR s.n. v. raibor¹.

RAIBON subst. v. raibor¹.

RAIBOR¹ s.n. (Și cu determ. cenic, ASG, Șc. metal., 1943, 288,
2) Unealtă prevăzută cu dinți tăietori pe suprafață, care servește
la finisarea și lărgirea orificiilor circulare; alezar, rostuitar.
Cf. ASG, Șc. metal., 1887, 33, 94, ibid., 1922, 136, 2, Ma.

-Pl.: raibore, raiboare, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 10 și raiborare, ibid., P ., 1899-1900, 2, ll. -Și: raib s.n., pl. raiburi, F 459; raibăr subst., F 1304, Pr; raibohr s.n., pl. raibohre, ASG, Șc. metal., 1914, 116, 436; raiben subst., F 287; raibar subst., ASI, Pref., 1897, 9, 448.

-Din germ. Reibahle. -Cele mai multe forme, cu -r (raibar, raibăr, raibohr, raibur), pria apropiere de rom. bar, germ. Bohrer.

RAIBOR² subst. v. raibă.

RAIBUR¹ subst. v. raibor¹.

RAIBUR² subst. v. raibă.

RAIF-ȚIGLE subst. v. raifțir.

RAIFȚIR s.n. Cîrlig (a). Cf. F 266, 1102, Gg, Rz.

-Pl.: raifțire. -Și: raif-țiole subst., ASI, Pref., 1897, 9, 443;

raptigla subst., DĂNĂILĂ-LAZĂR, 24.

-Dia germ. Reifzieher.

RAISTOC s.n. v. radetoc.

RAITNĂGĂL s.n. a) Charnaș¹ (a). Cf. Ga, Oc, VN.

b) (Pria analogie) Hutârdera (a). Cf. Ha, Oc.

-Pl.: raitnăgăle.

-Dia germ. Reissnadel 'ac de trasat'.

RAIMĂR s.n. Ac de trasat pe metal; agrisac, ștraitmas, ac (a).
Cf. F 1251, As, Og, Mt.

-Pl.: raimăre. -Și: raimner subst., MOROSANU, 23.

-Dia germ. Reisser.

RAIZNER subst. v. raiznăr.

RANȚANG subst. v. raifțang.

RANETĂ s.f. a) Unealtă cu tăie îngust, cu care se curăță mijlocul
ospitei după ce s-a tăiat cu cuțitul de potcovărie; v. c a ț i t e a
i e (a). Cf. F 700, 1107, ALMB 504, PL, Tn, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18.

b) Handling (a). Cf. Mt, Tn.

-Pl.: ranete. -Și: renetă s.f., pl. renete, (a) ALMB 535; rinetă
s.f., F 547, 549; rinetă s.f., (a) ALMB 504, pl. rinete, (a) Pu (cu
determ. de curățat ospita).

-Etimologia necunoscută.

RAFTIGLU subst. v. raiftie.

RĂSPĂ s.f. v. raspă.

RĂSPEL subst. v. raspă.

RĂSPIL subst. v. raspă.

RASTEI s.n. (Și cu determ.: de scule, ASG, Șc. metal., 1922, 136,
8, ASRo, Șc. prof., 1957, 25, 45, pentru filiare, ASG, Șc. metal.,
1922, 136, 8) Paneu prins în perete, în care se așează unelte de

fierărie; stelaș, țiglam. Cf. F 310, DO, 1028, 1304, 1743, Ag, Bl, Cd, Dⁿ, Rz, Șb.

-Pl.: rastele. -Sî: restel subst., Dc, MA, Ma.

-Sens specializat al rom. rastel (DIOT, din germ. Rastel).

RĂȘCHETĂ vb. I Franz. (Complementul indică unghia calcului) A răsăpăși. Cf. F 588, 926, MC.

-Prez. ind.: rășchetez.

-Sens specializat al rom. a rășcheta (DIOT, din rășchetă).

RĂSPAL subst. v. răspă.

RĂSPALĂU subst. v. răspă.

RĂSPĂ s.f. (Sî cu determ.: de copite, F 551, de curățat copite, AIME 495, 508, de fetuit, AIME 500, de fier, F 1304, de fierar, AIME 222, de potcovală/potcoveală, F 279, 485, 700, 2000, MA, de potcovar, F 1625, de potcovit, F 470, 620, 1435, 1440, AIME 474, 480, 506, 568, de ras unghii, F 1095, de unghii, F 1304) Unealtă de așchiat, cu una sau mai multe fețe cu dinți rari, cu care se prelucurează copita prin pilirea hufășpil, hufășpău, aprasp, hufășeăr (b), pilă (e), raibă, răzuitor (b). Cf. H 2, 9, 23, 24, 27, 49, 56, 63, 67, 74, 83, 88, 154, 181, 185, 186, ASI, Pref., 1897, 9, 444, F 20, 54-56, 72, 77, 79, 108, 112, 136, 137, 147, 183, 186, 203, 208, 236, 275, 289, 381, 428, 459, 464, 469, 529, 544, 550, 563-566, 590, 613, 619, 624, 690, 697, 709, 713, 765, 766, 772, 776, 788, 800, 802, 803, 858, 864, 871, 880, 883, 885, 900, 943, 954, 985, 1036, 1040, 1055, 1085, 1095, 1100, 1181, 1277, 1304, 1382, 1396, 1449, 1494, 1500, 1793, 1833, AIME 465, 468, 470, 472, 473, 476, 478, 481, 483, 484, 486, 487, 490-494, 496, 497, 501-504, 507, 514, 516, 518, 519, 522, 524, 525, 528, 529, 531, 535, 540, 542, 550, 558, 562, 564, 573-575, 594, 604, 607, 620, 654, 662, 667, As, Cg, Fr, Ga, Ma, MC, Md, Ng, Pd, Pa, Pu, dz, Su, Tg, VM, NEA-GU, 26, MOROSANU, 24.

-Pl.: răspe, răspe, AIME 466, 489, 498-500, 504, 507, 509, 511,

513, 516, 520, 521, 523, 534, 539, 543, 551-553, FL, răspi, F 851, ALMB 505, 544, 560, răspi, ALMB 527, 545, respi, ALMB 515, răspili, ALMB 512. -Si: hărăspă s.f., pl. hărăspe, SI; hraspe s.n., F 1608 (cu determ. de potcovit); hrăspă s.f., F 980; hrăspă s.f., F 626, 628, 631, 919, 954, 957, 968, 975, 1041, 1054, 1057, 1060, 1086, 1098, 1099, 1114, 1185, 1193, 1221, 1325, 1382, 1397, 1424, 1427, 1431, 1476, 1494, 1511, ALMB 533, 536, 537, 547, 548, 556, 558, 559, 561, 566, 567, 569-572, 576, 578, 580-585, 587-591, 593, 596, 598, 599, 601-606, 611, 613-615, 619, 621-623, 649, 657, 658, 662, 664, 665, Ag, As, Bl, Cg, Dc, Gm, Gr, Mt, Pr și (cu determ.) F 1864 (de ouie), F 1133 (de potcove), ASI, Pref., 1897, 9, 73, F 747, 804, 1477 (de potcova), F 741, 1128, 1440, Lu (de potcovit), ALMB 606 (lată), F 1864 (pentru cai), pl. hraspe, hrăspe, ALMB 549, 627, hrăspi, ALMB 538, 625 și (cu determ.) ALMB 600 (lată) și raspe, ALMB 616; hrăspel s.n., pl. hraspele, ALMB 612, hrăspeli, ALMB 597 (cu determ. de potcovit); hrăspil s.n., pl. hrăspile, F 1715, 1958, ALMB 579, 645, 646, 648, 660 și s.n., pl. hrăspili, ALMB 617; hrăspilă s.f., F 1015, 1475, 1510, 1533, 1714, 1958, ALMB 611, pl. hrăspile, ALMB 601, 613, 619; hrăspilă s.f., F 738; hrășper s.n., pl. hrășpere, Cg; hrească s.f., pl. hrește, ALMB 607; hreăspă s.f., F 1100, pl. hreșpe, ALMB 609; hrească s.f., pl. hrești, ALMB 607; hreăspă s.f., F 763, pl. hreșpe, ALMB 618 și hrești, ALMB 624; răspă s.f., H 13, 46, F 205, ALMB 542, pl. răspe, ALMB 510, 526, 546; răspel subst., ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 66, F 1599, 1743 și (cu determ.) ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 66 (de potcove); răspil subst., F 208; raspal subst., F 363 (cu determ. de potcova); raspalău subst., ALMB 491, Ma; răspână s.f., F 1654; raspău s.n., F 13, ALMB 491, pl. raspăie, ALMB 577 și raspăie, ALMB 462; răspel s.n., pl. raspele, ASG, Șc. metal., 1887, 33, 93, F 588, 689, 691, 711, 976, 1039, 1183, 1186, 1537, 1555, 1559, 1901, ALMB 499, 520, 537, 629, 642, MOROȘANU, 21, NEAGU, 26, SANDU, 42, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 18 și (cu determ.) F 2001, (de potcovar), ALMB 635 (de potcovărie); rășper s.n.,

pl. raspere, ALMB 670; răspil s.n., ASG, Sc. metal., 1922, 136, 16, F 550, 1114, 1785, 1859, 1902, 1963, ALMB 469, 477, 665, Oc, Tu, pl. raspile, ASG, Sc. metal., 1909, 107, 116, ALMB 573, 626, 630, 632-634, 636, 638, 639, 641, 643, 644, 650, 653, 655, 661, Db, VM și (cu determ.) ALMB 537, 637 (de cai), ALMB 462 (de potcovar), Sb (de potcovărie), raspili, ALMB 627, 666, Gr și (cu determ.) ALMB 652 (de fierărie), raspeii, ALMB 651 și s.m., pl. raspili, ALMB 640, Pd; răspilă s.f., ASG, Sc. metal., 1886, 29, 57, ibid., 1894, 60, 106, F 208, 446, 113, 89, 1055, 1138, 1346, 1556, 1712, 1731, 1749, 1840, 1880, Rz și (cu determ.) F 1757 (de potcovărie), pl. raspile, ASG, Sc. metal., 1924, 142, 126, ALMB 511, 573, 620, 631, 656, 669, Ag, Fu și raspili, ALMB 604, 659, 668, Tu; raspir s.n., pl. raspire, ALMB 563; răspilă s.f., pl. raspile, F 266, 271, Cd; rasper s.n., pl. raspere, Gm; răspă s.f., F 307; răspălău s.n., pl. răspălăie, ALMB 577; răspălă, F 1729; reăspă s.f., F 1427; reăspel s.n., pl. reăspale, ALMB 609; reăspil s.n., pl. reăspile, ALMB 609.

-(DICT) Din germ. Raspe, Raspel. -Formele cu h- inițial (h-răspă, h-raspele, h-răspă, h-raspele, h-raspele, h-raspilă, h-răspă, h-rasper, h-rească, h-reăspă, h-rească, h-reăspă) sînt datorate rostirii aspirate țigănești, rostire impusă, în acest caz, și de apropierea de onomatopeea hras, considerată probabil baza etimologică a cuvîntului rom. -Formele raspă, hrăspă din scr. rașpa (CADE, SCRIBAN, TDRG, GIORANESCU). -Forma rasplă probabil din pol. raspla (SCRIBAN, TDRG). -Formele raspălău, raspău, raspor din magh. raspoly, dialectal răspă, răspă, hrasper, raspor (TAMÁS). -Formele rasplă, hrăsplă, probabil din bavarez-austriac Raschp'l. -Forme ca h-rească, h-reăspă, h-rească, h-reăspă, reăspă, reăspel, prin apropiere de rom. h-reăspă. -Numeroase forme sînt contaminatii ale diferitelor variante: (h)răspă și (h)răspel, (h)raspil au dat hrăspilă; raspel și hrăspă au dat raspă; (h)răspă și apropierea de rom. plă au făcut ca unele forme din s.n. să devină s.f.: hrăspilă, raspilă.

RĂSPÂNĂ s.f. v. raspă.

RĂSPĂU s.n. v. raspă.

RĂSPEL s.n. v. raspă.

RĂSPER s.n. v. raspă.

RĂSPIL s.n. v. raspă.

RĂSPILĂ s.f. v. raspă.

RĂSPIR s.n. v. raspă.

RĂSPIĂ s.f. v. raspă.

RĂSPOR s.n. v. raspă.

RĂSTOC s.n. v. radstoc.

RĂSTUC subst. v. radstuc.

RĂTMĂȘINĂ s.f. v. radmășină.

RAZ s.n. Holaișă (a). Cf. H 172, 184, F 1603, As, Mt.

-Pl.: razuri.

-(DICT) Dia scr. raz.

RĂCITOR s.n. Leșteu (a). Cf. F 563, Fr, MC.

-Pl.: răciteare.

-Sens specializat al rom. răcitor (DICT, răci + suf. -tor), prebabil din sintagma vas de răcit, apoi vas răcitor și răcitor, prin brevilocvență și substantivare.

RĂCUREALĂ s.f. Acțiunea de a răcurea și rezultatul ei. Cf. Cg, Gm, MA.

-Pl. (rar): răcureli.

-Sens specializat al rom. răcureală (DICT, răcurea + suf. -eală).

RĂCURI vb. IV tranz. (Complementul este cazul cu praci la ospitalitate) A sparge cu stricteasa, cu saneta sau cu un cuțitaș partea umflată pentru a se scurge purduia; a răcuri, a singera, a sparge (‘),

a stricni. Cf. Gg, Gm, MA, Ma, Pr, Tg.

-Prez. ind.: răcoresc.

-Sens specializat al rom. a răcari (DICT, dia răceare).

RĂDĂSCĂ s.f. Blectang (a). Cf. F 1039, 1730, Do, Mt, Ng, Pa, Ta.

-Pl.: rădaște.

-Sens specializat prin analogie al rom. rădăsoă (DICT, dia bg. rodăčka).

RĂPUÍ vb. IV Franz. (Complementul indică rosta cărții) A trage (I f). Cf. F 20, 57, 1346, Gg, Ci, Fr, Gm, VM.

-Prez. ind.: răpuiesc.

-Raf + suf. -ni.

RĂGACE s.f. Bolițang (a). Cf. F 13, 14, VM.

-Pl.: răgace.

-Sens specializat prin analogie al rom. răgace (DICT, dia bg., scr. ragăč).

RĂIBUI vb. IV Franz. a) (Complementul indică piese de metal) A răzui (a). Cf. F 459, 1027, FL, SL.

b) (Complementul indică piese cu orificiu rotund, de exemplu piulițe nefiletate) A finisa și a lărgi ușor gaura cu r a i b e r a l¹. Cf. F 102, 919, 1221, Ag, Gr, Pa.

-Prez. ind.: răibuiesc.

-Din germ. reiben, cf. și rom. r a i b ă (pentru a), r a i b e r¹ (pentru b).

RĂPSUI vb. IV v. răspălni.

RĂSCOLITÓR s.n. Brender (a). Cf. F 1605, 1714, 1958, As, MA, Pr, Ta.

-Pl.: răscelitoare.

-Răsceli + suf. -tor, probabil dintr-o sintagmă olește, văturai, cîrlig de răscelit (în foc), apai (olește, văturai, cîrlig) răscelitar,

prin brevilocvență și substantivare.

RĂSUFLĂ vb. I Trans. (Complementul indică calul cu parul la ceapită) A răsufla, Cf. As, Dc, Ma, Pă, Șb.

-Pres. ind.: răsufla.

-Sens specializat al rom. a răsufla (RUCZ, răsu- + sufla).

RĂȘPĂ s.f. v. rășpă.

RĂȘPĂI vb. IV v. rășpăli.

RĂȘPĂLI vb. IV v. rășpăli.

RĂȘPĂLIȘ s.a. v. rășpă.

RĂȘPĂLIȘI vb. IV v. rășpăli.

RĂȘPĂLIȘI vb. IV Trans. (Complementul indică ceapita) A prelucra cu r a ș p a înaintă și după petosvit în așa fel încît mughia calului să nu aibă suprafața mai mare decît petosvita; a curăța (b), a netezi (d), a facea (c), a rade (a), a pili (d), a friza, a îndrepta (d), a da (II b), a rașobeta, a fîșai (e), a degreșa (e), a lăsa (d). Cf. F 13, 20, 58, 56, 72, 77, 99, 108, 112, 136, 137, 147, 186, 203, 205, 208, 266, 271, 275, 289, 307, 391, 446, 459, 469, 529, 551, 563, 566, 613, 657, 689, 897, 713, 776, 804, 820, 871, 880, 885, 900, 943, 957, 1006, 1039, 1040, 1085, 1186, 1243, 1285, 1902, B1, C1, Ma, P1, MC, Pa, Ra, Șb, fa, VM, ALMB 522, KRAGU, 26.

-Pres. ind.: rășpălișco. -S1: hrășpăi vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 631; hrășpăi vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, Gr; hrășpăi vb. IV, F 628; hrășpăli vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 985; hrășpăliși vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 626, 738, 905, 954, 968, 975, 1054, 1128, 1133, 1440; hrășpăi vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 631, 741, 747, 1041, 1060, 1086, 1099, 1133, 1185, 1193, 1221, 1362, 1424, 1431, 1511, 1608, 1714, 1833, 1864, As, H1, Gr, Pr, S1; hrășpăi vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 1427; hrășpăli vb. IV, pres. ind. hrășpălișco, F 1475; rășpăi vb. IV, pres. ind. rășpălișco, F 1176; rășpăi vb. I.

pres. ind. răspălesc, F 236, 1036, 1095; răspălăi vb. IV, Ma; răspălî vb. IV, prez. ind. răspălasc, F 206; răspelaî vb. IV, prez. ind. răspeluiesc, F 691; răspilui vb. IV, F 1729; răsplui vb. IV, prez. ind. răspluiesc, F 1537, 1793, Cd; răspui vb. IV, prez. ind. răspuiesc, F 183, 464, 619, 620, 624, 765, 766, 788, 800, 851, 858, 883, 1055, 1095, 1098, 1181, 1183, 1277, 1304, 1435, 1346, 1396, 1449, 1500, 1625, Ag, As, MA, Oc, Pd, Pa, Pr, Tm, Ţg, MOROŞANU, 30; reaspai vb. IV, prez. ind. reaspuiesc, F 1427; respali vb. IV, F 1559.

-(DICT) Raspel + suf. -ci. -Cele mai multe forme trebuie derivate de la formele corespunzătoare de substantiv (v. r a ş p ă)

RĂSPELUI vb. IV v. răspălui.

RAŞPILĂ s.f. v. răspă.

RĂSPILUI vb. v. răspălui.

RĂSPUI vb. IV v. răspălui.

RĂSPUI vb. IV v. răspălui.

RĂZĂTOARE s.f. v. răzător.

RĂZĂLUI vb. IV v. răzui.

RĂZĂTOARE s.f. a) Babdr. Cf. ASG, Şc. metal., 1884, 40, 16, Cd, Md, Sb.

b) Halazian (a). Cf. ASG, Şc. metal., 1903, 86, 12, F 1257, Ag.

c) Cuşiteaie (a). Cf. Dc, Pl.

-Pl.: răzătoare şi răzători, (a) Md, (e) Dc. -Şi: răzător s.n., pl. răzătoare, (e) F 711.

-(DICT) Rade + suf. -toare (-tor).

RĂZĂTOR s.n. v. răzătoare.

RĂZBOI s.n. (Şi cu detara. de petsevit, RĂZĂLĂ-LAZĂR, 24) Stăneg (a). Cf. MA, Md, Tm, Ţg.

-Pl.: războie.

-Sens specializat prin analogie al rom. război (DICT, din bg., scr. razboj).

RĂZUI vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese metalice) A curăța o suprafață metalică de impurități și neregularități cu ajutorul r a z u l u i ; a răbui (a). Cf. F 1603, Mn, Pr.

b) A găbăru. Cf. F 1055, Ng, Sl.

-Prez. ind.: răzuiesc. -Și: răzului vb. IV, (a) F 174, 1427.

-(DICT) Rade + suf. -ui, cf. și r a z .

RĂZUITOARE s.f. v. răzuitoare.

RĂZUITOR s.n. a) (Și cu determ. in trei fețe, F 1128) Șabăr. Cf. F 1128, 1055, Db, Gr, Rz, Sl.

b) (Prin analogie) Rașpă. Cf. F 1106, 1413, Cg, Db, Fn.

c) (Prin analogie) Cuțitoaie (a). Cf. Ag, Ma.

-Pron.: zu-i. -Pl.: răzuitoare. -Și: răzătoare s.f., (c) ALMP 670; răzuitoare s.f., (a) ASBC, Șc. prof., 1956, 23, 17, (b) H 201.

-(DICT) Răzui + suf. -tor.

RĂZUȘ s.n. a) Daltă (1). Cf. F 529, 883, 1176, 1864, As, WC.

b) (Și cu determ. de fierărie, Pd) Daltă (a). Cf. H 14, 70, F 883.

c) (Și cu determ.: pentru roți, F 1085, rotund, F 885, 1427) Și în comp. ~-ghin, F 550) Halaiză (b). Cf. F 72, 174, 253, EE3, Ed, Su, ALMB 547.

d) (Și cu determ. rotund, F 885, 1427) Halaiză (a). Cf. F 72, 1016, 1183, Gr.

-Pl.: răzuse.

-(DICT) Raz + suf. -uș.

REĂSPĂ s.f. v. rașpă.

REĂSPEL s.n. v. rașpă.

REĂSPIL s.n. v. rașpă.

REĂSFUI vb. IV v. răspălui.

RECTIFICĂ vb. I Trans. (Complementul indică eroriile, de exemplu la piuliță sau la petosavă) A îndrepta, a da formă petrivită. Cf. Cd, Cg, Db, Gm, Ma, Rz.

-Prez. ind.: rectific și rectific, Rz.

-Genz. specializat al rem. a rectifica (DIOT, dia fr. rectifier).

RECTIFLAC s.n. Placă (a). Cf. F 550, 551, Bl, Db.

-Pl.: rectiflăci. -Și: rectiflacă s.f., Pn; rihtplat subst., OV, III, 5, 24.

-Din germ. Richtplatte, contaminat cu rom. placă.

RECTIFLACĂ s.f. v. rectiflac.

RECTUI vb. IV v. rihtui.

REGOL a. Filet (a). Cf. F 287, BC, Mt, Sl, Tm.

-Pl.: regole.

-Poate formă a lui rigelă (din fr. rigule 'șanț mic').

RENFIȚĂ s.f. v. ranetă.

REȘTEL subst. v. rastel.

REȘTELII vb. IV v. răspălui.

REȚEZĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică calaua) A tăia cu dalta sau cu cleștele de petosvărie capătul caietei; a tăia (b). Cf. ALMB 524, 542, As, Dc, Lu, MA, Mn, Ng, Pd, Pn, Pn, Rz, Șb, Vm.

b) (Complementul indică fier și piase de fier) A tăia (a). Cf. H 131, 132.

-Prez. ind.: retex.

-(DIOT) Etimologia necunoscută. -GIORANESCU propune un retexi > reteza (ca în rincheza>rincheza), CADE un lat. *retendiare, iar SCRIBAN gr. airetizo 'aleg' și af airez 'retex'.

REVENI vb. IV Intranz. (Despre ștel) A se răci în aer pînă ce capătă culcarea albastră închis necesară călirii, după care se cufun-

dă în baia de călire. Cf. Ag, Gg, Db, Gm, Md, Rz, Sa.

-Prez. ind. 3: revine.

-(DICT) Din fr. revenir.

REZ s.a. v. ris¹.

RIOTUI vb. IV v. rihtui.

RIDICĂ vb. I Trans. (În construcția) A ridica cantul = a cântă

(a). Cf. ALMB 507, Bl.

-Prez. ind.: ridic.

-Faleșire specializată a rem. a ridica (DICT, lat. erradicare 'a dezrădăcina').

RIHTUI vb. IV v. rihtui.

RIHTPLAT subst. v. rectplac.

RIHTUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese de metal) A finisa (e). Cf. F 1040, Bl, MOROSANU, 30.

b) (Complementul indică potocava) A fascna (f). Cf. Db, MC.

c) (Complementul indică piese plate de metal) A fățui (a). Cf.

Ag, Md.

-Prez. ind.: rihtuiesc. -Și: rectui vb. IV, (b) Rz; rihtui vb. IV, (a) Ma, Rz, (b) F 518, (c) F 13, 518, 985, 1510, 1773; rihtui vb. IV, (b) F 1032.

-(DICT) Din germ. richten.

RINDEA s.f. Cuțiteala (a). Cf. F 776, FL.

-Pl.: rindele.

-Sens specializat prin analogie al rem. rindea (DICT, din to. rende).

RINETĂ s.f. v. fanetă.

RINGĂNĂ s.a. Cieste (e). Cf. Oc, VM.

-Pl.: ringăncuși.

-Din germ. Ringzange.

RÎSCĂ s.f. Cuțiteale (a). Cf. F 102, Ng, Su.

-Pl.: riște.

-Etimologia necunoscută.

RÎȚĂMĂR s.n. a) Balhamăr (a). Cf. F 428, 1413, Ag, Ga.

b) (În farma ris) Șplintamăr (a). Cf. OI, Oo, Su.

-Pl.: rițanere. -Și: ris s.n., pl. rizuri, (b) OI, Oo, Su.

-Din germ. Risshammer. -Farma ris din primul element al comp. germ. sau din farma rom. prin brevilocvență.

RIZ¹ s.n. a) Falt¹ (a). Cf. OI, Do, Md.

b) Gang (a). Cf. F 255, Ma, Pr, Rz.

c) (Prin extensie) Filet (a). Cf. F 590, Lu.

-Pl.: rizuri. -Și: rez s.n., pl. rezuri, (b) F 1366.

-(DIOT) Din germ. Ritz.

RIZ² s.n. v. rițamăr.

RÎNFĂ s.f. v. ranetă.

ROATĂ s.f. (Și cu determ.: de tras, Ag, de tras rafuri/șine, F 20, 31, 57, 253, 391) Presă (a). Cf. F 469, Ma, Su, ALMB 522.

-Pl.: reți.

-Sens specializat prin analogie al rom. roată (DIOT, lat. rota).

RODHAMĂR subst. v. rundhamăr.

ROHRING s.n. v. lehring.

ROHRTANGHE subst. v. rolțang.

ROL s.n. Unealtă de tînichigerie cu care se retunajesc piesa de tablă, de exemplu ulucele. Cf. Bl, ALMB 517.

-Pl.: roluri.

-Din germ. Rollen [stange].

ROL-CLEȘTE s.n. Rolțang (a). Cf. F 271, Ma, PL.

-Pl.: rel-olești.

-Semicalc după germ. Rohrzange.

ROIHAIMAR subst. v. rundhamăr.

ROIHAMĂR s.n. v. rundhamăr.

ROIHAMER s.n. v. rundhamăr.

ROLESTECHEER s.n. v. runtștecla.

RÓLESTECIU s.n. v. runtșteclu.

ROITAMĂR subst. v. rundhamăr.

RÓLTĂGĂN s.n. v. relțang.

RÓLTAM subst. v. relțang.

RÓLTAN s.n. v. relțang.

RÓLTANG s.n. v. relțang.

RÓLTANG s.n. a) Clește special, cu fălci mari și semircuade (uneori zimțate în partea interioară), folosit la ținerea în foc sau la apucarea piesselor rotunde mici, de exemplu bare, vergele, țevi, șuruburi, capete de esie; clește (o), runțang (a), baisang (b), flac-țang (d), spanțano, ștelțang (o), blecțang (b), blehușar, braițang (b), buzar (b), graițang (a), gură-de-lup v. g u r ă (b), șpițang (o), ștaubel, bleaclește (b), falțang (a), rel-clește, lup, răgac, runtaiză, fălcă (a), semipatent, laboș, hultano. Cf. F 307, 315, 485, 563, 922, 979, 1006, 1015, 1027, 1040, 1087, 1109, 1277, 1625, Db, Dc, Pn, AUMB 537, MUCOSANU, 23.

b) (Prin analogie) Faierțang (a). Cf. F 566, 753, 1015, Db.

o) (Prin analogie) Clește (e). Cf. F 985, 1107, Dc, Lu.

d) (Prin analogie; și cu determ. mare, Oc) Blecțang (a). Cf. F 363, 985.

e) (Prin analogie) Patent (a). Cf. F 922, 1492, 1793, Mt.

-Pl.: relțanguri și relțange, Dc. -Si: rohrtanghe subst..

So. metal., 1908, 103, 911 rolțagân s.n., pl. rolțagâne, (a) Cd, AN-
DRIESCU, 7; rolțan subst., (a) F 883, 1028, 1938; rolțan s.n., pl.
rolțane, (a) Gm; rolțano s.n., (a) F 205, 298, 788, 800, (o) F 800,
Pa, (d) F 800, (e) F 1128, pl. rolțanouri, (a) ALMB 597; rolțangân
s.n., (a) Sl, (d) Sl (cu determ. fără dinți), (e) Sl (cu determ. cu
dinți), pl. rolțanguri și rolțanghe, (a) Gr; rolțangăr subst., (a) F
99, 801, 1016, MC; rolțanghe subst., (a) ALMB 480; rolțangle subst.,
(a) F 101, 266, (e) F 101; rolțang subst., (a) F 1424; reștanghe
subst., (b) F 976; reștano subst., (c) F 1252; roștandru subst., (a) F
565; reștang subst., (a) F 1107; re-ștanghe subst., (b) F 55.

-Din germ. Rehrzange 'clește pentru țevi'. -Cele mai multe ferme
(care încep cu rol-), prin apropiere de rom. rola, rolau, conținând
ideea de 'retuad, răsucit', apropiere la care a contribuit și posibi-
la disimilare r - r / r - l.

ROLȚĂNGĂN s.n. v. rolțang.

ROLȚĂNGĂR subst. v. rolțang.

ROLȚĂNGHE subst. v. rolțang.

ROLȚĂNGLE subst. v. rolțang.

ROLȚĂNG subst. v. rolțang.

ROLUȚI vb. IV v. rolui.

ROMTAN subst. v. rundhamăr.

ROMTAG subst. v. runțang.

ROMBURGHIU s.n. Burghiu (o). Cf. F 271, Pd, Sn.

-Pl.: romburghie.

-Semicale după germ. Rundbehrer.

ROMDHAMĂR subst. v. rundhamăr.

ROMD-STICLU subst. v. runtșteala.

ROMTAN subst. v. rundhamăr.

ROSTĂMĂR s.n. v. rundhamăr.

ROSTĂMEL subst. v. rundhamăr.

ROSTĂMER s.n. v. rundhamăr.

ROSTCAMĂR subst. v. rundhamăr.

ROSTHĂMĂR subst. v. rundhamăr.

ROSTHAMER subst. v. rundhamăr.

ROSTIȚICLER subst. v. runtșteclu.

ROSTIȚICLU subst. v. runtșteclu.

ROSTIANG subst. v. runtșang.

ROSTI vb. IV Tranz. (Complementul indică butucul reșii) A ghinui.
Cf. ASI, Pref., 1897, 8, 40, F 697, 851, 1036, 1095, 1346, As, Dc, Mn,
Pr, ALMB 526.

-Prez. ind.: rostesc.

-Sens specializat al rom. a resti (DICT, din rest). -Cf. pentru analogie germ. s t e m m e n .

ROSTIȚ, -Ă adj. (Despre piese cu arificii) Prelucrat cu ghinul
(a) sau cu hălăizănul (b) la dimensiunea potrivită cu altă piesă cu
care se asamblează. Cf. F 298, 851, 1346, Mn, Tg.

-Pl.: rostiți, -te.

-V. rosti.

ROSTUITOR s.n. Raiber¹. Cf. ASG, So. metal., 1922, 136, 2, Cd,
Mt.

-Pron.: tu-i. -Pl.: restuitoare.

-Sens specializat al rom. restuitar (DICT, restui + suf. -tor).

ROȘI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de fier) A înroși.
Cf. Gz, Mn, Or.

-Prez. ind.: roșesc.

-(DICT) Din roșu.

ROȘ-ȘTECLU subst. v. rușșteclu.

ROȘTANGHE subst. v. roștang.

RÔȘU s.n. a) Stare de incandescență a oțelului, căreia îi corespunde calcarea roșie; rumeneală. Cf. F 383, 1476, Bl, Su.

b) (În construcțiile) A bate la roșu (sau a ciocăni la roșu, F 383, a farja la roșu, Bl) = a prelucra cu ciocanul în vederea sudării pieselor de fier înroșite în foc. Cf. F 301, 763, 985, 1374.

-Sensuri specializate ale rom. roșu (DICT, lat. rossus).

ROTAMUR subst. v. runderhamăr.

ROTĂR s.m. Caretaș (a). Cf. 295, 306, 309, 626, 922, 1034, 1263, 1413, 1604, 1938.

-Pl.: rotari.

-(DICT) Roată + suf. -ar.

ROTĂRIE s.f. a) Caretășie. Cf. F 631, 1604, Mt.

b) Fierărie (g). Cf. F 295, 1034, 1263, 1938.

-Pl. (b): rotării.

-(DICT) Rotar + suf. -ie.

ROTĂRI s.n.sg.t. Caretășie. Cf. F 922, 1263, As.

-(DICT) Retar + suf. -it.

ROTHĂMĂR s.n. v. runderhamăr.

RÓTHAMUR subst. v. grothamăr.

ROTMAȘIN subst. v. radmașină.

RÓTMAȘINĂ s.f. v. radmașină.

ROTUND adj. (În loc. adv.; în construcția) A tăia la rotund = a tăia tabla cu fiecele de tinichigerie în formă circulară, pentru confecționarea fundurilor de oăldare sau de bișon. Cf. As, Bl, Lv, Or

-Folosire specializată a rom. rotund (DICT, lat. rotundus).

ROTUNDEHAMER s.n. Mutărhamăr (a). Cf. F 32, Ci, Fu.

-Pl.: retunhammer.

-Semioale după garm. Rundhammer; 'ciocan cu fața retună'.

ROTUNJÍ vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăsdarul plugului) A cevăți (a). Cf. F 99, 1193, Ma, Or.

b) (Complementul indică peteava) A găfui (a). Cf. F 1446, 1447, Ma, Țg.

c) (Complementul indică piese de fier cu secțiunea pătrată sau dreptunghiulară) A aduce la forma de bară cu secțiune circulară, prin forjare în șteelul (a) și cu șlictamărul (a,b); a ralui (b), a șlefui (f), a trage (I e), a șlictui (c). Cf. As, Gg, Ma, Ng, Ta.

-Pres. ind.: retunjese. -Și: retunși vb. IV, (c) ASG, Șc. metal., 1943, 286, 2.

-(DIOȚ) Dia retună.

ROTUNJITOÁRE s.f. v. retunjitor.

ROTUNJITÓR s.n. a) Șlictamăr (a). Cf. F 163, 208, 1027, 1186, Gm, Ma, Pr, Sl, WRAGU, 26.

b) Șlictamăr (b). Cf. F 208, 799, 1186, 1263, 1427, 1450, Ag, Ma, Pd, Pr.

c) (Și cu determ. de nicovală, F 1186, Gm) Șteela (a). Cf. F 807, 1263, MO, Or.

-Pl.: retunjitoare. -Și: retunjitoare s.f., pl. retunjitoare, (a) F 1427, As, (b) F 1186, Lu, (c) As și (cu determ.) F 1427, 1450 (de nicovală); retunzător s.n., pl. retunzătoare, (a) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 8, ibid., 1943, 286, 2, (b) ibid., 1, (c) ibid., 1922, 136, 8 (cu determ. pentru nicovală); retunzătoare s.f., pl. retunzătoare, (a) ASG, Șc. metal., 1930, 182, 16, (c) ibid. (cu determ. pentru nicovale).

-Sensuri specializate ale rom. retunjitor (DIOȚ, retunji + suf. -tor), probabil dia ciocan/șteela de retunjit, apei (ciocan/șteela) retunjitor, prin substantivare și brevitare.

ROFUNZĂTOARE s.r. v. retunzitor.

ROFUNZĂTOR s.n. v. retunzitor.

ROFUNZI vb IV v. retunji.

ROȚANG subst. v. relțang.

ROȚANDEU subst. v. relțang.

ROȚANG subst. v. relțang.

ROȚANȚE subst. v. relțang.

ROȚENĂR s.n. v. rodnenăr.

RÔTMĂȘINĂ s.f. v. radmașină.

RUDĂ s.f. Călcăter (a). Cf. BC, Cg, Gm.

-Pl.: ruđe.

-Sense specializat al rom. rudă (DICT, din magh. rud, scr. ruđa).

RUIȚANG subst. v. ruțang.

RULUI vb. IV Traaz. a) (Complementul indică piese de fier, de exemplu brăzdarul plugului) A cevăți (a). Cf. F 98, 277, 518, Ma, Su.

b) (Complementul indică piese de fier cu secțiune pătrată sau dreptunghiulară) A retuaji (e). Cf. F 179, 1109, ALMB 506, FL.

-Prez. ind.: rulelesc. -Și: rulei vb. IV, (b) VM.

-Rula, cu schimbare de suf. (-ai).

RULUIT, -Ă adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier) Cevățit² (a). Cf. F 277, 1251, Cg, Ma.

-Prez.: lu-it. -Pl.: ruleiți, -te.

-V. rulei.

RUMENEALĂ s.f.sg.t. Reșu (a). Cf. F 1938, Ma, Țg.

-Sense specializat al rom. rumeneală (DICT, rumeni + suf. -eală)

RUNDĂRIEL s.n. v. randfaile.

RUNDĂRIER s.n. v. randfaile.

RUNDFAILE s.f. Pila cu secțiunea rotundă, (a) pl. rundaie, rotundaie.
Cf. BC, Cd, Cg, Ma, Md, Pa, Sl, Vn.

-Pl.: rundfaile. -Și: rundfaiei s.n., pl. rundfaiele, Ag, Gr,
Mt, Sb; rundfaier s.n., pl. rundfaiere, As, Db, Gm, MC, Rz, MOROȘANU,
46.

-Din germ. Rundfeile.

RUNDHAMĂR s.n. a) Șlicitamăr (a). Cf. Ag, Cd, Cg, Db, Ma, Pu.

b) (Și cu determ. de esii, Cg) Șlicitamăr (b). Cf. Ag, Cd, Ma.

c) Șteala (a). Cf. Ag, Cd, Db, Lu, Mt.

d) Balhamăr (a). Cf. Cg, Pa, Sl.

-Pl.: rundhamăre și rundhamere, Cg, Db, Sl. -Și: redhamăr subst.,
(b) F 1427; relhamăr s.n., pl. relhamere, (a) Md; relhamer s.n., pl.
relhamere, (a) F 99, Bl, DANĂILĂ-LAZĂR, 26, (b) F 99, VM; rolhalmar
subst., (a) F 1251; reltamăr subst., (a) F 1324; rentam subst., (a)
F 1326; rendhamăr subst., (a) F 268, (b) ANDRIEȘCU, 8; rentam subst.
(b) F 1555 (cu determ. de nicevală); rentămăr s.n., (a) F 363, 697,
1060, 1176, 1785, 1864, (b) F 697, 1176, 1715, 1793 și (cu determ.)
F 1785 (mare), (c) F 714, (d) MOROȘANU, 46, pl. rentamere, (a) Dc,
Ma, (b) Gr, Rz; rentamel subst., (a) As, Or și (cu determ.) As (mic),
(b) As (cu determ. mare); rentămer s.n., pl. rentamere, (a) F 975,
1559, 1889, As, Țg, (b) F 1889, As, (c) F 975, Tu; rentcamăr subst.,
(a) F 714, MC, (b) F 714; rethamăr subst., (a) F 286, 1599, (b) Og,
scris și rent-hamăr, (a) F 700, 1901, (b) F 1901, MA, (c) F 1901;
rethamer subst., (a) FL și (cu determ.) F 1859 (mic), (c) Ng și (cu
determ.) F 1859 (mare); retamur subst., (a) F 1184; rethamăr s.n., (a)
Cg, pl. rethamăre, (b) Ag și rethamuri, (b) F 1251; rethamăr s.n.,
pl. rethamere, (a) Pr, (b) As și (cu determ.) Pr (mare); rundhamer
subst., (a) F 32, 111, (b) F 32; rutamăr subst., (a) F 1182, (b)
ANDRIEȘCU, 13; rutamer subst., (a) F 110; runthamăr subst., (b) An-
drieșcu, 8; rutamăr subst., (c) F 564.

-Din germ. Rundhammer. -Unele forme (relhamăr, relhamer, relhal-

mar, roltamăr), prin contaminare cu germ. Rolle 'în formă de roată'
(KRAUSS).

RUNDHAMER subst. v. rundhamăr.

RÜNDAISEL s.n. Holaizän (a). Cf. F 266, Db, Ma, Ta.

-Pl.: rundmaisele.

-Din germ. Rundmeissel.

RÜNÐTECHEL subst. v. runtşteclu.

RÜNŢĂIZĂŢ s.n. Rolţang (a). Cf. Ci, Ma.

-Pl.: runtăizăne. -Şi: runtaizen subst., F 54-56.

-Din germ. Rund[zange] contaminat cu -eisen, considerat ca element de compunere, analizabil în mai multe cuvinte rom. împrumutate din germ.: ventaizen, nagleisen, holaizän ş.a.

RUNTAIZEN subst. v. runtaizän.

RUNTAMĂR subst. v. rundhamăr.

RUNTAMER subst. v. rundhamăr.

RUNTHAMĂR subst. v. rundhamăr.

RÜNŢTECHEL s.n. v. runtşteclu.

RÜNŢŢECLU s.n. a) Şteclu (a). Cf. Bl, Mt, ANDRIESCU, 8.

b) (În forma rolştecher, rolşteclu) Şlictamăr (a). Cf. F 101, ALMB 597.

-Pl.: runtştecluri. -Şi: rolşteclu s.n., (a) F 1109, (b) ALMB 597; rolştecher s.n., (b) F 101; rond-şticlu subst., (a) F 268; rontşticlu subst., (a) F 697; rontşticler subst., (a) F 286; rogşteclu subst., (a) F 700; rundştechel subst., (a) F 13; runtştechel s.n., pl. runtştecele, (a) Gm.

-Din germ. Rundstöckel.

RUNŢANG s.n. a) Rolţang (a). Cf. BC, Cg, Lu, Md, Oc, VM.

b) Cleşte (a). Cf. Cg, Oc, VM.

c) (Şi cu determ. mecanic, Md) Patent (a). Cf. Gm, C.

-Pl.: ruņanguri. -Si: ruņag subst., (a) F 821; ruņang subst., (a) F 1036, 1109; ruņano subst., (b) F 203.

-Dia germ. Rehrzange, contaminat cu germ. ruad 'retuad'.

RÚPE vb. III Trans. (Complementul indică piese de fier) a) (În construcțiile) A rupe cu dalta (sau a rupe dia daltă, As, Cg, Ma) = a tăia (a). Cf. Cd, Db, Fr, Ma, Md, Ng, Or, ALMB 560.

b) (În construcția) A rupe dia pilă = a preluca grosier prin aşchiere cu o pilă cu dinții rari; v. a p i l i (a). Cf. Cd, Cg, Gr, MA, Ma, Pr, Pa, Ţg.

-Pres. ind.: rup.

-Sensuri specializate ale rom. a rupe (DICT, lat. rumpere).

RUTAMĂR subst. v. rudhamăr.

SABOTĂ s.f. Butuc (a). Cf. F 206, Db, Gm, Rz, VM.

-Pl.: sebote.

-Variantă a rom. șabotă (DICT, din germ. Schabotte, fr. cha-
notte).

SACȘAIB subst. v. loșgaibă.

SALHĂMER s.n. v. șalzeșamăr.

SAMOVĂR s.n. Legtrac (a). Cf. F 657, Bl, Ng.

-Pl.: samovare.

-Sens specializat al rom. samovar (DICT, din rus. самовар).

SAPĂ s.f. Capac (a). Cf. F 747, 858, 1585, 1511, 1712, 1757,

Mn, Or, Ta.

-Pl.: sape.

-Sens specializat prin analogie al rom. sapă (DICT, lat. sappa).

SATEU s.n. v. șaitău.

SATIR s.n. (Și cu determ. de desfăcut caietele, Rz) Haucliș (a).

Cf. Ae, Cg, Dc, Lu, MA, Mn, Pn, Șb.

-Pl.: satire.

-Sens specializat prin analogie al rom. satir (DICT, din tc.
satir).

SĂRHĂC subst. v. șerhac.

SBANȚ s.n. v. șbanț.

SCĂPĂ s.f. Cuițoșie (a). Cf. ALMB 540, Mt, Ng, Sl.

-Pl.: scafe și șcăfi, ALMB 540.

-Sens specializat prin analogie al rom. scafă (DICT, din agr.

skafi).

SCALATOR subst. v. descalicator.

SCĂUN s.n. a) (Și cu determ.: de încălșat butucul, ALMB 599, de legat roți, F 1958, de tras roata, F 956, 1006) Presă (a). Cf. F 208, Fr, Su.

b) (Și cu determ.: de potcovărie, Db, de potcovală, Rz, pentru potcovală, ASI, Pref., 1897, 9, 448, ~ -ul potcovarului, NEAGU, 31) Stelaj portativ de lemn pe care se pun uneltele de potcovit la îndemna potcovarului; banc (b). Cf. As, Pd.

c) (Și cu determ. de răgpluit, Cd) Boc (a). Cf. H 99, Dc, MA, Ng.

d) Butuc (a). Cf. F 1026, FL.

e) Ridicătură formată de cele două proeminențe de la spate cu planul potcoavei; v. h a c (a). Cf. F 975, 1714, Gr, Mt.

-Pron.: sca-un. -Pl.: scaune.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. scaun (DICT, lat. scannus).

SCÂNCIE s.f. Faiclobă. Cf. H63, F 922, Fr, Pn.

-Etimologia necunoscută.

SCĂPĂ vb. I Trans. (Complementul indică piese de fier puse în foc) A arde (b). Cf. Ag, Cd, Md, Sl.

-Pres. ind.: scăp.

-Sens specializat al rom. a scăpa (DICT, lat. excapare).

SCÎNTEI s.f.pl.t. (Și cu determ. de hiș, PL) Hiș (c). Cf. As, Ma, Fr.

-Sens specializat al rom. scintele (DICT, lat. scintillia = scintillia).

SCOABĂ s.f. a) (Și cu determ.: de tras șina, F 1102, de tras șina la roată, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 7, pentru indoit șina, ASI, Pref. 1897, 9, 448, pentru tras șina de roți, ASG, Șc. metal.

1894, 60, 85, ibid., 1930, 182, 15, ibid., 1943, 286, 1) Cîrlig (c).
Cf. F 1864, Lu, Ma, Md, Mn, Rz, Su, Tg, ALMB 515, 522, 524.

b) (Prin analogie) Haucling (a). Cf. F 163, 709, 712, 871, 1055,
1654, Dc, Mt, Pu.

c) (Prin analogie; și cu determ. de curățat unghii, F 1251, ALMB
540) Cuțitoaie (a). Cf. MC, PL.

-Pl.: scoabe.

-Sensuri specializate ale rom. scoabă (DICT, din bg., scr. akoba)

SCOATE vb. III Tranz. (Complementul indică piese de fier) A îndrepta (a). Cf. MA, Rz, Tg,

-Prez. ind.: scot.

-Sens specializat al rom. a scoate (DICT, lat. excotere = excutere), probabil prin brevilocvență dintr-o construcție ca a scoate fierul drept.

SCOBÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică fierul sau lemnul sau oricare piesă din aceste materiale) A face găuri cu ajutorul dălții, holaizănelui sau burghiului; v. a dăltui (a). Cf. F 975, 1233, 1833, Cd, Gr, Mn, Pn, Șb.

-Prez. ind.: scobesc.

-(DICT) Din scoabă.

SCOBITOARE s.f. a) Cuțitoaie (a). Cf. F 1449, ALME 549, Dc, Fr.

b) Haucling (a). Cf. Ci, Ma, Rz.

-Pl.: scobitori. -Și: scobitor s.n., pl. scobitoare, (a) Pu,
(b) F 31.

-Sensuri specializate ale rom. scobitoare (DICT, scobi + suf. -toare).

SCOBITOR s.n. v. scobitoare.

SCOBITOR s.n. Vătraia (a). Cf. F 459, Fr, Mn.

-Pl.: scocioritoare.

-Scociori + suf. -tor.

SCOCIORNIȚĂ s.f. Vătraia (a). Cf. F 1221, MA, Pd, Țg.

-Pl.: scociornițe.

-Scociori + suf. -niță.

SCORMONITOR s.n. a) Vătraia (a). Cf. F 566, Dc, Pr.

b) Bränder (a). Cf. F 1446, 1447, As, Or.

-Pl.: scormonitoare.

-(DICT) Scormoni + suf. -tor.

SCRIPĂȚ s.m. v. scripete.

SCRIPETE s.m. Dispositiv pentru ridicarea boului în stănogul de potcovit, format din două roți prin care trece o funie. Cf. Ag, Bl, Cd, Cg, Lu, Ma, Pn, Pu, Rz, Șb.

-Pl.: scripeti. -Și: scripăt s.m., Dc, Pr; script s.m., Pd, Țg; scripț s.m., MA, PL; scriput subst., As, Pr, Ng.

-Sens specializat prin extensie al rom. scripete (DICT, din bg. skripec).

SCRIPT s.m. v. scripete.

SCRIPTȚ s.m. v. scripete.

SCRIPUT subst. v. scripete.

SCROPITOR subst. v. stropiter.

SEAGONALĂ adj.f. v. exagonală.

SEMILUNĂ s.f. Potcovă pentru boi, formată din jumătate de potcovă normală. Cf. Ag, As, BC, Cd, Fr, Ma, MA, Ng, Or, Pd, Pn, Pr, Sl, Su, Țg, ALME 506.

-Pl.: semilune.

-Sens specializat prin analogie al rom. semilună (DICT, semi +

lună) sau prin brevilocvență din sintagma potcoavă semilună.

SEMIMAX s.n. Clegte (e). Cf. F 1266, 1397, Ag, Or, PL.

-Pl.: semimaxuri.

-Semi + max 'mor'.

SEMPATENT s.n. Rolțang (a). Cf. F 1266, 1397, 1749, Cd, Mt.

-Pl.: sempatente.

-Semi + patent.

SEMISTECLU s.n. v. semisteclu.

SEMIȘTECLU s.n. Șteclu (a). Cf. F 771, 926, 1902, Db, Md.

-Pl.: semiștecluri. -Și: semistéclu s.n., Ag, Șb și (cu determ F 1266, 1397 (fix)).

-Semi + steclu.

SEMNĂTOR s.n. (Și cu determ.: de potcoave, Mn, de potcovit, Pr, in patru muchii, Tg) Forbaistru (a). Cf. F 1082, 1785, Gr, Pr, Tm.

-Pl.: semnătoare.

-Semn + suf. -(ă)tor sau de la insemnător (c) prin afereză.

SERGENT subet. Menghină (c). Cf. F 1183, Fr.

-Etimologia necunoscută.

SEȚĂMĂR s.n. v. sețămăr.

SEȚĂMĂR subet. v. sețămăr.

SFAIS s.n. v. șfaiț¹.

SFAIȚ¹ s.n. v. șfaiț¹.

SFAIȚ² subet. v. șfaiț-paisăr.

SFALS subet. v. flacțang.

SFARTĂNG s.n. v. șfaițang.

SFĂLSUÍ vb. IV v. șfăițui.

SFĂITUÍ vb. IV v. șfăițui.

SPĂITUIRE s.f. v. șpăituire.

SPĂITUIȚ c.n. v. șpăituit.

SPĂȚUI vb. IV v. șpățui.

SFLÉDER s.n. v. sfredel.

SFLÉDIR s.n. v. sfredel.

SFRÉDEL a) S.n. (și cu determ.: de bortelit fierul rece, H 195, de șaurit fier, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, pentru fier, F 800) Burghiu (a). Cf. H 9, 23, 24, 186, F 77, 277, 307, 871, 885, 1510, 1711, Su, MOROSANU, 11.

b) S.n. și s.f. (În formele sfrededer, sfredelă) Burghiu (d). Cf. F 54, 55, 529.

c) S.n. (În forma sfrededer) Burghiu (c). Cf. ASG, Șc. metal., 1887, 33, 93, Cd.

d) S.n. Unealtă simplă de șaurit în lemn, cu două tăguri, acționată de obicei manual. Cf. Pu.

-Pl.: sfredede. -Și: sfléder s.n., (a) H 77, 78, F 57, 58, 692, 943, (b) F 54, 55, pl. sfledere, (d) Or și (cu determ.) Pr (rotund); sflédír s.n., (a) ALMB 491, (d) VM; sfrédelă s.f., (b) F 529; sfrédér s.n., pl. sfredere, (a) H 181, MC, (c) (cu determ.) ASG, Șc. metal., 1887, 33, 93, Cd (americane), ASG, Șc. metal., 1887, 33, 93, (spirale); sflédír s.n., (a) F 56; sfrédil s.n., (a) Pu (cu determ. de șaurit fier).

-(DICT) Din bg. svredel. -Formele sfléder, sflédír, prin trecerea vibrantei la lichidă în grupul consonantic (ca în apșlot, chelner), la care a contribuit probabil și -r final. -Forma sfrededer, prin asimilare consonantică progresivă. -Formele sflédír, sfrédil par hipergermanisme.

SFRÉDELĂ s.f. v. sfredel.

SFRÉDER s.n. v. sfredel.

SGÍRIÁC s.n. Raiznár. Cf. ASG, Şc. metal., 1930, 182, 7, Cd, Mn.

-Pron.: ri-ac. -Pl.: sgíriece.

-Sgíría (variantă a lui sgíría) + suf. -ac.

SGURIER s.n. Brender (a). Cf. F 467, 1128, Dc.

-Pron.: ri-er. -Pl.: sguriere.

-Sgură (variantă a lui sgură) + suf. -(i)er.

SHUCHÍ vb. IV v. cupi.

SHUCHIT adj. v. cupit².

SIC s.n. Grif (a). Cf. F 631, 807, MC, Pn.

-Pl.: sicuri.

-Din germ. Sieks 'falş, margine'.

SICHENHÁMÁR s.n. Ciocan de tinichigerie pentru făcut falşul (a).
Cf. ASG, Şc. metal., 1888, 40, 18, Bl, Cd, Lu.

-Pl.: sichenhamere. -Şi: sichenhamer subst., ASG, Şc. metal.,
1908, 103, 91; sitamăr subst., F 613.

-Din germ. Siekenhammer. -Variantele sînt probabil s.n., după
rom. hamăr şi prin analogie cu rom. ciocan.

SICHENHAMER subst. v. sichenhamăr.

SÍCHENŞTÒC s.n. Nicovală (e). Cf. ASG, Şc. metal., 1922, 136,
17, Ae, Bl.

-Pl.: sichenştócuri.

-Din germ. Siekenatock 'nicovală de tinichigerie'.

SICTAM s.n. v. şlictamăr.

SICTAMUR subst. v. şlictamăr.

SÍGNÁ s.f. v. jignă.

SILÉJIA s.f.sg.t. v. silez.

SILEZ s.m.sg.t. Huilă extrasă din bazinul Silezia sau considerată ca atare. Cf. F 1556, 1654, Cd, Md, Pr.

-Și: silejia s.f.sg.t., F 1500; sileza s.f.sg.t., Mn, Or, Tg; silezia s.f.sg.t., Db, Mt.

-Din sintagma [cărbune de] Silezia, prin apelativizare. -La forma silez, acordul cu rom. cărbune.

SILEZA s.f.sg.t. v. silez.

SILEZIA s.f.sg.t. v. silez.

SINDORN s.n. Mutărdorn (a). Cf. F 895, 1397, Cg, Db, Rz.

-Pl.: sindornuri.

-Din germ. Schlichtdorn 'dorn de finisat, de netezit'.

SIRISĂU subst. v. ferăstrău.

SITAMĂR subst. v. sichenhamăr.

SINGERĂ vb. I Tranz. (Complementul este calul cu puroi la copită) A răcori. Cf. Cg, Gm, PL.

-Prez. ind.: singerez.

-Sens specializat al rom. a singera (DICT, lat. sanguinare).

SLAB adj. a) (În sintagma) Ușel slab = ușel moale v. a o a l e (a). Cf. Ci, Sl.

b) (În construcția) Călitură slabă = căleală la albastru v. a l b a s t r u (c). Cf. PL.

-Folosiri specializate ale rom. slab (DICT, din sl. slabŭ).

SLEI vb. IV Refl. (Despre fier) A se maia, în apropiere de punctul de topire. Cf. As, Fr, MA, Mn.

-Prez. ind. (3): sleiește.

-Sens specializat al rom. a (se) slei (DICT, din sl. sŭlijati).

SLETFAIER subst. v. șlihtfaiel.

SLETHAMER subst. v. șlictamăr.

SLICHAMĀR s.n. v. glicam r.
SLICTĀMĀR s.n. v. glicam r.
SLÍCTAMUR s.n. v. glicam r.
SLICTAMBUR subst. v. glicam r.
SLICTĀMER s.n. v. glicam r.
SLICTĀIEL s.n. v. glihtfaiel.
SLICTFAIER subst. v. glihtfaiel.
SLÍCTĀMĀR s.n. v. glicam r.
SLICT-HAMER subst. v. glicam r.
SLICTUÍ vb. IV v. glictui.
SLICTAMĀR subst. v. glicam r.
SLICTUÍ vb IV v. glictui.
SLIHTAMĀR subst. v. glicam r.
SLIHTAMER subst. v. glicam r.
SLIHTAMUR subst. v. glicam r.
SLIHTMAR subst. v. glicam r.
SLIHTUÍ vb IV v. glictui.
SLIPAN s.n. v. glicam r.
SLISPAINFLAH subst. v. glihtfaiel.
SLITAMER subst. v. glicam r.
SLITHĀMĀR s.n. v. glicam r.
SLÍTHAMER s.n. v. glicam r.
SLITSTÉCLU s.n. v. glihtsteclu.
SLOTHAMĀR subst. v. grotham r.
SLOTHAMER subst. v. grotham r.

SMIGĂ s.f. v. gmişă.

SMIRGHEL-PAPİR s.n. v. gmirghel-papir.

SMAICLUBĂ s.f. v. gnaiclupe.

SMAICLUG s.n. v. gnaiclupe.

SMAIȚOP subst. v. gnaițig.

SONDĂ s.f. Brender (a). Cf. F 1176, As, Ng.

-Pl.: sonde.

-Sens specializat prin analogie al rom. sondă (DICT, din fr. sonde).

SOPAȚĂR subst. v. lopaim.

SOTĂMĂR subst. v. grothamăr.

SOTĂMER subst. v. grothamăr.

SÓTHAMĂR subst. v. grothamăr.

SPÁCLU s.n. v. gpaclu.

SPÁGĂ s.f. v. gpagă.

SPÁNĂ s.f. v. spanț.

SPÁNHAMER s.n. Zețamăr (a). Cf. ASG, Sc. metal., 1908, 103, 91, Cd, Mt, Ra.

-Pl.: spanhamere.

-Din germ. Spannhammer.

SPANȚ s.n. Splintdorn (a). Cf. F 713, 1938, Md, Șb.

-Pl.: spanțuri. -Și: spană s.f., MC și (cu determ.) F 298 (de fier); spinciengăr subst., F 1793, Ta.

-Cf. germ. S p a l t e i s e n 'pană de spintecat'.

SPANȚÂNC s.n. Rolțang (a). Cf. F 1344, 1446, 1447, Ag, Md, Or.

-Pl.: spanțancuți.

-Din germ. Spannsange.

SPÁRGE vb. III Trans. a) (Complementul indică piese de metal de exemplu potcoave) A străpunge, a da gaură cu dornul sau cu spârâurul în locurile pentru casele, adâncite anterior cu forbastrul Cf. H 16, Ag, Cg, Mt, PL. Şb, Ta, ALMB 506, 524, 526.

b) (Complementul indică copita cu puroi) A răcori. Cf. As, C Mn.

-Prez. ind.: sparg.

-Folosiri specializate ale rom. a sparge (DICT², lat. sparger SPĂLĂTOR s.n. Praftură. Cf. As, Mn, ALMB 631.

-Pl.: spălătoare.

-Sens specializat prin analogie al rom. spălător (DICT², a spă + suf. -tor).

SPĂNUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăsdarul plugului) A întinde a). Cf. F 550, 1040, Db, Oc.

-Prez. ind.: spănuiesc.

-Din germ. spannen.

SPĂRGĂTOR s.n. Brender (a). Cf. Ci, Fr, VM.

-Pl.: spărgătoare.

-Sens specializat al rom. spărgător (DICT², a sparge + suf. -tor).

SPERAL s.n. v. spiral¹.

SPERCOHN subst. v. sperhorn.

SPÉRHORN s.n. Nicovală (e). Cf. ASG, Şc. metal., 1908, 103, 91 Bl, Lu, Or.

-Pl.: sperhorne. -Şi: spercorn subst., ASBe, Pref., 1899-1900, 2, 11.

-Din germ. Sperhorn 'nicovală cu două coarne'.

SPILCUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A
finia (c). Cf. F 889, 1840, Șb.

-Pres. ind.: spilcuieac.

-Sens specializat al rom. a spilcui (DICT, spilcă + surf. -ui).

SPILAR subst. v. spiler.

SPILĂR s.n. v. spiler.

SPILIR s.n. v. spiler.

SPINCIANGĂR subst. v. spanț.

SPIRAL¹ s.n. a) Burghiu (c). Cf. F 390, 459, 563, 565, 689, 697,
788, 1006, 1119, 1252, 1424, 1432, 1528, 1599, 1608, 1743, 1793, Ma,
Md, VM.

b) (Prin extensie) Burghiu (d). Cf. F 620, 979, 1221, Pr.

-Pl.: spirale. -Și: speral s.n., pl. sperale, (a) F 885, Db, (b)
F 1735; sperăclu subst., (a) F 1135; sperăg subst., (a) F 390; sperăl
s.n., pl. sperale, (a) F 110, 253, 301, 12771537, Ae, Pa, (b) F 1055,
BC; sperălă s.f., (a) F 1607; spirac s.n., pl. spirace, (a) Țg: spî-
răl s.n., pl. spirale, (a) F 77, 163, 390, 428, 464, 474, 544, 691,
900, 975, 1036, 1085, 1091, 1176, 1257, 1346, 1559, 1714, 1785, 1902,
ALMB 515, 554, 669, Ag, Cg, Gr, Pd, Pr, Pa, Ra, Sl, Ta, DĂNĂILĂ-LAZĂR,
18 și (cu determ.) F 1608(coniș), (b) F 979, 1348, Ga, Gr; spirălă
s.f., (a) F 1184.

-Din germ. Spiral [bohrer], cf. și sintagma rom. (b u r g h i u)
s p i r a l , prin brevilocvență și subantivare.

SPIRAL² subst. v. spiler.

SPIRĂLĂ s.f. a) Pas (b). Cf. F 1304, BC, Fr, Gr, Lu, MA, Mb, Pd,
Sl, Șb.

b) (La pl.) Filet (a). Cf. F 763, 1455, Or, Pa, Ta.

-Pl.: spirale. -Și: spîru s.f., (a) F 1608; speral s.n., (a) F

363; spirale s.f.pl., (b) Pu.

-Sensuri specializate ale rom. spirala (DICT, din fr. spiral).

SPIRALUȚĂ s.f. Burghiu (c). Cf. F 864, MC.

-Pl.: spiraluțe.

-Spiral + suf. -uță.

SPIRĂ s.f. v. spirala.

SPIȚ¹ s.n. v. spiț¹.

SPIȚ² s.n. v. spițamăr¹.

SPIȚ³ s.n. v. spițdorn.

SPIȚ⁴ s.n. v. spițang.

SPIȚAC subst. v. | spițang.

SPIȚALNIC subst. v. spițang.

SPIȚAMĂR¹ s.n. v. spițamăr¹.

SPIȚAMĂR² subst. v. spițang.

SPIȚAMUR subst. v. spițamăr¹.

SPIȚANDRU subst. v. spițang.

SPIȚĂNG s.n. v. spițang.

SPIȚĂNGĂR subst. v. spițang.

SPIȚĂNGHE subst. v. spițang.

SPIȚĂL subst. v. spițang.

SPIȚDORN s.n. v. spițdorn.

SPIȚAMĂR subst. v. spițamăr¹.

SPIȚ-HĂMER subst. v. spițamăr¹.

SPIȚĂRĂ s.f. Holaisău (b). Cf. F 1266, 1397, As, Or.

-Iron.: țî-n. -Pl.: spițiera.

-Spiț + suf. -(i)sră.

SPIȚ-ȚANGĂR subat. v. spițang.

SPIȚUI vb. IV v. spițui.

SPLEND subat. v. splintdorn.

SPLENDOR subat. v. splintdorn.

SPLENDORN subat. v. splintdorn.

SPLINTAMĂR subat. v. splintamăr.

SPLINTDORN subat. v. splintdorn.

SPLINTAMĂR subat. v. splintamăr.

SPLINT-DORN subat. v. splintdorn.

SPLIȚ subat. v. spițamăr¹.

SPODOC s.n. Șteclu (a). Cf. F 713, 1193, Db, Pn, Rz.

-Pl.: spodocuri și spodoace, Pn.

-Cf. germ. A m b o s s d o c k e .

SPOI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de tablă) A co-
itori. Cf. H 131, ALMB 517, Dc, Mn, Or.

-Prez. Ind.: spoiesc.

-(DICT) Din sl. sūpojiti.

SPONCĂ s.f. Nitențier (a). Cf. F 712, Dc, MC.

-Pl.: sponci.

-Sense specializat prin analogie al rom. sponcă (DICT, din rus.
sponka, ucr. šponka).

SPRENDORN subat. v. splintdorn.

SPRENGUIȚ adj. v. sprenguit.

SPRENTRU subat. v. brender.

SPRINDORNER subat. v. splintdorn.

SPRIȚ subet. v. spijang.

SRARSTUC subet. v. graubstoc.

SROBȚIG s.n. v. graupȚing.

SROTAMĂR s.n. v. grothamăr.

SRÓTHAMĂR s.n. v. grothamăr.

SROT-TAMĂR subet. v. grothamăr.

STAGMAS subet. v. straitmas.

STAIGMAS subet. v. straitmas.

STAMPĂ s.f. v. stemplu.

STANȚĂ s.f. v. stanțã².

STAT s.n. Hac (a). Cf. F 1155; 1604, PL, Pr, Ta.

-Pl.: staturi. -Și: stav s.n., pl. stavuri, F 1729, Sb, Țg.

-Cf. germ. S t a h l h a c k e .

STĂTIVĂ s.f. a) (La pl.) Stănog (a). Cf. Pd, VM, ALMB 506, 542.

b) (Prin restrângere) Călcător. Cf. F 85; Ma.

-Pl.: stative.

-Sensuri specializate ale rom. stativă (DICȚ, din scr. stative).

STAV s.n. v. stat.

STĂVILĂ s.f. Cumpănă (b). Cf. F 1958, MA, Mn.

-Pl.: stavile.

-Sens specializat prin analogie al rom. stavilă (DICȚ, din sl. stavilo).

STĂFUI vb. IV v. stăfui.

STĂHUI vb. IV v. stăfui.

STĂHUITÓR s.n. v. stăhuitor.

STĂNOAGĂ s.f. v. stănog.

STĂNOC s.n. a) (Și cu determ. de potcovit, H 25) Instalație de lemn, formată din patru pari înfipti în pământ, o chingă și un sistem de scripeți, în care se ridică boii pentru a fi potcoviți; jug, patagă (a), stativă (a), caladău, postament (e), răsboi. Cf. F 820, Rs, Sl, Tm.

b) (Și cu determ. de tras gina, F 802, 1464) Presă (a). Cf. F 788, ALMB 528, ANDRIESCU, 14.

g) (Prin analogie) Butuc (a). Cf. F 470, MC.

-Pl.: stănoage. -Și: stănoagă s.f., (a) ALMB 600, (b) F 620 (cu determ. de tras gina).

-Sensuri specializate ale rom. stănog (DICT, din ucr., rus. stanok).

STĂPÎNITOR s.n. Șlictamăr (a). Cf. F 1654, As, Mn.

-Pl.: stăpinitoare.

-Sens specializat al rom. stăpinitor (DICT, a stăpini + suf. -tor), probabil din sintagma ciocan stăpinitor, prin brevilocvență și substantivarea determinantului.

STĂUFUI vb. IV v. stăufui.

STÉCHEL subst. v. șteclu.

STÉCLĂ s.f. v. șteclu.

STECLER subst. v. șteclu.

STECLHAMER subst. v. șteclu.

STÉCLU s.n. v. șteclu.

STECLUÍ vb IV v. șteclui.

STELAJ s.n. Rastel. Cf. ASG, Șc. metal., 1888, 40, 18, Cg, Gr, Md.

-Pl.: stelaie.

-(DICT) Din germ. Stellage.

STELGOG subst. Clegte (e). Cf. F 1006, Fr, Sl.

-Etimologia necunoscută, cf. germ. S t o l l e n s a n g e.

STELUȚĂ s.f. Cuișor scurt și subțire, avînd la un capăt imprimată forma unei stele, iar la celălalt, filet, care se îngurubează iarna în potcoavă ca să nu alunece caii pe gheață; V. c o l ț (a), h a ș . Cf. AS, As, Cd, Md, Ng.

-Pl.: steluțe.

-De la figura imprimată la capătul de jos.

STÉMAIS s.n. v. ștemaisîn.

STÉMPLU subst. v. ștemplu.

STÍCLU s.n. v. șteclu.

STIMULĂR subst. v. șlictămăr.

STINGĂTOARE s.f. Praftură. Cf. F 161, Ci, Pd.

-Pl.: stingători.

-Sens specializat al rom. stingător, -toare (DICT, a stinge + suf. -(ă)tor, -toare).

STÍLP s.m. Butuc (a). Cf. F 1510, Or.

-Pl.: stilpi.

-Sens specializat prin restrîngere al rom. stîlp (DICT, din al stîlpu).

STOC subst. v. ștoc.

STOC-HAMĂR s.n. Butuc (a). Cf. Dc, MA, Pn.

-Pl.: ștoc-hamere. -Și: ștolhamur subst., F 885, 1415.

-Cf. germ. H a m m e r s t o c k 'sabotul ciocanului'.

STOLȚANG subst. v. ștolțang.

STOLȚANGĂR subst. v. ștolțang.

STOL-ȚANGĂR subst. v. ștolțang.

STORTANG s.n. v. ștolțanș.

STRAT s.n. Presă (a). Cf. F 459, Gr, Mn, Tg.

-Pl.: straturi.

-Sense specializat prin analogie al rom. strat (DICT, lat. stratum).

STRĂCUI vb. IV v. ștrăcui.

STRICĂT, -Ă adj. (Despre cai sau copite) Cu puroi în mijlocul unghiei sau cu unghia ruptă. Cf. Ag, As, Gr, Lu, Or, FL, Pr, Șb.

-Pl.: stricați, -te.

-Sense specializat al rom. stricat (DICT, v. a strica).

STRICNI vb. IV Trans. (Complementul indică calul cu puroi la copită) A răcori. Cf. As, Md, Mn.

-Pres. ind.: stricnesc. -(DICT) Din sl. strŭknontŭ.

STRIH adv. v. ștrih.

STRÎMBĂ vb. I Trans. (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brăzdarul plugului) A covâji (a). Cf. F 72, 147, 591, 765, 872, 885, 975, 1889, As, BC, Cd, Lu, MA, Mn, Ng, Pn, Pr, Sl, Su, Tn, VM.

-Pres. ind.: strîmb.

-Sense specializat al rom. a strîmba (DICT, din strîmb).

STRÎMBĂT, -Ă adj. (Despre brăzdarul plugului și alte piese late de fier). Covâjit² (a). Cf. F 72, 100, 147, 568, 765, 885, 1099, Cd, VM.

-Pl.: strîmbați, -te.

-Sense specializat al rom. strîmbat (DICT, v. a strîmba).

STRÎNGĂTOR s.n. a) (Și cu determ. ~ul caielelor, F 207) Nicovală (b). Cf. Cd, Cg, Ma, FL, Rz.

b) Menghină (c). Cf. F 56, Mn, Su.

-Pl.: stringitoare.

-Stringe + suf. -(ș)tor.

STRINGE vb. III Trans. a) (Complementul indică gura sau piulița) A înșuruba. Cf. F 45, 56, 98, 179, 255, 565, 690, 802, 806, 820, 1098, 1100, 1102, 1153, 1183, 1184, 1193, 1258, 1464, 1510, 1712, 1882, Ag, Bl, Db, MA, Ng, Oc, Pd, Pa, Pr, Pu, Sl, Șb, Țg.

b) (Complementul indică gina, raul) A trage (I f). Cf. F 35, 620, 626, 628, 741, 1183, 1346, 1494, MA, Mt, Ta, Țg.

c) (Complementul este caiaua) A imperciua. Cf. As, Dc, Pd, Ta, ALMB 522, 524.

d) (În construcțiile) A stringe falțul (sau a stringe cantul, ALMB 507) = a fâliți (a). Cf. Bl, Lu, FL, Pr, Sl.

-Pres. ind.: string.

-Folosiri specializate ale rom. a stringe (DICT, lat. stringere).

STROPITOARE s.f. v. stropitor.

STROPITÓR s.n. Praftură. Cf. F 263, 467, 1412, Ag, Cg, Ma, Ra.

-Pl.: stropitoare. -Și: stropitoare s.f., F 31, 56 și (cu determin.) ALMB 484 (de cărbuni), ALMB 469 (pentru fec); scropitor subst., F 32.

-Stropi + suf. -tor (-toare).

STRUJÍ vb. IV Trans. (Complementul indică butucul roții) A da formă rotundă cu ajutorul ghinului sau holaisănelului (b). Cf. F 566, 613, 820, 1424, Ag, Lu, Pr.

-Pres. ind.: strujesc. -Și: strunjí vb. IV, F 880, Mt, Țg.

-(DICT) Cf. sl. s t r u ŝ i t i . -Pentru forma strunji, conținutul cu omonimul a strunji 'a da la strun' (DICT, din strung).

STRUNJÍ vb. IV v. struji.

SUBĂC subst. v. suvac.

SUBȘTECLU s.n. Șteclu (a). Cf. F 975, 1253, Cg, Pn.

-Pl.: subștecluri.

-Calc parțial după germ. Unterstückel.

SUBȘTIĂ vb. I Trans. a) (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăsdarul plugului) A întinde (a). Cf. F 620, 99, 711, Ag, Gr, Md, FL.

b) (Complementul indică piese plate de metal) A fâșui (a). Cf. F 308, 467, 651, 945.

c) (Complementul indică potcoava) A fazona (f); v. a g m f u i. Cf. Cg, Md.

-Pron.: și-a. -Pres. ind.: subșties, (a) Ag, Md, (c) Cg, Md și subștii, (a) PL, (b) F 651. -Și: suptiă vb. I, (a) Gr, MA, Mn, Su, Șb, Tm, (b) Dc, (c) Ag, pres. ind. suptiés, (a) Su, (c) Ag și suptii, (a) Gr, MA, (b) Dc.

-Sensuri specializate ale rom. a subștia (DICT, lat. subtiliare).

SUDĂ vb. I Trans. (Complementul indică piese de fier) A fierbe (b). Cf. ALMB 515, Db, Ma, NEAGU, 31.

-Pres. ind.: sudez.

-(DICT) Din fr. souder.

SUFLĂ vb. I Trans. și intrans. (Și în construcțiile: a sufila cu foaia/foiul, F 112, 1950, 1963, ALMB 645, a sufila din foi, F 195E, a sufila în foc, H 91, 101, F 57, 286, 301, 315, 485, 864, 906, 1026, 1374, 1494, 1889, Rx, a sufila în foi, F 13, 207, 428, Cd, Mt, a sufila la foc, Sl, a sufila la foi, F 1750, 2000, 2001, a sufila pe for-mă, Șb și vb. trans. a sufila aer, F 306, 1257, Su, a sufila cărbunii, H 129, a sufila foaia/foiul, Cg, Dc) A foi. Cf. H 137, 138, 201, F 20, 56, 72, 99, 166, 222, 304, 310, 467, 550, 551, 588, 700, 777,

851, 900, 922, 926, 1034, 1087, 1175, 1184, 1186, 1193, 1326, 1464, 1533, 1599, 1654, 1715, 1729, 1730, 1793, 1858, Db, Gr, Ma, MC, Pd, Pl.

-Prez. ind.: sufl.

-Sens specializat al rom. a sufl (DICT, lat. sufflare).

SUGRUMĂTOR s.n. Șteclu (a). Cf. Db, Șb.

-Pl.: sugrumătoare. -Și: sugrumător s.n., pl. sugrumătoare, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 140; sugrumătoare s.f., pl. sugrumătoare, ibid., 1922, 136, 7.

-Sens specializat al rom. sugrumător (DICT, a sugruma + su-
-tor), probabil din sintagma (fier, suport) sugrumător, prin brevi-
locvenț; substantivarea determinantului.

SUHĂC s.n. v. suvac.

SULĂ s.f. Brender (a). Cf. F 957, 1835, Mn, Pd.

-Pl.: sule.

-Sens specializat prin analogie al rom. sulă (DICT, lat. su-
bula).

SULIȚĂ s.f. (Și cu determ. de jărit focul, F 1443, 1444) Bren-
der (a). Cf. As, Ng.

-Pl.: sulițe.

-Sens specializat prin analogie al rom. suliță (DICT, din sl.
sulica).

SUPORT s.n. a) (Și cu determ.: de găurit, Cg, pentru găurit,
F 1251, 1266, 1397) Lehring (a). Cf. F 1119, Ag, Db, Or, Pn.

b) (Și cu determ.: de nituit, F 1295, pentru căpuit, F 1266,
pentru nituit, F 1397) Căpuitor (a). Cf. Cg, Dc, Lu, Pr.

c) (Cu determ. de roată) Presă (a). Cf. F 1185, Rs.

d) Butuc (a). Cf. F 820, MC, Pu.

-Pl.: suporturi.

-Sensuri specializate prin restrângere ale rom. suport (DICT.,
în fr. suport).

SUPȚĂ vb. I v. subția.

SURUBĂLNIȚĂ s.f. v. surubelniță.

SUSȚINĂTOR s.n. (Cu determ.: de caiele, F 566, de potcovit, F
006, Ag, Bl, Cd, Ma, Pn, Sl, Șb) Nicovălă (b).

l.: susținătoare.

-Sens specializat al rom. susținător (DICT., a susține + suf.
(Ă)tor).

SUVĂC s.n. a) Brender (a). Cf. F 58, 108, 255, 256, 295, 322,
69, 696, 771, 905, 922, 968, 1006, 1041, 1082, 1108, 1182, 1186,
266, 1397, 1399, 1558, 1729, 1963, Lu, Șb.

b) Vătrai (a). Cf. F 108, 968, 1397, Ma, Pr, Sl.

c) (Prin analogie) Dorn (a). Cf. F 255, 551, 1266, As, Mn, Su.

d) (Prin analogie) Mutărdorn (a). Cf. F 976, 1266, As, MA, PL.

e) (Prin analogie) Cherner¹ (a). Cf. F 547, 1729, Mt.

-Pl.: suvacuri și suvice, (a) Lu, (b) Sl, (c) Mn, (d) PL. -Și:
subăc subst., (a) F 785; subăc s.n., pl. subacuri, (a) F 13, 45, 55,
111, VM, (b) Rz; suvice subst., (a) F 864; givăc subst., (b) F 1006
(d) Ng; șuvăc subst., (a) F 199.

-Sensuri specializate ale rom. suvac (DICT., etimologia română
cută; SCRIBAN, ngr. suvlaki 'frigăruie', CARE cf. ucr. сувак 'hamb
'par, prăjină').

SUVLEĂC subst. v. suvac.

SABAH subst. v. șabăr.

SĂBĂR s.n. Unealtă de oțel cu unul sau mai multe tăguri, folosită pentru finisarea manuală a suprafețelor metalice; curățitor (b), răzătoare (a), răzuitor (a), șlefuitor (b); v. ț i g l i n ă. Cf. F 57, 301, 322, 346, 550, 967, 979, 1040, 1138, 1183, Ma, M¹ VM, MOROȘANU, 21.

-Pl.: șabăre. -Si: șabah subst., F 900; șăber s.n., pl. șabere, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 15, Ag.

-(DICT) Din germ. Schaber.

SABĂRI vb. IV v. șăbărui.

SĂBER s.n. v. șabăr.

SABLON s.n. (Si cu determ.: de cuie, ALMB 512, de piulițe, ASG, Șc. metal., 1893, 55, 5) Naglais (a). Cf. F 72, 137, 544, MOROȘANU, 46.

-Pl.: șabloane.

-(DICT) Din germ. Schablone. -Sablon de cuie, calc după germ. Nagelschablone.

SAPĂNTIGĂR subst. v. șraufțiber.

SĂFTĂ s.f. Șteclu (a) Cf. F 1041, Dc, Ng.

-Pl.: șafte.

-Din germ. Schaft[modell] 'model cilindric (pentru turnarea țevilor)'.
'

SĂFTUC s.n. v. șraubțoc.

SĂHBLEAH s.n. Slictamär (a). Cf. F 1251, Ag, Cd.

-Pl.: gahbleahuri.

-Cf. germ. S c h l e i f b l e c h 'placă de alunecare'.

SĂIRĂ s.f. a) (Și cu determ.: de bortit fier, H 77, Pu, de găurit, F 518, 1785, Ta, de nicovală, F 237, 310, 470, 1599, Pa, firă, F 2001, pentru găurit, F 381, 1277, 1607, 1835, Md și în comp. ~ - suport, F 222, Cd, Gr) Lehring (a). Cf. F 20, 55, 57, 72, 101, 108, 138, 205, 263, 277, 301, 309, 322, 363, 458, 464, 485, 501, 563, 590, 626, 628, 631, 763, 765, 766, 804, 858, 900, 915, 920, 943, 954, 957, 979, 1006, 1015, 1016, 1026, 1028, 1041, 1060, 1095, 1099, 1107, 1109, 1183, 1325, 1396, 1413, 1414, 1424, 1435, 1440, 1449, 1500, 1511, 1528, 1537, 1556, 1712, 1864, 1938, 1958, Ag, Ma, MC, Mn, Ng, Pd, Rz, Sl, Su, Tg, VM, ALMB 500.

b) (Și cu determ.: căpuitoare, F 310, de cap de nit, F 108, 765, de căpuit, F 309, 1440, 2001, de făcut capul, F 485, de strins capul la nit, F 13) Căpuitor (a). Cf. F 1413, 1528, 1938, Dc, MA.

c) (Prin analogie; și cu determ.: de bătut buca, Gr, Md, de fier, Rz, pentru bătut buca, ASI, Pref., 1897, 9, 448, pentru buca, VM) Dop. Cf. F 1511, Lu, Pd, Sl, Su.

d) (Prin analogie; și cu determ. de tras șine, F 163, Pr) Bu-tuc (b). Cf. Ag.

e) (Prin analogie) Naglais (a). Cf. F 100, ALMB 503.

f) Disc mic de metal introdus între piuliță și umărul osiei la căruță, pentru a se evita frecarea. Cf. F general, ASI, Pref., 1897, 8, 19, MOROSANU, 21, NEAGU, 31, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26.

-Pl.: șaibe.

-(DICT) Din germ. Scheibe. -Pentru (a), din germ. (Loch)schei-be. -Pentru denumirile șaibă de bortit fier, șaibă de/pentru găurit cf. germ. L o c h s c h e i b e .

SĂITĂU s.n. a) (Și cu determ.: de fier, ALMB 486, pentru fier,

F 115) Faiclobă. Cf. F 20, 102, 109, 111, 255, ALMB 462, Ci, Ha, Pa.

b) Menghiaă (c). Cf. ALMB 476, VM.

-Pl.: gaităie și gaitoie, (a) F 98, ALMB 466, 478, 481, 491,

Su. -Și: sateu s.n., pl. sateie, (a) F 100.

-(DICT) Din magh. sajtó.

SALĂIGER s.n. a) Falț¹ (b). Cf. El, Or, Șb.

b) (Prin confuzie; în forma galaizen) Șteclu (a). Cf. NEAGU, 27.

-Pl.: galaigere. -Și: galaizen s.n., pl. galaizene, (a) Ag, Cd,

(b) NEAGU, 27.

-Din germ. Schaleisen. -Pentru (b), probabil confuzia cu germ.

Schlag(ring) 'inel de percuție, cap de baterie'.

SALĂIZEN s.n. v. galaiger.

ȘANDAIZN subst. v. șnadaizăn.

SANTAIBĂR subst. v. bantamăr.

SANȚ s.n. a) Filet (a). Cf. F 309, 588, 690, 711, 1006, 1366, 1399, 1729, As, DC, Mn, Pr.

b) Falț¹ (c). Cf. Ag, Cg, Md, ALMB 499.

-Pl.: șanțuri.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. șanț (DICT, din pol. szaniec, germ. Schanze).

SANTĂR s.n. Craițmaizel (a). Cf. F 1082, Db, PL.

-Pl.: șanțăre.

-Șanț + suf. -er (ăr), simțit ca suf. după modelul împrumuturilor rom. din germ. cherner, brender, paiser ș.a.

ȘAPTUC subst. v. șraubștoc.

ȘAR s.n. a) Falț¹ (c). Cf. Ci, Gr, Pr, ALMB 500, 520, 552.

b) (Și cu determ. ~ul ghiventului, F 1082, 1431) Filet (a).

Cf. F 138, Su.

- c) Falț¹ (a). Cf. Bl, Or, MOROȘANU, 20.
- d) (Prin extensie) Craițmașel (a). Cf. F 464, 468, 549, 789, 303, 1083, 1099, 1182, 1511, 1527, 1528, Ng.
- e) (Prin extensie) Splintdorn (a). Cf. F 547, 549, Cd, Ng, ALMB 552.
- f) (Prin extensie) Splintamăr (a). Cf. F 464, 1083, 1182, BC, 31, Ng.
- g) (Prin extensie) Balhamăr (a). Cf. F 390, 392, MA, Pd.
- h) Urma lăsată în lemnul pus la strung de cuțitul de strunjit. Cf. ALMB 624, Md.
- i) Sănțuleț în talpa pantofului pentru cusutul tălpii. Cf. ALMB 621, Ag.
- j) (Și cu determ. de găruit obesi, ALMB 592, 624) Compas pentru obesi. Cf. ALMB 548, 593, 611.
- Pl.: garuri. -Și: jar s.n., pl. jaruri, (d) Șb și (cu determ.) țg (de făcut canale), (f) Mn (cu determ. de potcoave); șfar subet., (f) As.
- Sensuri specializate ale rom. șar (DICT, cf. magh. s o r 'șir', s... ș a r a 'dungă').
- SARANPĂU s.n. v. harapău.
- SARHAMUR s.n. Splintamăr (a). Cf. F 700, MC, Pn.
- Pl.: șarhamuri.
- Prin contaminarea dintre șar și șplinthamăr sau din șar + hamur, acesta simțit ca o terminație-sufix prezentă la numeroase nume de unelte de fierărie (falțamăr, șplinthamăr, balhamăr, hantamăr etc.).
- SAT-HAMUR subet. v. șrothamăr.
- SĂTRĂ s.f. v. vatră.
- SĂBĂRUȚI vb. IV trans. (Complementul indică piese de fier) A prelucra suprafața cu ajutorul ș a b ă r u l u i ; a răsui (b) ; v. a

c u r ă ț a (c). Cf. F 57, 1138, Cd, Db, Md, VM.

-Prez. ind.: găbăruiesc. -Si: gabări vb. IV, F 1785.

-Săbăr + suf. -ui.

SĂNTUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de metal, mai ales potcoave) A fătui (b). Cf. Cg, Gr, MA, Mn, Pn, Tm.

-Prez. ind.: gântuiesc.

-(DICT) Sănt 'făt¹ (c)' + suf. -ui.

SĂNTUITOR s.n. a) Craițmaizel (a). Cf. F 880, 905, 1041, 1086, 1135, 1186, 1958, Cg, Gr, Tm.

b) Splintamăr (a). Cf. Cg, Lu, Tm.

c) Balhamăr (a). Cf. F 1864, Gr, Tg.

-Pron.: țu-i. -Pl.: gântuitoare.

-Sensuri specializate ale rom. gântuitor (DICT, gântui + suf. -tor).

SĂRFUI vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese metalice cu care se taie sau se perforază, de exemplu cuțite, brăzdarul plugului, dornuri, chernere) A acuți. Cf. F 428, 1882, 1902, Md, Sl, VM.

b) (Prin extensie; complementul indică capetele ginei sau ale altor bucăți de fier ce trebuie să fie sudate prin forjare) A încăleca. Cf. F 1538, MC.

c) (Prin extensie; complementul indică potcoava) A găfui a). Cf. Rz, ANDRIESCU, 15.

-Prez. ind.: gărfuiesc.

-(DICT v. șerfui) Din germ. schärfen.

SĂRHĂCLE s.f. v. șerhac.

SĂRUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese de metal, mai ales potcoave) A fătui (b). Cf. F 208, 871, 1091, Db, Ga, Ng, Pu, Sb.

-Prez. ind.: găruiesc.

-Sar + suf. -ni.

SĂRUITOARE s.f. v. găruitor.

SĂRUITOR s.n. Craițmeisel (a). Cf. F 992, 619, 803, Gm, Ma, Ng.

-Pron.: ru-i. -Pl.: găruitoare. -Si: jăruitor subst., F 1176, Ma, Pd; găruitoare s.f., F 1098, 1100, Sl, Ig.

-Sărui + suf. -tor.

SBAŢ subst. v. sbaŢ.

SRA s.f. v. ivaşa.

SERBAC subst. v. gerbac.

SERBOC subst. v. gerbac.

SERHAC s.n. a) Vătra (a). Cf. F 72, 309, 588, 896, 1015, 1346, 1605, 1741, Ag, Db, Ma, Mt, Pr, Pn, Sl, Sb.

b) (Prin analogie) Brender (a). Cf. F 163, 1182, 1444, Cd, Ng, Su.

-Pl.: gerbacuri. -Si: cerbac s.n., pl. cerbacuri, (a) Rz, (b) F 885; sărbac subst., (a) F 954, 1885, MA, (b) F 1528; gărbacle s.f., pl. gărbacle, (a) Md; gerbac subst., (a) F 709, 1006, 1755; gerboc subst., (a) F 1257; gîrbac s.n., pl. gîrbacuri, (a) F 137, 772, 1107, BC, Gr, Su, (b) F 266, Fr; gîroc subst., (a) F 800, 1032; gîrocne subst., (a) Cg.

-Din germ. Schürhaken. -Forma cerbac este hipercorectă, vorbitoarii considerînd că fricativa g (interpretată ca fricativa moldovenească surdă g) are ca reflex literar africată ç.

SETHAMER subst. v. zeţamăr.

SPAIS¹ s.n. şfaiţ¹.

SPAIS² subst. v. şfaiţ².

ŞPAIT¹ s.n. a) Acţiunea de a încălzi în forjă două piese de fier pînă la starea de incandescenţă şi a le suda prin forjare; fiertură

(b), hiț (b), hițuire, fierbere (b), fhițuit (a), gfhățuială (a),
gfhățuire; v. f i e r t u r ă (c). Cf. F 101, 222, ALMB 508, Cg,
Md, Rs.

b) (Prin restrângere) Hiț (a). Cf. F 985, Db, Mt, Vn.

-Pl.: gfhățuri. -Si: sfais s.n., pl. sfaisuri, (a) F 454, 1366,
1599, 1414, Gm, Pr, (b) F 385, 1939, Or, Tm; sfaiț s.n., pl. sfai-
țuri, (a) Gr, (b) F 943, 1102; gfhais s.n., pl. gfhaisuri, (a) Cd, (b)
Ag.

-Din germ. Schweiss.

SFAIȚ² s.n. Zețamăr (b). Cf. F 470, As, PL.

-Pl.: gfhățuri. -Si: gfhais subet., F 1413.

-Din germ. Schweif [hammer].

SFAIȚ³ s.n. v. gfhaiț-paisăr.

SFAIȚĂNG s.n. a) Spițang (a). Cf. Db, Gm, Lu, Pr.

b) Clește (e). Cf. Cd, Db, Sl.

-Pl.: gfhaițanguri. -Si: sfaițang s.n., pl. sfaițanguri, (a) ALMB
597, Mn.

-Din germ. Schweisszange.

SFAIȚ-PĂISĂR s.n. a) Forbastru (a). Cf. F 772, 1901, Cd, Mt.

b) Splintdorn (a). Cf. F 926, Rs.

-Pl.: gfhaiț-paisere. -Si: sfaiț subet., (a) Lu, (b) F 470; gfhaiț
s.n., pl. gfhaițuri, (a) PL, Sb, (b) F 1016.

-Din germ. Schweifpaisser. -Formele sfaiț, gfhaiț, din primul ele-
ment al comp. germ. sau din forma rom., prin brevilocvență.

SFAIȚ s.n. v. faiț¹.

SFAIȚUI vb. IV v. gfhaițui.

SFAIȚUI vb. IV v. gfhaițui.

SFAIȚUIRE s.f. v. gfhaițuire.

ȘFĂITUIȚ s.n. v. șfăituț.

ȘFĂITUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese de fier și în general de metal) A fierbe (b). Cf. F 850, EC, Md, Oc, Pr, Rs, Tn.

b) (Prin restrângere; complementul indică fierul sau piese de fier și în general de metal) A fierbe (a). Cf. F 1107, 1714, Cg, Pa.

c) (Prin confuzie; complementul indică piese de fier) A îndrepta (a). Cf. Md, Pa.

-Pres. ind.: șfăitușesc. -Și: făisui vb. IV, (a) F 543, Pd; făițui vb. IV, (a) MA; șfăisui vb. IV, (a) F 263, Ma; șfăituț vb. IV, (a) F 690, MC, (b) F 565; șfăițui vb. IV, (a) F 102, 1882, Sb, (b) Mn; șfăisui vb. IV, (a) F 111, 985, El, Gr, (b) Ag; șfăituț vb. IV, (a) Db, (b) F 407, Pr.

-(CV, III, 5, 24, ARVINTE, DE, 171) Din germ. schweissen. -Pentru (c), confuzia cu germ. schweifen.

ȘFĂITULĂLĂ s.f. a) Șfaiț¹ (a). Cf. Mn, Pd, Tg.

b) Hiț (a). Cf. Cg, FL.

-Pl.: șfăițuiești.

-Șfăițui + suf. -(i)alM.

ȘFĂITUIRE s.n. a) Șfaiț¹ (a). Cf. F 1257, Fr, Or.

b) Hiț (a). Cf. F 1793, Tn.

-Pron.: șu-i. -Pl.(rar): șfăițuiri. -Și: șfăituire s.f., (a) F 222, Su; șfăituire s.f., (a) ALMB 527.

-V. șfăițui.

ȘFĂITUIȚ s.n. a) Șfaiț¹ (a). Cf. F 1901, Ag, Gr, MA, Rs, Sl, Su.

b) Hiț (a). Cf. F 1583, As, Rs.

-Pl.(rar): șfăițuțuri. -Și: șfăituț s.n., (a) Ma, Rs, (b) VM; șfăituț s.n., (a) Sb.

-V. șfăițui.

ȘFĂTUIȚ s.n. v. șfăituț.

SFLÉDIR s.n. v. sfredel.

SFRAITOG subst. v. graubgtoc.

SFRAUTING s.n. v. groupeping.

SFKÉDIL s.n. v. sfredel.

SICTAM subst. v. glictamăr.

SICTAMĂR s.n. v. glictamăr.

SINĂR a) S.n. (Si cu determ. țigănesc, Pr) Cui scurt de fier cu care se fixează gina de roată; cui (b), mnc (b). Cf. F general, Ag, As, Bl, Cd, Cg, Fr, MA, MC, Md, Mn, Mt, Pd, Pu, Sl, Sb, Ta, Tg, ALMB 499, 500, 507, 508, 520, 527, 595, 649, NEAGU, 51.

b) S.n. Cui scurt de fier cu ghivent la capăt, cu care se fixează gina de roată; șurub (b). Cf. BC, Ga, Pr, Sl, VM.

c) S.n. (Prin extensie) Cherner¹ (a). Cf. F 160, 1546, As, Mn.

d) S.m. Caretag (a). Cf. F 1605, Cd, Mt.

-Pl.: (a-c) șinare și s.m., (a) ALMB 508, (d) șinari. -Si: șnar subst., (a) F 208.

-Sensuri specializate ale rom. șinar (DICT, șină + suf. -ar).

SINĂ s.f. a) Bandă circulară de fier care se fixează pe roată; raf. Cf. H 25, F general.

b) (Prin analogie; cu determ.: șurită, ALMB 610, pentru capete de șuruburi, Mn, Pr) Naglais (a).

c) (Prin analogie; cu determ.: de cântuit, MC, Or, pentru fălțuit tabla, ASG, Sc. metal., 1922, 156, 15)

-Pl.: șine.

-(DICT) Din germ. Schiene.

SINĂLDEZĂ s.f. v. șnaidaiză.

SINUJÍ vb. IV Trans. (Complementul indică roata căruței) A trage (I f). Cf. H 91, 141, F 43, 156, 306, 501, 545, 544, 550, 519,

89, 691, 777, 893, 976, 1176, 1382, 1559, 1625, 1785, As, Cd, Db,
r, Mg, PL, Pu, Sb.

-Pres. ind.: gimuisac.

-(DICT) Sină + suf. -ni.

SIPIT subst. v. spîtamăr.

SIRHAC s.n. v. gerbac.

SIROC subst. v. gerbac.

SIROCKE subst. v. gerbac.

SIRÓT-HÁMER subst. v. grothamăr.

SIRÓT-MAIS subst. v. grotmaisel.

SITÁMÁR subst. v. zejamăr.

SIVÁC subst. v. suvac.

SLAC subst. v. glictamăr.

SLÁCÁMER s.n. Baros (a). Cf. Fr, Pn, Rz, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU,

38.

-Pl.: glacamere.

-(DICT) Din germ. Schlaghammer.

SLAIFAMÁR subst. v. gvaifamăr.

SLÁIZÁN s.n. Caltmaisel. Cf. F 304, 1382, Or.

-Pl.: glaisăne.

-(DICT) Din germ. Schlageisen 'pană metalică'.

SLANTÁMÁR s.n. v. grothamăr.

SLAUF s.n. Praftură. Cf. ALMB 487.

-Etimologia necunoscută, probabil formație onomatopeică.

SLÁIFUÍ vb. IV v. gléfui.

SLEÁPĆÁ s.f. Praftură. Cf. F 256.

-Etimologia necunoscută, probabil formație onomatopeică, cf. bg. ë l ë a p 'leopl' (SCRIBAN).

SLECTUÍ vb. IV v. glictui.

SLEDER s.n.sg.t. Pământ galben înmuiat în apă, cu care se ung capetele suprapuse ale fierului ce urmează a fi topit și lipit. Cf. F 1882, Ag, Md.

-Si: glegber s.n.sg.t., F 1119, Pu; gleidër s.n.sg.t., ALMB 484; glóglat s.n.sg.t., ALMB 504.

-Cf. germ. S c h l a c k e 'zgură, murdărie', germ. S c h l i e c 'nămol gros, noroi'.

SLEPĂRAÍ s.n. Tocilă (a). Cf. Dc, MA, Pr.

-Pl.: glefăraie.

-Din germ. Schleiferei (KRAUSS).

SLEP-HĂMĂR subst. v. gvaifamăr.

SLEFUÍ vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese de metal) A finisa (c). Cf. F 207, 222, 619, 624, 738, 880, 885, 901, 1091, 1424, 1450, 1477, Cg, Db, MA, Rs, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26, NEAGU, 31.

b) (Complementul indică piese metalice cu care se taie sau se perforază, de exemplu brăsdarul plugului, cuțite, dornuri, chernerre) A ascuți. Cf. F 470, 1500, Ag, Dc, Gr, Ng.

c) (Complementul indică potcoava) A fasona (f). Cf. F 459, 802, 1006, 1029, 1055, 1109, 1176, 1864, Cg, Fr, Mt, Pn.

d) (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. F 57, 72, 287, 864, 943, 1055, 1100, 1295, Gr, Lu, MA, Sl.

e) (Complementul indică piese plate de fier) A fățui (a). Cf. F 77, 113, 222, 298, 1091, Md, Pd, Rs.

f) (Complementul indică piese de fier cu secțiune pătrată sau dreptunghiulară) A rotunji (c). Cf. ALMB 520, Pu, Tn.

-Prez. ind.: glefuiesc. -Si: glăifuí vb. IV, (a) Su, (b) EC, Su,

(c) F 1544, Ga, (d) F 111, Ci, (f) Ga; glifui vb. IV, (a) F 631, 1556
(b) MA, (d) F 1055, Or, (a) F 628, 1494, (f) Or.

-Sensuri specializate ale rom. a gliefui (DICT, din germ. schleifen).

SLEFUIT, -Ă adj. a) (Despre copite) Prelucrat cu raspa. Cf. F 486, 922, 1757, ALMB 516, Od, Ma, Sl.

b) (Despre piese de metal) Prelucrat cu pila (b4, d5). Cf. F 186, 1107, 1251, 1785, Cg, Db, Ma, Mt, Ng, Sc.

-Pron.: fu-it. -Pl.: gliefuiți, -te. -Si: gliefuiți, -tă adj., (b) ASG, Sc. metal., 1884, 20, 45.

-(DICT) V. gliefui.

SLEFUITOR s.n. a) Slihtfaiel. Cf. F 507, 1304, 1510, BC, Gr, Lu, MA, PL, Pr, Sl, Sb.

b) Sabăr. Cf. F 885, 1059, 1304, 1855, As, Dc, Ma, Pr, 7g.

c) Zețamăr (a). Cf. F 287, 1100, Bl, Md, VM.

d) Slictamăr (a). Cf. F 566, 1055, BC, Pn.

e) Slictamăr (b). Cf. F 57, 1055, Ma, Sl.

f) (Și cu determ. la rotund, F 263) Șteclu (a). Cf. F 1185, Or.

-Pron.: fu-i. -Pl.: gliefuitoare.

-Sensuri specializate ale rom. gliefuitor (DICT, gliefui + suf. -tor), probabil din sintagme ca ciocan/suport/pilă de gliefuit și (ciocan/suport/pilă) gliefuitor (gliefuitoare), prin brevilocvență și substantivare.

SLEGHER s.n.ag.t. v. gheder.

SLEHTAMĂR subet. v. ghictamăr.

SLEIDĂR s.n.ag.t. v. gheder.

SLETHAMĂR subet. v. ghictamăr.

SLECHĂMĂR s.n. v. ghictamăr.

SLICHAMER s.n. v. glictamăr.

SLICT¹ s.n. v. glictamăr.

SLICT² subst. v. șteclu.

SLICTAM s.n. v. glictamăr.

SLICTĂMĂ s.f. v. glictamăr.

SLICTĂMĂR s.n. a) (Si cu determ.: de cepuri de osie, F 712, de osie, Db, mic, Ag) Ciocan-patrijă cu fața concavă, îngustă, cu care se rotunjesc piese metalice subțiri, de exemplu verigi, cepuri de osie; șteclu (b), ciocan (h), rundhamăr (a), hol-hamăr (a), holdoc (b), runtșteclu (b), hantamăr (f), zețamăr (e), ștemplu (h), ștaif (a), șahbleah, balșteclu (b), rotunjitor (a), găhuitor (a), matrijă (c), formă (a), șlefuitor (d), stăpinitor, grothamăr (h), balhamăr (c), crosăglictamăr. Cf. F 207, 301, 309, 428, 430, 565, 591, 657, 690, 902, 922, 926, 985, 1027, 1091, 1098, 1099, 1109, 1119, 1535, 1608, 1715, 1833, 1882, 1883, 1902, Fr, Md, Pr, Sl, Șb, NEAGU, 26, ANDRIESCU, 7, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42.

b) (Si cu determ.: de osii, F 1741, Md, mare, F 1882, Șb, pentru capete de osii, F 1099, 1109, pentru ștahuit osii, F 926) Ciocan-patrijă cu fața concavă, largă, cu care se rotunjesc piese metalice groase; șteclu (c), ciocan (l), rundhamăr (b), hol-hamăr (b), zețamăr (f), balhamăr (d), hantamăr (g), șlihtșteclu (a), balșteclu (c), ștaif (t), gloif, cranșamel, nutărhamăr (i), rotunjitor (b), șlefuitor (e). Cf. F 179, 207, 307, 591, 690, 926, 985, 1026, 1027, 1091, 1119, 1730, Ag, MA, Pd, Pr, Sl.

c) Șteclu (a). Cf. Ag, BC, Pr, Țg.

d) Zețamăr (a). Cf. ALMB 624, BC, Sl.

e) Zețamăr (b). Cf. BC, Fr, Pr.

f) Balhamăr (a). Cf. Ag, Or, Pd.

-Acc. gi: glictamăr, pl. glictămăre, (a) Ag, Db, Dc, FL, Șb, (b)

ș, Dc, PL, ALMB 600, (c) Ag și șlicțamere, (a) Md, șlicțamăr, (a) MB 506, pl. șlicțămere, (a) Gm, VM, (b) VM și (cu determ.) Gm (mare), (d) VM. -Pl.: șlicțămăre, șlicțămere, (a) Pr, Sl, (b) MA, Pr, l, (c) BC, Pr, (d) BC, Sl, (e) BC și șlicțămere, (b,f) Pd; și s.m., l. șlicțămări, (e) Fr. +Si: litamur subst., (c), F 1184; sictan s.n., pl. sictamuri, (c) F 1432 (cu determ. pentru nicovală); sicamur subst., (b) Tm (cu determ. de mină); slethamer subst., (a) F 01, (b) F 205; alichamăr s.n., pl. slichamere, (a) F 458, scris și lic-hamăr, (a) F 896, 897; slicțamăr s.n., pl. slicțămăre, (a) F 48, 1253, 1413, 1414, Ae, (b) F 1026, 1413, 1414, As și (cu determ.) 1253 (mic), F 1528 (de osii), acc. și slicțamăr, pl. slicțămăre, (a) F 709, 1793, (b) F 1015, 1883 și (cu determ.) F 1741 (de osii); licțamer s.n., pl. slicțămere, (a) F 788, 1424, 1938, (b) F 1938, u, acc. și slicțamer, pl. slicțămere, (a) F 470, Su, (b) F 1750; slicțamur s.m., pl. slicțamuri, (a) F 1750, Cd, (b) F 544; slicthamăr s.n., pl. slichthamere, (a) F 1015, Oc, (b) F 286; slicthamer subst., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; slițtamăr subst., (a) F 1028; slițtamer subst., (a) F 738; slihtamăr subst., (a) F 659, 979; slihtamer subst., (a) F 138; slihthamur subst., (b) F 885; slihtmar subst., (b) F 619; slipane s.n., pl. slipane, (c) F 1383; slitamur subst., (b) F 518; slithamăr s.n., pl. slithamăre, (a) F 206 și (cu determ.) F 1006 (mic), (b) Ci și (cu determ.) F 1006 (mare); slithamer s.n., pl. slithamere, (a) F 1603, (b,c) F 205, scris și slithamer, (b) F 56; stimulăr subst., (a) F 1654; sictan subst., (a) F 1432, (c) F 1432 (cu determ. de nicovală); sicțamăr s.n., pl. sicțămăre, (a) Cd, (b) Șb și (cu determ.) Cd (mare) și sicțămere, (a) Șb, acc. și sicțamăr, pl. sicțămăre, (f) F 307; șlac subst., (a) F 287; șlehtamăr subst., (a) F 1221; șlethamăr subst., (e) F 101 (cu determ. drept); șlichamăr s.n., pl. șlichamăre, (a) Pd, (b) F 458 (cu determ. mare); șlichamer s.n., pl. șlichamere, (a) F 138, 566,

1100, PL; glict s.n., pl. glicturi, (a) F 747, 1500, (b) F 747 (cu determ. de osii), (c) F 747 (cu determ. de nicovală); glictam s.n., pl. glictame, (a) Gr, (b) F 390, Gr; glictămă s.f., pl. glictame, (c) F 613; glictambur subst., (a) F 2001; glictamer s.n., pl. glictamere, (a) F 136, 381, 713, Ci și (cu determ.) F 298 (rotund), (b) F 381, (c) Ci (cu determ. de fix), (d) F 110, scris și glic-tamer, (a) F 518, acc. și glictămer, (a) F 923, (b) F 923 și (cu determ.) Md (mic), (c) F 309, 923; glictamor subst., (a) F 1102; glictămur s.n., pl. glictamure, (a) F 322, 1745, Mt, Pd, (b) F 322, ALMB 512 și (cu determ.) Md (de osie), Mt (mare), (c) F 501, (d) Mt, (e) F 1607, MA, acc. și glictamur, (a) F 544, 1712, 1714, 1749, pl. glictămure și glictamuri, (a) F 410, 1107, (b,c) F 410, (d) Mn; glictan subst., (a) F 1626; glicthămăr s.n., pl. glicthămăre, (a) F 278, 851, Pn, (b) F 851, 900 și (cu determ.) F 278 (mare), (d) F 271, (f) F 271 (cu determ. mic), acc. și: glicthămăr, (a) ALMB 477, glicthămăr, (a) ALMB 564, pl. glicthămăre, (b) Pn (cu determ. de osii); glicthamer s.n., (a) F 208, 390, 885, pl. glicthamere, (b) Ng, scris și glict-hamer, (a) ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, (d) ASI, Pref., 1897, 9, 73; glicthamur s.n., (a,b) F 308, (f) F 279, pl. glicthamuri, (a) ALMB 504 (cu determ. rotunde); glicțămăr subst., (a) F 626; glicțamer subst., (a) F 620; glicțamur subst., (a) F 1735; glicșămur subst., (a-c) F 1558; glicțamer subst., (c) F 738; glicthămăr subst., (a) F 485; glictham subst., (a,b) F 1731, (c) F 1735; glicthămăr s.n., (a) F 957, 1757, (b) F 363, 957, 979, (d) F 1757, MOROSANU, 23, pl. glicthămăre, (b) Bl; glicthamur subst., (a) F 315 (cu determ. mic), (b) F 315; glicthămăr s.n., (a) F 689, 1277, Oc, (b) F 137, 689, Oc, pl. glicthămăre, (a) F 691, glicthămere, (d) VM, scris și glicth-hămăr, (b) ALMB 490, F 1277; glicthamer s.n., (a) F 137, 222, 266, 1040, 1087, (b) F 1040, (d,e) F 99, pl. glicthămăre, (a) VM și glicthămere, (b) Or, acc. și glicthămer, (a) ALMB 537, scris și glicth-hamer, (a) F 54-56, 113, (d) F 55, (e) F 54, 55;

șliht-hămur subst., (a) F 203; șliht-tămăr subst., (a) F 310; șlișhă-
măr subst., (d) ALMB 474; șlit s.n., pl. șlituri, (d,e) F 1603, 1605;
șlîtămăr s.n., (a) F 807, 1494, (f) F 310, pl. șlîtămăre, (a) F 429,
MC, (b) F 628, MC, (c) F 628 și șlîtămăre, (a) F 1085, 1730, Rz, (b)
F 1085, acc. și șlîtămăr, (a,b) F 279, Su, (c) F 1026 (în comp. ~ -
nicovală); șlitămă subst., (a) F 1537; șlitămur subst., (a) F 1607,
(b) Lu; șlițămăr s.n., (a) F 1036, pl. șlițămăre, (b) Rz, scris și
șlit-hămăr, (a) F 104; șlit-hămă subst., (b) r 54, 55; șlittămăr
subst., (b) F 310; șlițămă subst., (a,b) F 1039; șlițămur subst.,
(b) F 1607; ștelhămur subst., (c) F 830; știclămă subst., (a,b) F
803; știctămăr s.n., (a,b) F 1016, pl. știctămăre, (a) Ng; știctăm-
bur s.n., pl. știctămburi, (a) Tn; știctămur s.n., pl. știctămuri,
(b) Ng, ALMB 634 și știctămăre, (c) Ng.

-Din germ. Schlichthammer. -Formele șlac, șlict, din primul ele-
ment al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Formele
cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după
modelul rom. hămăr și prin analogie cu ciocan. -Accentuarea în for-
mele rom. pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp.
germ., ca și grafii de tipul slic-hămăr, slic-hămă, slic-hămă,
șlic-tămă, șlict-hămă, șliht-hămăr, șliht-hămă, șliht-hămur, șliht-
tămăr, șlit-hămă reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîn-
tului germ. cu dublu accent. -Înțelesul primului element pare a fi
mai puțin cunoscut în rom. (forme ca litămur, sictămur, șlițămă,
știctămăr), din care cauză cele mai multe schimbări fonetice se pe-
trec la primul element, fie că e vorba de asimilări parțiale (-ht/
-ct-), ca în slictămăr, slictămă, slicthămăr, chiar și slițămăr și
slițămur, ducînd pînă la căderea primei consoane (ca în slethămă,
slițămă, slițămă, șlethămăr, șlitămăr, șlitămă, șlițămăr, șlit-
hămă) sau a celei de a doua (ca în slichămăr, șlichămăr, șlichămă)
din nexul consonantic. -Si nexul inițial se reduce uneori, fie prin

căderea lichidei (ca în sictam, sictamur, gictam, gictamăr), fie a fricativei inițiale (ca în litamur). -Probabil prin hipercorectitudine se explică forme ca slathamur, slichamăr, slictamăr, slictamur ș.a., cu trecerea lui g la s. -Numeroase forme sînt fără h- de la al doilea element al comp. germ., ca urmare a unei rostiri hipercorecte neaspirate (reacție probabilă la rostirea aspirată negermană în forme ca hapgot, hambus). -Forme ca litamur, sictamur, slichthamur, glichthamur ș.a., cu partea finală a formei de sg. în -ur, par a fi refaceri după pl. în -uri sau, mai vechi, în -ure (după cum arată pl. formelor glictamure, glictamuri, gictamuri, desinențe care înlocuiesc (prin încadrare morfologică în rom.) terminațiile etimologice -ăr (-er), cu pl. în -e. -Formele sictam, gictam, glictan, glichtam s. nt probabil refaceri după forme de pl. în -uri, -ure (după cum probează pl. sictamuri), prin încadrare morfologică în rom. -Din asemenea forme cu sg. terminat în -am pot apărea pl. în -e (de exemplu: glictam, glictame). -Dintr-un pl. în -e poate fi refăcut un sg. f., ca în glictame, sg. glictamă (dacă nu cumva forma de sg. trebuie pusă în legătură directă cu glictamăr). -Forma stelhamul pare o formă articulată a unor forme refăcute (terminate în -am).

SLICTAMER s.n. v. glictamăr.

SLICTAMER-BRAIT suhet. v. braitglictamăr.

SLICTAMOR subet. v. glictamăr.

SLICTAMUR s.n. v. glictamăr.

SLICTAN subet. v. glictamăr.

SLICTFAIEL s.n. v. glichtfaiel.

SLICTFAIER subet. v. glichtfaiel.

SLICTHAMĂR s.h. v. glictamăr.

SLICTHAMER s.n. v. glictamăr.

SLICTHAMUR s.n. v. glictamăr.

SLICTSTECLU s.n. v. glichtsteclu.

SLICTUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese metalice cu care se taie sau se perforază, de exemplu cujite, brăsdarul plugului, dormuri, chernere) A ascuți. Cf. F 1026, Md, Pn, Sl.

b) (Complementul indică piese de metal) A finisa (c). Cf. F 363, 485, 851, 1107, 1176, 1607, Cd, Dc, Pn.

c) (Complementul indică piese de fier cu secțiune pătrată sau dreptunghiulară) A rotunji (e). Cf. F 207, 309, 430, 591, 690, 985, 1027, 1119, 1608, 1730, 1882, Ag, Db, Md, Pr, Sl, VM.

d) (Complementul indică piese de metal) A îndrepta (a). Cf. F 278, BC, Pr, VM.

e) (Complementul indică piese plate de metal) A fîșui (a). Cf. F 179, 392, 590, 851, 1399, 1533, BC, MA, Or.

f) (Complementul indică potcoava) A fazona (f); v. a g â f u i (a). Cf. F 851, 1533, As, Mt, Sl.

-Pres. ind.: glictuiesc. -Și: slictui vb. IV, (b) F 1015, Db, (c) F 348, 1026, 1413, (d) Su; alihuți vb. IV, (a) F 979, (b) F 55, 286, (c) F 979, Or, (e) F 55, Ci; aligtui vb. IV, (a) Ng, (c) F 738, (f) F 1028; glectui vb. IV, (e) F 101, 766; glichtui vb. IV, (a) F 43, 72, 253, 287, 307, 429, 564, 657, 710, 804, 1006, 1054, 1382, 1494, 1785, 1600, Cd, Cg, Dc, Pn, (b) F 54, 307, 975, O, Șb, (c) F 363, 691, 1040, 1087, 1277, 1757, Cd, Db, Pn, Șb, (d) F 99, 222, Oc, (e) F 99, 301, 1055, 1295, 1859, Cd, Cg, Fr, Lu, Oc, Pu, (f) Pn; glituf vb. IV, (d) F 1603, 1605; glitui vb. IV, (a) F 428, 1039, (b) F 137, 1039, Ci, (c) F 1607.

-Din germ. schlichten.

SLICTAMĂR subst. v. glictamăr.

ȘLICZAMER subst. v. șlictamăr.

ȘLIFAIER subst. v. șlihtfaiel.

ȘLIPTAMUR subst. v. șlictamăr.

ȘLIFUI vb. IV v. șlefui.

ȘLIFUIT adj. v. șlefuit.

ȘLIGSTAMUR subst. v. șlictamăr.

ȘLIGTAMER subst. v. șlictamăr.

ȘLIKAMĂR subst. v. șlictamăr.

ȘLIHFAIER s.n. v. șlihtfaiel.

ȘLIHTAM subst. v. șlictamăr.

ȘLIHTĂMĂ: s.n. v. șlictamăr.

ȘLIHTAMUR subst. v. șlictamăr.

ȘLIHTĂIELE s.n. Pîlă cu dinții mici și deși, care servește la finisat; pîlă (b4, d3), finfaer, steclu (h). Cf. Bl, Cd, Ma, Md, Oc, Pu, Sl.

-Pl.: șlihtfaiele. -Si: șletfaier subst., F 1006; șlictfaiel s.n., pl. șlictfaiele, Ci și șlictfaile (pron.: fai-le), Db; șlictfaier subst., F 883, 1902; șlihtfaiel subst., DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26; șlicfaier subst., F 985, 1435; șlictfaiel s.n., pl. șlictfaiele, Pn, acc. și șlictfaiel, pl. șlictfaiele, Dc; șlictfaier subst., F 363, 851, 1138, 1608; șlifaiier subst., F 1607; șlinfaier s.n., pl. șlinfaieri, Sl, acc. și șlinfaier, pl. șlinfaiere, Cg; șliht-faier subst., F 55; șlihtfaier subst., F 222, 1277, MOROSANU, 23, scris și șliht-faier, F 1277; șlihtfaială s.f., F 266; șlihtfal subst., F 315; șlinfaier s.n., pl. șlinfaiere, Sb; șlisfaier subst., ANDRIESCU, 8, 13; șlitfai s.n., pl. șlitfaieri, ALMB 613 și șlitfaie, ALMB 499, scris și șlit-fai, pl. șlit-faieri, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 93; șlitfa-

iel subst., ALMB 609; glitfaier s.n., F 753, 979, 1474, 1511, ANDRI-
ESCU, 7, pl. glitfaiere, Rs; glitfaială s.f., pl. glitfaile, Gm;
glitb-faier subst., F 1056; glit subst., F 208, Ci; glitfaier subst.,
F 137, 428; glitfail subst., NEAGU, 26, scrie și glit-fail, ASI,
Pref., LE97, 9, 73; gritfaier subst., F 620.

-(DICT) Din germ. Schlichtfaile. -Forma glit, din primul element
al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Forma glis-
fainflah, din germ. Flachschlichtfaile, cu neateza elementelor com-
ponente. -Accentuarea în formele rom. pe primul, pe al doilea sau pe
ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul slit-faien,
glit-faien, glit-faier ș.a. reprezintă încercări de acomodare la
rom. a cuvintului germ. cu dublu accent. -Formele sletfaier, slict-
faiel, slictfaier, slitfaier, slitfaier, cu gl- pronunțat sl-, sînt
exprimări hipercorecte. -Formele slictfaiel, slictfaier, glictfaiel,
glictfaier, prin asimilare consonantică parțială (+ht-)>-ct-). -For-
mele sletfaier, slitfaier, glitfai, glitfaiel, glitfaier, prin căde-
rea consoanei h(c) din nexul consonantic -h(c)tf-, iar forma glitfa-
ier, prin căderea consoanei t în același nex. -Forma gritfaier, prin
asimilare cu consoana finală. -Partea finală a formelor rom., adesea
faiel sau fail, ilustrează tendința de încadrare a etimonului la
genul neutru rom. (cel mai obișnuit pentru nume de umelte), cu tra-
tamentul diftongului germ., cu elemente sepsabil egale, ca un hiat
(cu al doilea element preiotat) sau ca un diftong. -Alte forme, prob-
abil influențate de rom. pilă, au devenit s.f.(glitfaială, glitfai-
lă). -Forme ca sletfaier, slictfaier, glictfaier, glitfaier ș.a., cu
partea finală -faier (în loc de -fail, faiel), au apărut probabil
prin contaminare cu faier- (din rom. faierdorn, faierțang). -Forma
glitflaier, probabil prin asimilare gl...f/gl...fl.

SLIHT-FĂIEN subst. v. glitfaiel.

SLIHTFAIER subst. v. glitfaiel.

SLIHTFAILĂ s.f. v. glichtfaiel.

SLIHTFAL subst. v. glichtfaiel.

SLIHTFLĂIER s.n. v. glichtfaiel.

SLIHTHĂMĂR s.n. v. glictamăr.

SLIHTHAMER s.n. v. glictamăr.

SLIHT-HĂMUR subst. v. glictamăr.

SLIHTȘTECLU subst. v. glichtșteclu.

SLIHTȘTECLU s.n. a) Șteclu (a). Cf. F 102, 253, 874, 1100, 1258, 1510, 1785, Cd, Gm, Lu, Ma, Md, PL, Pr, Sl, VM.

b) (Prin confuzie) Șlictamăr (b). Cf. F 161, 1413, 1840, Gr, Su, Tm.

-Scrie și: glicht-șteclu, (a) F 222, 1277. -Și: șlictșteclu s.n., pl. șlictștecle, (a) F 1396, As; șlictșteclu s.n., pl. șlictștecle, (a) F 308, 464, 1060, Dc, MA, (b) F 1304, MA și șlictștecluri, (a) F 203, BC, Mn, Tg, (b) Mn; glichtștecl subst., (a) Oc; șlictștechel s.n., pl. șlictștechela, (a) Rz, Sb; șlit-téchel subst., (a) F 804; șliț-șteclu s.n., pl. șliț-ștecle, (b) F 804.

-Din germ. Schlichtstöckel.

SLIHT-TĂMĂR subst. v. glictamăr.

SLIHTUÍ vb. IV v. glictui.

SLÍSĂL s.n. Cheie (a). Cf. F 20, 109, 253, 957, 1901, Ma, Pu, Rz, VM.

-Pl.: șlisăle. -Și: șlisăn subst., F 55, Ci, Oc.

-Din germ. Schlüssel.

SLÍSĂN subst. v. șlisăl.

SLIȘHĂMĂR subst. v. glictamăr.

SLIITAMER subst. v. glictamăr.

ŞLITĂMUR subst. v. şlictămăr.

ŞLITFAI s.n. v. şlihtfaiel.

ŞLITFAIEL subst. v. şlihtfaiel.

ŞLITFAILĂ s.f. v. şlihtfaiel.

ŞLITHĂMĂR s.n. v. şlictămăr.

ŞLIT-HAMER subst. v. şlictămăr.

ŞLITH-FĂIER subst. v. şlihtfaiel.

ŞLIŢŞTECHEL s.n. v. şlihtşteclu.

ŞLITĂMĂR subst. v. şlictămăr.

ŞLIT-ŢÉCHEL subst. v. şlihtşteclu.

ŞLITUI vb. IV v. şlictui.

ŞLIŢ¹ s.n. Şplintdorn (a). Cf. F 1119, BC, Pa.

-Pl.: şliŢuri.

-Din germ. Schliess[stempel, -durchschlag].

ŞLIŢ² subst. v. şlihtfaiel.

ŞLIŢĂMER subst. v. şlictămăr.

ŞLIŢĂMUR subst. v. şlictămăr.

ŞLIŢĂIER subst. v. şlihtfaiel.

ŞLIŢĂIL subst. v. şlihtfaiel.

ŞLIŢ-ŞŢÉCLU s.n. v. şlihtşteclu.

ŞLIŢUI vb. IV v. şlictui.

ŞLÓGLAT s.n.sg.t. v. şleder.

ŞLOPTĂMER subst. v. şrothămăr.

ŞLOTĂMĂR subst. v. şrothămăr.

ŞLOTHĂMUR su' st. v. şrothămăr.

ŞLOT-TĂMĂR subst. v. şrothămăr.

SMAL¹ s.n. Fină (a). Cf. F 56, 1735, Db, Gr, Pa, Sb, VM.

-Pl.: gmaluri. -Si: jmol subet., As, Pr; gmol subet., Cg, Lu, M

-Din germ. Schmal (KRAUSS).

SMAL² s.n. v. gmalzetamăr.

SMALZETHAMĂR subet. v. gmalzetamăr.

SMĂLZETĂMĂR s.n. a) Zetamăr (a). Cf. F 301, 543, 628, 1091, 132
1508, Ci, Ga.

b) (Prin analogie) Balhamăr (a). Cf. F 446.

c) (Prin analogie) Srothamăr (a). Cf. Ga.

d) (Prin analogie) Ciocan (f). Cf. F 1091.

e) (Prin analogie; in forma salhamer) Zetamăr (b). Cf. F 43,
1114, PL.

-Scris și: gmal-zetamăr, (a) F 471, 711. -Pl.: gmalzetamăre,
(a) F 896, Ag, (b) F 896, Cd, (c,d) Ag și gmalzetamăre, (a) VM, (d)
Md. -Si: salhamer s.n., pl. salhamere, (a) F 43, Ma, Su, (e) F 43,
1114, PL; gmal s.n., pl. gmaluri, (a) F 43, 1328, 1430, Pr, (b) F
111, 179, Cg, (c) F 72, (d) Cg; gmalsethamăr subet., (a) F 100;
gmalzet s.n., pl. gmalzeturi, (a) F 286, 1128, (b,c) F 381, (d) As;
gmalzethamăr s.n., (a) F 253, 691, pl. gmalzethamăre, (a) F 428;
zetam-jmal subet., (a) F 1731; zetamărgmal s.n., (a) F 802, pl. se-
țamărgmaluri, (a) F 1119, scris și zetamăr-gmal, (a) F 1057, (c) F
979, pl. șetamăre-gmal, (a) Dc, șetamuri-gmal, (a) Sl, șetamăre-
gmaluri, (a) PL; șetamăr-gmalt subet., (a) F 1006, 1729; șetamer-
gmal subet., (a,d) F 1039; șetamur-gmal s.n., pl. șetamuri-gmal, (a)
F 1494; șethamăr-gmal s.n., (a) Oc, acc. și șethamăr-gmal, pl.
șethamăre-gmal, (a) Pn; șithamăr-gmal subet., (d) F 1277.

-Din germ. Schmalsetzhammer 'ciocan planator îngust'. -Pentru
(c) s-a avut în vedere ca element principal nu fața, ci muchia acu-
șită a ciocanului respectiv, care seamănă cu grothamărul și care,
ocasional, este folosită pentru tăiat fier. -Pentru (b) s-a avut în

vedere apropierea funcțională a balhamărului (de subțiere locală a unei piese metalice) de sețamăr (îndreptarea și netezirea unei piese plate de metal), ca și asemănarea formală a uneltelor. -Diferite forme rom. rețin din etimonul germ. doar unul (șmal) sau două (salhamar, șmalș) elemente de compunere; aceste forme pot proveni și din celelalte forme rom., prin brevilocvență. -Etimonul germ. a fost analizat în părți componente (grafia șmal-sețamăr) intercomutabile (sețamăr-șmal, sețamăr-șmalt, sețamăr-șmal ș.a.), întrucît elementul șmal (în germ. schmal 'îngust') a fost simțit (și sub influența lui sețamăr) ca un determinant și a fost postpus, după uzul rom.

SMIDUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăzdarul plugului) A întinde (a); v. a a s c u ț i (a). Cf. Ci, Gm, Pn, Vm.

-Prez. ind.: șmiduiesc.

-Din germ. schmieden 'a fîmuri'.

SMIGĂ s.f. Echer reglabil folosit în fierărie pentru tracare. Cf. F 588, 1095, 1382, Ag, Gr, Pr.

-Pl.: șmighe. -Si: șmigă s.f., ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10; șmigă s.f., pl. șmighi, ASI, Pref., 1897, 9, 445, ALMB 535; șmigă s.f., ARVINTE-URSU-ANDRIEȘCU, 98, ALMB 606.

-(DICT) Din germ. Schmiede.

SMIGHE s.f. v. șmigă.

SMIGHEL s.n. v. șmirghel.

SMIGLĂ s.f. v. șmigă.

SMIGHER s.n. v. șmirghel.

SMILT s.n.ag.t. Fier mărunt din care, prin retopire, se confecționează piese de fier, de exemplu potcoave. Cf. ASI, Pref., 1887, 49, 3, Cd, Gm.

-Din germ. Schmels ['eisen] 'fontă de retopire'.

SMINGHEL s.n. v. șmirghel.

SMIRGAL s.n. v. șmirghel.

SMIRGĂL s.n. v. șmirghel.

SMIRGHEL s.n. Pulbere abrazivă și hirtie sau pinză impregnată cu această pulbere, cu care se curăță sau se lustruiesc piesele metalice; v. șmirghel-papir. Cf. F 207, 804, 871, 1098, 1544, 1511, Bl, Db, MC, Pa, ALMB 522.

-Si: șmirgher s.n., Pr; șmirghil s.n., Ng; șmirgher s.n., F 979, 980, 1219, As, MA și (cu determ.) F 1432 (de fier); șmirghel s.n., Fl; șmirgal s.n., ASG, Sc. metal., 1887, 33, 94; șmirgăl s.n., Ma; șmirgăil s.n., F 454, Cg, Dc.

-(DICT) Din germ. Schmiergel.

SMIRGHEL-PAPİR s.n. Hirtie sau pinză impregnată cu pulbere abrazivă, cu care se curăță sau se lustruiesc piesele metalice; v. șmirghel. Cf. F 980, 1533, Pn.

-Si: șmirghel-papir, s.n., F 1424; șmirghil-papir s.n., F 1450, Rz; șmirglăr-papir s.n., Oc.

-Din germ. Schmiergelpapier.

SMIRGHELUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese de metal) A lustrui cu șmirghelul; v. glăspui, curăți (c). Cf. F 108, 804, 1085, 1366, 1783, Bl, Ma, MC, Pa, Sb.

-Prez. ind.: șmirgheluiesc. -Si: șmirghilui vb. IV, F 54, 309, Cg; șmirglului vb. IV, F 1511, Mt; șmirgui vb. IV, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 27, Tu.

-Șmirghel + suf. -ui, cf. și germ. schmiergeln.

SMIRGHIL s.n. v. șmirghel.

SMIRGHIL-PAPİR s.n. v. șmirghel-papir.

SMIRGHILUI vb. IV v. șmirghelui.

SMIROLĂR-PAPİR s.n. v. smirghel-papir.

SMIRGLULUI vb. IV v. smirghelui.

SMIRGUI vb. IV v. smirghelui.

SMIRING s.n. Clegte (e). Cf. BC, Db, Su.

-Pl.: smiringuri.

-Din germ. Schmiedering [sange].

SMITRANG subst. v. smittang.

SMITĂNG s.n. Spițang (a). Cf. F 43, 108, 1382, Ga, Pu.

-Pl.: smittanguri. -Și: smitrang subst., F 183.

-Din germ. Schmiedezange.

SMOL subst. v. smal¹.

SNADĂIZĂ s.f. v. șnaidaișân.

ȘNĂIBOR s.n. Burghiu (c). Cf. Ga, Mt, Rz.

-Pl.: șnăiboruri. -Și: bor s.n., pl. boruri, ASI, Pref., 1897, 9, 448, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 9.

-Din germ. Schneidebohrer 'burghiu plat'. -Forma bor, din al doilea element al comp. germ. sau din rom. șnăibor, prin brevilocvență.

ȘNĂICLUB s.n. v. șnăiclupă.

ȘNĂICLUBĂ s.f. v. șnăiclupă.

ȘNĂICLUPĂ s.f. Filieră (d). Cf. Ag, Bl, Db, Md, Ng, Pn, Pr, Pu, WEAGU, 26.

-Acc. și: șnăiclupă, Cd. -Seris și: șnai-clupă, ASG, Șc. metal., 1887, 33, 94. -Pl.: șnăiclupe. -Și: naiclug s.n., ANDRIESCU, 6; șnăiclubă s.f., H 145; șnăiclu s.n., H 58; șnăiclub s.n., ALMB 527, pl. șnăicluburi, ALMB 520; șna clubă s.f., F 446; șnăiclupe s.f., ASG, Șc. metal., 1888, 40, 17 (cu determ. mică).

-Din germ. Schneidekluppe (-kloben) (KRAUSS).

SNAICLUPEN s.f. v. gnaiclupă.

SNAID-AISEN s.n. v. gnaidaizăn.

SNAIDAIZ s.n. v. gnaidaizăn.

SNAIDAIZĂn s.n. Filieră (d). Cf. F 271, 1098, Cg, Db, Lu, Ma, Md, Kz, VM.

-Pl.: gnaidaizăne și gnaidaizene, VM. -Și: gnaideză s.f., F 277; gnaidăiză s.f., ALMB 496, pl. gnaidăize, MA; gnaid-aisen s.n., pl. gnaid aisen, ASI, Pref., 1887, 49, 2; gnaidaiz s.n., pl. gnaidaize, Gm; gnaidaizm subst., ASI, Pref., 1897, 9, 448; gnaidaizn subst., ANDIESCU, 8; gnaidas subst., H 181; gnaidă s.f., ALMB 494; gnaidez subst., ANDRIESCU, 12; gnaidéză s.f., pl. gnaideze, H 181, F 307, Cd, Pu, ALMB 508; gnaidic subst., H 135; gnaiteză s.f., pl. gnaiteze, ALMB 476.

-(DICT) Din germ. Schneideisen. -Numeroase forme rom. sînt s.f., probabil prin analogie cu filieră, clupă. -Formele gnaideză, gnaidez, gnaideză, gnaiteză, cu terminația -eză, probabil prin apropiere de rom. morteză, freză. -Formele gnaidaiză, gnaidaizn, gnaidas, prin disimilarea celor doi diftongi -ai-.

SNAIDAIZM subst. v. gnaidaizăn.

SNAIDAS subst. v. gnaidaizăn.

SNAIDĂ s.f. v. gnaidaizăn.

SNAIDEZ subst. v. gnaidaizăn.

SNAIDÉZĂ s.f. v. gnaidaizăn.

SNAIDGHIVENT s.n. Filieră (d). Cf. ALMB 477, BC, Su.

-Pl.: gnaidghiventuri.

-Din germ. Gewindeschneide [eisen, -kluppe], prin metateza elementelor componente.

SNAITTAIG s.n. v. gnaitaig.

SNAITAG subst. v. gnaitaig.

SNĂIȚAIG s.n. Filieră (d). Cf. F 253, 446, 943, 1295, 1501, Gr, Me, Mt, Sb.

-Pl.: gnăițaiğuri. -Și: gnăițaiğ s.n., pl. gnăițaiğuri, Mn, VM, scris și gnăițaiğ, F 57; gnăițag subst., F 104; gnăițaiğăr subst., ALMB 478; gnăițop subst., ASI, Pref., 1897, 9, 446.

-(DICT) Din germ. Schneidzeug. -Forma gnăițaiğ, prin asimilare parțială dj/tj; formele gnăițaiğ, gnăițaiğăr, prin asimilare totală pînă la simplificarea grupului consonantic. -Formele gnăițag, gnăițop, prin disimilarea celor doi diftongi -aj-. -Forma gnăițaiğăr, prin adăugarea lui -ăr (-er), simțit ca sufix specializat în terminologia tehnică (după modelul cherner, forbaiser, ștamăr); alături de gnăițaiğăr, și dorner, ștempler, șpițangăr ș.a.

SNĂIȚAIGĂR subst. v. gnăițaiğ.

SNĂIDIC subst. v. gnăidaisăn.

SNĂITEZĂ s.f. v. gnăidaisăn.

SOMOIÓG s.n. Praftură. Cf. F 1382, As, Dc, Mn, PL, Tg.

-Pl.: șomoióage. -Și: șumuióğ s.n., F 410, 1558; ciomoióğ s.n., F 1256, Pn; tumuióğ s.n., F 741.

-Sens specializat al rom. șomoiog (DICT, din magh. csomó).

SORT s.n. Legătura dintre partea de jos a tablei și scindurile care formează acoperișul casei. Cf. Bl, Lu, Or, ALMB 539.

-Pl.: șorțuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. șorț (DICT, din germ.

Schurz, cf. săș. š u r t s). -Pentru evoluția semantică cf. și p o a l ă; cf. și calc din germ. S c h u r z $\frac{1}{2}$ (KRAUSS).

SORUBELNIȚĂ s.f. v. șurubelniță.

SOTĂMĂ s.f. v. șrothamăr.

SOTĂMĂR s.n. v. șrothamăr.

ȘOTĂMER s.n. v. grothamär.

ȘOTĂMUR subst. v. grothamär.

ȘOTĂMUR subst. v. grothamär.

ȘOTHAMĂR s.n. v. grothamär.

ȘOTHAMER s.n. v. grothamär.

SOT-HAMUR subst. v. grothamär.

SOTMAIS s.n. v. grothamisel.

SOTMAISĂL s.n. v. grothamisel.

SOTMAISEL s.n. v. grothamisel.

SOTMAISLĂ s.f. v. grothamisel.

SOT-MĂISLE s.f. v. grothamisel.

SOT-MĂISLER subst. v. grothamisel.

SOTMASLĂ s.f. v. grothamisel.

ȘOTĂMER subst. v. grothamär.

ȘPĂCLU s.n. Lemă lată și subțire de fier cu miner de lemn, cu care se răzuie piese cu suprafața ruginită; v. h o l a i s ă n (a). Cf. Ae, Ng, Pd.

-Pl.: șpacluri. -Și: șpăclu s.n., F 738, 954, 1183.

-(DICT) Din germ. Spachtel.

ȘPĂGĂ s.f. Brender (a). Cf. F 304, 390, 551, 1452, Mn, Ng.

-Pl.: șpăgi. -Și: șpăgă s.f., pl. șpăgi, F 1432, MA, Pr.

-Sense specializat prin analogie al rom. șpagă (DICT, cf. rus.

ș p a g a).

ȘPĂITER s.n. Apșot (b). Cf. F 307, 975, PL.

-Pl.: șpaițere.

-Cf. germ. S c h r o t b e i s s e r .

SPALT s.n. a) Craișmaisel (a). Cf. F 550, 551, 1785, Mt.

b) (Și cu determ. de tăiat, F 410) Apșot (a). Cf. F 100, Ng, Su
-Pl.: șpalturi.

-Din germ. Spalt [eisen].

SPĂLTĂMĂR s.n. a) (Și cu determ. de nicovală, F 104) Apșot (a).
Cf. F 467, 900, Gr.

b) Șplintămăr (a). Cf. F 1028, 1743, Md.

c) Șrothămăr (a). Cf. MA, Pr.

-Pl.: șpaltămăre. -Și: altămăr subst., (c) F 1015; șpăltăr
subst., (b) F 550, 551.

-Din germ. Spalthammer.

SPĂLTĂR subst. v. șpaltămăr.

SPĂLTĂMĂISĂL s.n. Apșot (a). Cf. F 381, 1348, Cg.

-Pl.: șpaltmăiseln. -Și: șpaltmășăl subst., F 851.

-Din șpalt (germ. Spalt) + maisăl (germ. Meissel), după modelul
rom. șpaltămăr (germ. Spalthammer) și germ. Spaltseisen, Spaltklinge.

-Forma șpaltmășăl, prin asimilare vocalică a/ai...a/a.

SPĂLTĂMĂȘĂL subst. v. șpaltmăisăl.

SPERĂC s.n. a) Brender (a). Cf. F 207, Ma, Rz, VM.

b) Cherner¹ (a). Cf. F 957, Lu, Sl.

-Pl.: șperacuri -Și: șpirac subst., (a) F 31, (b) F 1057; șpri-
lat subst., (a) F 287.

-Din germ. Sperrhaken 'elicheț'.

SPERĂCLU subst. v. șpiral¹.

SPERĂC subst. v. șpiral¹.

SPERĂL¹ s.n. v. șpiral¹.

SPERĂL² s.n. v. șpirală.

SPERĂLĂ s.f. v. șpiral¹.

SPIGUIT adj. v. sprenghit.

SPIRAC subst. v. gperac.

SPILER s.n. a) Brender (a). Cf. F 472, 1152, 1855, Cg, Mt, Pu.

b) Cherner¹ (a). Cf. F 551, Bl, Pr.

-Pl.: spilere. -Si: spilar subst., (b) F 1743; spilér s.n., pl. spilere, (a) F 954, Rz; spilír s.n., pl. spilire, (a) 3u, (b) ASI, Pref., 1897, 9, 69 (cu determ. de fier); spiral subst., (a) F 529.

-Cf. germ. S p i l l e 'fus'.

SPIRÁCÁL-MASÍN s.n. Bormaşină cu burghiu spiral. Cf. ALMB 477, Cg, VM.

-Pl.: spiragál-maşini.

-Din germ. Spiralbohrmaschine.

SPIRÁL s.n. v. spiral¹.

SPIRÁLÁ s.f. v. spiral¹.

SPIRÁLBÒR s.n. v. spiral-borer.

SPIRÁL-BÒRER s.n. Burghiu (c). Cf. F 55, Pu, Su.

-Pl.: spiral-borere. -Si: spirálbòr s.n., pl. spiralboruri, Cd, Bl, Gm.

-Din germ. Spiralbohrer.

SPIRÁLE s.f.pl. v. spirală.

SPIS subst. v. spitang.

SPISAN s.n. v. spitang.

SPÍSTÀNÇHE subst. v. spitang.

SPIT¹ s.r. a) Virul, partea ascuţită a unor instrumente de fierărie, de exemplu a dornului, ciocanului; v. g m a l f i n á . Cf. Cd, Cg, Db, Lu, Ma, Md, Oc, PL, Pn, Pu, Rz, Su, MOROŞANU, 2).

b) Grif (a). Cf. Dc, Gm, Ma, Pr, Şb.

-Pl.: spituri. -Si: spit s.n., pl. spituri, (a) A., Fr, NEAGU, 25,

(b) F 99, 102, 111, 147, 253, Ci, Mt, VM.

-(DICT) Din germ. Spitze.

SPIT² s.n. v. spițamăr.

SPIT³ s.n. v. spițdorn.

SPIT⁴ s.n. v. spițang.

SPIT⁵ s.n. v. spițmaisel.

SPITÁ vb. I v. spițui.

SPITÁC s.n. a) Spitamăr¹ (b). Cf. Fr, Su, LR, 1968, 515.

b) Brender (a). Cf. Pu, Sb.

c) Cherner¹ (a). Cf. F 923, Fr.

-Pl.: spițacuri. -Si: spițaur subet., (c) F 1102.

-Sensuri specializate ale rom. spițac (DICT, din germ. Spitzhacke).

SPITAGÁN s.n. v. spițang.

SPITAM subet. v. spițang.

SPITÁMÁR¹ s.n. a) (Si cu determ. pentru fier, Mn) Ciocan cu ambele virfuri ascuțite, cu care se fac găuri rotunde in piese metalice; ciocan (a), ciocănaș (b), insemnător (d), mutărhanăr (e), pană (f), ștanșator, ștemplu (c). Cf. F 179, Ga, Sl, Șb, ANDRIESCU, 14.

b) Unealtă de forma unui tirnacop cu virful foarte ascuțit, cu care se ferecă piatra morii și se lucrează la drumuri; țfu, ciocan (g), craițbelg, spițac (a), fericator, picciocan, ștuțăr; v. c a z - m a . Cf. F 1605, Mn, ANDRIESCU, 14.

c) (Prin analogie) Unealtă de oțel de forma unui dorn cilindric cu virful cunic, prevăzută cu coadă, folosită la perforarea unor piese de fier, de exemplu la străpungerea găurilor pentru caiele imprimate in potcoavă cu forbaistrul; dușlag (d), dușlaghamer, mutărhanăr (c); v. d e r n (a). Cf. As, PL, Sl.

- d) (Prin analogie) Mutărhamăr (a). Cf. Lu, Sb.
- e) (Prin confuzie) Splintamăr (a). Cf. F 1085, Sl.
- f) (Prin oconfuzie) Srothamăr (a). Cf. F 1266, As.

-Acc. și: spîțamăr, (c) ALMB 506, pl. spîțamăre, (c,d) Rz și spîțamere, (a) Cg. -Pl.: spîțamăre și spîțamere, (c,f) As. -Si: spîțamăre, (a) F 1098, 1109, (c,d) Db, (f) F 1098, (cu determ de mină); spîțamăre substat., (c) F 1102; spîțamăr substat., (a) F 100, 277, Fr, (e) F 277, scris și spîț-hamăr, (a) ASI, Prof., 1897, 9, 450, (e) F 700; spîț-hamăr substat., (a) F 54, (b) F 55; spîț substat., (c) F 333; spîț substat., (b) F 1864; spîț s.n., pl. spîțuri, (a) F 383, 1473, Dc, Gr. (b) F 383, (c) F 72, 147, 1016, 1749, ALMB 512, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16, (d) Dc, (e) F 1864; spîțamer s.n., pl. spîțamere, (a) NEAGU, 25, (c) F 110, (d) NEAGU, 25, Md, acc. și spîțamer, pl. spîțamere, (a) Gm; spîțhamăr s.n., pl. spîțhamăre, (a) F 101, 279, 957, Oc, ANDRIESCU, 8, (b) F 1016, (c) F 101, 137, Oc, Pn, Rz, ALMB 504, (e) F 101, 310, (f) Ma, scris și spîț-hamăr, (a) F 1901, acc. și: spîțhamăr, pl. spîțhamăre, (c) Ma, spîțhămăr, pl. spîțhămăre, (c) VM; spîțhămer substat., (b) F 255, (c) F 20, 112, ALMB 503, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 25, scris și spîț-hamer, (a) F 56, (d) F 700; spîțhamir s.n., pl. spîțhamire, (c) PL.; vețham-substat., (c) F 567.

-(DICT) Din germ. Spitzhammer. -Forme ca spîț, spîț, din primul element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocvență. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. hamăr și prin analogie cu ciocan. -Accentuarea pe primul, pe al doilea, sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul spîț-hamăr, spîț-hamer, spîț-hamăr, spîț-hamer reprezintă încercări de adaptare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Formele cu inițiala sp- în loc de sp- (ca spîțamăr, spîțamur, spîțhamăr) sînt probabil rostiri hipercorecte. -Formele fără h- la

al doilea element (ca spitămăr, spitămăr, spitamer), dacă nu sînt datorate unei încercări de simplificare a nexului consonantic, se încadrează într-o tendință de rostire neaspirată, ca o reacție la rostirea aspirată negermană, considerată populară (ca în happot, hambus). -Forma spitămur este probabil refăcută după un pl. în -uri (acesta înlocuind pe -ă(e)re în procesul de încadrare morfologică la s.n. în rom.). -Forma vetham este probabil refăcută după un pl. în -uri.

SPITĂMĂR² s.n. v. spitang.

SPITĂMER¹ s.n. v. spitămăr¹.

SPITĂMER² s.n. v. spitang.

SPITĂNC subst. v. spitang.

SPITĂNC s.n. a) Clește special, cu fălci lungi și ascuțite și cu brațe lungi, folosit la apucarea și manevrarea pieselor înroșite în foc; clește (d), bridă (a), blecțang (c), apucător, cioc-de-cuc v. c i o c (a), decțang (a), faierțang (b), bleeclește (c), falțang (b), flacțang (e), mox (c), nut, prelungitor (b), șfaițang (a), spitang. Cf. F 308, 315, 430, 485, 657, 922, 1277, 1599, 1607, 1654, 1750, ALMB 537, 620, Lu, MOROSANU, 23.

b) Faierțang (a) Cf. F 1869, MA.

c) (Prin confuzie) Clește (e). Cf. F 954, PL.

d) (Prin confuzie) Blecțang (a). Cf. F 1036, Ng.

e) (Prin confuzie) Rolțang (a). Cf. F 738, Pd.

f) (Prin confuzie) Baieang (a). Cf. F 1304, As.

-Acc. și: spitang, pl. spitanguri, (a) MC, Bs. -Pl.: spitanguri.

-Și: bitvang subst., (a) MOROSANU, 41; pitangăr subst., (a) F 348; spit s.n., pl. spituri, (a) F 183, 1749, Hd; spitac subst., (c) F 459; spitalnic subst., (a) F 1 31; spitămăr subst., (a) F 1039; spitang s.n., pl. spitanguri, (a) F 1015, 1027, 1036, 1096, 1414.

As, BC, Pr, (b) F 1027, Pr, acc. și spîțang, (a) ALMB 600; spîțangăr subst., (a) F 801; spîțanghe subst., (a) F 1414, (c) (cu determ) F 1413, 1414 (semiroțund); spîțâl subst., (a) F 565; spîț-țangăr subst. (a) F 691; spriț subst., (e) F 1095; spîțandru subst., (f) ALMB 506; spîțangăr subst., (c) F 279; spis subst., (a) F 381; spisan s.n., pl. spisane, (a) Gm; spîțanghe subst., (a) ALMB 480; spîț s.n., pl. spîțuri, (a) F 136, 147, 429, 464, 543, 630, 976, Cg, MA, Su, (b) F 1835, MA, (d) Mn, Su; spîțagân s.n., pl. spîțagâne, (a) Cd, ANDRIESCU, 14; spîțam subst., (b) F 1135; spîțamăr s.n., pl. spîțamăre, (a) F 518, Bl, (c) Bl (în comp. ~-colț), (d) Bl (cu determ. lat), (e) Bl (în comp. ~-gură-de-rață); spîțamer s.n., (a) F 1085, Fr; spîțanc subst., (a) F 205, ALMB 601, (b) Pu; spîțangă s.f., (a) ALMB 563; spîțangân subst., (c) F 309; spîțangăr subst., (a) F 137, (b) Ci; spîțanghe subst., (a) F 1006, 1902, 1793; spîțanghen subst., (a) F 1016; spîțangle s.n., (c) F 101, pl. spîțangluri, (a) Md; spîțanglu s.n., pl. spîțangle, (a) Ag, NEAGU, 26, (d) Ag; spîțam subst., (a) F 566; spîțamăr subst., (a) F 626; spîțangher subst., (a) F 689; spîțhang s.n., pl. spîțhanguri, (a) Pn; spîțong subst., (a) F 659; spîț-țagâl subst., (e) F 104, (f) F 301; spîțtang s.n., pl. spîțtangur (a) ALMB 477, 597, (c) Pn (cu determ. de aururi), scria și spîț-țang, (a) F 110, 1901; spîțtangân s.n., pl. spîțtangâne, (a) Sl; spîțvang subst., (d) MOROSANU, 23; spîțtanghe subst., (c) ALMB 480.

-Din germ. Spitzzange. -Forme ca spîț, spîț, din printru element al comp. germ. sau din formele rom. prin brevilocverță. -Forme spîțanghe, prin confuzia etimonului cu germ. Spint. -Forme ca spîțamăr, spîțamăr, prin confuzie cu rom. spîțamăr (și varianțele), confuzie înlesnită de unele forme ca spisan, spîțam. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. țane sau încreditate între s.n., ca nume de unelte.

SPITĂNGĂ s.f. v. spîțang.

SPITANGĂ subet. v. spițang.

SPITANGĂR subet. v. spițang.

SPITANGHE subet. v. spițang.

SPITANGHEN subet. v. spițang.

SPITĂNGLE s.n. v. spițang.

SPITĂNGLU s.n. v. spițang.

SPITĂUR subet. v. spițac.

SPITĂM subet. v. spițang.

SPITĂMĂR subet. v. spițang.

SPITDORN s.n. a) (Și cu determ. de nutelci, BC) Nutărdorn (a).

Cf. F 207, 301, 308, 851, Or, VM.

b) Dorn (a) Cf. F 279, 943, BC, Or, VM.

c) (Prin analogie) Cherner¹ (c). Cf. F 315, Fr, Ng.

d) (Prin analogie) Brender (a). Cf. BC, Ng.

e) (Prin confuzie) Splintdorn (a). Cf. Or, VM.

-Acc. și: spițdórn, pl. spițdórnuri, (a,d) Ag și spițdoárne,

(a,c) As. -Pl.: spițdórnuri. -Și: spiț s.n., pl. spițuri, (a) F 1256, 1397, (b) Pu, NEAGU, 25, (c) Pu, (d) F 363, 1399, (e) (cu determ. 1266, 1397 (mie); spițdórn s.n., pl. spițdórnuri, (a) F 13, Pu, (b) F 298, (g) F 381, scris și spiț-dórn, (a) F 203, (c) F 363; spiț s.n., pl. spițuri, (a) F 14, 1749, Ci, Pd, Tg, (b) F 147, 1749, ALMB 512, ci, Gr, Pd, Tg, (c) Ci, Gr, (d) F 293, 307, 760, 763, (e) F 1864, Tg.

-Din germ. Spitdorn. -Formele spiț, spiț, din primul element al comp. germ. sau din formele de prin brevilocvență. -Formele cu sp- în loc de sp- redau probabil pronunții hipercorecte. -Accentuarea pe al doilea element (în spițdórn) antrenează diftongarea lui ó în o (pl. spițdoárne).

SPIT-FAIER s.n. Faierțang (a). Cf. ALMB 506, Pu.

-Pl.: spit-faiere.

-Din germ. Spitzfeuer[zange].

SPITFENOHER subst. v. spitang.

SPITHĂMĂR s.n. v. spitamăr¹.

SPITHĂMER s.n. v. spitamăr¹.

SPITHĂMIR s.n. v. spitamăr¹.

SPITHANG s.n. v. spitang.

SPITĂISEL s.n. Craițaisele (a). Cf. F 161, Cd, C., Oc, PL, Su.

-Pl.: spitaisele. -Și: spit s.n., pl. spituri, F 110, 1251, 1473, Pr.

-Din germ. Spitzmeissel. -Forma spit, din primul element al comp. germ. sau din forma râm., prin brevilocvență.

SPITONG subst. v. spitang.

SPIT-ȘTECLU s.n. Căpuitor (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, Cd, Ga, Md.

-Pl.: spit-ștecluri și spită-ștecle, ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141.

-Din germ. Spitzstöckel.

SPITANGĂM s.n. v. spitang.

SPIT-ȚAGĂL subst. v. spitang.

SPITĂNG s.n. v. spitang.

SPITUI vb. IV Trans. (Complementul indică piese metalice cu care se perforază, de exemplu dornuri, chornere; A ascuți.). Cf. F 107, 1015, 1027, 1608, Ag, MA, Mt, Pu, Șb.

-Pres. ind.: spituiesc. -Și: spitui vb. IV, F 110. 976, 1098, Mo, Tm; spită vb. I, F 1600, As.

-Spit¹ + suf. -ui.

SPITVANG subst. v. spitang.

SPIT-ZEG s.n. Ferăstrău pentru metal cu pinza îngustă; v. б о ж -
f a i e r . Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 447, 51, MC.

-Pl.: spit-seghe.

-Din germ. Spitzsäge.

SPLENDOR subst. v. splindorn.

SPLÉNDORN s.n. v. splindorn.

SPLINT subst. v. splintdorn.

SPLÉNTÂMĂR s.n. v. splintamăr.

SPLINTAMER subst. v. splintamăr.

SPLINTDORN s.n. v. splintdorn.

SPLÉNTHÂMĂR s.n. v. splintamăr.

SPLINTHAMER subst. v. splintamăr.

SPLÉNTĂNGHE subét. v. spitang.

SPLINDER subst. v. splintdorn.

SPLINGUI vb. IV v. spregui.

SPLINT s.n. v. splintdorn.

SPLÍNTÂMĂR s.n. a) Ciocan cu virful ascuțit orientat pe direcția cosii ciocanului, cu care se taie șanțuri sau se fac găuri lunguiețe în piese metalice, de exemplu în potcoave; falțamăr (a), ciocan (p), falț¹ (h), craițamăr, jumate-falț v. j u m a t e , șar (f), șarhamăr, ștemplu (f), cântuitor (d), bușhamăr (a), rișamăr (b), șânțuitor (b), grothamăr (e), bușhamăr (g), fâlțuitor (b), spișamăr¹ (e), balhamăr (b), ciocănel (c), paltamăr (b). Cf. F 207, 620, 851, 954, 1085, 1251, 1548, 1494, 1749. Cf. G. Lu, Ma, Md, Pa.

b) (Prin confuzie) Apgot (a). Cf. F 620, 954, 1348, 1793, Xn, Pd.

-Pl.: splintamăre și splintamere, Cd, Tn. -Si: splentamăr subst., (a) F 222, 1099; splent-hamăr subst., (a) F 1015, 1399; splintamăr subst., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448, F 108, 979, 1533; spléntamăr s.n., pl. spléntamăre, (a) F 179, 697, 900, 1028, 1882, Db, (b) F 697, 1882; splentamer subst., (a) Fl36, 363, 1091, 1591, (b) F 803; splénthamăr s.n., (a) F 137, 286, 1027, AIMB 474, pl. splénthamăre, (a) Pn și splénthamere, (a) VM; splénthamer subst., (a) F 99, 1036, 1533; splinthamăr subst., (a) F 1016, 1253, 1263, 1447, (b) Pr; splinthamer s.n., pl. splinthamere, (a) PL; sprindhamer subst., (a) F 32, 772; sprinthamăr subst., (a) F 43, 104, 1510, (b) F 104.

-Din germ. Splinthammer. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. hamăr și prin analogie cu ciocan. -Accentuarea pe primul, pe al doilea, sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafia splent-hamăr, reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent.

-Formele care încep cu spl- în loc de spl- (splentamăr, splent-hamăr, splintamăr) redau probabil pronunții hipercorecte. -Formele cu splent-, splent (cu e în loc de i, ca în splentamăr, splentamăr, splénthamăr) redau probabil pronunții hipercorecte (evitînd închiderea vocalelor).

-Formele sprindhamer, sprinthamăr (cu spr- în loc de spl-) par o reacție la o tendință fonetică moldovenească mai generală de trecere a vibrantei la lichidă în grup consonantic (ca în sclinti, tulbure sau, din terminologia fierăriei, blender, chelner, pleaftură).

SPLINTDORN s.n. a) Dorn (cu coadă) cu virful lățit, cu care se taie ganțuri sau se fac găuri lunguște în piese metalice, de exemplu în potcoave; dorn (d), pană (e), daltă (i), locbaită (b), piboi (e), căpuitor (d), hufdorn (a), flah-dorn, gpițdorn (e), spanț, gfaț-paisăr (b), șar (e), dăltiță (c), glijă¹, mutărdorn (e), dușleg (c), onis, dubleac, fersenc (d4), craițmaisel (d), paiser (c), șterdorn;

v. g p l i n t a m ă r (a). Cf. F 31, 83, 101, 163, 286, 348, 518, 851, 919, 1016, 1348, 1431, 1743, Bl, Cd, Cg, Fr, Lu, Ma, Md, Mt, Oc, Pn, Pu, Sb.

b) (Prin extensie) Dorn (a). Cf. F 31, 111, 309, 549, Lu, Mt, Pu, Sb.

-Pl.: splintdornuri. -Sic: splend subst., (a) F 1098; splendor subst., (a) F 747, 1109; splendorn subst., (a) F 222, 1000, (b) F 920; splentdorn subst., (a) F 788, 1435, (b) F 347; splint-dorn subst., (a) F 13, 108, 979; sprendorn subst., (a) F 458, 1750; sprindorner subst., (a) F 659, 1757, (b) F 741; splendor subst., (a) F 697, 1135; spléndorn s.n., (a) F 271, 279, 363, 900, (b) Sl, pl. splendorne, (a) Gm; splent subst., (a) F 179, 253, 800, 1091 și (cu determ.) F 1102 (lat), F 1882 (oval), (b) F 626, Sl; spléntdorn s.n., (a) F 1027, Or, (b) F 1027, pl. spléntdornuri, (a) Db, Pn, Sl, VM, acc. și splentdörn, pl. splentdörnuri, (a) Dc, scris și splent-dorn, (a) F 308, 1015; splinder subst., (a) F 920, (b) F 507; splint s.n., pl. splinturi, (a) F 485, 800, 1026, 1085, MC, (b) F 263, 620 și (cu determ.) F 800 (ascuțit); sprendorn subst., (a) ANDRIESCU, 13; splent-dorn subst., (a) F 57; sprint subst., (a) F 43.

-Din germ. Splintdorn. -Formele splend, splent, splint, din primul element al comp. germ. sau din forma rom., prin breviațoarea

-Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. dorn. -Forme ca splend, splendorn, splendorn g.a. (cu e în loc de i) sînt probabil hipercorecte. -Forme ca sprendorn, sprindorn, cu r în loc de l în grupul consonantic inițial, probabil prin asimilare cu r din dorn sau ca o reacție la o tendință fonetică moldovenească mai generală de trecere a vibrantei la lichidă în grupuri consonantice (ca în scinti, tulbure sau, în terminologia fierăriei, blender, chelner, pleaftură). -Forme ca splendor, splendorn, splendor, splendorn, fără t înainte de -dorn, proba-

bil prin asimilare totală cu d din dorn. -Accentuarea pe primul sau pe al doilea element al comp. germ., ca și grafii ca splint-dorn, splent-dorn, sprent-dorn reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvintului germ. cu dublu accent.

SP¹LINTHAMĂR subst. v. splintamăr.

SP¹LINTHĂMER s.n. v. splintamăr.

SPONT s.n. Holaisän (b). Cf. As, Lu, Mt.

-Pl.: sponsuri.

-Sens specializat al rom. spons (DICT, din germ. Spund).

SPRENDORN subst. v. splintdorn.

SPRENGUÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice, de exemplu brăsdarul plugului) A covăți (a). Cf. F 54, 55, 957, Ag, Cd.

-Prez. ind.: sprenguesc. -Si: splinguí vb. IV, F 565; springuí vb. IV, F 1040, ANDRIESCU, 16.

-Din germ. sprengen.

SPRENGUÍT, -Ă adj. (Despre brăsdarul plugului și alte piese late de fier) Covățit² (a). Cf. F 54, 55, 137, 308, 957, Ag, Cd, Db, Ma, Pu, Bs.

-Pron.: gu-it. -Pl.: sprenguiți, -te. -Si: sprenguit, -ă adj., Fr; spiguit, -ă adj., ALMB 506.

-V. sprengui.

SPRENT-DORN subst. v. splintdorn.

SPRILAT subst. v. sperac.

SPRINDHAMER subst. v. splintamăr.

SPRINGUÍ vb. IV v. sprengui.

SPRINT subst. v. splintdorn.

SPRINTHAMĂR subst. v. splintamăr.

SRÁFSTOC subst. v. sraubstoc.

ŞRAFTUC s.n. v. graubȝtoc.

ŞRAIZEN s.n. v. gregaižn.

ŞRANCAISEN subst. v. gregaižn.

ŞRÁPSTUC subst. v. graubȝtoc.

ŞLÁPSTÓC subst. v. graubȝtoc.

ŞRAPŢIGHI subst. v. graufiher.

ŞRÁUŞTÓC s.n. a) Menghină care se fixează pe un banc, cu ralc mobilă executînd o mişcare de translaţie în interiorul dispozitivului; menghină (b2), presă (b). Cf. F 101, 277, 566, 905, 1027, 1101, 1184, 1304, 1432, 1731, ALMB 470, 490, Oc.

b) Menghină (c). Cf. F 713, 1253, 1510.

-Pl.: graubȝtocuri, (a) VM. -Şi: şuştróp s.n., pl. şuştrúpe, (a) ALMB 563; şrarstuc subst., (a) H 145; şaftuc s.n., (a) F 309, 1016, 1348, VM, (b) F 858, pl. şaftuce, (a) Rx; şapstuc subst., (a) F 446, 631, 1533; şfraitog subst., (a) ALMB 502; şrafstoc subst., (a) ALMB 484; şraftuc s.n., (a) H 181, pl. şraftoace, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 443; şrápsetuc subst., (a) ALMB 537; şrapstoc subst., (a) ALMB 493, ANDRIESCU, 14; şráufstoc subst., (a) ALMB 487; şráuštóc subst., (a) F 57, 590, 954, 1414, ALMB 465, ANDRIESCU, 10; şrob-štóc s.n., pl. şrob-štócă, ASI, Pref., 1897, 9, 73; şrópstoc subst., (a) ALMB 496.

-(DICT) Din germ. Schraubstock.

ŞRÁUŞTÓC subst. v. graubȝtoc.

ŞRÁUŞŢIGHI subst. v. graupŷing.

ŞRÁUŞŢIHER s.n. Şurubelniţă (a). Cf. F 1413, 1414, Cd, Cm, Ma, Md, Pr.

-Pl.: graufihere. -Şi: şşánŷigár subst., F 568, 753; şrapŷighi subst., DÁNÁILÁ-LAZÁR, 26; şrapŷigár subst., ANDRIESCU, 6.

-(DICT) Din germ. Schraubenzieher.

SRAUPTING s.n. Menghină (c). Cf. Ag, Db, FL, Su.

-Pl.: srauptinguri. -Si: sróbțig s.n., pl. sróbțiguri, ALMB 609;
sfrauțing s.n., pl. sfrauținguri, ALMB 499; sraufțig subet., Fr.

-(TEAHA, TG, 72) Din germ. Schraubzwinge.

SRAUSTOC subet. v. sraubstoc.

SRECHETĂMER subet. v. gregșetămăr.

SREGĂIZĂN s.n. a) Craițmaizel (a). Cf. Cd, Gm, Mt, Rz.

b) Holaișan (a). Cf. Cd.

-Pl.: sregaizăne. -Si: sraizen s.n., pl. sraizens, (b) ASG, Sc.
metal, 1930, 182, 13, Cg, Pu; srancaisen subet., (a) ASI, Prof.,
1897, 9, 447; sreincaisen subet., ibid., 445; srencaisen subet., (a)
ibid., 444, Md.

-Din germ. Schrägisen.

SREGZETĂMĂR s.n. Păpușă (a) Cf. F 20, 622, 1054, 1424.

-Pl.: gregșetămăre, Lu. -Si: srechetămer subet., Md; șetămăr-
greg subet., F 1859; șetămăr-grehi subet., DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42; șetămăr-
șteh subet., Md.

-Din germ. Schrägsetzhammer (pentru sens v. KRAUSS, Setzhammer ?).

-Comp. germ. a fost analizat în elemente constitutive, primul fiind
recunoscut ca adj. germ. schräg și postpus determinatului, după uzul
rom. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt proba-
bil s.n., după modelul rom. șetămăr.

SREH adv. Oblic. Cf. Ag, Bl, Cd, Cg, Ci, Db, Ma, Md, Mt, Oc, Pn,
Pu, Rz, Sb, VM. (În construcția) A bate greh = a bate cu gaf v. g a f
(b). Cf. Ag, Cd, Pu.

-Si: sreht adv., BC, FL, Sl; ștrec adv., Ma.

-Din germ. schräg.

SREHT adv. v. greh.

SREINCAISEN subst. v. gregaizán.

SREINCAISEN subst. v. gregaizán.

SRITFAIER subst. v. glintfaiel.

SROB-STOC s.n. v. graubstoc.

SROMTIGHER subst. v. grauftiher.

SROPSTOC subst. v. graubstoc.

SRÓTAM s.n. v. grothamär.

SRÓTAMÄR s.n. v. grothamär.

SROTÄMER subst. v. grothamär.

SRÓTER s.n. Apşot (a). Cf. F 771, Sb, Tm.

-Pl.: şrotere. -Si: şuróter s.n., pl. şurotere, F 880, Pd.

-Din germ. Schróter 'daltă de debitare'.

SRÓTHÄMÄR s.n. a) Ciocan de fierărie cu tăişul foarte ascuţit, pe care se bate cu alt ciocan, folosit la tăierea pieselor de fier; ciocan (o), apşot (c), şmalzeţamär (c), balhamär (f), falt¹ (h), falţamär (b), forbaistru (c), şpiţamär¹ (f), maiselhamer, mutărhamär (g), şpaltamär (c), chelhamer (b); v. d a l t ä (g). Cf. F 101, 104, 108, 110, Bl, Cd, Cg, Mt, Pn, Pu, VM, ALMB 537.

b) (Prin analogie) Apşot (b). Cf. Bl, Cg, Gm, Mt, Pu.

c) (Prin analogie) Apşot (a). Cf. Cd, Oc, Pn, VM.

d) (Prin analogie) Balhamär (a). Cf. Bl, Gm, Mt, VM.

e) (Prin analogie) Şpiintamär (a). Cf. Cd, Pn, Pu.

f) (Prin analogie) Caltmaisel. Cf. F 101, Cg, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

g) (Prin analogie) Mutărhamär (a). Cf. Bl, Pu.

h) (Prin confuzie; in formele srothamär, şurotramär) Şlictamär

(a). Cf. F 207, 771.

-Scris și: grot-hamăr, (a) F 57, 689, 691. -Pl.: grothanăre și grothanere, (a) Cd, Mt, VM, (b) Mt, (c) Cd, VM, (d) Mt, VM, (e) Cd. -Si: gloptamăr subst., (a) F 1028; róthamur s.n., (b,e) Ag; slothanăr subst., (a) F 1016; slothamer subst., (a) F 771; sotámăr subst., (a,g) MA, (f) F 1938; sotámer subst., (a) F 1041, Ci, (b) F 1938 (cu determ. pentru roșu), (g) Ci; sóthamăr subst., (a) F 1006, 1015, (b) Ng, (e) F 1750; srotamăr s.n., pl. srotamure, (a) F 565, (b) F 563; sróthamăr s.n., pl. sróthamăre, (a) F 286, (e) Ag, (h) F 771; srotámăr subst., (a) F 741; șat-hamur subst., (b) F 885; șirót-hámer subst., (a) F 55, 56, (b) F 55, (c) F 54, 55, (f) 54, 56; șlantámur s.n., pl. șlantamere, (a) F 307, (d,e) Tg; șloptamer subst., (d) F 566; șlotámăr subst., (a) F 307, Pr, (b) Pr; șlothamur subst., (a) F 308; șlot-támăr subst., (a,c) F 310; șotámă s.f., pl. șotáme, (a) F 137, Ma, (d) Ma; șótámăr s.n., pl. șótamăre, (a) F 429, 450, 802, 943, 1091, 1533, 1750, 1882, Dc, Sl, ANDRIESCU, 14, (b) F 429, 690, 700, (c) F 943, 1082, 1119, (d) F 429, Lu, (e) Lu, (f) F 802, 1028, 1091, Dc, (g) F 979, MC; șotámer s.n., pl. șotamere, (a) F 788, 1039, (b,d,e) Ng; șotámur subst., (a) F 1107, Mn, (b) Mn, (e) F 1107, (g) Mn; șotgámur subst., (a) F 974, (g) BC; șóthamăr s.n., (a) F 279, 851, 1027, 1109, (b) F 851, (c) F 110, ALMB 504, pl. șóthamăre, (d,e) Gr și șóthamuri, (a) Rz, scris și șot-hamăr, (a) F 1277, (b) Or, (f) F 1901; șóthamer s.n., (a) F 99, (b) F 1027, 1040, (c) F 222, pl. șóthamere, (a,d,g) Ma; șot-hamur subst., (a) F 700; șotamer subst., (b) F 1039; șrotám s.n., pl. șrotámuri, (a) F 1625, Tm, (b)Tm; șrótámăr s.n., pl. șrótamere, (a) Db, ANDRIESCU, 14, (c) Db, (e) MOROSANU, 23; șrotámer subst., (d) NEAGU, 26; șrótámur s.n., (a) F 54, 111, 428, 620, 1087, (b) F 13, 111, (d) F 208, pl. șrótámere, (a,c,f) PL, scris și șrot-hamere, ASI, Pref., 1897, 9, 73; șrot-támăr subst., (d) F 697; șróthamer subst., (a) Fr, (b) F 620, scris și șrot-hamer, (c) F 56; ștolhamer subst., (a) F 390; ștolhamur subst., (a) F 885;

gotlen subst., (a) F 390g gurătămăr subst., (a) F 363, (b, e, f) Pr;
urotramăr subst. (a) F 278, (h) F 207; gutămăr s.m., pl. gutămări,
(a) Or, (g) Pd.

-(DICT) Din germ. Schrothamer. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. hamăr și prin analogie cu ciocan. -Accentuarea pe primul, pe al doilea, sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul: grot-hamăr, srot-tamăr, gat-hamur, girot-hamer, got-hamăr ș.a. reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Forme ca slothamăr, slothamer, șlantamăr, șlotamăr ș.a., cu vibranta înlocuită de lichidă în grupul consonantic, ilustrează o tendință fonetică moldovenească (ca în turbure, șclinti, Gligore) întîlnită și la alți termeni de fierărie (chelner, blender, aplot, pleaftură); această acomodare merge mai departe prin căderea vibrantei (sau lichidei secundare) în grupul consonantic inițial, ca în sotamăr, sotamer, sothamăr, gotamă, gotamăr, gotamer, gothamăr (forma ciotamăr fiind o rostire hipercorectă), mai rar (rothamur) a șuierătoarei, sau prin epenteză (ca în girot-hamer, gurătămăr). -Formele fără h- la al doilea element (ca sotamăr, srotamăr, gotamăr, gotamer, grotamer, șutamăr ș.a.) se încadrează într-o tendință de rostire neaspirată, ca o reacție la rostirea aspirată negermană, considerată populară (ca în happot, hambos).

ȘROTHĂMER s.n. v. grothamăr.

ȘROTMAIS s.n. v. grotmaisel.

ȘROTMAISĂL subst. v. grotmaisel.

ȘROTMAISKL s.n. a) Apot (b). Cf. F 13, 315, 1106, 1266, 1864, Ag, Cd, Gr, Md, Pă.

b) Deltă (g). Cf. F 1582, 1864, Cg, Md.

c) (Prin confuzie) Apot (a). Cf. F 986, PL.

-Pl.: grotmaisele și grotmaiseluri, (a) Cd. -Si: gîrot-mais subst., (a) F 55; gótmais s.n., pl. gótmaiseluri, (a) F 1938, (b) Mt; gotmaiskl s.n., pl. gotmaiskle, (a) F 851, Db, (b) Db; gotmaisel s.n. pl. gotmaisele, (a) F 700, 1464; gotmaislă s.f., pl. gotmaiele, (a) F 429, Ma, (b) Rz, scris și got-maiele, (a) F 901; got-măiele s.f., pl. got-maiele, (a) F 2001; got-măisler subst., (b) F 1901; gotmasl s.f., (a) F 1607, (c) F 1607 (cu determ. de nicovală); grótmais s.n. pl. grotmaise, (a) Gm; grótmaiskl subst., (a) F 111, 1599; grotmasl s.n., pl. grotmasluri, (a) Or, (c) F 1186 (cu determ. de nicovală); groțmaisler s.n., pl. groțmaislere, (a) F 620, (b) BC.

-Din germ. Schrotmeisseel. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.n., după modelul rom. maiskl (și variantele). -Formele s.f. sînt probabil analoge cu rom. daltă. -Accentuarea pe primul, pe al doilea, sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul: gîrot-mais, got-maiele, got-maisler, reprezintă încercări de acomodare la rom, a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Nexul consonantic inițial se simplifică prin căderea vibrantei (ca în gotmais, gotmaiskl, gotmaisel, gotmaislă) sau prin epenteza lui i (ca în gîrot-mais). -Formele gotmais, grotmais provin din simplificarea grupului consonantic germ. (reprezentat de rom. grotmasl, cu e din germ. Meissel ultrascort); același nex consonantic final devine pronunțabil prin sufixare (ca în got-maisler, groțmaisler) cu -er, simțit ca un fel de suf. propriu terminologiei tehnice (v. și dorner, ștecler).

ȘROTMASL s.n. v. grotmaisel.

ȘROT-TAMĂR subst. v. grothamăr.

ȘRÓTHAMER subst. v. grothamăr.

ȘROTMAÍSLER s.n. v. grotmaisel.

ȘTAF s.n. a) Umflătură, îngroșare făcută cu ciocanul la unele

piese de fier, de exemplu la umărul osiei sau la floarea cuiului și gurubului. Cf. Ag, Cd, Gr, Ma, Pn, ALMB 506, 624.

b) (In construcțiile) A da un șteaf la umăr (sau a da un șteaf la capătul gurubului, Dc, Mn) = a șteafui (a). Cf. Ag, Cd, Mt, Pn, ALMB 506.

-Pl.: ștafuri. -Și: ștauf s.n., pl. ștaufuri, (a) Cg, Db.

-Cf. germ. s t a u c h e n 'a îngroșa, a refula'.

ȘTAIF s.n. a) Șlictamăr (a). Cf. F 1193, ALMB 577, Gm, MC, Rz.

b) Șlictamăr (b). Cf. F 1193, MC, Sl.

-Pl.: ștaifuri. -Și: ștauf s.n., pl. ștaufuri, (a) Cg, Db, Mt;

(b) Mt.

-Din germ. Stauch[hammer, -matrize].

ȘTĂMĂR s.n. Naglais (a). Cf. F 619, MC, Șb, Țg.

-Pl.: ștamăre.

-Din germ. Stemmer.

ȘTANȚ s.n. Nicovăliă (b). Cf. F 588, Mn, PL.

-Pl.: ștanțe.

-Cf. germ. S t a m p f e r 'bătător'.

ȘTANȚĂTOR s.n. Spițamăr¹ (a). Cf. F 1186, Or, Pr.

-Pl.: ștanțatoare.

-Ștanța + suf. -tor, probabil din sintagma ciocan ștanțator, prin brevilocvență și substantivare.

ȘTĂNȚĂ¹ s.f. Craițmaizel (a). Cf. F 543, 800, Mt, Pn.

-Pl.: ștanțe.

-Din germ. Stanz[meissel].

ȘTĂNȚĂ² s.f. Mutărhamăr (a). Cf. F 181, Db, Sl, Tx.

-Pl.: ștanțe. -Și: stân ă s.f., F 954.

-Din germ. Stanz[hammer].

ȘTÁUBEL s.n. Rolțang (a). Cf. F 543, De, Ma, Rs.

-Pl.: ștaubele.

-Cf. germ. S t a u c h z a n g e 'clește de refulat'.

ȘTÁUF¹ s.n. v. ștaf.

ȘTÁUF² s.n. v. ștaif.

ȘTÁFUÍ vb. IV v. ștăufui.

ȘTÁFUÍT adj. v. ștăufuit.

ȘTÁHUÍ vb. IV v. ștăufui.

ȘTÁHUITÓR s.n. a) Slictamăr (a). Cf. F 392, 1099, As, Fr, Ng, Pr

b) Șteclu (a). Cf. F 392, As, Ng.

c) Căpuitor (a). Cf. F 459, Gm, Pd.

-Pron.: hu-i. -Pl.: ștăhuitoare. -Si: ștăhuitór s.n., (b) F 1605

-Ștăhui + suf. -tor, probabil din sintagmele ciocan/suport/tub
ștăhuitor, prin brevilocvență și substantivare.

ȘTÁIFUÍ vb. IV v. ștăufui.

ȘTÁIHUÍ vb. IV v. ștăufui.

ȘTÁLMAS s.n. a) Compasul rotarului. Cf. ALMB 606, Fr, Md, Sb.

b) (Prin extensie) Compas. Cf. MA, Tm.

-Pl.: ștălmase.

-Din germ. Stellmasse.

ȘTÁMUÍ vb. IV v. ștemui.

ȘTÁUFUÍ vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese de fier
lungi și subțiri, de exemplu osii, cuie, guruburi, bare, vergele). A
turti, a scurta prin îngroșare; a ingrămădi, a da (ih), a indesa,
ștauf (b), a ingroșa. Cf. F 943, 985, 1773, BC, De, Gm, Mt, Or, Pn,
Pu, Sl, Su.

b) (Prin extensie; complementul indică potcoava) A găfui (a).

Cf. F 985, Dc, Mt, Or, Fu.

-Prez. ind.: ștăufuiesc. -Si: ștăfui vb. IV, (a) F 279, 1176, Pr, (b) Ci, Pr; ștăhui vb. IV, (a) Ma; ștăufui vb. IV, (b) Cd; ștăfui vb. IV, (a) Ag, MA, Md, Pr, Sb, Tm, (b) MA, Pr; ștăhui vb. IV, (a) Mn, ALMB 527, (b) Mn; ștăifui vb. IV, (a) F 1263, Fr; ștăihui vb. IV, (a) F 470, PL, (b) PL; ștăuhui vb. IV, (a) F 501, 820, 1192, 1414, Db, Gr, Oc, Pd, (b) F 820, Gr, Pd; ștefui vb. IV, (a) Cg; știfui vb. IV, (a) F 1510.

-Din germ. stauchen. -Formele ștăfui, ștăhui, cu st- în loc de șt- sînt hipercorecte. -Formele ștăufui, ștăfui, ștăufui, ștăfui, ștăifui, ștefui, știfui, cu -f- în loc de -h-, sînt forme hipercorecte (ca și arfivă sau, devenite literare, cuvintele virf, năduf).

ȘTĂUFUIȚ, -ă adj. (Despre piese de fier) Turtit, îngroșat prin ciocănire. Cf. Dc, Oc, VM.

-Pron.: fu-it. -Pl.: ștăufuiți, -te. -Si: ștăfuiț, -ă adj., Ag, MA, Pr.

-V. ștăufui.

ȘTĂUHUI vb. IV v. ștăufui.

ȘTECĂ s.f. v. șteclu.

ȘTECĂL subst. v. șteclu.

ȘTECHEL s.n. v. șteclu.

ȘTECL s.n. v. șteclu.

ȘTECLĂ s.f. v. șteclu.

ȘTECLĂR subst. v. șteclu.

ȘTECLE s.f. v. șteclu.

ȘTECLER subst. v. șteclu.

ȘTECLU s.n. a) (Si cu determ.: de dedesubt, Dc, de nicovală, F

711, 788, 956, 1889, 1901, de pus în nicovală, F 1083, mare, F 1095, pentru rotunzit fier, F 108, rotund, F 111 și în comp.: ~ -gură-de-lup, Md, ~ -nicovală, F 186, 237, 550, 551, 1476, ~ -portnicovală, F 820) Matrișă cu fața concavă care se fixează în orificiul nicovalei și în care se rotunjește o piesă metalică; ciocan (i), runtgteclu (a), matrișă (d), formă (f), nicovală (c), glictamăr (c), stăhuitor (b), glintgteclu (a), rundhamăr (c), spodoc, rotunjitor (c), holdoc (a), balgteclu (a), semigteclu, unterlag, subgteclu, holgtechel, la-găr, ilău (f), glefuitor (f), apșot (e), ghizinc, gituitor, neteci-tor (c), sugrumător, șalaiger (b), zețamăr (g), zețgteclu, ștern (g), naglais (f), șaftă, bactum, abgteclu, matrișier, tipar (b). Cf. F general, ALMB 516, 527, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 17, NEAGU, 31.

b) (Și cu determ.: cu coadă, Pu, de deasupra, Dc, de mină, F 454, de osii, MA, de pus pe osii, F 1083, de șuruburi, F 711, mic de mină, MA, pentru osii, F 72 și în comp. ~ -ciocan, F 186) Slicta-măr (a). Cf. F 43, 77, 179, 237, 289, 446, 464, 501, 545, 550, 551, 628, 765, 766, 789, 820, 871, 968, 1086, 1095, 1133, 1257, 1383, 1435, 1447, 1555, 1608, 1958, As, Tm.

c) (Și cu determ.: de bonturi la știțuri, ALMB 624, de filatat osii, Ci, ALMB 624, de ghivent, Md, de mină, F 711, de osii, F 1864, de rotunjit, F 136, 454, 464, 1083, 1133, de șurub, ALMB 624, feșu-itor, F 550, 551, mare, F 565, Pu, mare de mină, MA, răzbunat, F 1257, rotund, F 72, semirotund, ALMB 515) Slictamăr (b). Cf. F 77, 298, 545, 566, 922, 1057, 1060, 1100, 1383, 1435, 1446, 1447, 1608, Dc, Mt.

d) (Prin confuzie; și cu determ. feșuitor, Or) Zețamăr (a). Cf. F 1133.

e) (Prin confuzie; și cu determ. drept, F 464) Zețamăr (b). Cf. F 765, 766.

f) (Prin confuzie; și cu determ. de nituit, F 529) Căpuitor (a).

Cf. F 1098, 1100.

g) (Prin confuzie; și cu determ.: cu gaură, F 1040, de găurit, F 713) Lohring (a). Cf. F 279, 1128, Pr.

h) (Prin confuzie) Șlihtfaiel. Cf. F 763, 1057.

-Pl.: ștecluri, (a) F 1555, Ag, As, Bl, Db, MC, Pd, PL, Pn, Sl, Șb, Tm, ALMB 515, 597, 600, (cu determ.) Cd, MA, Pu (de nicovală) și (în comp.) F 550 (~nicovală), (b) (cu determ.) Pu (cu coadă), MA (de osii, mici de mină), (c) (cu determ.) ALMB 624 (de filetat osii, de gurub), Pu (mari), ALMB 515 (semirotunde), (g) Pr și ștecle, (a) F 236, 286, 309, 518, 563, 566, 1015, 1424, 1494, 1625, 1880, Cg, Gm, Gr, Md, Mt, ALMB 520, 634 și (cu determ.) F 310, 1882, VM (de nicovală), (c) Md (cu determ. de ghivent). -Si: ștechel substat., (a) F 1039; șteclă s.f., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; ștecler substat., (b) F 760, 763; steclhamer substat., (a) F 266; șteclu s.n., (a) F 307, 348, 383, 549, 689, 760, 763, 1006, 1087, 1113, 1252, 1603, 1607, 1730, 2001 și (cu determ. și în comp.) F 864, 1183, 1599, 1743 (de nicovală), F 1266, 1397 (fix), F 895 (~apstoc), (b) F 383, 864, 1113 și (cu determ.) F 1374 (de mină), F 1183 (de osii), F 1266, 1397 (mare), (c) F 763, 895, 1431, 1743 și (cu determ.) F 1183 (de rotunjit, F 864 (de glefuit osia), F 1603 (mic), (d) F 763, (e) F 895, (f) F 1266 (cu determ. mic), pl. ștecle, (a) F 943, 1714, 1750, 1883 și (cu determ.) F 1757 (de nicovală) și ștecluri, (a) ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 47 și (cu determ.) F 1374 (de nicovală), (b) Mn, (c) Mn (cu determ. mari); știclu s.n., (a) F 1741 (cu determ. de osii), pl. sticluri, (a) Mn (cu determ. de nicovală); șlict substat., (a) F 747 (cu determ. de pe nicovală); ștecă s.f., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 73 și (cu determ.) ibid., 449 (pentru amboe), (b) ibid., 448 (cu determ. pentru osie), ștecăl substat., (a) F 55, 99, 104, Cg, (c) Cg (cu determ. mic); ștecel s.n., (a, b) F 474 (în comp. ~ron-tamer), pl. ștechele, (a) Pr și Șc. ștecl s.n., (a) F 32, 54, 56, 253,

Oc și (cu determ.) F 25: (de rotunjit), F 1477 (mare), (b) F 1477 (cu determ. mic), pl. ștecluri, (c) Mn; șteclă s.f., pl. ștecle, (a) ASG, Șc. metal., 1893, 55, 22, ASI, Pref., 1897, 9, 73, F 191, 1528, 1793 și (cu determ.) ASI, Pref., 1897, 9, 448 (pentru amos), (b) F 804, 1446, (c) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 55; șteclăr subst., (a) F 104; ștecle s.f., pl. ștecle, (a) Md, (c) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 144; ștecler subst., (a) F 919; ștecul subst., (a) F 206; șteg subst., (a) F 161; șteglă s.f., (a) F 1028 (cu determ. de osii); șteiclu subst., (a) F 458; șterlu subst., (a) F 897; ștevlă subst., (a) F 896; șteclă s.f., pl. ștecle, (a, b) ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, (d) ibid.: (cu determ. pătrată); șteiclu s.n., pl. șteicluri, (a) F 590, 1258, 1735, Mn și (cu determ.) F 974, Mt, Țg (de nicovală), (b) F 974, Mt și (cu determ.) Mn (de deasupra), Țg (de rotunjit de mină), (c) F 974, Mt și (cu determ.) Țg (mare), (d) Țg (cu determ. de netezit); șteclu subst., (a) F 1055.

-(DICȚ) Din germ. Stöckel. -Pentru (b, c), contaminarea cu glict (din germ. Schlicht[hammer]). -Pentru (d, e), confuzia cu glict (din germ. Schlicht[hammer], cu sensul 'planator, zețanăr'). -Pentru (h), confuzia cu glict (din germ. Schlicht[feile]). -Formula glict, ștecl-hamer, prin contaminarea dintre șteclu și glictanăr.

ȘTECLUÍ vb. IV Tranz. a) (Complementul indică piese plate de metal) A fâșui a). Cf. F 765, 766, 830, 1304, As, Or.

b) (Prin confuzie; complementul indică piese de metal) A finisa c). Cf. Lu, Rz.

c) (Prin confuzie; complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăzdarul plugului) A ascuți. Cf. Md, Ta.

-Pres. ind.: ștecluiesc. -Și: ștecluí vb. IV, (a) PL, (b) F 1654; ștecluí vb. IV, (a) Mn, (c) F 1730.

-Șteclu + suf. -uí. -Pentru (b): confuzia cu glictui (b), v. și g t e c l u (h). -Pentru (c), confuzia cu glictui (a) sau cu ștecreu.

ȘTECLUITOR s.n. Bălhamă: a). Cf. F 454, Pn, Sb.

-Pron.: clu-i. -Pl.: ștecluitoare.

-Șteclui (a) + surf. -tor.

ȘTECUL subst. v. șteclu.

ȘTEFUI vb. IV v. ștăfui.

ȘTEG subst. v. șteclu.

ȘTEGLĂ s.f. v. șteclu.

ȘTEICLU subst. v. șteclu.

ȘTELHAMUL subst. v. șlicitamăr.

ȘTELȘURUB s.n. Colț (a). Cf. F 858, MC, Su.

-Pl.: ștelșuruburi.

-Cf. germ. S c h r a u b e n s t o l l e n .

ȘTELUȚ s.n. Presă (a). Cf. F 1500, As, Pr.

-Pl.: șteluțe.

-Din germ. Stellholz.

ȘTEMAISĂL s.n. Holoizăn (a). Cf. Bl, Cg, Db, Su.

-Pl.: ștemaisăle. -Si: ștemaizlu subst., ANDRIESCU, 7.

-Din germ. Stemmeissel.

ȘTEMAIZĂN s.n. a) Holoizăn (b). Cf. Cd, Ma, Ng, Pn, Rz, ARVINTE-
URSU-ANDRIESCU, 98.

b) Holoizăn (a). Cf. Cd, Gm, Rz.

-Pl.: ștemaizăne. -Si: ștemaizen s.n., (b) Oc; ștemais s.n., pl.

ștemaise, (a) ALMB 617; ștemaizn subst., (a) F 1099.

-Din germ. Stemmeisen.

ȘTEMAIZEN s.n. v. ștemaizăn.

ȘTEMAIZLU subst. v. ștemaisăl.

ȘTEMBELU subst. v. ștemplu.

STEMPÁL subst. v. ştemplu.

STEMPEL subst. v. ştemplu.

STEMFLAMĂR subst. v. ştemplu.

STEMPLER subst. v. ştemplu.

STEMPLHAMER subst. v. ştemplu.

STEMPLU s.n. a) Forbaistru (a). Cf. F 236; 279, 298, 308, 309, 315, 322, 363, 381, 429, 446, 458, 470, 485, 501, 543, 544, 565, 566, 581, 587, 659, 689, 691, 714, 1413, 1414, ALMB 504, 506, 512, 520. Cg. Md, Mt, Pu, Şb.

b) Mutărhamăr (a). Cf. F 470, 620, ALMB 515, 597, Cg. Mt.

c) Şi cu determ. de spart potcoave, F 470) Spiţamăr¹ (a). Cf. F 485, ALMB 527, 600, 624, Mt.

d) (Şi cu determ. de spart potcoave, F 470, Ci) Dorn (a). Cf. MC, Şb, NEAGU, 26, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 26.

e) (Şi cu determ. de faşonat, F 619) Căpuitor (a). Cf. F 278, 381, 485, 851.

f) (Prin confuzie) Splintamăr (a). Cf. F 298, 620, Md, Pu.

g) (Prin confuzie; şi cu determ. de nicovală, F 279) Staclu (a). Cf. F 620, Md, Şb, VM.

h) (Prin confuzie; şi cu determ. de faşonat, F 1304) Şlictamăr (a). Cf. F 619, MC.

-Pl.: ştempluri şi ştemple, (a) Md, Mt, (b) Mt, (c) Mt, ALMB 600, (f,g) Md. -Şi: ştempă s.f., pl. stampe, (a) ASG, Sc. metal., 1888, 40, 18; ştemplu subst., (a) F 307, 563, 624, 864, 1528, (b) F 771, 773, (c) F 1413, 1414, (g) F 307; ştemblu subst., (a) F 518; ştempăl subst., (a) F 13, 100, (b) F 57; ştempel subst., (a) Gm, F 32, (b) F 113; ştemplamăr subst., (b) ANDRIESCU, 14; ştempler subst., (a) F 697; ştemplhamer subst., (a) F 266, 428; ştempluhamăr subst., (a) F 286, 851; ştemplu subst., (a) F 99.

-(DICT) Din germ. Stempel. -Pentru (c), v. și comp. germ. [Kö-
fel] s t e m p e l . -Pentru (f), confuzia cu splint. -Pentru (g),
confuzia cu șteclu. -Pentru (h), confuzia cu glict. -Formele ștam-
luhășăr, ștamplhamer, ștamplamăr sînt compuse probabil în rom. din
elemente germ., după modele ca glictamăr, șpîșhamăr, splinthamăr ș.a.
-Forma ștempler pare sufixată cu -er, simțit ca un fel de suf. în
rom. (-ar, -er, -ăr) considerat specific terminologiei tehnice (ca
și în dorner, șotmașler ș.a.).

STEMPLUHAMĂR subst. v. ștemplr.

STEMUI vb. IV Frans. a) (Complementul indică butucul roșii) A
lărgi cu holaisănul (b) la dimensiunea bugei; a linguri; v. a d ă i
t u i , a g h i n u i . Cf. F 800, 1859, ALMB 524, 527, Mt, Oc, S.
ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 9C, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 27.

b) A fîșui (a). Cf. F 99, BC.

-Pres. ind.: ștemuienc. -Si: ștămui vb. IV, (a) F 1016; ștămui
vb. IV, (a) F 428, 1085, (b) F 147, 1447.

-(DICT) Din germ. stämui.

STEMUIT s.n. Acțiunea de a ștămui (a) și rezultatul ei.
Cf. F 1859, ALMB 617, Mt, Sl.

-(DICT) V. ștemui.

STEMUITOĂRE s.f. v. ștemuitor.

STEMUITOR s.n. a) Holaisăn (b). Cf. Dc, Lu, Mn, Tn.

b) (Prin confuzie) Naglais (a). Cf. MC.

-Pron.: mu-i. -Pl.: ștemuitoare. -Si: ștemuitoăre s.f., (a) BC,
(b) ALMB 480 (cu determ. de capuri de șuruburi); știmuitor s.n., pl.
știmuitoare, (a) ASG, Șc. metal., 1903, 86, 13.

-(DICT) Ștemui + suf. -tăre.

STEMAIZN subst. v. ștemaizn.

ȘTER-DĂLTĂ s.f. v. ștern-daltă.

STÉRDORN s.n. Şplindorn (a). Cf. F 628, 1558, Dc, Mt.

-Pl.: şterdörnuri.

-Cf. germ. S t e r n [-eisen, -hammer] + germ. örn.

STÉRGE vb. III Trans. (Complementul indică copita; în construc-
ția) A şterge cu raga împrejur = a finisa după ce s-au bătut pot-
coavele. Cf. F 1006, 1807, ALMB 524, Tg.

-Prez. ind.: şterg.

-Sens specializat al rom. a şterge (DICT; lat. extergere).

STÉRLU subst. v. şteclu.

STERN-DĂLTĂ s.f. Apgot (a). Cf. F 956, 1383.

-Pl.: ştern-dălți. -Si: şter-dăltă s.f., F 1016.

-Cale parțial al germ. Sterneisen.

STÉVLU subst. v. şteclu.

STICLAMER subst. v. şlictamăr.

STICLĂ s.f. v. şteclu.

STICLI-MÉSĂR subst. v. şlictmesăr.

STICLU s.n. v. şteclu.

STICLUÍ vb. IV v. şteclui.

STICTĂMĂR s.n. v. şlictamăr.

STICTĂMBUR s.n. v. şlictamăr.

STICTĂMUR s.n. v. şlictamăr.

STICTMÉSĂR s.n. Şlichtfeiel (a). Cf. Bl, Md.

-Pl.: şlictmesăre. -Si: şticli-mésăr subst., ASI, Pref., 1897,
9, 446, MA; ştrac-mésăr subst., ASI, Pref., 1897, 9, 445.

-Din germ. Schlichtmesser [feile].

STIFT : .n. Şinar (a). Cf. F 1091, 1424, 1608, As, Pr.

-Pl.: şifturi.

-(DICT) Din germ. Stift.

STIFHAMĂR subst. v. stihamăr.

STIFUI vb. IV v. stăufui.

STIHAMĂR s.n. Forbaistru (a). Cf. F 207, 222, Cg, Sl.

-Pl.: stihamăre. -Si: stifhamăr subst., ALMB 474.

-Cf. germ. S t e c h e i s e n , contaminat cu roa hamăr, simțit ca un element de compunere (ca în henthamăr, nithamar, nutărha-
er).

STEMPLU subst. v. stemplu.

STEMUI vb. IV v. stemui.

STEMUITOR s.n. v. stemuitor.

STIT s.n. a) Fiecare din cele două gine de fier care leagă craci
cii căruței de osie și de cruce. Cf. ASI, Prof., 1897, 8, 50, ALMB
524, 624, Mt, Or.

b) Fiecare din cele două cirlige de fier fixate pe crucea că-
ruței de care se agață orciurile. Cf. ALMB 499, 508, 520, MC, NEA-
OU, 26.

-Pl.: stifuri.

-(DICT) Din germ. Stütze.

STOC¹ s.n. Butuc (a). Cf. F 237, 279, 286, 428, 454, 926, 948,
1016, 1057, 1041, 1119, 1414, 1537, De, Gm, MC, Md, Oc, Fn, ANDRI-
ESCU, 7.

-Pl.: stocuri. -Si: stoc subst., F 1059, 1413; stoclu subst.,
F 979; stoh subst., F 1027; stol subst., F 628.

-Din germ. Stock, [Amboss] stock.

STOC² s.n. v. acstoc¹.

STOCLU subst. v. stoc.

ȘTOȚ-BOR subst. v. ștolborâr.

ȘTOȚ subst. v. ștoc¹.

ȘTOL¹ s.n. Colț (a). Cf. F 13, Ma, Mt, Pu, Su, V4, ALMB 512.

-Pl.: ștoluri.

-(DICT) Din germ. Stollen.

ȘTOL² subst. v. ștoc¹.

ȘTOLBÓRÁR s.n. Burghiu (d) cu care se face gھivent în potcoavă pentru înșurubarea colților sau ștolurilor de iarnă. Cf. Cd, Ma, Mt, VM.

-Pl.: ștolboräre. -Și: ștog-bor subst., ASI, Pref., 1897, 9, 448.

-Din germ. Stollenbohrer.

ȘTOLHAMER subst. v. șrothamăr.

ȘTOLHAMUR¹ subst. v. șrothamăr.

ȘTOLHAMU.² subst. v. ștoc-hamăr.

ȘTOLS-ȚANG subst. v. ștolțang.

ȘTOLTAM subst. v. șrothamăr.

ȘTOLTMAR subst. v. ștolțang.

ȘTOLTĂGÁN subst. v. ștolțang.

ȘTOL-ȚĂGHEN subst. v. ștolțang.

ȘTÓLȚANG s.n. a) Clește (e). Cf. F 286, 308, 772, 1100, 1399, ALMB 537, Ma, Pn.

b) (Prin analogie) Blecțang (a). Cf. F 943, 1625, Oc. Tm.

c) (Prin analogie) Rolțang (a). Cf. F 1100, Gr, Mt.

-Pl.: ștolținguri. -Și: ștolțang subst., (a) F 1039; ștolțangăr subst., (a) F 1016; ștol-țánghen subst., (b) F 55; ștolțang s.n., pl. ștolțanguri, (b) F 597; ștols-țang subst., (b) F 1901; ștolțmar subst. (c) F 659; ștolțagán subst., (a) ANDRIESCU, 14; ștol-țághen subst.,

(b) F 56; ștolțângân subst., (a) ALMB 564; ștol-țânghen subst., (b) F 54; ștolțfaier subst., (b) F 459.

-Din germ. Stollenzange. -Forma ștolțmar, prin confuzia dintre știmon și alți termeni germ. cu al doilea element -hammer. -Forma ștolțfaier, prin contaminarea dintre ștolțâng și faierțâng. -Forma ștolțângăr, prin sufixare cu -er (-ăr), simțit în rom. ca un fel de suf. considerat specific terminologiei tehnice (ca în dorner, ștempler ș.a.).

ȘTOLTĂNGĂN subst. v. ștolțâng.

ȘTOL-ȚĂNGHEN subst. v. ștolțâng.

ȘTOLTFAIER subst. v. ștolțâng.

ȘTOSFAER s.n. Forfaiel. Cf. F 1106, Gr, Rz, Ta, VM.

-Pron.: fa-er. -Pl.: ștosfaere. -Si: ștosfair subst., F 381.

-Din germ. Stossfeile. -Partea finală -faer (-fair), prin contaminare cu faier- (din rom. faierțâng, faierdorn).

ȘTOSFAIR subst. v. ștosfaer.

ȘTRAC-MESĂR subst. v. știctmesăr.

ȘTRĂITMAS s.n. Raiznăr. Cf. Cd, Ga, Ma, Sl.

-Acc. și: ștraitmăs, ALMB 606. -Pl.: ștraitmase. -Si: ștaigmas subst., ASG, Șc. metal., 1894, 60, 141, Bl, Ta; ștagmas subst., ASG, Șc. metal., 1930, 182, 7.

-Din germ. Streichmass. -În formele ștaigmas, ștagmas nexul consonantic inițial s-a redus prin căderea vibrantei. -În forma ștagmas s-a produs asimilarea ai/a la a/a.

ȘTRAUF adv. v. trauf.

ȘTREC adv. v. șreh.

ȘTRECUI vb. IV Tranz. (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu brăzdarul plugului) A întinde (a). Cf. F 9:7.

1901, Cd, Gm, Lu, Rz, Su, ANDRIESCU, 16.

-Frez. ind.: ștreციесс. -Si: ștrăcuí vb. IV, Pu; ștriciú vb.

IV, Gr, Md.

-Din germ. strecken.

ȘTREFUÍ vb. IV v. ștriciú¹.

ȘTREG adv. (In construcțiile) A bate un fier ștreg (sau a bate un fier ștrih, F 1814) = a bate cu ciocanul puțin înclinat, în așa fel, încît fierul să se lungească și să se subțieze. Cf. F 186, 895, 1304, 1749, Cd, Gm, Ma, Mt, Rz, Su, Șb.

-Cf. germ. s t r e c k e n 'a forja lung și subțire' (KRAUSS, comanda š t r ä k ŋ !, imperativ al lui strecken).

ȘTRICUÍ¹ vb. IV Refl. (despre picioarele calului) A se cosi. Cf. F 101, 163, 1040, 1743, Ag, Db, Gr, Mt, PL, VM.

-Prez. ind.: ștriciuește. -Si: ștrefuí vb. IV, F 57, Ci, MC.

-Din germ. streichen 'a se freca (în trecut)'.
ȘTRECUI² vb. IV v. ștreци.

ȘTUTĂR s.n. Șpițamăr¹ (b). Cf. F 104, BC, Fr, MA, Ng.

-Pl.: ștuțăre.

-Cf. germ. S t o s s [eisen], cu -ăr ca un suf. specializat în terminologia tehnică (la fel ca în dorner, ștempler, șpițangăr).

ȘUBLER s.n. Instrument de măsurat lungimi sau grosimi mici, compus dintr-o riglă gradată și două brațe transversale, unul fix și unul mobil. Cf. Cg, Db, Gr, Ma, Md, Pn.

-Pl.: șublere. -Si: șúfler s.n., pl. șuflere, ALMB 600; șúpler s.n., pl. șuplere, ASG, Șc. metal., 1922, 136, 5, As, Mn și (cu de-term.) ASBc, Pref., 1956, 23, 9 (de adînc).

-(DICT) Din germ. Schublehre.

ȘUFLER s.n. v. șubler.

SURALĂ s.f. v. juvală.

SUMUIOG s.n. v. șomoiog.

SUNȚUTĂR subat. Apqot (b). Cf. Or.

-Scris și: șunt-mutăr, F 741.

-Probabil contaminare între Schrot [meissel] și Mutter [dorn].

SUPLER s.n. v. șubler.

SURĂBELNITĂ s.f. v. șurubelniță.

SURĂTĂMĂR subat. v. șrothamăr.

SUROTER s.n. v. șroter.

SUROTRĂMĂR subat. v. șrothamăr.

SURUB s.n. a) (Și cu determ.: de fier, ASG, Sc. metal., 1903, 86, 12, Md, mijlocii pentru mutelci, ASG, Sc. metal., 1886, 29, 64, Or) Tijă de metal filetată, cu care se assemblează două sau mai multe piese. Cf. F general, ASI, Doc., 1840-1850, 432, 183, H 95, Ag, Dc, Ma, SI, ALMB 499, 504, 515, 522, 74.

1. (Cu determ. și în comp. indicând forma capului și lungimea tijei) Surub cu cap-ferzinc (sau șurub-cap, F 800, șurub-cap-ferzinc MC, șurub cu cap-verzinc, PL) = șurub cu marginea capului în formă tronconică. Cf. As, Bl, Cd, Ng, Pu, Sb. Șurub de fier pentru lemnărie = holșurub. Cf. ASG, Sc. metal., 1886, 29, 64, BC, Gr, Pr. Șurub lat (sau șurub-cap lat, MC, Rz, șurub flac, F 100) = șurub cu diametrul capului mare. Cf. F 943, Ag, Pn, Su. Șurub pătrat (sau șurub-cap pătrat, MC, Șb) = șurub cu capul de formă pătrată. Cf. F 800, 1604, 1938, Cd, Mt, Pr, Tm. Șurub rotund = șurub cu capul de formă rotundă. Cf. F 140, 800, Ma, PL, Rz. Surub de 4 (sau șurub de 5, MA, Tm, șurub de 10, Ng, Pd, șurub de 12, As, MA) = șurub cu lungimea tijei filetate de 4 cm. (respectiv 5 cm., 10cm., 12 cm.). Cf. As, Dc, FR, Lu, MA, Mn, Fd, Tg.

2. (Cu determ. și în comp. indicând forma filetelui și dimensiunea pasului) Surub de trei-opt, Db, PL, Rz, VM; șurub de jumătate de țol (șurub de un țol) v. ț o l ; șurub țigănesc v. ț i - g â n e s c ; șurub vitford (sau șurub vitvord, șurub vitfor, șurub vitfort) v. v i t f o r d ; șurub metric (sau șurub-pas metric) v. m e t r i c ; șurub patent v. p a t e n t (b); șurub mecanic v. m e c a n i c (b); șurub-gaz (sau șurub-gaz-ghivenț, șurub-pas-ganz) v. g a z g h i v e n ț ; (în forma șurup) șurup cu pasul mare v. p a s (al); șurup cu pasul mic v. p a s (a2).

b) (Și cu determ. pentru roți, Ag) Sinar (b). Cf. Cg, MA, M, ALMB 506, 508, 524, 526, 527.

c) (Și cu determ.: de cai, Fr, de gheață, Mn, Sl, Tm, pentru iarnă, PL) Colț (a). Cf. Ag, As, Cg, Ng, Oc, PL, Rz, Sl.

d) (Prin analogie; și cu determ.: de clamuri, F 1714, de lemn, ALMB 609, de strins, F 1304, 1963, ALMB 620, de strins la clei, F 711, de strins obezile, F 1511, de tejghea, F 619, pentru presă, Mt, pentru tejghea, ASI, Pref., 1897, 9, 445, ALMB 540 și în comp. ~ -șrapțig, ASG, Sc. metal., 1894, 60, 143) Menghină (c). Cf. F 776, 974, 1510, ALMB 504, 507, 512, 528, 544, 551, 587, 622, 614, 622.

e) (Prin analogie; și cu determ.: de fier, Or, de strins, F 13, 14, 1102, pentru pilit, Tg, pentru strins, ASG, Sc. metal., 1903, 86,12) Faiclobă (a). Cf. H 23, F 590, 954, 1864, Ci, Dc, Lu, Mn, Pd, Tg.

f) (Prin analogie; și cu determ. de tras șina, F 551, 771, 772) Presă (a). Cf. F 206, 590, 1054, 1510, ALMB 499, 508, 525, 526.

-Pl.: șuruburi. -Si: șurup s.n., pl. șurupuri, (a) As, Fr, Gr, Lu, MA, Mn, Pd, Tg, (a2) F 1100, (d) ALMB 617 (cu determ. de strins), ALMB 513 (cu determ. pentru presă).

-(DICT) Din germ. dialectal Schrübe, ucr. шпуб.

SURUBĂ vb. I Trans. (Complementul indică guruburi sau piulițe)
A în guruba. Cf. F 206, 747, 1040, BC, Mt, Su.

-Pres. ind.: gurubes. -Si: gurubi vb. IV, prez. ind. gurubesc,
F 271, 1546, VM.

-V. gurub.

SURUBĂR s.n. a) Filieră (d). Cf. H 25, 88, 107, 145, Dc, Mn,
Pd, Tg.

b) Patent (a). Cf. F 72, Ma, Pn, Rs.

-Pl.: gurubare.

-(DICT) Surub + suf. -ar.

SURUBELNITĂ s.f. a) Unealtă alcătuită dintr-o tijă de metal
cu vârful lățit, prevăzută cu miner, care folosește la în gurubat
sau la degurubat; graufțier. Cf. H 25, F 322, 619, 850, 1028,
1182, 1548, 1427, 1555, 1750, 1859, ASG, Sc. metal., 1922, 136,
7, Db, Fr, Mt, Pr, Sl.

b) (Si cu determ.: de făcut guruburi, H 195, mare, ASI, Doc.,
1840-1850, 432, 185, cu ghivent în dreapta și în stînga, ibid.,
Prof., 1897, 9, 115) Filieră (d). Cf. H 2, 3, 9, 10, 14, 15, 43,
56, 61, 65, 69, 70, 72, 74, 85, 85-87, 104, 118, 125, 150, 144,
152, 186, ASG, Sc. metal., 1894, 60, 141, Dc, Gr, MA, Md, Pn, Pu,
Rs, Tm, ALMB 589, 596, F 307, 565.

c) (Si cu determ.: fixă, Ag, Mn, pentru ghiventuri, ASI, Prof.,
1897, 9, 115) Filieră (e). Cf. Gr, PL, Sb.

d) (Si cu determ. de tăiat piulițe, ASG, Sc. metal., 1886, 29,
19) Burghiu (d). Cf. ASI, Prof., 1897, 9, 448, F 657, 1017, 1508,
Ng, Tg.

-Pl.: gurubelnițe și gurubelniți, (a) F 850, 1548, 1750, Mt,
Sl, (b) Mt, Tm. -Si: surubelnițe s.f., pl. surubelnițe, (b) H 50,
74, 105; șorubelnițe s.f., pl. șorubelniți, (b) ALMB 486, (c) MC;
șurubelniță s.f., (b) ASI, Doc., an 1875, 373, 21, 1; șurub

pélniță s.f., pl. gurupelnițe, (b) ASO, Sc. metal., 1943, 288, 2,
(d) Pd.

-(DICT) Surub + suf. -elniță.

SURUBÍ vb. IV v. guruba.

SURÚP s.n. v. gurub.

SURUPÉLNITĂ s.f. v. gurubelniță.

SUTĂMĂR s.m. v. grothamăr.

SUTEU s.n. Păpușă (a). Cf. ALMB 575, Cg, Lu, FL.

-Pl.: guteie.

-Etimologia necunoscută.

SUVĂC subst. v. suvac.

SVAIFĂMĂR s.n. a) Zețamăr (b). Cf. Ag, Cd, Db, Md, Pu, Rz.

b) (Și cu determ. mic, Md) Cf. Ag, Cg, FL, Pu.

-Pl.: gvaifamere și gvaifamăre, (a) Db, (b) Cg. -Si: glaifamăr
subst., (a) F 111, Ma, (b) F 111; glef-hămăr subst., (a) F 43, 57;
gvaifamer subst., (a) ASG, Sc. metal., 1908, 103, 91.

-Din germ. Schweifhammer. -Pentru formele glaifamăr și glef-
hămăr cf. și germ. s c h l e i f e n 'a netezi' sau rom. glicțamăr
(din germ. Schlichthammer 'ciocan de netezit').

SVAIFAMER subst. v. gvaifamăr.

T

TAL-HAMER s.n. v. balhamăr.

TĂLPĂ s.f. a) (Și cu determ. ~ a foiului, F 771, 772, 1099) Călcător. Cf. F 43, 255, 591, 868, 1006, BC, DC, FR, GA, LU, MA, MN, PL, RA, ȘB, ȚG.

b) Partea lată a ciocanului; ciupercă. Cf. AS, MN, FR, NEAGU, 27.

-Pl.: tălpi și talpe, (a) BC, FR, MA, PL.

-(DICT) Cf. magh. t a l p , sensuri specializate.

TALUZĂ vb. I Trans. (Complementul este potcoava) A găfui (a). Cf. F 1040, DB, MT.

-Sens specializat al rom. talusa (DICT, din fr. taluser).

TAMPON s.n. a) Nicovălm (b). Cf. F 550, 615, MC, PN, PR.

b) Bucată de fier pătrată, cu miner, cu care se ține contra când se indeale marginea tablei de acoperiș. Cf. BI, LU, ALMB 517.

-Pl.: tampoane. -Si: tapon s.n., (a) F 1257, AS.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. tamon (DICT, din fr. tapon).

TAPIȚER s.n. Patent (a). Cf. F 1427, ȚG.

-Pl.: tapițere.

-Prin confuzie cu forma patentului, din sintagma clește tapițer (DICT, tapițer s.m., din pol. tapiczer, bg. tapițer), prin brevilocvență și substantivare.

TAPON s.n. v. tamon.

TĂRE a)adj. (În sintagma) Oșel tare = oșel iute v. i u t e (a). Cf. AG, AS, MD, MT, PR, ȘB.

b) adj. (În construcțiile) Călitură tare (sau căleală tare, Mt, Ng) = călitură la alb v. a l b (c). Cf. F 382, AG, CD, MD, RZ.

c) adv. (În construcția) A căli tare = a căli la alb v. a l b
(b). Cf. As, Gm.

-Sensuri specializate ale rom. tare (DICT, lat. telem).

TARÎNCA s.f. Piesă metalică la căruță cu care se fixează dricul.
Cf. ASG, Șc. metal., 1909, 107, 180, ALMB 499, 504, 520, 524, 526.

-Pl.: tarinci.

-(SCRIBAN) Cf. magh. d o r o n g 'drug'.

TAROD s.m. a) Burghiu (d). Cf. F 518, 588, 771, 1263, Db, De,
Pd, VM.

b) (Prin analogie) Filieră (d). Cf. F 56, 966, 1807, MC.

-Scris și taraud, (a) ASG, Șc. metal., 1883, 16, 42. -Pl.: ta-
rosi. -Și: s.n., pl. taroad, (a) Ag, Ng, Fn. -Și: taron subst., (a)
ALMB 527; tarot subst., (a) F 788, (b) F 1599; taros s.m., pl. tarosi,
(a) F 186, 310, 381, ALMB 515, 528, MA și (în comp. ~-con) Gg, (b)
F 45, Gg și s.r., pl. terosuri, (a) Gg, Gm, Pr, ALMB 470, (b) Pr.

-(DICT) Din fr. taraud. -Sensul (b) se datorește faptului că
cu cele două unelte se face filet; cu tarodul se face filet interior
(la puilețe), cu filiera (d) se face filet exterior (la guraburi, bu-
loane). -Numele uneltelor fiind mai ales s.n. în rom., tarod și taros
devin și s.n. -Datorită pronunțării cure moldovenești după a, a, pl.
tarosi, rostit taros este refăcut ca un sg.m. sau n. -Forma tarot
are finala afonizată.

TARON subst. v. tarod.

TAROT subst. v. tarod.

TARÓZ s.m. și n. v. tarod.

TĂIA vb. I Trans. a) (Complementul indică fier sau piese de fier;
și în construcțiile: a tăia la fier, Gm, Md, Mn, a tăia din daltă,
Cd, Mt, Pd) A desface, a separa în mai multe bucăți cu dalta; a rupe
(a), a reteza (b), a bate (d), a lua (t). Cf. F general, H 93, 141,

Ag, As, Cg, Dc, Gr, MA, Ma, Md, Mt, Ng, Oc, PL, Pr, Pu, Rr, Sl, Su, Sb, Tm, Tg, VM. (În construcțiile) A tăia la cald v. c a l d (b). A tăia la rotund v. r o t u n d .

b) (Complementul indică caiele; și în construcțiile: a tăia cu cleștele, Md, a tăia din clește, As, MC) A rețesa (a). Cf. BC, Dc, Fr, Mt.

c) (Complementul indică unghia animalului de potcovit) A cuțitoid. Cf. Gr, Ma, Mt, Sl, Sb, Tg, VM.

d) (Complementul indică filetul sau ghiventul) A fileta. Cf. F 1304, Ag, Cg, Md, Ng, Tm, ALME 306, 327.

-Pres. ind.: tăi.

-Sensuri specializate ale rom. tăia (DICT, lat. *taliare).

TĂIAT s.n. Acțiunea de a tăia (a) și rezultatul ei. Cf. H 31, 91, 102, 105, 106, 162, 186, F 108, 113, 163, 255, 383, 624, 659, 871, 925, 1109, 1253, 1494, 1730, 1889, Db, Mt, Sl.

-V. tăia.

TĂIETĂRE s.f. v. tăietor.

TĂIETOR s.n. a) (Și cu determ.: de fier, F 20, de tăiat fierul, H 186) Caltmăiel. Cf. F 30, 57, Dc, Mc, Pd.

b) (Și cu determ. la cald, F 1374) Apget (b). Cf. F943, As, Dc, Ng.

c) (Și cu determ.: de fier, F 1185, de mină, F 77) Daltă (g). Cf. F 59, Ag, Ma, MC.

d) (Și cu determ.: de ilău, F 99, de nicovală, F 470, de potcovă, F 619 și în comp. ~ ort-nicovală, F 263) Apget (a). Cf. F 56, Ci, Ma, Rr.

e) Balhamăr (a). Cf. F 13, Ma, VM.

f) Haucling (a). Cf. F 54-56, Ag, Ma, Mt, Rr.

g) (Și cu determ. de unghii, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 18) Cuțitoaică (a). F 943, Dc, Rr, Tm.

-Pl.: tăietoare. -Si: tăietoare s.f., pl. tăietori, (b) F 956, (d) F 956 (cu determ. de ilău) și tăietoare, (d) F 485 (cu determ. de nicovală).

-Sensuri specializate ale rom. tăietor (DICT, tăia + suf. -ător probabil din sintagmele ciocan/daltă tăietor (-toare), prin breviloventă și substantivare, cu s.f. tăietoare (din daltă tăietoare) devenit s.n., ca nume de unealtă.

TĂLPĂR s.n. Bucată de fier cu profil în formă de U sau lanț de fier, care se prinde sub tălpile saniei, pentru a o frina când merge la vale. Cf. Ag, As, Fr, Gr, Mn, Mt, Ng, Or, Sl.

-Pl.: tălpăre.

-Tălpă + suf. -ar.

TĂLPÍC s.n. v. tălpig.

TĂLPÍG s.n. a) Călcător. Cf. F 99, 102, 253, 459, 485, 874, 1424 As, Pd.

b) Cumpănă (b). Cf. F 203, 922, Ng.

-Pl.: tălpige. -Si: tălpíc s.n., (a) F 111.

-Sensuri specializate ale rom. tălpig (DICT, talpă + suf. -ig).

TĂRIE s.f.eg.t. (și cu determ. ~ a oțelului, Md) Iuțeală. Cf. F 1882, Ag, Cd, Mt.

-Sens specializat al rom. tărie (DICT, tare + suf. -ie).

TĂRNACÓP s.n. v. tîrnăcop.

TEASC s.n. a) Menghină (c). Cf. F 588, PL.

b) (și cu determ. pentru tras șina, F 1449) Presă (a). Cf. F 1099, Ng.

-Pl.: teascuři.

-Sensuri specializate ale rom. teasc (DICT, din sl. těskŭ).

TECLU subat. v. teu.

TEIGĂ s.f. (Si cu determ. de călit, F 1743) Legtroc (a). Cf. F 1399, 1424, 1427, 1510, 1511, 1864, MA, Tm, Tg.

-Pl.: teici. -Si: teuchă s.f., F 626, 738, 1424.

-Sens specializat al rom. teică (DICT, etimologia necunoscută).

TEICUȚĂ s.f. Legtroc (a). Cf. F 1603, ML, So.

-Pl.: teicuți.

-Sens specializat al rom. teicuță (DICT, teică + suf. -uță).

TENECHIGIU s.m. v. tinichigiu.

TERNACOP s.n. v. tîrnăcop.

TESĂ s.f. v. teslă.

TESLĂ s.f. (Si cu determ. ca carățat unghia la potcovit, F 1258) Cujitoaie (a). Cf. H 63, F 14, 255, 1054, 1257, MC, Pr, Su.

-Pl.: teale. -Si: tesă s.f., Pu.

-Sens specializat prin analogie al rom. teslă (DICT, din sl. tesla).

TEU s.n. (Prin confuzie) Vinclu. Cf. F 1095, Db, Sl.

-Pl.: teuri. -Si: téclu subst., F 1182.

-Sens specializat al rom. teu (DICT, din fr. té). -Forma teclu din contaminarea lui teu cu vinclu.

TEUCĂ s.f. v. teică.

TIGĂIE s.f. Legtroc (a). Cf. As, Sb.

-Pl.: tigăi.

-Sens specializat al rom. tigăie (DICT, din bg. tigan, scr. tiganj).

TINICHIGERIE s.f.ag.t. Ocupația tinichigului; blehărie. Cf. ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 10, ALMB 516, 517, Bl, Cd, Lu, Mt, Or, MOROSANU, passim.

-Pron.: ri-e. -Si: tinichigie s.f., Ag.

-(DICT) Tinichigiu + suf. -erie. -Forma tinichigie din tinichi-

giu + suf. -ie (ca în fiorar + suf. -ie, covali + suf. -ie, blehar + suf. -ie).

TINICHIGIE s.f. v. tinichigerie.

TINICHIGIU s.m. Meşter care acoperă casele cu tablă şi confecţionează jgheaburi, burlane, căldări, bidoane etc. Cf. Bl, Lu, Or, ALMB 508, 517, MOROŞANU, *passim*.

-Pl.: tinichigii. -Şi: tenechegiu s.m., ASBc, Sc. prof., 1956, 23, 17.

-(DICT) Din tc. tenekeci.

TIPÁR s.n. a) (Şi cu determ.: de cuie, Cd, de făcut capuri la gurub, Db) Naglais (a). Cf. F 713, 1186, ALMB 502, 603, Mn, Pr, Sl.

b) (Şi cu determ. de rotunjit, F 1963) Şteclu (a). Cf. F 905, Ag, Pn.

c) (Şi cu determ. de guruburi, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 18) Filieră (e). Cf. F 1186, Pr.

-Pl.: tipare şi tiparuri, (b) Ag.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. tipar (DICT, din sl. tiparú).

TÎRNÁCÓP s.n. Cazma. Cf. F 529, 880, 1054, MC, Ng, Pu.

-Pl.: tîrnacoape. -Şi: târnacóp s.n., pl. târnacoape, ASG, Sc. metal., 1886, 29, 19; ternacóp s.n., Oc.

-(DICT) Din bg. târnokop, scr. trnokop.

TOC s.n. (Cu determ. de căpuit) Căpuitor (a). Cf. F 804, Rs.

-Pl.: tocuri.

-Sens specializat al rom. toc (DICT, magh., scr. tok).

TOCÍ vb. IV Tranz. (Complementul indică fier şi piese de fier) A prelucra cu tocila, cu polisorul sau (mai rar) cu pila; a da (IIa), a netezi (i), a trage (Ih), a tocili; v. a p i l i (a), a f i n i - a a (c), a p o l i s a . Cf. H 109, 164, 169. F 77, 289, 830, 1015,

1366, 1730, As, Bl, Gr, MA, Ng, Su.

-Prez. ind.: tocesc.

-(DICT) Din sl. točiti.

TOCILĂ s.f. a) (Si cu determ.: de piatră, H 164, ASG, Sc. metal., 1904, 91, 34, mică, ibid., 1888, 40, 34, pentru ascuțit, H 32) Instalație rudimentară, compusă dintr-un disc de piatră de gresie pus în mișcare de o pedală sau de un miner; glefă. Cf. H 2,11, 13-15, 18, 22, 39, 47, 48, 53, 56, 61, 66, 69, 70, 81, 83, 86, 87, 90-92, 94, 95, 99, 100, 106, 109, 111, 115, 117, 125, 128, 136, 141, 148, 151, 155, 158, 161-163, 165, 168, 169, 172, 177, 181-185, 188, 197, 202, 204, 205, ASG, Sc. metal., 1893, 55, 5, F general, Ag, Bl, Cg, Db, Dc, MA, Md, Ng, Oc, FL, Pn, Rz, Sl, Su, Sb, Tm, SANDU, 43.

b) (Prin extensie; cu determ.: cu curent, Bl, de gmirgal, ASG, Sc. metal., 1887, 33, 94) Polisor.

-Pl.: tocile și tocili, (a) As, Cd, Gr, Ma, MC, Mt, Pd, Pu, Tg.

-(DICT) Din bg., scr. točilo.

TOCILÍ vb. IV Trans. (Complementul indică fier și piase de fier) A toci. Cf. H 141, Mn, Pd.

-Prez. ind.: tociesc.

-V. tocilă.

TOPORÁȘ s.n. Haucing (a). Cf. F 102, Mn, Tg.

-Pl.: toporașe.

-Sens specializat prin analogie al rom. toporaș (DICT, topor + suf. -aș).

TRAGĂM subst. v. traglă.

TRÁGE vb. III I franz. a) (Complementul indică piese metalice cu care se taie, de exemplu delta sau brăzdarul plugului; și în sintagma a trage mai subțire, MA, Tg) A escuți (a). Cf. H 6, F 57, 136, 174, 392, 709, 896, 1102, 1435, 1840, Cd, Db, Gr, Ma, Mn, Pd, Pn,

Ra, Sl, Su, Sb, Ta, VM.

b) (Complementul indică extremitățile pieselor de fier ce urmează a fi sudate; și în sintagma a trage subțire, Sl) A întinde (a). Cf. F 59, 186, 563, 712, 985, 1135, 1735, Ag, As, Cg, MA, Md, Mt, Ng, Pu.

c) (Complementul indică extremitățile potcoavei; în construcțiile) A trage hacurile (sau a trage arcurile, Sb, a trage claps, Ag, As, a trage griful, MC, a trage frunțarul, Pd) = a întoarce (b). Cf. Md, Pd, Pr.

d) (Complementul indică o piesă metalică, de exemplu brășdarul plugului) A covârși (a). Cf. F 1029, Ag, Pr.

e) (Complementul indică piese metalice cu secțiunea pătrată sau dreptunghiulară; și în sintagma a trage rotund, Pr) A rotunji (c). Cf. F 301, 1027, FL, Rz.

f) (Complementul indică gina (a) sau raful; și în construcțiile: a trage la acoabă, Rz, a trage la gurub, ALMB 499, a trage pe roată, As, Cd, Cg, Ci, Db, Fr, Gr, Ma, Ng, Oc, Pd, PL, Pr, Pu, Sl, Sb, ALMB 500, 504, 506, 508) A fixa pe obezile roții cu ajutorul preseii sau al cirlișelor; a gîni, a pune, a răfui, a fereca (b), a strînge (b); a încălța (a), a îmbrăca (a), a lega (b), a cercui (b). Cf. F general, Ag, BC, Bl, Cg, Dc, Gz, MA, MC, Md, Mn, Mt, Pn, Rz, Su, VM, ALMB 508, 512, 515, 522, 524-528, 552.

g) (Complementul indică cercurile de la butucul roții) A cercui (a). Cf. Fr, Pd, ALMB 527, 552.

h) (Complementul indică fier și piese de fier; și în construcțiile: a trage gura, Gr, a trage la tocilă, H 181, Dc, MA, Pd, Ta) A toci. Cf. F 186, 208, 590, Ma, Su.

i) (Complementul indică fier și piese de fier; și în construcțiile a trage la șă, Pn) A pili (a). Cf. F 1304, As, Mt, Pd.

II Intrans. a) (În construcțiile) A trage la foi/foaie/foale (sau a trage de foi, Sb, ALMB 512) = a foi. Cf. F 307, 308, 471, 474,

545, 709, 712, 1036, 1060, 1182, 1304, 1413, 1414, 1539, 1785, 1833, 1840, Ag, As, Cg, MA, MC, Md, PL, Tm, Tg, ALMB 522.

b) (În construcția) A trage cu pila = a pili (a). Cf. BC, Ci, MA, MC, Pn.

-Pres. ind.: trag.

-Sensuri specializate ale rom. trage (DICT, lat. ⁴ tragere).

TRĂGLĂ s.f. Vătrai (a). Cf. F 1605, 1757, MA, Pr.

-Pl.: tragle. -Si: trăgin subst., F 1936.

-Probabil sens specializat al rom. trăglă 'cobilă' (SCRIBAN, din sl. traglje, taragulya), prin apropiere de rom. a trage.

TRĂIBHĂMĂR s.n. Păpușă (a). Cf. Cd, Db, Fu.

-Pl.: traibhămre. -Si: traibhămer s.n., ASG, Sc. metal., 1908, 103, 91.

-Din germ. Treibhammer.

TRĂIBHĂMER s.n. v. traibhămăr.

TRĂICANTFAIL subst. v. draicantfaiel.

TRAS s.n. ag.t. Acțiunea de a trage gina pe roată și rezultatul ei. Cf. H 25, ALAB 500, 507, 508, As, Cg, Db, Gr, Ma, Pd, Pr, Sl.

-V. trage.

TRAUF adv. (În construcțiile) A bate trauf (sau a da trauf, Cd, Ng, ANDRIESCU, 16, a bate la trauf, PL, Tm) = a bate cu două ciocane, meșterul cu hantămărul iar ajutorul cu barosul. Cf. Ag, Cg, Gr, Md, Sl, Su.

-Și: ștauf adv., ALMB 515, MA, Pd.

-Din germ. drauf [schlagen] (KRAUSS).

TRĂGĂCI s.n. a) (Prin analogie) Miner (a). Cf. F 1714, 1833, MA, Pr, Tm.

b) (Prin confuzie) Vătrai (a). Cf. F 1186, Pd.

-Pl.: trăgace.

-Sensuri specializate ale rom. trăgaci (DICT, trage + suf. -aci).

-Pentru (b), confuzia cu traglă.

TRĂGĂTOARE s.f. v. trăgător.

TRĂGĂTOR s.n. g (Și cu determ. de nituri, F 101, 108, 564, 985, Rz, S1) Nitențier (a). Cf. ASG, Șc. metal., 1943, 288, 2, ASBc, Șc. prof., 1957, 25, 45, F 207, 454, 470, 900, 979, 1128, Ag, Dc, Lu, Ma, Mn, Pd, So.

b) (Cu determ.: de casele, Mt, de cuis, ASG, Șc. metal., 1943, 282, 4) Haucing (a).

c) (Prin confuzie; cu determ. pentru nicovală) Lonring (a). Cf. F 1128, Ng.

-Pl.: trăgătoare. -Și: trăgătoare s.f., pl. trăgătoare, (a) ASG, Șc. metal., 1922, 136, 13, ASBc, Șc. prof., 1953, 18, 14 (cu determ. de nituri).

-Sensuri specializate ale rom. trăgător (DICT, trage + suf. -ător).

TRĂUCA s.f. v. troc.

TRÉPCA s.f. v. troc.

TREUCA s.f. v. troc.

TREUCUȚĂ s.f. Legtroc (a). Cf. F 1413, 1414, Or.

-Pl.: treucuțe.

-Treucă + suf. -uță, sens specializat prin analogie.

TRIUNGHI s.n. Vinclu. Cf. F 315, ALMB 577, PL.

-Pron.: tri-unghi. -Pl.: triunghiuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. triunghi (DICT, tri- + unghi, după fr. triangle).

TROACĂ s.f. v. troc.

TROC s.n. Legtroc (a). Cf. F 310, 459, 613, 820, 871, 975, Bl, Md, Ng.

-Pl.: trocuri și troace, Bl. -Si: troacă s.f., F 56, 72, 137, 588, As, Db, Pn și (cu determ.) F 256 (de călit), F 980 (de jărărie), pl. troace și troci, Gr, Ma, Pu; tréucă s.f., H 2, 86, 87, F 203, 289, 564-566, 624, 711, 765, 766, 871, 885, 1015, 1041, 1085, 1098, Gr, Oz, Pn, Rz și (cu determ.) F 391, 474 (de călit), F 804 (de plefturit), pl. treuci, pron. și tre-uci, Dc, MC; tréucă s.f., pl. trăuci, Sl; trépcă s.f., F 619.

-Sens specializat prin analogie al rom. troc (DICT, din germ. dialectal Trok).

TRUNCHI s.n. (Si cu determ.: de lemn, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 19, de nicovală, Pd) Butuc (a). Cf. F 279, 588, 613, 883, MC, NEAGU, 32.

-Pl.: trunchiuri.

-Sens specializat al rom. trunchi (DICT, lat. trunculus).

TUB s.n. (Cu determ.: de nituit, F 1729, Ag, Mt, nituitor, Cd, Db, Fr) Căputor (a).

-Pl.: tuburi.

-Sens specializat al rom. tub (DICT, din fr. tube).

TUMUÍÓC s.n. v. gumuog.

TUMURUGĂ s.f. Butuc (a). Cf. Cg, Gm.

-Pl.: tumurugi.

-Sens specializat al rom. tumurugă (DICT, tumurug, din te. tumruk).

?

ȚĂCNAGHEL subst. Sinar (a). Cf. Mt, VM.

-Si: țacnag₁ subst., P 255.

-Din germ. Zwicknagel (KRAUSS).

ȚĂCNAGL subst. v. țacnaghel.

ȚANC s.n. Baisang (a). Cf. P 522, 590, MC, ALMB 490.

-Pl.: țancuri.

-Din germ. [Beis-, Huf-] sange.

ȚĂIGRAM s.n. Rastel. Cf. ASI, Pref., 1897, 9, 446, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 22, wd, Rz, Su, DĂNĂLLĂ-LAZĂR, 16.

-Pl.: țăigramuri, ASI, Pr.f., 1897, 9, 444 și țăigrane, Md, Rs.

-Din germ. Zugrahmen.

ȚĂNVAIS s.n. Forbastru (a). Cf. P 1155, Gm, Pn.

-Pl.: țănvaise.

-Cf. germ. Z a p f e n e i s e n 'daltă pentru acobituri'(KRAUSS)

ȚĂCUI vb. IV Trans. (Complementul indică coraiga de la acoperișul de tablă) A cresta marginea cu foarfecile de tinichigerie. Cf. Bl, Or, Sb.

-Pres. ind.: țăcuiesc.

-Din germ. [aus] sacken, cf. germ. Z a c k e 'dinte, canelură'.

ȚĂNCUSĂ s.f. Haucling (a). Cf. P 13, Ma, FL.

-Pl.: țăncuși.

-Sens specializat al rom. țăncușă (DICT, țencușă, etimologia necunoscută, cf. germ. Z i n k e).

ȚĂPUSĂ s.f. Brender (a). Cf. P 1107, 1258, Dc, Lu, Pn.

-Pl.: țăpuși.

-Sens specializat prin analogie al rom. țăpușă (DICT, țapuşă,

din țeapă + suf. -ușă).

ȚĂU s.n. v. țiu.

ȚĂVRÍ vb. IV Intrans. A foi. Cf. F 266, BC, Mn.

-Pres. ind.: țăvresc.

-Etimologia necunoscută, cf. ț e a v ă .

ȚĂVĂ s.f. (Si cu determ. ~ a foiului, F 13, 111, 710, 1510, Rz)

Jignă (a). Cf. Bl, MC, Mt, Sb.

-Pl.: țevi.

-Sens specializat prin restricție al rom. țeavă (DICT, din sl. cěvi).

ȚECLU subat. v. șteclu.

ȚICLINIC s.n. v. țiglină.

ȚICLINCĂ s.f. v. țiglină.

ȚICINĂ s.f. v. țiglină.

ȚIGAN s.n. a) Fierar (a). Cf. H 32, 33, 161, F 140, 203, 788, 922, 923, 943, 1085, 1714, 1958. Bl, Cg, Db, Ga, Gr, MC, Mt, Ng, Pd, PL, Pn, Pr, Sl, ALMB 601, 624.

b) Potcovar (b). Cf. F 1714, MA, Md, Sl.

c) Caretaș (a). Cf. Dc, Tg.

-Pl.: țigani.

-(ARVINTE, Í, 64)Sensuri specializate ale rom. țigan (DICT, din sl. ciganinŭ).

ȚIGLĂ s.f. Brender (a). Cf. F 14, Ci, Mn.

-Pl.: țigle.

-Sens specializat prin analogie al rom. țiglă (DICT, cf. germ. Z a o k e).

ȚIGLINĂ s.f. Lamă de oțel cu mîner, cu care se răsuește fierul; croșetăr; v. g a b ă r . Cf. F 624, 922, 1427, MC, Pr, DĂMĂILĂ-LAZĂR, 26.

-Pl.: țigline. -Si: țiclinic s. ., pl. țiclinice, ASI, Prof., 1897, 9, 69 și 445; țiclinică s.f., p. țiclinici, Mt; țiclină s.f., F 564; țigling s.n., țiglinguri, ASG, Se. metal., 1920, 182, 7.

-Sens specializat prin analogie al rom. țiglină (DICT, țicling, din germ. Ziehklings).

TIGLING s.n. v. țiglină.

TILÎNDRU s.n. Foaie de suflat în foc cilindrică de tablă; v. foale (bl). Cf. BC, Db, Gr, Pu, Su.

-Pl.: țilindre.

-Din germ. Zylinder [blasebalg].

TINCAMER s.n. Ciocan de plumb cu care se bate tabla pentru a fi modelată. Cf. Bl, Md, Rz, NEAGU, 27.

-Pl.: țincamere.

-Cf. germ. Siekenhammer.

TINGLER subst. v. nitențier.

TINTAMER¹ s.n. Capnitamăr. Cf. F 136, Ma, PL.

-Pl.: țintamere.

-Din țintă + [nit] amă(e)r.

TINTAMER² subst. v. nitamăr.

TINTĂR s.n. a) (Si cu determ. de făcut floare la cui, F 1735) Naglais (a). Cf. H 73, 74, 88, 100, 135, 205, F 99, 113, 348, 446, 738, 954, 1324, 1533, Ci, Mn, Ng, Pu, Tg, ALMB 500, 510, 511, 514, 524, 528, 529, 531, 534, 545, 551, 552, 556, 570, 596, 628, 632.

b) (Prin analogie) Lohring (a). Cf. F 100, 277, 1757, 1835, MA, Tg.

c) Beisang (a). Cf. F 1252, As, Or, Pr.

-Pl.: țintare. -Si: țintărar s.n., pl. țintărare, (a) ALMB 539; țitär s.n., pl. țitare, (a) ALMB 486, 515.

-Sensuri specializate ale rom. țintar (DICT, țintă + suf. -ar).

-Forma șintărar, din șintar printr-o nouă sufixare cu -ar. -Sensul (c), probabil din sintagma clește de șinte 'caiele' devenită clește șintar și, prin brevilocvență și substantivare, șintar.

ȘINTĂ s.f. Caia. Cf. F 43, 54-56, 99-102, 108, Cd, Ma, Pu, Su.

-Pl.: șinte.

-Sens specializat al rom. șintă (DICT, din sl. centa 'ban, monedă').

ȘINTĂRAR s.n. v. șintar.

ȘINTUI vb. IV Trans. (Complementul indică animale de tracțiune) A potcovi. Cf. H 131, 132, 147, F 55, 100, Cd, Pu.

-Pres. ind.: șintuiesc.

-Șintă + suf. -ui.

ȘIPRIȘ s.n. ag. t. Clorură de amoniu, folosită la lipit table în tinichigerie. Cf. Bl, Lu, ALMB 507.

-(DICT) Din sl. caparika.

ȘIRCĂL s.n. v. șirchel.

ȘIRCĂR subst. v. șirchel.

ȘIRCHE s.f. v. șirchel.

ȘIRCHEL s.n. Compas. Cf. F 31, Ga, Pu, ALMB 537.

-Pl.: șirchete. -Si: șircă s.n., pl. șircăle, Cd, VM; șircăr subst., NEAGU, 16, 20, SANDU, 44; șirche s.f., pl. șirche, Cg; șircl subst., F 54; șircă s.f., F 55; șircă s.f., pl. șircăle, ASI, Pref., 1897, 9, 73, Md, ANDRIESCU, 6.

-(ARVINTE, DE, 126) Din germ. Zirkel.

ȘIRCL subst. v. șirchel.

ȘIRCLĂ s.f. v. șirchel.

ȘIRCLE s.f. v. șirchel.

ȘITĂR s.n. v. șintar.

ȚIU s.n. Spițamăr¹ (b). Cf. F 1085, 1251, 1435, 1539, Bl, Cd.

-Pl.: țuri. -Si: țu s.n., pl. țuri, ASG, Sc. metal., 1886, 29, 19.

-Cf. germ. Z i e h-, Z u [haken] (BINDER, EG, II, 242) și magh. c s á k , c s ú c s 'virf'.

ȚOANCĂ s.f. v. țonc.

ȚOANCLE s.f.pl.t. v. țonc.

ȚOANGLĂ s.f. v. țonc.

ȚOC subst. v. țonc.

ȚOL s.m. Unitate de măsură pentru lungime, egală cu 25,4 mm., folosită mai înainte la măsurarea șuruburilor. Cf. F 619, Dc, Md, Su, NEAGU, 16. (În construcțiile) Șurub în țoli(șurub unu a patra țol, Md, șurub trei a patra țol, Cd, Md, șurub șapte pe opt țoli, Gr,Mn)= șurub a căruia dimensiune se exprimă în multiplii și submultiplii țolului. Cf. Dc, Gm, Lu, Mt, Pu, Rz, Tm.

-Pl.: țoli.

-(DICT) Din germ. Zoll.

ȚONC s.n. a) (și cu determ. de potcovit, ALMB 500) Baisang (a). Cf. H 14, F 236, 237, 268, 275, 277, 279, 287, 289, 304, 307, 308, 315, 381, 390, 454, 459, ALMB 499, 507-513, 518, 519, LR, XIII, 7, 117.

b) Clegte (a). Cf. ALMB 511, LR, I, 3, 240.

-Pl.: țoncuri. -Si: țoancă s.f., pl. țoance, (a) F 856, MT; țoancle s.f.pl.t., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 446, Bl; țoanglă s.f., pl, țoangle, (a) ALMB 483; țoc subst., (a) F 1715; țoncă s.f., pl. țonci, (a) ALMB 552; țong subst., (a) F 31, 271.

-Cf. ssa. т о ѳ (KRAUSS v. Zange) și ucr. о б ц е н ь к и .

ȚONCĂ s.f. v. țonc.

ȚONG subst. v. țonc.

UDĂTOÁRE s.f. a) Legtroc (a). Cf. H 99, Pr.

b) Praftură. Cf. As, MA.

-Pl.: udători.

-Uda + suf. -toare.

UFDÓEK subet. v. bufdorn.

ÚFMESÁR s.n. v. hufmesár.

UIIÁ s.f. v. huilá.

ULÚC s.n. a) Canal semicircular de tablă, pus la marginea aco-
perigului, prin care se conduce apa în burlan. Cf. ALMB 507, 517, Bl.

b) (Prin analogie) Legtroc (a). Cf. F 613, 772, 1556, Oc.

-Pl.: uluce. -Și: ulúcă s.f., pl. uluce, (b) MA.

-(DICT) Din tc. oluk.

ULÚCÁ s.f. v. uluc.

UMÁR s.n. a) Partea îngroșată de la capătul osiei, lângă care
se fixează o gaibă și apoi butucul roșii. Cf. BC, Cg, Dc, Fr, Ma,
Mn, Pr.

b) Nicovală (b). Cf. Cd, MA, PL.

-Pl.: umere.

-Senseuri specializate ale rom. umár (DICT, lat. humerus).

UMFLÁ vb. I Tranz. (Complementul indică fierul) A foi. Cf. F
627, 713, 1880, Mt, Tg. -Și absolut (în construcția) A umfla în căr-
buni, H 133.

-Pres. ind.: umflu.

-Sens specializat al rom. umfla (DICT, lat. inflare).

UNGHI s.n. (Și cu deter.: de distanță, F 1608, drept, F 266)
Vinclu. Cf. F 13, 77, 1523, As, Su.

-Pl.: unghiuri.

-Sens specializat al rom. unghi (DICT, lat. ungulus).

UNGHIE s.f. a) Holaisän (a). Cf. F 1382, As, Ng.

b) Holaisän (b). Cf. F 1034, ALMB 611.

c) Haucing (a). Cf. F 864, 1715, Md, Rz, Sb.

-Pron.: ghi-e. -Pl.: unghii.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. unghie (DICT, lat. ungula).

UNGHIERĂ s.f. Cujitoais (a). Cf. F 857, Gr, Pd, Sl.

-Pron.: ghi-e. -Pl.: unghiere.

-Unghie + suf. -eră.

UNGHIOAIE s.f. Haucing (a). Cf. F 567, BC, Dc.

-Pron.: ghi-oa. -Pl.: unghioais.

-Unghie + suf. -oais.

UNGHIOARĂ s.f. a) Haucing (a). Cf. F 564, 565, 619, 1500, Pn, Rz, Su, ALMB 533.

b) Holaisän (a). Cf. F 714, MC.

c) Holaisän (b). Cf. ALMB 605, Or.

d) Nicovalmă (b). Cf. ALMB 527, Mt.

-Pron.: ghi-oa. -Pl.: unghioare.

-Sensuri specializate ale rom. unghioară (DICT, unghie + suf. -oară).

UNGHIUȘĂ s.f. Holaisän (b). Cf. ALMB 600, Mn.

-Pron.: ghi-u. -Pl.: unghiuși.

-Unghie + suf. -ușă.

UNGHIUȚĂ s.f. a) Haucing (a). Cf. H 14, F 765, 766, 804, 1608, Dc, Mt, Pd.

b) Holaisän (a). Cf. F 1091, 1464, Ng.

-Pron.: ghi-u. -Pl.: unghiuțe.

-Sensuri specializate prin analogie ale rom. unghiuță (DICT, unghie + suf. -ușă).

UNIVERSĂL s.n. Mandrină (b). Cf. Cd, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 20.

-Pl.: universale.

-Sens specializat al rom. universal (DICT, din fr. universel), probabil dintr-o sintagmă cap de prindere universal, prin brevilocvență și substantivare.

UNTĂRLĂG subst. v. unterlag.

UNTERLĂG s.n. Steclu (a). Cf. F 271, Db, Gm, Ng, Pr.

-Pl.: unterlaguri. -Si: untărlăg s.f., MOROSANU, 44; untărlăj subst., F 657; untărlög subst., F 659; untărlag subst., F 277, Fd, Pr; unterlăgăr subst., F 278, Ma.

-Din germ. Unterlage.

UNTERLĂGĂR subst. v. unterlag.

URECHE s.f. Fiecare din cele două părți laterale ale bucegi, care se bat în butucul roșii, pentru a fixa bucca. Cf. F 137, 566, 885, 1511, Ag, Gr, Lu, Or, Sl.

-Pl.: urechi.

-Sens specializat prin analogie al rom. ureche (DICT, lat. ori-
cla).

URS s.m. (Si cu determ. mic, H 63) Paiclobă. Cf. H 10, 63, 65, 72, 74, 85, 86, 90, F20, 954, 957, 1135, 1382, ALMB 470, 483, 515, 524, 564, 570, 573, 577, 579, Ag, As, Cg, Dc, Gm, Gr, Mn, PL, Pr.

-Pl.: urși.

-Sens specializat prin analogie al rom. urs (DICT, lat. ursus).

URSĂR s.m. Potcovar (b). Cf. H 33, 139, F 1382, As, MA.

-Pl.: ursari.

-Sens specializat al rom. ursar (DICT, urs + suf. -ar), probabil de la sinonimia parțială cu țigan.

URZÁR s.n. Blecşang (a). Cf. F 72, BC.

-Pl.: urzare.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. u r s a r 'ţigăni', dintr-o posibilă sintagmă cleşte de urşar 'cleşte ţigănesc = cu fălcile mari, confecţionat de fierar', prin brevilocvenţă.

USUREL s.n. Nitamăr (a). Cf. F 1382, Gr, Pr, Sl.

-Pl.: uşurele.

-Din sintagma(ciocan) uşurel (DICT, uşor + suf. -el), prin brevilocvenţă şi substantivare.

ÚVDORN s.n. v. hufdorn.

VAL s.n. Bară rotundă de lemn care servește ca suport în tinerie, la rotunjirea tablei pentru uluc și burlan. Cf. Bl, Or, Pr.

-Pl.: valuri.

-Sens specializat al rom. val (DICT, din al. valū).

VĂRGĂ s.f. a) (Și cu determ.: de scormanit, Ng, de spert șgură, Cd și în comp. ~ vătrar, F 1187) Băender (a). Cf. F 830, 943, Dc, Lu, Pd, Pr, Tm.

b) (Cu determ.: de fier, ALMB 526, de fier de potcoave, ALMB 506, de potcoavă, Pd, ALMB 504, 508) Petcoviță.

-Pl.: vergi.

-Sensuri specializate ale rom. vargă (DICT, lat. virga).

VARIA subst. v. baros.

VAS s.n. (Cu determ.: pentru călire, F 880, 1184, 1599, pentru călit, F 1251, 1344, 1446, 1447, 1835) Legtroc (a).

-Pl.: vase.

-Sens specializat al rom. vas (DICT, lat. vasum).

VĂTRĂ s.f. a) (Și cu determ.: ~ a focului, ALMB 585, 591, 617, 618, 640, 657, 669, Pn, ~ a foii, ALMB 587, Mn, ~ a foiiului, ALMB 612, 619, Ng, PL, de foc, ALMB 605, 621, 639, 641, 664, Md, PL, Pu, Sl, Sb, Tm, de lucrat, ASG, Sc. metal., 1884, 18, 13, pentru forjă ibid., 1943, 286, 1) Partea forjei în care se depozitează și arde combustibilul, sîdită și ridicată puțin de la nivelul solului la fierările meștegărești; cămin (a), abghefaier, cuhne (c), cuptor (b), cușniță (c), foc (b), focar (b), jignă (b), mihei (a), postament (d). Cf. H 195, F și ALMB general, As, Bl, Cg, Gm, Gr, Ma, MC, Mn, Mt, Oc, Pr, Rs, Su, Tg, VM, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

b) (Prin extensie; și cu determ.: ~ a fierarului, F 1430, ~ a

focului, MC) Forjă (a). Cf. H 89, 146, Ag, Cd, MC, Pd, Pn.

c) (Prin restrângere; și cu determ.: ~ a cupătorului, F 1476, ~ a cucnei, F 789, de foc, F 690, 1450, 1735, ALMB 626, 643, ~ a de jos, F 880, ~ a focului, F 278, 289, 631, 738, 776, 974, 985, 1040, 1654, ALMB 462, 603, Mn, ~ a foiului, F 979, ALMB 611, Pn) Jignă (a). Cf. F 136, 469, 529, 563, 564, 590, 613, 620, 627, 788, 830, 864, 871, 922, 954, 1055, 1095, 1192, 1193, 1326, 1348, 1427, 1429, 1455, 1446, 1509, 1556, 1599, 1729, 1730, 1859, ALMB 563, 593, 642, 665, Ga, Ma.

-Pl.: vetre. -Și: gătră s.f., (b) H 3.

-Sensuri specializate ale rom. vatră (DICT, cf. alb. v a t r ă).

VĂRSĂ s.f. v. ivaga.

VĂTRĂI s.n. a) Unealtă de fier, cu un capăt îndoit și ascuțit, cu care se scormonește cărbunile în vatra forjei; vătrar (a), cirlig (a), brender (b), cange (a), cărbunar (b), clește (j), trăgaci (b), cociorbuță, cociorvă, dirg, cociorvei, garhac (a), focar (c), cloș, foierhac, scocioritor, scociorniță, scormonitor (a), suvac (b). Cf. F 208, 263, 289, 309, 565, 627, 800, 1100, 1137, 1176, 1399, 1600, 1773, 1840, 1859, 2000, 2001, Ga, Md, Ng, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16.

b) (Prin analogie) Brender (a). Cf. F 72, 1793, Md.

-Pl.: vătraie.

-(DICT) Cf. scr. v a t r a l y , bg. v a t r a l .

VĂTRĂR s.n. a) (Și cu determ.: de foc, F 631, 1477, 1599, 1835, fierăreac, F 277) Vătrai (a). Cf. F general, H 186, ALMB 628, 636, Ag, Bl, Cd, Db, Dc, Gr, Lu, MA, MC, Mn, Mt, Oc, Pd, Pn, Pr, Es, Sl, Ta, Tg, VM, ANDRIESCU, 15.

b) (Prin analogie) Brender (a). Cf. F 268, 295, 919, 1258, 1712.

c) Jignă (a). Cf. Ae, Pd.

-Pl.: vătrare și vătrăruri, (a) Șb. -Și: jătrăr s.n., (a,b) F 858

-(DICT) v + suf. -ar, (b,c) sînt specializări ale cuvîntului rom. -Forma jătrăr, prin apropiere de jar.

VĀZINC subst. v. forlenc.
VĒITAJŅI subst. v. ventaiser.
VĒITĀIZĀM s.n. v. ventaiser.
VĒITANZER subst. v. ventaiser.
VĒOCĒL s.n. v. vinols.
VĒOCĒI s.n. v. ghivok.
VĒOCLĀIZ s.n. v. vinclaism.
VĒODĀIS s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIT subst. v. ventaiser.
VĒODĀIZ s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZĀM s.f. v. ventaiser.
VĒODĀIZER s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZH s.n. v. ventaiser.
VĒODĀKĒL subst. v. ventaiser.
VĒODĀKŅH subst. v. ventaiser.
VĒODĀIS subst. v. ventaiser.
VĒODĀISH subst. v. ventaiser.
VĒODĀIZMĀ s.f. v. ventaiser.
VĒODĀIZMĒ subst. v. ventaiser.
VĒODĀIZ s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZAN s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZĒL subst. v. ventaiser.
VĒODĀIZĀM s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZĀN s.n. v. ventaiser.
VĒODĀIZĀR s.n. v. ventaiser.

VENTAIZER s.n. v. ventaizer.

VENTAIZER s.n. a) Minerul burghi lui de filetat piulițe; cheie (c), port-tarod, port-burghiu, port-borghivent, braț (b), cruce (a) / manivelă (a), ghiventaizen (b), ghiventar (b), mîner (b), clupă (c), coarbă (e), cumpână (c), manetă (b), naglais (c). Cf. ASZ, Sec. metal. 1888, 40, 16, F 140, 278, 390, 430, 765, 871, 966, 1450, 1901, Aa, Gr, Sb.

b) (Prin extensie) Burghiu (d). Cf. F 206, 766, 1158, 1807, Mg.

c) (Prin confuzie) Filieră (e). Cf. F 304, 713, Ma.

d) (Prin confuzie) Naglais (a). Cf. F 454, 1184, G.

-Acc. gi: ventaizer, (b) Sl. -Pl.: ventaizere. -Și: bentaiz subst., (a) F 1735; cventaiz subst., (b) Oc; dentaizen subst., (a) F 1039; dentaiz subst., (a) F 975; dvenaișă s.f., (c) ALMB 490; fun-taiz subst., (a) F 1098; iventaiz s.f., pl. iventaizane, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; veitaișă s.n., pl. veitaișane, (a) Pd; veitaij-ni subst., (a) F 1757; veitanzer subst., (a) F 1128; vëndais sn., pl. vëndaise, (a) Ga; vëndaiț subst., (a) F 925; vëndais s.n., pl. vëndai-zuri, (a) F 957, Cg, (b) Cg; vendaiză s.f., (a) F 1026; vendai-zer s.n., (a) F 741; vendaiz s.n., pl. vendaizane, (a) F 137, 690, Rz, (b) Rz, (d) F 138 (cu determ. cu șuri); ventagol subst., (a) F 885; ventaim subst., (a) F 1028, 1102, ALMB 641; ventais subst., (a) F 1252, 1714; ventaiz subst., (a) F 1185, 1958, (b) F 1558; ventaiz-mă s.f., (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448; ventaiză subst., (a) F 1086; ventaiș s.n., pl. ventaișe, (a) F 446, 1435, (b) MC gi (cu determ.) ALMB 634 (pentru făcut sutelei), acc. gi: ventaiș, pl. ventaișe, (a) Mn; ventaișan s.n., pl. ventaișane, (b) ALMB 600; ventaișel subst., (a) F 381; ventaișan s.n., (a) F 1006, 1091, pl. ventaișane, (a) Db, (b) Pn; ventaișă s.n., pl. ventaișăne, (a) F 851, 1119, FL, acc. gi ventaișă, pl. ventaișăne, (a) VH; ventaișăr s.n., pl. ventaișăre, (a) F 564, 1221, 1840, C4, Țg, (b) F 788; ventaișom s.n., (a) F 56, 77, 1056, 1749, (b) F 563, (c) F 1304, scriș și vent-aiser, (a) F

54, 55, acc. gi véntaisen, pl. véntaisena, (a,b) Md gi véntaisăne, (a) Pu; ventaisic subst., (a) F 1424; ventaisin subst., (a) F 896; ventăiza s.n., pl. ventaisme, (a) F 979, 1109, 1750, (b) De, (c) F 1099; ventăizmă s.f., (a) F 1041; ventaiun subst., (a) F 315, 1027, 1882; ventăiznic subst., (a) F 1902; ventăizur s.n., pl. ventăizuri, (a) MA; ventăiză subst., (a) ALMB 515; vinctaiun subst., (a) F 1553; vîndaism subst., (a) Ag; vîndaiză subst., (a) F 1396; vîndaism s.n., pl. vîndaisme, (a) Ag; vîntaijne subst., (a) F 711; vîntailăr subst., (a) F 565; vîntais subst., (a) F 1785; vîntăiză s.n., pl. vîntăizăne, (a) Ma; vîntăizăr subst., (a) F 709; vîntăizen subst., (a) F 222; vîntăizer subst., (a) F 307, 712, 1432; vîntăixia subst., (a) F 428; vîntăiza subst., (a) F 1833; vîntăizner subst., (a) F 566, 1864; vîntăiza subst., (a) F 1366; vitamăr subst., (a) F 895.

-Din germ. Wendeeisen. -Pentru forma vîntăizăr, contaminarea cu -amăr (din germ. Hammer 'ciocan'), simțit ca un sufix în terminologia tehnică. -Sensul (c), prin confuzie cu rom. ghivintăizer (a), germ. Gewindeeisen. -Sensul (d), prin confuzia cu rom. năglais (d) și germ. Nageleisen.

VENTAIZIC subst. v. ventăizer.

VENTAIZIE subst. v. ventăizer.

VENTAIZN s.n. v. ventăizer.

VENTAIZMĂ s.f. v. ventăizer.

VENTAIZN subst. v. ventăizer.

VENTAIZNIC subst. v. ventăizer.

VENTĂIZUR s.n. v. ventăizer.

VERGEĂ s.f. Fier în formă de bară cu secțiune rotundă, din care se confecționează guruburi. Cf. Db, Gr, Md, Pr.

-Pl.: vergole.

-Probabil din compusul (fier-) vergea, prin brevilocvență.

VERNÍ subst. Fild (a). Cf. Mn, Pd, ANDRIESCU, 7.

-Etimologia necunoscută.

VERTAIZĂ subst. v. ventaizer.

VESAMĂR subst. v. zețamăr.

VETAMĂR subst. v. zețamăr.

VETHAM subst. v. spțamăr¹.

VILĂV subst. v. ilău.

VILĂU subst. v. ilău.

VINCĂL s.n. v. vinclu.

VINCHEL subst. v. vinclu.

VINCHER subst. v. vinclu.

VINCHI subst. v. vinclu.

VINCHEL subst. v. vinclu.

VINCI s.n. v. vinclu.

VINCL subst. v. vinclu.

VINCLĂIZĂM s.n. Vinclu. Cf. Cd, Oc, Pu.

-Pl.: vinclaisăne. -Si: vinclais s.n., pl. venclaise, Rz.

-Din germ. Winkelleisen.

VINCLĂ s.f. v. vinclu.

VINCLER subst. v. vinclu.

VINCLU s.n. (Si cu determ.: de 90°, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 17, drept, F 1251, ALMB 562, de fier, F 1743, de tras linia la m-
chit, F 1366, mişător, ALMB 606, mobil, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 17, Or, obtus, ASBc, Șc. prof., 1956, 23, 17, pentru fier, F 136)
Unealtă în formă de unghi (drept) fix sau mobil, cu care se măsoară și se trasează niuri (drepte) pe materialul de prelucrat; echer,

colțar (a), teu, cot (a), cornar, ghiunie, colț (b), unghi, nivelat, vinclăisân, dreptunghi, triunghi, îndreptar (b), dreptar (d); v. și m i g ă . Cf. F general, ASBc, Pref., 1899-1900, 2, 7, ALMB 497-499, 505, 509, 511, 514, 519, 521, 526, 529, 539, 542, 544, 546, 547, 550-553, 559, 566, 568, 570, 572, 575-577, 581, 583, 584, 587, 589, 591, 594-596, 598, 600-602, 604, 605, 609, 612, 614, 618, 620, 621, Ag, Aa, Cg, Db, De, Gr, MA, MC, Md, Ng, Pd, PL, Pa, Pr, Pu, Sl, Su, Tg, ANDRIESCU, 15, MOROSANU, 21, ARVINTE-URSU-ANDRIESCU, 98.

-Scris și: vinclu, F 1864, pl. vinclă, ASG, Sc. metal., 1922, 136, 17. -Pl.: vincluri, vinclă, ASG, Sc. metal., 1888, 40, 17, ibid., 1894, 60, 143, ASI, Pref., 1897, 9, 445, ASG, Sc. metal., 1930, 182, 13, ibid., 1943, 282, 1, ALMB 472, 489, 500, 504, 510, 513, 520, 558, 569, 573, 578, 579, 613, Cm și (cu determ.) ASG, Sc. metal., 1888, 40, 19 (de fier), ibid., 1943, 282, 1 (de oțel), vinclăli, ALMB 561 și vinclăle, Mt. -Si: vinclăli s.n., pl. vinclăle, ALMB 515; vinclăli s.n., F 14, 55, 72, SANDU, 44, pl. vinclăle. Cd, VM; vinclăli subst., F 20, 58, 160, 864, 920; vinclă subst., F 174; vinclăli subst., F 263, 1140, 1494; vinclăli subst., F 161; vinclă s.n., F 797, pl. vinclăli, EA, vinclăli subst., F 54, 83; vinclă s.f., F 138, 985, 1026 și (cu determ.) vinclă, Sc. metal., 1894, 60, 55 (hexagonală), pl. vinclă, ibid., 1903, 38, 12 și (cu determ.) ibid., 1922, 136 (de oțel și fier); vinclăli subst., F 1735; vinclă s.n., F 322, pl. vinclăle, ALMB 507, 512, 574; vinclăli s.n., F 410, 529, 1252, pl. vinclăli, ALMB 522 și vinclăle, ALMB 540; vinclă s.f., F 108; vinclăli subst., F 57; vinclăli subst. F 1185; vinclă subst., F 110; vinclă s.n., F 45, 104, 113, 163, 1028, 1427, 1559 și (cu determ.) F 1107 (pentru tăiat drept), pl. vinclăli, Ma, Sb.

-(DICT) Din germ. Winkel. -Forma vinclă, din înlocuirea terminației -el cu -er, simțit ca sufix în terminologia tehnică de origine germ. (v. dortar, țangăr). -Forma vinclăli, din sufixarea cu același element -er. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (m. sau

n.) sînt probabil s.n., prin analogie cu colțar.

VÍNCOL s.n. v. vinclu.

VINCTAISM subst. v. ventaizer.

VÍNCUI s.n. v. vinclu.

VÍNCULÁ s.f. v. vinclu.

VÍNDAISM subst. v. ventaizer.

VINDAIZÁN subst. v. ventaizer.

VÍNDAIZN s.n. v. ventaizer.

VÍNGĂL subst. v. vinclu.

VÍNGHEL subst. v. vinclu.

VÍNGLE subst. v. vinclu.

VÍNGLU s.n. v. vinclu.

VINTAIJNE subst. v. ventaizer.

VINTAILĂR subst. v. ventaizer.

VINTAIZ subst. v. ventaizer.

VÍNTAIZÁN s.n. v. ventaizer.

VINTAIZAR subst. v. ventaizer.

VÍNTAIZEN subst. v. ventaizer.

VINTAIZER subst. v. ventaizer.

VINTAIZIN subst. v. ventaizer.

VINTAIZM subst. v. ventaizer.

VINTAIZNER subst. v. ventaizer.

VINTHAMĂR subst. v. nitamăr.

VÍRFORT ad. v. witford.

VÍRJIC subst. v. fersenc.

VIRSAŢG s.n. Clegte (e). Cf. F 1026, Db, Ng.

-Pl.: virsašguri.

-Din germ. Werkzeugzange 'clegte pentru apucat unelte'.

VISAŢU s.n. Holoizăšn (b). Cf. ALMB 578, Cg, Gm.

-Pl.: visăšie.

-(DICT) Din magh. vésé 'daltă'.

VITAIŢM subat. v. ventaizer.

VITAMĂR subat. v. ventaizer.

VITFORD a) s.n. Ţurub cu filetul măsurat în šoli. Cf. Db, VM.

b) adj. (Despre šuruburi) Cu filet măsurat în šoli. Cf. Cd, Gr.

-Pl.(a): vitforduri. -Ţi: vitfort adj., (b) F 1137; vitfort

s.n. ši adj., (a) Mn, Oc, (b) Mt.

-Din germ. Withworth [gewindeschraube].

VITFORGHIVENT s.n. Filet măsurat în šoli. Cf. Cg, Gm, Pu.

-Pl.: vitforghivente.

-Din germ. Withworthgewinde.

VITFORT s.n. ši adj. v. vitford.

VIT subat. v. hiš.

VITŢ subat. v. vulš.

VINĂŢ a) s.n. (în construcšia) A căli la vinăt = a căli la albastru v. a l b a s t r u (b). Cf. As, Cg, Ci, Md.

b) adj. (în construcšia) Călitură vinătă = căleală la albastru v. a l b a s t r u (c). Cf. Cg, Su.

-Folosiri specializate ale rom. vinăt¹ (DICT, lat. venetus).

VINĂ s.f. Baroa (b). Cf. F 1835, MA, Ţg.

-Pl.: vine.

-Etimologia necunoscută, cf. rom. v a r i a .

VITŢ s.n. (Ţi cu determ. šul potcoavei, PL) Capac (a). Cf. F 806, 880, Ng, Pd.

-Pl.: virf.ri.

-Sens specializat al rom. virf (DICT, din sl. vrühü).

VIRTEJ s.n. (Şi cu determ. de tras gina, Mn) Butuc a). Cf. P 1085, ALMB 515, Tm.

-Pl.: virtejuri.

-Sens specializat prin analogie al rom. virtej (DICT, din bg. várteş).

VLÁHTANGHE subst. v. flacţang.

VORFAISER subst. v. forbaistru.

VRÁFTURĂ s.f. v. praftură.

VREÁFTURĂ s.f. v. praftură.

VULŢ s.n. Bară cilindrică de 1,5 m., cu un canal în interior în care se prinde tabla, cu ajutorul căreia, prin rotirea cu o manivelă, se fac nervuri la burlanele de tablă. Cf. ALMB 515, Or, PL.

-Pl.: vulţuri. -Şi: vilţ subst., Bl; vúsnă s.f., ALMB 517.

-Din germ. Wulst 'nervură, bordură, dungă'.

VÚSNĂ s.f. v. vulţ.

Z

ZARTAMUR subst. v. zețamăr.

ZARTAMER subst. v. zețamăr.

ZARTAMUR subst. v. zețamăr.

ZASAMĂR s.n. v. zețamăr.

ZĂITAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂLTHAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂNTAMĂR subst. v. zețamăr.

ZĂRTAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂSHAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂSNAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂTSAMER subst. v. zețamăr.

ZĂȚAIMĂR subst. y. zețamăr.

ZĂȚAM s.n. v. zețamăr.

ZĂȚAMĂR subst. v. zețamăr.

ZĂȚ-HĂMĂR s.n. v. zețamăr.

ZĂȚHAMUR subst. v. zețamăr.

ZĂȚUI vb. IV v. zețui.

ZBANȚ s.n. Verigă de fier cu care se prind între ele și se întăresc piesele de lemn ale căruței. Cf. ASI, Eforia, 1832, 10, 363, ALMB 524, NEAGU, 32.

-Pl.: sbanțuri. -Si: sbanț s.n., pl. sbanțuri, ASG, Sc. metal., 1909, 107, 188; gbanț subst., F 1835.

-(SCRIBAN) Din sbalț, iar acesta din balț, (TDRG) Contaminare

cu bantă.

ZBURĂTOARE s.f. Colț (u). Cf. F 1347, 1452, 1604, Md, Mn, Tg.

-Pl.: zburători și zburătoare, F 1399. -Si: zburătură s.f., pl. zburături, F 885, 1032, 1041, 1325, 1712, Gr.

-(SCRIBAN) Din zbură 'a sări în aer'.

ZBURĂTURĂ s.f. v. zburătoare.

ZDEȚĂMĂR subst. v. zețamăr.

ZDEȚUI vb. IV v. zețui.

ZECȘĂMĂR s.n. v. zețamăr.

ZECTAMUR subst. v. zețamăr.

ZECȚĂMĂR subst. v. zețamăr.

ZECȚ-HĂMĂR subst. v. zețamăr.

ZEDTAMUL subst. v. zețamăr.

ZEIȚĂMBĂR subst. v. zețamăr.

ZEIȚĂMBUR s.n. v. zețamăr.

ZELȚĂMUR s.n. v. zețamăr.

ZENC subst. v. fersenc.

ZENTAUR subst. v. zețamăr.

ZERTAN subst. v. zețamăr.

ZERTĂMER subst. v. zețamăr.

ZESĂMĂR s.n. v. zețamăr.

ZESĂMER subst. v. zețamăr.

ZESĂMUR s.n. v. zețamăr.

ZESHĂMĂR subst. v. zețamăr.

ZES-HĂMER subst. v. zețamăr.

ZESTAN-BLAI subst. v. brăitzețamăr.

ZETAMĂR subst. v. zețamăr.

ZETĂMĂR-BRAIER subst. v. braitsețamăr.

ZETHAMĂR s.n. v. zețamăr.

ZETHAMER subst. v. zețamăr.

ZET subst. v. zețamăr.

ZETAIMER subst. v. zețamăr.

ZETĂIZĂN s.n. Zețamăr (a). Cf. F 304, 885, 1163, Cg. NEAGU, 27.

-Pl.: zețaișne.

-Din germ. Setzeisapp.

ZETAM s.n. v. zețamăr.

ZETĂMĂR s.n. a) (și cu determ.: de netezit fier, F 1060, drept, F 1528, ingust, NEAGU, 27, mic, F 1566, 1882, 1883, pătrat, F 136, 771, 1785, plat, F 1636) Ciocan mare, cu fața și muchiile drepte, folosit la îndreptarea și netezirea unei piese de metal sau la indoirea ei în unghiuri drepte; ciocan (m), baros (e), căntuitor (c), feșuitor (a), balhamăr (e), glictamăr (d), șmalzețamăr (a), planator (a), braitsețamăr (b), șteclu (d), îndreptător (a), netezitor (a), nitamăr (g), șlefuitor (c), bancamăr (f), dreptar (b), fux (a), domăș, nivelar, spanhamer, sețaișan, sețhamăr-garot (a), ambeș. Cf. F 301, 474, 543, 697, 711, 813, 897, 943, 985, 1015, 1041, 1099, 1109, 1128, 1324, 1414, 1435, 1476, 1533, 1544, 1730, 1793, 1958, As, Bl, MC, Ng, MOROȘANU, 23, NEAGU, 27.

b) (și cu determ.: doi, F 738, drept, F 1785, lat, F 712, NEAGU, 27, mare, F 1859, Bl, pătrat, F 199, NEAGU, 27, plat, F 697) Ciocan mare, cu fața lată și întinsă și muchiile drepte, folosit la îndreptarea, netezirea și finisarea unei piese plate de metal sau la indoirea ei în unghiuri drepte; ciocan (n), braitsețamăr (a), feșuitor (b), planator (b), glictamăr (e), șteclu (e), netezitor (b), dreptar (a), îndreptar (a), îndreptător (b), fircanthamăr, șfaiș², platamăr,

braițglictamăr, flahșeamăr, gmalzejeăr (e). Cf. F 551, 626, 711, 788, 802, 943, 974, 1060, 1098, 1100, 1258, 1366, 1414, 1533, 1435, 1654, 1715, 1730, 1864, MC, Ng, Pu.

c) (Prin analogie; și cu determ.: ingust, F 136, pătrat, F 1757) Ciocan (f). Cf. F 1099, 1730, As.

d) (Prin analogie) Balhamăr (a). Cf. F 301, 711, 1085, 1537, 1850, Bl, Pu.

e) (Prin analogie; și cu determ.: de rotunjit, F 543, rotund, F 1524, As) Șlictamăr (a). Cf. F 474, 711, 974, 1109, 1435, MC, Ng.

f) (Prin analogie; și cu determ.: de oasii, F 1793, șe, F 974, rotund, F 1015) Șlictamăr (b). Cf. F 543, 711, 1414, As.

g) (Prin confuzie; și în comp. ~ -suport, F 1654) Șteclu (a). Cf. F 802, 1258, 1958.

h) Păpușă (a). Cf. F 57, 1102, ALMB 514, Or.

Acc. și: zețamăr, (a) F 628, 690, 896, 1091, 1413, As, ALMB 514, DĂNĂILĂ-LAZĂR, 16, (b) F 690, 896, 1091, 1413 și (cu determ.) DĂNĂILĂ-LAZĂR, 42 (drept), (d) F 528. -Pl.: zețamăre, (a) F 755, 974, 1476, Bl, MC, Ng, (b) F 551, 974, 1654, MC, Pu, (c) F 1537, (h) ALMB 514, zețamere, (a) F 943, (b) Pu, zețanere, (a) Rz, zețanăre, (a, b, d) Ag și zețamuri, (a, b) Sb. -Și: bzesamur subst., (b) F 230; dăthamur subst., (a) F 957; destamur subst., (d) ALMB 528; dețamăr s.n., pl. dețamăre, (a) Tg; dețamur subst., (a) F 1055, (b) F 1055 (cu determ. pentru fețuit); dișamăr subst., (d) F 631; ditamăr subst., (a) F 1082, (b) F 1082 (cu determ. lat); ecsamăr subst., (g) Pr; jesnămur s.n., pl. jesnamure, (b) Mn; jețamur s.n., pl. jețamuri, (a) MA, jeț-bămer subst., (d) F 77; sețamăr s.n., pl. sețamăre, (a) ALMB 600; sêthamăr subst., (c) F 1176 (cu determ. mic); gethamer subst., (b) F 1599; șitămăr subst., (b) F 2000; zesamăr subst., (a) F 1741; vețamăr subst., (b) F 1741; zartamur subst., (a) F 1446; zartămer subst., (a) F 547; zartamur subst., (d) F 1447; zșamăr s.n., pl. zșamăre, (b) F 565; zșitămur subst., (b) F 1251; zșitămur subst.

(a) F 885; zântamăr subst., (a) F 709, 712, (b) F 709 (cu determ. de feșuit), (f) F 709, 712 (în comp. ~ -nicovală); zântamur subst., (a) F 1447, (b) F 1446, 1447; zăbamur subst., (c) F 885; zăbanamur subst. (a) F 544; zătsemer subst., (a) F 566; zătșainăr subst., (b) F 1450; zătșan s.n., pl. zătșamuri, (c) F 1107; zătșamăr subst., (a) F 1427 (cu determ. planificator), (c) F 1324, (f) F 619; zăt-hâmăr s.n., pl. zătșamere, (a) Pd (cu determ. mic); zătșomur subst., (b) F 885; zdețamăr subst., (a) F 659 și (cu determ.) F 657 (ingust), (b) F 659 și (cu determ.) F 657 (lat); zecoamăr s.n., pl. zecoamere, (a) Pr (cu determ. mic), (b) Pr (cu determ. mare), (c) Pr; zectamur substa., (c) F 1026; zectamăr subst., (a) F 968, 1026, (b) F 926, 968; zect-hâmăr subst., (b) F 1901; zedtamul subst., (b) F 850; zeițambăr subst., (b) Ta (cu determ. de fșuit), (e) Ta (cu determ. mic); zeițambur s.n., pl. zeițambere, (a,b) Ta; zeițamur s.n., pl. zeițamuri, (a) F 1252 (cu determ. pătrat), (b) F 1252 (cu determ. lat), (e) F 1252 (cu determ. rotund), (g) F 1252 (cu determ. de osii); zentaur subst., (c) F 471; zerțam subst., (a) ALMB 634; zerțamer subst., (d) F 549; zesamăr s.n., pl. zesamere, (h) ALMB 624; zesamer subst., (b) F 450, (d) F 1889; zesamur s.n., pl. zesamuri, (a,b) F 1374, Pd; zeshâmăr subst., (a) ALMB 597; zes-hâmăr subst., (a,c) F 57, (b) F 518; zetamăr subst., (a,b) F 1743, (d) F 1654, (g) F 1743 (cu determ. rotund); zethamăr s.n., pl. zethamere, (a) F 100, 820; zethamer subst., (b) F 1040, 1396; zet subst., (c) F 975; zetșainer subst., (b) F 545; zêtșan s.n., (b) F 1751, (e) F 1451, acc. și zetșan, pl. zetșamuri, (a) Mt (cu determ. mic), (b) Mt; zetșambura subst., (a) F 2001; zetșamer s.n., (a) ASG, Sc. metal., 1893, 33, 22, F 298, 383, 697, 753, 975 și (cu determ.) F 628 (lat), F 1750 (pătrat), (b) F 298, 550, 713, 975, 1835, As și (cu determ.) F 136, 1883 (lat), (c) F 381, (d) F 29°, (g) F 975, pl. zetșamere, (a) F 789, 1424, (b) F 1183, (c) F 110, acc. și zetșamer, (a,b) F 923, 1938, (c) F 923; zetșamor s.n., pl. zetșamore, (a) Gr; zetșamur s.n., (a) F 322, 565, 1102, 1714, MA, (b)

F 322, 922, 1107, 1184, 1348, 1558, 1749 și (cu determ.) F 1028 (ma-re), (c) F 1607, Mt, pl. zețămuri, (a,b) F 564 și zețămure, (a) Cd; zețăner s.n., pl. zețaneri, (a) F 471 (cu determ. mic), (b) Lu, (g) F 470 (cu determ. rotund); zețănăr substat., (a) F 420; zețem substat., (a,b) F 1477; zețhămăr s.n.. (a) F 104, 137, 278, 459, 691, 1016, 1178 și (cu determ.) F 1027 (mic), (b) F 429, 771, 1015, 1176 și (cu determ.) F 137 (lat), 458, 1027 (mare), (c) F 113, (d) F 279, 1599, (h) ALMB 477, pl. zețhămăre, (a,b) F 851, zețhămere, (c) ALMB 504 și (cu determ.) Cg (mici), (b) F 1087, Cg, acc. și zețhămăr, (a) F 253, ALMB 474 și (cu determ.) F 428 (mic), (b) F 957 și (cu determ.) F 428 (mă-re), (c) F 804, (d) F 253, pl. zețhămăre, (a,b) Ma și zețhămere, (a) VM, scris și: zeț-hămăr, pl. zeț-hămere, (a) F 58, 689, 1901 și (cu determ.) ASI, Pref., 1897, 9, 73 și 444 (mic), (c) F 689; zețhămer s.n., (a) F 208, 222, 1396, As, Pr, (b) F 163, 222, 304, 446, (c) F 113, 222, (g) F 771, pl. zețhămere, (a) Sl, (b) F 620, acc. și: zețhămer, (a) F 138, 390, ALMB 537, (b) F 13, 390 și (cu determ.) F 138 (lat), (c) F 13, 138, 163, (g) F 13, pl. zețhămere, (a) Db, Ga, scris și zeț-hămer, pl. zeț-hămere, (a) ASI, Pref., 1897, 9, 448, (c) F 54-56; zețhămur substat., (d) F 315; zețhămăr substat., (a) F 631, (b) F 691, 1086; zeț-țămăr substat., (b) F 310; zețhămăr substat., (b) F 1608; zețhămer substat., (a) F 32; zețămbru s.n., pl. zețămături, (c) Ta; zețam substat., (a) F 747, (b) 747 (cu determ. doi); zețămăr substat., (a) Ci, (b) F 529; zețămbru substat., (d) F 322; zețămer substat., (c) F 1413, 1414, (d) F 1835; zețhămăr substat., (a) F 485, 1277, (b) F 307; zețhămer substat., (d) F 485; zețhămer substat., (a) F 205.

-(TEAHA, TG, 72) Din germ. Setzhammer (KRAUSS s. v., cu sensurile care sînt identice cu sensurile (a, b, h) rom.) -Pentru (a) v. și germ. [Schmal] s e t s h a m m e r . -Pentru (b) v. și germ. [Breit] s e t s h a m m e r . -Pentru (h) v. și germ. [Schräg] s e t s h a m m e r . -Pentru (c) evoluția semantică se explică prin asemănarea formală (greutate și dimensiune) dintre zețămărul (a) și (b) cu ciocanul (f).

-Pentru (d) evoluția semantică se explică prin folosirea intracitivă asemănătoare a celor trei ciocane: șețămăra (a,b) se folosesc pentru îndreptat și netezit suprafețe plane, balhamăru pentru subțiat local. -Pentru (e,f) evoluția semantică se explică prin folosirea celor patru ciocane la șperu,ii de netezire și finisare a unor piese metalice: plute - în cazul șețămărelor (a,b) -, rotunde - în cazul șlicțămărelor (a,b). -Pentru (g), confuzia cu rom. șețescia, germ. Seitsbüchel. -Forma șeț, din primul element al comp. germ. sau din formele rom., prin brevilocvență. -Formele cărora nu li s-a precizat genul (n. sau m.) sînt probabil s.a., după modelul rom. hamăr (prin analogie cu ciocan). -Accentuarea pe primul, pe al doilea sau pe ambele elemente ale comp. germ., ca și grafii de tipul jeț-hamer, zėj-hamăr, șeț-hamăr, șeș-hamer, reprezintă încercări de acomodare la rom. a cuvîntului germ. cu dublu accent. -Forme ca bșesamur, dăthamur, destamur, dețamur, jeșamur, zartamur, zarțamur ș.a., cu partea finală a formei de ag. -ur, par a fi refaceri după pl. în -uri (sau, mai vechi, în -ure), desinențe care înlocuiesc (prin încadrare morfologică în rom.) terminațiile mai apropiate de etimol. -är (-ar), cu pl. în -e. -Formele șijam, șerțam, șețam, șețam, șijam par a fi refaceri după forme de pl. în -uri, -ure sau -äre, -are (apropiate morfologic în rom. în -uri), prin încadrare morfologică în rom. -Forma sedhamul pare o formă articulată a unor forme refăcute de la pl. (termate în -am).

ZETĂMĂRBRÄIT s.n. v. braitșețamăr.

ZETĂMĂRFLAH subet. v. flahșețamăr.

ZETĂMĂRSMAL s.n. v. șmalșețamăr.

ZETĂMĂR-SMALT subet. v. șmalșețamăr.

ZETĂMĂR-SREG subet. v. șregșețamăr.

ZETĂMĂR-SREHI subet. v. șregșețamăr.

ZETĂMĂR-SYHI subet. v. șregșețamăr.

ZETAMERU subst. v. zetamér.

ZETAMER s.n. v. zetamér.

ZETAMER-BRAI subst. v. braitzetamér.

ZETAMER-BRAIT subst. v. braitzetamér.

ZETAMER-SMAL subst. v. gualzetamér.

ZETAM-SMAL subst. v. gualzetamér.

ZETAMOR s.n. v. zetamér.

ZETAMUR s.n. v. zetamér.

ZETAMUR-BRAI s.n. v. braitzetamér.

ZETAMURBRAIER s.n. v. braitzetamér.

ZETAMUR-ER.IT subst. v. braitzetamér.

ZETAMUR-SMAL s.n. v. gualzetamér.

ZETAMER s.n. v. zetamér.

ZETAR subst. v. zetar.

ZETAR subst. Nicovale (b). Cf. F 771, AMERIKES, 15.

-Cf. germ. S e t s e l .

ZETAMAR subst. v. zetamér.

ZETAN subst. v. zetamér.

ZETEN s.n. Caltaicel. Cf. F 590, No, BRACH, 27.

-Fl.: zetare. -Si: zetar subst., BRACH, 27.

-Cf. germ. S e t s e r .

ZETAMAR s.n. v. zetamér.

ZETAMARBRAIT s.n. v. braitzetamér.

ZETAMAR-SMAL s.n. v. gualzetamér.

ZETAMAR-SMOT s.n. a) Zetamér (a). Cf. F 748, Ag.

b) Smothamér (a). Cf. F 741, 1506.

-Pl.: sețhamere-garot.

-Contaminare între germ. Schmalsetzhammer și germ. Schrothammer cu postpunerea elementului grot (devenit garot, prin apropiere de gmal), datorită faptului că rom. sețamăr (cu variantele) este destul de frecvent în terminologia fierăriei.

ZETHAM-BRAIT subst. v. braitsețamăr.

ZETHAMER s.n. v. sețamăr.

ZETHAMUR subst. v. sețamăr.

ZETSAMAR subst. v. sețamăr.

ZETȘTECLU s.n. Șteclu (a). Cf. F 159, Ma, Rs.

-Pl.: sețștecluri.

-Din germ. Setztöckel.

ZET-TAMAR subst. v. sețamăr.

ZETUI vb. IV Trans. a) (Complementul indică piese de fier) A îndrepta (a). Cf. F 20, 198, 298, 690, 850, 1026, 1128, 1435, 1625, 1882, 1883, FL.

b) (Complementul indică piese plate de fier) A fîșui (a). Cf. F 20, 690, 1086, 1119, 1435, 1625, 1730, FL.

-Pres. ind.: sețuiesc. -Și: sățui vb. IV, (a) F 158, 315, Pd, (b) Pd; sdețui vb. IV, (a) F 659.

-Din germ. [ein]setzen.

ZEXAMAR subst. v. sețamăr.

ZEZHAMER subst. v. sețamăr.

ZIGNĂ s.f. v. jignă.

ZIMȚ s.m. a) Colț (a). Cf. F 588, Mt, Pn.

b) (La pl.) Filet (a). Cf. F 1528, Or, Pr.

-Pl.: simți.

-Sensuri specializate ale rom. simț (DICȚ, cf. bg.: с ѣ б е с, scr. s u b a c).

ZIPCANT s.n. Falțmașină. Cf. Cd, r, MOROSANU, 25.

-Pl.: zipcante.

-Cf. germ. S i e k e n [maschine], contaminat cu A b k a n t.

ZIȚAMBRU s.n. v. sețamăr.

ZITHAMĂR-ȘMAL subst. v. șmalsețamăr.

ZIȚAN subst. v. sețamăr.

ZIȚĂMĂR subst. v. sețamăr.

ZIȚAMBRU subst. v. sețamăr.

ZIȚAMER subst. v. sețamăr.

ZIȚHAMĂR subst. v. sețamăr.

ZIȚHAMER subst. v. sețamăr.

ZLETHAMER subst. v. sețamăr.

ZUGRUMĂTOÁRE s.f. v. sugrumător.

ZUGRUMĂTÓR s.n. v. sugrumător.